FRIDERICI HOFFMANNI,
MEDIC. D. ADMINISTR. ARCHIEPISCOP.
MAGDEBURG. MEDICI,

OPUS
DE
METHODO
MEDENDI,

Juxta
SERIEM WALLÆIANAM,

Annexis fundamentis Astrologicis,

Ex
Veterum ac Recentiorum Scriptis
Concinnatum,

DOGMATICIS, PARACELSICIS, HELMONTIANIS,
HARVEIANIS PRINCIPIIS & propriis Observationibus
illustratum,

Elegantissimis Chymicis Flosculis
adornatum,

Cum PRÆFATIONE
Magni istius Medici

DOMINI D. JOHANNIS MICHAELIS.

L I P S I Æ,
IMPENSIS CHRISTIANI KIRCHNERI, Bibliop.
LITERIS CHRISTIANI MICHAELIS,
ANNO M. DC. LXVIII.

FRIEDERICI HOFMANNI
MEDICI D. ADMINISTR. ARCHIEPISCOPI
MAGDEBURG. MEDICI

OPUS

DE

METHODO
MEDENDI

IN

SERIE WALLEIANAE

ANNO FUNDAMENTIS ASTRONOMICIS

EX

VECTURAE ac RECENTIORUM SCRIPTIS

CONCERNANTIBUS

DOGMATIS PARACELSICI HELMONTANI

HARVARDI PRINCIPIS & PROPRIIS OBSERVATIONIBUS

ILLUSTRANTUR

ELEGANTISSIMO CUPRESSI FLORENTIS

ASSERVANTUR

CUM PRÆFATIONE

MAGNI ILLUS. MEDICI

DOMINI D. JOHANNIS MICHAELIS

LIBRARI

IMPRIMERII CHRISTIANI KIRCHNERI, LIBRARI

LIBRARI CHRISTIANI MICHAELIS

ANNO MDCCLXXIII

PRICB

PER-ILLUSTRIBUS AC GENERO-
SISSIMIS DOMINIS,
DOMINIS,

DN. HENRICO, LIBERO
BARONI à JESSEN/

DYNASTÆ IN SCHÖNFELD, PULZNAU,
JESSEN ET GRAUPPEN, SERENISSIMI AC POTEN-
TISSIMI ELECTORIS SAXONIÆ CONSILIARIO
INTIMO, SENATORI PRIMARIO, COMITI ET CUBICU-
LARIO EMINENTISSIMO,

DOMINO SUO PERCLEMENTI;

NEC NON

DN. CAROLO, LIBERO
BARONI à JESSEN/

DYNASTÆ IN RÖTHAU, KOTTA ET
GESCHWITZ, SERENISSIMI AC POTENTISSIMI
ELECTORIS SAXONIÆ CONSILIARIO INTI-
MO, COMITI, ET CONSILII ECCLESIASTICI
PRAESIDI, &c.

DOMINO SUO GRATIOSISSIMO.

PER-IL-

PER-ILLUSTRES AC GENEROSISSIMI
DNN. BARONES,
DOMINI, DOMINI
GRATIOSISSIMI;

Ariis morborum clientelis tyrannicis
expositum est hoc diviniore animæ ergastulum.
Quam primùm ex materno eluctatū sinu Solem in-
tuetur, vel vitalem captat auram, à fletibus orditur
vitam, præfagum infinitam morborum segetem præ-
foribus expectare, & ne horam quidem ab inimicis illorum insulti-
bus fore tutam. Horum quidam universum corpus, quidam mem-
bra principalia, sacram PALLADIS Arcem, CEREBRUM, & VITAE
Fontem, COR, impetunt, ac extremam ruinam sensibus tum inter-
nis, tum externis, nec non ipsis SPIRITIBUS Vitæ nostræ asserto-
ribus, & reliquis partibus externis intentant ac minantur. Hoc expe-
ritur IRUS, hoc CROESUS, hoc ACHILLES, nec HECTOR hoc
expers est fatō. At inter nobilissima hujus calamitatis solatia, qui-
bus ad ingruentium horum hostium constantiam animos obfirma-
mus, hoc unum restat, quod Divina CLEMENTIA in hac favissimā
morbosum tyrannide humanis necessitatibus tantoperè consuluit,
ut Magnalibus suis expensis singula & appropriata singulis etiam
morbis subministraret remedia, à quibus afflictum genus humanum
exigente necessitate desideratum levamen haurire posset. Ecquis
autem hæc citius, quis expeditius, quis feliciter ad Medelam transtu-
lerit, quam qui singulorum morborum naturam, eorumque causas
& symptomata nedum habuerit perspecta, sed & præsentaneorum
remediorum istiusmodi morbis congruentium copiā instructus &
iustā

EPISTOLA DEDICATORIA.

justâ **METHODO** illis rectè & feliciter utendi adornatus in acie cum istiusmodi hostibus morbificis congressus, si non semper, tamen ut plurimum palmam reportarit? Num forsân **Thessalus** aliquis audacissimus hoc præstiterit? Num tumidus alius, qvi de sacro **Medicinæ** fonte vix tantum, quantum **Canis** summis labris ex **Nilo** degustarit? Num alius carbonarius aut fumivendus? Minimè isti quidè homines multū jactantiæ avaræ laudis, sed parū **Artis** respiciūt. Pulcherrimè hoc exsequi possunt, qvi multū in **Naturæ Lycæo** non saltem versati, & in **Apollinis** Sacratio educati, ejusq; sectatores studiosissimi in perficiendâ **MEDICINA** totos Soles gnaviter laborârunt, sed & ratione & experientiâ armati & instructi à morbis oppressis auxiliatrices porrigunt manus, & quantum possibile, sanant, non sine præviâ **METHODI MEDENDI** notiâ, quâ instar **Ducis** & **Antesignani** in pugnâ Medicâ utuntur, quâ singula administrant, disponunt, fluctuantes animos per inextricabilem rerum multitudinem in semitam reducant, & agendorum inexplicabilem definiunt modum! Sine hâc inanis est omnis **MEDICINA**, est incerta, instabilis, & infirma. Hæc sola est, quæ veros & genuinos distinguit ab **Empiricis** Medicis. Sine hâc **Medicamenta** sunt instar gladii acutissimi in manu furiosi, vel sicuti fax accensa in manu pueri. Hæc sola ostendit, utrum morborum curatio sit aggredienda an secus? & quid agendum, quantum, quando, ubi & quomodò, inculcat. Hæc pro morborum & causarum morbificarum diversitate ac partium affectarum varietate Curationem variare, & unum ac eundem morbum in aliis atqve aliis partibus diversimodè curare docet.

De hâc materiâ cum præsens Opusculum adornare, & suâ & instinctu quorundam Excellentissimorum Medicorum, in primis **MAGNI ILLIUS D. D. JOHANNIS MICHAELIS** *ὄντιν ἐν ἀγίοις* in luce publicâ representare commotus fuerim, sine Numine autem quòdam veluti tutelari hoc ipsum commodè fieri nequeat, **PER-ILLUSTRES ac GENEROSISSIMI Dnn. BARONES, Dnn. Gratosissimi, Clem-**

EPISTOLA DEDICATORIA.

tissimarum Generositatum Vestrarum humillimâ, quâ par est, reverentiâ Patrocinium ambit, hâc fiducia, fore, ut quânto ampliora merentur Excellissimi illi & Generosissimi VESTRI animi, tantò modica gratiosius interpretaturi. Patiantur quâso ad Gratosissimos istos pedes advolvi, & in subjecti animi symbolû gratiosissimè suscipere, & contra insidiosos & virulentos Zoilorum morsus, & effrenatam, malevolorum rabiem, ac ferociam defendere, meque Gratiâ Vestrà beare gratiosissimè dignentur.

DEUS ter OPT. MAX. PER-ILLUSTRES GENEROSITATES VESTRAS Spiritus sui Sancti gratiâ clementer regat, protegat, nec non ad SERENISSIMI ac POTENTISSIMI ELECTORIS SAXONIAE Dn. Dn. NOSTRI CLEMENTISSIMI Incolumitatem, ad verâ incorruptâq; Religionis Tutelam, ad Subditorum Salutem, Incrementum, & Status publici Tranquillitatem, quâm diutissimè salvas, florentes & incolumes conserve!

Dabam Hall. Saxon. d. 15. Aug.

Annò M. DC. LXIIX.

VESTRARUM CLEMENTISSIMAR, GRATIAR.

Humillimus & devotissimus

FRIDERICUS HOFFMANNUS, D.

Administ. Archiepiscop. Magdeb.

Medicus.

LECTO-

LECTORI BENEVOLO SALUTEM!

Quemadmodum ex Rerum Naturalium effectibus ob mentis nostræ infirmitatem & ignorantiam admirandis Philosophia seu studium sapientiæ suam traxit originem: ita Actionum Naturalium, quæ subinde ex humidi radicalis defectu oritur, impotentia ad MEDICINAM excolendam primum impulit ævum. Utriusque cæpta tela, LECTOR BENEVOLE, Rationis & Experientiæ filo munita & sagaci intellectus indagine ad finem perducta iisdem adhuc gaudet Principiis. Illius scopus est veritas; hujus sanitas, in hac tanquã summo ægrotorũ bono totius MEDICINAE versatur cardo, cum ipsa nihil in naturã quod investigemus dignius, nihil quod excolamus fructuosius nihil quod cognoscamus jucundius sit, Sed hoc opus hoc labor est. Hujus studiũ tã amplũ, ut ferè videatur infinitũ, Taceo variarũ Linguarũ, & Artiũ notitiã ad hoc requisitam. Prætereo principiorum in Corporibus Naturalibus constitutorum, generationum, corruptionum & transmutationum naturam indagandam & regni vegetabilis, animalis & mineralis sympathias & antipathias explicandas, ne Iliada post Homerum. Non dicam de admirabili illã corporis humani fabricã omniumque membrorum structurã, usu & officio, saltem morborum genera, quæ suprà trecenta nominatim suo jamdum tempore prodita fuisse refert Plinius, exceptis generum speciebus, eorumque causas & symptomata cum suis signis si perpendamus, & vastissimam illam remediorum sylvam ex dicto triplici Regno desumptam si examinemus, satis sufficientia sunt, ut majoribus non opus sit documentis. Cum igitur hoc studium MEDICUM tã sit amplissimum, eò annitatur necesse est, ut, quæ in toto MEDICINAE hemisphærio comprehenduntur METHODI succinctæ beneficio in circulum redigamus, hoc est, ARTIS longitudinem succinctã Methodo superemus, hæc enim unã Dianæ lampade plus videbimus, quàm alii sine hæc aperto sole. Hæc Amalthææ coruũ est, quicquid expetitur, largiter suppetit. Hæc qui caret, in densis ignorantie Medicæ versatur tenebris, & infinitis est expositus errorum tricis. Quemadmodum Nauta vastissimo ratem Pelago crediturus ventorum cum immanissimis fluctibus inter syrtes & infames scopulos certantium fit ludibrium, decollatã recuperandi portum spe, nisi pyxide sit instructus nauticã: Ita immensum MEDICINAE Oceanum trajecturus certã Methodi cynosurã si sit destitutus, vanæ Præceos fit ludibrium,

PRÆFATIO AUTHORIS

& à desiderato portu & scopo non solum aberrat, sed & in plurimas in cur-
 su Medico offendit remoras, & in cæcos incidit Mœandros. Medicastris A-
 methodici magnum illum Artis Medicæ Oceanum sæpè quidem etiam re-
 mis velisqve ingrediuntur, sed sine magnete, quo ipso acum animare & py-
 xidem adornare possint nauticam: unde non vident videnda, nò navigant,
 sed errant, & in dictas incidunt remoras ac in varias præcipitantur tricas.
 Sennertus Remoræ istæ sunt insignia ignorantia, quæ possessores suos imbuunt in sci-
 de Conf. & tiz rubigine & multijugis immergunt periculis, Nobis ne idem eveniat, Ar-
 Diffens. tifices Mechanicos, qui nunquam absque prævio in manu perpendiculo res
 cas. p. 376. suas pertractant, imitaturi semper nostram Medendi Methodum in mente
 teneamus, juxta hujus normam omnes nostras instituamus Medicationes,
 Laurent. & sic præ Morionibus, Medicastris & Aniculis, quæ ea sæpè faciunt, quæ ad
 Hoffmann necandum potius, quàm ad sanandum valere videatur, multum habebimus
 Patruel. eminentiæ, & cum Galeno lib. 3. Meth. Med. 3. hujus solius Methodi ope-
 mens de us. eos jugulabimus morbos, quos nec ipsi antea curavimus, nec ab aliis curari
 & abus. Me- vidimus, Imo licet quandoq; etiam exoptatus eventus morborum scil. cu-
 dic. chy- ratio bonæ tuæ intentioni sanâ Medendi Methodo innixæ non respon-
 mic, deat, nam

Non est in Medico, semper relevetur ut ager;
Interdum doctâ plus valet arte malum;

tamen si nihil omiseris eorum juxta monitum Hipp. lib. 6. Epid. f. 11. c. 1.
 quæ ex Methodo facienda erant, à culpâ absolveris. Unde etiam Boccha-
 ris, Ægyptiorum antiquissimus Legislator, authore Diodoro Siculo Lib. 1.
 cap. 82. lege latâ absolvebat Medicos à culpâ, si sacri Codicis normam, hoc
 est, Medendi Methodum & normam longi temporis usu firmatam & ab
 optimis artificibus in curandis ægris observassent accuratè. Cum autem
 hujus Methodi Medendi tractatione tum communium præceptorum Hip-
 pocratis & Galeni, tum aliorum etiam Veterum ac Recentiorum satis plena
 sint monumenta; Et post eruditissimum Celsum, qui selecta horum no-
 vis quibusdam sui seculi placitis illustriora effecit, nec alios, nisi qui Classicâ
 Autoritate niterentur, est sequutus, nullum viderim, qui illum imitatus ac-
 curatius & nervosius ea, quæ moderno tempore Classica fiunt & necessaria
 etiam sunt in Methodo Medendi, selegerit, quàm ô panacæ-
 tis WALLÆUS, Professione Medicus ingeniosissimus, apud Batavos &
 Leideneses nemini secundus, cujus Epistolæ de Motu chyli & sanguinis ad
 THOM. BARTHOLINUM perscriptæ sufficientissimi testes sunt; Vir in omni

AD LECTOREM.

omni Medicinæ parte manu & mente, imò ipso opere exercitatisimus. Cuius obitum, jacturam REI MEDICAE veluti gravissimam non dolent solum familiares & conterranei TULPIUS, LINDANUS, KYPERUS, BARTHOLINUS, REGIUS & Alii, verum etiam, quam unquam terrarum videbit orbis, dolebit posteritas. Placuit nobis, LECTOR BENEVOLE, succinctam ejus METHODI tractationem ad manus sumere, juxtaq; hujus seriem TRACTATUM de EADEM MATERIA Dogmaticis, Paracelsicis, Helmontianis, Harvejanis Principiis illustratum, & elegantissimis Chymicorum, flosculis adornatum reassumere. Quamvis obstrepera Vitiligitantium non defutura judicia maximè sciam, exprobratura, me actum agere, & aliorum edecumata eruditionis Monumenta, quæ ejusmodi rebus satis sint referta, proflare, adeoq; satius fuisset SOCRATIS sequi silentium. Attamen cum ultrò fatentibus omnibus præter Theoreticæ, Practicæ etiam MEDICINAE atq; sic Methodi Medendi studium sit inexhaustum, nec in omnibus adhucdum satis excultum; multa enim sacro natura adhuc obtegit involucro, & ejus facies in mille repente Ceu Proteus conversa sequentem eludit, & angit Mœrentem seniiq; horas, cassumq; laborem; Videamus insuper ejus claritatem à novis Medicinæ Phosphoris indies magis magisque illuminari & veluti Novorum siderum aspectu augeri, tandem in mentem venit Nobis idem non licere non posse: modo & liceat intercè Lunæ vices quasdam subire, quæ mutuatitiam interdum à Sole excipit Lucem formosius comitata sideribus, nec tamen ipsi in noctis decus ac remedium tenebrarum à naturâ repertæ suæ deest gratia. Venerandæ Antiquitati suam dedimus in hoc Opere Reverentiam, illius monumenta evolventes, quæ divinus Senex HIPPOCRATES, incomparabilis GALENUS, eruditus Arabs AVICENNA, Latinus Hippocrates CELSUS, & Alii reliquerunt, examinavimus, ubi naturam per naturam explicatam invenimus, nullius jurantes in verba Magistri subscripsimus; Hisce NEOTERICORUM Placita accommodavimus, & optima ex optimis quibusq; non suppressis eorum, ex quibus desumimus, nominibus, huc congesimus, nullo alio fine, quàm unicæ Methodi Medendi explanandæ, & alios ad similem laborem incitandi studio, quod si ubiq; veritatem, quam sectatus sum, non semper adsequutus fuero, veniam merebor; audendum enim sæpè est, & veritas investiganda, quam etiam si non semper assequamur, omninò tamen propius, quàm nunc sumus, ad eam perveniemus, *Galenus lib. de usu respir. cap. i.*

Intercè nec illorum, quorum doctrinæ & operâ in hoc Libro usi fuimus,

PRÆFATIO AUTHORIS

mus, obliviscamur; benignum enim est fateri per quos profeceris; sed gratias debemus immortales HARVEIO & RIOLANO: Illi, quod novi instar Columbi in Microcosmo universalem sanguinis circulationem invenerit; Huic, quod ceu Alter Vesputius nova multa inventa navigationi adjecerit; Summis etiā maſtandi Laudibus LINDANUS, SYLVIVS, PECQVETUS, CONRINGIVS, BARTHOLINUS, HORNIUS, RUDBECKIVS, qui in circulatione illustrandā, Lacteis lumbariis, thoracicis, vasisqve lymphaticis perſtigandis Magnum etiā MEDICINÆ Incrementum adjecerunt.

Nec ſilentio prætereundi ſummi & incomparabiles illi Præctici, qui partim *avdyois*, partim in vivis ſunt D. JOH. MICHAELIS, BALTHASAR GLASSIVS, GOTTFREDUS MOEBIVS, JOHANNES LANGIVS, GUERNERVS ROLFINCKIVS, JOHANN. DANIEL HORSTIVS, D. D. VICTOR SCHNEIDER, THEODORUS SCHENCKIVS, & Alii, qui hæc omnia ulterius non ſolum excoluerunt, ſed & ad ipſam Medendi Methodum accommodarunt, ut quomodo & quatenus hæc nova cum Veteribus conjungi, ſimulqve doceri queant, viam monſtrârunt. Horum tanquam ſummorum in Praxi Ducum veſtigiiſ inſiſtens Priſca Placita Novis, Nova Priſcis accommodando neminem vitio mihi habiturum puto, ſi & CL. HELMONTII nova quædam Paradoxa in præſentiarum examinavero, & quantum poſſibile, tum veteribus, tum jam noviter inventis accommodavero. Certiſſimum enim eſt, & quantum pro virili aſſequi poſſum, nemini æqua judicanti alienum videbitur, illum Virum inter Primos etiā haberi, qui ſubtiliſſimæ ingenii acumine Veterum doctrinas intimè penetrando Medentium errores ſeculis prioribus incognitos illuſtraverint & à limine veritatis ſemoverint. Hoc tantum in ipſo deſiderandum, ut ut fuit Vir acerrimi judicii, magnæq; Experientiæ, quod tam Paradoxis nimium ſtudent nimisqve credulus non pauca ab aliis communicata vel à Paracelſo tradita, antequam ipſe experiretur, collegerit & ſcriptis ſuis interſeruerit, quæ nil ſunt, niſi rationis entia, & ſuavia imaginatio- nis, ſed vana, ludibria. Interim tamen in nonnullis talis Vir fuit, cujus ope ſubſequens poſteritas, uti palam eſt, ſubinde ſingularia Naturæ & utiliſſima Rei Medicæ jamdum invenit, & in poſterum etiā magis magisqve inventura erit. Admiranda eſt ſumma ipſius induſtria & indefeſſus labor, ſine quo nunquam potuerit Veterum Placita nonnulla per tot ſecula & in tot Scholis diverſarum Gentium ſerè ſine contradicitione intacta & indubia habitæ perluſtrare & tenebras à lumine ſequeſtrare. Et ſi qua ſunt Erronea, ut multa ſunt in ejus Scriptis, atrò notanda carbone, cogitandum, Herculem etiā fortisſi-

AD LECTOREM.

fortissimum pugnando cum tot hydris lernæis nonnihil labefactari & viribus exhauriri; Nam defectus DOCTRINÆ HELMONTIANÆ, quotquot sint, inde emanasse observavi, quod ex infelicitate ipsius seculi talem doctrinæ anatomicæ faciem videre non potuerit, qualem nostrâ ætate summa industria inquirendi ulteriora corporum latibula prioribus incognita modo Laudatorum EXCELLENTISSIMORUM AC EXPERIENTISSIMORUM ANATOMICORUM accenderit, cujus ope morborum causæ non solum accuratius quam olim cognoscantur, verum etiam citius, tutius & jucundius curantur. Ecquis dabitur? HELMONTIUM, si hucusque vixisset, & Anatomem meliorem & perfectiorem nobiscum vidisset, ultrò suos errores emendasse. Plura adhuc latent in natura, quæ inspicienda oculorum aciem subterfugunt, & tum demum emergent, si Microscopiis noviter inventis accuratius avtopsiæ exponantur. Ulterius, si aliquibus hujus VIRI inventa insipida videntur, idèò factum, quòd laboribus Chymicis non adsveti judicando de iis multum aberrant, & mentem ejus apprehendendo invalidi æstimandi. Istorum verò Laborum ope, indefessâ industriâ & summâ animi intentione continuatorum insolitas & ante ipsum inauditas rerum tum Naturalium, tum Medicarum causas invenisse constat. Quod autem ipsemet sibi reservavit suorum & quidem Nobilissimorum Medicamentorum præparationes, religio ipsi conjicio fuisse Philosophorum Veterum more, ne fractor fidei silentii Hermetici videretur, & ista pretiosa indignis communia fierent, remittens Studiosum Artis ad Doctorem Omnis Boni, à quo & ipse sua Arcana Labore indefinente & ardentibus precibus acquisivit pro exemplo aliis admiranda.

Flosculos deniq; quod concernit Chymicos Operi huic insertos, fateri cogor, me in illorum Præparationibus & compositionibus genuinis investigandis & acquirendis, antequàm horum omnium copia mihi facta esset, multum operæ ac impensarum infumisse. In primis autem commendabilem se facit.

1. Tinctura aperitiva D. D. MOEBII ob volatilitatem suam ac puritatem, quæ utiliter adhibetur in omnibus viscerum obstructionibus & scœriis tartareis per urinam expellendis, fermentum unâ ventriculi roborando, ejusq; appetitum excitando, unde in Scorbuto, malo hypochondriaco, calculo & podagra mira præstat. Dosis est à guttis v. ad x. xv. xx. in vehiculo calido.

2, Spiritus Martis non venalis iste communis, sed volatilis ac striatus,

PRÆFATIO AUTHORIS

qui meliorem puritatis ac subtilitatis gradum attingit. Nulla humorum est depravatio, quæ per istum non superetur. Insignem habet vim ebullitionem sanguinis sistendi, vasa obstructa aperiendi, inflammabilitatem humorum prohibendi & sitim sedandi. Dosis est à gutt. iij. ad xv. xx, in potu vel aquâ fontanâ.

3. Tinctura Bezoardica cum Sp. Martis & Tartari summæ est efficaciz in omnibus ferè affectibus tutissimè adhibenda tam boni quam mali moris. Dosis à gutt. v. ad xxx. vel xl. aut l.

4. Tinctura Bezoardica cum Spiritu volatili alkalico omnes imbibit aciditates Corpori hostiles, unde cachexia, scorbutus, varia febrium genera, Malum hypochondriacum, colica & passiones, imò ipsa Pestis propululant. Dosis est à gutt. v. ad xx. vel xxx.

5. Spiritus ant-apoplecticus & Epilepticus miræ ac singularis est virtutis in caduco expugnando & apoplexiâ per prophylaxin & therapeusin abigendâ. Dosis est à gutt. x. ad xx. vel xxx. in vehiculo frigido appropriato.

6. Elixir vitæ, hoc indifferenter ut Naturæ Uniforme in omnibus ferè Affectibus citam, tutam ac jucundam præstat opem. Dosis est à gutt. iij. ad x. xx. xxx. in quovis vehiculo sumptum.

7. Specificum Cephalicum D. D. notæ est efficaciz ac doseos. Prout & Pulvis ejus anodynus. Magisterium Cordiale. Ant-Epilepticum. Pulvis Dysentericus. Bezoardicum Solare, Lunare, Martiale, Joviale seu antihæticum Poterii. Essentia anti-phthistica Elixir Cephalicum, Pectorale Splenicum, Stomachale Uterinum, &c. Quorum omnium virtus Lectori Benevolo constat, & horum copiam Tibi facere possum.

8. Sal Meum anodynum ad Morbum in Centro detinendum singulares obtinet vires ab omni narcofeos suspicione liberum ex ꝑ profapia oriundum. Dosis à gr. i. ij. iij ad gr. xij vel xv.

9. Sal anti-febrile album & rubrum nulli cedit in paroxysmo febrili abigendo, dum fermentum febrile in primo quasi flore extingvit figendo ac præcipitando & postmodum per sudorem ac urinam everrendo, hora una vel circiter ante paroxysmum exhibitum pro ratione ætatis & subiecti à gr. iv. ad ꝑss vel ꝑj. in liqore convenienti. Rarò bis vel ter sumitur.

10. Sal anti-febrile Emeto-diaphoreticum febres tollit per vomitum, secessum juxta per sudorem, nulli æquiparandum Medicamento. Dosis est à gr. j. ad v. vel x. in brodio calido vel haustu cerevisiæ.

II. Spi-

AD LECTOREM.

11. Spiritus Cephalicus sese commendat in omnibus Capitis affectibus etiam in Maniâ, Melancholiâ & soporosis Affectibus, Dosis à gutt. xx. ad xxx. in appropriato liqore.

12. EMPLASTRUM MEUM MAGNETICUM in ILIACA PASSIONE ex Herniâ ortâ singularis operationis. Hisce, LECTOR BENEVOLE, fructu ab omnibus affectibus sincero & defecato animo. Quid si quâdam ex his Tecum communicanda arriserint, Me habebis, modo scirem, ne hisce indignum & ingratum offenderem, ad omnia promptum ac paratum.

*Faxit Divina Clementia, ut omnia cedant in
Nominis sui gloriam, Proximi sanitatem & Nostri
emolumentum. Hall. Saxon. è nostro Muséo
Mense Aug. A. O. S. M. DC. LXVIII.*

FRIDERICUS HOFFMANNUS, D.

❧(o)❧

JOHANNES MICHAELIS,
D. & P. P.
Curiosis Philiatris

Salutem!

Hesaurus pretiosissimus reconditus est in hoc Tractatu, ex quo opulentissimas haurire poteritis divitias, olim in praxi proficuas, modò sedulà diligentia, diligentique sedulitate legere eundem & relegere, sicque in succum & sanguinem convertere allaboretis. Nucleum fermè invenietis, non tantum divinorum Hippocratis dogmatum, aut fasciculum ex Avicennæ viridariis decerptorum florum, sed simul Paracelsi explicata mysteria, & vindicatas Helmontii elegantissimas subtilitates in medendi methodo occurrentes. Nec vos deterreat adversa horum Medicinæ Principum, quæ interdum inter se pugnare videntur, facies, neque enim quid dicat ille, hic verò neget, est attendendum, sed ponderandum præmeditatè, veritatis an habeant consonantiam, an verò falsitatis dissonantiam, quarum exactissimam suppeditabunt normam ac cynosuram Ratio & Experientia, Artis nostræ almæ inconcussa fulcra. Verum vero consonat ubique, sive sit novum, sive vetustate corrosus, perinde est, eodem splendet radio, modò à veritate mutuatus sit fulgentissimo jubare. Nec quicquam refert, sive Oedipo judice sit prolatum effatum quoddam, sive Davum salutet Autorem, modò fuerit verum, est amplectendum. Amicus Hippocrates, amicus Paracelsus, amicus Helmontius, sed magis amica veritas. Nec Medicina nostra est Hippocratæa, aut Paracelsica aut Helmontiana, sed quæcunq; ab his rectè dicta sunt. Cane atq; angue itaq; pe-
jus

jus fugite, O Philiatrī, ingenii captivitatem, nulliusq; in verba jurate
 Magistri, libertatem philosophandi auro æstimate pretiosiores, &
 æquā judicii lance quælibet ponderate. Non statim abhorreatis ea,
 quæ vetustatis sapiunt rancorem, nec omne id hauriatis, quod novi-
 tatis præ se fert dulcedinem; sapius namque & gemma reperitur in
 putatitiis sic quisquiliis, & venenum non rarò latet mortiferum,
 ubi quærimus medicinam. Attamen nec eæ solùm opinioniones, quæ
 aliquot seculorum numerant ætatem, vobis placeant, sicut neq; nau-
 seam movere debet, heri aut nudius tertius à fœcundo ingenio ex-
 clusa sententia; quoniam & ea, quæ jam omnia sunt nova, aliquando
 futura sunt obsoleta, & vetustate jam attrita sanè olim fuere recens-
 nata. Quis rejiciat modernorum Anatomicorum artificiosà manu
 detecta inventa, utut obvoluta per tot secula fuerunt tenebris, & quæ
 Vulcanus chymicus ædificare & destruere valeat, omnium ferè sen-
 suum addiscimus argumento. Cæterum & in his ipsis ne quid nimis,
 fallunt persæpe & falluntur sensus, unde in adjutoriū vocetur ratio,
 & experientiæ expectetur confirmatio. Hoc interim assero, si in
 transactos à me annos remeando perlustro Medicinæ progressum,
 quem repræsentabat, cum tyro primum ejus ingrederer arenam,
 eumq; emeritus exactius paulò cum hodiernâ ejusdem confero fac-
 cie, politissimam deprehendo ejus venustatem, & adhuc politio-
 rem videbitis jamdudum me defuncto. Hoc itaq; vestrum sit studium,
 hic vester labor, ut neq; probetis neq; reprobetis quicquam sive an-
 tiqum sit sive novum, nisi quod verum esse, aut omninò certiores
 sitis, aut saltim vobis persvadeatis. Habetis hac in parte Præcesso-
 rem simul & Manuctorem laudatissimum Dominum D. HOFF-
 MANNUM, hujus Libri Auctorem, qui si in gratos collatum videbit
 beneficium, post hunc primum ingenii sui partum, in posterum, si
 divinus favor annuat & vita suppetat, similes nec minùs concin-
 nos in vestram utilitatem excludet fœtus. Valete. Dab. è Musæo
 d. XV. August. Ao. O. R. M. DC. LXVI.

CLARIS-

CLARISSIMORUM VIRO RUM

Judicia & Monitoria ad hunc Tractatum edendum.

Magnam expectationem peperit in animis Medicorum Methodus Tua Medendi. Dudum illam decorâſſem carmine quodam, ſed tantæ occupationes impediverunt partim, partim ſterilis vena in magnis expediundis exareſcit. Laborem Tuum amplector. Perge & publicum bonum cura.

Jenæ 1. Julii Ao. 1668.

GUERNERUS ROLFINCKIUS, D.

Commendationem Tuam, quantum potui per otium, perluſtravi, & dignam ſanè judico, ut lucem quàm primum videat, nullus dubito, quin, ſuſmo fuerit Medicinæ cultoribus emolumento. In cœpto ſtudio pergas, &c.

Jenæ d. 3. Maji Ao. 1663.

GOTHOFREDUS MOEBIUS,

D. P. P.

EXCELLENTISSIME VIR, quoad Compendii WALLÆIANI ſuccinctam eruditionem Commentarii Tui ſuſam enucleationem, quæſtionum plurimarum enodationem, ut & ſoſculorum inſperſionem, exiſtimarem certè, injuriam pati Scriptum hoc, ſi occultum maneret. Sunt enim, qui prolixiorẽ, ſunt &, qui ſtrictiorẽ legendi amant Methodum, ita parâſti ferculum pro palato utriusque non ſine laborum impendio, non etiam ſine Medicorum commodo ad DEI gloriam.

Hall, Saxonum

d. 29. Aug. 1665.

ANDREAS NITNER, D.

Litteras tuasque unâque Tractatum de Methodo Medendi à Te conſcriptum rectè accepi, eumque ſingulari diligentia elaboratum & quamplurimis cautionibus judicio acri interſeptis exornatum Medicinæ cultoribus utiliſſimum fore deprehendi, ideoque ut eum propediem in lucem edas, non diſſuadeo.

Gotæ 30. Auguſti

Ao. 1663.

T.

BALTHASAR GLASSIUS, D.

Cum Tractatum hunc ſummæ diligentia dexteritatis maturiorisque judicii ſcœtum eſſe ſentiam, utiliſſimum Studioſæ Juventuti & Medicinæ ſanioris cultoribus, ut eum quàm primum in Lucem emittas, velim, fiet id multorum Medicinæ Cultorum Commodò.

Idem Gotæ d. 6. Julii.

Ao. 1665.

LIBER. I. CAPUT II.

2

SUBJECTUM est Corpus humanum *sanabile*, cui auxilia succurrere debent; Et duplex est, vel *Materiale*, vel *Formale*; Illud dicitur Res. considerata, & est Corpus humanum, divinum illud suppositum, plenum Rationis & Consilii, universi hujus Miraculum magnum, horizon eternitatis & temporis, Totius Universi nexus. **FORMALE** subjectum, five Modus considerandi est Corpus humanum quatenus sanabile, *Arist. Libr. 1. Rhetor. ad Alex. cap. 2.* quod denotat illud, quod ad Sanitatem movetur, vel moveri potest, seu quod habet materiam cum potentia ad actum, qui est Sanitas vel Sanatio.

MEDIUM seu **PRINCIPIUM** inveniendi Auxilia sanativa est **INDICATIO**. Sunt autem **AUXILIA** Media, quæ tunc sine recidivæ Metu vel Corporis injuriâ, jucundè absque nausæa vel molestiâ, nimia, & citò sine procrastinatione Corpus sanabile curare debent. Nec satis est Remedium invenisse, nisi etiam, quâ ratione uti debeas, cognoveris, alias enim instar gladii erunt in manu furiosi. *Gal. de V. S. cap. 1. & Meth. Med. 14. 1. Epidem. comm. 3. cap. 29.*

CAPUT II.

Quibus METHODUS MEDENDI absolvatur?

Authores in Vocabulo Indicationis, Indicantis, Indicati, Coin-

dicantis, Contraindicantis &c. præter rem & usum studiosæ juventutis nimis verbosi sunt. Alii inde indicationum memores cum sex Capitibus quæstionum prius deliberationem instituunt sequentibus. An scilicet curatio tentanda sit? quid agendum, quantum, quando, ubi, & quomodo? Nos **CL. WALÆI** ductum sequentes, commodè omnem curationem hisce tribus quæstionibus absolvi posse putamus.

- I. *An Curatio subeunda vel instituenda sit?*
- II. *Quid agendum?*
- III. *Quomodo, & per quæ Medicamenta?*

Primum illud Multis primò aspectu mirum videri potest, quærere nempe, An Medicus curare debeat? Utpote Cujus **FINIS** intermedius est **CURATIO**. Verùm re benè pensitatâ ex re Medici est & Agri curam interdum prorsus non aggredi, sed manum de tabulâ tollere.

E re Medici est, non aggredi illos Morbos, qui prorsus lethales sunt, sic enim Medicus morituros prænuncians culpâ vocabit. *Hippoc. Lib. 1. Prognostic. 1. 4.* id quod dilucidâ oratione explicuit Latinus Hippocrates **GELIUS** lib. 5. cap. 26. 1. 1. Est enim prudentis hominis, primò eum, qui servari non potest, non attingere, nec subire speciem ejus, ut occisi, quem Sors ipsius premit; Aliàs

Aliàs enim ob incertiam Partis Prognosticæ, quæ magni est ad Curationem momenti, sine quâ nullus Medicorum rectè curare potest *Gal. 10. Meth. Med. cap. 6.* Medicus nominis sui existimationem ac Autoritatem Vulgi rumori exponet, & Medicamenta aliàs optima hisce desperatis Morbis applicata ob denegatū eorum effectum infamabit.

E re Ægri; Primò *ratione Morborum*, si Natura succumbat ex Morbis desperatis, qualis *Cancer exulceratus, Phtibisis confirmata, Marasmus torridus, Hæctica Senectutis, Apoplexia fortis, Vulnera viscerum Principium, Sphacelus, Convulsio ex siccitate, & intertio gradu Hydrops inveteratus*; Hos enim si curare aggrediari, Medicamentis inutiliter præscriptis, ægroti familiam exhauries. Deinde *ratione Symptomatum*, accidunt in quibusdam desperatis Morbis Ejusmodi Symptomata, quorum sublationem Mors pressio sequitur pede, e.g. laboret aliquis Hydrope inveterato, accedant in fine vigiliæ perpetuæ, hæc qui Laudano Opiato curare velit, ille ægrotum jugulabit, quemadmodum aliquot ante annos cum non Nemine accidit Erffurdii, qui hoc modo ad plures ivit, dum somnum promovendo ac Spiritus vitales sopiendo adauctâ dyspnœâ Suffocatio accelerabatur. Tertiò *ratione Temporum Morborum*, si Medicus ad ægrotum vocetur, Morbum

autem eo in statu inveniatur, ut jam in declinatione sit, foelix quidem iste est Medicus, qui tunc vocatur, sed si à Curatione non abstinet, inutilibus impensis ægri familiam exhaurit, & sic impingit in Christianam Charitatem. Quartò *ratione Remedii*, dantur quidam Morbi, qui Ejusmodi remedium postulant, quod pejus est ipso Morbo, sic Varices & Ulcera spontè in cruribus enata facilius tolerantur, quam temerè curantur, nisi quis in asthma, hydropem & cachexiam incidere velit.

Verum enim verò summâ hæc in parte Cautione & Medici Prudentiâ opus est. Cum hæc Ars Prognosticæ summè difficillima & obscurissima sit, fit ut plures vel peritissimi Medici in prælagiando cœcutiant, & vacillent; ideoque videndum Primò: An aliqua adhuc dum affulgeat salutis Spes; quando enim potest vita ad tempus saltem produci, cum Prognostico agendum aliquid est, & im primis si æger & adstantes adeò à Medico auxilium implorent, ut illud absque magnâ crudelitatis notâ denegare non possit; præscribendū tunc temporis remedium aliquod, quod omnibus quidem notissimum, ne postea, cum aliàs æger mori necesse habeat, hæc Mortis acceleratio Medicamento adscribatur; sed non leve sit, ne infamemus Præsidia, quæ multis fuere salutis, ut ait *Galen. 11. Meth. 19.* & utile hîc est consilium

LIBER I. CAPUT II.

4

Thucydidis, aliquid agentes periclitari; quibus enim alia salutis ratio non affulget, & quæ unica videtur, ea dubia est, necessum omnino erit adversus pericula ire; & quanto satius est aliquid nonnullâ fiduciâ vel cû periculo facere, quàm spe ademptâ certò perire, tanto utique satius erit, potentibus præsidiiis pugnare, quàm nihil agere; quia melius est monente *Celfo lib. 2. cap. 10.* anceps experiri remedium, quàm nullum, eum multi mirabiliter sanentur ex *Avic. 4. 4. tractat. 2 c. 10.* & interdum in desperatis casibus benedictio divina luculenter præter omnem spem, dum ex officio sapius extreme laborantibus succurrimus, nobis apparere soleat, ut sæpè accidant Monstra in Arte, quemadmodum in Naturâ juxta *Averrh. 7 Collig. c. 31.* Sin autem adstantes contradicant & ægroti nolint parere, satius est Medicos intempestivè nihil facere. Sed quâ ratione possit Medicus Patientis statum cognoscere, docuit *Galenus. 2. Progn. 6.* inquiring: Summam, totius præfagii in morituris aut convalescentibus esse, quoties vis ægrotationis cum ægri facultate confertur. Si enim Morbus vehementior est, æger omnino morietur: Si debiliior quàm ægri facultas, liberabitur. Vid. *Gregor. Horstium Libr. 11. in Miscell. obs. 8. p. m 534.* Benè tamen Facultas ægri languida seu resoluta ab oppressa distinguenda est; haud enim raro à

Plethorâ & Cacochymia præmitur. Deindè sciendum est, An Morbus Acutus adfit? Nam *Hippoc. l. 2. f. 28.* docet, Acutorum Morborum non esse certas prædictiones ad Salutem vel Mortem, eo quod subita fiat in indicatione permutatio, quæ Naturâ sequitur Materia Morbifica, dum ex uno loco velociter fertur ad alterum. Unde Medicus ob plurima, quæ præfagationem in acutis inturbant, cautè præfagire debet: Hi enim tot habent ad bonum vel malum mutationes, quot habet Autumnalis diei hora. Quare, quæ erant in gaudio, mutantur sæpè in tristitiâ & pœnas.

Tertiò, Plures sunt Morbi, qui ab humoribus diversis, contrariis, & instabilibus scaturiunt, iisque vel acidis, amaris, fixis vel volatilibus, in quibus præfagia de Salute & Morte incerta, ambigua & fallacia sunt. Quid quod teste *Galeno lib. de Art. Med. constit. cap. 18.* nec ea quidè omnia, quæ ex Morbi ratione profiscuntur, certò prænosci possint, cum repente possit superfluus quispia succus in corpore interius in partem aliquam Principalem defluere: possit etiâ contrâ ab aliquâ principe parte impelli ad ignobiliorem. Et subinde erit necesse, ut is, qui in principem partem fertur, extremum periculum, qui verò ab eâ repellitur, repentinam & inopinatam ægrotanti Salutem præstet. Et in contrarium sæpè accidit, ut, de quibus Medici erant

QVIBUS METHODUS MEDENDI ABSOLV.

erant securi, moriantur, ut optime monuit *Celsus libr. 2. cap. 6.*

Quartò Sæpè etiã incertæ sunt prænunciationes ad Salutē vel Mortem ob externas causas procatare ticas, quæ inopinatò supervenire solent, & Criseos certitudinem corrumpunt; ut si quempiam ægrum Medicus evasurum ex signis certis prædixerit, qui postea infausto superveniente nuncio nimia tristitia affectus moriatur. Aut si certā aliquā die solvendum Morbum prænunciaverit, deinde ægrotante contra Medici præceptum in aliquo delinquente, aut ab assistentibus errato aliquo commisso, ultra destinatā diem prorogetur iudicium, si Morbus salubris est; aut antè adveniat; si Morbus est lethalis. His enim accidentibus nihil certum præfagiri potest. *Galenus. libr. de Art. Medic. constit. l. c.*

Quapropter Medicus, monente *Roderico à Castro in Medic. Politic. Lib. 3. cap. 7.* in prognosticis, nisi certissima & infallibilia Salutis aut Mortis indicia adfuerint, sit ambiguus, in promissionibus moderatus, & sanitatem quidem promittat, sed nunquam certam, ne DEUM offendant; si enim sanus & robustus certus non est de crastino, tanto minus æger & infirmus; absurdum quoque in promissione non excipere causas Naturales, & adjuvantes, ut obediētiā ægri, & diligentem re-

mediorum applicationem: impium verò non excipere Causam supremā; à quā cuncta inferiora diriguntur, conservantur & pendent; divinam scilicet voluntatem; Stultissimum autem non excipere casus fortuitos, ad bonum, vel ad malum, qui quoniam possunt, uti diximus, sanis accidere, multo magis ægrotis impendent. Et ut Medicus officio suo & demum suæ existimationi apud vulgus satisfaciāt, in casibus dubiis semper quoad prognosin prætendat *Hippocratis γινώσκων* lethale, κακόν malum, *μοχθηρόν* perversum & ἐπισφαλές periculofum. Et hæc præratione status Morbi acuti & maligni ob dictas causas cautè observet, ne si aliquid certi prænunciat, ipse ægro, & adstantibus derisui & contemptui sit. Vid. *Zacut. Lusit. Lib. 1. de Medic. Princip. histor. dub. 41. & Roderic. à Castro. l. c.*

CAPUT III.

Quid agendum MEDICO?

NOS, præsuppositis & posthabitis illis omnibus, quæ alias Medicū ornant, requisitis, instituto nostro parum conferentibus, (de quibus tamen consulendus *Zacut. Lusit. in introit. Medic. ad Prax. Roderic. à Castro in Medic. Politic. Lib. 3. cap. 5. D. Freytag. in Notib. Medic. cap. 2.*) de illis tantum, quæ Medico, antequam ægrotis sanitatem, symptomatum mitigationem & Morbi curationem

promittat, observanda & agenda incumbunt tractaturi sumus. Et cum Hipp. antesignanus Noster *Lib. de Affect. tit. 36.* quinque interrogata Medico, cum ad ægrotum devenerit, proponenda iungat, imò inquirendo *quid doleat?* 2do *ex quâ causâ?* 3tio *quot diebus?* 4to *an Alvus secedat?* & 5to, *quò victu utatur?* eadem multiplici interrogatione ad ægrum & adstantes factâ celeri cogitatione percurrere debet, et atq̃ insuper *sexu, temperamentu, consuetudine, anni tempora, aeris constitutionem loci ac regionis rationem, vires, & an aliquid Divini* insit examinando;

Ex primo quæsito ideam seu Essentiam Affectus Medicus cognoscit, ex cujus cognitione primò Remedii genus & qualitas, frigidumne an calidum esse debeat, humidum aut siccum, ipsi innotescit *Gal. 2. Meth. 7. & Lib. 3. c. 1. & 1. de rat. vict. text. 3. & 4. 1. tract. 2. cap. 7.* Ex Morbi magnitudine ad remedii quantitatem devenit; Quod si autem disjunctus & disparatus Morbus adsit, suam quisque seorsim Medendi rationem requirit, eò annitendo, ut cuiq̃ sua remedia specifica applicentur; nihilq̃ve refert, utrum sigillatim an pariter cures, & cuinam, primum aut posterius remedia decernas. Impliciti verò & Compositi non nisi summâ cautione & accuratâ methodo extirpari possunt, vicinis enim & adjacentibus partibus inhærentes, ut

ipsarum actiones impediunt, non propriam seorsim admittunt curationem, Multò magis est Compositorum Morborum implicita sanatio; nam cum uni eidemq̃ parti penitus inhæreant, & in unum coeant, quodcunq̃ remedium unumquampiam, idem ceteros quoq̃ pariter attinget. Cum igitur neq̃ compositis neq̃ implicitis singulis liceat propria seorsim accommodare remedia, & omnium curatio eodem tempore probè administrari nequeat; quâ suâ cuique ordinem præstituat, & quid primò, quid secundò, quid tertio quartòve loco sit sanandum. *Fern. Meth. Med. Lib. 1. cap. 5.* Deinde ex Affectus internotione animadvertitur etiam Pars Affecta; nam cita, ut *Heliiodorus* scribit, partis affectæ cognitio expeditam illius & facilem reddit curam & tunc commodius remedia applicari possunt; Cum enim dispositio per consensum firma nondum sit, nec stabilis; ad primariæ Curationem sanatur, sic laeso capite ob ventriculi consensum prius ventriculo succurrendum, quàm Capiti adhibeantur remedia: Quod si in permanentem Capitis transferit affectum, non modo ventriculo, quî primariò laborat, sed & Capiti secundariò affecto applicanda sunt medicamenta, nullâ factâ inquisitione, Cerebrumne an potius ejus membranæ afficiantur, quia nulla ex eo fit

QVID AGENDUM MEDICO.

fit in curatione varietas, sed utrobique capiti præsidia imponuntur: adeoque; ex hac primâ quæstione acquirit Medicus notitiam de parte affectâ, quæ *πρωτοπαθητικὴ*, & quæ *συνπαθητικὴ* affecta sit; quæ humidiora, quæ sicciora, quæ acria, quæ mitia ob *εὐαισθητικὴν* ferat Medicamenta; Sic oculus & os ventriculi vehementia non sustinent; Et novit, quomodo dosis varianda, si pars affecta longè distet à ventriculo, vel in alto corpore demersa lateat, & cui partî remedia sint aptanda: siquidem Medicamentum affectæ parti, quàm proximè licet, adhibendum, & prius ei, quæ primario affectu laborat, applicandum est. *Zacutus Lusitanus Introit. ad Prax. præcept. 64. Jul. Caesar. Claudin. de ingress. Medic. ad infirm. Franc. Valleriol. Libr. 4. observ. 5.*

Secunda quæstio Causæ nomine venit. Est autem, ut notum ex Institutionibus Medicis I. Causa Syntetica, seu Continens, quæ & Conjuncta dicitur. II. Prohygumena seu Antecedens, & III. Procatartica seu Primitiva. Venerandus Senex harum quamlibet intelligit, & idèd cujuslibet diligens vult & accuratum examen cum agro & adstantibus Medicis debere instituere. Ex causâ enim cognitâ idea etiâ Morbî cognoscitur, sic, si quis diu vagatus fuerit aperto capite sub aëre calidiori, ac de capite conqueratur, necessa-

riò caput intemperie calidâ laborabit, & sic cognitâ causâ illâ externâ aëris inquam caliditate statim species Morbî calidi caput affligentis innotescit. Deinde patet etiâ aditus ad ipsam Curationis inventionem, quia Indicatio Curativa Intentione & executione in Medendi Methodo à causâ desumitur; Omnis enim causa prius quàm Affectus removeri debet, posita causâ Morbificâ ponitur ipse Morbus & sublata causâ tollitur. Sin sequi feceris, & causâ neglectâ Morbum adoriaris tantundem Causa proferet, quantum Morbî absumseris. Et quamvis Affectus quandoque levior sit, non tamen Ejus perfecta succedet Curatio. Quemadmodum cognitio, inquit *Vallesius in comm. Epidem. Libr. 2. sect. 4. p. m. 182.* incipit à postremis h. e. à Symptomatibus, & ab iis procedit ad Affectus Essentiam, & ad causas proximas primû, deinde remotas usque ad primas: Ita Curatio incipere debet ab Indicationibus Causarum, primarum primû, mox proximarum, deinde Affectûs, tandem Symptomatum, si quæ sunt, quæ non tollantur simul cum Morbo; oportet ergò in Curatione rationem habere prius causæ, quàm Affectûs. De cætero, si Morbus infieri non firmâ ac stabili inhærentiâ subsistens, sublata quidem causâ ut plurimum aufertur, at si in factò & ortu quasi novo continuò propulset, tunc Causæ sublatio Affectum non

non remouet. Et differenda sæpe etiam, si vehemens aliquod urgeat Symptoma, aut ipse Affectus adeo gravis sit, ut causæ ablationem expectare non audeas. Sic in Peripneumoniâ derelictâ causâ ipse Morbus incendium illud prius est extingvendum. Accidit insuper, ut concatenata quandoq; sit Causarum series, in quâ alia ex aliâ dependet, & tunc suo quæq; ordine demenda erit; In indagando & cognoscendo affectu ordiri consultum à Causâ continente seu conjunctâ: Quando autem omnes Morbi Causæ respectivè consideratæ in aprico sunt, initium Curationis à causâ procatareticâ seu primitivâ faciendum, ab hac ordinatim ad cæteras, & postremò ad ipsum Morbum progressus faciendus suo cuiq; objecto contrario; Sic e.g. incidat aliquis in Cholera ob longum & immodicum calidorum esculentorum & potulentorum usum, sanè neq; Cholera neq; ejus Symptomata sedari poterunt, nisi sublato fermento digestionis vitiato, hoc frustra tollitur, nisi, unde hoc oritur, humorum biliosorum colluvies emendetur; hæc emendari non potest, quamdiu alimenta impura & calida Ventriculo suppeditantur. Ideoque nisi urgeat quippiam, primum prohibendæ sunt causæ evidentes, quæcunque impurum Chylum subministrant; mox leniter expurganda per vomitum omnis colluvies, quæ vitio

sum fermentum ingenerat, ad postremum, si quid Symptomatum derelictum fuerit, cum degenerantis fermenti extinctione tollendum est. Causa conjuncta agro & adstantibus sæpe licet non sit nota, mediante tamen causâ antecedente implicite & confuse nota fieri potest. Et quamquam illi eam ut talem non cognoscant, Medicus tamen discursu à se ipso facto eam assequi potest. e.g. Si aliquis Morbo deprehensus interrogetur à Medico, an passus sit antea consuetam aliquam sanguinis evacuationem, quæ postea cohibita fuerit, isq; respondeat, passum esse, & ab eâ suppressâ incidisse in Morbum, hic procul dubio sanguinè sui Morbi Causam novit, quam Medicus veluti Antecedentem recipit, & super eam facto discursu conjunctam adinvenit. Ex Causis Externis ab agro & assistentibus propositis Medicus facile devenit in cognitionem Internarum, siquidem hæc ab Externis aut generantur aut genitæ concitantur, e.g. Statuamus quempiam molestâ cerebri destillatione urgeri, quæ ex immodico excrementorum provenitu sit orta, hic verò ex frigida & humida Cerebri intemperie, quam vel gelidi aeris occurfus, vel alimentorum refrigerantium usus pepere-rit, ex hisce procul dubio colliget Medicus, hunc usum omnino illius dictæ intemperiei Capitis fuisse Causam. Quando autem Causam Mor-

bificam

QVID AGENDUM MEDICO.

bificam certò perspicere & assequi non possumus, satius est ab illo curâ incipere, quod compertum est, quâm juxta Fernelium anceps quoddam exhibere Medicamentum, quod nec profit, nec obfit. Si Causam ignores, & scias Morbum, applica remedium, quod Morbo contrariatur; Sic e. g. si quis grumos sanguinis evomat, & Causam ignores, applica remedium, quod grumos dissolvat ac unâ vasa constipet. Si Symptoma urgens prospicis, præscribe Medicamentum contra illud; sic in Febribus ardentibus malignis virium exhaustio antè omnia ad se trahit Medendi scopum confortantibus peragendum.

Sin autem Medico planè obscura fuerit Morbi species, ut penitus cognosci & perspicere nequeat, ad magna remedia non accedat, ne fortè aliquis error committatur ægrotum in Mortem præcipitans, sed saltem debilia vel communia tentet præsidia, vel rem totam Naturæ committat, confortantibus insistendo, & tenuem victum aut inediam imperando; *Cave ne cures febrem*, inquit *Avicenna 41. cap. 1. & 14. tract. 2. cap. 7. nisi cognoveris eam quod si non cognoveris, subtilia regimen*; Nam Natura aut curabit eam aut manifestabit; Nam cum inedia aut victus tenuis adhibetur, cum non distrahatur Natura à coctione, & sit species evacuationis ex accidenti *4. Aph. 2.*

concocta & dissoluta materia morbifica, aut superatur Morbus, aut sit manifestior: & humor, qui est Morbi causa alimenti benignitate destitutus, sincerior redditur, & sui vim evidentiùs demonstrat, ut Fernelius accuratissimè animadvertit *lib. 1. patholog. 14.* Quare quando Morbus secundum speciem non cognoscitur, ut si v. g. cognoscatur, quòd sit febris putrida, ignoramus tamen, an sit biliosa, vel pituitosa, victum tenuem præscribere oportet. Quod præceptum omnibus Morbis est commune: nam ut *Gal. docet 9. Meth. cap. 14.* Medicatoriarum Indicationes à Morbo ipso desumuntur, quoniam, ut ipse habet *lib. 1. de aliment. facult. cap. 1. ad fin.* affectu cognitio est remedium materia, & *lib. 3. Meth. cap. 7. in init.* monuit, remedium inveniendorum initium ex Morbi Naturâ desumi, cum absurdum sit aliud esse quod curatur, & aliud, quod curationem præscribit. Sic docet *lib. 2. Meth. cap. 4. ad fin.* exemplo proposito in affectibus ventriculi dicens, quod, nisi prius inveniatur ventriculi affectus, fieri non possit, ut remedium sis compos; & ratio est, nam Morbo ad sui curationem contrarium requirit; Sed impossibile est unum contrarium cognoscatur, quin & alterum innotescat. Ergo impossibile est cognoscere remedium contrarium, quin Morbus ipse cognoscatur. Verum hæc benè quidem

constant, & ex rectâ curandi Metho-
do sunt desumpta; si scilicet Morbus
fuerit levis, inducias ferat, nec in
procrastinatione sit periculum; ut
sibi ipsi dolore laboranti fecit Gale-
nus Diata & Clystere admissio, qui-
bus imperatis expectare licet, num
Natura vincat, an detegat Morbum.
Quod si autem illa Morbum non
profliget, aut patefaciat, & in dete-
gendo nimis ferietur, ad sint Morbi
acuti, magni, maligni cum vehe-
mentissimis symptomatibus stipati,
nec ullas patiantur moras, ut sum-
mum in procrastinatione ad sit peri-
culum, quid tunc agendum? Certè
remediis erit explorandus Morbus
& offerenda Medicamenta, ex quo-
rum administratione periculum æ-
grotanti non immineat. Nam præ-
ceptum est inviolabile Hippocrati-
cum *lib. 6. Epidem. sect. 2. text. 50.*
Te ad hoc exerceto in Morbis, si ni-
hil proficias, vide saltem ne noccas.
Unde ipse *Galenus*, cum ex doloris
specie *lib. 2. de loc. affect. 8. 5.* existi-
maret se habere lapidem in altero
Ureterum impactum, tunc oleo ru-
taceo cum utilitate usus est per cly-
sterem injecto, quia doloris Colici
& Nephritici præsidia communia
sunt, & quidem calorifica omnia si-
ve intus, sive extra sint applicata;
nam hi duo Affectus, antequam in
initio exquisitè internoscantur, simi-
libus præsidiiis levantur. Hoc modo
antequam certius esset de plenitudi-

ne totius *lib. 6. Aph. 31. 6. 2. Acut.*
comm. 1. fomentum in Ophthalmia
tentandi gratia applicuit, auxilium
sanè curatorum & diagnosticum.
Nam si adhibito fomento dolor au-
getur, signum maximum, quod in
corpore lateat humorum redundan-
tia, insigni vacuatione curanda; si
tamen contra contingit, fomenti u-
sus est accommodus valde. Sic in
præsentia humorum calidissimi in Ju-
vene palestræ perito *l. 9. Meth. Med.*
c. 4. sanguinem usque ad animi deli-
quium emisit, licet de exquisitâ fe-
bris specie certus non esset. Eadem
cautelâ usus est *l. 1. de loc. 4.* in histo-
riâ cujusdam ægri; Cum enim ex
cruditate certò agnosceret locum
affectum, quæti cruditas ipsa mon-
strabat esse ventriculum; ex nido-
roso autem ructu calorem exceden-
tem esse, in causâ tamen eâ modera-
tione orsus est curationem, ut omni-
bus prospectis, & ventriculo affecto,
& calidæ intemperiei unâ occurre-
ret. Ac tandem mordacem humo-
rem immersum esse, & imbibitum
fuisse tunicis conjiciens exhibitâ Hi-
erâ, quæ ad hos humores ab intesti-
nis educendos aptissima est, ægrum
ad perfectam sanitatem deduxit. I-
dem ferè quotidiè accidit, ut immi-
nentium Variolarum aut Morbillo-
rum febris, antequam plenius erum-
pant, quoad speciem ignoretur; in-
terim nullum hinc Medicus commit-
tit errorem, qui statim bezoardicis
tempe-

QVID AGENDUM MEDICO.

temperatis ac Cordialibus ipsi obvi-
am it, donec dicta exanthemata cō-
pareant, ut magis specifica postmo-
dum subjungat expellentia & mali-
gnitati resistentia. Illis, qui de suâ
Catholica Medicinâ sesquipedalia
faciunt verba, & Antimonii lilio,
Arc Veneris, Glaurâ Augurelli to-
tam Morborum cohortem in uni-
tatem Archéi tanquam in pugnan-
tem pugnam contrahere satagunt,
res facilis est expeditu. Acutissimus
HELMONTIUS cum unicâ falce
amputet omnium Febrium causam
occasionalem, Præcipitato diapho-
retico *Paracelsi*, & ipsi omnes Mor-
bi sanentur indifferenter unico re-
medio, magni non æstimat momen-
ti Species Febrium & Morborum,
illorumq; diversitates juxta materiæ
morbificæ proprietates & partes af-
fectas curiosè indagasse. Alii haut
inconvenienter in ejusmodi Morbis
dubiis, ubi statim ab initio nondum
de illorum specie constat, præmissis
præmittendis solis confortantibus
inherent, donec exactè cognoverint,
quam exactam notitiam assequimur
in secundo die, vel omnino in tertio,
vel in quarto. *Gal. Lib. de Crisi cap.
xlv.* Sic in Febribus; qualescunqve
fuerint, recte ab initio Salia antife-
brilia, bezoardicum Joviale, Martia-
le, aut Solare, item Tinctura bezo-
ardica exhiberi possunt, & pro con-
fortatione offerri Magisterium Per-
larum, Eboris, Liqvor Perlarum co-

rallorum: Et in reliquis Affectibus
nullum fore exercitatum Medicum
arbitror, quin sua Singularia per
longam experientiam probata ha-
beat, quibus in Morbis dubiis tuto
ut possit, præsidia ad Morbum vel
in Centro retinendum, vel ad cau-
sam morbificam infringendam aut
diminuendam, vel ad collapsas vi-
res erigendas. In capitis Affectibus
quibuscunq; dubiis satisfaciet spe-
cificum Cephalicum, in doloribus
quibusvis pulvis anodynus confor-
tans, in cordis Symptomatibus Li-
qvor Perlarum vel Magisterium il-
larum cum ambrâ in stomachi & in-
testinorum Morbis stomachica con-
fortantia, in uterinis uterina, in hy-
pochondriacis hypochondriaca spe-
cifica confortantia & aperientia &c.
utramq; adimplert paginam. De
quibus tamen omnibus notandum
est, quod si ex conjectura remedia
applices, & viâ tentandi insistas, ca-
veas ne æger aut adstantes Medici
propositum agnoscant, quemadmo-
dum cautè & prudenter monuit *Hip-
pocrat. lib. de decenti ornatu num.
3.* Quod si æger conscius sit, quod
Medicus ex incertâ conjecturâ tentet
remedia dicta, culpabitur, quasi ex-
periri velit remedia cum alienæ vi-
tæ discrimine: quod valde periculo-
sum esse existimavit *I. I. Aph. I.* licet
crebro ita fieri necesse sit. Vid. *Al-
phonf. Barocium in comment. in cit.
aph. Galeni Sylvaticum controvers.*

16. *Zacut. Lusitan. de Medic. Princip. Histor. Lib. 1. d. 31. & in Introit. ad Prax. precept. 64.*

Tertiò interrogato, à quot diebus patiatur Ager, Tempora Morborum intelligit Hippocrates, præcipue verò Universalia, quæ, quibus signis invicem distinguantur, accuratissime tradidit *Zacutus Lusitanus lib. 4. de Medic. Princip. hist. 9. 48.* Ut per hæc velit necessarium esse Tempora hæc, quæ totius Morbi circuitu absolvuntur, Principium, Augmentum, Statum & Declinationem, Medicum curantem cognoscere debere; Sine horum enim cognitione nunquam recte curabit; aut victum probe instituet; quomodo aliàs sciverit in Fluxionis initio sola repellentia esse usurpanda in augmento hæc cum digerentibus miscenda; in Statu vero, cum fluxio planè consistit, sola digerentia convenire nisi hæc Morborum mutationes ab ægroto non resciverit & ipse etiam observaverit; Concocta Medicamento purgante educenda, inquit Hipp. quæ seu alteratione, attenuatione, vel inspissatione digesta sunt movenda, non cruda, nisi Materia turgat, hoc autem in Principio Morbi non fit, quod potius consistit in ingenti Naturæ ab eodem Morbo gravamine, suffocatione atque in operationibus impedimento, quo tempore nulla existit notabilis inter Naturam & Morbum actualis contentio,

ac proinde nullus apparet nec Morbi nec Naturæ affectus, ut inquit *Avicenna*; Nec in Augmento, quod consistit in Naturæ accrescenti motu, & in materiam Morbificam insultu; nec in statu, in quo vehementer intercedit inter Morbum & Naturam contentio; sed in Declinatione, ubi Natura Morbificum humorem edomuit, Morbum in materiam, intensione, malitia & magnitudine diminuit, illumque jam de vicium in totum prostravit. Deinde etiam propter victus rationem Medicus teneat hæc Morborum tempora; Ab initio enim tenuis quodammodo est offensus, in augmento tenuior, in statu tenuissimus. Cum favissima Symptomata urgeant, & Natura in statu universali materiam morbificam separationem sumè intendat; à quo opere distrahitur oblato cibo; quare hic eo tempore in majori copia exhibitus erit nocentissimus.

Quartum interrogandum à Medico est, An alvus seccat? Hujus cognitio, an scilicet Alvus respondeat, an mollis & lubrica, an dura & adstricta, multum etiam ad Medicinam faciendam, conducit; Nam imprimis in Morbis alvus adstricta rationem habet causæ antecedentis, quamvis valde remota, Sic e.g. pressa à colo vesiculæ felleæ biliosum recrementum ex hepatis vasibus in sanguinis generatione non elicitum inquinat totam sanguinis massam, &

quam-

quamcunq; partem imbecilliorē in-
venerit, eam afficit & labefactat;
Sic Alvus adstricta Morbos etiam
magis rebelles & soluta difficiliōes
reddit, & in seligendis materiis Mē-
dicis varietatem aliquā efficit, ut
propterea hoc Medico cognoscere
sit necessarium; Primò, quia Alvus
adstricta sæpe causam Morbificam
fo. et, deinde quia in causā est, quo
minus Indicationibus principalibus
Medicus satisfaciat, alvus enim, si mi-
nis profusè fluat, sectionem venæ
& purgationem, item diaphoretica,
quæ aliōquin pro curatione Morbi
erant necessaria, prohibet; Si vero
nimis sit adstricta, impedimento est,
quo minus reliqua Medicamenta li-
beriorē suū habeant transitum,
& indicat Medicamenta dejectoria,
fortiora esse seligenda & adhibenda.

Postremum interrogandorum,
quò victu utatur Ager? tradit nobis
nunc eam Indicationē, quæ a
viribus fumitur, & vitalis dicitur,
quasi dixerit Hippocrates, propo-
sitis indicationibus curatorii & præ-
servatorii videre oportet, quò victu
utatur Ager, id est, An victus is suf-
ficiens sit ad conservandas vires?
*Galen. 1. de ratione victus in Morbis
acut. comment. 45.* de his conser-
vandis debere Medicum maximè es-
se sollicitum, disertè explicat, &
præcipuum in curando Scopum il-
lum esse affirmat, qui a viribus sumi-
tur, hæ enim Medicum sæpe in me-
diò Curationis cursu stare jubent:

Dependent autem hæc à Facultate
Naturali, Animalī & Vitali, quarum
quælibet maximè necessaria est ad
vitam. Attamen multo magis ser-
vanda est Facultas Vitalis, de cuius
robore Medicus summam curam
habere debet, cum hæc sit norma &
basis cæterarum; hæc enim, ut *Gal. lib
5. de loc. affect. cap. 1.* docuit, sine aliis
permanere potest, non autem è con-
verso: & mediante cordis temperie
reliquæ nostri corporis partes suas
actiones perficiunt, quod Avicenna
docet. *1. doctr. 5. cap. 4. in med.* alia-
rum fundamentum illam appel-
lant.

Demum inquiritur etiam in vi-
ctum non solum tanquam Medica-
menti materiam, verum etiam quòd
ex ipso aut præsentī aut prægresso
humorum peccantium idea aut Spe-
cies innotescat, qui nisi tollantur, nec
Morbus ipse tollitur.

Postquam igitur Medicus patien-
ter audiverit ægroti & adstantium
ad singulas quæstiones relationem,
examinet insuper & perpendat se-
cum diligenter Primò Aegroti Tem-
peramentum, cuius veram ac genuinā
constitutionem juxta varias cujusq;
Membrī complexionem, ætatem,
tempora, domicilia, regionem, side-
rum influentias & concursus exactius
ex themate Natalitio in horā Nati-
vitatē erecto habere poterit, & qui
ignorat, quid illud indicet, adeat Li-
bros *Galenī de Meth. Med.* & suffici-
entem ibi inveniet instructionem.

Deinde observet *Consuetudinem* Agroti, quam Galenus alteram vocat Naturam, aut adscititiam *Lib. 2. de Motu Muscul. cap. 7. & Lib. 3. Simpl. cap. 18. & Lib. 11. Meth. cap. 13.* dicit consuetudinem aut originale Temperamentum conservare, aut adscititium inducere. Nam indicat, à quo magis vel minus lædi Patiens consueverit; id quod patet ex historia, quam Galenus affert libro de *Consuetud. cap. 1.* de Philosopho quodam, qui causo correptus, cum esset frigida potui adfuetus, imperantibus Medicis epotâ eâ interiit. Unde consuetudo summam habet vim in cibo, & potu, & quantitate, qualitate, facultatibus naturalibus, Medicamentis, exercitio, animi affectibus, evacuationibus, somno, vigiliâ. Consueti minus lædere solent, etiamsi deteriora fuerint. *Hippocr. s. 2. Aph. 38.* Et juxta *Vallesium*, Indicatio à consuetudine inviolata servanda est per Morbos, etiamsi inutilis sit, quæque per valetudinem mutanda foret, servatur in Morbis servanda facultatis gratiâ, nam quæ molesta sunt Naturæ, devitanda in Morbis sunt, quæ causa etiam fuit, quod *Hipp. s. 1. Aph. 16.* visum humidum non solum febricitantibus, sed & pueris & aliis, qui ita cibari sunt adfueti, utilem scripserit. Deinde sciendum est, hic interdum etiam *ἰδιουγενεσίαι* quædam concurrere, quas si Medicus diuigenter non observaverit, ægro

plus nocebit, quàm proderit. Sunt plures, qui evacuationes naturâ abhorrent; Alii quovis exhibito Medicamento purgante eximie & sufficienter vacuantur; Quidam fortè adsumpto non purgantur. Novi generosam Matronam, quæ nullum Medicamentum Cinamomo correctum perferre potest. Novi Illustrissimum, quem usus nucis Moschatæ offendit. Quorundam Natura nulla etiâ admittit Medicamenta Chymica, quocumque etiam modo sit præparata.

Tertiò, nec *Ætas* agroti in examine posthabenda est, quæ maximam Medici prudentiam in auxiliorum regimine requirit. *Ætas* tenella non purgantibus nec alterantibus fortioribus est tentanda, multo minus ipsi lactantes, quia vires illorum debiles tantum auxilium tolerare non possunt, & facile convulsivis Motibus obnoxii sunt, ne, si effectus sinistrè cesserit, Medicus mereatur vel Carnificis famam iudicio *MERCURIALIS*, vel homicidii, exemplo eorum, quos recenset *Sennertus de Morbis infant. p. 2. c. 2.* Neque in senescentibus levia quidem purgantia in affecto & languente stomacho carent periculo, dum labefactato illorum ventriculi fermento exsiccantur amplius, flaccescunt & resolvuntur. Deinde & Medicamentorum tum alterantium tum purgantium dosi inservit hæc *Ætatis*

Ætatis observatio, dum uno interdum granulo ægris plus nocere, quàm tribus aliis prodesse possumus. Tertiò & propter variationem in quantitate victus. Pueri enim majori indigent victus quantitate, quàm Senes, & Adolefcentes majori, quàm Juvenes, & hoc modo de reliquis ætatibus sentiendum; Pueri enim majore copia caloris abundant, & cum sint humidiores, citius resolvuntur.

Hipp. f. 1. aph. 13. & 14.

Quartò *Sexus* etiã rationem habeat Medicus in curando, & si mulieres curaverit, plus quàm in aliis debet esse providus, diligens & expertus, & citò præstare manus auxiliatrices; nam occasio præceps ob varietatem Symptomatum, quorum truculentia illa ex improvviso lancinantur; Hinc factum est, ut Hipp. lib. 1. de Morb. Mulier. num. 87. Medicos increpet & coarguat, qui attentè non rimantur cujusque Morbi mulieris causam, & conantur easdè sanare virilium more, nescientes, multum differre, mulierum ac virorum curationem suscipere. Annon res extrema foret demencia, si in deliquio animi ab utero prodeunte aqua canella vel Namp hæ, & in vero cordis deliquio castoreo, vel perdicum plumis uti vellemus.

Quintò, Medicus Practicus *Anni* quoque *Temporum* non obliviscatur, ut in Æstate non tam calida, quàm tempore Hyemali adhibeat Medica-

menta; Et cū hæc adjuvante Astro-
rum sinistro influxu quandoque cura-
tioni sint adversa, interdum autem
proficua, Astrologia etiã debet
esse peritissimus, quemadmodum e-
nim Anatomia Oculi Medicinæ est
dexter, ita hæc est sinister; Et qui
Astrologiam ignorat, inquit *Albo*
Hazen, Hali, filius Abenragel ex Hip-
postrate, est tanquam cæcus viam
baculo examinans, huc atque illuc mi-
serabiliter cespitans, pro quolibet
boni malivæ apparentia phantasticâ
& inani, ut fatuus trepidans; Accuratè
itaque notet Astrorum ortus & occa-
sus, ut Lyre, Canis, Arcturi, Hyadum
& Plejadum. Multi enim Morbi in
hisce diebus producuntur & ma-
ximè etiã judicantur; (quamvis in
Nostris regionibus paucissimæ Cri-
ses, sed mera solutiones sint.) Sol-
stitia, æquinoctia, Planetarum con-
junctiones, oppositiones, motus Lu-
næ, eclipses, nisi necessitas legem
fregerit, studiosè observet. In Pro-
gnosticis, utrum Æger evasurus, an
secus, item in diebus criticis evol-
vendis ac eruendis inspicieudus Æ-
gri Apheta, inquit *CL. Johann. Da-*
niel Horst. in Manuduct. ad Medic. p.
m. 210. Ejusque constitutio, robur,
debilitas, aspectus cum Saturno &
Marte, Jove & Venere. Inspicien-
dus Anareta, inspicieudi occurrentes
mali, abscissores, corpora scilicet,
oppositiones & quadraturæ Saturni
& Martis, eorundemque Antificia;
Evol-

Evolvende tandem Directiones, Profectiones & Revolutiones Planetarum; Et ante omnia Thema cœleste Nativitatis inspiciendum, ex quo pro varietate Revolutionis, Directionis & Profectionis qualitas & causa, Morbi innotescit, An magnus Morbus, fatalis, difficilis Curationis futurus sit? Thema hoc si desit, figura cœlestis in Morbi initio erecta ad manus sumatur, & in eâ Luminarium præcipuè Lunæ ascendentis & Dispositoris status probe consideretur, atque cum domino octavæ domus comparetur. Hinc Planetæ videantur, quomodo hic vel ille cum dictis configuretur. Luminaria enim & reliqua a maleficis stellis afflicta Morbum malum & magnum dant, non afflicta contrā. Præterea etiam in ipsis Morbis acutis ad Crilin quid faciant cum Luna tum ceteri Planetæ, optime delineavit Eustadius *lib. 2. Ephemerid. lib. de diebus criticis*. Si Philiatrī, inq̄uens, de Crisi, & eventu Morborum rectè volunt judicare, necesse est, ut quibusdā Astrologicis adminiculis sint instructi: Nimirum sciant construere Genē in decumbentis ex Natalitio ejus tempore, ut inde Loca anaretica, & infecta elicere queant. Deinde ad tempus primī decubitus notent aspectus, & configurationes Planetarum cum Luna. Luna enim Superiorum vires recipiens res potissimum inferiores movet, eo quod

terræ proxima sit, & cursus celeritate vires suas citius nobiscum communice. Quod si Luna in principio Morbi acuti vel nullum aspectum cum Planetis aliis habuerit, & in progressu ad mali Planetæ radios conjunctione, oppositione, vel tetragono pervenerit; vel statim in principio Maleficorum radiis læsa fuerit, tum si in progressu maleficos aspectus denuo incurrat, miras videbis Tragedias, & periculosas in corpore turbationes, & non raro Crises lethales. Si verò vel in Principio benigni Planetæ Lunæ sint conjuncti, vel si Luna in progressu benignis eorum aspectibus fortunetur, Natura ægroti roborabitur, & Crises sequentur bonæ. Etiam boni aspectus Solis, Jovis, vel Veneris, inter se si tempore acutorum Morborum, in primis in horoscopo & octavā domo occurrant, feliciores Crises, Eclipses autem infaustas dare solent. Ad solam itaq; Lunam, inq̄vit *Excell. D. Mæbius Collega ac Compater quondam Meus pl. honorandus in Epitom. Institut. Medic. Libr. 3. part. 3. cap. 8. de Crisi*, non respiciendam, sed etiam vires ceterorum Planetarum, quæ recipit Luna, sunt consideranda. Nec obstat primò inefficaces esse hæcæ figuras cœlestes, dum ab his, quæ ex motu confurgunt, Naturales effectus provenire nequeant, quantitatum enim per se nullam esse efficaciam. Nam etsi libenter concedamus,

cedamus, has nihil quicquam in se habere, nisi ab Entibus realibus acceperint, tamen cum hic ab Astrologis Medicis non figurarum aut Aspectuum materiale, quod in numeris consistit, consideretur, sed ipsum Formale, quatenus constituunt aliquam figuram regularem in circulo magno, quæ figura non amplius spectat ad prædicamentum Quantitatis, sed Qualitatis, & certo respectu etiam, quatenus Numerorum & intervallorum in circulo magno ratio præbet aliquam proportionem inter sese cum Toto, & cum Diametro circuli, ad prædicamentum Relationis, ideoque virtutes Naturales Aspectibus denegari nequeunt.

Quemadmodum, inquit *Euchstadius in Centur. aphorif. 13.* tot consonantiæ & partes magadici distinctæ in fidibus aures suaviter demulcent, ita quoque, Experientia testatur quæ quantitas in magno cæli circulo per duodecim Zodiaci signa cunctes, & aliquam Zodiaci partem intercipientes Naturam sublunarem commovere, & ad aliquod opus incitare, dum orbium cælestium & astrorum dispositionem demonstrant, in illâ horâ ac tempore, quò eas influentias ex se emittunt, quarum ope variis operantur effectus, ob modum operandi diversum, quem habent Astra, & orbis motibus suis, quorum vi & potestate, tam differentes figuras reali, & non imaginariâ disposi-

tione efficiunt. Nec deinde obstat, ad prædicendum de diebus Criticis, sanguinem minuendum, aut potionem exhibendam, non tam ex aspectu siderum indicationem esse sumendam, tanquam causâ remotissimâ, quàm ex continente & conjunctâ, hoc est, ex ipsâ humoris in corpore tunc sævientis natura, & ex ipsius Naturæ insultu contra humores, quorum alii secundo die, alii tertio, quidam etiam quarto, & interdum per tardiores accessiones recurrunt, in quarum vi, si cum ægri facultate ritè conferatur, totius curationis & prædictiones summam consistere, & siderum non tantam vim esse in hæc inferiora, quin aliarum causarum concursu plerumque impediatur, nimirum à Materiæ dispositione, & concoctione humorum, ex quibus dierum criticorum observationes quidam asserunt, longè magis depêdere, quàm ex Astris puto. Verû quâquam Indicationem ex ipsâ humoris in corporis dominantis naturâ & ex ipsius Naturæ insultu contra humores desumptam ad evacuationem instituendam non rejiciendam, sed maxime approbandam, si necessitas urgeat, facile concedamus; non tamen proinde & hanc de Lunæ mutationibus, & aliorum Planetarum ortu & occasu planè prætermittendam esse, asserimus, cum sit magni momenti & gravissimorum, qui unquam fuerunt, Experientissimorum

Medicorum ratione & Experimentâ comprobata, à quibus dissentire nefas esto. Nam compertum est Purgationes aut venę sectiones tempore Solstitiorum aut Æquinoctiorum; item Sole aut Lunâ Ecclipsin patiente; item præsentē aut accedente Malefico Planetâ, Saturni scilicet cum Marte, & Lunâ conjunctione, ejus quadrato aut oppositione cum Jove, Marte aut Saturno, item in Mercurii violentis aspectibz, quadrato scilicet ac oppositionibus, illâ horâ, quâ administratæ fuerunt non urgente necessitate temerè institutas nunquā dextrè, sed semper sinistrè cessisse, de quibus infra suo loco uberius fumus acturi; Cum igitur videamus juxta hæc Lunæ, & aliorum magnorum Astrorum mutationes ac motus magnas sæpe in corpore humano fieri alterationes, citra manifestas qualitates factas in temperamento aëris & nostris humoribus, ob quam causam cum Luna impleri ac inchoari incipit tunc humidiorum Morborum sevities insolescit, & licet hoc tempore valdè exasperentur, in pectusque ruant paralysis, apoplexia, lethargus, stupor, hydrops, catarhus, & alii frigidi affectus, tamen Epileptici vehementius exeruciantur & premuntur, decrecente Lunâ. Nec solum ægrotorum corpora ab externis hisce causis afficiuntur, sed quæ in inculpatâ sanitate fruuntur, Lunæ vires & effectus percipiunt. Sic

& ægrî imminente nocte gravius habent; post mediam autem noctem solent quiescere, & ob accessum Solis ad nos levius habere, cum tamen tunc temporis sæpe adhuc vigeat frigus; constat inde ultra indicationē sumptâ ab aëris & humorū constitutione observandam esse & hanc indicationem à corporū superiorū mutationibz desumptam. Quare cū præservationis causâ, aut in miti morbo vacationem aliquā exercere volumus, quæ per purgationem aut venę sectionē celebrari debet, ab eâ abstinendum est, dummodo non adsit ex morbo aut ex ejus causâ, vel Symptomate indicatio alia, quæ urgeat, & remediū celeritatem efflagitet; quæ si adsit, diutius cunctanda non est Morbi gravissimi Medela. Sin secus, expectandum, & præsidiorum usus usque differendus, dum Astra benefica fuerint, si scilicet Luna à Marte ad Venerem, & à Saturno ad Jovem devenierit, in omnibus aspectibus Jovis & Veneris, & quidem ante illud tēpus, quo appellant, tunc non hallucinabimur, si Pharmacam administraverimus & venę sectionem instituerimus. Deinde falsum est, dierum Criticorum causam tantum ab humorum coctione & materiæ morbificæ dispositione dependere; Aliā enim est causa dierū Criticorum, & aliā Criseos; Causa Criseos est facultas expultrix, quæ humores cōcoctos expellit, sed causas

las dierum Criticorum investigare non est quærare, inquit *CL. Sennertus in Insitut. Lib. 3. part. 3. cap. 12.* quid humores vitiosos è corpore expellat, sed cur facultas expultrix non in omnibus, sed certis & statis quibusdā diebus, quæ sibi molesta sunt, frequentius & facilius soleat expellere. Si ad humorum coctionem confugas, singuli dies possunt esse critici, & proportio agentis ad resistentiam patientis potest multis modis variari. Atque si crises tunc fieri dicantur, quando concocta materia est, crises in omnes possunt incidere dies, quod tamen non fit, sed Natura expulsionem ad criticos dies differt, & materiam longè facilius die septimo, quàm sexto aut octavo expellit. Qui de hisce & similibus uberius informari desiderat, adeat *Euchradium in brevi consideratione fundamentorum*, quibus iudicium Genethliacum nititur.

CAPUT IV.

Quomodo Medicus curet?

Quemadmodum Medicus in omnibus affectibus explorandis & curandis non solum debet esse diligens, sed & providus, & expertus, ita vel maximè ed etiam annitatur, ut citò manus afferat auxiliares, & ut tutò curet, & iucunda exhibeat Medicamenta. Primum enim postulatum è *ναίεγς ὀξύς* requirit *Hippocr. l. 1. a. 1.* Occasio præceps, quæ

properat tum propter subiectum, quod est corpus humanum, cuius economia variis mutationum vicissitudinibus obnoxia, continuo fluxu tendit ad interitum per omnes ætates; Unde *Hippocrates in Epistola ad Crateram* dixit; ab omni quidem arte aliena res est procrastinatio, verum maximè in Medicinā, in quā hæc vitæ periculum parit, tum ob celerimum materiæ morbificæ motum, quæ in corpore nostro brevi temporis spatio diversas clientelas tyrannicas excitare potest, quo fit, ut Medicamenta, quæ antea erant proficua, deinde inutilia sint; tum ob vitium rationem, quæ modo sunt firmæ ad perferendum remedium, postea imminuta & languida illud ipsum admittere nequeunt; hinc fit, ut præsidia citò celebrata conducant, tardè verò administrata lædant. (*Gal. 3. de Temperam. c. 3.*) tum ob Morbos acutos, qui vehementissimis stipati Symptomatibus ocysimè properant ad statum, & sæpe subito necant, in quibus illièd medicari oportet, tardare enim piaculum est; ea enim, quæ celeritatem desiderant, celeriter peragere oportet. *Hippoc. 1. acutor. 8.*

Ut igitur Medicus citò curet, observare debet primò ratione ipsius affectus ideam seu speciem Morbi, an Febris peracuta, aut alia aliqua cruditas adsit, quæ coctione indigeat, quæ si non adsit, & materia turgeat, cito curabit, si purgationem,

aut venæ sectionem, aut aliud, quo Natura vergit, illico remedium in principio adhibeat, quemadmodum *Aretæus* docuit perbellè *1. de curat. Morb. acut. cap. 10.* & ipse *Galenus* observavit in *Metb. Med. c. 16. & lib. de cur. rat. per Sang. miss. c. 8.* Si autem cruditas adsit, hoc est, febrilis adsit summa ebullitio ob fermentum febrile, aut venenatum, quemadmodum fit in febribus malignis, tunc citò curat Medicus, si fermentum illud malignum auferat non purgantibus, nec venæ sectionibus, virium sæpè diminutionibus, sed specificis antifebrilibus materiam febrilem figentibus, diaphoreticis & diureticis Naturæ amulis, quibus si succenturiata fuerint alexiteria specifica, non tantum omnes febres malignæ, sed & ipsa pestis citò curabitur. Profligatâ autem accessione, seu paroxysmo febrili, tum demum causa febrilis occasionalis per loca convenientia removenda, & recidiva præcavenda. Deinde ratione causæ morbificæ observet Medicus, an in primis viis ea copiose hæreat massæ sanguineæ nondum exactè permixta, & citò curabit, si maturâ purgatione vel vomitu excitato statim eduxerit. In Materiâ venenatâ ore adsumptâ cito curat Medicus, si præmissio statim vomitorio postmodum alexipharmaca & ea Medicamenta exhibeat, quæ specifica sunt & peculiari vi veneno resistunt. Quæ autem

morfu & ictu animalium venenatorum corpori nostro insiguntur, citò etiam curantur per alexiteria specifica & attrahentia, id est, foras venenum evocantia Medicamenta. *Gal. de Art. Med. c. 19.*

Tertiò ratione subjecti seu ægroti citò etiam curet Medicus. Nam Principes, aliq; viri nobiles, qui lecto diu affixi hæreere nequeunt, morborum impatientes, nostræ sæpe committuntur, curæ, horum ut magnam nobis conciliemus gratiam excitisimâ, quantum possibile fuerit, restitutione in integrum ac sanitatis plenum, omnibus viribus semper ut allaboremus, necesse est. Curamus etiam non semper divites, sed tenuioris interdum fortunæ homines, qui sæpè propter pravam victus rationem, & immodicam intemperantiam ægotantes digestiva & alia humorum preparantia expectare nequeunt, & ratione officii sui ac paupertatis non diu in lecto hæreere possunt, hos ingenti sæpe cum fructu in ipso Morbi principio turgente materiâ citò purgare & curare possumus.

Ex Morbo brevi etiam longus fieri potest, vel ex meticulositate Medici, vel ex ejus inficitia; e.g. scateat ventriculus, vel intestina lentis & viscidis humoribus, hi cito validâ purgatione aufferentur; quod si verò ex meticulositate ob *Hippocr. Aph. 22. f. 1.* purgationem differas, tum ex vitiosis istis humoribus præternatu-
rale

Tribus ita curantur

rale propulluabit fermentum, aptum natum ad inficiendam, totam mas- sam sanguineam & reliqvas viscerū digestionēs corrumpendas; ita, ut postea etiam longissimi oriantur affectūs, expugnatu difficiles. In Morbis, qvi constant ex impuritati- bus mobilibus superficialiis, qvi non fixas egerunt radices, purgationem ab initio qvi differūt, Morbum pro- longant. In Morbis chronicis & a- liis Tartareis, hypochondriacis, scor- buticis &c. qvi aperientibus, dige- stivis, & resolventibus specificis an- ti-scorbuticis neglectis nil nisi sac- charata electuaria, syrupos, Perla- tas confectiones ad formam & spe- ciem confortantes præscribunt, illi Morbum augent. Demum etiam Medicus Morbum longum reddit, si materiam in partem aliquam influ- entem non satis valide inhibeat. Sic nulla moræ in pleuritico influxu da- tur occasio, qvin protinus venę secti- one in lateris affecti regione admi- nistratâ succurramus; humor enim influens ad perniciem properat; do- lor quoq; succingentis costas mem- branæ in pejus urget; nec non & tus- sis pectus & caput concutiens vires proterit. *Areteus 1. de Curat. Morb. acut. cap. 10.* Hanc si intermittas, aut Morbum prolongabis, aut ægrum in vitæ discrimen transferes. Sic & Patavis in more est, si Erysipelate corripuntur, ut partem rubentem inungant cum oleo laurino pauxillo

Mercurii vivi commixto, qvo Medi- camento Morbum longiorem red- dunt, dum enim oleum illud cutem laxat, Erysipelas semper magis ma- gisq; serpit, ita ut & solum corpus subito invadere illud videas, nisi ma- lo huic ita prævenias, nempe loci olei illiniti circumponas pannum li- neum aquâ tepidâ madefactum, qvi cæteras defendit partes.

Cum autem curatio præter cele- ritatem etiam securitatem & jucun- ditatem efflagitet attestante *Galenô 14. Meth. Med. c. 13. & Celsolib. 3. c. 4.* & securitas tanquam media inter reliqvas duas extremas præstantissi- ma sit, utpotè sine hâc cæteræ frivo- læ sint ac nullæ, Medicus etiam se- curitatis Medicinalis, hoc est, ut tu- ta semper adhibeat remedia, sit stu- diosissimus. Licet enim Medicus non semper citò, ut in Morbis chro- nicis, qvi præbent inducias, curare possit, in quibus festinatio nimia pe- riculosa est, *Galen. 12. Meth. Med. 1.* ed tamen semper necessariò collimet, ut tutò curet, quæ forsan causa etiam est, quod Hippocrates tertio & ultimo loco jucundum posuerit; tanta enim & hujus habenda ratio non est, quanta illius, ut salutaria nempe & efficacia præscribat reme- dia. Ut igitur curatio tuta sit, tribus constare debet requisitis, ut scilicet, operis absolutionem consequatur, ut evertatur Morbus, ne fiat recidi- vus, deinde ne lædat, & tertio, ut fi-

at cum modo, *Galen. lib. 14. Meth. Med. cap. 23.* Quapropter tutò curat Medicus, si omnes causæ Morbificæ reliquias è corpore expellat, hisce enim relictis massa sanguinea subinde ebullire, & fermentare incipiet, sicqve recidivam patietur æger. Tutò curat Medicus, si Morborum chronicorum ut Arthritidis, mali hypochondriaci, scorbuti, & aliorum, qui è tartaro educuntur, contumaciam non Sirupis, Julepis, conservis, apozematibus saccharatis & aliis dulcibus demulcere conatur, præterquam enim quod hæc sint fercula ad talia prona; irritantur etiam crabrones, dum medela lingvæ datur in blandimenta, è contra ventriculo in nocumenta; sed specificis anti-Tartareis arthriticis anti-hypochondriaciis, & anti-scorbuticis Tincturis aut Essentiis oppugnaverit.

Tutò curat Medicus, si Medicamenta sua chymica rectè propriâ conficiat manu, nec aliorum Anis chymicæ plane rudium, quales quidam Barbitonfores, agyræ, &c. spurris ac minus ritè preparatis utatur Tincturis, essentiis aut Magisteriis. vid. HELMONTIUS de Febribus cap. 15. §. 3.

Tutò curat Medicus, si abstinet à purgantibus vehementioribus Mercurialibus, & Antimonialibus primò in laetantibus. *Sennert. de Morbis infant. p. 2. cap. 2.* deinde in jam senescentibus; *Grato in Consil. p. m.*

335. tertio, in cachecticis, cum aliis ab iis non solum fermentum fellis admodum debilitari, sed & valde lædi Hepar certum sit.

Tutò curat, si in venæ sectione modum fervet in ingravescente aetate, deinde in non assuetis; tertio in summâ virium debilitate; quarto in Morbo nimis inveterato; quinto in Veneris usu exanimatis; *Heinricus ab Heer lib. 1. observ. 18.*

Tutò curat, si abstinet à frequenti opii aliorumqve nimis alterantium usu, primò in initio paroxysmorum, cum materia ad cor ruit, quia tunc facile illud prorsus suffocare possumus. *CL. Sennert. Practic. Medic. Libr. 5. part. 2. c. 1.* Deinde in frigidis affectibus. Tertio in Hydropè, qui hydropico Theriacæ 3ss exhibet, ille & ægro & sibi maximum vitæ & famæ accersit periculum etiam unus grani exhibitione; sopiunt enim ejusmodi opiata non solum Spiritus, sed & dyspnœam difficiliorem reddunt, quibus Symptomatibus omnes ferè hydropici sunt obnoxii. Quarto in infantibus & pueris, solent enim ingenium & memoriam labefactare. Quinto in Dysenteria; *Mindous D. Patavinus observavit*, omnes illos Dysentericos, qui ex consilio Medicorum Opiatis usi fuere, mortuos esse, & ratio est, quia ulcera intestinorum ab opiatis putridiora & sordidiora redduntur.

Tutò curat, si Topica Medicamenta, nisi

ta, nisi addit aliquid, quod curationem praevertere possit, nempe ingens dolor, partis affecta debilitas, quorum causa de novo fluxiones concitantur, ante Universalium remedium usum non applicet. Nam si Topica frigida fuerint, intro humores impellent; quos plenum corpus admittit. Si calida, fluxionem accersent. *Galenus in Arte Medic. c. 95. Zacut. Lusitan. Lib. 1. de M. P. b. 69.*

Tutò deniq; curat, si Remedia artis beneficio convenienti qualitate, commodâ mensurâ & tempore opportuno exhibeat. In Morbis debilibus, inquit *Hipp. in fine l. de Locis in homine* Medicamenta fortia non sunt adhibenda; debilibus Morbis debilia, valentibus valentia Medicamenta adhibenda sunt. Nam quæ longo tempore sunt contracta, lentè curare oportet; quæ brevi, breviter: ut creationis morbi & curationis paria quodammodo sint temporum Momenta. *Fernel. Lib. 1. Meth. Med. cap. 8.*

Hiscæ ita se habentibus, denum etiam jucunditatis faciendâ est mentio, quæ commodè absolvitur, si Medicus Medicamentis utatur sva visibus, si studeat, ut Medicamenta sua quoad colorem, odorem & saporem, quod fieri potest, arte Chymicâ præparet, efficiat grata & jucunda. Ecquis enim non lubentius Tincturâ quandam Chymicam, aut Essentiam dulcem vel odoram aut unam solam & insipidam assumeret pilulam,

quâ multas diacatholici drachmas, aut decem vel quindecim pilularum, sine quibus, aurearum, foetidarum; lubentius aliquot grana bezoardici Solaris, Jovialis, vel Martialis, quàm potionem aliquam sudorificam; lubentius jusculum crystallis Tartari conditum, quàm haustum agonisticum apozematis. *Beguinus Lib. 1. Tyrocin. c. 1.* Hæc est Asclepiadæ illa cynosura, quàm quibusvis in Morbis synesis in primis observandam præcipit. Eò verò semper allaboremus, ut fugiamus in Medicamentorum compositione Theatricalem illam & nauseabundam variorum simplicium commistionem, quæ non est necessaria, est inutilis, incerta, periculosa & sumptuosa. Natura paucis contenta simplicibus gaudet, & sæpe unica herbulâ appropriatâ Morbus citius & tardius profligabitur, quàm prodigiosis istis compositionibus. *DEUS*, inquit *CL. HELMONTIUS in Pharmacop. ac Dispens. Moderno §. 5. ex bonitatis & sapientia suæ aternæ providentiæ abundè futuris necessitatibus previdit. Ipse fecit & dotavit simplicia ad destinatos usus cunctarum necessitatum. Quantò enim plura sunt componentia Medicina, tantò minus certus ejus est effectus componentis. Horrida ejusmodi Medicamentorum compositione certum est, omnia cruda, dura, immatura, clausa, venenata, impura, vineta atque inepta ad com-*
mun-

municationem suarum virium assumi
& depravari. Experimur saepe egro-
tantium stomachum in primo statim
limine ab his ita offendi, ut postmo-
dum plus à Medicamentis, quam ex
ipso laboret Morbo. Unde P. Poteri-
us in Pharmacop. Spagyr. lib. 1. cap. 2.
inquit; in Medicamentis componen-
dis tribus vel quatuor rebus sumus con-
tenti, uno videlicet, vel duobus, quæ
dissolvant & attenuent, altera robo-
rante, & tertia vel quarto purgante
aut alterante, vel aliud simile respici-
ente, qui secus agunt, & in uno deco-
cto omnia singulas corporis partes re-
spicientia simul miscunt, Empiricos se
præbent & Artis præcepta evertunt.
Hæc ille. Quapropter monet CL.
Zwelferus in appendice ad Animadv.
ut simplicitate in re medicâ contenti
in congestione tot tantarumq; diver-
sarum rerum labore inutili superse-
deamus, & parciores nos præbeamus,
atq; vel uno simplici simpliciter, ad
quod à DEO conditum est, vel saltem
paucioribus Medicinam faciamus,
prout pauperes & rustici, quibus
non raro à summo Medico ex merâ
commiseratione remedia saluberri-
ma revelantur, quibus magna in
magnis præstant Morbis, quandoq;
in opprobrium Medicorum. Atq;
hinc factum est, ut & doctissimi olim
Medici, Hippocrates, Galenus, & alii
raro operosiores compositiones u-
surpant, sed unico vel duobus aut
tribus simplicibus junctis mira ef-

fecerint. Sennert. de Consen. & Diss.
cap. 18. p. 351. & 538.

CAPUT V.

De Ratione, Experientia, &
Analogismo.

UT citò, ut tutò, ut jucundè cura-
re possimus, tribus etiam Mediis
& viis insistamus, necesse est, Ratio-
ne scilicet, Experientia & Analogismo.

Quemadmodum in omnium Ar-
tium scientiâ Ratio scilicet & Expe-
rientia, admodum necessariae sunt;
ita & in Methodo nostrâ Medendi
una sine alterâ esse nequit, Ratio,
quid agendum sit, judicat, Experi-
entia, quæ Ratione inventa sunt, con-
firmat, & docet ex arte exactè opera-
ri. Non omnia tamen aut solâ Ex-
perientia aut Ratione inveniuntur,
Galen. 3. Method. Med. 1. Etiam si
quædam sola Ratio inveniatur, alia Ex-
perimentum producat, semper ta-
men, quantum fieri poterit, Experi-
entia & Ratio veluti fulcra quædam,
quibus Medicina firmatur, conjun-
genda sunt: ita ut in Theorematis
vel Medicamentis Ratione explora-
tis Experientia sequatur, Ratio con-
trâ in illis, quæ sunt experimento
inventæ subsequa sit. 2. Meth. cap. 6.
Sic autem illæ connectantur, ut mu-
tuo inter sese firmentur, mutuamq;
fidem vicissim accipiant; nec possit
dari vera Ratio, quæ contradicen-
tem habeat Experientiam, nec con-
trâ: ambo scilicet vera sint, ut & illa,
quæ

quæ ab hisce rectè inventa sunt : Ubi verò illæ pugnaverint, necesse est aut inartificiosam esse Experimentiam, aut oppositam Rationem tantum apparenter veram, quæ standum non est, nec propter eam à sensibus & experientia recedendum ; ideoq; Ratio sine Experimentia nulla est ; & Experimentia sine Ratione invalida, & hæc citra illam fallax & captiosa. Quamvis inter utramq; palma admodum ambigua sit ; Experimentia enim paucas admodum affectiones & eas, quæ crebrius & frequenter eveniunt, cognoscit ; Ratio autem non minus raris, quas nunquam vidit, quam frequentibus opem fert, utpote quæ omnium Naturas, differentias & causas dicursu ac ratiocinio investigat ; vel scientificâ cognitione, vel saltem artificiosâ conjecturâ, certâ tamen & ad scientiam proximè accedente comprehendit. Præterea Experimentia non, nisi ea acquirat, quæ sæpe simili modo contingere, & cum omnium membrorum affectiones simplices & compositæ, tam similarium quam organicarum partium in concursus redigi nequeant, impossibile est, ut omnium comparetur Experimentia, sed frequentium tantum ; ideoq; plurimum Morborum, nec cognitionem nec curationem illa ipsa adsequitur, vel attingit. Quid quod frequentium Morborum nonnulli plerumque invadant sine concursu Symptomatum, nec nisi conjecturâ, & tentati-

vâ curatione possint dignosci, unde sola Ratio hæc viâ procedendo potest, quam quærit, notitiam comparare : Experimentia autem non ; illa tentantis remedii potentiam agnoscens, eam cum sequente opere jungit, & confert, indeq; facile conjicit, quantum tentando deliquerit vel perfecerit, ac tandem à juvantibus & nocentibus Morbi cognitionem assequitur, & totam curationem instituit ; minime verò Experimentia, quæ vires auxiliorum ignorans nullo delectu quodvis ad curationem adhibet, ita ut, si à primo res non eveniat, nesciat, quò transeundum, sed casu & fortunâ ad alterius opem confugit.

Ratio communiter *Contraria Contrariis* indicat esse curanda ; Quæ admodum universale præceptum est, *Conservationem fieri à similibus* non solum qualitate & formâ talibus, sed etiam gradu & quantitate ; ita perpetuum *ἀλλοιοῦσι ἑαυτὰς τὴν νόσον* est, Curationem perfici contrariis, cum contrariorum contraria sint remedia. *Hippocr. lib. de flatib. in principio*, dum scilicet Morbos, qui ex repletionem oriuntur, evacuatio sanat, quos verò parit vacuatio, repletio curat. *lib. 2. Aphor. 22. & 5. Aph. 59.* Ratio declaratur ex *Arist. lib. 1. de generat. & corrupt. cap. 7. t. 49.* quia, quæcumque non contraria sunt, neq; ex contrariis, non extrudunt se ipsa à Naturâ. *Galenus lib. 31. Meth. Med.*

c. 12. hoc pronunciatum breve esse oratione sed. potestate maximum affirmat; id quod in libr. de Constit. Art. Medic. c. 12. sic demonstrat. Id quod sanum est; inquit, moderatum est, id quod aegrum, immoderatum. Si igitur, dum corpus curatur, redit à statu præternaturali ad Naturale, merito ista mutatio non nisi per contraria est peragenda: Unumquodque enim perit à contrario, & per contrarium. Sed dictum axioma instantias patitur multas. Nam primò, *Quicquid Naturam ledit, & opprimit, illud non iuvat. Contraria Naturam ledunt & opprimunt.* Sic e.g. animalia calidissima in ferventissima gignuntur regione, & in eà diutius conservantur, ut Elephantés, homines ac leones in Africa; in frigida verò Regione moriuntur brevit. Pueri Naturà humidissimi, humidis fer. antur alimentis Hippocr. f. 1. Apb. 16. Ergò contraria non juvant, & per consequens per contraria nequit fieri curatio. Deindè, Naturæ Morborum Medicatrices. Unde Hippoc. lib. de locis in homine, Per similia, inquit, Morbus fit; & per similia adhibita à Morbo Natura liberatur. Et Avicenna 4. 1. cap. non omnis repletio, neque omnis complexionis malitia suo medicatur contrario, ex evacuatione & oppositione; imò multoties sufficit multa regiminis bonitas in repletionem & malitiæ complexionis. Denique per experientiam

constat, plurima esse, quæ similibus curantur, & non contrariis. Hippocr. 16. Epid. comm. 2. c. 19. Dolorem dicit curari dolore, vomitum vomitu, alvi fluxum purgantibus sedari voluit, & tusim tusit: & lib. 3. Apb. 21. Frigidâ aquâ tetano à causâ frigidâ producto medetur exterius affusâ, quæ auxilia contraria non sunt, sed similia. Quæ in hisce CL. Helmontii mens sit, patet ex tr. ignot. action. Regimini. §. 4. & tr. Natur. Contrarior. nesc. §. 21. & 46. item, in tr. ignot. host. Morb. §. 72. Verum sciendum est dictas instantias contrarietatem in Morbis non invertere, sed illius potius conservare dignitatem & similitudinem suam per hæc constare laudem. Nam ad primum dicimus, contraria quidem in summo gradu posita, quæ à Naturâ nostrâ superari non possunt, ledere & opprimere, sed Medicamenta talia non esse, dum inter ipsa & Naturam nostram quædam adhuc cognatio est, ex parte materiæ Elementaris, & modo missionis, cujus respectu etiâ vinci & superari possunt, utut eam rursus alterent & afficiant qualitatibus. Si igitur temperies in eodem semper statu permaneat, & corpus inde sanum sit, omnino similia adhibere oportet, quia simile non agit in simile; quod si tamen intemperies accedat ab immodico ac intempera o similis usu in quantitate & qualitate, sane modico contrariorum usu inducta

hac interperies ad temperiem pristinam est reducenda; Sic ventriculus ficans, qui ob similitudinem immodicè utitur alimentis ficcis, si ficior inde fiat, reparanda omnino est hac ejus interperies alimentis humidis, sed moderatè talibus. Quia ratione *Galenus lib. 6. de Sanit. tuend. cap. 11.* calidas temperaturas frigidis tuetur, quia in usu similia excedentes agrotant faciliè. Deinde non oportet in Naturis interperatis adhibere similia, quia licet simile non agat in simile, ambo tamen agunt in tertium. Sic ignis additus igni magis calefacit: Eadem ratione contrarium non semper perimit contrarium, sed aliquando ex accidenti intendit. Sic ex Hipp. 1. Aph. 15. ventres hyeme & verè Naturà calidissimi sunt. Aquæ puteales hyeme calè, ætate verò frigent. Ideoq; modicè contraria adhibere oportet, si recessus magnus: quemadmodum *Galenus in Arte Medendi cap. 79.* de ventriculo calidiore verba faciens, dixit, quod à frigidis nunquam lædatur, siis utatur modicè. Excipias tamen cum *Galenus lib. 8. Meth. & 5. de Sanit. tuend. 10.* corpora, quando sibi displicent, aut agrotant; quia tunc Natura interperata, siue parum, seu multum ab optimà temperie recedat, in eà est conservanda: nam eum eà, quælisq; sit, conservatur, & exercet operationes suas ad corporis tutelam, necessarias;

quia curatio Morbi nihil aliud est, quàm illius in pristinum Naturalem statum mutatio; quæ facilior est ad interperiem naturalem, quàm ad temperiem optimam. Deinde cum Natura à contrariis reducentibus vim aliquam patiatur, ut si homo agrotet, iter faciat, curis interturbetur, tunc Natura non est fatiganda contrariis, sed conservet, & similibus recreanda.

Ad secundum notandum est; licet Naturæ sint Morborum Medica-trices, tamen omni Morbo etiam contrariæ sunt & effectivè etiam omni adversantur Morbo, eiq; vehementer resistunt, & causam morbi siam à corpore expellunt. Hæ solæ sæpè sibi ipsis sufficiunt, vias exercendis superfluitatibus parant, omnia faciunt in animantium commodum, & nisi Medicamenta earum gratiam & adminiculum recipiant, salutare nequeunt, cum earum actione perficiantur. A Naturis ergo Morbi curantur præcipuè; ab Arte, quatenus est Naturæ ministra; à Medico ut Artis ministro; à remediis ut à Medico Artis beneficio exhibentur.

Tertio ad meliorem etiam sensum trahi possunt, quæ ab experientia desumpta proferuntur; Dolor curatur dolore, fluxus fluxum, vomitus curat vomitum, tussis tussim, & frigida aspersio remedium est convulsionis seu tetani, non per se, sed ex accidenti. Dolor non curat

dolorem per se, sed quatenus remedium tollit affectum, cui dolor est adjunctus, & quem dolor sequitur, seu umbra corpus. Fluxus fluxum curat, vel quatenus remouet causam fluxus, vel fluxus sanguinis extracti per phlebotomiam fluxum sanguinis undequeque manantis per sanat. Sic vomitus vomitum, & tussis tussim curat, vacuando causam. Sic frigida asperio tetanum tollit per accidens propter ἀντιπρὸς αὐτῶν calore concentrato, ille se ipso validior factus exteriora illustrat.

Quercetanus quidem in *Defens. Hermetic. Medic.* hic consensum vult instituere cum Dogmaticis, dum Dogmaticum contrarium cum simili Hermetico, & simile Hermeticum cum contrario Dogmatico in gratiam reducere conatur. Sed hæc duo inuicem reconciliare, nihil profecto aliud esse, quam indicationes curativas cum præseruativis, & vicissim has cum illis turpiter confundere; docet Anton. Günther Billich, in *Thes. sal. in Chymic. rediuv.* c. 16. *CL. Helmontium* quod concernit, certum est, scriptis suis inserta esse bona malis, & mala bonis. Mala sunt rejcienda, & bona seligenda & retinenda. Hoc agamus, sanas HELMONTII Meditationes studiose explicemus, & quantum possibile paradoxas conciliemus & vanas repudiemus. Πάντα δοκιμάζω, πὸ καλὸν κατέχω.

Ut igitur ad rem præsentem de-

scendamus, sciendum est, primò allegatum Helmontium in superius citatis contraria in aliis rebus, præterquam in animantatis, planè non admittere, & cum videam nullam ex suis rationibus satis prægnantem, sed omnia Ratione & Experientiâ destituta, nos non attingentia hoc loco, ut nos remoremur, ventilemus & examinemus, laboris esse arbitror frustranei; Hoc quidem certum est, nullam rem se cupere perditam, neque sui appetere interitum, tanquam sui contrarium, sed quamlibet rem, etiam præter Naturam, conari, ut conferretur, quia sui multiplicativa est. Ideoque Morbus v. g. calidus non se perditum cupit, sed quoque alia membra corporis calefacere tentat; sicuti nec sitis, vel fames sui destructionem expetunt. Verum homo ingentia vi percipiens rem noxiam & molestam, simul ejusdem ablationem desiderat, Agerque & Natura remedia Morbo, cum quo conflictantur, contraria desiderant; sic frigidis admovenda sunt, quæ calefaciunt, calidis, quæ refrigerant, ficcis, quæ humectant, humidis, quæ siccant; non vero ipse Morbus remedia desiderat, sicut nec humiditas ipsa siccitatem appetit, sed ægrotus; atque ita ex illâ generali Regulâ; *Omne, quod præter Naturam, tollendum;* morbus sui ablationem indicare dicitur, id quod *CL. Helmontius* inficias ire nequit; Non quod ipse

ipse Morbus, aut quicquid est in corpore præter Naturam sui destructio- nem desideret, sed quia, ut Homo conservetur, quicquid præter Natu- ram illi evenit, tollendum est, idque sit seu mediata, seu immediata, seu per se, seu per accidens, & effectivè. Excellentissimus *Sennerius* distin- guit inter indicationem & remedia, quæ sunt instrumenta, per quæ indi- cationi satisfiat; indicans præter Na- turam semper sibi contrarium indi- cat. Ast instrumenta, per quæ effi- citur, quod indicans præscribit, licet causæ semper sint similia, nihil refert, modo indicationi per id satisfiat, & causa tollatur. Nonne enim hæc est contrarietas ex Archæo indignante fieri mansuetum & placidum? ante- quam autem hoc fiat, nonne necesse est, ut grato ac sibi simili, in quo su- as reperiat delicias, prius compellatur, & hoc est; curationem debere fieri per similia, ratione scilicet Na- turæ, sive Archæi, ut loquuntur Her- metici: Dum autem *Helmontius* docet, causam occasionalem esse tol- lendam; sanè unà admittit agens & patiens, quod dum facit, utique con- traria etiam admittat necesse est. Nam quamvis agens & patiens in genere sint similia, nihilominus ea in specie sunt dissimilia, & eatenus contraria; contrariorum autem multiplex est acceptio; Quæ non in qualitate solum, verum etiam ex mente *Hippocratis*, in quantitate, quæ

Aristoteles oppositis annumerat, cō- traria sunt; quæ scilicet, in numero, in situ, in figura, in omni deniq; ge- nere plurimum distant. Proprie con- traria sunt, calidum & frigidum, hu- midum & siccum, durum & molle, crassum & tenue, atque etiam ma- gnum & parvum, multum & paucū, altum & depressum. Alia contraria sunt, quæ privantia appellantur; ut plenum & inane, integrum & corru- ptum, continuum & solutum. Quæ Morbis adversa dicuntur, non in me- diocritate quædam consistunt, sed ab hac in oppositum divertunt; Quod enim mediocre est, in medio extre- morum positum nunquam ad me- diocritatem id traducet, quod vel extremum jam est, vel in extremum devertit. Nam cum illa vel permi- sione vel contactu congregiuntur, mutuâ actione sese obtundunt, suas- que vires remittunt, ac neutrum o- mnino in alterius Naturam, sed in medium quiddam facessit. Sic quod frigidum est non à temperatis, sed ca- lidis duntaxat in temperiem revoca- tur. *Fernelius Lib. 1. Meth. Med. c. 2.* Præterea dantur alia adhuc contra- ria, quæ oculis scilicet qualitatibus talia sunt; item quæ actu, & quæ po- tentiâ contraria sunt; & quæ de- nominatione & operatione. *Valles. l. Con- trovers. 8. cap. 4.* Sic, cum salini Mor- bi salinis, tartarei tartareis curantur Medicamentis, hæc quidem opera- tione Morbis sunt contraria, sed de- nomi-

*Olina remef.
Inversa.*

nominatione videntur similia; verum falso; nam diversa sunt Salina remedia, quædam enim vim resolvendi, quædam coagulandi facultatem habent. Humores tartarei à salibus coagulatis geniti, curantur quidem salibus, sed solventibus. Ulcera à salibus corrosivis curantur salibus, sed consolidantibus & incarnativis. Arthritis à salibus acribus curatur lenitivis. Vaga scorbutica etiam salibus acribus volatilibus curatur, sed anti-scorbuticis specificis. Ita ex aliorum sententiâ Febris ex Sulphure phlogisto & inflammabili orta non curatur per sulphur inflammabile, sed per Sulphur acidum Vitriolatum, refrigerans, & ferocientes spiritus coagulans, compescens, & ad inflammationem ineptos reddens, atque ita Sulphur Medicum expellit & expugnat morbificum. *Sennertus de Consens. & Dissens. cap. 18 pag. 381.* Patet itaque ex his & similibus alio respectu contraria contrariis curari, alio similia similibus, & alio Naturam Morborum esse curatricem. Contraria scilicet defectu refarciunt, desideria Naturæ amicâ saturitate replent, Spiritus delinunt, impuritates tollunt, & earum consumptiones & ablationes procurant. Similia & grata requirit Natura seu Archæus partium, tanquam easdem proprietates continentia. Sic non refragantem habemus & ipsum Helmontium. Si ejus rationem Meden-

di, dum Archæum seu causam Morborum efficientem internam centraliter proximam, impuros verò & excrementitios humores inducit causam materiales, vel Occasionalem immediatam, quæ læditur Archæus & tanquam ab exotico & infesto alienatur fermento, ac veluti extra se rapitur, consideremus, quomodo ad hunc sedandum & ad causam occasionalem removendam adequet remedium morbificum fermentum, præcipitans, placans & mitigans; cui omnis curationis tres indicationes superstruxit; sedativam scilicet pro Archæi furore ac impetu, digestivam pro coctionum omnium confusarum rectificatione, alexiteriam in peste vel febris malignis pro fermento venenato extinguendo, seu eradicatoriam pro causâ occasionali removenda in aliis Affectibus; certè videbimus, hæc ipsa documenta, nostro quidem animo, præceptis ac institutionibus veterum, planè non contrariari, modo cum grano salis & modestiâ discretionis, invicem conferantur. Sic utiq; cognoscemus, quomodo contraria contrariis, similia curentur similibus, & quomodo Natura sit tam Morborum effectrix, quam curatrix, ut supra ex Hippocrate allegavimus. Archæus scilicet Morbo obsessus seu læsus, si expetat medelam, non expetit, ut simile, sed ut contrarium morbo, & omnis curatio primariò est morbi expul-

expulsio, secundariò verò virium reparatio. Vide *Zacut. Lusitan. de M. Pib. p. m. 197. D. Freytag. in Notulib. Medic. p. m. 298. Gregor. Horst. in Institut. Medic. p. m. 319. CL. Sennert. in Consens. & Dissens. Excell. Rolfinck. in Chym. in Artis form. redact. p. m. 72.*

Utut igitur sit, Rationem hæc & similia nobis dictitare, tamen & Experientia admodum necessaria est, utpotè quæ ordine Naturæ illam merito præcedit, cum non post Rationem Medicina; sed post Medicinam Ratio sit inventa, licet Ratio propter Dignitatem Experientiæ non cedat. Interim ne Ratio claudicet, alteri quoque cruri, Experientiæ nimirum, insistat, quæ vel sola sæpè sufficit. Quæ enim clare, inquit *CL. Sennertus in Institut. Lib. 5. part. 1. sect. in cap. 22.* sub sensus nostros cadunt, nihil dubium, nihil ambiguum aut anceps relinquunt. Verùm ubi quædam illos fugiunt, Ratione illis superinducere conandum est, sic tamen, ut non procul, nec confusa & infinita colligamus, & longè demonstrationum principia deducamus. Et cum id, quod Experientiâ inventum est, Ratione comprobari potest, id procul dubio longè certissimum est; verùm ubi Ratio adversatur Experientiæ, potius Experientiæ inhærendum, quæ tamen sit Medici periti certa & indubitata; nam si sit incerta & mala, ad totius hominis interitum vergit, unde di-

xit *Hipp. Libr. 6. Epidem. sect. 2. text. 29. Nihil temerè experiatur Medicus.*

Est igitur Experientia memoria eorum, quæ sæpè & eodem modo perspecta sunt; hinc fit, ut ex pluribus Experimentis tota Ars sit constituta; *Galen. 1. prorrh. sect. 3. com. 33. Hippocrates, inquit, ex multâ Experientiâ, quam fecerat in particularibus, collegit Universalia.* Ideoque *Aristoteles 2. post. Analytic. ult.* experientiam fieri ex sensu dixit, quia necessarium est individua ejusdem speciei eadem ratione operantia efficere sensationes, ex quibus particularibus sensationibus debet fieri Memoria; & ex particularibus Memoriarum actionibus elicitur quoddam simulacrum, quod peculiari nomine vocatur experimentum.

Ut autem certa sit Experientia, tribus opus est requisitis. Primò ut Medicamentum sit impermixtum & ab omni qualitate alienâ extraneum. Deindè ut in homine temperato, vel ut *Abensina* volebat, in corpore ægro & quidem simplici Morbo laborante usurpetur. Sic v. g. laboret quis febre putridâ, atque exhibeatur spiritus Vitrioli, & si calor febrilis inde remittatur, tamen inde non colligere licet, an hic Spiritus sit frigidus, cum non constet, an refrigerando, an verò putredinem inhibendo, vel alio modo hunc effectum produxerit. Tertio neque in uno, atque semel, sed in multis, & quidem in si-

in similibus Temperamento, ætate, sexu, corporis structurâ. Sic *CL. Wal-laus* ipse expertus est, quod cancer in quâdam muliere curatus fuerit solis foliis urticæ contusis & admixto pauillo salis communis, exinde tamen non sequitur hoc Medicamentum contra cancerum verâ Experimentiâ jam probatum esse, impositum enim aliis nullum edidit effectum, Ejusmodi incerta experimenta totâ sunt die.

Quamquam in confortantibus qualitates manifestæ minus sint attendendæ, sed virtus Arcani specifi- ci, & proprietas intrinseca, reliqua tamen Medicamenta specifica certis & certæ speciei Affectibus dedita neglectâ causâ Morbificâ non cuilibet Morbo sunt applicanda, qui error vetularum & agyrtarum & barbitonforum Medicastrorum valde communis est. De hisce vide eruditissimum *Sturmius in discursu de Medicis non Medicis*. Hi inquam nullâ habitâ causâ morbificæ ratione indifferenter ægritudines curant, cū tamen multum interlit ad curam rectè instituendam, si Medicus juvare debeat. Sic in ictero cum inflammatione Hepatis conjuncto eadem sæpè præsidia adhibent, quæ in ictero ex obstructione conveniunt. Sic in Doloribus colicis indiscriminatim præscribunt calidissima, cum tamen illi interdum etiam à calidâ profici- scantur causâ, & nonnunquam à fel-

lei meatus occlusionē oriuntur. Hoc itaque Medicamen si quis illi affe- ctui applicet, & illud huic, nã ille ve- hementer errabit, seque & ægrum spe conceptâ fallat. Ideoque experi- mentalis remedium, inventio semper cum rationali conjungenda, tum, quia Medicamenta, quæ Me- thodo reperiuntur, omnibus eadem ratione profunt, non sic autem quæ Experimento, ut *Galenus* testatur *Libr. 9. de placit. c. 6, & 3. secund. gener. c. 2.* tum quia absque ratione Experimentum infirmum est, nec eo solo, ex Medicamento in Medica- mentum, nec ex affectu in affectum transire licet. *lib. 3. Meth. Med. c. 2.* Unde deplorandus est præ cæteris familiaris Chirurgorum & aliorum error, qui ultra limites suæ ipsorum Artis progrediuntur (nisi simul in Theoricis sint instructi) & in iis sese immiscet, quæ ultra eorum capaci- tatem sunt, sicuti in medendis Mor- bis internis, quorum cognitionem ipsi neque habent, neque sine Philo- sophiæ scientiâ unquam habere pos- sunt. Et cum mortaliter peccet Me- dicus, qui medetur Morbo non cog- nito, (*Galenus introduct. Medic. cap. 3.*) tanto magis peccabit Chirurgus, qui & Morbum non cognoscit, & fa- cit, quod facere neque debet, neque potest. Excedit enim limites pro- priæ capacitatis, & licentiæ sibi con- cessæ, in quâ re & graviter etiam pec- cat, & si aberret, puniri potest, quia in cul-

in culpâ est; culpa enim est immiscere se rei ad se non pertinenti. *P. Zabias. in quest. Medic. Legalib. Libr. 6. titul. 1. quest. 9.* Ejusmodi homo toties errat, quoties manum ad medendum admovet, & certum est, quod si quid damni istiusmodi homo ex suis medicamentis aliis adferat, de damno teneatur, & si quem Medicamentis suis occiderit, teneatur etiâ de homicidio. *Idem l. c. 9. n. 4.*

Præterea juxta Experientia cy-nosuram & illud notandum, quod tutius sit, iis uti Remediis, quæ minus lædentiâ Naturæ, contra Morbum pugnant, maximeque juvant; siue sint ex penu minerali, animali, siue vegetabili, & quæ sunt in usu frequentiori, & sæpius fuerunt probata; atque probatissimorum Medicorum Modernorum & antiquorum Experientiam sequi neque ex usu novorum Medicamentorum sub quodâ secretorû prætextu favorem & auram popularem affectare. Novisse enim debet quilibet Medicus, quod omnes antiqui in eo consentiant, Medicamentum illud, quod plures experti sunt, & Naturæ est familiarius, illi esse longo intervallo præferendum, quod non est Experientia comprobatum. *Galen. 4. Meth. Med.* Ideoque prudentia Remedia, hoc est, senescentia, siue sint Galenica siue Paracelsica, quæ ætatis temporisquæ injuriam ac ignem sustinere potuere, imò, quæ inde, unde alia

cecidere, gloriam retulere, amplectamur.

Cum autem juniores Medici hanc Experientiam, quæ non nisi longo rerum usu addiscitur, & antecanos non venit à seipsis habere non possint, videtur inferri posse, nulli juniore practico corpus ægrum esse committendum, sed ætatem habenti, & experto, quia multi anni viderunt multa, & Medicus novus novum Coemiterium; ideoque senes præstare junioribus practicis. Verum, quemadmodum Juvenes Medici, ita & senes Medici à se & inter se quàm maximè differunt; Distingvimus enim cū *Aristotele in Ethic.* inter juvenem mento & mente. Quidam Medici licet Juvenes sint mento, tamen senes sunt mente, nam cani hominis sapientia ejus, qui in brevi ætate tempora multa complevit. Et hi in Medicis præceptis scientissimi & in praxi mediocriter exercitati præferendi sunt illis Medicis, qui mento quidem sunt senes, sed non mente. Dantur enim senes Practici, qui in neutrà Medicinæ parte versati, nil nisi ætatem & Experientiam opposcentes citrà ullam observacionem in visitandis ægris, in Arte Medicâ verò & scriptis Medicis, quæ moderno tempore ad Artem Medicam excolendam & amplificandam divulgantur, minus versati, consenscunt: adeoque horum senilis putatitia Experientia Medica potius est rudi-

ruditatis & ignorantia saepe palliativum subtegmen. Hi nullius momenti sunt, & quos non possis sperare bonæ frugis aliquando & mente seniores fore, ut qui in ipsâ senectute Juvenes sint; quibus illud Ægyptii Sacerdotis ad Solonem occinari potest; Græci semper pueri estis, nec quisquam è Graciâ senex. Et horum imperitiam & ruditatem Medicam ne alii animadvertant, Philosophi sunt, hoc est, semper tacent, si vel in Consiliis collegis, vel in curationibus ægrotis & adstantibus ad necessaria interrogata respondere debent, ne suam prodant incitiam, si inepta forsân proferant, malunt tacere, ut videantur summi Philosophi, juxta illud, si tacuisses, Philosophus mansisses. De cætero non desunt etiam juniores Medici, qui parum in Theoriâ medicâ versati repente ad ipsam praxin se conferunt, lucro inhiantes, fidentesque Artis Medicæ asylo; isti sane ne nomine Medici quidem sunt digni, nedum cum aliis possint conferri. Si tamen comparatio sit instituenda inter Medicum senem mento & mente excellentissimum, & inter juvenem Medicum mente senem, sciendum ætatem juvenilem tolerantia & officio præstare; Senilem verò sapientia & judicio. Utigitur Medicus juvenis, qui per scientiæ Naturalis vestibula ad Medicinæ abdita penetravit, ibique cursibus, ut dici solet, de more pera-

ctis adhibito postea diligenti examine Doctissimorum Professorum suffragiis fuit comprobatus, rectam ad Medicæ Artis perfectionem ineat viam, antequam ad ipsam Praxin se accingat, prius præeuntes, aliquandiu sequatur Præceptores suos, ut q. & facienda antea legerit, ea demum duciu aliorum in Arte clarissimorum exercere discat, ne qui primum in utro productus ac ferme implumis volare nititur, in terram concidat, sed utroque Rationis scilicet & Experimentiæ pede nixus securè progrediatur. Non desunt moderno tempore Medici seniores experientissimi, ex quibus tanquam ex equo Trojano hætenus prodierunt quotquot juniores inveniuntur Medici Præctici haut spernendi. Quis enim justo silentio involvat summa hujus ævi Practicæ Medicinæ lumina *CL. D. ROLFINKIUM* totius Medicinæ ornamentum, quis *CL. D. JOHANNEM MICHAELIS* illud Medicinæ oraculum, quis *CL. D. MOEBIUM* summum nostrum in Praxi *DUCEM*, quis Excell. *BALTHASAREM D. D. GLASSIUM* illud totius Medicinæ Practicæ delubrum, ex quibus 3. ultimi magno cum reipublicæ Medicæ damno rebus humanis exempti sunt, præterat? Ab his solibus stellæ minores mutuatitiam suam accipiebant Lucem. In Salmaticensis Academix statutis, teste *Roderico à Castro Lusitano*

fitano in Medico Politico Lib. 2. cap. 10. & Lib. 3. cap. 23. comprobatum est, ut insignibus Deſtoralibus ornatis non prius Testimonium Academiae sigillo munitum concedatur, quàm per biennium saltem alios præcuntes in Praxi seq. uti fuerint, tunc vero Testimonium illis tribuitur, quocunqve tandem circumferendum, quo se iudicatos ostendant, quibus fides in Arte Medicâ præstanda & adhibenda ab omnibus sit.

Hæc de Ratione & Experientia; restat jam *Analogismus*, qui *ratione similitum curare docet*; Similitudo autem illa est vel inter Morbos, vel remedia vel membra. Sed sumâ circumſpectione hæc opus est; licet enim Lues Venerea & Arthritis confinitatem quandam habeant, inde tamen non sequitur, Arthritidem iisdem remediis, ac Luem Veneream curari. Simili remedio pro simili utitur, qui radicem Tormentillæ pro bistortâ adhibet. Ita ex similitudine Morborum procedit, cum quod in brachio profuit Remedium, cruri adhibet. Hæc tamen in re, inquit *CL. Sennertus in Instit.* in Dogmaticorum & Empiricorum progressu est diversitas. Empirici enim, qui rerum causas ignorant, confusè progrediuntur, nec utilia Symptomata ab inutilibus distinguunt, unde variatâ Symptomatum Syndrome curationem temerè tentant; videntesqve in Tetano, *ἐμπροσθεν* & *ὀπισθεν*

non eandem Symptomatum faciem, eandem quoqve curationem non convenire existimant; iidemq; animadvertentes eandem Symptomatum concursus, etsi causa sit diversa, malè eadem remedia adhibent. Dogmatici utilia Symptomata ab inutilibus distinguunt, & sæpe etiam eodem apparente Symptomatum concursu, curationem tamen variam, si causa sit diversa, instituunt; Et contra nonnunquam variante Symptomatum Syndrome, eadem tamen, cum causa sit eadem, adhibunt remedia.

CAPUT VI.

Natura & Medicus in Morborum Curatione stant pro uno.

Perspeximus hæcenus, quæ Medico curanda veniant, & quomodo omnis cura peragenda; superest, ut doceamus, per quas vias & Natura & Medicus omnia, quæ contra Naturam sunt, in corpore nostro, emendent. Omnis enim medela vel à Naturâ, vel ab ipsius Ministro peragitur Medico. Natura primariò resistit Morbis, adeoque primas in ipsâ tenet Curatione, dum tanquam gubernatrix totius œconomix microcosmicæ omnia regens & gubernans, chylicationi, sanguificationi & partium nutritioni, quam quodlibet Membrum peculiarem adeoque & specialem ulterioremq; digestionem

nem ac puri ab impuro separationem deposcit, optimè non solum præ est sed & à causis morbificis irrequietè facta & lacescitra fremens & tumultuans, ipsas debellat & superat, vel per simplicem solutionem vel per metaptosin, vel metastasin; Hæc sapientissima cum sit, malum sentiens illico sudore vomitu, solutione alvi & reliquis vacationibus hominem curat. Sic & per Metaptosin ex variis Morbis in varios fit transitus. *Hippocr. 6. Epidem. sect. 6. t. 8. quæ ex quibus in quos. Et 1. Epid. sect. 2. t. 10.* sæpe etiam Natura viribus suis utēs metastasin instituit à membro nobili ad ignobile, & quod alienum & exoticum est proscrit & expellit. Sic experimento fidissimo certum est ardentem febrem seu tertianam aut alias malignas solâ hujus ope, quæ suis viribus usa semper utilia servat, noxia expellit & Principes partes in quibus febrilis caloris insolentia dominabatur, multis quasi satellitibus circumpositis munit & defendit, quandoque in artuum dolores dedisse.

Morbi, dum Medici ope sanantur, ipsum sui etiam officii faciunt memorem. Medicus enim Naturæ non solum, sed & Artis debet esse Minister. Quemadmodum igitur Natura & primò & per se & sola movet, dū sine remediis Morbos superat, digerit, coquit, & causam Morbi expellit, ac corpus ad pristinum deducit

statum, sic Medicina & Medicus non primùm movent, sed intervntu auxiliorum, quæ Morbis sunt contraria. Interim in hocce non primariò feruntur, sed in Naturam, ut illorum ope hæc adjuta superior evadat & vincat. Atque hoc nedum in mitioribus Morbis, sed & in gravioribus experimur, ex quorum censu febres acutæ & inflammationes internarum partium sunt, teste *Averrhoë lib. 7. collect. c. 31.* dum homines validos & ferinos à Morbis acutis posse fieri immunes sine artis & Medici auxilio sponte suâ docuit. Unde & *CL. Rosinckius in tr. de Meth. general. curand. febr.* accuratissimè scripsit: *quidam Morbi, in quibus, à solâ Naturâ vincuntur: Quidam Medico cooperante sanantur. Nemo servatur, nisi Natura separarit Morbum, nemo moritur, nisi Natura sit victa.* Non enim in curatione Morborum Natura se habet merè passivè, sed etiâ activè, & hi non egent Medico; interdum tamen ob Morbi perviciam impeditur & langvet Natura, tunc, Medicus cogitur auxiliatrices adhibere manus, & manca & inchoata Naturæ munera explere ac perficere auxiliis vacuantibus, digestivis, & corroborantibus, cujusmodi Exemplum habes in *Riberii tractatu de febribus Pestil. p. m. 145.* de Parotidibus febribus Epidemicis supervenientibus. Quin etiam Medicus Naturam interdum superat, siquidem luxatos

luxatos artus reponit, vulnerisq; dis-
juncta labra adducit, id quod mini-
me Natura aggredi potest. Quando
Morbus est in habitu, qualis est fe-
bris hectica, quia non remanet in-
clinatio, nec aptitudo, ut partes in
Naturalem redeant statum, ab in-
terfeco solum non sanatur, quia sa-
natio hæc à parte sanâ solum præ-
statur; exoptat ergo Morbi habitu-
alis curatio Medica præsidia, *Johan.
Fernel. Lib. 1. Meth. Med. c. 1.* licet
ab his solum fieri nequeat, dicta e-
nim Medici opera non nisi interve-
niente Naturâ perficiuntur; nam lu-
xatorum artuum repositio & con-
junctio vulnerû, quæ futuris sit, nun-
quam est perfecta, nisi actio Natu-
ræ articulos firmantis & carnem ge-
nerantis accedat, & ad febrim he-
cticam sanandam principium inter-
num concurrat.

Hic *Cl. Helmontius* insurgit, Na-
tura, inquit, sunt Morborum Me-
dicatrices, Medicus autem illarum
minister juxta *Hippoc.* Sed id de Mor-
bis venit intelligendum, quos Natu-
ra curat sponte sua. Ast ubi succu-
bit, ut suis resurgere viribus neque-
at, Medicus à Domini benignitate
electus & apud quem omnes Morbi
ferè ejusdem sunt pretii, talis enim
est, qui aliquam universalem Medi-
cinam inter plures ejusdemodi natus
est; manet non amplius Minister, sed
interpret, Reçtor, & herus præpo-
situs. *Franciscus Osvaldus Grembs*

hoc ipsum probat in *arbor. integræ
& ruinosæ hominis Lib. 3. c. 3. de Re-
med. Paracelsi.* dum dicit: datur
unicus vitæ moderator, & non plu-
res, qui vocatur impetum faciens ab
Hippocrate, hic igitur malè se ha-
bens vexex semine, vel sponte pro-
pria satiseens integritatem Naturæ,
quæ homogeneæ vitæ inculcata
dispositio est, lacerat, ex quo sub-
nascuntur impuritates vitæ nostræ
insidiantes; est itaque unitas altera-
tæ Naturæ, unitas sanitatis læsæ & u-
nitas spiritûs super Morbum agi-
tati consideranda, non autem multi-
plicitas varietatum occasionalium;
eum habeat unum Medicamentum
ex arcanis cuncta requisita ex dono
DEI per manum artificis, ut respi-
ciat unitatem prædictam potentissi-
mè resolvendo; quidquid sordium
congestum fuerit, quibus liqvatis
Natura satagit per cognitum iter
dispergere nocuû; & inde verificatur,
quod sola & unica Natura sit Morbo-
rum curatrix. Unde *Helmontius* no-
bis recommendat suum Mercurium
diaphoreticum ad ignem fixum so-
lis horizontis; ens primum salium,
lili, & *P. Poterius* suum sulphur me-
tallorum; & quicumque aurea He-
speridum pomâ captare volunt, non
nemo infert, primum leonis Orien-
talis sanguinem, quem ex rore co-
eli & pingvedine terræ conceptum,
in maris mediterranei rivis Vestæ
Neptuno obstetricans excepit, cape-
re; tum

re; tum à Realgare combustibili, Oceani falsedine & tartareo coenò depurare: tandem familiari tepore pregnantem latonam tantisper fovere, dum stupendarum virtutum geminos masculum & foeminam excluderit. Utrumque tunc seorsim, & pro suo quemque genio decenter educare. Ac Dianam quidem, ubi proprio in Balneo crystallino lavarit, sapone sapientum dealbaverit, & lacte virgineo ad consistentem usque ætatem enutriverit, purpureâ stolâ, pretiosisque carbunculis, rubinis & corallis nitentem Germano suo Appollini despondere, & connubiali foedere jungere. Hujus enim secundo semine ingravidata, postquam elapso mensium duorum curriculo ignis cum aquâ in gratiam redierit, exoptatum illum tot votis, studiis & sumptibus Phœnicem, qui non sibi tantum perpetuare vitam, sed & humanam prorogare valetudinem, verèque aurea revocare valeat secula, pariet. Atque hic est ille balthamus Soterius, & restaurantium universale, verè miraculum rei unius, arcanorum gazâ, paradysus felicitatis, & arbor vitæ, cujus salutifero fructu quicumque divinâ benignitate particeps factus est, promulsdem quandam æternæ beatitudinis hic capit, spretisque omniibus vel minis, vel illecebris mundi, uni DEO & proximi salutis mediis tranquillus in undis vacare discit. Hæc Chelido-

nia quia ἀντισθησιν est, ἐνυγασθαι, mitis & blandissima, cuilibet & in quovis Morbi tempore, statu vel genere exhiberi potest: & quia πλινθιστός est, totiusque Naturæ opes per machinam mundanam dispersas astraliter in invisibilibus suis thesauris concentratas continet, satis est ad omnium Morborum sanationem, cum respiciat non solum causam occasionalem, sed etiam Archei perturbationem sedet; itaque nullam hinc Indicationum perplexâ particularitates, contrarietates, vel ordines sedem inveniunt, ubi eadem Medicinâ omnium Morborum consumptiones & resolutiones, omniumque functionum regenerationes & corroboraciones instituuntur. Antiquos si consulamus, cum Aegyptiorum etiam placitis maximè conveniunt ea, quæ jam ex Hermeticis nonnullis attulimus, documenta. Nam ejusmodi universalem Medendi virtutem antiquos adscripsisse illi τὴν τοῦ ἀθανάτου Πατρὸς Ἰσίδος, certum est. Non facile tamen dictum, inquit *GL. Conringius de Hermetic. Medicin. cap. 17.* num post Isidem alius in Aegyptiis ad ejusmodi quid invenientum conatus attulerit. Paracelsi verò schola in hoc strenuè laboravit, ipsius arrogantia fidem habens, dâ *Lib. de Tinctur. Phil.* inquit Medicina hæc universalis est ignis invisibilis Morbos quosdam devorans. Hæc ego curavi Morbum gallicum, lepram,

lepram, hydropem, colicam, Apoplexiam, Ecthimenum, Cancrum, Fistulas, Scirrhos, omnia mala interiora. Cui adstipulantur *Arnoldus Villanovanus, Lib. 2. cap. 31. Rosarius Robertus Vallensis de Verit. & Antiqvit. Chymie. Trég. Gerardus Dornens de transm. metall. c. 14. Qvi Tinctura,* inquit, Physicorum universalis quædam Medicina est, quæ cunctos Morbos consumit, non aliter, quàm ignis omne lignum. Accedit iustus *Batbanius in tractat. 5. rosar. abbrev. ita* loquens. Habet lapis hic virtutem efficacem omnem sanandi infirmitatem super aias Medicinas, nam augmentat virtutem, conservat juventutem, non permittit sanguinem putrescere, contenta in spiritalibus purgat, & omnia corporis membra conservat. Quibus accedit *Michaël Scotus de Natura Solis & Lune. Richardus Anglicus cap. 14. calid. Rogerius Bacon de Mirab. pot. Art. & Natur. Michaël Sendivogius in Lumine Chymico novo. Isaacus Hollandus in Op. vegetabil. cap. 15. & alii.*

Verū optandum esset, ut, quod *CL. Helmontius* & alii jam allegati forsan possederunt, (quāquam ingeniosissimus *D. Conringius* de hoc valde dubitet in *tr. de Hermetico. Medic. cap. 17.*) & nobis aliisque Medicinæ cultoribus cōtingeret; sic enim forsan citius, tutius & jucundius omnes possemus curare Morbos, & sic unicus vitæ moderator, impetum

faciens non solum posset corroborari, ut satageret per cognitum iter dispergere nocuum, sed & impuritatū seminariz tincturæ commodius resolveri, consumi & dissipari possent. Quanto enim sic sublevaremur labore in locis affectis indagandis medicamentis Morbo, parti affectæ, sexui, ætati, tempori convenientibus ordinandis, aliisque in Methodo Medendi observandis? Sufficeret saltem nosse hominem ærotare, de aliis non opus esset, ut Medicus foret sollicitus. Cui usui enim esset tot studia in Anatomicis insumere; tot mineralia & metalla, tot plantas & animalia, ex quibus Medicamenta fiunt, cognoscere, in Morborum & causarum morbificarum differentiis locisque affectis investigandis tempus impendere. Nullam quoque Indicationum, ut supra allegavimus perplexæ particularitates, contrarietates vel ordines sedem inveniret, si eadem Medicinā omnium Morborum consumptiones & resolutiones instituerentur. Neq; opus esset peculiari quodam & specifico vehiculo, quo ad partem affectam deduceretur & determinaretur Catholicum hoc Medicamentum, nam cum arduissima *Φιλοσοφία* Archæus balisamum hunc complexus fuerit, ipsemet sine ductu extraneo scientiarū virtutumque suarum prædestinationes in quibuscunque membris explicabit, deletisque Morborum tin-

cturis

auris in sanitatis signaturam eas transplantabit, quemadmodum lapis Butlerianus solo contactu illud ipsum perfecit. Vid. *CL. Helmontius in Busler. p. 469.* Sed tanti thesauri inventio forsitan non minus dubia, aut abdita est quam Molii illius Homerici, cui nigra subest radix, lactisque albedine flos est; nec cuius contingit adire Corinthum, nisi vocato, electo, exercitato & commisso, inquit *Helmontius in catarrh. Delirant. §. 1.* nec nisi Aquilinis Philosophis, qui multum in Gratia & Naturæ laboratorio orando & laborando insudarunt, tandem se offert. Præstat interim, qui minorum sumus gentium, ita studia nostra dirigere, ut si forsitan Penelopes favore cadere nos contingat, famularum tamen & familiarium Venerum *avtewu* experiri, iisque suaviter frui possimus. Cogitemus Tullianam illud; prima sequentes, honestum esse in secundis tertiisque consistere. Incumbit nobis, inquit *CL. Joh. Hartmannus in hypotypof. Univers. Medicin. Therapeutie.* si non perficiendi spe, aut experiendi voluntate, quousque, DEI munere datur investigando contendere, quam fastidiosè, ceu quondam vulpecula moros & noctua solem criminari. Quod si igitur Divinam adspirante gratiâ aliquando lare hoc tutelari, magno illo sapientum Magisterio potiri liceret; siquidem nullus dubito ejusmodi Medicamēta

qualia sunt sulphura quædam, dari, quæ Spiritum vitalem suavissimis popismatis demulcent, non tamen existimemus, hoc satis esse & Naturam ita roborari posse, ut sine ulla aliorum præsidiorum ope tollere possit omnes affectus. Quemadmodum enim soli huic spiritui actiones corporis non sunt in acceptis ferendæ, sed etiam partium constitutionibus, ita etiam Morbi non sunt unius illius spiritus. Cum Spiritus vitæ, inquit *Excell. Rolfinckius in Chim. in Artis form. redact. Lib. 1. c. 9.* à variis lædatur causis, non una etiam sufficit Medicina, sed plures, ut removeantur plura hæc impedimenta. Impossibile enim est, ut hic spiritus serum in hydropicis, aut feces alvinas in iliacis sine Medicamentis hydroticis aut alvum moventibus expellere, calculum in Renibus vel vesicâ contentum sine ulla lithontripticorum opè dissolvere, aut nodos arthriticorum dissipare possit. Unde ipse *Helmontius in potestat. Medicamin. §. 14.* fateri cogitur, sanationes tam per medicamina, quam per Naturam fieri non solum per sedationem agitati Archei, sed & ablationem causæ occasionalis per resolventia, abstergentia, exhalantia vel expellentia medicamenta, utpote cui sine dubio optimè constiterit, sedationem Archei in Morborum curatione non sufficere, nisi & causâ morbifica fuerit sublata, & una cujusvis partis priva-

privata robur, quod ad actiones ob-
eundas destinatum est, saluum sit;
jam igitur ad omnes actiones cor-
poris perfectè peragendas requirun-
tur duo instrumenta, attestante *CL. D. Sennerto in Conf. & Dissens. Medic. Chymic. & Galenic. c. 18*, commune primum; proprium alterum. Com-
mune est spiritus vitalis, proprium
autem certa aliqua corporis pars.
Ut enim chylicatio in ventriculo
rectè fiat, & spiritus vitalis tanquam
instrumentum commune requiritur,
& ipsius ventriculi recta & laudabi-
lis constitutio. Ac pro actionum ob-
eundarum diversitate propriorū in-
strumentorum est diversitas, & sua
cuique parti peculiaris constitutio
ab aliarum constitutione diversa.
Hinc quod uni convenit, alteri non
convenit; & proinde nec unum Me-
dicamentum omnium propriā con-
stitutionem conservans, nec omnium
vitia emendans dari potest. Si viti-
um nullum sit in ipsa parte, spiritus-
que à corde affluentes etiam rectè
se habent, actio partis rectè expe-
diatur, at si vis partis alicujus nimi-
um debilitata & corrupta sit, aut pe-
nitius ablata fuerit, spiritus influens
eam restituere nequit; Sic in motu
animali non solum requiritur spiri-
tus influentis recta constitutio, sed
& ossis legitima conformatio, mus-
culus bene constitutus, vasa aperta,
non obstructa, cerebrum ita disposi-
tum, ut Spiritus animales amandare

possit, pars recipiens ita temperata
& constituta, quò Spiritus à cerebro
dimissos suscipere possit. Hæc omnia
& diversa unius Medicamenti viri-
bus peragi non possunt. Nec obstat,
quod, quemadmodum ignis omne
lignum consumit, ita etiam Medici-
na hæc universalis tanquam ignis in-
visibilis omnes devoret Morbos.
Nam nec ignis Elementaris omnia
corrumpit, sed ea tantum, quæ adu-
stibilia & inflammabilia sunt, auro,
vitro, terræ nullam vim infert. Et si
ignis ad modum hæc universalis Me-
dicina ageret, ecquid fieri posset, ut
humores saltem noxios absumeret,
sanguinem autem & reliquas corpo-
ris partes intactas relinqueret? Con-
sule *CL. Sennert. l. c. CL. Conring. l. c. Excell. Rolpink. l. c. Johann. Freit-
tag. in Noctib. Attic. c. 72.*

CAPUT VII.

Causæ Morborum quomodo tol-
lendæ, de Humoribus Substan-
tiâ peccantibus & primò de
Purgatione.

INter causas morificas, quatenus
absolutè, & ut Res sunt, confide-
rantur, referimus Humores & Spi-
ritus, dum ambo peccant *Substantiâ*,
Quantitate, qualitate, motu & loco. Et
quamvis vitiū in Substantiâ excludi
posse videatur, cū illa tam quantita-
ti, quâ qualitati sit subiecta, & nemo
dum abundantiam deplet aut quali-
tatem

tatem vitiosam alterat, illud intacta substantia instituat, attamen negligere nequimus, si tanquam dictorum accidentium fundamentum consideremus & ad corruptionem Humorum accommodemus, & ideam & speciem illorum intelligamus, quando ita corrumpuntur, ut aliam a sanguine formam acquirant, corpori que alendo utiles non sint; Et colliguntur in corpore partim propter fermenti ventriculi & reliquorum viscerum digestivi vitium, aut degenerationem & corruptionem chyli & succi nutritii, partim ob suffaminatam in dictis visceribus eorum que anfractibus sanguinis depurationi destinatis excrementarum crassum, sulphurearum, tartarearum ac salinarum, (quas sive scorias biliosas, pituitosas, sive Melancholicas voces tibi integrum est,) impuritatum per destinata emunctoria separationem; partim quando fermentum arripiunt peregrinum vel alterius odiosi hospitis presentiam nobis minantur exitium. Hi dum infausto conjugio massae sanguineae aut sero sive lactici maritati & copulati demum mediante circulari sanguinis motu sub alimentum involucre ad partes nutriendas sese conferunt, & vitalibus membris distribuuntur fermentum alienum explicantes, mox apertum Spiritui vite seu Naturae nostrae & Archéo bellum indicant, oppugnant, & quasi obsident, ut omnino impese

irritetur; & ad furorem redigatur, adeo ut sic irritata Natura tanquam alter Hercules cum ferocia & tumultu contra fortissime agendo repugnet; & cum dictis istis exosis humoribus tanquam odiosis hospitibus, quibus involvitur, omni conamine depraelietur, unde summam ebullitione terribissimas fulgines confertim exhalante concitata, ut nimirum vitiosos illos humores vincere, edomare, ac postmodum penitus eliminare valeat, varia infirmitatum monstra oriuntur. Considera, inquit *Libavius*, annon tota Natura adversetur sanguinis vitae; juguletque vel mutet suo veneno Spiritum, & calorem nativum in sanguine, quibus dissipatis vel mutatis jam sponte sequitur illorum corruptio, quae nunquam est sine fermentatione, quae fermentatio nihil aliud est, quam cruditas Hippocratica. Horum, inquam, substantia, & qualitas fermentativa Naturae infesta Cacochymiam efficit per Purgationem, vomitoria, Clysteres, Diaphoretica & Diuretica eradicaendam. Cum autem Humores dicti sint vel crassi vel tenues, seu, ut loquitur *CL. Helmontius in tr. ignotus Hospes Morbus* §. 80. vel solo gravant pondere, sui que inimica praesentia, qualis est infesti hospitis, vel alienam acquirunt qualitatem, vel putrent, vel fermentum arripiunt peregrinum, vel infamis veneni contagio nobis contrariantur, peregreque vel

vel adveniunt vel intus suboriuntur humorum degenerationes; Priores, quæcunque etiam copiâ vel substantiâ modò adfuerint, indicant Purgationem faciendam pro humorû inclinatione, vel per secessum, vel per vomitum; Posteriores humores residui tenues, serosi, fermento peregrino sive salibus sylvestribus tincti, per Diuretica. Infamis autem veneni contagii vel alterius exotici effluuii nomine venientes pro Diaphoretica flagitant elibanda & exterminanda.

PURGATIONEM propriè sic dictam, & quatenus Auxilium est, quod concernit; describimus per excretionem humorum cacochymicorum in corpore existentium ope Medicamentorum purgantium factam per anum ob Morbum vel præservandum, vel curandum.

Qvomodo autem hæc excretio fiat difficile est explicatu; Senem nostrum quândò consulimus, statuit ille *Lib. 1. de Natur. human. 31.* medicamenta purgantia humores impuros vacuare, qvæmadmodum stirpes ac semina succos attrahunt sibi certos ac determinatos, ita & illa humores familiares, id quod *Galen. confirmat, lib. 1. de Facultat. natur. libus cap. 12. & lib. de Purg. Medicament. Facult. cap. 5.*

Emasistratus, Aesclepiades & nostro seculo nonnulli Hippocraticæ & Galenicæ doctrinæ hostes insensissimè adserunt, Medicamenta purgantia

indifferenter virulentia sibi propriâ totam massam sanguineam & hesternum etiam cremorem sanguificationi destinatum instar torrentis abradere, & in liqvamen putridum subigere.

Si tamen aliquid dicendum, videtur, ut cum summo Philosopho *Aristotele* & Naturæ interprete mirabili *sect. 1. probl. 41. 47. & 48.* faciamus, rem sic determinante, ut purgatio fiat, primò, quia purgantia non vincuntur, sed solum extenuantur, fermentant humores corpus penetrando; vel quia deinde stimulum excernendi addunt partibus ob acrimoniam vel Medicaminis, vel Humorum, vel tertiò quia attrahunt, sed debiliter.

Humores vitiosi ut ex corpore eliminentur, præviâ extenuatione seu fermentatione hoc ipsum ut fiat, necesse est, quæ non secundum partes purgantium crassiores, sed secundum partes magis vaporosas & tenuiores seu fermentantes Purgantiû Spiritus peragitur, quæ sententia est *Fernelii lib. 3. de Purgandi ratione c. 6.* Hi inquam, si purgantia in justâ adhibeantur dosi, Humores vitiosos utilibus commixtos ab his separant & eorû commixtionem disconti-nuant, ut totum corpus purum postea relinquatur. Purgantia enim non in ventriculo otiosa subsistunt, nec intra ventriculi parietes, aut primarum viarum terminos manent, sed

sed à calore corporis nostri moderato resoluta & ad actum deducta per lacteas delata venas tenuissimis suis spiritibus seu effluviis cum sanguine circulatoris humoribus noxiis involvuntur, eos turbant, exagitant & fermentant, quo efficiunt, ut qui antea sanguini permixti Naturæ molestiam non creabant, à purgantibus fusi conspicui fiant, hinc segregentur & deturbentur per arteriam aortam in propaginem coeliacam & mesentericam tam superiorem, quam inferiorem, quo tempore etiam mutantur urinæ, quoad colorem & consistentiam, & pulsus fit vehemens, quod nisi etiam eveniat, purgatio nunquam succedet. Humoribus fecretis Natura & à Medicamine vel à noxiis humoribus stimulata expultricis facultatis ope & purgans Medicamentum & Humores vitiosos simul ex corpore expellit & exturbat.

Purgantis actus.

Attrahunt demum etiam purgantia simul separatos humores ad alvum non tantum per ductus manifestos, venas scilicet & arterias, sed etiam occultos, vasa ego dixerim lymphatica & alia in mortuis evanescentia. Sed hoc facile est dictu, difficile explicatu. Ajunt quidem hanc attractionem fieri ob similitudinem, quemadmodum alia Medicamenta cum multis partibus habent plurimum consensum, & ad eas vapores emittunt. Sic asplenium Lienem respicit, absinthium

ventriculum, adianthum thoracem, eupatorium jecur &c. Verum, quæ est similitudo substantiæ Agarici cum attracta ab eo pituita. Est nempe agaricus calidus & siccus *Dioscoridis, Galeni, Mesue*, omniumque Medicorum sententiâ, pituita autem, quam attrahit, frigida & humida. Agaricus sapore amarus, Pituita dulcis, acida, insipida, salsa nec unquam ulla amara est, Agaricus in alimonia verti nequit, Pituita potest juxta *Gal. lib. 2. de Natur. facultat.* Et nisi ex ingenti abdominis capacitate hydropicorum aquas à purgantibus evacuari & educi viderem, in totum illum tractionis modum negarem. Si ergo aliquid trahunt, faciunt id debiliter; Sic radix hellebori nigri fonticulo imposita non adeo potenter humorẽ vitiosum trahit, quâ ratione etiam virginum non defloratarum genitalibus apposita menstruum provocat fluxum.

Hippocratis supra allegatam quod attinet sententiam, non desunt, qui eandem eò desectunt, ut dicant, hoc simili non voluisse probare similitudinem in tractione, sed tantum analogiam quandam indigitasse inter Medicamentum, cujus virtute purgatur, & humorem, qui purgatur. Sed quicquid sit, nos nullam in Purgatione admittimus actionis determinationem, nec ullam concedimus electionem. Nam primò, si reverà daretur talis humores purgandi

gandi electio cum ipso purgante, fe-
queretur pro evacuandis humoribz
mixtis, utpote bile & pituita neces-
sarium esse, ut pharmacum pro unâ
dosi ex integrâ dosi cholagogi & in-
tegrâ etiam Phlegmagogi fieret. e. g.
Ex rhabbarbari duabus drachmis &
trochiscorum Agarici duobus scru-
pulis, id quod absurdum est, & nun-
quam fit, sed sufficit cujusque domi-
cilia dosi invicem commixta, Rha-
barbari drachma una, Agarici scru-
pulus unus. Deinde Morbi & pur-
gatiâ iis proficua: considerata pror-
sus dictæ electioni repugnant; e. g.
inter cholagoga flores Antimonii
albissimi, inter Phlegmagoga colo-
cynthis, inter Melanagoga cassia; &
hoc fundamento Morbus melanchol-
licus nequaquam evacuatione florû
Antimonii, & colocynthis curaretur,
quod tamen contra rationem &
experientiam omni auctoritati ante-
ponendam; cum humor melan-
cholicus, utpote lentus, viscidus &
torpidus non melius ac floribus An-
timonii, laxativâ cassiâ & colocyn-
thide pungente vel irritante educa-
tur. Sic etiam in Morbis Melanchol-
licis confectio Hamech magnopere
laudatur, quæ præter Sennam nullû
pharmacum Melanagogum in com-
positione habet, & tamen juxta illo-
rum opinionem Melancholicis utile
est. Tertiò refragatur experientia;
consule experientissimos Medicos
Præcticos, interroga ægros, & illos,

qui eis adsunt, omnes profectò uno
ore dicent, quod semper excremen-
ta aquosa, tenuia, fluxilia primò e-
vacuentur, proximè phlegmatica, &
demum crassiora vel flavedine vel
viriditate tincta associentur à quo-
vis pharmaco educta. Qvin & quod
magis est, si ipsa pharmacopolia a-
deas, & in iis formulas à Medicis
præscriptas perscruteris, videbis sæ-
pe celeberrimos Præcticos uno eor-
demque Medicamento in evacuan-
dis plurimis & diversis agrotis usos
esse. Unde tamen non sequitur quod
libet purgans in quolibet affectu in-
differentè usurpari posse. Sic qui
humores humectari debent, postu-
lant humectantia pharmaca, qualia
Sirupus rosarum solutivus, Sirupus
fennæ, multiplices infusiones viola-
rum &c. Qui crassi sunt & inciden-
di, illa giallappam, Mechozaccannam
albam, Scammoneam &c. Nec ob-
stat Rhabbarbarum evacuare excre-
menta biliosa flava, Crocum Martis
aperitivum Melancholica nigricantia,
flores item Antimonii croceo tinge-
re colore; ergo etiâ seq. i dicta Pur-
gantia electivè tales purgare humo-
res; Sciendum enim est, hos colo-
res non Naturâ esse in humoribus,
sed illos à Medicamentis provenire,
quemadmodum flores Antimonii
propter sulphur suum humores tin-
gunt, Crocus & Rhabbarbarum uri-
nam suâ flavedine exaltant, & si ex-
tra corpus quædam hanc vim ha-
bent

46
bent, ut rebus colorem quendam inducere possint, cur non ipsa purgantia resoluta idem dent effectum? Sic infusione gallarum limpida solutioni Vitrioli permixta fit atramentum, &c.

Notandum tamen, quod omnes humores substantia peccantes per Purgationem evacuari nequeant. Sunt enim vel intra vasa, vel extra vasa, quæ extra vasa, sunt rursus vel tenues, vel crassi, tenues evacuari possunt, crassi verò non, quia magna vis Medicamenti, quæ requiritur ad crassorum attenuationem & fermentationem, non potest pertinere ad partem affectam. Sic hydropticorum, ut supra innuimus expurgatur aqua; sic sæpe in Asthmate, ubi materia tenuis in pectore hæret, feliciter procedit evacuatio. Humores in vasīs contenti iterum vel tenues sunt vel crassi. Hic omnes tenues etiam educi non possunt, ut in malignitate, nisi per Diaphoretica, de quibus infra acturi sumus.

Haut incommode autem omnem purgationem distinguī posse videtur primò in minorativam, quæ instituenda est, quando Morbi ingruunt & pravus ac crudus chylus aut alii excrementitii humores Morbū fovēt, & impedimento sunt, quò minus reliqua Medicamenta in actum traduci nequeant, & periculum est, nisi minantur, ne ex illorum odiosa præsentia affectus fiat vehementior. De-

indè revulsivam, quæ statim etiam in principio inflammationum tam internarum quam externarum, quando humores in appulsu, nondum autem impacti sunt, & ob humoris incandescētiā & malignitatem partibus corruptio timetur, administranda est; Hæc ex ipsius *CL. Helmonrii* sententiā multum sæpe utilitatis adfert, dum Archæi exorbitationes ad inflammationem excitandam dispositas alienat, suscitando novas procellas, quamvis sæpe fiat, ut nulla inde Archæi irritati seductio, sed potius major ad iram commotio sequatur, ideoque necesse est, cauti ut simus in legitima huius administratione. Et tertio in Eradicativam, quæ debetur humoribus vel ultra primas vias subsistentibus, aut etiam primarum viarum substantiæ fortiter immersis. Hæc quo tempore conveniat, infra videbimus.

Ipsa Medicamēta purgantia communiter primò distinguunt in illa, quæ purgant primam corporis regionem, & illa, quæ secundam, & quæ tertiam. Primam regionem citra jecur esse, & à ventriculo ad hepær usq; medium extendi, & omnes illas partes & vias, quæ inter ventriculum & hepær interfacent, complecti dicunt. Secundam, quæ à mediò hepatis ad habitum usque corporis porrigitur, & continet gibbam epatis partem, omnesque majores venas. Tertiam, quæ habitum corporis,

ris, id est, Musculorum genus cum minoribus venis, membranis & reli- quis comprehendit.

Verum non motum circularem in sanguine statuente, hanc sententiā aut prorsus inficiari, aut alio modo explicare necessum habemus, aut iusta erit censura *Helmontii*, *demens* Idea inscripto libro §. 20. Scilicet, prima Regio nobis est Ventrīculus, & intestina cum omnibus vasīs inibi contentis. Secunda; ubi fit circula- tio sanguinis, hoc est, in omnibus venis & arteriis. Tertia; ubi sanguis est extravasatus.

Deindē etiam Medicamenta pur- gantia dividunt in ea, quæ per os purgant, & in ea, quæ per alvum & intestinum rectum materiam pec- cantem educunt. Sic Mercurius vitæ, vitrum Antimonii, crocus metallo- rum, Gummi de peru Helleborus al- bus, & multa alia vomitoria dicun- tur, & contra Rhabarbarum, Senna, Scammonæa purgantia in specie sic dicta per pylorum & intestina sabur- ram evacuant. Sed an realis & vera detur diversitas inter purgantia, ita ut hoc tantum vomitum cieat, illud solum alvum moveat, an verò poti- us totum hoc discrimen aut in limi- tatione majoris vel minoris doseos, aut in additione debiti corrigentis existat, de eo dispiendum.

Nullum datur vomitorium, in- quit *CL. Wallerus*, quod non etiam per inferiora purget. Nullum da-

tur purgans per secessum, quod nō etiam vomitum causare possit; e. g. aloë ab unā drachmā ad duas, manna à semiuncia ad unam alvū movet, augē dosin, & vomitoria facies. Rhabarbari drachmæ duæ e- vacuant alvum, semiuncia facit vo- mitum, gummi de Peru est vomito- rium si absque correctione sumat- ur, addito Spiritu Vitrioli correctū est, & ex vi emetica oritur hydrago- ga ad hydropem accommodata. Cum itaque nulla novā vis Purgantibus accedat, sed unum idemque Medi- camentum nunc superius, nunc infe- rius purgat, quid quæso aliud discriminis hic inveniri potest, quam lim- itatio quantitatis & additio corri- gentis, ita ut vomitus tantum videat- ur majoris purgationis & operati- onis, evacuatio autem per alvum minoris, quia autem majus & minus non variant speciem, etiam inter purgantia hic non datur specialis differentia.

Verum, hic in quibusdam nec oc- cultæ qualitates sunt excludendæ, quædam enim exigua etiam in dosi propinata peculiari qualitatē & suā- pte Naturā sursum, non verò deor- sum propensionem & inclinationem habent. Sic crocus Metallorum cly- sterib9 infusus etiam vim suam emet- icam exerit; sic radix Hellebori al- bi alvo intrusa non per alvum, sed per vomitum purgat, purgantium fermentantibus Spiritibus naturali incli-

inclinatione eò delatis, simulq; humores commoventibus. Nonnulla tamen manifestis quoque causis ad vomitum concitandum concurrunt, quod scilicet vel ventriculo quasi innatant, unde accidit, ut si copia aggrāvatus sit ventriculus, aut vi etiam Medicamenti superflua eò trahuntur, vomitus oriatur; vel laxant superius ventriculi orificium. Quod autem purgantia hæc manifestis prædita qualitatibus majori quantitate præscripta vomitum, non alvum moveant, ratio hæc est; Medicamentum quò fortius est, eò citius operatur, & naturam irritat. Jam cum pharmacum fortius Ventriculum ingressum est, tunc statim operationes exserit, & humores, quos invenit, fermentat. Hi fermentati sua ebullitione & acredine Ventriculum stimulant, ut per superius orificium eos extrudat: Si in hæc excretionem simul omne Medicamentum adsumptum expellitur, tunc peracto vomitu purgatio cessat; Si verò pharmaci quædam reliquæ in stomacho remanserint, tunc illæ postmodum intestina ingrediuntur, & innata sua acredine & fermentali caliditate ea pariter ad excretionem humorum per intestinum rectum irritant. Eodem modo Medicamentum minori quantitate & levius adsumptum non statim in ventriculo agere incipit, sed tamdiu interdum moratur, donec per pylorum exclusum, & tunc

per intestina tantum evacuat, nullusque conjungitur vomitus.

Quò ceptam nostram de Purgatione telam continuo & non interrupto pertexamus filo; ante omnia quærendum jam est, quomodo purgatio debite sit administranda? Cum enim videamus magnum esse hæc tempestate hujus abusum, & in hoc infinitos committi errores, dum nonnulli omnium morborum curam contra Catharticonum usum non posse institui & absolvere, adeoque ægrorum salutem in his sæpe repetitis nullis digestivis, resolutivis, & aperitivis appropriatis præmissis, positam esse arbitrantur, sicque contingit illegitimè his administratis & reiteratis neglecta virium ratione Morbos diuturnos fieri, spiritus exhauriri, appetentiam dejici, & cruditates augeri, à quibus mille incommoda ut rectè monet *Valles. Libr. 7. Epidem. Hipp. p. m. 802.* Hos inconsideratos ausus in sui temporis Medicis etiam taxat *Galen. lib. 1. de humorib. sect. 1. comm. 12.* quod solum de vacuando humore essent solliciti, nullâ de partibus roborandis consideratione factâ, sic enim ait: Quo pacto cernere est „ commune Medicorum erratum, „ qui in plerisque affectionibus ple- „ runque committitur; nam quod „ supervacuum est, evacuant illi qui- „ dem, sed tamen, ne ei, quod vacua- „ tum est, perfimile gignatur, nul- „ lo modo sibi curandum propo- „ nunt.

aunt. Unde & P. Poterius *Cent. 1. Curat. 2. Centur. 2. Cur. 1.* gravissimè in tales invehitur Medicos, ipsos vocans stercorarios non Medicos, Empiricis longe peiores, à circumforaneis, agyrtis, Mimis & histrionibus minus differentes. Deinde dū non iusto ac legitimo exhibent tempore non curantes utrum in Morbi principio, an vero in ejus statu offerat. Et tertio, dum lūco præservationis sanis æquè ac ægris vehementissima propinant pharmaca, nullā habitā ætatis, temperamentū, sexus consuetudinis, & aliarum circumstantiarum ratione; non ponderantes *Hippocr. Aph. 36. 37. f. 2.* Unde non sunt juxta modo laudatum *Vallès. libr. 5. l. cap. p. 478.* temerè purgationes tentandæ, quasi non sint periculosissimæ, sed potius circumspiciendum est, cui hominī, quo Morbo affecto, & quā occasione detur. Rectè enim *Plato* dixisse videtur Medicam purgationem, quæ pharmacis agitur, tunc solum esse utilem, cum summa urget necessitas, aliter autem nullo modo sanæ mentis hominī suscipiendum. Ut igitur omnis purgatio cum *Ev-Poeia* procedat, corpus non nimium moveat, alteret, aut infirmet, adeoque ex voto succedat, considerare primò *Purgandi modum*, An scilicet, & quid purgandum? quo tempore, quo loco, & quantum illud ipsi fieri debeat? Deinde examinemus ipsum purgandi actum, quid primò

faciendum ante purgationem; deinde in ipsā purgatione & tertio, post purgationem. Et tertio denique etiam purgationis attendemus effectum.

An autem, & quid purgandum, humorum supra explicatorum infecta innuit præsentia. Cum autem illi ipsi sint vel *crudi*, hoc est ferocientes, & ob inquinamentum fermentale Naturam irritant, nec per excrementa suæ coctionis indicia præbent, nullo modo, nisi turgeant, id est, nisi Natura supra hospitem mordosum victrix evaserit, quando nimirum devictus hospes morbosus sponte suā mox recessurus pro parte cum aliis sordibus à pharmaco allectis excidet (*Vallès. Libr. 7. Epidem. in comm. p. 843*) evacuandi sunt, vel *Cocti*, hoc est, postquam sanguinis ebullitio fermentationis effectus cessaverit, & notas perfectæ suæ coctionis per excrementa præbuerit, tunc faciles fiunt purgationes; vel *Neutri*, qui neque crudi, neque cocti, sed planè corrupti sunt, & Naturæ gratiam nequeunt ad mittere, dū nullo modo vinci possunt à Naturā, statim ex corpore sunt pellendi, quo enim immorantur diutius, eò magis corrumpuntur, & Naturam vel causarum morbificarum occasionalium induunt; vel fiunt Morborum producta, sic serum aliq; corrupti humores salibus sylvestribus imprægnati conveniri in massā sanguineā, sic corruptus in ventriculo chylus &

qui ex ejus corruptione & depravatione infames suam petunt, profapiam, & nihil aliud sunt, quam coctionis in ventriculo aberrantis excrementa illico per Purgationem expellenda, imperante illud ipsum urinâ crassâ & nebulosâ; *Hipp. 4. a. cut. t. 44. Greg. Horst. Instit. Medic. Disputat. 19. quæst. 5.*

54.

Notandum tamen & observandû est, à prudenti Medico in omni purgationis administratione facultatum ac virium roboris sumam semper habendam esse rationem. Et primò, potissimum ac præcipuum permittens ad evacuationem est à facultate vitali desumendum, utpote cujus ope corpus humanû omnes reliquas exsequitur; postmodum à Naturali; & demum ab animali. Nisi affectio propriâ viscera nutritioni destinata occupet, à facultate Naturali robusta potior indicatio est depromenda. Quemadmodum si Cerebrum afficiatur, à facultate animali est petenda indicatio. Deinde hinc colliges etiam, Medico valde utile esse ad celebrandam Purgationem; vires cum Temperamento, habitu corporis, sexu, ætate, consuetudine, & Morbi magnitudine conferre. Si enim robustus sit corporis virilis & Morbus magnus adsit, universa Morbi causa simul auferri potest. His enim scopis auctis, vacuatio liberalior celebranda; Sin secus autem, & vires non ita vigeant, parca est exer-

cenda & in perexiguâ dosi *Lazar. Riverius c. 2. observ. 17. Galen. lib. de Sangv. miss. cap. 13. & Zacut. Lusitan. in Introit. ad Praxin. præcept. 42. Gregor. Horstius in Institut. de Purg. disputat. 19.*

Præterea & maximam habent vim Purgatione prohibendi affectus nonnulli, qui, nisi observentur, inde exacerbantur, & ægrotum in maximum deducunt periculum; sic in Febribus acutis vehementissimis cum interna visceris alicujus inflammatione conjunctis, id quod ex dolore, urinâ flammeâ rubrâ & ex sanguine venâ sectâ detracto dignosci potest, sane nullus; cui mica bonæ mentis adhuc superest, purgantia administrabit, unde *Hippocrat. 4. homine* inquit Febricitanti caput ne purgato ne furiosus fiat. Calefaciunt enim „caput pharmaca purgativa, & ad „caliditatem febrilem, accedente „eâ quæ in Medicamento est, infan- „tiam faciunt; & 4. *Acutor.* quicun- „que statim periculosas Morborum „inflammationes cum febribus acutis „medicamento purgante solvere „tentant, ii de contentâ atque inflam- „matâ parte nihil detrahunt, cum „nihil cedat; quæ adhuc cruda est „affectio, quæ verò Morbo resistent „& sana sunt, contabefaciunt. At „debili reddito corpore Morbus superior evadit, qui ubi corpus superior rarit, curationem non admittit. „Hæc rationi admodum sunt consentanea.

„sentanea, inquit *Vallesius Libr. 2.*
 „*f. 6. in comm. Epidem. p. 218.* & pro-
 „inde siue homo vehementer febrī-
 „citet præcipuè secundum partes su-
 „periores, siue caput inflammatio-
 „ne tentatum sit, siue tentari pericli-
 „tetur, siue phreneticus sit, siue ma-
 „gnū habeat ulcus, quod possit nō
 „sine periculo irritari, devito phar-
 „maco quoad possum, certō sciens his
 „magnoperè tentari capita. Eadem
 „ratione cum & *febrīum malignarum*
 „causa proxima non sit nuda aliqua
 „intemperies calida, sed ebullitio san-
 „guinis, quæ provenit ab inquinā-
 „mento fermentali febrili & venena-
 „to, hoc autem sæpè adeō, sit exiguū,
 „ut invisibiliter, odore tenuis, vel au-
 „ræ instar, ne grani pondere, ut loqui-
 „tur *Excell. Knöpselius Archiater Re-*
 „*gius in aureo illo tractat. de Meth.*
 „*Med. febr. malign. contra Augustinum*
 „*Corrade*, sed exceptum omni lege
 „& dimensione Mathematicā, nos in-
 „grediatur, ut totā Spirituum & li-
 „quorum vitalium Substantiam sibi
 „assimilando penetret, illud certē
 „non tam stercoream, quam fermenti
 „illius febrilis & venenati in herbā
 „potestativam elibationem, & even-
 „tilationem Spiritus vitalis seu Ar-
 „chei sub ipsius tyrannide gementis,
 „& sic anxii omnes functiones inter-
 „turbantis indicat. Quo in casu aliās
 „etiam cum pulsus soleat esse nimis
 „citus & vehemens, interdum hu-
 „milis & depressus, urina itidem cru-

da, Purgatio prohibetur, sed in spē-
 „cificis antifebrilibus alexipharmacis
 „est salus & vita ægrorum.

Inflammatio etiam & Exulceratio
interna respuit Purgationis usum;
Galenus libro 1. in comment. ad Apho-
rism. 24. Quibus hypochondria ul-
 „tra modum calida & hoc ipso in
 „loco aliqua viscerum inflamma-
 „tio, omnes nequaquam apti sunt
 „ad Purgationem. Rationem addit
 „*Vallesius Libr. 5. Epidem. in comment.*
 „*p. m. 476.* quia nihil finit inflamma-
 „tio evacuari, sed quicquid a phar-
 „maco movetur ad se alliciens mi-
 „rum in modum auget; inprimis
 „autem si in ventriculo, etiam abdo-
 „mine, aut thorace contineatur; cum
 „enim humores impacti jam ad fluo-
 „rem deducti non possint per alvum
 „evacuari, quia musculi abdominis
 „& thoracis comprimuntur, necessa-
 „riō pars inflammata acrius dolēbit,
 „augebuntur fluxiones, & inde inflama-
 „tio majores acquirit vires, *Avic.*
 „*4. 1. c. 4.* dicit, habentibus in interio-
 „ribus apostema, purgatio noxia est,
 „& *Galen. 13. Meth. Med. 3.* in inflama-
 „tione Ventriculi & Jecoris medi-
 „camentā purgantia improbat. No-
 „tandum tamen, si humor jamdum
 „fluat aut turgeat, ut sit in procinctu
 „ad inflammationem excitandam, aut
 „jam sedata sit fluxio, & humor in in-
 „flammatā parte concoqui capit, tu-
 „torem esse Purgationis usum, ut
 „præcepit *Galenus 13. lib. 6. cap. 15.*

Deinde *copia viscosorum humorū* purgationem etiam interdicat. Illi enim ex tenacibus & crassis generati cibis, viscerum parietibus ita tenacitur adherent, ut pharmaco attrahenti non obediunt, & sic illud suo vel defraudetur effectu, vel vitiosi isti humores violenter moti pharmacis atrociter agentibus ad loca debiliora protrudantur & calorem partis suffocando exitum afferant. cuiusmodi Exemplum *Horstius* proponit lib. 9. in *chirurg. casib. observ. 25.*

Tertio, *Tensio etiam & inflatio in hypochondriis*, medicamentum fortiter purgans impedit, *Galen. 4. Aph. 73.* unde & in colicis doloribus ab initio abstinendum est à fortioribus purgantibus, quia periculum est, ne ad partem affectam trahantur humores, & ita augeantur dolores, vel quoniam flatuum copia tum elevat pharmacum sursum, nec permittit illud inferius labi ad intestina, tum contorquet vias, unde nec virtus Medicamenti nec humores evacuandi liberè possunt transire. In Hydrope Ascite, Tympanitide, & Cachexia purgantia validiora etiam frequentius non sunt usurpanda, ut docet *Galenus 9. de Partibus*; quia corpus admodum debilitant, ut postea maior aquarum & flatuum proventus exoriat. Ideoque roborantia & aperiencia frequentius, quam purgantia erunt præscribenda, *Riverius in Praxi p. m. 201.* Hydrops etiam

Leucophlegmatia per concoctionem & non per evacuationem subigitur; præmittere cathartica omninò mortiferum est, *P. Poterius c. 2. cur. 20.* Cachecticis etiam purgantia nullo modo danda, cum ab iis lædè hepar & bilis fermentum debilitari certissimum sit, sed lenitiva paria hisce esse repetita poterant; idem agere debile agens reiteratum, quod fortiter agens semel & cum minori periculo. Hunc errorem nostros errare sæpius deprehendo, ut à vehementissimis quoque Purgantibus, qualia diagtydiata non abstineant in Cachecticis, adeoque prætatiuro committant funeri corpuscula longiore dignissima vitâ. In malo hypochondriaco etiam Purgantium usus sit moderatus, à fortioribus enim abstinendum est, ne hisce à longinquo & toto corpore peccantes humores impetuosè versus primas vias trahantur, & inibi cumulentur. Ventriculus etiam in hypochondriacis cum debilis admodum sit, fortioribus utique medicamentis ulterius debilitandus non est. Sed arcum felicitè malum hoc curandi consistit potius in familiari præcipitanti usui, quæ ferrox illud humorum fermentum edomant, & ex corpore educunt, ex quorum consensu Medicamenta sunt Tartarea & Martia, quæ in hoc negotio unanimi omnium Medicorum consensu potissimam ducunt familiam.

Quar-

Quartò, *Obstructiones* etiam Purgationem prohibent. Has itaque abesse oportet, & humores; quam maxime fieri potest; esse fluxui paratos, hoc est, tenues, & nullum lentorem participant, & aperta esse foramina, per quæ debet purgatio fieri, & nullum habere obstructionem.

Quintò *propensio ad diarrhæam* isdem Purgationem interdicit, quia metus est, ne nimis copiose & cum periculo purgetur æger, & *insequens* accidat; *Avicenna* 4. 1. *cap.* & *Thom. Bartholinus* Cent. 3. *hystor.* 33. Si autem causa morbi urgeat, ut alvi fluxus per alvi fluxum sit emendandus, eligenda talia sunt pharmaca, quæ leniter alvum subducendo naturam non irritant, sed moderate adstringendo Venterculum & intestina corroborant, & unâ materiam noxiam cum *evacuatione* expellunt.

Sextò, *ingravidatio* Purgationem etiam impedit ob abortus metum; & licet etiam febres acutæ adsint & materia surgeat, tamen plurimis remediis possunt emendari & evacuari peccantes humores citrà purgationes fortes; præstant enim moderno seculo ejusmodi Medicamenta, quæ humores præparant & ad vias ductuum deducunt pharmaco vehementi relicto, & sciendū est in Gravidarum Morbis interdum summiā adesse sanguinis fermentationem, ob fermentum aliquod peregrinum

in massâ sanguineâ excitatum, quam purgantia, quatenus purgant, nullo modo compescere possunt; quin imò maxime dubium adhuc est, an fermentale illud effluviū purgantium ductum sit secuturum. Vide de hac materiâ uberius differentem *Zacut. Eustach.* de M. P. b. Lib. 3. b. 14. 9. 29. & *Renod.* l. 2. *Mat. Med.* f. 1. c. 15.

Cum certam spem habemus, Naturam ex se posse causam morificam à massâ sanguineâ separare & semel ipsam sedare esse sufficientem, totum medendi negotium ipsi etiam committimus, expectantes signa conditionis à Natura factæ; at si periculum sit, ne ob tardam operationem Natura à causâ occasionali morificâ cladem patiatur, Natura ita affecta & oppressa relinquenda non est, sed summo cum judicio debito tempore illi auxiliatrices afferamus manus. Perspecto igitur modo an sit purgandum, & quid? ad *Tempus* devenimus. Si enim Medicus non tempore debito, ferente occasione remedia exhibeat, periculum est, ne ægotantem aut omnino perdat, aut saltem ne aggritudinem chronicam erraticamque efficiat, & in multa discrimina illum deducat. Huc spectat *Hippocratis* dictum in *Epistolâ ad Crateram* num. 18. Ab omni quidem „ arte aliena res dilatio est, verum „ maxime in Medicinâ, in quâ dilatio, animæ periculum parit. Quare „ re auxiliari ne differas, nam semel

perueniunt illa postea suffragia pro-
sunt. Cum autem omnis purgatio in-
stituatur, vel ob curam præsentis, vel
preservationem futuri Morbi, in cu-
ra præcipue ad *Tempora Morborum*
respiciendum. Sunt autem illa vel
universalia, Principium, augmentum,
status & declinatio, vel *Particularia,*
paroxysmorum, periodorum, acces-
sionum. Incipientibus igitur Mor-
bis si quid movendum videtur, mo-
ve, in statu autem quiescere oportet:
inquit sumus Dictator in suis *Apho-
risticis oraculis lib. 2. Aph. 23.* Tunc
enim Natura coctioni incumbit, &
utile ab inutile discernit, hanc ergo
debilitare, & facta eo tempore pur-
gatione distrahere, piaculum est, ut
expressè in *comment.* protulit *Gale-
nus.* In hunc sensum intelligendus est
ipse *lib. 4. Aph. t. 1.* in acutis eadē
die vacuandum humorem noxium
præcipientis; hoc est, in principio,
antequam robur corporis dissolvatur,
vel sanguinis ebullitio ingravescat,
vel ad aliquam partem præci-
puam decumbant ii, qui per corpus
vagantur, humores. Ubi urinæ in
50 principio sunt nebulosæ aut crassæ
secundum *Hippocrat. 4. Acut. 44.* si-
gnum est materiam non esse perti-
nacem, & obedire Archeo moventi.
Hanc legem ipse observavit *4. Acut.*
t. 42 ubi in febre ardenti die quar-
to purgare jubet, quod etiam repe-
tit *t. 50.* ubi ante quintum diem pur-
gare vult. In pleuritide purgat die

quarto *t. 52.* in peripnevmonia die-
bus primis quatuor aut quinque *lib.*
3. de Morb. t. 17. pleuriticum purgat,
antequam fiat saliva crassior. Sic in
febris biliosæ curatione tertium aut
quartum diem pro purgatione eli-
git *lib. de Affect. t. 18.* impacti verò
humores & actu inflammationem
committentes antè coctionem non
aggrediendi sunt. *Galenus 4. acut.*
t. 76. Sciendum tamen *Hippocratem*
per *κρίνειν* non semper ad purgandū
invitare, sed ad alia etiam auxilio-
rum genera nos quasi manu ducere,
quo Natura vergit per loca conse-
rentia. Hinc fit, ut in omni evacua-
tione sive à Naturâ, sive ab Arte ce-
lebratâ tria sint à Medico observan-
da, Primum, quò fluat humor, aut
in quam partem inclinet; Hæc ratio-
ne ipse *Hippocr.* in ascendente Pleu-
ritide venam secat, in descendente
purgat. *2. Acut. 10. & 11.* Sic nausea,
vomitu, ventris verò mordicatio alvi
subductione perferenda. *Gal. 6. Epi-
dem. comm. 9.* Secundò considerare
oportet, unde scilicet fluat humor, &
per quam viam vacuatio sit institu-
enda, quæ debet habere consensum
cum parte in quâ humor est infixus.
Tertio perpendendum, an *superante*
Naturâ, vel *superatâ* humor fluat.
Nam aliquando ex humorum copiâ
obruitur, & suffocatur aliquando so-
lum ipsorum qualitate pungitur &
laceffitur, vel utrumque accidit, ut
tum humorum copia, tum etiam il-
lorum

lorum nociva qualitas Naturam ob-
ruat. Sic si una cum summa febrili
effervescentiâ æger percipiat in va-
liis partibus dolores vagos, varias
etiam patiatur in facie aliisque par-
tibus coloris mutationes, ut nunc
rubeat, nunc palleat aliquâ faciei
parte, ac denique anxietatibus &
inquietudinibus maxime torquea-
tur, id quod dependet ex humore
feroso fermento febrili irritato certè
præter Venæ-sectionem & purgatio-
nem etiam specificis antifebrilibus
& antiarthriticis temperatis, dia-
phoreticis & diureticis materiam
qualitate infestam præcipitantibus
naturæ æmulis cura erit incipienda;
& demum sedatis dictis symptoma-
tibus causa occasionalis per purga-
tionem est eradicanda, & recidiva
præcavenda.

In *Augmento* nihil movendum, ni-
si calor sit remissior, materia tur-
gentis rationem habeat, suoque mo-
tu & instabilitate omnia conturbet;

In *Statu* verò quiescendum, *Hip-
pocrat. lib. 2. Aph. 29.* quia omnia
symptomata tunc vehementissima,
Aph. 30. ob maximam Naturæ pu-
gham, à quâ non avocanda, in pri-
mis cum nondum constet, per quas
vias Natura crisin sit institutura.

In *Declinatione* autem purgatio
conceditur, si virtus non sit debilis,
nec per crisin molesta expurget Na-
tura. Sin secus, sinere oportet *Hipp.
f. 13. Aph. 20.* tunc enim humor inci-

pit segregari, seu spirituum fervores
fermentationis febrilis effectus ces-
sarunt, & fixationem consentaneam
receperunt. Et hoc est, quod vult
Hippocr. f. 1. Aph. 22. cocta purgan-
tibus sunt rehovenda, non cruda id
quod etiam affine est illi, quod de
Purg. medicam. habet. Quicunque
à febribus fortibus corripiuntur, his
Medicamenta expurgantia dare non
oportet, donec remiserit febris.

Cum autem cruditatis & coctio-
nis crebra hætenus in antecedenti-
bus facta fuerit mentio, non imme-
ritò quæritur, quid *cruditas* & *coctio*
sit; deinde unde Medicis dignoscer-
queat, utrum humores sint *crudi*, an
verò *cocti*? & tertio, *an Medicus co-*
ctionem humorum promoveri adeoq;
crisin seu Morbi solutionem antever-
tere possit?

De hac materiâ Veteres si consu-
limus variè misereq; se illi torquent,
& in varias abeunt sententias, dum
nonnulli coctionem per separatio-
nem ac segregationem humoris vi-
tiosæ à massa sanguineâ fieri asserunt;
alii coctionem per humoris præpa-
rationem describunt, & cruditatem
per illos humores indignant, qui
nondum victi sunt à Naturâ & dissi-
miles sunt partibus coquantibus in
Substantiâ & Qualitatibus. *Johann.
Fernelius 6. ex illo CL. Sennertus lib.
33. Meth. Med. 1. 12.* coctionem de-
scribit per mutationem substantiæ
factam vi caloris in Naturâ con-
venien-

venientiorem starum. Sic massæ sanguineæ humor vitiosus à Naturâ prorsus alienus, (crudus) quamvis in corporis substantiam nequeat facessere, coctione tamen in aliquid melius, & Naturæ convenientius deducitur ab insito nostro calore, cuius una eademq; vis optimum quiddam perpetuò molitur, nisi varietas materiæ subjectæ obstat.

Verùm, ex allatis hypothesibus nullo modo vera coctionis & cruditatis dilucidatur ratio, sed obscurum per æquè obscurum proponitur. Recentiores autem faciem præferunt, dum ipsis crudorum humorum concoctio nihil aliud est, quam ebullitionis febrilis sedatio, quam Medicus sanioris Medicinæ per fermenti febrilis istius ebullitionis causæ ablationem & præcipitationem molitur, quæ *Præcipitatio* est vera humorum digestio, concoctio, ac Naturæ corroboratio, quâ factâ incendia & fervores illi unâ cum totâ tot perniciosorum Symptomatum catervâ promptè postmodum cessant, & evanescent, ac ipsa Natura vires suas facile ac sponte colligit, quæ antea insigniter turbabatur, ac comprimebatur à feroci illo humorum fermento. Idem istud jam olim Divinus senex de *Priscâ Medicinâ* observavit. » Quia etiam, inquit, quæ infau- » ces delabuntur, ex quibus Anginæ, » Erysipelata, Peripneumonix, in- » cunte fluxu sunt salsa & acria, & sub

inde incrementa Morbi augescunt, propter scilicet salia sylvestria acida & salsa volatilia scoris sulphureis tincta in massâ sanguineâ contenta. Ubi verò crassa evaserint, hoc est, fixationem receperint, ac pepasmo mitigata fuerint, tunc illico tum febres solvuntur tum cætera, quæ hominem affligebant, mitescunt. Sequitur cum suâ lampade *Sennertus* Medicorum in Germania decus incomparabile in *tr. de Febrib. crudis*. » tas, inquit, in febribus videtur » esse humorum quasi quadam ebul- » litio, fermentatio, seu fervor. Non- » dum enim, ut *Galenus* explicat, du- » rante illâ ebullitione vitiosum à bo- » no separatum est. Et videtur mihi hic ferè se res habere, sicut in musto & cerevisiâ: si quis vel decies colarit, vel per sitrum quoque destillat, vel per sitrum quoque destillat, mustum vel cerevisiam nondum defecatam, eam clarâ non reddit, quod natura partes heterogeneas nondum separavit. Cessante verò illâ ebullitione & fermentatione absolutâ, postea vinum & cerevisia clara redduntur, fæcesq; subsident, adeo ut etiam si agitatione turbentur, fæces tamen brevi temporis spatium iterum subsideant: ut, si in vinum aut cerevisiam defecatam pulverem aliquem injicias, is facile vel subsidentia vel filtratione separatur. Ita antequam humores in venis defuerunt, nec à Naturâ, nec ab Arte cum *euDogia* & utilitate facile in-

Coctionis est
Cruditatis in
ratio

stitui-

stituitur purgatio; quæ sit postea feliciter, qvum coctione partes heterogeneæ separatæ sunt. Videatur *Mercatus libro 1. de recto præsidiorum nris cap. 3.*

Sed unde Medicus dignoscere potest; Utrum Humores sint crudi, an verò cocti?

Hoc docent *Urina color, consistencia & contenta.* Durante enim illâ ebullitione seu cruditate, vel Urina est ruffa & tenuis; *Hippocrat. 2. Prognostic. 30.* vel subjugalis; *Galenus 4. Aph. 20.* vel est turbida & ita manens, *Forest. lib. 3. Observ. 6, de Febr. lib. 2. Aph. 8.* vel est nigra, *Galen. lib. 1. de Cris. cap. 12.* vel diluta alba, *Hippoc. f. 4. a. 72.* vel rubra flammea, & sic omnes Urinæ partes sicut in musto confunduntur. Cessante verò illâ ebullitione coctionis quædam signa exhibent Urinæ crassæ & subsidentes. *Forest. lib. 2. Aph. 8. de Febr. lib. 2. Aph. 72.* Hinc urinæ turbata, quæ hypostasim crassam, albam, æqualem continuam, & levem velociter faciunt, significant velocitatem morbi cessantis. *Galen. 4. Aph. 72.* Pro ratione enim, quâ recrementa sanguini confusa, vel spiritu præpolente subigi & secerni incipiunt, vel eodem nimis depresso separari queunt, etiam contenta Urinæ plus aut minus, citius aut tardius à reliquo liqore secerni, & versus fundum subsidere solent, indeque coctio significatur. Ne tamen decipiatur Me-

dicus, sciendum est, hæc omnia quidem ita recte sese habere, si tantum primaria febris fuerit, dependens à dictâ ebullitione; quod si autem primò symptomatica, qualis esse solet in Angina, phrenitide, pleuritide, peripneymonia &c. vel deinde maligna fuerit, urinam diversâ apparere facie, & sæpe etiam sanorum urinis esse simillimam. *Fernel. lib. de Febr. lib. 7.*

An autem Medicus hanc humorum coctionem promovere, adeoque Crisim seu statam Morbi solutionem auferere possit? restat jam inquirendum.

Hoc loco crisim rejicere, omnemque Naturæ conatûm denegare in infirmitatibus, mea non est intentio, qvatenus crisis etiam est merum ac benignum Naturæ opus ac munus seu, ut *Vallesius Lib. 6. f. 5. in comm. Epidem.* extinctio Morbi affatim facta, cum perturbatione & evacuatione. Sed eò inclino, ut nonnullos tantum Practicorum perstringam, qui summâ cum ægrotorum clade, & turpissimâ temporis jacturâ tam perperam ac frivole connivent, per moras & sua saccharata Medicamina Morbo subministrantes pabula, ut majora capiat incrementa. Cum, incipientibus Morbis, si quid movendum videatur, movendum sit, adeoque Medico potius incumbendum, ut Morbos antè crisim ac sine

LIBER I. CAPUT VII.

crisi curet. Natura crisin non facit, nisi dum sola totum onus bajulat, statim diebus. Verus ergo Medicus, inquit *Helmontius lib. de Febr. c. 11. §. 18.* ante crisin Morbum superare, debet, sin secus egerit, Medica Artis auxilio nihil penitus adscribi poterit. Si enim crisis, infert *CL. D. Langius in miscell. quest. 4.* in Morborum curationibus expectanda, Medicina profectò supervacanea, seu inutile Magisterium erit, quia totum Medendi negotium, Naturæ quasi unice, non verò Arti, nec ejus præfecto hac ratione committitur. Nec obstat, in nostris Regionibus multas fieri morborum solutiones, crises autem paucissimas: nam & hæc Morborum solutiones fiunt per materiæ morbificæ seu fermenti exotici præcipationem, & totalem expugnationem à massa sanguineâ; sive jam hoc fiat manifestè, sive obscure. Hanc igitur medelam si statim in Principio Medicus maturet, & negotium solum Naturæ humeris bajulandum non reliquat, ocyssimè sane finem faciet Morbo: Satiùs semper adeo est Morbi frugè in semine comprimere, quam adultam demetere messem. Sic e. g. in Febris ardentibus, malignis quid Medico putes in principio aut augmento esse agendum? An Naturæ negotium committet dulcibus emulsionibus tantum, ac julepis ventriculorum demulcendo; an verò nascenti

huic Morbo dexteritate peritâ occurrens, contra fermentum febrile venenatum, potius pugnet specificis, antifebrilibus, & alexipharmacis, materiæ febrilem ac venenatam præcipientibus, diaphoreticis & diureticis? Hoc dum facit, nonne ante crisin Morbum superat? Quamdiu enim massa sanguineæ fermentationis adhuc durat, cruditas adest, sublata autem illa fermentatione coctio advenit.

Citcà *Particularia Morborum Tempora*, uti vocant *paroxysmos*, cū Morbi accessio fatigat, nullâ vacatione convellendæ sunt vires. Perutiles tamen & accommodata est vacationi hora, quæ vel exacerbationem aliquandiu præcedit, tum enim accumulata materiæ exacui & moveri incipiens, promptius evellitur, sed per appropriata & specifica hoc ipsum fieri debet remedia. Unde sæpe summo cum sanitatis emolumento solco interdum pro circumstantiarum habitâ ratione ante paroxysmum febrilem vomitorium, quod unâ sudorem movet, exhibere. Hæc tamen cautela ne vacatione immodicâ dissolutæ vires succedentis paroxysmi impetum ægrius ferant. Id quod & *Prosper Alpinus* observavit lib. 4. *Medic. Egypt.* cap. 15; ad quem modum *Camillus à Camillis* Nobilis & Medicus Genuensis suis Pilulis de Sagapeno ante paroxysmum, vel in ipso paroxysmo exhibitis contumaci-

CAUSÆ MORBORUM QVOMODO TOLLENDÆ.

cellissimas quartanas curavit. *Balthasar Timaeus à Guldenclee, Libr. 8. de Febr. p. m. 366.* hoc ipsum plurimis exemplis confirmat. In continuis, si quæ purgationis elucescat necessitas, eligendum est tempus minoris afflictionis; proinde instituenta est die clementiori in acutis, diebus paribus; nam in imparibus Natura occupatur in coqvendo Morbo. In intermittentibus aliàs ordinariæ Purgationis tempus est *anagoria*,

In preservatione futurorum Morborum præcipue ad tempora Anni tum universalia tum Particularia est respiciendum.

VER & AUTUMNUS præcipua ad humorum vacationes instituentas sunt Anni Tempora; veris enim status temperatus est (*Gal. 3. de Cause Puls. c. 6.*) ut corpora frigore non algeant, nec calore languescant & resolvantur; maximus etiam tunc temporis adest omnium facultatum vigor, sanguinis abundantia, & humorum urget turgentia & impetus, (*Hippocras. lib. 1. de Natur. hum. 33.*) Quos hyems antecedens produxit ob viscerum fermenta coctiones plusquam in reliquis promoventia temporibus, ideoque feliciorem omnino reddit purgationem, & convenientissima erit occasio præcavendi à Morbis, per purgationem hoc tempore celebratam, antequam morbus invadat ex humorum abundantia,

æstatis subsequæ fusione magis magisque augenda viribus præcipue debilitatis. Cum autem plerumque una non sufficiat vacuatio anni-versaria ob magnam & frequentem agrotandi occasionem, & Cause Morbificæ frequentiam, res amplius urget & exigit etiam sæpe in Autumno purgationem præservatoriam administrare, adeoque si non sufficiat Tempore vernali instituta, & Autumnali alia instituatur; ita tamen, ut non indifferenter quælibet vel Vere, vel Autumno purgemus; sed videamus, quid cuiusque Natura, & Morbi ipsi consuevi indicent. Qui enim crassis scætent humoribus, illi in Principio veris sunt vacuandi, ejusmodi enim humores hyeme collecti veris tempore liquantur, unde nisi vacuentur facile per corpus diffundi possunt, & graviores Morbos concitare. Quibus vero tennes ad sunt humores, in fine Veris purgationem commodè ferunt, ne isti humores succedente Æstate accendantur, ebulliant, & Febres inducant. Imminente Autumno humores acres, salsi, adusti, scorbutici sunt educendi, & quotquot denique propter humores tartareos agrotant vacuari tunc temporis melius est. *Galenus lib. de Curandi rat. per sang. miss. cap. 7.* quadruplicem ponit differentiam sanorum, qui per sanitatem vacuari postulant. Primi sunt, quos aliquot jam retrò anni

Sanos plus diffin

1 Morbus aliquis per intervalla corripuit, Arthritis, Epilepsia, Paralysis, Nephritis, malum hypochondriacum &c. mirè enim in talibus antevergens per sanationem vacuatio Morbum prohibet, & vetat generari. 2 Secundi sunt, quos insignis & metuendus Morbus tentavit, ut Lues Venerea, Scabies inveterata, Elephantiasis Scorbutus &c. sed propter adhibitam curationem firmatus non est: In his licet à præcipiti immedicabilis Morbi periculo evaserint, nisi tempestivis vacuationibus impetum humoris aliò divertamus, & seminaria mali extra corpus pellamus, non leve periculum est ne de novo invadat, occupet, & obtineat. 3 Tertii nec Morbo aliquo sæpe correpti sunt, nec magno aut immedicabili tentati, aliquo tamen habitu sunt ad Morbum disposito, quem hereditate contraxerunt seminaria e.g. podagra, phthiseos, Epilepsia, calculi &c.; aut ipsa corporis structura, valida cuiuspiam partis in temperatura eos constituit morbis 4 obnoxios, & pati faciles. Quarto sanorum genere comprehenduntur illi, quibus suppressa est consueta aliqua vacuatio Mensium, hæmorrhoidum, aut diurni ulceris; vel restitit solitus fluxus, vel insigne Membrum est abscissum. Quæ quatuor hominum genera, si incolumitati vitæque suæ consultum volunt, dum adhuc sani sunt, impendentes

morbos antevertere oportet, expectando tamen aliquod plenitudinis vel morbi symptoma, id quod Gal. lib. 4. & Avenarb. 6. Collect. 15. fideliter suadent.

Æstivo & Hyemali tempore præservatio non est exercenda. Nam Æstate vires sunt debiles attractio à centro ad circumferentiam calore nativo à calore externo; Hyeme canales præ frigore sunt adstricti, & concreti humores. Unde nec Avicenna 4. 1. cap. in tempore supra modum calido aut frigido purgationem vult admittere; & cap. 5. l. c. sic ait: in » tempore quo Canis major exoritur, nec non in eo, quo nives in » montibus confident, non est Purgationibus utendum. Nam sub cane & ante canem difficiles esse Medicationes antiquum Hippocratis decretum est. sect. 4. Aph. 5. Rationem reddit Galenus in Comment. 1., quia humores tunc temporis ob igneam ferme aëris qualitatem nimis attenuati sunt; deinde, quia tunc jam satis debilis Natura. Tertiò, quia aëris fervor purgationi obstitit, humores enim trahit à centro ad superficiem corporis; Purgans vero eosdem in centrum retrahit: Et sic fiunt duo motus contrarii, & vel nulla; vel molesta fit purgatio. Quarto, quia sideris tum temporis maligni adsunt effectus. De hisce quid statuumendum sit, vide Primeros. de Vulgi erroribus Lib. 4. cap. 11. & Joubertum de ead-

de eadē materiā. Verūm non solum canis, sed & Lyræ, Arcturi, Hyadum & Pleiadum ortus & occasus Medicus consideret, Solstitia, æquinoctia, Planetarum coitus, motus Lunæ, Eclipses & malos planetarum aspectus studiosè observet; non tamen ita superstitiosè ut nonnulli, qui purgantia Lunæ signa Zodiaci ruminantia subunte propinare pro piaculo habent. Horum enim signorum particio secundum corporis humani partes uti absurda & phantastica est, ita etiam metus in Purgatione in dictis signis contrariis celebrata vanus est, quia omnia contra Rationem sunt, & Experientiam. Ecqui enim aliquid importarent, quæ aliquot viginti gradus & amplius à primâ statione, in quâ olim Purgationis usus fuit fuerunt dicata, recesserunt. Ideoque, ut cursoriè & per transfennam quasi aliquid de signorum cœlestium usu genuino addamus, sciendum, nullum esse alium, quàm ut in ipsis cursus ac situs solis Lunæ & reliquorum Planetarum ac stellarum observetur, ut Astrologi illum intelligere possint. In quo scilicet gradu primarii circuli, sub quo Planetæ currunt, omnes stellæ posite sunt, & quo gradu potissimum in aspectibus à se invicem distent. In Nativitatibus autem in primis observandum, ubi planetæ, præprimis Sol ac Luna steterint, quoniam fuerit in ortu aut occasu, vel per circulum Meridianum

& punctum septentrionale transierit. Et notandum, quod si talia signa cuidam rursus in dictis quatuor locis steterint vel Sol, aut Luna, aut alius beneficis inibi transierit, Naturam hominis fortiolem esse, & Medicamenta etiam expeditius & tutius, quàm alias, operari. Ut igitur Medicus de salutari purgationis effectu loco præservationis instituta sibi deum possit gratulari, jam comode fert occasio cautelas quasdam Medico-astrologicas annectere, quomodo scilicet prodesse aut obesse possit?

Primò; in purgatione præservationis gratia instituta Lunæ decrementum est eligendum, & licet in augmento Lunæ expeditior & facilius possit esse Purgatio, dum humores tunc fluxiles magis moventur ad vacuandum parati, tutior tamen non est, tum quod metus est, ne humores commoti, aut præcipiti lapsu ruant in alvum, & superveniat hypercatharsis, aut nimis ebullientes in aliquam confluant corporis partem; tum quod crescente Lunâ humorum motus ad circumferentiam corporis factus contrarius est illi, quia purgante excitatur. In decremento autem humores vergunt ad interiora, & pharmaci motum sequuntur. Nec obstat *Avicenna* 4. 1. c. 21. qui cucurbitulis non utitur nec in principio, nec in fine mensis, nam ille plenilunium observat, & cucurbitularum opera-

LIBER I. CAPUT VII.

operatio à purgantis Medicamenti actione plane est diversa, dum illa à centro ad circumferentiam, purgatio autem ab hac ad illud tendit.

Deinde, si Luna à Marte ad Venere & à Saturno ad Jovem appellat, Purgantia optimè conducunt.

Tertio, si Luna fuerit in Trigono aut Sextili cum Venere bonum ac proficuum erit humores ebullientes scorpiis sulphureis tinctos subducere; cum Sole frigidos & humidos, & cum Jove adustos seu tartareos. Ratio est; quia Venus in sua operatione frigida est ac humida, inservit dictis humoribus calidis & siccis, medetur humoribus frigidis & humidis. Hic tamen nec Jupiter excludendus, qui calidus æquè ac humidus est, in primis in decremento Lunæ, ideoq; & ipse facit ad humores tartareos tollendos; id quod peragitur securius ac commodius, si dicti Planetæ in sextili aut Trigono cum Lunâ fuerint. Nec denique hic excludendus quadratus, & Oppositio Lunæ cum Venere & Jove; cum autem aliquantò fortius operentur, ac reliqui purgantis dosis est minuenda. Notandum tamen ante Lunæ quadraturam ad Solem (modo non aliquis adsit Planeta maleficus) Medicamenta Purgantia licet lenia fuerint vehementius operari sine tamen diminutione virium: id quod probe observandum in humoribus, qui fixas egerunt radices, à Purgantibus aliàs non

facile extirpandas etiam fortissimis; idem in Novilunio procedit.

Quarto, ab omnibus contrà Medicamenti purgantibus est abstinendum in Lunæ conjunctione, quadrato, aut ejus oppositione cum Jove, Marte aut Saturno. Cum enim in omni purgatione fermentatio quædam humorum præcedat, hanc Jupiter oblenem ac tardam ejus operationem vel retardat, aut ad minimam etiam diminuit. In omnibus autem Mercurii violentis aspectibus, quadrato scilicet aut oppositionibus in purgationibus instituendis fidendum non est, quia facile inde Symptomata concitantur capitis, ut Vertiginis, Epilepsiæ &c.

Hæc omnia vigorem obtinent, ubi præservationis tantum gratiâ Medicus purgationem porrigere cupit; alii urgente necessitate quovis tempore est purgandum. Si enim Morborum acutissimorum urgeat vehementia, aut adsit humorum turgentia circa Canem orta, quæ absque sanguinis missione aut Purgatione curari nequit, certè non intermitienda, in primis, cum nostris in regionibus tantus non sentiat calor à diebus canicularibus, quantus fuit in insulâ illâ, ubi vixit Hippocrates; tum quod mitiora sint nostra Medicamenta, quibus antiquitas usâ fuit. Præterea non dixit Hippocrates simpliciter non esse purgandû, sed tantum Purgationem esse difficilem, non

non autem impossibile. Vid. *Jacob. Primeros. l. c. Hollerium in commentar. ad prædict. Apbōrism. Valle-
sum, Mercurialem, Argenterium, ali-*
osque qui hæc de re scripserunt.

Reliquas allatas cautelas durum
telum infringit necessitas, si tamen
Natura Morbi, symptomatum ratio
& humorum morbiacorum inclina-
tio ferat, ut periculum non sit in mo-
ra, etiam in ipsâ curatione observa-
ri possunt.

Hactenus egimus de die, in quo
purgatio est celebranda; reliquum
jam est, ut de horâ dici agamus, &
optima illa est, in quâ Medicamenti
vis infringi non potest, nempe
matutina, ætatis tempore ante So-
lis ortum in regionibus calidis, in fri-
gidis, & hyeme post ejus ortum, cum
vacuo sumus ventriculo, ne immo-
derato esculentorum humore aut
potu Medicamenti purgantis effectus
impediatur, aut, si alio tempore,
quam illo à somno ad prandium in-
stituitur, distributioni ciborum da-
mnum inferatur. Hinc apparet, ma-
ximè errare eos, qui vel nodulosa
purgantium infusa in primo hau-
stu ipsiis cibis permiscent, vel Pilu-
las purgantes cephalicas à cenâ ex-
hibent, vel alia purgantia paulò ante
pasum offerunt. Præterdunt enim
hoc, si purgantia permisceantur cibis
non solum ægri palato inserviri, sed
etiam Medicaminis vehementiam,
si quæ fortè fuerit, & debiliores ægri

non ferunt, admisto cibo infringi,
autoritatem *Galen*i pro suâ sententiâ
confirmanda in subsidium vocantes,
qui *lib. 13. Meth. c. 15.* inflammatio-
ne jecoris cnicum cibus admiscet, &
Urticam Mercurialem, Epithimum,
filiculam & nigri veratri corticem.
Cum enim viginti angustæ inqviunt,
& obstruæ, per quas vix educitur
humor, præsertim si crassus, & ustus
fuerit, opus est cum Medicamento
cibum admiscere, tanquam vehicu-
lum, ut jecur illud non respuat, sed
potius attrahat ob jucundum eduli-
um, quod medicamentoâ qvalitate
præditum est, & sensim quod noxiû
est evacuet. Vid. *Zacut. Lusitan. in
Prax. hist. lib. 1. cap. 3.* Verum di-
stinguendum est inter Medicamenta
laxativa & fortiora purgantia, Me-
dicamenta laxativa, aut lenientia,
quæ tantum excrementa in primis
viis ex quotidiano cibo cumulatâ
subducunt, qvalia Pilulæ aloeticæ
Francofurtenses, Angelicæ dictæ ab
Hartmanno inventæ, aut Glasianæ,
pilulæ, item de tribus & alia lenien-
tia, hæc ante cibum horâ unâ vel al-
terâ, aut etiam cum ipsiis cibis exhi-
benda sunt, ante cenam vel etiam
in ipsâ cenâ. Cum enim in somno
,, inquit *Excell. Sennertius in Para-*
,, *lipom. ad Insitum. 21.* non fiat di-
,, stributio ciborum tanta, ut de die,
,, Medicamenta illa hærent in pri-
,, mis viis, neque quicquam eorum
,, cum cibo in penitiora corporis
rapitur.

„rapitur, unde & alvus plus hume-
 „stat, & plurima excrementa ab
 „his colliguntur, quæ paulo post fo-
 „rnum copiosius evacuantur; lon-
 „ge verò alia purgantium fortiorum
 „est ratio, à quorum cum cibis permi-
 „stione non leve pendet periculum.
 Nam si eà horâ, quâ ventriculus ci-
 bis adhuc refertus, & coctio nondum
 facta est, purgans dederis, ejus vis
 non solum à cibo obtunditur, sed &
 coctio valde turbatur, ipse quoque
 cibus à pharmaco purgante, & hu-
 moribus vitiosis confluentibus inqu-
 „natur & corrumpitur, nondumque
 integrè coctus stimulante pharmaco
 expellitur, aut ad epas & venas cum
 medicamento in universum corpus
 rapitur, & variorum Morborum
 causa esse potest. Proinde ad pur-
 „gantis Medicamenti sumptionem
 tempus aptissimum est matutinum,
 „um quod coctiones omnes tunc ab-
 solutæ sint, tum etiam, quod Ven-
 triculus nihil in se ciborum contine-
 at. Hippocrat. 2. de rat. viñ. *Egineta*
 „lib. 7. cap. 6. In omnibus, inquit,
 „efficacibus purgationibus Medica-
 „mentum homini jejuno & ei, qui
 „probe concoxit, exhibere oportet.
 Notandum tamen, in picrocholis,
 biliosis Naturis, & raris, quæ ob Me-
 dicamenti acrimoniam & humorum
 ad ventriculū confluxum in synco-
 „pen aut cardialgiā labuntur, tu-
 „tius esse ante sumptum pharma-
 cum offerre alimentum, quod tamē

in parvâ quantitate non multum fa-
 cessat negotii facultati digestivæ, &
 os Ventriculi maximè sensile robo-
 ret ac firmet, ut brodium gallinæ aut
 ptisana cum succo granatorum;
 vel offerenda mica panis tosta vino
 irrorata, ut statuit *Avicenna* 4. 1. c.
 1. 1. §. *Gregor. Horst. in Institut. disp.*
 19. quæst. 8.

Locum Purgationis indicat humo-
 rum inclinatio, Naturæ propensio,
 corporis habitus, Anni tempora &
 partium constitutio. Quando enī
 in evacuationibus humorum adest
 inclinatio per loca convenientia,
 tunc etiam eo, quo tendunt, vacuan-
 di sunt; & purgatio erit facilis, inte-
 gra & sine læsione ullâ, dum Natu-
 ram adminiculantem habemus. Si
 verò vacuatio aliter contingat Na-
 tura renititur, humorum tantum fit
 commotio non autem promotio &
 morbus exasperatur, virium oritur
 diminutio, & alia inde emergunt
 symptomata. Unde recte dixit Hip-
 „pocrat. s. 1. Aph. 21. quæ educere o-
 „portet, quò maximè vergunt, eo
 „ducendâ per loca convenientia.
 Proinde, si locus, in quo humores
 vitiosi stabulantur, connectatur per
 apertos meatus cum emunctorio su-
 perioris vel inferioris ventris, in il-
 lo per vomitum, in hoc per alvum
 salutaris erit excretio; sin fecy fiat, e-
 rit dānabilis. e.g. In principio febriū
 ardentium aliquando adest fastidi-
 um & nausæa cum oris amaritudine.

conjuncta, tunc indicium est, ventriculū & partes vicinas vitiosis scaturere humoribꝫ per vomitum evacuandis; si vero in alvinā regione coluvies prava delitescat, molesta in colo excitans tormina per alvū erit expellenda. Quandiu tamen non constat, quā in parte humores permanentiam habeant, tunc liberum cuique est conferentem locum eligere, modo Naturæ robur, humoris peccantis natura, quantitas & qualitas exactè perpendatur. (*Hippocr. lib. 6. Epidem. sect. 2. text. 15.*) *Quo, unde, & propter quid.* Sæpe enim numero Natura anticipat humorum vergentiam, tunc Medicus ab omni evacuatione cessare debet, *Hippocr. f. 1. a. 20.* Naturā autem in excretionē languidā existentē, viresque, si valeant, & humores multi sint & crassi, commodè per intestina expurgantur; sic etiam humor biliosꝫ per superiora, crassus & melancholicus per inferiora utilius educitur *Hippocr. f. 4. Aph. 9.* In raro habitu facilius per cutim expurgatur humor. Cutis autem densitas humores crassos per intestina indicat evacuandos. *Aëris quoq; temperies* hic observanda est secundum *f. 4. Aph. 4.* *Regio, caliditas; Morbi Natura, consuetudo, & corporis constitutio, ut f. 4. Aph. 6. 7.* docent. Quoad partium constitutionem quatuor conditiones observandas proponit *Zacutus Lusit. in Introit. ad prax. præcept. 54.*

ut per locum convenientem vacuatio celebretur. Quarum prima est, *ut illa pars, per quam fit vacuatio, sit ignobilior.* Secunda, *ut illa pars sit illi vacuationi secundum naturam destinata.* Tertia, *ut relictio servetur.* Quarta, *ut in illa parte nullā sit agritudo.* Nec obstat in Dysenteria alvuduca adhiberi Medicamenta, dum enim hæc clementer per alvum expurgant, unā adstrictivā suā facultate intestina roborant, humores in-crassant, & ad fluxum ineptos reddunt.

In affectibus circa Lienem obortis Vomitus optimè prodest, quia arteriæ gastricæ sordes suas deponunt in cœliacam.

In secundā dictā regione optimè procedit purgatio, pariter etiam in tertiā; nam falsum est humores extravasatos omnes evacuari non posse, de crassis quidem hoc verum est, non verò de tenuibus, quorum signū est, si digito prementi cedant. Ubi ergo fit circulatio sanguinis, ibi etiam evacuare possumus. In cavitatibus, quæ quarta videntur regio, ut abdomine, pectore, cerebro etiam convenit purgatio, id quod docet experientia, licet hîc non fiat circulatio sanguinis. Cogit hoc me, inquit *CL. Wallens*, ut tractionem aliquam in purgantibus concedam.

Jam quoad ultimū purgandum investigare convenit, quā quantitate humores à statu naturali recedentes

centes sint educendi. In hac autem Medico non solum respiciendum est ad illorum copiam, qualitatem & situm, sed & aetatem, insuper, sexum; habitum, consuetudinem, vitae genus & alia consideret, necesse est. In purgatione enim non solum ad dictorum humorum evacuationem; sed & ad conservationem illarum virium; quæ adhuc in ægroti corpore sunt, respiciendum est. Et cum calidi & humidi Temperamenti largiorem; frigidi autem & humidi, frigidi & sicci, calidi & sicci minorem ferant purgationem; juvenilis & virilis ætas minorem læsionem, majorem vero senilis & puerilis sentiat; scæmineus sexus etiam non tam fortiter purgandus sit, quam masculinus; in purgatione administrandâ Medicus omnino cautus sit; infetos etiam non facile, nec valide purget. Siquis autem purgationibus assuetus fuerit, dummodo reliqua consentiant, intrepidè evacuet. Laboribus dediti minore, otiosi vero largiori indigent evacuatione. Constitutio Aëris humidæ, austrinæ purgantia in minori quantitate exhibenda suadet. Vernal tempus largas evacuationes facile fert, minus æstas. In debili corpore fortiora omittantur; in debilibus enim debilia Medicamenta magnas etiam habent vires.

In omnibus autem his nostra Præxi convenientius est distinctis & repetitis vicibus saburram vitiosorum

humorum educere, quam liberaliore manu vires funerare. Inter excessum enim, & defectum purgatio medio debet stare loco. Dejectiones enim secundum Hippocratem lib. 1. Aph. 23. non sunt æstimandæ copias, sed attendenda est vitiosorum humorum substantia, corruptionis modus & qualitas. Si illi hostiliter irriter Naturam, valida quoque purgatio sit oportet, sin minus, remissior. In illâ ad animi usque deliquium reconferat purgationem Hippocr. lib. 1. Aph. 23. Verum periculosa hæc est, actionem enim phar-maci tam facili, atq; sanguinis missionem non licet moderari operâ. Tutior est epictasis *Ferneliana*, quâ sensim & sensim humores vitiosos evacuamus, & indicat eam qualitas humoris, Natura loci affecti, & vires ægrotantis. Vid. de *Morb. Med. Libr.* 3. c. 11. & *Zacur. Lusitan. lib. 1. de M. P. b. 38. dub. 22.* Si quæras, quantum pro una vice sit expurgandum? difficilem moves questionem; Verum, quantum experientia Præctica docet, in magnâ vel copiosâ colluvie decies vel undecies excernere licet, in mediocri quinquies, vel etiam sexies.

Nam ad id in numero Medicus ægroti excretionem habere potest? Respondetur, in notorum subjectis id optime fieri potest, ut potè ubi compertum est, quo modo & quâ obedientiâ Natura jam antea Medicamentis

mentis auscultaverit, in ignotis verò res est difficilior; & licet non adeò certus semper Medicus hîc esse possit, sufficit tamen, ut faciat, quod potest, hoc est, curet. Instas porro & quaris; *Annon interdum ultra denarium illum numerum progredi liceat?* Et rursus, *Annon infra etiam quinarium illum substituisse consilium?* Ad primum respondet *CL. Johann. Val- leus*, id fieri posse in duobus casibus; primò, si humor partem aliquam principem occupat, ut in apoplexiâ, qui affectus purgatione validâ, in primis vomitorio quodam, ut infra audiemus, facillimè tollitur, modo assumi possunt. Deindè, quando humor ruit per totum corpus. Ad secundum scias, nequaquâ infra quinque vel sex excretionem subsistendû. Non enim convenit, ut delicatulis quibusdam egris blandiendo tibi infamiam, illis noxam contrahas. Purgantia enim minori dosi exhibita plus nocent, quàm profunt, nihilq; aliud agunt, quàm quod humores extenuent, qui attenuati, cum ob defectum justæ pharmaci doseos excludi nequeant, per totum corpus ruunt, illudque conturbant.

Sequitur jam ut perpendamus ipsum purgationis actum, quid faciendum primò ante purgationem; deindè, in ipsâ purgatione; & tertio, post purgationem.

Quamquàm sæpenumerò non sit necessaria ante purgationis admini-

strationem instituta preparatio ac digestio, cum materia morbifica vel à Naturâ segregata in primis viis hæret ad excretionem vergens, vel etiam turget ac stimulat; proinde nec ab *Hippocr.* & *Galen*o ubivis observata, dum ille *lib. 2. de Crasur.* Veratri potionem eodem, aut postero exhibet die; & *Galenus* etiam in sentibus inflammationibus Anginâ, Hemicraniâ, atrâque bile, aliq; non observârunt, & *Paracelsus* illos irridet, qui stercora digerere volunt; at tamen si viæ sint obstructæ & crassæ ac glutinosi in primis hæreant viis, qui impedimento sunt, quo minus purgatio feliciter absolvatur, certè purgantia non sunt adhibenda, priusquàm præparantia, quæ obstructions referant, crassitiem humorum incidant, attenuent & abstergant, fuerint præmissa. Quò & sententia Hippocratica trahenda *lib. 2. Aph. 9.* instruens Medicum curaturû, ut si corpora purgare voluerit, ea prius fluida faciat; id quod & *Galenus* observavit *8. Meth. Med. cap. 4.* imitatur hîc bonus Medicus, inquit *CL. D. Langius in histor. de Malo hypochondriac.* prudentiâ callidi Martis, qui castellum seu civitatem aliquam, in quâ præsidum vigilantiam & resistendi sedulitatem servare novit, expugnaturus, statim atque advenerit, nequaquam imparatus, muros adhuc integros ac bene munitos insultat, & scalis eos ascendere ten-

tat, sed prius locum sollicitissimè cingit, aggeres molitur, fossas complet, mœnia frangit, horrendisque machinis incolas terret, atque mirificis modis oppugnâdo eos ad extremam lassitudinem redigit, donec irruerit victor. Pari ratione Medicus morbos evicturus, in quibus ferocientes ac contumaces tumultuantur humores, & meatus sunt obstructi, non statim vehementibus purgantibus aggreditur, sed præparando, digerendo & præcipitando eos decet; remediis mitigat ac domat, quo factò facilius & felicius succedet purgatio; sin secus symptomata augebit, humorum ferociam conduplicabit, vel insignem virium ruinam, vel utrumque periculum, & alias insignes noxas provocabit, quas recenset *Gal. 2. Aph. 36. 37. & lib. 2. de Crisi. & ex eo Fern. l. lib. 3. Meth. c. 13. & GL. Sennert. Instit. lib. 5. p. 2. si. cap. 7.*

Accidit quandoque in febribus ardentibus, ut & in morbis melancholicis feces alvinas in intestinis nonnunquam ita exsiccati, ut viam prorsus educendis intercludant humoribus; hanc obstructionem nisi clystere tollas, vel laxativo aliquo emendes, frustra est; quod agis; & humores etiâ concitati si subsistat, aut ventris tormina excitabunt, aut vertigines aut animi deliquia movebunt, corpusque jactatione multâ fatigabunt. Quod si e visceribus aut e venis atque ex corporis habitu elicendi sunt, non

modo Ventriculus & intestina, sed & venæ mesaraicæ & viscera libera sint oportet; Noxius præterea humor præparandus, qui enim tartareus aut crassus est, non facile per angustos meatus profluit in alvum, glutinosus in his etiam obhæret; quocirca tartareos aut crassos incidere & attenuare, glutinosos detergere oportet ante purgationem. Quæcumque id præstant, pariter quoque venarum, per quas futura est purgatio, obstructiones expediunt. Tenuis etiam ac biliosi humores si ebulliant, & fermentum peregrinum concipiant, præcipitantibus remediis mitigandi ac edomandi sunt; Medicameta igitur Tartarea & Martialia familiam & agmen in hoc negotio cum unanimi omnium ferè Practicorum consensu ducunt. Ex profapia tartari multa prostant præparata Medicamina. Sunt autem cremor ac crystalli Tartari, Tartarus Vitriolatus, quibus tam laxandi, quam digerendi adscribitur virtus, Tartarus Martialis, Tinctura Tartari, Arcanum Tartari soluti. Spiritus aperitivus Penotti. Ex stemate Martis quæ sunt, duplici nomine hic profunt, vel enim propter insitum ipsis Vitriolum habent vim præcipitandi, vel etiam privativè edomant humores causticos & unâ aperiunt. Dum enim humores acidi Martialia aggrediuntur, ferociam & acrimoniam suam proprio velut ense jugulant,

CAUSÆ MORBORUM QVOMODO TOLLENDÆ.

lant, infringunt, ac evicti absque ullâ retundunt, ut sic reusi, mitigati ac incommoditatē resistendi expurgari postmodum queant.

Ex quorum censu crocus Martis aperitivus cum salibus fraxini, Cichorei, Tamarisci &c. Tinctura Martis aperitiva Zvölseri, cum Terrâ Tartari foliatâ parata vel D. Michaëlis cum succo pomorum Borsdorffianorum. Spiritus Martis striatus, qui juxta vim suam aperitivam magnâ etiam obtinet humorum ebullientium compescendi ferociam. Commendantur præterea fecul. Aronis. Pulv. Cachectic. Qvercetani, Epaticy rebeus. Sal meum aperitivum hypochondriacum. &c. Quæ omnia maximo cum successu ad crasfos & glutinosos humores tartareos attenuandos & meatus obstructos referandos, humorum itidem ebullitionem sedandam diebus illis, qui purgationi antecedunt, aut sequuntur mane, à meridie & vespere vel in formâ liquidâ vel in formâ sicca hausto unico brodii cujusdam calidi exhibere convenientissimum erit, hoc enim modo efficacissima evadent Purgantia.

Deinde ante Purgationis administrationem, si Medicus ægroti Naturam non novit, an nempe vel facile, vel difficulter Purgationi sit obediturus, aut, si adhuc junior Praxin tantum incipiat, jubet *CL. Spigelius* cum considerare ægroti pedes, &

ex longitudine eorum ad purgandâ facilitatem, ex parvitate difficultatem colligere; quod quidem aliquid est cum sint imbecilliores, verum tota veritas hîc non consistit.

Galenus in Monumentis suis non semel inculcavit summopere à Medico esse considerandum Ægroti habitum ad Purgationem faciendam. Corpora, inquit *6. de sanitat tuend. c. 3.* juvenilia & adolescentia „carnosa, solida, benecompecta, callida, humida, sanguinea facillimè „ferunt Purgationem, id quibus „multum cum humorum abundantia „vires validæ sunt. Contrâ autem „macilentia senilia Purgantium vires maxime renuunt, quia his magna acrium humorum copia inest, quofit, ut illa torminibus maxime sint obnoxia. Hisce laxativa balsamica magis profunt. Obesa etiam corpora à purgatione nimia sunt arcenda. Et rara itidem Corporis textura facillimè purgationibus offenditur, quia per eam tum plurimum continuo substantiæ evaporat & resolvitur; tum qualitas Medicamenti prava promptè in solidas illius partes se insinuat; quare in his & similibus corporis constitutionibus purgantia planè exulcent, vel in minori dosi erunt propinanda. Hinc in ætate tennellâ purgandâ cauti sumus, quæ juxta *Hipp.* tutius purgante nutrice exhibitio purgatur.

Tertiò, in purgatione sine offensione

70
fione propinanda necesse est, ut Medicus etiam medicamento formam externam rectè observet, quæ desumitur partim ex medicamento conditione, partim ægi Naturâ & situ humoris. Pilulæ purgant ignavissimè, postea pulveres & Electuaria celerrimè omnium potiones. Hoc scire, magni interest Medico; nam si gravis purgationem aliquam celerrimè operantem præscribat, ne is abortum causabit. Quidam delectantur Pilulis, quidam eas averſantes potiones, bolos, pulveres minori cum nausæa deglutunt. Medicamenta etiam quædam commodius in pilularum forma præscribuntur, ut sunt extracta, quædam in decocto, quædam in infuso, quorundam virtus leni etiam calore dissolvitur, igitur frigida danda, quædam etiam externi caloris juvamen requirunt, antequam virtutem suam exserere possint. Decoctum minus operatur quàm infusum; extractum magis, quàm infusum. In Extracto enim nihil, quàm resinosa illa portio purgatrix est. In infuso adhuc multum de liquore; Hec experiri poteris, si infuso alicui aquam frigidam infuderis, præcipitabitur enim resinosa substantia, & liquor nullius efficacie supernatabit.

Annon Purgantibus alia admiscenda? Dolosum est, inquit *Gordonius*, uti composito, ubi simplicia sufficiant. Composita enim ideo

inducta videntur, ut Medicamentum præcipuum aliorum additione abscondamus, id quod hodie non novum. Præterea non semper dososum est, uti composito, quia non semper consultum nec etiam tutum est solis uti simplicibus; sic Resinas galappæ, Scammoneæ, Turbili &c. nonnullis amygdalis dulcibus subigere jubemus, ut eò facilius non solum in liquoribus aquosis dilui possint, ne denuò, prout alias solent, in suam resinosa substantiam redeant, ac intra corpus sumptæ, vel parum, aut nihil operentur, verum ventriculo & intestinis tenacitate suâ resinosa, præsertim si parum frigida superbibatur, præcipitate adhæreant tormina ipsam etiam diarrhœam, ac lethalem quandoq; hypercatharsin inducant. Ideoque aliud compositionis Medicamentorum Purgantium vult necessitas, dum quædam sunt principalia, alia minus, alia sunt corrigentia & contrarietates impediencia, nonnulla verò stimulantia, quædam quoque augendo promotiva, sic, e. g. galappæ, scammoneæ præparatæ & correctæ, item Mechocannæ albæ usus frequens cum crystallis Tartari, Tartaro Vitriolato & Essentia Citri vel Cinamomi non sine singulari effectu in purgando dogmatis veritatem comprobatur. Quid? quod sæpe etiam nova planè & alia vis in purgante requiratur, qualis in illo casu? Si quis Melancholicum

cholicum purgare velit, & omittat unā humectantia laxantia, sine suo frustrabitur, qvo accidit ut vetula sæpe sint feliciores nonnullis Medicis, dūm folia Sennæ cum prunis decocta purgans dant expeditum. Qui pituitosum evacuare cupit, purgentiā addere necessum habet. In Extractis opus est aliquo segregativo & dissolutivo: Nolim tamē omnibus simplicibus suam etiā inde detrāhere laudem; quædam enim adeo cognita sunt, ut pro compositis ferme habeantur, qualia Rhabarbarū, Mechoacanna &c. Qvōd autem nonnulli particūlaria Alterantia & Confortantia ex ambra, Moscho, Peris purgantibus addunt, risu ac sibilō dignum est. Ego nullum video usum, nisi hæc anō dicata sint, & pharmacopœorum crumenæ inde reddantur opulentiore.

Si denique Humores, qui remotis membris à ventriculo immersi non ita obediunt lenientibus pharmacis ut in primis viis subsistentes educendi sunt, talia requiruntur, quæ diutius in ventriculo commorantia sensim resolvantur, unde per continuam actionem in remotis etiā partibus humores fixi fermentantur, & separantur.

Cum autem nondum sufficiat, ut Medicus sciat, quomodo in purgatione præscribendā se gerere debeat, sed & legitimus requiratur illam apud ægrotum applicandi usus, si ex

voto succedere debeat; restat ut moneamus, qvōmodo Res Naturales debeant esse dispositæ, ut Purgatio saluberrimum consequatur effectū. Ideoq; qui Purgandi sunt, continendi primò cum custodiā in loco qvōdam moderatè calido, nimius enim calor commotos rapit humores à Centro ad circumferentiam, & febribus dat ansam; frigus verò condensat cutem, coarctat meatus & humores retardat evacuandos. Deinde propinandum Medicamentum vel in brodio qvōdam calido, vel cerevisiā calidā butyraceā, non frigidā, de quā *vid. Thom. Bartholin. c. 6. hiflor. 45. 86* post binas dejectiones iusculum aliquod ablucens & detergens exorbeatur, ne tormina exsurgant, & medicamentum vires suas tanto exoptatius exercere valeat, quodq; illius reliquias eluat, ejusdem tādā demulceat. Cum jam Purgans suam perfecit operationem, id quod ex *εὐφροῖα, Hipp. f. 4. aph. 3. 86* siti, *aph. 19. 86* excrementis mutatis innotescit, cibis & potus consuetus iterum adsumendus. Tertio, qui adeo fervidi sunt, ut statim à sumpto pharmaco vomere cogantur, illi post assumptionem in lecto quiescere & decumbere ad horulæ spatium possunt, qvo illius vis plenior excitetur, cum verò in actum prorumpit, moveantur, sed moderate. *Hipp. f. 4. aph. 14.* Omnis enim quies purgationem impedit. Accidit

72
 dit interdum, præprimis in febribus intermittentibus ut cogamur propinare laxativum, unâ sudoriferum. Tunc Sudor in lecto per horulâ unius, vel semihorulâ spatium prius expectandus; postmodum autem moderatus motus instituitur. Nec est, quod metuemus contrarios in eodem tempore institutos motus, horum enim æqualis non est propinanda dosis, sed ita ordinanda sunt, ut unius dosis alterius dosin in duplo excedat & superet, tunc quod sudoriferum tenues ac volatiles, purgans verò crassos ac fixos expellat humores, qui in locis diversis suam habent mineram. *CL. Henricus lib. de Peste cap. 9. & Sennert. Libr. de febrib. c. 6.* Quartò, quoad somnū tutius nobis videtur *P. Ægine- te consilium lib. 7. cap. 6.* qui prohibet, ne, si quis purgans sumserit Medicamentum ad perfectam usq; purgationem dormiat; somnus enim ad interiora revocato calore evacuationes remoratur. Proinde & *Hipp. lib. 4. aph. 15.* jubet movere corpus, quando alvum citare, somnū verò conciliare non movere, cum sistere eandem voles. *Horstius in institut. disput. 19. quæstion. X.*

Quod si autem Purgantia planè subsistant, & humores vitiosos saltem moveant, non verò promoveant, eadem vel humectantibus laxativis, qualia Passulæ laxativæ, vel suppositorio, aut clystere ad exitum

sunt incitanda. Si autem in contrarium purgantia vehementius operentur, & *ὀρενδύγονος* oriatur, ad illam compescendam non utitor Theriacâ recentî aut Laudano opiato, quia hæc Spiritus nimis figendo negotium facessunt digestionum fermentis, adeoq; majorem accersunt virium languorem, nec semper calida conducunt, qualia aq. Cinnamonî, vel Oleum ejus, Zedoar. &c. sed exhibeantur modice adstringentia, præcipitantia & fermentum ventriculi corrigentia, qualia mihi optimè nota sunt. Exterius imposito ventriculo Emplastrum de crustâ panis; terram sigillatam cum aceto rosaceo; & plantis pedum panem totum aceto irrigatum applicato. Consule *Grüling. Centur. 9. Curat. 4. p. m. 5.* Cum post purgationis usum virium insequitur diminutio, corpus jusculis consummatis, in quibus Magister. perlar. cum Tincturâ aliquâ vel Essentia confortante dissolutum, denuò refocillandum est.

Post purgationem sæpè etiam alvus exsiccat, quo in casu nos delictulis gratificaturi Aloëticis commendamus pilulas Francosurdenles, aut Glasianas, ante cœnam vel in ipsâ etiam cœna ad septem vel octo cum haustu cerevisiæ ordinariæ sumendas.

Hactenus egimus de ipso *Purgandi actu*; Restat jam ut ipsum denique

que consideremus *Purgationis Effectum.*

Est autem purgatio alia salutaris, alia noxia. Si talia, qualia oportet purgari, purgantur, confert; & facile ferunt: sin minus, contrā. *Hipp. f. 1. a. 2.* quia vitiosi humores superabundantes in vasis contenti educuntur, si autem contrarium eveniat, ægrotitalem evacuationem difficulter ferunt. Purgationis igitur salutaris *Joh. Fernelius Lib. 3. Meth. Med. cap. 15.* tres recenset differentias. *Obscuram* nimirum, *Manifestam* & *Perfectam*. Obscura exiguum admodum peccantium humorum copiam detrahit, quæ quia conveniens est, confert quidem, nondum tamen ægrotum manifestò levat. Manifesta, quæ insignem humoris portionem exturbat. Perfecta, quæ nihil illius reliquum facit. Excreta, inquit *Hipp. f. 1. aph. 23.* non copiam æstimanda sunt sed, si qualia oportet, exeant, & facile ferat æger; Plurima enim evacuasse non sufficit, sed ea, quæ à statu naturali recesserunt. Proinde quantitas requiritur talis, quæ expellitur materia morbifica, euphoriâ subsequente. Sic excrementorum, quæ circa primas vias expurantur copiosa rejectio utilem purgationem non facit, sed cum talia dejiciuntur, qualia exuberasse & Morbicausam fuisse conjicimus. Ægrotorum verò euphoria perfectam indicat purgationem, id quod co-

gnoscitur primò, si somnus placidus & multò quàm antea arctior citra ullam debilitatem ægroti obrepit, peccantium humorum sarcinâ depositâ, & sedatò Spirituum impetu. Deinde, si symptomata, quibus ægrotus affligebatur, mitescant, appetitus scilicet revertatur, dolor sedetur, febris & alia mala remittant. Et tertio, cum Excreta tum specie tum copiam his respondent, quæ certis signis inesse deprehensa fuerant. Horum examinatione patebit, quid, quantum, & quamdiu purgandum; & quando absoluta fuerit purgandi necessitas. Hæc est Medici Hippocratici statera, quæ nec Medicum nec ægrotum nunquam decipit. Quidquid addendum & auferendum ab ægris Medici perbellè norunt ex conferentiâ & tollerantiâ inutilis igitur statera, quam *Sanctor. Sanctorius de staticâ Medicinâ* introducit, hinc ab *Hippolyto Obicio Statico magissem* passus est, quem consule.

Noxia autem purgatio, aut frustranea est, aut difficilis, aut effrenata & immodica. Frustranea est, quæ humores noxios saltem movet, & conturbat, non autem evacuat. Difficilis noxios quidem educit, sed non sine vehementia & impetu, quæ ægrotum maximè affligit, & torquet, dum vires nimium convelluntur ac dissipantur. Effrenata & immodica propriam corporis substantiam colliquat, vitales corrumpit succos, & indiffe-

indifferenter contaminat, quicquid quoquo modo attigerit. Unde torsiones, cardialgia, anxietas, jactatio & corporis perturbatio, animi deliquia & summa virium exolutio, citra spem sanationis.

CAPUT VIII.

De Purgantibus.

DE Purgatione, quatenus auxili-um est, consideratā egimus in præcedentibus; jam de Auxilii materiā sive Purgantibus ipsis pauca perpendemus. Et quidem primò investigandum, *An in purgatione Purgantibus utendum?* deinde *quibus purgantibus uti conveniat?*

Prima Quæstio nonnullis frustra-nea videri posset. Verum evenit interdum, licet rarò, ut absque purgantibus Purgatio succedat. Sic fuit Lugduni Baravorum Vlr quidam Marsenius dictus, qui pro evacuatione humorum nunquam ullum assumpsit pharmacum, sed vel solo ejus odore, vel tantummodo recordatione ejus, dum Medicus formulam præscriberet, alvum sibi ipse commovit. Ejusmodi quoque historiam habet *Salmonis Centur. 3. obs. Med. 14.* & *Tb. Baribollinus Centur. 5. biflor. Medic. 64.* Ubi hera quædam, quoties purgari cuperet, pilulas ex Officinā peritas ancillæ deglutindas offerebat, & exinde, quod saltem adstaret, & pilulas deglutire videret, cum nauseabat, cum purgabatur. Ast

ejusmodi Purgatio non adeò com-moda est, atque ea, quæ à Medica-mento causatur.

Videmus etiam non rarò, quibusdam ob terrorem, timorem, aut con-sternationem alvum subitò moveri, & excrementa tenuia non secus ac in purgatione excerni, id quod idè fit, quia ejusmodi affectus Animi acres humores in intestinis movent, qui concepto fermento alieno ebulliunt, & ita reliqua excrementa stimulant & unà expellunt.

Oritur etiam sæpissimè spontanea evacuatio in sanis à Naturā robustā facta, quā se à superfluis humoribus liberat, de quā *Celsus* loquitur *lib. 14. cap. 19.* Uno die fluere alvum, sæpè pro valetudine est, atque etiam pluribus, dum febris absit, & intra septimum diem quiescat. Purgatur enim corpus, & quod intus læsum erat, utiliter effunditur.

Miratur sæpè vulgus, ac minus rectè curatum putat, cum Medici alvum fluidum per purgantia interdū curant, quæ diarrhoeam augere, & ægotantium vires infringere possunt. Verum contrarium experimur, nihil enim æquè alvum sistit ac purgantia, sed talia, quæ juxta vim suam adstrictivam leniter etiam evacuant; In sanis spontaneam Evacuationem, si intra septimum diem co-quiescat, bonam esse ex *Celso* jam audivimus, in ægris verò pro variâ Morbi & ægotantis constitutione & tem-

& tempore sæpe bonus est alvi fluxus, sæpe malus; ut si sit Criticus, si talia evacuentur, qualia oportet, & fiat cum ægri euphoriâ, bonus est; si contrâ, malus; ut supra percepimus. Proinde interdum sinendus, interdum sistendus est. Communis regula est, causas Morborum prius esse tollendas, antequam Morbi ipsi evanescant. Unde in ejusmodi diarrhœa tutissima curandi ratio est per causæ ablationem, quod inter cætera remedia commodissimè & tutissimè Purgatio præstat, ut postea vel sponte fluxus cesset, vel si non cessarit, commodius tamen & sine damno adstringentibus coëreatur, *Ludovic. Septal. lib. 7. animadvers. & Petrus in Nosolog.*

Qualia Purgantia esse debeant & quibus purgantibus uti consilium?

CL HELMONTIUS in tr. de Potestate Medicaminum §. 34. vera purgantia ita describit, ut nec præterfaciant, nec electivè humores si-
eos educant, nec vitalia resolvant; sed ut primò nihil ex sano corpore educant, nec moveant, alterent, aut infirmet illud; deinde, ut non exigant quicquam foras, nisi quantum peccat, ideoque non aggravent, sed ab onere sublevent, & mox inde æger se benè habeat. Tertiò ut insensibiliter vel saltem moderatè resolvant & abstergant, quacunque parte causa morbifica fuerit subinde vix pendens drachmam ut in dispensator.

moderno §. 50. definit, reliquum sategente Naturâ.

Verùm si nos ejusmodi arcanis solutivis esse mus instructi, de quibus gloriatur *HELMONTIUS*, per quæ omnis purgatio insensibiliter & sine virium dispendio possit institui, tunc omni illâ purgantium sarragine, quam Autores passim congesterunt, in quibus non desunt, quorum potestas deleteriâ qualitate infecta tota sigillata est in liquesfactione succorum vitalium & destructione virium, facile supersedere possemus; cujus generis sunt Easorbium, Hlatterium, Colocynthis, Esula, Semen, Ricini Americani, Lapis Lazuli, Lapis Armenus, quæ ipsa etiam nos exterminabimus; licet & reliqua, quæcunque etiam fuerint, quæ communiter statuant omni pravâ ac colliquativâ carere qualitate, si accuratius examinentur, vix etiam immunia sint, quia aliquid etiam Naturæ insensibilis admistum habeant, quo viribus nostris imponant, cum quo consentit & ipse *Galenus lib. 2. acut. 12.* Purgantium, inquit omniū Naturam, corporum, quæ purgantur, Naturis contrariam, esse, lethalem & deleteriam; Cui subscribit & *Avicenna 4. 1. cap. 5.* sæpe reperitur, dicens, inimicitia inter purgans Medicamentum & Naturam ita ut sit huic, venenum, & via ad perniciem & corruptionem; Attamen, quemadmodum in Republicâ multa permittuntur

tuntur mala, ne graviora mala ex
nonnullis severè prohibitis exciten-
tur, ita & nos aliis destituti præstis
iis interea Ratione & Experimentiâ
comprobatis, licet non sine virium
jacturâ suam sæpe operationem ab-
solvant facile tamen emendabilem,
utemur, donec Divina clementia be-
nignioribus nos ditaverit *Helmon-*
tianis arcanis non absimilibus.

Sunt autem vel Mitiora; Manna, Aloë, vel Mediocria; Senna Myrobalani, Tamarindi, Rhabarbarum, Agaricum. Mechoacanna alba & nigra, Galappa dicta. Vel vehemensiora, Gummi de Peru, Helleborus uterque, scammonia, Turbith, Hermodactyli.

MANNÆ ex sacris paginis ma-
tutum est vocabulum, ab Hebræo
Man derivatum, & significat melleū
ac saccharaceum Rosem ē Jovis nu-
bibus super herbas ac arborum fron-
des deciden; notante *Calio lib. 13.
cap. 46. Aëquasi Galeno lib. 2. cap.
493.* Hæc omeli *Cordo* in histor. vo-
catur. Dros propriè & juxta Medi-
corum uſum usurpata, est Ros ab ex-
halationibus flavibus sulphureis à
terrâ & aquis Solis calore prius in die
calidâ & siccâ elevatis, ac ejusdem
caloris vi exactè attenuatis & coctis,
& frigore sequentis noctis in minu-
tissimâ grana, gummi, vel Masticis
formam representantia in caestis &
postea subluccanis horis in lapides,
frondes & ramos arborum & herba-

rum descendens. Galenus 3. de alim.
facultatib. c. 39. de Melle.

Est & alia præterea MANNA in fraxinis arboribus, ornis, quercubus annosis, & aliis bene satis & feliciter enutritis arboribus, quæ apud Brigantinos in Transalpinâ Galliâ aut in Neapolitano Regno crescit, aliarum resinarum aut lacrymarum more destillans, cujus *Alimarus* in *traſſar. de different. & viribus Manne* mentionem facit, verum hæc licentiosè nimis Manna nomen adsumit, qualiscumque est thuris Manna ex thuriferis arboribus resudans. Superâ descripta propriè in usum venit Medicum, unde & Manna *Purgatoria à Matthiolo lib. 1. cap. 73. in Dioscor.* appellatur. Hæc præ ratione Regionum vel & Calabriensis, & censetur hæc præstantissima, & maximè, quæ ex Oenotriæ quodam loco defertur, in quem singulis æstatibus descendit & ab omnibus excerpitur, vel Brinfonnensis, quæ Calabrienfis in defectu quandoq; cedit in usum, licet non aded idoneum.

Eligenda est minutis granulis, pel-
lucida, alba, vel in luteum vergens,
recens, gravis, gustu dulcis & suavis,
intra annum ex plantis odoratis &
homini salubribus collecta. Quæ
de foliis colligitur, primum obtinet
locum, & vocatur communiter
Manna de foliis, huic succedit præ-
stantiâ super ramos & arborum cau-
dices collecta, & denique, quæ su-
per

per terram & lapides defluit.

Hæc igitur cœlestis MANNA legitime administrata benignissimæ inter Purgantia est naturæ. Quibusdam quidem ob dulcedinem est suspecta, dum faciliè crudelitates exacerbant nidorosas, adeoq; cholericis & febricitantibus non adeò conveniens videtur pharmacum, & si ex eâ in balneo vaporoso proluciat, destillatione Spiritus, experieris illum admodum fortem, acrem & mordacem, atqve idcirco summè calefacientem; Verùm si tunc Acidis corrigatur, aut ita absolutè, & per se frigidis constitutionibus in cruditate acida offeratur, cum convenienti vehiculo dissoluta varios sortitur effectus, & miras virtutes Medicas, ut nulli non Personæ absque ullius periculi suspicione exhibeatur.

In Universum autem primam corporis regionem ab omnibus serosis liberat impuritibus, in colicis doloribus, quando clysteres sine ullo fructu applicantur, attestante *Lazaro Riverio lib. 5. cap. 1. Practic. Medic.* & in Nephritide cum oleo expresso amygdalarum dulcium dissoluta blandè alvum movet, distorum affectuum removendo causam occasionalem. Pectus præterea detergit, lenit & viscidos ex thorace humores citra Capitis & Spiritualium partium noxam expellit.

Tuò exhibetur iis, qui certa ratione validius non admittunt, ut

pueris, gravidis, & aliis, qui necessitate urgente valentius non exposcunt remedium. Dosis per se est infantibus à $\mathfrak{z}\text{ij}$ ad $\mathfrak{z}\text{ss}$. Adultis ab $\mathfrak{z}\text{ss}$. ad $\mathfrak{z}\text{ij}$.

Medicamenta ex Mannâ parata obvia sunt Electuarium Laxativum de Mannâ, Sirupus de Mannâ Laxativus, & Manna Tartarisata, de quibus consulendus *Johann Schröderus in Pharmacop. Medic. Chymic. Lib. 4. cap. 4.*

Notæ est suavitatis & elegantię Manna Liqvida, quæ IMPERATORI FERDINANDO III. à Magnifico & Excellentissimo Viro D. D. MANAGETTA Medico Cæsareo dignissimo ad alvum blandè movendam & serosos humores educendos quandoq; per intervalla habitâ circumstantiarum ratione fuit præparata & à quodam amico mihi communicata.

Recipe. Mannæ elect. Calabrin. $\mathfrak{z}\text{ij}$.

Crysell. Tartar. $\mathfrak{z}\text{ss}$.

Solve in calore MB. benè muniti cum aquæ fontanæ acidulæ $\mathfrak{z}\text{iv}$. adde parum succi granatorum vel Citri recentis, aut spiritus Martis striati pro gratâ aciditate. Tandem cum albumine ovi clarifica & per chartam filtra; denique cum Corticibus Citri recentibus vel cum Magisterio Cinamomi fiat odor & gustus suavis. Dosis à $\mathfrak{z}\text{ij}$ ad $\mathfrak{z}\text{iv}$. vel $\mathfrak{z}\text{v}$.

Hæc à scorpiis stercoreis sublevando Na-

do Naturam sanguinem reddit puriorem, calorem & sitim sedat, appetitum excitat, exhilarat cor, & nulla est Corporis pars, quæ ex ejus usu mirabile levamen, & utilitatem non suscipiat maximam, Hæc Medicina est MAJESTATICA digna PERSONA. *Zacut. Lusit. de M. P. H. 8. Lib. 6. de Mannâ.*

ALOE succus Plantæ ejusdem nominis notissima est. De hujus conficiendi & colligendi modo diversæ exstant historiæ. Illa autem probatur, quam olim tradidit *PLINIUS*, quem sequitur *COLUMNA*, & fit foliorum à radice transversim factâ incisione, suppositis urceolis vitreis, ut collectus in plenilunio aut Lunæ augmento per noctem liquor tandem sole suboriente concreseat & coëat, idem compertum se etiam in Italiâ refert modo laudatus *COLUMNA*, succumque concretum amaricantem deprehendisse. Memini me ab *EXCELL. D. ROLFINKIO* & *CL. Theodoro SCHENCKIO* eadem amplissimo encomio confirmata adnotasse. Aliter quidem *GARSIAS* ab *HORTO* sentit, qui ex *ALOE*s herbæ siccatae succo fieri asserit *Lib. 1. Aromat. hist. cap. 2.* At, ut reverâ una est genere, & patriâ, quæ Americana dicitur, ita per expressionem ex foliis ejus primum in umbrâ flaccida factis succi origo illa laudabilis, id quod elegantiori oratione persequitur *BUDÆ-*

US in notis ad libr. Theophrast. de Plantis. Quod *ALOE* amaritudinis habet hoc à Sale marino esse puto, cujus inquilina assidua est. Percuntibus aqueis partibus & ab ardore Solis coactis atomis Salinis amaror oritur. Et nitrosa vim habent solvendi propter amaritudinem, quam sentis, ubi paulò diligentius igne liquaveris. Sal variè à calido & frigide passum in secundis modo laxare, adstringere, refrigerare, calefacere notissimum est. Quemadmodum igitur omnium saporum idea in sale residet, ita & hujus Aloini succi amaror in hoc consistit, annuente ipso *Philosopho lib. de sensu & sensibilib. c. 4.* & citante *CL. Th. SCHENCKIO in hist. general. de sapore Humorum cap. 7.*

Optima hodie habetur, quæ Socoterina dicitur, à *SOCOTRA INSULA* in Indiâ valde insigni, ubi copiosè crescit; Proxima huic est Hepatica dicta ad hepatis imaginem vergens, non tam excessu præstans, atque illa, quicquid dicat *JUBER* in *libr. simplic.* Hispano idiomate conscripto *cap. 43.* Viliissima est Caballina dicta, quod ad veterinarios usus adhibeatur impura & melioris veluti excrementitia pars, quæ tamē non specie, sed accidentibus, non nisi puritate & impuritate discrepant. vid. *Christoph. à Costâ colloq. 1. de Aromat. cap. 25. Johannes Fragosus de Aromat. Indic. discurs. 5. Manipul. Medicin.*

Medicina. tract. lit. A. Matthæus Silvaticus lib. 1. de simpl. cap. 31.

Antiqui magnis encomiis hunc Alomum succum celebrant, dum pro *ἰκκονισμῶ* Medicamento ab ipso habetur *Galenus lib. 6 de Medicam. facult. seu ut 7. Meth. Med. 11. & 8. de Compos. Medic. sec. loc. c. 2.* habet, pro tali, quod vim balsamicam corroborantem laxativam obtinet, primas saltem vias ab Excrementorum farcinâ liberans, nisi ampliore dosi fuerit exhibitum, tunc ad loca proxima solum ascendit. Unde non facile in partium internarum & organorum sensuum morbos incurant, qui ejus usum sibi proponunt quotidianum, *Mes. cap. de Aloë & Aërius terrab. 1. Serin. 3. cap. 24.* Dum enim humores vitiosos in primis viis restagnantes, & caput ferientes evacuat citrà ullam molestiam, juvat illos, quibus Caput inde per consensum afficitur; ideoque hanc inconvenienter offertur in Cephalalgia, vertigine, ophthalmia, suffusionibus, & aliis affectibus, qui hypochondriis suum debent ortum. Prodest & illis, qui cruditate acidâ laborant, & fermentum felleum admodum debile habent, unde opitatur iis, qui præter rationem pallidi sunt, & alvi excrementa retinent, & hinc senibus etiam est utilis, nisi admodum sicca intemperie laborent, (*Galenus de sanitat. tuendâ cap. 9.*) quàm juvenibus, non solum

ideo, quod juvenes calidiores, senes frigidiores, verum etiam quod Senes maximè sint propensi ad cruditatem acidam, & aqvosi & icherosi Salini humoris copiam generandam, id quod eorum sudores acidi & alia testantur Acidâ verò cruditati maximè resistunt amara, illam corrigunt, expurgant, & ventriculū juxta corroborant, non aliam ob causam, quàm ob innatum sal illorum amarum, ejus beneficio ex interitu sit vita, ex Morbo sanitas, ex vermium proventu eorum corruptio, & ex corruptione eorum pristinarum virium regeneratio. Hinc & Aloës usus præservat à putredine & peste. Quemadmodum autem cum aliis præstantissimis Naturæ rebus quandoque comparatum est, ut juxta vim suam proficuam ac salutarem, aliam etiam nocivam sæpe habeant recônditam, ita & cum ALOE usu venit, ut, præterquam quod maximum commodum vi suâ laxativâ corpori humano inducat, contrà tamen etiam suo non destituta sit incommodo, dum igneum quasi quendam calorem inducendi vim obtinet, humores fervidiore & fluxibiles reddit, corpusque valde alterat & siccatur unde epatis activæ constitutioni adversatur & venarum officia aperit, ut ex ejus nimio usu hamorrhoides aperiantur, & Mensiū fluxus proneveatur. Nec obstat quod per accidens id ipsum fieri ab acrimoniâ

moniâ humorum ab aloë motorum
Zacut. Lusit. in Pharmacop. cap. 5. de
 Aloë doceat. Hoc enim si verum es-
 set, cur idem non præstarent & alia
 Purgantia? sed ratio est, quod A-
 loë propter peculiarem amaritudi-
 nem & acrimoniam conjunctam
 sanguinem fervidiorem non solum
 reddat, sed & peculiarem fermenta-
 tionem inducat, ut hæmorrhoidum
 & Mensium fluxor concitetur. *Quare*
ferè omnes, qui utuntur Aloë frequen-
ter, inquit Zacutus Lusitanus l. c. san-
guinis fluxum per hæmorrhoides pa-
tiantur.

Ut igitur hæc incommoda videntur;
 Primò nec Universalis aut in-
 differens, nec creber, nec copiosus sit
 ALOES usus, sed in dispositis in
 tanta fumatur dosi, quantam copia
 vitiosorum humorum in primis viis
 subsistens exposcit, & quidem com-
 modissime adhibetur paulò ante
 cœnam, vel etiam in ipsâ cœnâ, ita
 enim & ipsa adsumpta Medicamen-
 tosa facta alvum plus humectant,
 ventriculo & intestinis adnatas for-
 des abstergunt, & tempore matuti-
 no expellunt, de quibus *vid. CL.*
Sennert. in Paralipom. ad institut. c. 13.
& 21. Deinde & iuxta ALOES præ-
 paratio fieri debet. Ubi ante omnia
 queritur, quid statuendum sit de
 ALOES Lotione, utrum illa appro-
 banda sit, an secus? & quomodo
 fieri debeat?

Lavandam esse ALOEM docet

DIOSCORIDES Lib. 3. cap. 22.
& Serapio libr. de Simplic. Medicam.
facult. cap. 201. ob has rationes, pri-
 mò ut separaretur ab ipsâ pars terrea
 & arenosâ, pro curandis oculorum
 affectibus. Deindè ut auferatur ab
 ipsâ virtus expurgatrix, & augeatur
 adstrictoria. Tertio, ut facultas pur-
 gativa intendatur. Simili ratione
 tribus modis inter se diversis lavari
 solet. Primò ex sententiâ *Galenî 8.*
sec. loc. cap. 2. & Mesuæ cap. de Aloë.
 Eligitur scilicet ALOES libra una,
 & pulverisata iafunditur in duplâ a-
 quâ quantitate fluvialis, vel fontanæ
 & tempore æstatis ad solares radios
 collocatur, usque quo imbibatur &
 tota aqua resolvatur. Secundo, su-
 perinfunditur in distillâ aquâ & dere-
 lecta per aliquot temporis spatium
 quieta rejicitur residua, & postea
 per linteum colatur, & radiis solari-
 bus exponitur, quousque absumatur
 aqua. Tertio, ut virtus purgativa
 augeatur, infunditur in decoctione
 Medicamentorum Solutivorum, ubi
 loco aqua decoctio specierum ad-
 miscetur.

Verùm Lotionis epitheton im-
 propriè certè dicitur de ALOE pu-
 râ, utpote quæ propriè loquendo la-
 vari nequit; & quem in finem repe-
 tenda illa lotio cum aquâ & facta à
 Solis calore exsiccatio? quid enim
 virium huic ab aquâ accedere pot-
 est, quâ toties reiteratis vicibus dis-
 solvi & iterum exsiccare debet, si a-
 lias

has satis pura est & pellucida? hoc quidem facile largimur, si rebus heterogeneis, ut arenâ, floccis, segmentis lignorum & similibus permixta fuerit, eam dissolvendam & colendâ esse, ut hæc ratione lucidior & nitidior evadat, id quod tamen commodius spiritu vini, qui simul resinofam ejus partem & balsamicam extrahit, quàm aquâ, quæ illam intactam relinquit, peragitur, & sufficiet tunc semel saltem illam dissolvere & colatam inspissare. Nam reiteratis illis solutionibus & inspissationibus, sive ista calore ignis sive Solis peragantur, non melioratur ALOE, sed destruitur potius more catharticonum omnium vegetabilium. Mihi maxime probatur ille modus, ubi pulverisatâ Socoterinæ superinfunditur repetitis vicibus vel succus violarum inspissatus cum succo florum Persicorum, vel succus rosarum, & permittitur succus lento in calore exsiccari, quem si exaltare in viribus cum floribus Antimonii fixis purgantibus, vel alio quodam succo vegetabili mihi noto, libuerit, majores edet effectus. Magis peccant, qui liquore, in quô ALOES soluta est pars purissima, abjiciunt, & seculentum illud, quod reservant Aloem lotam appellant. Verum quidem est, quod hæc ALOE minus purget, quàm non lota, quia scilicet optima ALOES pars est ab eâ separata, relictis fecibus cum paucillâ aliquâ ALOES

parte. *CL. Sennertus in Pandipomen. ad Institut. cap. 13.* Hæc illa residentia est, quam rejicit *CL. HELMONTIUS in Pharmacop. & Dispens. moderno §. 39. dum ablutione inquit residuum manere, quod sui ad intestina adhesionem tormina & hæmorrhoides concitat.*

Tertius denique *Serapionis* modus ALOE in suis viribus exaltandi maxime probatur. Sic ad hydropem asciten decocto fl. persic. cortic. inter. sambuci. radic. ebuli. galapp. & mechoacann. essentia; pro Melancholiâ hypochondriacâ decocto radic. Ellebor. n. & fol. Senn. A. pro febribus quotidianis & quartanis decocto asari vel succo mercurialis; pro capite & cerebro expurgando essentia agarici inebriari potest. vid. *CL. Job. ZWELFERU Sin appendice ad animadvers.*

Notæ etiam sunt Pilulæ Aquapendentis, quæ nihil aliud sunt, quàm Aloë rosata novenâ succi rosarum infusione exaltata, quarum descriptio olim Byzantio à comite Malatesta allata & illustrissimæ Sorfanorum Patritiorum Venetorum familiaræ communicata, ab eadem in secretis habita fuit, tandem *Hieronymi Fabricii Aquapendentis* in manus devenit, qui cum Patavii pharmacopæis illam traderet præparandam, ab iis hanc inuit gratiam, ut inventio ipsi, viro aliàs maximæ auctoritatis adscriberetur. *CL. ROL-*

FINCK. in Meth. cognosc. & curand. Febr. general. cap. 89. Quod autem hæ Pilulæ majorem habeant efficaciam, quàm, quæ apud nos paratur Aloërosata causam esse putat *CL. Sennertus l. c.* quod rosæ rubræ incarnatæ dictæ in Italiâ majorem vim purgandi habeant, quàm quæ in Germaniâ & locis Septentrionalibus crescunt, ut enim vina Italica Germanicis sunt præstantiora, ita & Rosæ.

Celeberrimæ sunt Angelicæ dictæ Beyerianæ, quas Mæno adjacens dat Emporium, quæ nihil aliud sunt, quam extractum Aloës completum & incompletum, teste *Rolsinckio l. c.* seu Aloë purissima succo Violarum Martialium & florum perficorum, aut florum prunorum domesticorum vel sylvestrium, qui frequentiores ad Mænum sunt, & floribus Antimonii fixis sæpius imbuta & iterum exsiccata, Vid. *Johann Carol. Rosenberg. animadvers. & observ. Medic. lib. 24.* Et Anhaltinæ Ducales auctoritate celebres sunt, secretæ compositionis. Dedit & *Joh. Quercetanus* suum Balsamum Aloëticum, & insuccatas pilulas ex succo florum prunorum tum domesticorum, tum sylvestrium. Gothanæ *D. Balchiasaris Glasii* virtute & efficaciâ dictis ne minimum cedunt, adeo ut Francofurtenses si non superent, tamen viribus sint æquales in quibusdā subjectis. Hæ vim habent balsamicam deterforiā

stomachi aptissimam à crassis & viscidis humoribus incrostatu, illuviem intestinorum & venarum mēsaricarum clōacæ corporis humani optimè eluentes; alvum pigram officii memorem faciunt; stomachum roborant, & caput catharris obnoxium liberant. Illis, qui sibi continuum illarum usum familiarem fecerint, polliceor, eos à malo hypochondriaco non solum, sed & ab omni Arthritide securos futuros. Cum enim sedentaria vita, amica & familiaris quasi omnium Studioforum in Mesenterio, ubi pars animæ brutæ tanquam ad præsepē ligata est, multas sordes colligat, cum calor otio sopitus, nec negotio excitatus pigrior in conficiendo cibo sit, absterivo quodam & fermentali calori excitativo, quales sunt dictæ Pilulæ, opus utiq; erit. Nolūt proinde jam iis carere multi docti, nec in itinere, non in otio, nec negotio, cœnæ & prandii prodromis, ut Perefia & Bibesia D E Æ innoxie litare libeat ac liceat. Illarum compositionem adhuc in Hæpocratis sacello reservatur recondita. *Mindêrerus* Marocstinas, & *Felix Platerus* in suâ Praxi plures compositiones vulgates præscribit. Pilulæ Pestilenciales Russi notæ sunt etiam efficaciz: nec oblivioni tradendum Elixir Proprietatis laxativum, & alia ex Aloë parata pharmaca, de quibus Anthores passim sunt consulendi Medici.

SENNA

SENNA Media inter Medicamenta Solutiva mitiora & fortiora, usu est frequentissima & effectum utilissima. Planta est filiquosa magnitudinem habens unius cubiti è regionibus orientalibus ad nos primum advecta, coluthæ Vesicariæ admodum similis, cujus folia ad liquiritiæ vel fenugraci effigiem accedunt.

Flores ex alarum sicut erumpunt lutei, tennibus pediculis appensi, quibus succedunt folliculi oblongi, piani, compressi, incurvi, seminibus parvis, fuscis, compressis gravidi.

Colligitur in Ægypto, Apuliâ & Hispaniâ. Communiter hujus duæ dantur differentiæ; una dicitur Alexandrina seu foliis acutis, oblongis, viridibus, myrti majoris effigie, & hæc præstantissima est; altera Italica, seu foliis obtusis, & hæc minus præstans est; Vid. *Mizaldus in singulari de Sennâ opusculo*.

Antiquis ignota fuit, à junioribus Græcis & Arabibus solum cognita, attestante *Serapione cap. 58*.

Hæc Medicina securitatis est, prægnantibus, pueris & cujuscunque ætatis hominibus benigna, adustos, crassos & salsos humores à cerebro, Pulmone, Jecore, Liene, Ventriculo & Mesenterio blandè educit, unde floridum corpus efficit, & Morborum ab ejusmodi humoribus provenientium medela est. Errant ergo qui illam perturbare Ventriculum, & imbecillum reddere dicunt; cum enim

sicca sit, & amaritudinis non nihil atque adstrictionis habeat, manifestum est, eam Ventriculo prodesse. Quod verò muliebria & pituitosa corpora epoto Sennæ infuso torminibus vexentur, id humorum pituitosorum vitio quidam tribuunt. Verum, cur non etiam alia purgantia, quæ adustos & mucilaginosos acres æquè humores educunt, idem dant effectum? Rectius illi statuunt, qui id crudiori ac magis fixæ terrestri Sennæ particulæ forti expressione prolectæ adscribunt. Hinc videmus ejus Extractum ab ejusmodi effectu immune. Cum calida & sicca sit, corrigitur fl. violar. borragin. decocto prunorum, & quo minus Ventriculum offendat, additur Cinamomi caryophyllati aut Zedoariæ vel calami aromatici momentum.

Si vel Pueris vel nauseabundis aliis exhibenda est Medicina purgans, in juscule, vel cerevisiâ, vel vino coquantur folia Sennæ A. cum fl. borraginis & Cinamomi parte quartâ, deinde propinetur juscule cum aliis cibis in prandio, vel vino aut cerevisiæ panis exiguum pro jentaculo incoquatur. Idem decipiendi modus succedet, si Senna ipsa in substantiâ pulverisata cum cerevisiâ aut vino intrito pane justâ dosi absumatur; vel si in aceto folia Sennæ A. infundantur, & ex eo aceto in cenâ acetarium conficiatur. Pro condendis acetariis infusionem habet *Tile-*

mannus sect. 1. Mat. Medic. Epulis incoquit folia Sennæ *Botallus de Lue Venera cap. 20.* In defectu foliorum Sennæ substituit *Thom. Bartholinus Centur. 5. hifor. 60.* colutheam vesicariam seu Pseudo-Sennam in hortis etiam nostris copiosius provenientem, & ejus felicem successum expertus est. Utilis etiam hæc Aqua Laxativa ex foliis Sennæ *D. Manna-getta Imperatoris Medici cubicularis dignissimi.*

Rec. fol. Senn. A. S.S. ℥v. Passul. min. ℥vj. Semin. Coriandri ℥ij. Sem. feniculi. Cinamomi. ana ℥iss. Crystall. Tartar. ℥j.

Incisa & contusa superfunde aqve fontanæ calidæ ℥xv. stent per noctem, postea colentur cum expressione, quæ clarificantur, & deniq; per chartam bibulam filtrentur. Dosis ℥ij. ℥iij. ad ℥iv. Commendatur & ejus Sirupus de Foliis Sennæ A.

Rec. fol. Senn. A. S.S. ℥ij. crystall. Tartari. ℥j. incisa & contusa superfunde sæpius s. q. aquæ ferventis ad totalem virium extractionem, extractions omnes albumine ovorum clarifica & adde Sacchari albi ℔jss. coque leniter ad Sirupi consistentiâ, qui Eleosaccharis congruis aromatisandus. Cujus uncia una, si bene & legitime paratus fuerit, vires continebit unius drachmæ circiter foliorum Sennæ.

Decoctum Sennæ A. cum epithymô in sero lactis caprini factum & ritè

depuratum additis Sirup. d. Cich. c. rh. & Elect. d. succ. rosar. mihi maxime probatur in affectibus ex coluvie ferôsâ & adustâ ortis.

Aliâs Pulvis Sennæ Montagn. Sirupus de Pomis Regis Sapor, à quo captus est Valerianus Imperator, Passulæ ex Senna laxativæ, ejus Extractum & Tinctura notæ sunt efficacia.

Sennæ dosis est in Substantiâ à ℥ss. ad ℥iss. in infusô à ℥ij. ad ℥ss. vel ℥iij.

MYROBALANI sunt fructus instar prunorum exotici, carne corporis compactâ, & ossè intus lignoso præditi.

Hos præci non agnoverunt, sed ab Arabibus primum inventi deportantur jam ad nos ex Ægypto & Syriâ.

Quinque sunt illorum genera. Alii enim sunt Citrini à citrino cortice dicti, & omnium optimi sunt in viridi flavescentes, ponderosi, carne multa infarcti, & densa, crassiores corticis, ossis exigui.

Alii Indici seu nigri, & præstant magni, crassi, ponderosi, nullo intus osciculo, contracti in unum compacti cernuntur.

Nonnulli Bellyrici instar gallæ rotundi vel pyriformes. Excellunt crassi, densi, graves cortice crasso præditi.

Alii Chebuli omnium amplissimi, & laudantur crassiores, colore nigro purpurascēte, qui in aqua conjuncti fundum cito petant.

Alit denique Emblici tessellatim ad nos delati, præferunt majores, crassiores, densiores, ponderosiores, minus osium, quam pulpæ habentes.

Singulorum quidem peculiare sunt effectus, omnes tamen unâ adstringendo clementer purgant, & viscera roborant, in quorum obstructionibus autem cavendus est eorum usus, frigidi enim sunt & terrestres, & compressione arctant, proinde iis, qui obstructionibus sunt obnoxii, horum decoctum non admodum est proficuum.

Citrini, humores nidorosos expurgant, unde in variis conveniunt febribus, corporis æstum refringunt & sedant.

Indi humores adustos ac salsos educunt, unde Morbis Melancholicis succurrunt, quartanæ medentur, Lepre & cutis affectibus præsidio sunt.

Chebuli & Emblici crudos & acidos everrunt humores, unde pectus repurgant, ventriculum firman, Vomitus compescunt, Dysenteriam & alios alvi fluxus ab initio mitigant.

Bellyrici purulentis ac serosis educendis apti nati sunt, unde fluxum hæmorrhoidalem vi suâ absterivâ purgante unâ etiam constringunt.

Dosis eorum in substantiâ est a ʒj. ad ʒiij. in infuso autem à ʒvj. ad ʒjss.

Rec. Cortic. Myrobal. citrin. ʒij. Si-

rup. de Myrobalan. ʒjss. Spirit. Martis striat. ʒss. Aq. acetos. ʒj. M. f. haustus in febribus biliosis statim ab initio propinandus, ubi multa adest materiæ occasionalis in primis viis

In infusione administrantur modo sequenti.

Rec. Cortic. myrobal. Citrin. ʒss. Santal. citrin. ʒj. infunde in aq. Plantagin. f. q. & vini rubri tertiâ parte; in colaturâ infunde rhabarb. & ʒss. Spic. indic. ʒss. f. Expressio, adde Sirup. de Myrobalan. ʒj. Spirit. Martis striat. gutt. X. M. f. haustus.

vel; Rec. Myrobal. chebul. ʒss. eoq. in f. q. aq. hordei. rec. Colatur. ʒij. adde

Sirup. de Myroballan. ros. solutiv. a. ʒj.

vel; Rec. Cortic. Myrobal. chebul.

ʒj. Citrin. ʒss.

Passul. major. cum acin. ʒtuf.

ʒjss.

Coq; omnia in aquæ fontan. ʒijss ad tertiâ partis consumptionem.

Colatura clarificata aromatizetur Eleosacchar. Cinamomi ʒss.

Hæc Medicamenta sunt eximia in omnibus alvi fluxionibus ab initio usurpata, nisi proveniant à fermento quodam maligno venenato, aut Scorbutico, quo autem dominante exulent omnia saccharata irritantia crabrones, dum humorum fermentationem magis augent, quàm diminuant. Et tunc magis commoda erunt alexipharmaca, præcipitantia,

& con-

& confortantia adstrictiva specifica.

Alias notæ sunt in Officinis Pylulæ de quinque generibus Myrobalanorum, Sirupus de Myrobalanis, & illorum succus inspissatus.

TAMARINDI malè dactylus indicus & Oxyphœnicum acidus dactylus appellatur teste *CL. ROLFINCKIO* in *Metb. Med. general. curand. Febr. cap. 89.* Sunt fructus arboris cujusdam exoticæ fraxini modo duræ, multis cinctæ ramis & foliis non salici, sed hyperico similibus palmi magnitudine, à quâ ante maturitatem colliguntur.

Priscis Græcis fuerunt incogniti & post Galeni tempora tandem reperi. *Averrhoës* in *Collectan. & Serapio de Tamarind.*

Probantur colore à nigro in rufum vergente, teneri, recentes, multis villis intertexti, pingues, ex dulci-acido & vinoso sapore permixti.

Tamarindos sale cõditos ad nos adferri, ut à putredine præserventur, author est *Zacutus Lusitanus* in *Pharmacop. c. 3.* Verùm, falsum hoc est, ideoq; nec ablutionis cù aquâ oxalidis indigent.

Est Medicamentum clemens ac suave, calidos ac nidorosos Sulphureos expurgans humores, vel per se, vel cum aliis permixtum medicamentis. Unde Massæ sanguineæ ebullitionem compescit, vomitum omnesque alvi fluxus sistit auferendo & abstergendo unâ illorum cau-

sam occasionalem; a dentibus & incandescentibus medetur, arquat auxiliatur, sitim sedat, appetentiam auget, & squallidum corpus humectat. Demùm in putridarum & malignarum principio *Zacutus Lusitanus* l. c. approbat, cum aliis in febribus incendiosis biliosi humoris caliditatem obtundat, & siccitate putredinem arceat.

Illorum dosis in Substantiâ est à ℥ss. ad ℥j. in decocto à ℥j. ad ℥ij. vel iij.

Rec. Decoct. Tamarind. c. passul. in aq. Card. b. fact. & ritè depurat. ℥j. Sirup. multiplic. infus. rosar. ℥ss. Extract. rh. ℥j. Mann. c. aceto irrorat. ℥ss. aq. acetos. ℥ij. m. f. potio.

It. Rec. Tamarind. ʒvj. fl. violar. borragin. a. p. j. coq. inf. q. feri lactis, & in express. macera per noctem rhabarb. el. ʒij. exprime fortiter & in express. ʒiv. dissolv. Sirup. rosar. ℥j. Mannæ Cal. aceto irrorat. ʒix. M. Vel Rec. Tamarind. ʒij. f. decoct. in aqua, Spiritu Martis striat. acidul., & in colaturâ infunde Rhab. ʒss. cinamom. Santal. citrin a. ʒss. f. Expressio, adde Sirup. d. ros. siccis ʒj. M. f. haustus.

Hæ præscriptæ formulæ adhiberi possunt in præservatione febrium ardentium, ut & Variolarum & Morbillorum, nondum massæ sanguineæ ebullitione aut fermentatione præfente.

Alias pulpa Tamarindorum officinalis

cinalis nota est, & Electuarium diapnoicum.

RHA-BARBARUM quoad onomatologiam derivatur à Rha peregrino idiomate radicem denotante, & barbaro, quasi sit optima radix populi barbari, seu Indici, vel provinciae cujusdam Barbarae dictae, ut Troglodyticae. Hippolapathi nostratis rotundi faciem quoad folia praesentat. Radix autem hujus generosum Medicamentum est ad varios humani corporis affectus curandos necessarium, crassissima est rotunda, colore exterius subflavo, & interius ex rubro flavescente, ad nuncis Moschatae colorem internum accedente, & cum maceratur vel masticatur croceo inficit colore.

Hoc cum Rhapontico multi confundunt, & unum ac idem esse putant, & ex diversis plantis, Rhapontico scilicet, Centaureo majore, & Rhabarbaro unicam faciunt. Sed male. Nam Rhaponticum verum & à Rhabarbaro Monachorū, & à vero Rhabarbaro diversum nonnunquam ad nos transfertur. Deinde Rhabarbarum nostrum vulgare non esse Rhaponticum manifestè convincit descriptio *Dioscoridis*, ut neque etiam Rhaponticum ipsum esse Centauriū majus ipse docet, qui diversis in capitibus de utroque agit diversè.

Hujus tres constituit differentias *Mesue in tract. de Simplicib. cap. de Rhabarb.* Indicū scilicet, Barba-

ricum, Turcicum. Verum cum ejus locus genialis Chinarum sit Regio, ubi uberrimè ac fere sponte provenit, & exinde adferatur in Indiam, Persiam, Ormuz, Barbariam & Turciam, illud quod Persae ex Ormuz advehunt praestantius est, cum minus teredinem & cariem sentiat, quàm quod ex aliis regionibus navigiis infertur; siquidem plus corrumpuntur Aromata per mare in vecta mensuro spatio, quàm itinere terrestri importata unius anni tempore.

Præterea India maritimis locis maximè humida est, & ejusmodi aromata diu in corrupta permanere non finit: Nam attestante *Garfia ab Horto lib. 1. histor. Aromat. c. 37.* Rhabarbarum sub mensem Maium in India maritima illatum, nisi antè Septembrem absumatur, plane inutile est; & in mare abjiciendum; corrumpitur enim, ut pleraque alia aromata hibernis illis Mensibus. Ideoque eligendum est illud, quod Persae ex Ormuz advehunt terrestri itinere recens, exterius subflavum, & interiorius fractum venis ex flavo rufescentibus variegatum, rarum cum gravitate suā, mansum vel alio liquore solutum croci modo tingens.

Diversis constat Substantiis una laxativa, altera adstrictiva. Hinc pro diversâ indicatione diversimodè quoque tractatur. Nonnulli levi tostione vim laxativam minui & adstringentem augeri sibi imaginantur,

LIBER I. CAPUT VIII.

tur, quod ab aliis improbatur; nec immerito, nam cum vis, à quâ dicta facultas dependet, fixior sit, quàm ut levi tostione in auram evanescat, tostio illa vix satisfaciet. Si itaq; Rhabarbari virtus adstrictiva magis expetatur, quàm laxativa, potest infundi in aq. rosarum vel plantaginis extracto tormentillæ imprægnatâ, iterumque lento calore exsiccare repetitis vicibus. Ideoque quoad diversos hosce effectus laxantem nimirum & adstringentem diversis etiam, medetur Morbis. Quoad illam, sanguinem & epas purgat, fermentum fellis corrigendo & à salibus excrementitiis liberando, unde aciditatem cruoris arceat obstructions liberat, ut in Ictero, cachexiâ, hydrope, splenis tumore, ac febribus diuturnis, aliisque Morbis convenientissimum sit remedium. Dysenteria, Lyenteria, & omnibus alvi profluviis, (sputo item cruento, ruptis & contusis obviam it. Si febris lenta orta ab obstructionibus adsit, qualis in pueris sæpissime contingit, frequens purgatio ex rhabbarbo composita per epicrasin humores educens morbum auferre solet, unde obstructions aperiuntur & viscera corroborantur. Porrigitur in substantiâ, bolo, infusione, Extracto, & ut facilius in actum à calore nostro fermentali deducatur, additur cinamomum, vel Schœnanthum, vel Santalum citrinum. Illud si per se ma-

nè masticetur pondere unius scrupuli deinde deglutatur, non tantum seignitiem alvi emendat, sed ea etiam masticatione caput expurgat, sensus omnes vegetissimos reddit, ventriculum & reliqua viscera, si quid aliud mirum in modum roborat; adeoque ejus frequens usus nihil incommodat prorsus, & est Medicina omni ex parte polychresta & tutissima, id quod etiam *Montanus* Hydropici cujusdam exemplo continuo rhabbarbari usu restituti, & ad seram inde senectutem deducti confirmat in *Consl. à Scholz. edit.* Hosce autem nobilissimos Rhabbarbari effectus propter singularem ac specificam suam amaritiem in fragile corpus nostrum dimanare cum aliis doctissimis sentio. Hæc autem quid aliud agit, quàm ut bilem ceu fermentum primæ coctionis ultimum ab aliis scoriis salinis depuret, sanguini motum conciliet, eandemque à putredine defendat.

Et quoad ejus adstringentem Facultatem nonnulli eò deveniunt, ut statuât illud habere unâ aliquid virtutis anodynæ, cujus ratione Archéy ut ex aliis purgantibus non tam facile ad furorē concitetur, unde major in eo securitas sit, quàm in aliis purgantibus, quæ aliquando plus noxæ inferunt, quàm utilitatis. Non itaque satis mirari possum *Alex. Marsariam & Ludovic. Septal. lib. 37. an. madvers.* Rhabbarbari usum in febribus

bribus & hydropis curatione rejice-
re. Nec obstat ejus caliditas; nam
alia Medicamenta in ejusmodi affe-
ctibus adhibita etiam calida sunt,
nec tamen propterea statim sunt re-
jicienda, si corrigantur & methodice
applicentur. Ideoque si quæ Rha-
barbari noxa metuenda & in valde
biliosis suspecta sit, præcaveri potest
ejus infusione in aquis refrigeranti-
bus, eamque permiscendo cum de-
cocto Tamarindorum, cum Passulis
& similibus. Frustra etiam est cen-
sura *Petræ in Nosologia Harmonicæ*.
Tom. 2. falsâ nitens hypothesi, quasi
Rhabarbarum bilem naturalem, cõ-
dimentum illud sanguinis, è corpore
averruncaret.

Ejus Dosis est in Substantiâ à ʒj.
ad ʒss. ʒj. in infus. à ʒij. ad ʒss. ʒj.

Celebria sunt Medicamenta ex il-
lo parata 1. Confectio Rhabarbari.
2. Sirup. d. Cich. cum rhab. juxta CL.
Zvvölfferi animadvers. paratus. 3.
Infus. Rhabarb. cum Passul. min. in
aq. Cich. Endiv. fact. 4. Trochisci de
Rhabarbaro. 5. Pilul. de Rhab. 6. Ex-
tractum Rhabarb. non cum Spiritu
vini, sed aq. Tartarisat. paratum. 7.
Elixir purgans ex Rhabarbaro.

Rec. Rhabarb. el. ʒvj. crystall.
Tartar. ʒj. Sal. Tartar. ʒj. coq. c. l. q.
aq. simplic. usque dum tota virtus
prolecta sit, colaturam albumine o-
vorum clarifica, cui adde Sacchar.
alb. ʒij. coq. ad consistentiam Siru-
pi, qui Essentiâ citri siccâ vel liquidâ

aromatizandus, cujus ʒj. continebit
vires ʒj. circiter Rhabarbari.

Vel in Formâ Pilulari.

Rec. rhab. el. centaur. min. ab-
synth. a. ʒij. incis. & ʒtuf. coq. in aq. f.
ad virtutis extractionem; Decoctum
expressum & cum albumine ovorum
clarificatum evaporet ad semilibrâ
circiter, cui adde Aloës Socoterin.
ʒiv. tunc exsiccentur in calore leni ad
consistentiam spissioris Extracti, ul-
timò addendo Mastich. pulveris. ʒss.
ol. d. absynth. ʒj. M. f. Massa Pilula-
rum epatica.

ELIXIR PURGANS.

Rec. Cinamom. el. ʒvj. croci ʒij.
Extract. rhab. ʒss. Spirit. Vini cum
Spirit. Oli. acidul. ʒvj. stent in dige-
stione per menstruum spatium. Do-
sis est à ʒj. ad ʒij. ʒiij.

Vel in Formâ Morfulorum;

Rec. Rhabarb. pulveris. aq. Ci-
namom. adpers. ʒij. Extract. rhab.
ʒij. Succ. violar. ʒij. sacchar. in aq.
rosar. & cinamom. solut. ʒiv. f. Con-
fectio in Morfulis, quorum singuli
pondo sint ʒj. De his unus vel duo
sumantur manè horis tribus ante ci-
bum.

AGARICUS est fungus trun-
co laricis adnatus.

Est autem Larix arbor conifera
Moraviæ, Helvetiæ & agri Tridenti-
ni incola, eximia proceritatis; cau-
dicis recti, cortice constans crasso, in
frequentes rimas dehiscente, foliis
circa ramulos ab uno tuberculo nu-
merosis

merosis, multis simul coherentibus, brevioribus, mollioribus & tenuioribus, quam Pini, nec aculeatis, sed re-
tusis.

Hæc Arbor triplici nobilitate est excremento, Resinâ, Larignâ, Manâ quâdam laxativâ, & hoc dicto Agarico truncò illius Arboris jam antiquâ adnato.

Dux à *Dioscoride* ejus proponitur differentia; Mas, & Fœmina; Mas rotundus est, niger, durus, densus, gravis, & in fragmentis ceu villos nervorum ostendens.

Fœmina ad Medicinalem eligitur usum; hæc rotunda est alba, porosa, rara, fractu facilis, primo gustu dulcis, post amara & styptica.

Agaricus est, medicina securitatis, atque ut *Democritus* dixit, familiaris, vel quia toti membrorum familia opem ferat, vel quia ita innoxius est, ut cuicumque ex familiâ nullo prorsus ætatis servato discrimine possit commodè offerri, vel quia familiaris est, & nostri corporis partibus conformis. Humores crassos & viscidos in capite, pectore & utero restagnantes valenter educit, unde specificum purgans est in Cephalalgia, vertigine, insultibus Epilepticis & Apoplecticis, Soporosis affectibus, Asthmate, dyspnœa & omnibus affectibus à dictis humoribus ortis. Ad febres etiam efficacem deprædicat *Adrianus Spigelius lib. 3. de Semiterrianâ cap. 7. Rusticos*, inquiens,

qui altos Momvia montes, in quibus copiose crescit, incolunt, in hamitriæo, quotidianâ & tertianâ duplici non aliò sibi mederi remedio, quam Agarico. Mandunt illud, & unius, aut alterius drachmæ pondere devorant.

Cum autem stomacho advesetur, ejus subversionem inducat, nauseam & vomitum ingrato suo amaro facillimè creet, corrigendus est Zinzibere, Spicâ Celticâ, Cinamomo. Et cum tarda etiam ejus sit operatio, additur stimulus ex Sale gemmâ, crystallis Tartari.

Ejus dosis est in Substantiâ à ʒj. ad ʒjss, in infus. à ʒij. ad ʒss. in pet. ligatus.

In Officinis præstant 1. Agaricus trochiscatus, beneficio infusi Zinziberis cum vino factus. 2. Ejus Extractum. 3. trochisci de Agarico. 4. Pilulæ de Agarico. 5. Hiera cum Agarico.

Rec. Agaric. trochisc. ʒvj. crystall. Tartar. ʒss. incis. coq. cum s. q. aq. simplicis repetitis vicibus assusæ & expressæ, quousq; tota virtus cathartica extracta sit; Expressiones omnes albumine ovorum clarificantur, & additis Sacchari albi lbij. denud coq. ad consistentiam Sirupi Eleosaccharo citri, Cinamomi, vel Macis aromatizandi. Hic Sirupus d. agarico inservit capiti & pulmone expurgandis.

Vel:

Rec.

DE PURGANTIBUS.

Rec. Agaric. trochiscat. cum vino Zinzib. in ligatura facta supra decoctionem fol. Senn. Al. ℥ij. infus. per noctem, mane colentur; Colatur. ℥jss. adde Sirup. d. Senn. A. ℥j. Eleo. saccharo citri aromatiz. M. f. Potus.

MECHOACANNA Orientalis Indiae soboles à **MECHOACA** dicta, ubi copiose nascitur, est radix alba, ponderosa, similitudinem habens cum nostrâ bryoniâ, odore tamen destituta & insipida, resinosa, præstantissimum purgans.

In Novâ Hispaniâ, quæ India Orientalis Maris Oceani nuncupatur, est provincia Mechoaca, quæ metropolin habet civitatem Chincivilam proprio nomine appellatam, communis verò idem obtinet nomen, nempe Mechoaca, argenti feracissima, abundat quoque auro, cujus minere chacateæ vocantur. Habitatores illius provincie sunt elegantiores, ac pulchriores, quam in aliis Indiae regionibus, aspectumq; amabiliorem præ se ferunt. Magis etiam sani sunt, & præter aurum & argentum tritico abundant, venationibus, fructibus, piscibus, fontanis aquis & quocumq; deliciarum genere. Plurima præterea habet simplicia, quæ ad vitæ custodiam, & ad Morbos propellendos sunt valde salutaria. Hæc Mechoaca civitas sita est prope quendam locum, qui formam dimidia Luna referre videtur, quique insigni piscium copia abundat. In hac ergo provinciâ

inter cætera simplicia præstantissima nascitur hæc radix Mechoacanna appellata.

Hæc similis quidem est viti albæ seu bryoniæ nostræ, bryoniam tamen non esse manifestum est; nam scribunt folia diversa habere instar mirabilis Peruvianæ, & radicem bryoniæ viridem & siccam admodum acrem esse & mordacem, & quo magis exsicceetur acriorem & mordentorem evadere. Mechoacannæ autem radicem nullum gustui sensum præbere. Nec desunt, qui Radicem Mechoacannæ pro mirabilis dictæ Peruvianæ radice habeant, eò quod externâ ipsi figurâ admodum similis etiam sit. Verum effectus medicamentosus non responder.

Hæc Mechoacanna Orientalis est partium subtilium & resinosa cum aliquâ adstrictione, quâ post expurgationem membra corroborat; quò recentior eò etiam potentior est; nullam venenosam sapit qualitatem, sine gustûs & olfactûs molestia sumi potest, corpora non alterat & agit vehementer. In Indiâ usq; in Peru, in novâ Hispaniâ ac in veteri, in Flandriâ, Angliâ, Italiâ, & in nostrâ hac Germaniâ utuntur hac Radice, tanquam electissimo Rhabarbaro; quia Medicina polychresta est, ferossos & aquosos non solum, sed & crassos & adustos educens humores, unde multi propter amarorem deserunt usum Rhabbarbari, cujus vice

sumunt radicem hanc Mechoacanā, quam Rheum Indum appellant. Qui purgantur hac Radice, non solum non sentiunt debilitatem, sed & fortiores evadunt post Purgationem; ejus excellens prærogativa est ad hepar, illud mundificando, obstructions ejus demendo, ac validissimè corroborando. Unde & icterum & Hydropem curat, membraque omnia Naturalia ita roborat, ut facilimè malas qualitates temporis longitudine contractas emendet. Febres chronicas & erraticas & similes rebelles extirpat, dummodò sæpè repetatur ejus usus per Epicrasin evacuando, partim scilicet præparando, partim evacuando. Renum passionibus, ortis ab humoribus crassis confert, evacuando, mundificando, & corroborando. Inflationibus uterinis mirificè auxiliatur, humores crassos evacuando, ac flatus & rugitus dissipando. Ad quamcunq; dyspnoeam valdè efficax est; doloribus colicis adjumentum est validissimū; Dolores stomachi potenter sedat. Ad ardorem & difficultatem urinæ ex Tartareis ortam humoribus salutare est remedium. Hemisraniam sanat, & quoscunque antiquos capitis morbos, ut est cephalæa vertigo, Epilepsia, & prohibet quamcunq; destillationem etiam antiquam. Ad Luem Veneream, teste *Monarde*, Podagram cæterosque articulorum dolores sanandos (dummodo

articuli debilitatem non contraxerint irreparabilem) summum est adjumentum. In hac Radice omnia ferè effulgent Pharmaci laudabilis requisita, quæ *CL. HELMONTIUS* suprâ in veris requirit purgantibus. Vid. *Horst. Guarguantus in Opuscul.*

Ejus Dosis est infantibus ꝑ. præterpropter. adultis ab ꝑj. ad ꝑij. in infusione ad ꝑss. Datur vel per se, vel in vino insula cum cinamomo aut semine anisi, ut facilius in actum deducatur, vel fit inde. Extractum aut Refina, & sic variis propinatur cum formulis.

Rec. Roob Ribium cum s. q. Sacchari parati ꝑss. cui adde calenti Extract. Mechoacanæ ꝑvj. soluti in Spiritus Vini rectific. ꝑij. & factâ adhuc unicâ ebullitione fiat Roob.

Si vel pueris, vel nausæabundis aliis exhibenda est Medicina purgans, in jusculo vel cerevisiâ, vel vino coquatur radix Mechoacanæ cū gratiis aromatibus, deinde propinetur. Vel Panis Marsig ex pulver. Mechoacanæ. uncia unâ, amygdal. unciis tribus, & Sacchari unciis totidem pro pueris conficiatur.

JALAPPA vel GIALAPPA seu MECHOACANNA NIGRA Indiæ Occidentalis progenies, est Radix exterius nigricans, interius rufescens radici Mechoacanæ similis. Antiquis incognita fuit, & paucos ante annos ex Indiâ Occidentali ad nos transportari cepit.

Hæc

Hæc in eisdem cum superius dicta Mechoacannâ albâ usus administratur, omnes humores noxios validius citra ullam molestiâ expurgas, & in iisdem Morbis eodem modo oblata maximam prærogativâ fortitur.

Dosis in Substantiâ à ℥ss. ad 3ss. in infus. à ʒi. ad ʒij.

Hujus vis Purgatrix in resina aut Magisterio consistit. Si igitur adhibere volueris, vel in Substantiâ, vel in Resinâ aut Magisterio utere, vino enim infusa tantum non edit effectum.

In Dispensatorio Hafniensi sequens pulvis ex Jalappa compositus commendatur.

Rec. Pulv. radic. jalapp. resinof. ʒx. crystall. Tartar. Tartar. Vitrio. lat. a. ʒiij. res. jalapp. scammon. a. ʒi. ol. anis. ʒi. M. f. Pulvis.

Ejus Dosis est à ʒss. ad ʒss. vel ʒij.

Ex Jalappâ paratam Resinam, de quâ vid. CL. ROLFINK. in *Chimiâ in Artis form redact. lib. 5. f. 2. c. 12.* & Excell. Zwölfferus. in *Pharmacop. August. reformat.* si quis in mixturis Purgantibus liquidis est præscripturus, eam prius amygdalis dulcibus nonnihil subigere præcipiat, secus enim vel parum aut nihil operabuntur, & ventriculo potius & intestinis tenacitate suâ resinosa adhærebunt, tormina & passiones colicas concitatura. Thom. Bartholin. Cent. 5. hist. 69. Alias crebro experimento compertum, inquit CL. ROLFINK.

Diff. 1. c. 2. De Tartaro Jalappe felicitate optima resinosa ʒi. colicos dolores jam interumminantes alvo soluta felicitè expedisse, etiam clystere non præmissis, qui etiam non semper facit officium, cum faeces copiose cæci & coli principium dextrum prope renem occupant. In Hydroke etiam ejus resinæ ʒi. exhibitus miras facit aquarum evacuationes P. Borellus c. 2. obs. 23.

Rec. Roob Ceraforum cum f. q. sacchari parati ℥ss. cui adde dum adhuc calet Magisterii Jalappæ soluti in Spirit. Vini rectificat. ʒii. & factâ unicâ ebullitione fiat Roob.

Rec. Radic. Jalapp. optimæ resinof. & pulveris. ʒi. Elect. diacariocostin. ℥ss. apponantur in vase super lentum ignem, & dum incorporantur cum spatulâ sumatur Sirup. de Polyposio ʒii. in formâ opiatâ remove ab igne, irrorentur cum aliquot guttis aq. cinamomi destill. & conserventur ad usum.

Hoc Electuarium in Arthritide & Hydroke maximè utile est, cujus dosis est à ʒii. ad ʒiii.

GUMMI GOTTE PERUANUM à BONTIO Medico Hollando Gutta COMBODIÆ appellata teste Rosenb. in *Rhodolog. p. 2. c. 21.* est succus Ricini Indici, vel potius succus Esulæ Indiacæ, teste citato BONTIO lib. de Medic. Indorum.

Ex Chinarum regione primum adferri cepit ante annos quinquaginta

ginta. *Clusius lib. 4. exotic. cap. 8. succ. 11.*

Potenter per superiora & inferiora humores serofos & aquofos ex toto corpore educit. Unde in hydrope, Anasarca, & omnib' ex serofis humoribus ortis affectib' fumos edit effecto; Nonnulli etiam in Arthritide commendant, eo quod *Nicolaus Monardes Hispanensis Medicus lib. Exoticar. a Clusio edito cap. 39* hoc Gummi ad Podagram nomet.

Ejus Dosis est a gr. iij. ad r. vel ꝑss. Cum crudum non sine molestia adsumatur, dum antimoniales incorrectum edat operationes corrigitur fumo Aris vel Spiritu Vitrioli?

Gummi de Peru Rosatum Mynsiehtii notum est. Compendium ut fiat laboris, succus pulverisatus miscetur rosis & santalo rubris, affunditur Spiritus Vini, tinctus colligitur, & exhalet ad siccitatem. Magni fit ob coloris suavitatem & insignes dotes in hydrope, cachexia, teste *Rolfinck. l. c. lib. 5. sect. 2. cap. 15.*

Vel:

Rec. Gummi de Peru pulveris. ꝑss. Sp. Vini modo Sp. Vitrioli irrorati & tinctura santal. rubr. imprægnat. q. s. stent in digestionem per dies aliquot. Filtratio per subtile linteum instituitur. Novus tinctus Spiritus affundatur. Tandem exhalatione facta Massa pulverisata servetur ad usum. Idem *CL. VIR. l. c.*

Excell. D.D. Joh. Michaelis in af-

fectibus serofis & Hydrope pro evacuatione adhibet seq.

Rec. Pulv. radic. Jalapp. ꝑi. Magist. gummi de Peru gr. vi. croci Martis Sacchari gr. viij. ol. d. Cinamom. gutt. i. M. f. Pulvis.

Vel:

Rec. Magist. gummi de Peru gr. viij. pulv. Epatic. rubr. ꝑss. crystall. Tartar. ꝑi. Sal. genist. gr. vi. ol. d. anisi gutt. ij. M. f. pulvis.

Vel:

Rec. Roob Ebulli ꝑi. Magist. gummi de Peru gr. vi. resin. Jalapp. gr. viij. ol. d. anisi gutt. ij. c. f. q. Sacchar. f. Bolus.

De Gummi Gotte seu Camandree Vitriolati Mindereri præparatione vid. *Anima d'uers. Johann. Zwölferi in Pharmacop. Augustan. p. m. 460.*

ELLEBORUS albus & niger; Quis albus sit, nullus dubitat. Quis niger, adhuc sub iudice lis est. Illum non esse in usum trahendū ob summam vehementiam & malitiam cum aliis statuit Doctissimus *Zacutus in Pharmacop. dist. 3. cap. 1.* Verum contrarius est *Oribasius lib. 7. collectan. in fin. & libr. 5.* dum in Epilepsia, Vertigine Melancholia commendat, & cum eo *Matthiæus lib. 4. cap. 146.* item *Dioscorides* laudat in rabie seu morsu canis rabidi Elleborum albū. Si bene præparetur, inquit *CL. Rolfinck. in discurs. de Melanchol. audacter exhiberi potest, hæc tamen cautela & animadversione, ut ab eo absti-*

NEANT.

neant, qui ibonacem habent angustum, & difficilia sunt vomitus. Nonnulli colligunt radices Ellebori albi nostratis, purgant à superfluitatibus, assumunt acetum optimum album, in quo radices coquunt, quod ubi parum ebullierit, rejiciunt, novumq; reasfundunt, iterumque decoquunt, quæ si coctione molles factæ fuerint, decantant, super pannum in tabulâ extendunt, atq; in umbra siccatas in pulverem crassiusculum comminuunt; cujus drachmam unam aut aliquid minus exhibent, interpositisq; paucis diebus repetunt. Hæc Rolsnckius. Hadrianus à Myssebor etiam correctionem hujus instituit aceto; sed in quo corallia soluta Sp. Vitrioli tuere præcipitata, imbuto granis chermes & floribus cordialibus. Modi alii Elleborum corrigendi sunt varii. Vid. *Aërium* l. 3. cap. 124. & *Paulum* lib. 7. c. 10.

Radix Ellebori nigri veri corpulenta est; plena, tenui medullâ constans, gustu aëris, in lingvâ fervens.

Colligitur Lunâ in aspectu felici cum Jove aut Venere existente sub ortu Solis, Lunâ crescente ac peragrante signum Leonis aut Sagittarii.

Utilissimam est pharmacum ad humores adustos purgandos; unde in omnibus affectibus ab ejusmodi ortis humoribus commendatur, quales sunt Melancholia & Mania, adeo, ut communi proverbio, quos insanire viderent, illis Elleboro aut Anticyrâ, ubi copiose crescebat, opus

esse dicerent. In malo Hypochondriaco, cancro, Quartanâ, Epilepsiâ, Vertigine, arthritide exquisitissimè etiam est remedium. Sed maximâ cautelâ in ejus exhibitione opus est, & non nisi correctus ac bene præparatus offerri debet. Sunt autem diversi eum præparandi modi.

Primus in pomo, in quod infigimus radices Ellebori nigri ad 3ss. postea chartâ madidâ pomû involvitur, & coquitur sub cineribus, deinde extractis radicibus datûr pomû mundum, cum Saccharo edendum. Potest augeri quantitas Radicum pro diversis Naturis & ætatibus.

Secundus in infuso;

Rec rad. Ellebor. nigr. 3j. cremor. Tartar. 3ss. sem. coriandr. Nuc. Moschat. ana 3i. contusa parum infunde in vini optimi ferventis lbi. Reliquatur in calore leni per diem integrum, factâ colaturâ fiat edulcoratio cum Sirupo Ellebori ex foliis parato.

Tertius in Sirupo, de quo vid. *Joh. Zwölfferi Pharmacop. Regiam* p. m. 22. Et notum est oxymel Elleboratum Majus Juliani, cujus animadverti vid. in dicto Anthore *Pharmacop. p. m. 73.* Quartus Modus est in extracto; de quo vid. *Joh. Schrederi in Pharmacop. Medic. Chymic. lib. 4. p. m. 236. & D. Rolsnck. lib. cap. p. m. 252.*

SCAMMONIUM dicitur *Gordæ* non à fodiendâ radice, & dum colligitur, excavandâ nomen adeptum; est

est succus ex radice Scammoneæ, planta lacteo succo plenè extractus.

Est autem Scammonea planta latefcens, volubulosa, scanforia, lævis, Smilacis modo, cui foliis, flore, facie valdè similis, sed radice dissimilis est, quæ in Smilace tenuis est, in Scammoneâ crassâ, prælonga, intus candida, odore gravis & multo succo prægnans. Nascitur copiosius in Antiochia & Syriâ.

Ex hujus plantæ radice hoc Scammonium pluribus colligitur modis, de quibus vid. *Johann. Schræderum in Pharmacop. Medic. Chymic. lib. 4. cap. 448.*

Præstantissimum tamen est, quod ex incisâ radice supernâ exodat, & maxime quod ex Antiochia defertur nitidum est, splendidum, clarum, leve, resinofum, subalbum, rarum, fungosum, fistulis tenuibus spongiosum, citò liquefcens, pulverisatu facillimû, colore taurini glutinis, odore bono, sed proprio, licet non svavi. Ab his requisitis quod recedit, pessimum est.

Calidum & siccum Medicamentum est, expurgat cum labore & molestiâ humores acres & serofos, & si paulò in majori dosi exhibeatur, turbat corpus, viscera lancinat, tormina excitat, venarum ora aperit, erodit, dysenteriam excitat, & varia producit mala. Hac tamen effera vis facile infringitur, si Scammonium justâ præparatione castigetur & corri-

gatur; Et tunc omnes noxiæ amittit qualitates, quod approbat & laudat *Guainerius tr. 15. cap. 6.*

Corrigitur autem variis modis; Primò, in malo cotoneo, & sic Diacrydium appellatur, quod duplex est, nonnunquam pulpa rejicitur & solum Scammonium retinetur, nonnunquam Scammonium rejicitur, & pulpa retinetur, cum juniter utraq; massa retinetur. Verùm hæc præparatio vera & exquisita Scammonii correctio dici nequit, cum pulpa cotonei mali addita stomachû duntaxat roboret, non vero Scammonii vim & violentiam directè infringat. Ideoque genuina Scammonii præparatio in hoc consistit, ut scil. Scammonium subtilissime tritum expandatur tenuiter & æqualiter suprâ chartam bibulam acubus pertusam, & detineatur charta super suffumigium Sulphuris pulverisati, carbonibus in arulâ igniariâ injecti, non ut Scammonium liquefcere incipiat; alias enim fumus Sulphuris ipsum penetrare nequit, sed potius ut absque liquefactione lentissimo igne cû illo suffumigetur, quo diutius, eò melius istud præparabis & corriges. *Zwölfferus in animadvers. Pharmacop. Augustan. p. m. 165.*

Deinde Resina Scammonii seu Magisterium scammonii simplex cum Spiritu Vini celebratissima sunt, eleganter splendentia flavo colore aureo. Quorum compositionem vid. in *Joh.*

in *Job. Schræder Pharmacop. Medic. Chymic. Lib. 4. & Johann. Zwölffer. Pharmacop. reformat. p. m. 448. & D. Rolfinck. Chymic. in Ari. form. redact. Lib. 1. f. 2. cap. 16.*

Tertiò, ex Scammonio paratur etiam Pulvis Polychrestus *CL. Rolfinckii*, seu ejus Magisterium Scammonii compositum santalinum.

Rec. Scammonii el. $\mathfrak{z}\mathfrak{ss}$. santal. rubr. $\mathfrak{z}\mathfrak{i}$. Spiritus Vini $\mathfrak{q}\mathfrak{.l}$.

Stent in digestionem in cucurbitâ vitreâ. Quod solutum effundatur, iteratâ affusione. Ad siccitatem exhalent, ut ruber succedat Pulvis Polychrestus. Nauseabundis & delicatulis commodum est Medicamentum. Dosis ejus $\mathfrak{z}\mathfrak{i}$. in conservâ aliquâ. Purgat serosos humores & ichores in corpore redundantes.

Rec. Dyacydonii pellucidi simplicis adhuc calentis & ad consistentiam cocti $\mathfrak{lb}\mathfrak{i}\mathfrak{s}\mathfrak{s}$.

Magister. Scammon. in Sp. Vini rectific. solut. $\mathfrak{z}\mathfrak{i}\mathfrak{s}\mathfrak{s}$. M. fiat adhuc unâ vel alterâ leni ebullitione Diacydonium purgans, ad instar Electuarii solidioris addendo sub finem, ubi refluxit, Elæosacchar. Macis. Cinnamon. a. $\mathfrak{z}\mathfrak{j}$.

Vel:

Rec. Gelatinæ cydonior $\mathfrak{lb}\mathfrak{i}\mathfrak{s}\mathfrak{s}$. resin. Scammon. in Sp. Vini solut. $\mathfrak{z}\mathfrak{i}\mathfrak{i}$. Misce probe invicem super carbones ignitos, ut Sp. Vini exhalet; deinde effunde in exculptas figuras plumbeas prius madefactas, & ex his de-

num immitte in scatulas oleo citri vel cinamomi inunctas.

Vel:

Rec. Sacchar. albisimi pulveris. $\mathfrak{z}\mathfrak{i}\mathfrak{i}\mathfrak{s}\mathfrak{s}$. solve $\mathfrak{f}\mathfrak{.a}$. in $\mathfrak{f}\mathfrak{.q}$. succi citri rec. & jam expressi sine ebullitione, in patellâ ferreâ, cui adde ab igne remoto Pulveris polychresti Rolfinck. amygdalis subacti $\mathfrak{z}\mathfrak{i}\mathfrak{i}\mathfrak{i}$. prius autem permixtis corticum citri recentium extimorum & in mortario lapideo subtiliter contusorum ad formam pultis, drachmis tribus: item, Pulv. Sacchari albis. oleo vero corticum citri essentificati $\mathfrak{z}\mathfrak{i}\mathfrak{i}$. fiat $\mathfrak{l}\mathfrak{.a}$. Confectio solida, sive in formâ Rotularum, sive Morfellorum delicatissima, Dosis $\mathfrak{z}\mathfrak{i}\mathfrak{i}\mathfrak{i}$. ad $\mathfrak{z}\mathfrak{s}\mathfrak{s}$. & $\mathfrak{z}\mathfrak{vi}$.

TURBITH seu TURPETHUM non à turbando ventre, sed Arabico idiomate, quod ad latinum originem referri non potest, ita indigitatum; est autem secundum *Garciam ab Horto* planta, radice neque magnâ, nec longâ, caule hederæ modo per solum extenso, digiti crassitie, interdum crassiore, duas palmas longo, interdum vero multo longiore. Folia althææ profert, flores etiam similes, è cædido rubentes, nonnunquâ omnino candidos; Est verò duntaxat utilis gummosa caulis pars inferior juxta radicem, reliqua pars gracilior est, quàm ut utilis esse possit. Verum *Carolus Clusius in notis ad Garciam* hoc Turbith longè aliud esse scribit ab eò, quò vulgò in Offici-

N

nis utun-

nis utuntur. De quo vid. *Matthiol. commentar. in capit. 30. 51. & 78. lib.*

4. *Dioscorid.* Ideoque *Zacutus Lusitanus in sua Pharmacop. distinct. 2. c. 7.* cum *Mesue* statuit esse radicem herbæ lactariæ folia ferulæ similia habentis. *Actuarius* Pityusæ radicem esse dicit. Nec est *Dioscoridis* tripolium, quia Turbith nullo præditum est odore, nec gustui acre agnoscitur; tripolium autem odoratum est & admodum acre. Neque est *Thapsiæ* radix, hæc enim lacteo non turget succo, quemadmodum illa planta, è quâ Turbith eximitur. Interdum *Scammoneæ* radix loco veri Turbith venundatur.

Eligitur autem gummosum, album, recens mediocriter, vacuum, arundinosum, cortice cineritio, & fractu facile.

Est Medicamentum crassius ac viscosius humoribus educendis dictum, qua de causâ specificum in Morbis chronicis purgans est, ut Arthritide, Elephantiasi, Lue Venereâ &c. Cum autem summâ cum violentiâ operationem suam perficiat, stomachum ad nauseam subvertendo, viscera labefactando, & corpus absumendo; corrigitur Mastiche, galliâ Moschatâ, costis Arabico, Cinamomo vel simplici, vel caryophyllato.

Ejus Dosis est a. ʒi. ad ʒiij. ʒj. in infus. à ʒj. ad ʒiiij.

Infantibus ac gravidis cave ut propines. Notæ sunt in Officinis 1.

Species Diaturbith, eum rhabarb. 2. Pulvis solutivus de tribus. Et 3. ejus Extractum.

HERMODACTYLI à Deorum nuncio nomen sortiti, sunt radices peregrinæ ad nos ex Syria allatæ, duræ, compactæ, foris & intus albæ, & levi contusione in pulverem abeuntes farinaceum.

Cum Ephemeris Colchicis affinitatem quandam habere videntur, sed viribus non conveniunt. Hæc enim non purgant, sed strangulatoria sunt unâ nocte interficientia; *Hermodyli* autem nullum adfumentibus adferunt periculum, sed potius corpus ab humoribus liberant noxiis.

Sunt Medicamentum ad humores crassos, lentos, tartareos ac viscidos juncturis & articulis inhaerentes educendos accommodatissimum, unde in Arthritide & Morbo Gallico ejus vis est specifica. Cum autem *Hermodyli* excrementitiâ consentiant humiditate flatulentâ, quâ Venterculum subvertunt, & cogunt ad vomitum, quare illis non est utendum solis, neque aliis medicamentis permixtis, nisi prius fuerint correctæ aliis, quæ illarum malitiam refrænare possint, qualia Cinamom. caryophyll. costus Arabicus; Ex hisce parantur Pilulæ Arthetica Augustinorum; *Hermodylata* Patavinorum, & Species Caryocosti Miodere. notæ à singulari sunt efficaciam.

Dosis

Dosis est à ℥j. ad ℥jss. in infus. à ℥ij. ad ℥iij. ℥ss.

CAPUT IX.

De Vomitoriis.

Quamvis nunquam de Vomitoriis ulla existissent monumenta medica, nihilominus tamen rationis iudicium Luminis naturalis face præeunte ipsius *eu Pochas* sva- delâ, & emunctiorum Naturalium Vomitu destinatorum argumento illorum utilitatem & inevitabilem necessitatem cuius indigenti manifestasse nullum est dubium. Satis igitur mirari non possum, quâ fiat, quod à modernis nonnullis illorum usus habeatur adeo suspectus, ut vel ob viliimum prohibens potius ventent, quàm quod vel tantillum commendent, curationis huius virium ignari, ejus ope scilicet, si facili moderamine perficiatur, humores vitiosos nedum in primâ regione sitos, cavâ jecoris parte, lienis regione, pancreate, omento supervacuose licipromptissimè, quos plerunq; nec hiera, nec aliud vehementissimum ullum, etiam frequens phatmacum per alvum exturbare potuisset, teste *Fernelio lib. 3. Meth. Med. c. 2.* sed & à longissimis maximeq; remotis partibus exauriri. Nec obstat, plus æquo, uti opinantur, à Vomitoriis commoveri & molestissimis inductis Symptomatibus turbari, dum nervosarū partium quædam quasi Ven-

triculi convulsio inducitur. Ex duobus enim malis sæpè unum mitius est eligendum, dum ex saburrâ humorum excrementitiorum in primis visis restagnantium & temporis progressu in fermentum febrile degenerantium plus, quàm ex corporis commotione metuendum sit nocumendi. Quid? quod moderno tempore ejusmodi dentur Vomitoria, quæ sine ullâ molestiâ suam absolvant operationem? cur igitur *Hippocratis* Medicorum Coryphæi effatum potius non observemus? *f. 1. aph. 21.* Quo Natura ducit, monentis, eò etiam Medicus ducat per loca conferentia, quasi diceret, omnes evacuationes non habito circumstantiarum ad partes emunctorias, materiam morbificam, & ægroti Naturam respectu esse inutiles, frustraneas & supervacaneas. Et Medicum Naturæ Ministrum nunquam Naturæ aliquid contrarium moliri, sed ejus inclinationem, per quas vias exitum molitura sit, observare debere: Sic si per alvum Natura humorum excretionem tentet, si per vomitum, vel sudorem, aut urinam, supervacaneæ purgare sibi præsumat, illius doctum etiam sequatur Medicus necesse est. In Medicationibus enim talia convenit educere è corpore, qualia spontè proditura sint, quæ verò contrario modo prodeant, cohibere oportet. *Hippocr. lib. 4. aph. 3.* In perturbationibus alvi & vomitibus spon-

taneis, si talia purgentur, qualia purgari oportet, conferunt, sin minus, contrā. In quibus omnibus tamen & summa Medici prudentia requiritur, ut inclinationes Naturæ veras à falsis, naturales & utiles à non naturalibus & in utilibus discernat, ne cœcā mentis ignorantia evacuationem tentet, cui frenum potius injecisse Naturæ satius fuisset. Ne igitur Medicus errorem committat, humoris inclinationem ad emundatoria naturalia ante omnia observet necesse est, ut suprà *Cap. 7. de Purgatione* jamdum monuimus, si cuiuspiam febris experti eveniat: nausea, cibī fastidium, & stomachi morsus, & tenebrosa vertigo, & oris amaritudo huic purgatione per superiora opus est. *Hippocr. s. 4. aph. 17. & aph. 18.* Dolores, seu affectiones, quæ partibus supra Diaphragma oboriuntur, quæcunque purgationis sunt indigentes superiore pharmacia opus esse significant, quæ verò. infrā, Purgationem infernam requirunt.

Hicce igitur in antecessum de VOMITORIORUM utilitate & necessitate in genere prælibatis, restat jam ut videamus, quid sint VOMITORIA.

Sunt autem remedia, humores, qui in Ventriculo gignuntur aut resistent, ut & eos, qui in liene, cavis jejorū mesenterio, & pancreate continentur, per gulam & os evacuantia, non nihil etiam si sint fortiora à remotioribꝫ revellentia, in variis Mor-

bis ac Symptomatibꝫ mirè proficua.

Omnes humores tam tenues biliosos, quàm crassos pituitosos communiter dictos Vomitoriis evacuari quidem posse inquit *CL. Wallens*, sed cum tenues & biliosi alius cedant levioribus, tantum crassis infert lentis, ac viscidis humoribus illa ipsa dicata esse. Verumenimverò Vomitoria, dictitante ipsā ratione & experientia humores non solum crassos pituitosos, è quibus morbi chronici promanant, sed & tenues, biliosos, ex quibus oriuntur Morbi acuti, per superiora excernunt; licet ratione materiæ noxiæ, humoris scilicet peccantis in morbis acutis maxime convenient, & ratione affectus, & noxiæ, quæ potest inferri, maxime suspecta sint, tamen indifferenter rejicienda non sunt, & considerandum prius, an ægri naturā ad vomendum sint proclives; deinde an convetā sit aliquando talis evacuatio, tunc per hæc, non quidem fortiora, sed lenia Natura adjuvanda, monente *Caprilio lib. de Febribus*, ne major vis ac dolor Ventriculo inferatur; Sic si cruditas Ventriculi nidorosa talem produxerit affectum cholicum, statim dictis Vomitoriis est succurrendum. Sic etiam, si biliosi humores ab epate aut universo corpore fuerint transfusi, quia biliosa per superiora facile excernuntur. *Ludovicus Septalius lib. 7. animadvers. 20.*

Quæ autem facultate aut vi Vomito-

mitoria illud ipsum efficiant, supra Cap. 8. jamdum facta fuit mentio.

Vomitoria primariò & per se, si mitiora fuerint, Ventriculi saltem affectus à cruditate dependentes, seu intemperies fuerint, sive ciborum corruptiones, à quibus appetitus oritur ablatus, diminutus & depravatus, amoveant; Secundariò autem, & per accidens, si sint fortiora, loca vicina lienis, & reliqua viscera ab omni, quæ in illis continetur, illuvie expurgant, & exonerant, quæ aliàs Purgantibus per alvum evacuari non potuisset.

Lienosos autem juvari Vomitoriis res ipsa loquitur; De viâ, quâ ferantur, ad Ventriculum humores vitiosi à liene controversia Doctorum magna est. De vase brevi venoso Antiqui & Galenici multa. Spigelius unus fuit, qui arterias accusavit à liene tendentes. Confirmat motus sanguinis hoc itineris genus.

Cœliacani cum Galeno, Vesalio, & aliis, utpotè quæ Ventriculum, Lienem, pancreas & epas furculis suis adit & nutrit. Avantias cum quo Riolanus, Rosinckius, & Schenckius facit, peculiarem lienis splenicam ad cœliacam exortam attribuit, à quâ ramuli perfecti videntur ipsum Ventriculum accedere. Ludit in vasorum exortu & distributione admodum variè Natura, adeo ut cœliacæ pè splenicam producat, aut eidem jungatur, CL. D. Schenckius, Ami-

cus meus singularis in notis mss. ad disquisit. Therapeut. Bernhardi Schwalbii.

Quod autem reliqua viscera, & totum denicq; corpus Vomitoriis leventur, ratio est, quod non solum humores vitiosi, qui ex illis ad Ventriculum feruntur, evacuentur, sed & causæ adjuvantes tollantur, antecedentes removeantur, humorum affluxus revellatur, discutatur per hunc motum, qui toti corpori molestus est.

Non tamen omnia corpora admittunt Vomitoria, sed solum fortiora, & quæ ad vomitiones sunt proclivia, qualia sunt, quibus latius peccatus est, & Ventriculus satis fortis, & ubi humorum impetû fertur sursum, ut jamdum supra fuit dictum: ideoq; magnâ in generoso hujus auxilii usu Medici prudentiâ & circumspectione opus est: cum aliàs vomitus sit talis Naturæ motus, qui symptomatikus dicendus, in quo majores oriuntur turbæ, ac symptomata apparent, atque in Purgatione per alvum, unde creber, immoderatus ac illegitimus illius usus Ventriculi tonum laxare, viscera debilitare, caput replere, surditatem inducere, & alia graviora symptomata accersere potest. Videndum igitur, quinam sint illi, quibus Vomitoria non conveniant, aut quinam ad Vomitus inepti sint? Priò ratione constitutionis, non conveniunt Obesi, quia exilia & an-

Vomitória q. b. o
conveniunt!

& angusta habent vasa, quæ facile ob motos humores abrumpi possunt; nec iis, quibus *pectus strictum* est, longum collum, & organa respirationis debilia sunt, *cervix gracilis* adest, hi enim facile incurrunt in Pulmonum & pectoris vasorum ruptionem; nec denique *Senes* fortioribus sunt macerandi vomitoriis. Deinde, ratione affectuum, à Vomitoriis absteineant, *agrè spirantes* pròni ad hæmoptoën, Pulmonum læsionē & gutturis inflammationem, nam ii sunt paratissimi ad phthisin. Hippocr. 1. Epid. sect. 1. text. 18. Cum enim Vomitus sit actio Naturæ Ventriculi contraria ex Mesue in canonib. universal. intent. 1. cap. 2. & contrà illius institutum celebrata, & fortior alvi dejectione, & in quâ ipse Ventriculus simul cum musculis intercostalibus vehementi moveatur motu, diaphragma opprimat gravissimè, quo dilatato, ruptionis vasorum periculum imminet. Gutturis verò inflammationibus expositis Vomitoria sunt prohibenda, quia ob vomitum distenditur Pulmo, qui venam cavam & arteriam aortam comprimit, è quibus quasi expressus sanguis in partes superas, ut debiles promptè excurrit, & Angina supervire solet; Quibus denique *stomachus est exulceratus*, vomitoria etiam non conveniunt; nam ex hoc vehementi motu Ventriculus magis ob læditur. Tertiò à Vomitoriis excludendi, qui *hernia*, vel *ani*, vel *uteri*

præcidentia molestantur. Quartò, qui *Oculorum Morbis* obnoxii sunt. Quintò, nocent Mulieribus, quæ ad suffocationes uterinas sunt propensæ. Sextò, nec profunt in *Cephalalgia*, nisi ea ab humore melâcholico proveniat. In omnibus denique cavere debemus, ne nimis acres aut corruptos humores, per galam & os expurgemus, nam *ερωα* oris superioris Ventriculi agrè fert acris materix contactum, nisi prius digestivis accommodatis probè fuerint præparata.

VOMITORIORUM methodicè adhibitorum usus in omnium fere Morborum curatione quantum edat effectum, non satis potest deprædicari.

In *Febribus Intermittentibus*, quâdo vel à corrupto in ventriculo chylò incipiunt, vel ventriculi soventur vitio, aut in his vitiosi humores tanquam producta febrilia à sanguine per fermentationē separati ad Ventriculum relegantur, non sine summa adhibentur dexteritate, non quidem per se, quasi ab his fermentum febrile imediâtè extirpetur, id quod aliis peragendum Medicamentis, sed per accidens quatenus partim causa febris occasionalis quodammodo subducitur, partim productum febrile tollitur, partim hæc evacuatione & motu alius motui febrili contrarius excitatur, & proinde sanguinis febrilis effervescencia spontanea præca-

præcavetur, unde *CL. HELMONTIUS de Febr. cap. 14. §. 3. infert*, Vomitiva, si quid proficui unquam præstiterint, id totum per accidens est, quatenus scilicet ad stimulationem unius, alterum prout in acvicinum unâ exturbatur; Cui adstipulatur *Thom. Willis de Febris cap. 3.* statuens, à Vomitoriis paulò antè paroxysmum adhibitis febres sæpe tertianas intermittentes tolli, eò quod si for. iter operentur, non tantum Ventriculi fundo spasmum inducant, sed & duodenum motu inverso versus pylorum contrahant, atque bilem è meatu cholidochopropritatione continuâ expressam in Ventriculum suffundant, quæ statim evomitur, quod si nimium fiat, bilis è fells vesiculâ ferè inanitur & deinceps receptaculum evadit, quod humorem biliosum, siye Salis & Sulphuris adasti particulas, massæ sanguineæ ubertim suffusas emulgeat & excernat, unde paroxysmus mox sequuturus nonnunquam vel præcavetur, vel febris in totum tollitur, eò quod hæc ratione sanguis à bilioso ac sulphureo humore penitus emulgeatur. Est tamen observatio digna, quod Vomitoria in febre quartanâ nihil prosint.

In Febris ardentibus, aut Ungarica, & aliis pestilentialibus ab ebullitione humorum malignorum in stomacho pronatis statim ab initio adhibita, antequam totam mas-

sam sanguineam venenato inficiant fermento summè proficua sunt.

In *Capitis Affectibus* virtute etiam suâ non carent; In *Cephalalgia* *Jasson Zircæus* iis commendat, qui ad eam proclives sunt, & ubi materia confluit ad Ventriculum, ut sit, cum per consensum Ventriculi caput debilitatur. Verum nec *Galenaria*, nec alii *Præctici* de iis mentionem faciunt. *Arculanus* omninò ea averfatur, quem etiam sequitur *Forestus lib. 9. obs. 15.* Si quis difficulter vomat, inquit, licet ad Ventrem materia conflueret, tunc omninò prohibemus Vomitus, quia caput repletur & magis offenditur: *Quamvis* facile vomentes Vomitus quoque juvare creditur, tamen ex Ventre materia ad Caput tendit.

In *APOPLEXIA* utrum Vomitoria in ipso statim paroxysmo tuto exhiberi possint, an secus? major est dubitatio; *Forestus*, *Platerus*, *Sennertus*, *Septalius* negant: *Quomodo* enim, inquirunt, obstructio Nervorum principii in cerebro, à pituitâ frigida & viscidâ facta Apoplexia juxta *Galenicorum* essatum causa à Vomitoriis possit averti? cum potius tunc temporis illa instituta magis nocerent, eò quod ager in hoc motu se ipsum adjuvare nesciret nec se erigere posset, sed potius suffocaretur, quid? quod alias hujus evacuationis vi humores à toto ad superas convolent partes, caput replcant, & affectum condu-

conduplicent, quibus ad sensum tribuit *Zacutus Lusitanus in Praxi hislor. cap. 7.*

Verumenimverò, cum totius cerebri substantia, non autem principium tantum Nervorum in Apoplexiâ patiatur, eò quod sensus non solum externi cessent cum motu, sed & internorum sensuum & facultatû Principum læsio adsit, cujus causa proxima quidem sit obstructio, à viscidissimo, & quasi glaciali adeoque contumacissimo excremento, hoc sane non nisi vehementissimâ commotione resolvi & protrudi potest, id quod nullâ melius ratione, quam generoso remedio vomitum ocysimè provocando impetrabitur, per hunc enim vehementissimæ commotionis impetum seditio quædam ac quasi tumultus in toto corpore & omnibus ejus partibus effectissimè excitatur, inquit *CL. D. Langius in Animadvers. mss. in Job. P. Fabrum.* Natura alto ac funesto quasi sopore sepulta suscitatur, eaque ad arma sic cogitur, & hostile hoc excrementum valdè commotis & concusis partibus visceribusque pariliter commovetur, atque ex voto tandem exturbatur, ut sic Natura seu Archæus ab infestissimâ vel glaciali hac humorum visciditate hætenus gravissimè oppressa unâ cum viscerum meatibus pertinaciter obstructis rursum sui juris fieri queat. Quod verò vehementer commoto Ventriculo confestim

quoque in consensum trahatur & consimili vehementiâ vellicetur aut concutiat cerebri, non tantum ex communitate nervorum recurrentium, qui à cerebro oriundi orificio ventriculi inferuntur, Anatomicis tam famigerata, verum etiam ex interiore ventriculi tunica faucibus quoque communi & à cerebri membranis seu meningibus producta fatis conspicuum esse potest. Dum enim per impetuosam hanc ex vomitu commotionem nervi recurrentes quoque & interior Ventriculi tunica fortiter convelluntur, necessariò quoque tota cerebri & ejus membranarum nervorumque inibi exorientium Oeconomia contremiscit quasi, & lacinatur, adeoque factâ hac irritatione, vel si sic loqui liceat, partium trepidatione Spiritus ad reintegrationem motus & actionis suæ exstimulantur. Hinc & ipse *Avicenna* commendat in causâ pituitosâ, & approbant *Aëtius, Aegineta, Eustachius Rudius Lib. 1. Prax. c. 10. Dominicus Leo* multis modis juvare existimat; *Lazarus Riverius* ait, se nosse Nobilem, qui intra biennium se ter liberavit ab Apoplexiâ infuso croci metallorum. *Petrus à Castro Practicus Veronensis celeberrimus in Meib. Med.* his ultra spem plurimos agrotantes deploratos se refecisse sanctè affirmat, & mirum in modum pulverem Algeroth commendat. Singularia quoque proponit *Jul. Cesar. Ctau-*

Claudius Empir. Ration. p. 349. Et hæc tanquam summum arcanum Prædicum supra laudatus D. Langius in *Miscell. curiosis lib. 5.* commendat, quemadmodum & eadem elogia CL. Helmontii diſſerta confirmant; Ens apoplecticum, dicentis, in stomacho præſens animam quatit: item; Apoplexia ſcena circa stomachum seu orificium ventriculi præcedit, atque peragitur. Et in tr. *Conſirm. Morborum* ſedes in anima ſenſitiva, Apoplexiam recentem multoties procurato vomitu ſuperari. Certum enim eſt, inquit CL. Johannes Langius, ſuſceptum in stomacho excrementitie mucilaginis vitium ac rudimentum latet & ad remota in corpore nostro potenter diſſergi, unde remediis quoque stomachicis in tempore oblatiſ beneficium reſtitutionis in hoc caſu, ut in quo mali origo & nidus, ut plurimum reſidet in ventriculo infirmo aut cruditatibus præpedito, facile præſtari poteſt. Imò nobiliora ſtomachica, cerebro ſemper ſunt accepta, & ex adverſo cephalica ſpecifica ventriculum præſtantiſſimè ſolari ſolent, atque id quidem ſub fide rationis & teſtimonio Experientiæ indubitatiſſime. Quapropter ſtatim vel poſt propinatum Spirituoſum Medicamen, quale eſſentia vorismarini, *Sp. ceras. nigr. lavendul. lil. convall. fl. tilie cum Elixir vite Matibiol.* omnis moveatur lapis, quo Emeticum apoplectico pariter ſine morâ inſinuari poſſit, vel, quod conſultius, hoc cum

eſſentiâ vorismarini tanquam vehiculo porrigatur, quale *Sal Vitrioli ad 3ſſ. vel Mercurius vite ad grana 5. 6. 7.* vel tale inſuſum ex croco metallorum in aquâ apoplectica, vel alia Eſſentia Spirituoſâ diſſolvatur & exhibeatur; ſic enim gemina ſtatim ſatiſſet Indicati-
oni, dum & calor natus hinc potenter excitabitur, & ratione energię æmetice partes membranofe nervofæq; faucium & ſtomachi vellicabuntur, atq; ſic citiori negotio vomitus provocabitur, ſummus, glutinoſa excrementorum viſciditas propulſabitur. Et quantum primâ vice hujusmodi remedium in ventriculi fundum non pervererit, tamen fauces ad minimam eâ, quâ pollet, lantinandu poteſtate ita irritare valebit, ut deglutiendi facultas exinde pariter exſimuletur, & iterata doſis poſtea minus impeditum per orificium ventriculi conſequi tranſitum poſſit, quo magis itaque acceleratâ ope vomitus concitari poterunt, eò certior etiâ ſpes reſtituendi apoplecticum affulgebit, modo tunc ulterius præſtanda perperam non negligantur.

Notandum tamen primò; ſi omnes thoracis & abdominis muſculi vel affecti, vel reſoluti ſint ſuſpectum eſſe Vomitoriorum uſum; deinde antè illorum uſum, ſi validus ſit pulſus, æger non admodum ſenex, & ſanguineæ apoplexiæ ſigna adſint, poſt redditos clyſteres ex utrâque cephalicâ ſecandam eſſe venam. Et

tertio, si æger iam à Vomitoriorum usu paululum ad se redierit, ut aliquid iterum deglutire possit, purgantia ei esse propinanda, ut vitiosi humores in cerebro collecti deorsum rapiantur & evacuentur, aut si à reliquis partibus transmissi, iidem revellantur & educantur. Vid. *Jos. Quercet. in tetrad. gravissim. capit. affect. Hartm. in Praxi Chymiatric. Freitag. in Auror. Med. lib. 1. c. 17. p. 90.*

In MELANCHOLIA perestentiam Vomitoria per se non convenire videntur, sed per accidens ad tollendum impedimentum curationis. In hypochondriacâ etiam videntur ab Hippocr. *f. 4. apb. 9.* excludenda. Melancholicos infra vehementius purgabis, *Galenus in commentar. rationem assignat*, eòs, quod cum humor hic suâ gravitate inferiora petat, non videatur per alia loca, quam inferiora duci posse. Verum Vomitoriorum usum approbaverunt non infimi subsellii Medici, qui meminere Melancholias solis vomitoriis fuisse curatas. Sic *Aben-Sena* meminit Ellebori; visâ etiam fucere Melancholiâ terminari spontaneo vomitu biliosâ nigrâ materiâ superveniente; hunc ergo Naturæ conatum Arti licet imitari. Et dubium nullum est mitiora vomitoria summè esse ex usu tunc ad evacuos Melancholicos, tum pituitosos, communiter dictos humores, qui ferè semper in ventriculis Melancholico-

rum reperiuntur, & multiplicantur, inque Melancholiam, si relinquuntur, facillè converti possunt. Mediocria etiam conveniunt in hypochondriacâ & sympathicâ à toto, nisi os ventriculi sit aded sensile, ut ægri ex *Evacuatio* facile incidant in animi deliquium vel cordis palpitacionem. Adhibentur tamen commodius, inquit *Excell. D. Rolsnckius in discurs. de Melanchol. in hypochondriacâ, quam sympathicâ; à toto nō enim facile humor peccans ex corpore trahitur ad ventriculum, sed rectius per alvum dejectoris expurgatur.* Neque Hippocrates videtur hunc usum explorare in *apb. allegato; vehementius Melancholicos infra purgabis, id est crebrius eos purgabis, tempestivis Vomitoriis locum tacite relinquens id quod ipse in curationibus observavit, quando Veratro usus est.*

In LETHARGO Vomitoria Mercurialis damnat, & *Forestus lib. 10. observ. 9.* magis clysteres commendat, quia juxta *Oribasium* revulsio faciendâ est deorsum, ubi succi ad superiora, sursum ubi ad inferiora vergunt. Verum Vomitoria revellunt non solum à partibus inferioribus, sed & simul à superioribus. Notum enim est, quod revellantur humores, non qui iam sunt in parte affectâ, sed ii, qui ad partem aliquâ fluunt, aut fluxuri sunt, quâ ratione cavetur & prohibetur, ne pars affecta humoribus affluentibus repleatur.

tur. *Senn. in Instit. p. m. 1058.* proinde vomitoria, quæ evacuât ventriculum, ramos venæ portæ, epær & lienē revulsionē præcavent, ne humores in dictis partibus restagnantes vel ad superiores vel inferiores devehantur partes. *Alex. Benedictus in Oper. dere Medicâ ad Maximil. Cæsar. f. 243.*

In *EPILEPTICO* paroxysmo dubius est Vomitoriorum successus. *Cave*, inquit *Ludovicus Septalius lib. 6. animadvers. num. 50.* ne in paroxysmo Epilepsie vomitum provoces, vidi enim aliquos in invasione hoc tentantes, Doctorum quorundam autorimitate ductos, precipitem in mortem egros duxisse: ex violento enim illo motu, magis repleto capite ac concitata materia in cerebro existente ad perfectâ obstructionem faciendam deducunt, unde apoplexia sequi solet. Nec valet, si per consensum ventriculi fiat, aliud enim est curare Epilepsiam ante accessionem, aliud in ipsâ accessione, in hac negamus & non admittimus ob allatas *Septalii* rationes, de illâ autem nihil est, quod moveamus, sed cum *Zacuto Lusitano* potius recommendamus, qui in *Praxi Medicæ. admir. Lib. 1. observ. 24.* Epilepticum vomitus ope præservavit; Nam in Morbis supra jugulum vomitus fit ex usu, licet humores ad Caput deferri videantur, affirmativè inter omnes respondet doctissimus *Santorellus, lib. 22. antepraxis. cap. 4.*

pluribus rationibus munitus ex *Ortobasio lib. 1. Synops. 18. Mercato 1. Indicat. 9. & Fernel. lib. 3. Meth. Med. cap. 2.*

In *CATARRHIS, CORYZA, CONVULSIONE, & PARALYSI*, si ventriculus & primæ viæ sint repletæ parili ratione conducunt. Lingvæ *PARALYSIN* *Rondeletius & Mercatus* excipiunt. *Forestus* tamen etiam nihil mali metuit, si ab adsumpto cibo malum ingruat.

In *OCULORUM* affectibus vomitoria sunt suspecta. *Forestus lib. 11. observat. item. AURIUM* Morbis *Hippocr. lib. de loc. in homine & Trincavellius lib. 1. Consil. fol. 211. Barthasar Timæus à Guldenclee in Epistol. 20. Libr. 1.*

Medii Ventris affectus quosdam mirè etiam juvant Vomitoria, Vomitoria gravem pleuræ calamitatem tentare multis Practicis est religio.

Rilandus tamen & *Hartmannus* Aquam Benedictam sapius cum fructu exhibuere. *Riverius in observat. communicat. 29.* hoc remedii genus quoque commendat. Omnes Pleuritici aut, qui vomunt statim in principio morbi, evadunt, ut in infinitis observavi, levatâ pleurâ ab humorum sarcinâ Vomitus beneficio.

In *ANGINA* etiam malignâ *Bartholetus in tr. de Anginâ Puero-rum* usum Vomitoriorum insigni nobilitat præconio; Verùm præter rationem indictis hisce duobus affectibus

bus Vomitoria usurpantur, nam ob maximum in Pulmonibus & faucibus conatum non solum phlegmonem augment, verum etiam decumbentes præsentaneo inflammationis inde auctæ & suffocationis periculo subijciunt, exemplo illius apud *Trincavellum lib. 5. de ratione tum part. Corpor. human. affect. cap. 7.* femina, quæ unâ cum materiâ morbosâ animam evomit; Et instituuntur sanè contra *Galeni* nostri monita, qui nunquam in inflammatione partium humores vitiosos per locum affectû deducendos esse docuit. 13. *Metb. Med. c. 6. & 11.* nec obstat, quod rûpant & aperiant apostemata; in quæ plerunq; degenerant inflammationes; temeraria enim cura est, in hominis tendens perniciem.

In *ASTHMA* etiam *Septilius lib. 6. animadvers. 136.* Vomitoriorum usum excludit, ob suffocationis periculum. Cum metuendum sit, ne si Medicamenta purgantia exhibeantur, materia à Medicamento agitata magis ad locum affectum cõfluat. Verum humoris morbifici natura consideranda est, si enim humor sit crassus & viscidus, sine fructu initio statim instituuntur Vomitoria, nisi sint ejusmodi, quæ juxta vomitoriam facultatem resolyentem & abstergentem insuper habent, alias agitabitur potius, quàm educetur humor. Si verò humor sit tenuis, atque è venis in Pulmones effusus,

adeoque jamdum à sanguine separat, commodissimè mox initio instituitur vomitus, ut frequens docuit *Experientia*, & non raro hoc solo remedio paroxysmus solutus est. Ratio est, quia dum materia tenuior à capite defluens in asperam arteriam & Pulmonis bronchia sese insinuat, crassior illius portio in ventriculum delabitur, illiusque parietibus ita affigitur, ut ægerrimè avelli possit. Interim verò dum calor illius debilis materiam illam fermentat, status crassiores produciuntur, qui ventriculum instantes diaphragma comprimunt, & difficilem respirationem efficiunt. Unde fit, ut vacuato ventriculo cesset paroxysmus, aut mirû in modum remittatur. Adde, quod Asthma interdum imò frequentissimè, ab humoribus crudis generetur, circa hepar & in venis collectis, qui per arteriam venosam ad Pulmones feruntur & bronchia comprimentes Asthmatis causa sunt; Hisce jam conferunt vomitoria. Vid. *Lazar. River. in Praxi Medic.*

In *CATARRHO SUFFOCATIVO* vomitoria multorum instar æstimatur remediòrum, quod iis opportunè mixtis causa tum antecedens educatur, tum ipsa continens Pulmonû intrusa bronchiis extrudatur. Vid. *Horstius libr. 10. de pharmaceuticis observ. 3. p. m. 483.*

Notandum tamen, si vitium in tota massa sanguineâ hæreat, ut per arte-

arterias cum sanguine humores vitiosi mixti magno cum impetu ad Pulmones ruant, fermento quodam exotico concitati, ut suffocationis periculum impendat, quemadmodum saepe in Scorbuto & malo hypochondriaco usu venire solet, tunc Vomitoria non juvare, sed Venæsectionem.

In *Affectus Hypochondriaci, Scorbuto lèteri, cachexia & febris alba* principio leniora commendamus Vomitoria. Profunt etiam in *COLICA Passione*, si ventriculus vitiosis sit repletus humoribus, ita enim transitus futuris paratur dejectoriis. In *Colica* autem cum alvi suppressione Vomitoria juxta *Anicennā* minime iuta.

VOMITUS vomitoriis curatur, si vires valeant, id quod etiam *Hipp. lib. de loc. in homine* confirmat, quia eluuntur ea, quæ vomitus causa sunt; Sic miles quidam corripiebatur febre ardente, & omnia adsumpta per vomitum rejiciebat, cui quinto die, in quo à me consilium petijt, exhibui Salis Martis ʒss. in cerevisiā moderate frigidā, à quo vitioforum humorum saburram rejecit, & alia adsumpta bene retinuit, ut confirmaretur hoc vulgatum Medicorū Vomitu curari. Ejusmodi itaq; Vomitus Symptomatici sæpius ab humoribus ventriculum lacerantibus proveniunt. Sint tamen vomitoria ejusmodi, quæ simul adstringunt, &

ventriculum roborant, ad *Horatii Augenii lib. 6. Epistol. p. 219.* imitationem.

Quam prava Symptomata ex late coagulato accidere possint, *Donaus in annotationibus ad Cap. 17. Benivenii. Forest. lib. 18. obs. 13.* annotarunt; De curatione autem dubium occurrit, an Vomitoria ad lac coagulatum è ventriculo ejiciendum convenient? Negat id *Marthiolus*, & repudiat Vomitum, eā de causā, quod læ coagulatum, si quis illud vomitu ejicere conaretur, in gulā facile hære, & hominem suffocare posset. Verum, *CL. Sennertus lib. 6. Practic. p. 8. c. 34. & in paralip. p. m. 17.* vomitoria præcipit, præmissis tamen lac coagulatum dissolvantibus ex oxymel. mumia, spermate coeti &c.

Revellunt porro VOMITORIA ab intestinis, renibus, partibus genitalibus, utero, Lumbis, & pedibus. Hinc etiam in *Dysenteria* conveniunt, sed mitiora, & quidem corpore prius evacuato. *Hippocr. f. 6. aph. 15. & lib. 2. de Dietā.*

In *NEPHRITIDE* etiam Vomitoria ingens afferunt emolumentum ejectā causā occasionalis malitiā, & saburra tartarea nequitia, imò & ipsa Natura, hunc se exonerandi modum non raro eligit, modo constitutio & status ægri hoc ipsum semper ferat. In quo ipsius etiam *Galeni* habemus calculum 7. class. de calculo

calculo Renum fol. 387. quem imitati sunt *Alex. Benedictus & Parac.*

In *Testiculorum Inflammatione* Vomitoria etiam commendantur à *Rbaze* 24. continent. tract. 3. cap. 1. quâ ipse laboravit. vid. *Zacus. Lufian. Paraphras. in Medic. Princip. histor. Lib. 3. histor. 26.*

In *GONORRHÆA* ad revulsionem *Rodericus à Fonseca Consult. 26.* approbat.

In *PRIAPISMO* inquit *Galenus* Vomitoriis potius Medicamentis, quâ alium subducentibus est utendum. Vomitu enim fit revulsio.

In *Urine difficultate* vomitoria summo cum effectu adhibentur. *Rullandus c. 4. consil. 31. & 33.* propter revulsionem humorum acrim & biliosorum ab epate & Mesenterio,

In *HÆMORRAGIA* uteri Vomitoriorum usum, quamvis *Heinricus Petrus in disert. 47. & Riverius lib. 9. Prax. c. 3.* ceu remedium maximè revellens utilisimum fore suadeat, nos tamen in ipsâ accessione eadem plane rejicimus. Extra accessionem verò, si humoris conditio & motus id exigant, eorundem usum cum maximâ cautelâ admittimus, suadente *Galeno in comment. Epidem.*

In *Partus difficultate* *Angelus Sala* Mercurium Vitæ vomitorium fortissimum exhibet gravidis: Et nos idem in similibus casibus semper cum summo emolumento imitati fuimus. Notandum tamen monente *Myn-*

sichto tam gravidis, quàm aliis etiam Mulieribus & Virginibus Menstrui retentione laborantibus, quæ non ex viscerum imparitate, sed ex solâ Venarum matricem ingredientium obstructione oritur, Vomitoria esse vitanda.

In *PODAGRA & ARTHRITIDE*, si materia adhuc in motu sit, vomitoria statim instituta mirificè prodesse Experientia docet, tom enim materia ad ventriculum adducitur, & ab articulis revellitur, id quod etiam *Mercatus* observavit, dum lib. 4. cap. ult. dicit, nullo auxilio alio commodius & fluentem humorem revelli & fluxurum evacuari posse. Verum ego cum *GL. Helmonsio* potius dixerim, si vomitoria hic juvant, per accidens fieri, dum Archæus pertimescens hanc vomitoriam evacuationem ab ulteriori furore aliquantisper desistit,

VENENAS si fuerint assumptæ, in Vomitoriis tota Curationis vis consistit, alexipharmacis post subsequentibus, *Fabricius Hildanus in obs. f. 426. & Valesc. de Tarantâ* ait: Si contingat, aliquem hausisse venenum, detur aqua cum oleo communi vel Sesamino, vel nucum, vel ruta, in tantâ dosi, ut venter repleatur, deinde fortis provocetur vomitus digito ori imposito, donec totum rejiciatur. Postea hauriantur alexipharmaca. Vomitoria igitur non sunt fortiora ac maligna, sed leniora, & parata ex iis, quæ

quæ simul lentorem obtinent, ut si quæ Veneni sit acrimonia & vis corroderendi, illa obtundatur, & partes internæ contra eam quasi muniantur, qualia diætæ olea cum aquâ communi, vel pinguis iuscula cum decocto fl. genistæ, lacte, butyro, raphano & similibus. Non autem satisfactis est, semel vomitum provocasse, sed tamdiu is continuandus, donec nulla amplius Veneni in ventriculo indicia ex sapore, odore, nausea, dolore & morsu deprehendantur. *Sennertus lib. 6. Prætic. Medic. p. 5. c. 7.*

Hactenus de Vomitoriis plurimis Morbis usu; restat jam ut de Vomitoriis ipse agamus. Sunt autem non uniusmodi. *Alia enim sunt mitia, alia vehementia; Alia interna, Alia externa; Quædam sunt in formâ liquidâ, quædam solidâ; Alia simpliciâ, alia composita. Quædam occultis, quædam manifestis operantur qualitibus.*

Nos in præsentiarum de his saltem, quæ maxime sunt in usu, acturi sumus.

Sunt autem ex lenibus & benignis interna oleum amygdal. dule. ℥j. vel ℥ij. cum cerevisiâ nostratæ calidâ non salitâ nec butyrata. *Oxymel sq. à ℥ss. ad ℥ss.* vel ℥ss. sicibus recentioribus comestis, superbibitâ aquâ tepidâ. Notandum tamen Oleum simplex ut & alia pinguis in febribus esse vitanda, præterquam enim quod ventriculi fermentum magis magisque ob-

tundant, laxent etiam, hinc appetitum prosterнат, qui potius tunc temporis esset servandus. Denique etiam in *Diarrhœa* & in omni pravâ Chylificatione à nimia ventriculi laxitate proveniente oleosa esse rejicienda.

Mediocria sunt Diasarum Fornellii cum jure pulli, aut vino, placidum hoc est vomitorium, sine ullo labore per superiora educit humores crassos & viscidos. Rodericus à Fonseta Tom. 1. Consult. Medic. 21. & Tom. 2. consult. 90.

Rec. radic. asari. ℥ij. pepon. siccat. ℥j. fl. genistæ p. ij. coq. in f. q. aq. fontan. ad 3. part. consumpt. Rec. Col. ℥ij. Oxymel f. ℥j. M. f. haust. Vel:

Rec. Succ. radic. raphan. ℥ij. Oxymel sq. ℥j. adde radic. asari præparat ℥j. Stent per noctem in loco calido, mane sitrentur & dentur.

Vel:

Rec. radic. asari. ℥ij. fl. genistæ ℥j. coq. in f. q. aq. raphani. Rec. Col. ℥ij. in quibus infunde cortic. Ellebor. albi ℥ss. citamoni. gr. vj. Col. expressæ adde Sirup. acetos. f. ℥ij. f. haustus.

Summitates recentes Sambuci, Julæ quoq. juglandis, dum floret, mox collectæ & in pulverem redactæ à ℥j. ad ℥j. vomitum absque molestiâ cient. Succus Corticis Sambuci à ℥j. ad ℥ij. ejusdem est efficaciz.

Rec. Julorum jugland. ℥ss. rad. asari

asari ʒj. semin. atriplic. raphani ana
ʒss. fl. anethi p. iij. coq. in f. q. aqua
comm. Rec. col. ʒiij. Sirup. acetos. f.
ʒss. M.f. haustus.

Et Fortioribus, quæ modernò u-
surpantur tempore, sunt *SAL-TRI-*
TRIOLI ritè preparatum è Vitri-
olo rectè calcinato. Sienim Vitrio-
lum calcinatum, colorem obscure
purpureum non adipiscatur, nihil
aliud extrahes, quàm Vitriolū ejus-
dem coloris, non vero Sal album
habebis. Sin excedas, adeò ut Vi-
triolum nimis calcinando omnibus
acidis spoliés spiritibus, non mul-
tum salis, quod purget per vomitū,
inde conficies. *Sal Martis* ex Vitrio-
lo Martis rectè paratum meliorem
obtinet vim. *Ur Manna caelestis*, in-
quit *Quercetanus in tetrad. affect.*
capit. inter lenientia benignissima est
Natura, & nulli non persona absque
ullius periculi suspitione exhibetur, ita
& Sal hoc suo scopo benignè evacuat
peccantes humores. Testor DEUM,
inquit *Angelus Sala in ternario Vo-*
mitor. c. 4. & certò promitto tuius
lector, quod inter Medicamenta Vo-
mitoria tam simplicia, quàm compo-
sita, & quomodocumq; preparata, siue
mineralia, siue vegetabilia, quæ vel
ab aliis adhiberi vidi, vel ipse exhibui,
nullum observaverim magis universa-
le, magis interim præ cæteris ad pur-
gandum superfluitates in stomacho,
corruptosq; humores in ipsius tunicis
impactos, benignum, quàm hoc ipsum

Vitrioli Sal. Dosis ejus est ʒj. ad ʒij.
in vino, vel brodio carnis calido.

De quo Sale tamen ex *Zwelfero*
in appendice ad animadvers. p. m. 70.
notandum, hoc improprie a dictis
Authoribus Salis nomine insigniri,
dum nihil aliud est, quàm ipsa vitri-
oli Substantia ab omnibus impurita-
tibus & metallicâ separatam Sub-
stantiâ, adeoque rectius Vitriolum
Vomitivum nuncupandum, quippe
quod communiter in officinis phar-
maceuticis ex vitriolo jamdum albo,
quod de Naturâ Lunari est, parari
consuevit, nullâ prægressâ calcina-
tione, sed repetitis solutionibus, fil-
trationibus, & coagulationibus, di-
citurque Vitriolum album vomiti-
vum, non Sal Vitrioli. Ex quibus
denuò patet, quod sicuti metalla, ita
etiâ Vitriola, quæ reverâ nihil aliud
sunt, quàm soluta metalla, calcinari
nequeant, ut verè Sal ex iis elicien-
dum, sed vel in pristina metalla, vel
in Scorias abeant, quæ Scorix quan-
doque particulam humiditatis vel
Substantiæ metallicæ retineat, è qui-
bus denuò aquis fortibus vel Spiri-
tibus acidis Vitriolum, non Sal pro-
priè elici potest, in parvâ licet quan-
titate pro particulâ metallicâ hu-
miditatis in scorix residuâ.

In Vitriolo, Luna, Veneris, imò &
in ipso Saturni Saccharo, quod etiam
nihil aliud quàm verum Vitriolum
plumbi, imò ipsum plumbum solu-
tum, vim æwâ purgantem curiosus
inda-

indagator invenire poterit, *CL. nostro Mæbio.*

In præparatione *Spiritus trium mineralium* flores elevantur, qui præter alias egregias dotes vomitum quoque excitant.

Sal Cornu cervi volatile ritè exhibitum præter sudorem Salis Vitrioli vices explere non semel observavit modo laudatus *D. Mæbius.*

Non minori dexteritate alia ex *Antimonio* parata Vomitoria exhibentur & satisfaciunt desiderio; in hoc enim verum consistit Auri balsamum, & hoc verè una & principalis est columna universæ Medicinæ, eò quod in hujus radice veluti in chao quodā in exhausto contineatur omnium penè mineralium & metallorum virtutes & cardinalium Morborum sanationes, ut loquitur *Petræus in Nosolog. Harmonic. p. m. 86.* totaq; prosthæsis & aspheræsis, unde ex eo tanquam Protheo, diversis duntaxat præparationibus, diversarum operationum Medicamenta, ut Vomitoria, Purgantia, Diaphoretica, Antipyretica, Antivenerea, Vulneraria & alia erui possunt; quæ impuritates Naturæ nostræ adherentes per vomitum, secessum, sudores & urinas expellunt, & instar ignis consumunt; Ex Vomitoriorum autem censu primò prostat *VITRUM* ejus *hyacinthinum*, quod quomodo præparetur, modum ostendere hujus non est loci, vid. *Schrederus in Phar-*

macop. Med. Chymic. lib. 3. c. 17. 109. Et *CL. Rolsinck. in Chym. suâ in artis form. redact. lib. 5. s. 12. c. 1.* Nonnulla tamen circa ejus legitimam præparationem animadvertenda huc ex *CL. Zwelfferi Pharmacop. trans-*feremus. Primò enim *Antimonium* post perfectam calcinationem aliquàdiu asservatum agrè postea perspicuitatem acquirit, eò quod ab aëre attrito immutetur; ideoq; quamprimum illud sufficienter calcinatum sit, diutius non asservandum, sed illicò crucibulo immissum igni fusorio tradendum est; Sic quadrantis horæ spatio perspicuitatem nanciscetur, quæ apparen-
te statim effundendum. Deinde *Antimonium* avide devorat Martem, dum igitur liquatum est *antimonium* in igne quantum possibile brevissimâ morâ ferreis tractetur instrumentis. Tertiò nihil est, quod *Antimonium* egregius purificet, atq; Sulphur crudum, si igitur ejus vitrum ad perspicuitatē reduci non possit, injiciatur illi in crucibulo, dum fluit aut liquatum est, frustulatim aliquid Sulphuris citrini crudi, quod *Antimonium* illicò depurabit & perspicuum reddet.

Ex hoc varia iterum præparatur, Nummi scilicet Annuli, & notus est *Calix Vomitorius* cum calce plumbi & Silicibus fusus.

Verum *Libavius in apocalypsi hermetica part. 1. c. 13.* quis, inquit, ejus vim sustineret? sed fundum saltem pro gemma obduceremus, fieretque, id quod

quod alias per annulos purgantes. Commodè calix parari potest ex ligno juniperinò. eà amplitudine. ut capiat ℥ij. obducatur intus pice liquida, cui immista Vitri Antimonii ℥ij. grosso modo pulverisati. In hoc infundatur vini tepidi ℥ij. per noctem. Mane adsumatur vinum.

Vitrum Antimonii non exhibetur tuto in Substantia, sed securior est ejus usus vel in infuso, vel per solius Nitri correctionem; quæ emendet ejus noxiam indolem, nam, quia nihil aliud est, quam mera Saturni Marchasita in se Mercurium arsenicalem & Sulphur externum auripigmentale habens, omnis venenata qualitas certè non est experta.

Variis autem Modis instituitur infusio. Illa mihi maximè commendatur, quæ fit cum arcano Tartari soluti; & plus *ad usum* quam *ad usum* evacuantem expertus fui; Quæ cum Spiritu Vitrioli nondum dephlegmato fit, admodum fallax est. Commanner peragitur vino, verum non omne vinum ad ejus infusionem est aptum. Hispanicum parum educit, optimè Rhenanum & Gallicum, quia ad acredinem & Tartaream magis vergunt naturam, rubrum vinum etiam melius extrahit, quam album. Sunt qui cum aceto infundant. Verum hæc cum aceto infusio hoc incommodi habet, quod ipsa vitri Antimonii Substantia ab acredine aceti abrasatur, quæ abrasa fundum pe-

tit, quia gravior est, jam si ejusmodi infusam pro aliquot vicibus præparetur, priores portiones parum operabuntur; at cum ad fundum perventum fuerit, & si respectu priorum potionum hanc eadem dosi propinare velis, ægro vel intolerabiles cruciatus, vel ipsam etiam mortem causares. *Deinde* notandum male in infuso vitri Antimonii addi aromata correctionis gratiâ, dum hac ratione & Natura & medicaminis operantis conatus invertitur. Si enim ob hanc causam infusum vitri Antimonii propinetur, ut per vomitum vitiosos tum ex ventriculo tum etiam partibus vicinis evacuet humores, operationes suas etiam *ad usum* exserere debet; cur autem aromatibus Ventriculæ roborando, virtutem emeticam volumus infringere? dum ab una parte stimulus additur Naturæ ad expulsionem noxæ, ab altera verò compedibus quasi ligata tenetur, & remora injicitur, quo minus id, quod intendit, efficere queat. Sicque Natura in suis operibus inturbatur & fit ambigua. Si volumus ventriculū corroborare, faciamus illud ipsam subductā per vomitum vitiosorum humorum saburrā; Ideoque solius Nitri correctione vitri Antimonii vis venenata melius infringitur, mo-nente *CL. Zwelfero l. 2.*

Rec. Vitri Antimonii sine additione legitime parati ℥xij. Nitri purissimi ℥ijss.

Singula

redacta misceantur exactè, post collocetur crucibulum intra carbones accensos, cui, si candet, de superiore pulvere cochlear unum post aliud pedetentim injiciatur, donec omnia paulatim immissa & candefacta sint; remoto deinde crucibulo ab igne & refrigeratâ materiâ, quæ flava veluti, vel albicans apparebit, pulverifetur, & cû aquâ tepidissimâ edulcoretur, & quidem confestim, ne diu aqua immersa hæreat, sed quamprimum fundum petierit pulvis, aqua ab eo decantanda ac pulvis impalpabilis siccandus est. Observandum etiam, quod ponderosior ejusdem pulveris particula, quæ illico in edulcoratione, dum aqua cum leviori pulvere decantatur, fundum petit, separanda sit, ne pulveri impalpabili maneat permixta.

Hoc Antimonium juxta *CL. Zwelferi* præscriptum in *Appendice ad animadvers.* ita præparatum nobile & securissimum Vomitorium est, ita ut infantulis competenti in dosi per infusionem, vel in Sirupum redactum tuto exhiberi possit. Dosis à gr. xv. ad ℥j. pro adultis, cum unciis tribus vini ferventis infusum per noctem, quod vinum mane à residente pulvere clarum decantari aut filtrari poterit, pulvere in fundo relicto. Junioribus vero decem vel duodecim annos natis scrupulus semis pulveris & vini ferventis uncia una semis, infantibus autè duorum circiter vel triu an-

norum grana quatuor, quinque vel sex cum uncia unâ vini calidi infusa sufficient. Vel fiat exinde Sirupus emeticus modo sequenti.

Rec. prædicti Antimonii correcti ℥ij. Vini albi ferventis ℔vj.

Stent in loco calido per 24. hor. postmodum decantetur vinum à pulvere relicto, & adde

Sacchari albi ℥xx.

Coque in Sirupum liquidioris consistentiæ, cui adde

Eleosacchari cinamomi ℥ij. f. Sirupus.

Dosis ℥j. vel ℥jss. adultis; junioribus, pueris, & infantibus ℥ss. ad ℥ij. Eleosaccharum etiam potest omitti.

ESSENTIA EMETICA.

Rec. prædicti Antimonii correcti ℥ijss.

ex quo cum vini albi ℔vj. repetitis vicibus affusi extrahatur in calore, ut vinum veluti ferveat, Essentia, & vis emetica; hoc vinum superfundatur Arcani Tartari soluti uncis sex, & denuò nudum vini phlegma relicta viemetica, abstrahatur; Hujus essentia dosis est ℥j. ad ℥ij. vel iij. cum vino vel brodio aliquo carnis calido. Infantibus scrupulus dimidius ad ℥j. felici cum successu propinari potest, si debito tempore, viribusq; nondum prostratis exhibeatur.

TARTARUS EMETICUS.

purgans.

Rec. Vitri Antimonii ritè præparati ℥iv. Nitri purissimi ℥j.

Singula prius seorsim in pulverem mixta

Mixta & in pulverem redacta detonetur; materia calcinata flava pulverifetur, cui adde

Salis Tartari puri ℥iv.

Aqua simplic. ℔iij.

Et in vase vitreo coquatur; spatula continuo illa agitando ad totale siccitatem Salis, & pulveris, hinc solvatur massa hac salina cum aqua simplic. q.; solutum filtretur clarumque reddatur, & à pulvere separetur, quod denuo ad siccitatem pristinam Salis Tartari evapora. Huic Sali infilla guttatim Spiritus Vitrioli s. q. quousque nulla amplius percipitur effervescentia; quo signo apparente exsicceetur massa Salina, & in pulverem redacta usui asservetur. Dosis est ℥j. ad 3℥.

CREMOR TARTARI purgans.

Rec. Vitri Antimonii rite preparati ℥iv. Nitri purissimi ℥j.

Mixta inque pulverem redacta detonentur ad modum supra dictum; materia residua flava in pulverem subtilem redigatur, & in mensuris duabus vini albi & clari parum coquantur, colato post & à pulvere separato vino immerge

Cremoris Tartari ℥iv.

Et alembico vitreo immissa in arenâ vel vesicâ cupreâ stanno obducta coquantur ad dissolutionem dicti Cremoris Tartari, ac in illo ipso vase sensim refrigerare permittit, ut nonnihil crystallifetur Tartarus, qui

refrigeratis omnibus eximendus, à liquore separandus, siccandus & in pulverem redigendus est.

Deinde ex Antimonii prosapia ortus inter Vomitoria miræ etiam efficaciar notus est *CROCUS* dictus *Metallorum*. Hic multis paratur modis *P. Job. Faber* Antimonii & nitri anaticas partes; *Crollius* unam nitri & duas Antimonii partes accipit, quâ ratione illius magis est correctus & propterea vomitus leniori ratione provocat. *Crollius* verò minus correctus ob minorem nitri quantitatem, atque hinc majori cum vehementiâ operatione præstat suam. *CL. Schræderus lib. 3. c. 17. f. 425.* dictum imitatur *P. Johann. Fabrum* anaticas etiam Antimonii & Nitri accipiens portiones; Hic modus maxime quidem probatur, sed detonatio sive calcinatio non in crucibulo clauso, sed aperto est perficienda, & quidem paulatim ac per vices; calcinatum postea in aquâ coquendum sæpius, quousque Tinctura extrahatur, quæ decantata deinde per inclinationem aceto insperso præcipitanda; & *Crocus* per filtrum separatus usui asservandus. *Zwelffer. in Animadvers. ad Pharmacop. Augustan.*

Hic obiter cum *CL. D. Langio in animadvers. miss. supra P. Johann. Fabrum* distinguimus inter *Crocum Metallorum vomitorium* *Rulandi*, *Quercetani*, & inter illum, quem pos-
sedit *Th. Paracelsus* & ex eo *CL. Hel-*
montius.

montius, Poterius & alii; Ille etiam
seu prior convenit cum Crollii & Fa-
bri croco emeticam vim obtinens, hic
verò roborat, & insignes dotes à Da-
tore obtinet, atrespante Helmontii &
Poterii solertia, ut plenissime & per-
tinaciter omni resistat digestiva, &
servet geniales sui potestates liberas &
infractas, quo maneat scilicet ejus cras-
sis integris, & aptior ad dispergendum
radius suum in spiritum vitalem &
anime facultates. Unde modo lauda-
tus Helmontius tr. in V. H. L. magna
virtus inquit; Addiscant Tirones spo-
sare Sulphura vi peregrina ac virulē-
ta, (qualis etiam est in Antimonio cru-
do), sub cujus custodia abditur ignis
vitalis, Archæum in scopos desidera-
tor placidissime deducens. Quomodo
autem Paracelsi Crocus Metallorum
conficiatur, ex ipso hariolari rectius,
quàm perspicere licebit, dum formu-
lam præparandi anigmaticam plane
ac proinde numeris Platonice obscu-
riorem tradidit, quamvis hoc tandem
exinde possimus excerpere, quod hic
metallorum crocus ex primo metalloru
ente seu semine parandus veniat, par-
tim ex Helmontio & Poterio factâ
conjectura animadvertimus, quod
cum remediis illis nobilioribus ac præ-
tiosiss, quorum ipse se inventorem de-
prædicat, nempe cum Saccharo me-
tallino ac metallorum Sulphure (semen
enim metallorum est dulcissimum)
Paracelsi Crocum, si virtutis excellen-
tiam respiciamus, eandem ferme effica-

ciam sustinere is adseruerit; Hæc CL.
Langius.

Ex supra dicto Croco metallorum
consent Doctores fieri Aquam bene-
dictam vomitivam Rulandi, quàm i-
ta describit. Crocus noster metallo-
rum maceratur per diem, vel urgen-
te necessitate ebulliat ad pisi quanti-
tatem in aquâ vel vino, de quo capi-
tur post infusionem ab ℥ss. ad ℥iſſ.
colatum; deinceps bibitur frigide
vel calide! Verùm quis ille Crocus
metallorum Rulandinus sit, ambigi-
tur; vid. Schræderum in Pharmacop.
Medic. Chymic. Lib. 3. c. 17. p. m. 426.

In Substantiâ interius rarissime
usurpatur crocus metallorum; in in-
fuso autem sæpissime; Frustrâ præ-
scribitur dosis infusi croci metallo-
rum, in liquoris enim quantitate
cardo vertitur. Nullum recipiens
recipit per modum imprimantis,
sed per modum receptivitatis suæ.
Liquoris sint ℥ij. vel ℥iſſ.

Tertio, nec MERCURIUS VI-
TÆ est omittendus, seu Pulvis Algo-
rothi, qui nihil aliud est, quàm in-
tegrî stibii delicatissima vel tenerri-
ma proles, aut flores Antimonii in
butyrosu liquamen aut gummo-
sam glaciem resoluti; adeoque or-
tum suum non Mercurio, sed Anti-
monio debet, præterquam enim
quod in crucibulo calcinatus in
vitrum abeat, non in fumum Mercu-
rialem, aut Mercurium currentem,
sine additione etiam Mercurii subli-

mati parari potest, quicquid contra dixerit *Anton. Gûnterus. Billichius in obs. & paradox. Chymiatr. l. i. c. 14.*

Præparationem ejus quod concernit, de hac omnes Medicorum pleni sunt libri Sciendū tamen est, *primò* Solertiores chymicos loco Antimonii usitati fusi accipere ejus minerā, quæ violentiam Vulcani nondum est experta, adeoq; tenuissimas partes cum radicali suā humiditate adhuc integras habeat. *Deinde* rectius illos facere, qui non anaticas, sed Antimonialis mineræ partem unam, Mercurii verò sublimati partes duas adsumunt, & in pulverem minutum ambo redacta, probèque commista vitræ retortæ concredunt, imò & peractā destillatione primā magmati seu residuo recentē Mercurium sublimatum addunt, atque sic destillandi negotium iterant. *Tertiò*, butyrum hoc sæpius ex arenā esse rectificandum, ut crassities in fundo remaneat, ac venenata qualitas evanescat, illud verò quod limpidissimum colligendum. *Quartò* Aquam illam simplicem ab acido Antimonii butyro esse separandam, & per destillationem detrahendam, donec guttas acidas transire persentiscamus, tunc enim illud, quod restat, egregium Menstruum ad extrahendas tincturas & essentias nobis præbebit.

Usus hujus insignis est in principio febrium Pestilentialium cum Magisteriis cordialibus mixtus; item

in Lue Venereā, ulceribus malignis, Scorbuto, hydrope; Sed mirantur quidam, quod violentissimum hoc Medicamentum nunquam, vel saltem rarissimè per superiora, ut plurimum verò per inferiora hydropicorum aquas educat; Verum qui novit beneficio Salis vel Vitrioli volatilitatem (in quavis vomendi refidet) gummi Gottæ figere, ita ut saltem per inferiora deiciat, qui Antimonium Vomitorium illud sine pari crebriori detonatione cum Nitro etiam Sudoriferum reddere, is procul dubio etiam rationem hujus rei reddere valebit, siquidem salta aquositates in patiente redundantes hanc vim pariter exercere poterunt.

Non desunt, qui ob summam operandi vehementiam, dum nonnūquam gravissima induxit symptomata, illum Mercurium mortis & vitæ æternæ vocant Cui sententiæ favere videtur *Fabric. Hildanus. Centur. 6. obs. 22.* de infaustis successibus hujus Mercurii vitæ historias quasdam allegans. *CL. Helmontius* hunc cum aliis hujus farinæ purgantibus planè damnat, & ex Medicâ familiâ exulare jubet. *Sennert. de Consens. & Dissens. c. 15.*

Dosis in Substantiâ sumi solet à gr. iij. ad iv. vel v. in infuso à gr. v. ad ʒss.

In Substantiâ commodius cum bolo vel cum pilulis in cerevisiâ calidâ probè butyratâ offertur.

Rec.

Rec. Conserv. fl. Persicor. ʒi. Mercurii vitæ gr. v. resin. gialapp. gr. vi. Mis. Bolus in hydropo Ascite.

Rec. MP. de fumar. Extr. Ellebor. n. a. ʒss. Mercurii vitæ gr. iv. c. Ess. fumar. f. Pilul. in Cancro, aut Scorbuto.

Rec. Conserv. fumar. ʒss. pulv. catholic. purg ʒi. Mercur. vitæ gr. v. c. Sir. de fumar. f. Bolus in Morbo Gallico.

Secretioris Chimix nonnulli conantur Mercurium vitæ per inferiora tantum purgantem conficere, hoc modo; Rec. Mercurium vitæ, qui paratus fuit ex Regulo Martis & Mercurio sublimato, & ab omni acrimonia elotum; Hunc injiciunt in salem nitri ad ignem liquefactum; optimeque depuratum, sinuntque ita invicem stare in fluxu per quadrantem circiter horæ. Postea effundunt materiam ex crucibulo in vas aliquod terreum vitreatum, eique affundunt aquam calidam, ut Sal nitri liquecat. Hanc aquam nitratam totam effundunt; & pulvis Mercurii vitæ candidus in imo subsidet, quem bene aquâ rosarum edulcorant. Verum expectationi non satisfacere ipse sapius sui expertus. Et quod præterea alii de Antimonio inferius saltem operante proferunt, utrum ita se se habeat, an secus, cum nondum ejus viderim effectum, ego nihil certi de hoc proferre possum.

Præter dicta Vomitoria sunt etiam

adhuc alia usu recepta, qualia Sirupus de Peto simplex & Compos. Quercetan. præterquam enim quod pectus mirifice expurgent per avandragon per inferiora quoque potenter educunt. Aqua formicarum ejusdem cum aliquot granis gummi de Peru etiam superius & inferius evacuat.

Vomitivum Conradi ex rad. bryonix. cyclamin. & hellebor. alb. paratum, nonnullis etiam in usu est.

ELIXIR EMETICUM.

Rec. Cortic. radic. Esul. rec. ʒi.

quibus superaffunde

Aceti destill. ʒii.

Et in vitreo vase aceto leniter destillato, denudò exsicceetur; His superadde

Radic; Asari ʒss.

Contendantur ambæ radices in pulverem grossum, & cum s. q. Spiritus Vini repetitis vicibus affusi extrahatur earum tota essentia, quousque nimirum Spiritus tingatur: Extractions omnes in alembico vitreo ad consistentiam Extracti abstrahatur quod Extractum de novo solvatur cum

Aq. Cinamam. opt. ex vino destill. ʒss. ac per chartam bibulam filtratur.

Dosis est à ʒss. ad ʒi. Zvvelfser.

ELIXIR HELLEBORINUM.

Rec. rad. hellebor. nigr. ʒij.

albi ʒvi.

quibus

quibus parum confusis superaffunde acet. destill. ℥iv.

Acetum exhalare finito, ut radices exsiccentur; extrahe essentiam cum Sp. Vini repetitis vicibus affuso fiat inde Extractum, quod denuo solvendum cum Aq. Cinamom. ℥iij. filtretur, & usui reponatur.

Hæc de Vomitoriis ipsis dicta sufficiant; Restat jam, ut de illorum vera ac genuina administratione discursum nostrum continuamus.

Dosis illorum sit iusta & exacta; variet tamen pro vomentis, & ipsorum vomitoriorum naturâ. Quædam enim pariori exhibita manu vim suam amittunt, & per alvum purgât, ut *Oxymell. Scill. Sirup. de Peto &c.*

Iustæ doseos indicium est, si flava & viridia evomantur, imperfectæ, si tantum aquea & alba, Verum sciendum est, colores illos non semper in humoribus fuisse, sed & sæpe à Medicamentis fuisse inductos.

Quoad utendi modum, qui quidem non vomendi formam sed facilitatem monstrât, circa assumenda, & tempus observandum sciendum est, quædam observanda ante vomitum, in ipsâ Vomitorii assumptione, in ipso vomitu, & post Vomitum.

Antequam Vomitorium præscribas, bene perpendas primò, qualis ægroti corporis dispositio, & an humores adsint in ventriculo crassi & visceri, qui, si fuerint tales, primum sunt attenuandi & abstergendi, viz

molliendæ & laxandæ sunt. Deinde videndum, an circumstantia quædam adsit, quæ ab usu vomitorii te revocare possit, sic in hæmoptoicis, tabidis, & uterinis affectibus, ut jamdum supra monuimus, Vomitoria valde noxia sunt. Considerandum insuper, an ventriculus sit robustus & anarhope humorum adsit.

Qui lenem exposcit Vomitionem ad evacuandum solum Ventriculum, adsumat Vomitorium pleno ventriculo, qui graviolem, ad totum corpus evacuandum, vacuo. Sic etiam, si quis ad vomendum non ita facilis sit, præstat à cibo vomitum proritare, potissimum si crassi fuerint humores: si verò ad vomendum fuerit facilis, nec humores multum sint rebelles, præstabit illud jejuno tentare ventriculo. Sic in Ventriculi imbecillitate ex intemperie frigida & humida, quæ multas parit cruditates phlegmaticas, antequam Vomitoria propines, prius repleas ventrem variis cibariis, falsis, unctuosus, vino dulci; post ad dimidium horæ capias Vomitorium. Paulo post cieatur Vomitus digito aut pennâ oleo intinctâ inque gulam insertâ. *Joh. Fernel. Lib. 3. Meth. Med. c. 3. Ludovic. Septa. in animadvers.*

Adsumpto Vomitorio non statim superbibat æger cerevisiam aut aliud jusculum, sed demum, ubi demum bis terve vomuerit, aliàs vim vomitorii obtuncit, non promovet.

Qui

Qui quiescit, & in lecto jacet, vix dimidiam partem ejus vomit, quod ille, qui se commovet.

Post vomitum lac dulce cum pane candido exhibeatur, hoc enim œsophagum & ventriculum iterum demulcet.

Si dolor capitis à vomitu oriatur, bibas jusculum acidum, acida enim omnes reliquias ad inferiora precipitant, & deturbant.

Si Vomitoria nimis operentur, compescenda sunt vel acidis, quæ adstringunt, contraria laxatione; vel Laudano Opiato, ut sopiatur facultas Expultrix.

Quibus *Antimonialia* sunt oblata, iis nec ante eorum adsumptionem, nec post, nisi diebus tribus elapsis vena secanda est. *Grülingius.*

Vomitoria æstate magis conveniunt, quam hyeme. *Hippocr. f. 4. a.* 4. Æstatis enim tempore coacervantur humores Sulphurei calidi, qui leves, volatiles sunt, & ob sui indolem igneam sursum vergunt. Ergo per superiora, nempe per vomitum sunt ducendi. Hyemis verò tempore materia crassa & viscida, quæ gravis, ob sui gravitatem deorsum facile deturbatur: ideoque per alvum evacuanda. Profunt tamen & excitari etiam possunt vomitoria hyeme, si ægroti constitutio & morbi Natura illa requirat.

Tempus Matutinum quidem, si jeuno sis ventriculo, est optimum, si

tamen corpus ad vomendum non ita facile, vel Venena sint adsumpta, etiam à cibo circa meridiem vel noctem vomitus potest provocari.

In *Chronicis affectibus*, ubi ventriculus sæpè vitiosis scatet humoribus, non raro necessarium est initium curationis facere à vomitu. Et in plurimis affectibus, ut *Catarrho suffocativo, Peste, Morbis venenatis, & febribus* in principio statim, materia febrili adhuc in ventriculo vicinisque partibus fluctuante, vomitus est imperandus. In *Febribus intermittentibus* interdum horam unam & circiter ante paroxysmum, quando ventriculus in hisce mali causam augeat, aut ad ipsum ex partibus vicinis in accessionum initio humores vitiosi fermenti febrilis producta delabuntur, Vomitoria non sine ingenti adhibentur fructu.

CAPUT X.

De Clysteribus.

CLYSTERES εἶναι ἑκλύζειν, quod eluere significat, derivati, appellantur etià *enemata* ab ἐνίημι, quod est immitto, quia per instrumentum siphonem dictum immittuntur; Et licet *Enema* propriè denotet liquorem, qui injicitur, & *CLYSTER* instrumentum, per quod liquor immittendus. *Galen. 4. Meth. Med. cap. ult.* tamen hæc duo vocabula communiter sumuntur indifferenter.

Hujus Medicamenti inventioni
Q primum

primum anſam dediffe *Ibin* Egypti avem, ciconiæ non abſimilem, author eſt *Galenus lib. de Venæſect. adverſ. Eraſſmat. cap. 6.* & *Plinius lib. 8. Natural. hiſtor. c. 27.* quæ aquâ marinâ aduncum collo procero roſtrû podici adaptando excrementa expurgat, & ſic viſcera eluit.

Horum ſignificatio homonyma eſt, vel enim eſt lata, pro omni injectione, & ſic pro ratione partium, quibus applicantur, alii ſunt *Auricularæ*, qui Auribus infunduntur. Alii *Uterini* ab utero, *Veficales* ſunt alii, & *intefſinales*, qui intefſinis infunduntur, de quibus in præſentiarum noſter ſermo erit.

Sunt autem *Clyſteres* ſtriçtè ita dicti liquores modo ſimplices modo cõpoſiti, ob varios uſus per ſiphonẽ in intefſtinum rectum tepentes inſuſi.

CLYSTERUM materia ratione uſus eſt varia, interdum ſimplex ſumitur liquor, interdum cõpoſitus adhibetur. Simplicem liquorem conſtituunt Oleum, muſum, vinum, Urina pueri, Muria, Lac tepidum, ſanguis calens, decoctum avenæ excorticatæ &c. *Galenus* acerbifſimo aliquando coli dolore vexatus ex Oleo rutaceo clyſterem infundendum curavit ad pituitæ viſcidæ excretionẽ, & convaluit. *Rondeletius* vinum Hippocraticum ad colicos dolores Mulieri commendavit. Urinam pueri, vinum bibentis quidam in hydropſe infundunt. *Galenus* clyſteres

commendat ex muria in doloribus Iſchiaticis & cœliacis veteribus. *Simplic. c. 4.* illa enim validam habet attrahendi vim, abſtergit, incidit, attenuat. Idem *lib. de attenuant. viſtus rat. cap. 11.* *Rhaſis lib. de mirabilibus curis.* Sanguinem calentem ex quovis animali extractum in fluxu hæmorrhoidali immodico *Felix Platerus & Riverius* præſcribunt. Lac tepidum ad vermes alliciendos utile eſt. *Rulandus Cent. 7. Curation. Empiric.* Lac in quo ſilices igniti fuerunt extinçti aliquot vicibus in *Dysenteria* proficuum dicit. Decoctum avenæ excorticatæ alvum ſiſtit, acrimoniam humorum corrigendo.

Compoſiti CLYSTERES conſtituntur ex certo liquore, & in liquore iſto quædam coquantur, vel inſunduntur, & poſt coctionem demum aliquid certi additur.

Tot *Clyſterum* ſunt genera, quot intefſinorum ſunt vitia. Alii enim alterant, alii feces emolliunt, alii fluxiones cohibent, alii morſus & humorum acrimoniam compeſcunt, alii dolores leniunt, ulcera detergunt, aut ſiccant; Horum ruſus alii purgant, ſtatus diſſeſcunt, alii vermes enecant, alii nutriunt. De illorũ vario parandi modo agit *Mercatus lib. 1. Indic. c. 3.* quo loco plures alias invenies differentias Nam alii carnem generant, conſolidant, vel cicatrice obducunt, ſomnum conciliant, intefſina roborant, venenis reſiſtunt; & ad inſe-

inferas partes humores revellunt.

Horum materia, ex quibus componuntur, præterquam quod aliàs notæ, etiam ex Authoribus Præcticis sunt desumendæ. Nos in præsentiarum quid penes singulos tantum sit observandum in *Methodo Medendi* notatu dignam, enucleabimus.

Alterantes Clysteres vel calefaciunt, vel refrigerant; illi conveniunt partim cum detergentibus, partim cum carminativis. Istis utimur in Antestinarum æstu febrili aut inflammatione, vel ad totius corporis refrigerium, in febribus ardentibus, Hæcticis &c. Potissimus tamen est illorum usus in febribus, ad temperandos humores, eosque emolliendos & expurgandos intestinis adhærescentes; ne retenti majore concepto calore magis corrumpantur, febrem augeant, suo tetro vapore caput feriant, & alia inducant symptomata.

Circa Emollientes notandum, hisce purgantia vel alia irritantia non facile ac temere esse addenda, ne mali causa augeatur. Hinc Hippocr. lib. 2. de Morb. Mulier. Si sterus educere voles, nullum pharmacum bibito, sed aliis utere, nam præter hoc, quod nihil magis efficient, plus ad intestina trahent.

Qui fluxiones cohibent variis modis suam exserunt virtutem; Quidam enim tenues incrassant humores, quidam acres imbibunt, Nonnulli

inducunt intestinis cooperimentum, ne vel humoris sævitiem, vel acrimoniam persentiscant. In horum usu observandum; primo, si humores falsi, & crassi adsint, acrimoniam illorum prius esse retundendam, & temperandam, quam condensemus statim, majores aliàs dolores & fluxum diuturniorem concitaturi: id eoque humorum acrimoniam mitigantia ante adstringentium usum sunt adhibenda, ne acrior humiditas condensata fortius erodat, & majores dolores inferat. Deinde, si volumus valde adstringere, oleum esse omittendum, in primis in Dysenteria; quo enim plus Ulcera intestinarum putrescunt, adstringentia augere, & oleosa detrahare convenit; Ulcerum enim curatio hisce potius impeditur, quam promovetur. Si tamen symptomata urgeant, oleosa etiam, quæ suâ lubricitate consolidationem quidem impediunt, immisceantur, ut rectè Gal. lib. 12. *Method. Med. & lib. 1. de Simpl. facult. c. 36.* inquit; In Dysentericis dejectionibus, ubi vehementer rodunt, vel tragi succum, vel sebum hircinum per inferiorem indimus, quibus exulceratio non quidem sanatur, vires autem quiescunt. Cum Sebum probè dissolvi nequeat, & facile in intestinis concreseat & congeletur, prius cum modico olei rosati est temperandum, & probè calefaciendum.

Anodynos clysteres Sennertus lib.

2.

1. Medic.

1. *Medic. Practic. cap. de Phrenitid.* in summo virium lapsu, ubi opiata non commodè interius assumuntur, clysteribus admiscendos esse monet. Verum corrigentia non omittenda, qualia ol. anethi, rosac. chamamel. Nonnulli in Dysenteria quoque huiusmodi opiatis utuntur, sed malè faciunt. *Minadous* enim Patavinus Doctor observavit omnes illos Dysentericos, qui de Consilio Medicorum opiatis usi fuere clysteribus, mortuos esse, ratio est, quod ulcera intestinorum ab Opiatis putridiora & sordidiora reddantur.

Purgantes Clysteres ut plurimum in Epilepsiâ, Melancholiâ, Apoplexiâ & soporosis commendantur affectibus, ut non solum ex intestinis, sed & universo corpore evacuent, & à superioribus revellant partibus. In Apoplexiâ inquit *CL. WALLÆUS*, tam acres interdum clysteres è colocythide præscribere necessum est, ut ipsum sanguinem eliciant.

Nihil obest, vita enim servanda erat, & damnum hoc faciliè reparari potest; idque eò tutius peragitur, si Apoplexiâ ex copiâ sanguinis retenti fuerit suborta. Nec enim novum est in doctrinâ *Galenî*, Morbos Morbis curari, qui vel illis superveniunt, cum commoditate summâ à Naturâ excitati, vel ab Arte iaducti: quâ etiam ratione juvit Clyster ex muriâ paratus in dolore Anchæ, licet sanguis per intestina fuerit sublequutus.

Rhasis lib. de Mirabilibus curis. Vide *Zacut. Lusitan. Lib. 3. de Medic. Princip. histor. 31.*

Si Caput vel Pectus, vel hypochondria purgare velis, específicas adde plantas, si facultas videatur sopita, acria eligenda. Nos Vitrum Antimonii, Crocum Metallorum, Mercurium Vitæ & aliâ tuto in Clysteribus urgente necessitate adhibemus, non neglectis corrigentibus. Quod si virtus Expultrix cum fecum duritiæ est torpida, aut in intestinis crudorum humorum adsit copia, emollientiâ irritantibus & evacuantibus sunt miscenda.

Flatus discutientibus Clysteribus emollientiâ & leniter evacuantia admiscere consultum est, aliâs majores solent excitare cruciatus. Nam si flatuosus Spiritus, inquit *CL. Mœbins* de usu Clysterum, crassus densusque fuerit, aut materia multa & densior, quam quæ carminantibus Medicamentis evinci possit, iisdem potius flatibus multo plures generantur, & qui antea erant crassiores, tenuiores evadunt: sit itaque ut distenta & dolens pars flatibus novâ propagatione & attenuatione amplius distendatur, Oleumq. camino addatur.

In Renum doloribus etiam quæ flatibus generant, sunt omittenda, & ob hanc causam neque *Cassia*, nec *diacatholicum* admittendum. *Solander in Consil. fol. 300.*

Vermes

Vermes enecantibus Clysteribus si mel vel saccharum cum Mercurio prius benè agitatum addas, exitium animalculis istis parabis.

Nutrientes Clysteres in anginosi famelicis, exhaustis debilibus, gravidis, utero suffocatis, vomitabundis, & fastidio oppressis miro sunt ex usu. Partes enim tenuiores infusorum per Clysteres trahuntur à ventriculo tempore necessitatis, nam ventriculus famelicus crudos, & planè incoctos succos, & quoslibet injectos liquores imò faeces ipsas sapè prolecat, quo loco portio infusorum ad ventriculi fundum attracta in chylum vertitur; & quod venæ lacteæ ramificentur ad intestina, quæ ex ipsis infusorū tenuiores alliciunt portiones. Denique intestina non solum alimentum à ventriculo demandatum concoquunt, sed etiam inde chylum cōficere possunt, intestinorum enim & ventriculi eadem est Substantia, sive temperiem, sive colorem, sive tunicarum contextum spectemus. Galen. 4. de usu part. 17. Cur ergò, si coctio, quæ fit in ventriculo, peragi potest in intestinis, infusa per clysteres concoquere & in verum chylum transmutare non poterunt intestina? Et cum chylicent, cur succum infusum tenuissimum, tum suo, tum viscerum circumstantium calore non coquent & concoctum per vasa distribuent; & maxime si is sit concoctu facilissimus, ut Vinum, Ovorum vitelli, con-

tusum carniū electuarum &c. Vid. Oribas. lib. 8. cap. 24. Cardanus lib. 2. contradi. tractat. 6. Contr. 6. Lud. Mercatus 1. Indicat. 3. Zacut. Lusitan. in Prax. histor. lib. 4. c. 14. Sed, si Clysteres ex mente Galeni & aliorum Medicorum Clarissimorum non transcendunt cæcum intestinum ob vulvâ in Colo extensam (lib. 5. Meth. Med. 11. & lib. 13. cap. 17.) quomodo primò, à Capite & partibus distantibus revellere possunt? & quomodo deinde nutrire possunt totum corporis habitum? Verum sciendū est Clysteres infusos quoad corpulentiam & Substantiam suam cæcum intestinum naturaliter non transcendere, sed communicatione effluviarum, quæ ad longinquum permeant, ex toto evacuare possunt, similiter successione ad id, quod vacuatur, quâ de causâ revellunt à capite potentissime; Vnde CL. Mæbius l. c. inquit, Clysterum virtus apia nata est educere omnes excrementitios humores, non solum ex intestinis & hypochondriis, verum etiam ex toto corporis habitu, dubio præcū ob effluvia Purgantium per Clysteres in Colon ductorum fermentantia per arterias & venulas Mesentericas, tum etiam per poros insensiles, massa sanguinea communicata, qua instituta separatione vitiosi à bono, irritant expultricem in quovis membro corporis ad ejiciendum, & ita non solum crassa tartarea recrementa, verum etiam serosa, aquo-

*sa & tenuia per mesentericos ramos
sepe exterminantur.* Et inde humo-
rum à partibus remotis revulsio fit,
in Catarrho suffocativo, Apoplexia,
Pleuritide, Anginâ, Epatis inflam-
matione & alijs distantium ab inte-
stinis Partium Affectibus. Quæ cau-
sa est, quod *Galenus* *sec. loc. c. 1.* Cly-
steres non solum alvi excrementa
deponere, dicat, sed etiam quæ circa
hepar sunt, & adhuc longius ex toto
evacuare, manifestè asserat. *Si Cly-
steres,* inquit *CL. Sennertus lib. 3. part.*
2. f. 1. c. 1. à fortioribus Medicamentis
componantur, etiam è venis Mesami-
cis, imò universo corpore evacuare
possunt, & testatur id experientia,
quâ constat suppositoriis ex Ellebo-
ro albo factis applicatis eadem sym-
ptomata excitata fuisse, quæ iis, qui
Elleborum sumserunt, evenire so-
lent, & *vitri Antimonii* granis tribus
glandi inditis non solum alvum co-
piose motam, sed & vomitus excita-
tos fuisse. Nec ratio deest, cum enim
intestinum Colon vim Medicamen-
ti suscipit, per venas, humores in
truncò aortæ movet, unde etiam ac-
cidit, ut post Medicamenta purgan-
tia umbilico applicata purgatio se-
quatur, quia à venis vis Medicamen-
ti purgantis excipitur. Si igitur Pur-
gantia ex intestinis ad totum cor-
poris habitum penetrare possunt,
cur alimentis idem erit denegandû?
vid. CL. Mæbius l. c.

Hûc ob analogiam CLYSTE-

RUM nova etiam spectat CLYS-
MATICA hocce seculo inventa IN-
FUSIVA & TRANSFUSIVA, sive
CHIRURGIA INFUSORIA ET
TRANSFUSORIA. In ILLA in ve-
nâ ægroti subductâ prius aliquâ san-
guinis portione liquorem aliquem
Medicamentosum vel purgantem,
aut Alterantem aut Confortantem
summæ activitatis & subtilitatis per
peculiarem tubulum ad hanc rem
fabrefactum infundunt, ut ægotan-
tes hoc modo non solum purgentur,
sed & agonizantes quidam rescian-
tur, ad sudorem iterum suscitata no-
vâ penes illos sanguinis fermenta-
tione disponantur, & aliæ etiam al-
terationum idæ Massæ sanguinæ
pro diverso Morborum respectu im-
primantur, & ita curatio magis red-
datur expedita, dum Medicamentum
sanguini contribuendum immediate
sine ullis ambagibus Venam pene-
trans sanguini amicabili maritatur
connubio, nec opus habet in ventri-
culo & intestinis longis digestionum
momentis subijci, & de viribus suis
aliquid deperdere, & modo hanc,
modo illam suscipere Alterationem.
In HAC, scilicet TRANSFU-
SORIA sanguinem alium sive ho-
minis, sive alterius animalis sanis
Agni in primis immittunt, ubi affe-
cti prius sanguinis copiam insignem
Venæ-sectione exhauserint.

Verum plus habet novi hujus
inventi ratio momenti in theoriâ,
quam

quā ipsā Praxi, plus in invētiōe, & imaginatione quā ipsā operatione & effectiōe fundamenti. Plausibilis admodum est & primò perceptu jucunda, aliquampræ se ferens veri speciem, ad ipsam autem Experiētiæ & Rationis incudem revocata, cadit & nullus est pretiū.

Et verò **CHIRURGIAM INFUSORIAM**, quā liquores purgantes, vel alterantes & confortantes in Venarum receptacula infunduntur, quod attinet, certè hæc admodum operosa, impossibilis, periculosa partim, imò minus necessaria est; Nam Medicus hanc operationem imperans nondum uti probatam ac à sanioribus Medicis cultoribus receptam, tum ipsam agrotantem, tum ipsos etiam agrotantis agnatos & adstantes potest habere refractarios, & dissentientes, & si demum anoverint, salutaris autem eventus Medici intentioni eiusq; promissis non respondeat, futurum, ut ipsius fama maximè sit periclitatura Chirurgus autem administranti facile metū incutiet, ut vel in ipsā operatione errorem committere queat. Et si demum liquor aliquis infusus Massæ sanguineæ communicetur, certè aut ille statim immutabitur, antequam cordis attingat vestibulum, aut salvis viribus mediante circulari sanguinis Motu per reliqua viscera epas, lienem, pulmones &c. eo feretur; si prius eveniat, quæmnā

fructum agrotantes ab ejus immisione expectabunt? Sin posterius; quas quæso turbas ob hospitem exiticum, cor ac reliqua viscera excitabunt? Quod si etiam in agonizantibus liquor in venam immisus aliquod afferre debet auxilium, vectore quoque indiget, quid autem illo absente æger solaminis hauriet, in quo motus sanguinis partim torpidus, partim tardus, modo planè interruptus, ut infusam liquoris vim cordi ac reliquis corporis partibus communicare vix possit, summā roboris vitalis jacturā laborantibus. Et posito circulationem sanguinis, ut in Anginā, Epilepsiā, apoplexiā, febribus ardentibus &c. fit, partim esse auctam, partim imminutam partim depravatam, quomodo de liquore conveniemus imittendo? In **CLYSMATICA NOVA** deprehendi Aquas destillatas ex Card. 6. cochlear. &c. in venas fuisse infusas contra febres & Scorbutum; vah! quæ dementia? Talisne est horum Laticū effectorum virtus, ut miasmata morbosifica vi suā absterfivā eluere possint? Et in eadem **CLYSMATICA** refertur, Spiritum Vitrioli acidum ac corrosivum illud stagma, item Aquā fortem, quales in officinis venales, cani infusos, eum interfecisse, Sulphuris verò Spiritum alteri instillatum novis imprægnasse viribus ac robore. Sed, unde tanta promanavit virtus? præterquam enim, quod

Sul-

Sulphur cum Vitriolo ejusdem sint progeniei, uterque etiam acidus & corrosivus est, adeoque eosdem etiam præstant effectus, quemadmodum & Aqua fortis, figendo ac coagulando volatilia sanguinis Salia. Et quamvis purum putum etiam Sal Tartari fixum, vel etiam aliud alkali volatile sanguini infundas, tamen & hoc Nectar illud purpureum coagulabit, præcipitabit, & immutabit. Si igitur acidum pariter & alkali destruant sanguinis compagem & in neutra cum eo abeunt salia, qualia ex acido & alkali etiam volatili conflata, æqui quæso desideratos vel promissos dabunt effectus? Massam autem sanguineam alkali constare volatili Vulcani adminiculo constat. Si igitur fluctuanti ei intra ejus receptacula instilletur acidum, vel alkali deicietur illa protinus & cum instillato Sale in coagulum abit. Ecquem in finem nova hæc **CLYSMATICA INFUSORIA** est inventa? Non ob intemperiem sanguinis corrigendam, dum hæc non simpliciter à sanguine, nec in sanguine solum, nec ex sanguine, sed ab intemperie principaliorum viscerum suam habet originem; quo liquor immixtus absque turbis gravioribus vel vitæ periculo non perveniet; nec ob Substantiam sanguinis corruptam, quæ cacochymia est, emendandam, hæc enim purgantia indicat & malè affectorum viscerum

confortantia. Non dicam de difficultate in justâ ac legitimâ dosi hujus liquoris infundendi determinandâ, nec aliis circumstantiis.

Circa **TRANSFUSORIAM** infinita etiam exsurgunt dubia. Difficile admodum erit sanguinem alterius animalis aut hominis calentem absque Spirituum jacturâ inprimis arterialem non per ordinaria sanguiduca, sed alienum Instrumentum vel Metallinum, vel ligneum aut alterius Substantiæ in hominem transferre. Et licet fieret, hoc tamen dubium mansurum, annon illi, quibus administratur, huicce periculo sint expositi, ne cū sanguine humano, vel alio brutali inclinationes, mores, ac aliæ infinitæ impressiones seu Idææ traducantur? quæ causa etiam est, quod calidus ab Epilepticis exhaustus sanguis disfluadeatur. Deinde dubium est, annon transfusus hæc ratione sanguis etiam interiret, ubi animal, cujus est sanguis, Morti traditur, quomodo adscititius alius nascus emortuo illo, ex cujus brachio excisus fuit, putrescit ac decidit, moriente Excell. D. D. Sulzbergero, Academiæ Lipsiensis Professore, in programmate de Novis hisce inventis.

Hæc de **CLYSTERUM Differentiis**, & quæ in illorum administratione & usu sint observanda; Sequitur jam de **Materia quantitate** in componendo Clystere observandâ; de **Modo parandi & applicandi Clysteres**, &

quo

quo tempore illud ipsum fieri debeat.

Liquor coctioni destinatus duplo vel triplo sit major, quàm in *Clystere* parato, siquidem ut plurimum vel ad dimidiam, aut tertiam coquitur partem.

Purgantia in duplo, vel triplo proportionatione potionum ex infusione paratarum, & per os dandarum, sumenda; *Fortiora* ut troch. d. agaric. Scammon. colocynth. in petiâ ligata coquenda sunt, ne intestinis crassior earundem materia adhæreat tormina excitatura. *Mercurialia* & *Antimonialia* cum facili subsideant, nec coctione crassiores emittant partes, sine petiâ elixationi sunt committenda.

Circa *Compositionis Modum* notandum est, curiosâ compositione non opus esse. Cum nimia radicum, foliorum, seminum, florum, fructuumque varietas, quibus postea Oleum & alia accedunt, *Clysteres* male olentes pariat, qui nidore suo feminis uterum commovent, & viris etiam caput, osque ventriculi tentant, atque afficiunt. Unde & hodie celeberrimos Medicos sæpè ex unâ plantâ vel paucis seminibus *Clysteres* utiliter parare videmus. *Sennertus* Instit. lib. 5. p. 3. f. 3. cap. 24.

In *Quantitate CLYSTERIS* applicandi *infantibus* sufficiunt ad summum ℥ij. vel ℥iij. *Pueris* à ℥v. ad ℥vij. *Adultis* communiter ℥ij. Proceris & robustioribus ℥ij.

Notandum tamen *primò*, corporibus senilibus, debilibus & gravidis leviores & minores esse concedendos. *Deindè*, in affectibus, in quibus diu detinendi *Clysteres* minorem debere esse eorum quantitatem. Sic in Nephritide ad ℥ss. vel ad unicas paucas saltem dosim mensuramus, ne injecti liquoris quantitas intestina gravet, distendendo dolorem exasperet. Idem observandum in Colicâ, Iliacâ, ulceribus, & gravioribus intestinorum fluxionibus, in Enterocèle, Dyspnœâ, Hydrope, &c.

Modum applicandi Clysteres quod concernit, est iste notissimus; Et in ipso applicandi actu respectu applicantis & recipientis quædam sunt observanda.

Is, qui *Clysteres*, applicat, Instrumētum oleo quodam oblitum ad intestini recti ductum obliquum inserat, & circumligato bombyce ad cohibendum subitaneum refluxum sensim liquorem injiciat. Cavendū etiam, ne unâ cum clysmatis materiâ multus intrudatur Spiritus, ne flatus sursum pellantur, & tormina excitentur.

Ager, qui *Clyisma* recipit, utrum debeat esse supinus, an ad latus decumbens? non conveniunt Doctores. *Avicenna* situm commendat supinum, & quando aliqua pars dolet, in latus dolens debet ager revolvi. *Aliqui addunt*, ut crura eleventur, sic enim liquor melius ascendit. *Alii*

R

imperant

imperant, ut *agrotus* jaceat super *latus sinistrum*, sic enim facilius comunicatur liquor, quàm si decumbat super *latus dextrum*, pulvinari sub *coxâ* reposito, ut hæc altior sit *ventre*, & *crure sinistro* distante, & *crus dextrum* est elevandum, & *flectendum* versus *ventrem*, hoc enim modo citius ascendit in *intestina* & versus *omnem partem* accedit. Verùm nihil refert, si *æger* *supinus*, si *pronus*, si *in latus sinistrum* aut *dextrum* revolvatur, modo placidè fiat, nec ante tempus *enema* ejiciatur.

Post *Injectionem* *ager* ab omni motu quiescat, ne *diaphragma* & *musculi abdominis* attollantur & comprimantur. Retineatur per *horâ integram*, si fieri potest, minus temporis *spatiû* insufficiens, majus excedens.

Quidam ex consilio *Rondeletii* 7. *Metb. Cur. Morb. c. 24.* remanentiam, è quâ *Clyster coctus*, *ventri* simul imponunt, ad modum *cataplasmat*, *Melancholicus humor*, ait, ille, non solum in *venis*, sed & in *Musculis* sparsus heret.

Quantitas humiores educendi; in primo ordine est unica excretio, in secundo tertia, quarta, & in tertio quinta aut sexta. Nunquam ad *duodenarium numerû* ascendere licet.

Quoad tempus Morbi, si *Morbus* est saluber, nec periculosus, *Clyster* præcedat omnium aliorum *Medicamentorum*, si *Venæsectio*, si *ve*

sudorum provocatio sit, *administratio*ne, si *necessitas* postulet; Sic in *Dysenteria*, ubi adest *humorum acrimonia* à principio statim, antequam *intestina* ulcerentur, abluentes & *acrimoniam* illam temperantes *Clysteres* sunt applicandi. Revellentur, etiam in principio *Morbi* fecibus *alvinis durioribus* prius per *emollientes* seclasis conveniunt. *Anodyni* etiam omni conveniunt tempore; Si verò *Morbus* sæviat, sui que *vehementiâ* periculum minetur, ut *Pleuritis*, *Angina*, *cæteraque interne inflammationes*, prius *Venæsectio* est adhibenda, subsequente postmodum *Clystere*.

Clysteres Adspicillorii in *Morbi* progressu conveniunt, post deteriores adhibitos & consolidantes.

Vermes necantes sunt jejuno applicandi *stomacho*. Prout & in omnibus reliquis opera danda, ut *ventriculo* à cibis vacuo exhibeantur, aliàs cibis statim unâ educeretur, & *concoctio* ita læderetur. Accidit interdum, ut in *Febris* ex nimio potu purgantia retineri nequeat, sed statim evomantur; si tunc præmittatur *Clyster*, purgans retinebitur. Idem sæpè accidit etiam in *Febris Pestilentialibus*.

Interdum *CLYSTERES* infusi *Medicorum* eludunt spem, & in *intestinis* subsistunt, id quod ut plurimû in atrocissimis accidit doloribus vel *Nephriticis*, vel *Colicis*, ubi dolor ex-

pultricem ab officio revocans, vacationem impedit, quæ causa est, quod dictis doloribus alvi sæpè conjungatur obstructio.

Quamquam *CLYSTERES* omnibus non solum convenient corporibus, Infantibus scilicet, Pueris, adultis, viris & Fœminis, verum etiam quibusvis ferè corporis affectibus sint levamento, notandum tamen primò in Variolarum, Morbillorum & aliorum exanthematum eruptionibus, licet saltem ex lenientibus & eluentibus constent ingredientibus, quinimodè esse abstinendum à Clysteribus, ne Naturæ motus vel conatus à centro ad circumferentiam turbetur, eademque tunc anxie occupata evidenter distrahatur, ejusque præcipuum robur perperam divertatur. Deindè Gravidas purgantes Clysteres non faciliè esse exhibendos, quia vis eorum irritans intestinum Rectum & uterum illi incumbentem stimulat ad foetus expulsionem. Tertiò, illis etiam, qui hæmorrhoidali obnoxii sunt fluori, obesse, imò frequentem ac nimium illorum usum fluxum hunc causare posse, & fieri nonnunquam ex regurgitante sanguine horum vasorum in intestinis Ulcera.

HELMONTIUS lib. de Febribus cap. 7. §. 8. Clysteres frequens ac pudendum Medentum subsidium vocat. Ego olim, inquit, Enemata nunquam nisi cum pudore, suasi, &

descripsi. Postquam autem fida remedia nactus sum, Clysteres prorsus abhorruì, veluti beluinum remedium ab Avere doctum. Etenim quod Clyster quilibet, naturaliter sit intentionis hostilius, exinde liquet quod singula recipiantur per modum & respectum recipientis. Quod sic latius explico. Oculi lacryma etsi salsa, tamen indolens est, quia oculo familiaris & cognata. Aqua verè simplex in oculo dolet, & aliud quidlibet. Urina quoque, etsi salsa non mordicat Vescam. Decoctum autè quæcunque per cathetera inierimissum, etiam suavissimum, dolet intus. Si verò lotium, vel tantillum aciditatis hauserit, è novellis cerevisiis, aut aliunde, ingens mox stranguria, & lotii est fullicidium. Stercus ergo cum cognatum sit intestinorum contentum, & domesticum non mordicat, nec sentitur, donec ad carnosas recti intestini partes devenerit, tanquam Janitoris munere fungentes, ideoque sentiant & urgent. Unde concludo, quod quilibet Clyster, cum sit peregrinus intestino, non possit non illi esse molestus & ingratus. Denique, Clyster nunquam ascendit ad intestinum Ileon; Nam si 18. uncias injicias, jam magna ejus pars in tubo superest, vel foras elabitur injiciendo, adeoque tantum ad principia coli intestini pertingit. Denique, resolvunt Enemata purgantia cruorem in Mesenterio. Saltemque, interminis febrium loquendo. Nemo unquam per Clysteres eduxit febres:

quia loca materiâ febrili obfessa non adiverunt, neq; illa solantur unquam. Nec interim desinunt contaminare, & emungere cruorem de venis, conterminis intestino. Clyster hodiè lascivioribus populis tam familiaris est, quod elotio & adjumentum vocetur. Quasi excrementum naturale velint eluere. Piis auribus pudorem suscitant. Sunt etiam, qui Ignaviam intestino per Clysterem introducere, vel alio vitio contraxere, ideoque sibi deinceps Clysteribus assuescendum persuadent. Sanè vitium stipricitatis, ut aliâ radice scaturit ac pendet, facillè proprio sanationis termino succurritur. Etenim, ut qui minus laxam alvum habet, agrotat; ita & qui pigram patitur, laborat. Sanandum est malum, non autem palliando per Clysterem alvus quotidie proritanda & laxanda est. Facilis nempe est prognosis, quod sic pergendo novissima semper fuerint deteriora, vitæque concedita ejusmodi auxiliatoribus necessariò accursetur. Subscribent his Nationes, quotquot laxantia in horrore habent. Ut Campinienses, Arduennenses, itemq; Ascurani &c. quibus ut Clyster est insolitus & inauditus; ita Senium robustum & frequentissimum. Est tandem Clysterium ultimus scopus, quod juscula carniū liquatarum, sive alendi injiciant, quod profectò intoleranda supiditatis est argumentum. Nam injecti liquores primum se miscere stercorei ibidem reperto, deinde infundun-

tur partibus, quibus proprium est cuncta in sterces mutare; ac tertio constat per Experientiam, quod ejusmodi juscula, si binis horis abinde rejiciantur, oleant non solum sterces; sed quodammodo Cadaver. Etenim cum non eat ad secundum aut tertium, nisi per primum; non possit autem de cibis in stomacho indigestis, & in verum ac laudabilem chylum non commutatis, fieri cruor ullatenus: sequitur etiam quod injecta juscula cadaverentur; nunquam autem possint in alimentum transire. Nec arguit quicquam, quod ejusmodi juscula carnem liquatam gerant per modum chyli; Nam actum est nihil, nisi prius susceperint fermentales proprietates prima digestionis, preparatorias ad vitam, alibi extra stomachum non reparabiles. Quicquid enim indigestum de stomacho labitur, molestum est, diarrhæas, tormina, itemque ructus uidosos movet, & Ascarides gignit. Quæ autem infernè injiciuntur, quia nequidquam beneficii prima digestionis habent, necessariò cadaverantur. Quia calorem loci quidem experiuntur, sed orbantur verò fermentò vitalis digestionis. Hac Helmontius.

Verum illa admodum speciosè quidem ita proposita fuere à dicto HELMONTIO, sed pace tanti Viri & salvâ ejusdem existimatione regeo, hæc omnia allata non omne ferre punctum.

Nam primò Ratio à Pudore petita inepta

inepta est, hoc enim modo nec gravidarū, partus difficultate laborantiū manus auxiliatrices utero deberent inferri; & glandes etiam, pessaria, Syringæ & alia remedia aut instrumenta locis pudendis destinata essent posthabenda. Verecundiam omnes quidem veneremur, sed in loco ac tempore certò, si modo non præbeamus scandalum. Qui enim ineptè verecundus est, specie quādā turpitudinis erroneā oblatā, ei in immanem dolorem prolabi proclive est. *Deindè*, quid refert, beluinum esse Remedium Clysterem? tota remedia ob Authoris ignobilitatem non sunt rejicienda, in primis si illorum effectus sit laudabilis. *Tertiò* licet etiam Clyster intestinis sit hostilis, tamen salutaris est, & humores ex illis rejicit vitiosos. Vomitoria etiam sunt ventriculo hostilia, & tamen eorum usus nec ab ipso *Helmontio* contemnitur. *Quartò* quāvis Clysteres non ad Ileum adscendant, tamen illorum virtus altius penetrat, ut supra monuimus. *Quintò*, à veritate alienum est Enematū ingredientia esse venenata; Dissimilia sunt Naturæ, non similia; in eam operantur per irritationem, & alterationem. Correcta teste *Experientia* nullā inferunt noxam. *Sextò*, licet ipsam non rejiciant febrim, tamen causam ejus occasionalem diminui possunt, unde *Argenterius* in *Galen. art. Medic. comm.* 3. febrim

um materiam sæpe per Clysteres expurgatam fuisse testatur. *Septimò* probandum est illos contaminare & emungere cruorem è venis vicinis. *Octavò*, nemo veterum notus est, qui Clysteres damnaverit aut proscripserit. *Nonò*, intestinis per Clysteres ignaviam induci, ut tandem officii sui obliviscantur, nec postmodum nisi iis lacescita deponant excrementa, hic metus nullus est, si intra rectū ac veri usus terminos maneamus. *Decimò*, Nationes quasdam, ut *Campinenſes*, *Arduennenses* & *Ascuranos* &c. non habere Clysteres in usu, & tamen esse longævos, nihil obstat. Dantur enim & hodiè, qui hoc remedii genere nunquā fuisse usi, & tamen sunt longævī, inde tamen nulla est sequela, quod eorum apud alios nullus sit relinquendus locus. *Undecimò* Clysteres Nutrientes cum fecibus misceri alvinis verum quidem est, negamus tamen in illas mutari. Et licet odore excrementorum imbuantur, non intermittunt tamen nutritium Naturæ desiderantī & anhelantī communicare succū. Alimenta solida quidem exactiorem ventriculi requirunt fermentationem aut fermentales proprietates, in ipsis intestinis perficiendas, si chylum pro sanguine conficiendo suppeditare debent. Tenuia verò ac spirituosā vel leviora in intestinis alteratione præviā ipsius cordis ac massæ sanguinæ virtute in succum alendo

alendo corpori utilem mutari possunt. Vid. *CL. Rolfinck. in Merb. Curand. febr. general. cap. 28. & D. Meibius in tr. de Usu Clysterum.*

FORMULÆ CLYSTERUM IN CAPITIS VULNERIBUS AD alvum aperiendam.

Rec. radic. aristoloch. rot. Valerian. ana ℥j. herb. verben. betonic. ana M. ij. fl. stoechad. A. hyperic. a. p. iij. coq. in f. q. aq. comm. Rec. Col. ℥viij. in quibus dissolve elect. hiera cum agarico ℥iss. Vitell. ovi vj. M. f. Clyster.

Si opus est revulsione, conveniunt Ruta, centaurium minus, feltauri inspiss. dissolvi quoque potest in Clysteribus, cum castoreo & salibus Cephalicis. His addi possunt, quæ convolutionibus Epilepticis & Apoplecticis resistunt, cum isti Affectus sæpius supervenire soleant, ut Iva arthetica, lil. convall. radic. pœon. & alia Epileptica & Apoplectica.

In Capitis Dolore ab humoribus adustis Scorbuticis orto.

Hic Medici Practici fortissimos solent præscribere Clysteres, eum in finem, ut Natura quasi concussa exosos vitiosos humores expellat. Hi enim Archæum movēt, ut is se liberet ab irritantibus dictis humoribus per vim purgativam commotus; ex mente Helmontianâ.

Rec. Radic. polypod. hellebor. nigri ana ℥ij. fol. Malv. alth. Mercurial. Majoran. Centaur. min. betonic. ana. M. ss. fl. borragin. bugloss. a. p. iij. Senn. A. f. f. ℥i.

Incis. & contus. coq. simul in f. q. juris carnis bovillæ non salitæ ad tertias, Rec. hujus Col. ℥ss. adde Cassiæ noviter extract. ℥i. diacathol. ℥ss. Mell. rosat. ℥i. ol. chamæm. ℥iss. Sal commun. ℥ss. M. f. Clyster.

IN LETHARGO; EPILEPSIÆ aut APOPLEXIÆ paroxysmo.

Rec. radic. pyrethr. (valde stimulat & pituitam educit.) ℥j. agaric. ℥iij. pul. colocynth in pet. ligat. ℥iss. sem. ruta ℥i. fol. Rutæ. fl. Centaur. min. lil. convall. Stoechad. A. a. M. j. incis. & contus. coq. in f. q. aq. commun. Rec. Col. ℥viij. in quibus dissolve elect. hier. pier. cum agaric. ℥vj. fell. tauri inspiss. ℥ii. Mell. anthosat. ℥vj. Sal ruta ℥i. vitell. ovi j. f. Clyster detur cum instrumento statim applic.

IN PARALYSI.

Rec. radic. Angelic. Imperator, Irid. Fl. a. ℥iss. alth. ℥i. Semin. carthami ℥iij. anis. ℥j. troch. de agaric. in pet. ligat. ℥ss. hermodactyl. ℥i. Cardamom. cubebæ. ana ℥ii. fl. Primul. veris. p. iij. anthos. Salvia a. p. ij. herb. chamædr. chamæpyt. ana M. i. incis. & contus. coq. in f. q. aq. comm.

comm. Rec. colatur. ℥i. adde fell. tauri inspiss. ℥iſſ. Mell. anthofat. ℥i. Hier. Pler. f. ℥i. Extract. Caſtor. ℥ſſ. ol. d. rutæ. gutt. vi. Vitell. or. j. M. f. Clyſter.

IN MOTIBUS CONVULSIVIS.

Rec. Radic. pæon. ℥iſſ. alth. ℥ſſ. Stercor. pavon. ℥i. herb. galeg. rutæ. ana M. j. fl. tilia. primul. ver. lii. quall. ana. p. ii. coq. in ſ. q. aq. comm. Rec. Col. ℥vii. fell. tauri inspissat. ℥iſſ. el. hier. c. agarie. ℥j. Vitell. or. j. fiat Clyſter.

IN CATARRHO SUFFOCATIVO.

Rec. radic. Alth. ℥ſſ. aristoloch. rot. ℥i. ſemin. fenicul. ℥i. Carthami in pet. ligat. ℥vi. agarie. alb. in pet. ligat. ℥ii. h. centaur. min. rutæ. betonic. Marrub. a. M. j. incif. & contuſ. coq. in ſ. q. aq. comm. Rec. Col. ℥viii. in quibus diſſolve Elect. hier. c. agarie. ℥iſſ. fell. tauri inspiss. ℥j. Vitell. ov. j. f. Clyſter.

Vel:

Rec. Spec. decoct. Pectoral. h. centaur. min. rutæ ana M. j. radic. aristoloch. rot. ℥iſſ. coq. in ſ. q. aq. comm.

Rec. Col. ℥ix. in quibus diſſolve El. hier. c. agarie. ℥i. Sir. Nicotian. ℥iſſ. Vitell. ov. j. Sal. gemma. ℥i. f. Clyſter; ſi catarrhus nimis contumax fuerit, poteſt Colocynthis in pet. ligat. addi, à ℥ſſ. ad ℥i.

IN ASTHMA TE.

Rec. Herb. Marrub. hyſſop. Capill. veneris ana M. j. radic. Ireos fl. ℥i. Sem. carthami in pet. ligat ℥vi. agarie. alb. ℥ii. coq. in ſ. q. aq. comm. Rec. Col. ℥viii. in quibus diſſolve Hier. c. agarie. ℥vi. Vitell. ov. j. M. f. Clyſter.

IN VOMITU.

Rec. Summit. abſynth. Centaur. min. h. Menth. ana M. j. radic. Aron. ℥i. coq. in ſ. q. aq. comm. Rec. Col. ℥ix. Hier. c. agarie. ℥iſſ. Vitell. ovi j. fl. Clyſter.

IN CHOLERA.

Rec. Herb. mercurial. Malv. parietar. Scordii ana M. j. fl. malvæ p. iii. radic. alth. ℥i. coq. in ſ. q. aq. comm. Rec. Col. ℥vii. Tripher. Perſic. ℥i. M. f. Clyſter.

Vel:

Rec. Fl. chamæmel. verbaſc. malvæ. ana M. ſſ. coq. in ſ. q. laetis Rec. Col. ℥viii. M. f. Clyſter anodynus.

IN PASSIONE COLICA.

Rec. Herb. calaminth. rutæ fl. chamæmel. ana M. j. fol. lauri. p. iii. radic. angelic. ℥iſſ. baccar. lauri ℥i. ſeminis. cumini. carui. feniculi ana ℥ii. coq. in ſ. q. aq. comm. Rec. Col. ℥i. in quibus diſſolve El. de baccis lauri ℥iſſ. ol. deſtill. lauri. cumini. carui ana gutt. ii. Vitell. ovi j. M. f. Clyſter pro duabus doſibus.

Nota, in affectibus flatulentis omnibus Clyſteres non toti unâ vice primûm

primū sunt applicandi, sed primò tertia præterpropter pars; Secundā vice reliquum est adjiciendum, ita enim melius retinetur.

Vel:

Rec. fl. chamæmel. Rom. summ. aneth. herb. Mercurial. ana M. i. bac. car. laur. ꝑi. ꝑii. radic. Zedoar. ꝑi. cortic. aurant. ꝑi. semin. cumini. carui. aneth. ana ꝑi. coq. in f. q. Vini Rec. Col. ꝑi. in quā dissolve El. de bacc. lauri ꝑi. castorei. ꝑi. ol. destill. rut. chamæmel. aneth. a. gutt. iv. f. Clyster.

Vel:

Rec. Vini Malvatici ꝑi. El. de bacc. lauri ꝑii. Vitell. ovi j. ol. destill. Lauri gutt. iii. f. Clyster.

Hæc omnia sunt usurpanda, si à flatibus oriatur colica; Quod si autem Obstructio alvi causetur Colicam, seq. conveniunt Emollientia.

Rec. herb. 4. emoll. ana. M. j. Mercurial. m. j. fl. Sambuci M. fl. radic. alth. ꝑi. coq. in f. q. aq. comm. Rec. Col. ꝑviii. Elect. Lenitiv. ꝑi. Sal. gemmæ ꝑii. Vitell. ovi j. f. Clyster.

Rec. Herb. Mercurial. M. ii. fl. malv. Sambuc. a. M. i. rad. alth. ꝑi. sem. lini. fœnugræc. a. ꝑii. coq. in f. q. feri lactis Rec. Col. ꝑvi. Elect. Lenitiv. ꝑi. Vitell. ovi j. f. Clyster.

SI à VISCIDA MATERIA.

Rec. herb. calaminth. Menth. rut. Centaur. minor. a. M. j. radic. helen. angelic. a. ꝑi. imperator. ꝑi. sem.

Cartham. in pet. ligat. ꝑvi. coq. in f. q. aq. comm. Rec. Col. ꝑi. El. hier. picr. ꝑi. Vitell. ovi i. f. Clyster.

CLYSMA ANODYNUM.

Rec. fl. Malvæ. Sambuci. chamæmel. verbasco. Linar. ana. M. i. radic. lil. alb. alth. a. ꝑi. coq. in f. q. lactis. Rec. Col. ꝑi. Vitell. ovi j. M. f. Clyster.

IN DYSENTERIA CLYSTERES ABSTERGENTES.

Rec. Hordei. furfur. a. M. i. coq. in f. q. aq. comm. R. Col. ꝑx. Mell. rosar. ꝑii. f. Clyster.

Vel:

Rec. herb. parietariæ m. ii. fl. verbasco M. i. furfur. M. j. coq. in f. q. aq. comm. Rec. Col. ꝑi. Sacchar. Thom. ꝑii. f. Clyster. Potest etiam loco aquæ sumi serum lactis.

CLYSTERES ANODYNI.

Rec. fl. verbasco chamæmel. rom. Malv. arbor. Papav. rh. a. M. j. radic. alth. ꝑi. sem. fœnugræc. lini a. ꝑi. coq. in f. q. lactis Rec. Col. ꝑi. f. Clyster.

Rec. fl. chamæmel. m. ii. verbasco. Linar. a. m. i. sem. alth. ꝑiii. coq. in f. q. lactis Rec. Col. ꝑi. adde. Servi cervini. ꝑi.

Ubi dolor ingens est, fieri potest Clyster ex oleo hyperici & sevo hircino vel cervino. Utrumque enim lenit dolores, & consolidationem promovet.

CLYSTERES CONSOLIDANTES.

Rec.

DE CLYSTERIBUS.

37

Rec. herb. Plantaginis. Sanguiforb. Equiset. virg. aur. a. M. j. radic. bistort. tormentill. symphyt. a. ʒj. Sem. Plantagin. Sanguiforb. a. ʒiss. coq. in f. q. lactis. Rec. Col. ʒbj. adde Vitell. ovi. f. Clyster.

Vel:

Rec. h. Equiset. Millefol. Polygon. Sanguiforb. a. M. j. radic. bistort. symphyt. tormentill. filipendul. ana ʒi. coq. in f. q. juris vervecini Rec. Col. ʒbi. f. Clyster.

IN HYDROPE ASCITE.

Rec. herb. gratiol. fl. sambuc. acacia a. M. j. radic. irid. nostrat. bryon. ana ʒj. baccar. lauri ʒvj. coq. in f. q. urinæ puerorum, vel feri lactis. Rec. Col. ʒviii. El. Hier. picr. de bacc. lauri. a. ʒj. Nitri Antimoniat. ʒi. Vitell. ovi. n. i. f. Clyster.

Vel:

Rec. Cortic. inter. sambuc. frangul. radic. bryon. cyclamin. irid. nostrat. ana ʒi. sem. cumini. carui. ana ʒii. coq. in f. q. urinæ pueror. vel feri lactis. Rec. Col. ʒviii. El. hier. Picr. c. agarie. ʒi. ol. diacolocynth. ʒss. Vitell. ovi. n. i. f. Clyster.

IN NEPHRITIDE.

Rec. herb. violar. Malv. parietar. a. M. j. radic. alth. ʒii. fl. malv. chamamel. a. p. iij. coq. in f. q. aq. fontan. Rec. Col. ʒviii. in quibus dissolue Cassia pro Clysterib. ʒiss. ol. lil. albor. ʒi. Scorpion. f. ʒij. f. Clyster.

Vel:

Rec. herb. ononid. heder. terr. parietar. virg. aur. ana M. j. radic. ononid. bardan. a. ʒi. sem. alth. ʒiiij. fl. sambuc. genista. ana M. ss. coq. in f. q. aq. comm. Rec. Col. ʒvj. cassia pro Clyster unguenti clymatici ana ʒj. Sal genista ʒi. vitell. ovi. n. j. f. Clyster.

Vel:

Rec. Ol. lini ʒbj. nitri cum $\frac{1}{2}$ fix. ʒi. M. pro Clyster. pro ditioribus substituetur ol. amygdal. dulc. express.

IN INFLATIONE UTERI.

Rec. herb. Menth. Pulegii. Meliss. ruta ana M. ss. fl. chamamel. aneth. Centaur. min. ana p. iij. semin. cumini. carui. apii a. ʒi. bacc. lauri ʒj. incis. & contus. coq. in f. q. juris bovin. Rec. Col. ʒbi. adde El. de bacc. lauri benedict. laxativ. ana ʒss. ol. laurini. ʒvi. Sal. arthemis. ʒi. f. Clyster.

IN SUFFOCATIONE UTERINA.

Rec. galbani. Opoponac. ana ʒi. ol. amygd. dulc. violar. ana ʒss. vini albi dulcis. ʒiss. Macerentur per noctem, liquecant, colentur: rursus liquecant in oleis & injiciantur.

IN LOCHIORUM RETENTIONE.

Rec. herb. meliss. pulegii. arthemis. ruta. majoran. ana M. ss. fl. chamamel. p. ii. Lavendul. centaur. min. a. p. j. radic. aristoloch. rotun. lil. alb. pæon. a. ʒss. sem. Dauc. rut. sesel. a. ʒi. bacc.

S

LIBER I. CAPUT X.

38
 ʒi. bacc. laur. ʒʒ. coq. in ſ. q. aq. Rec.
 Col. ʒx. Elect. Diacathol. Benedict.
 laxativ. ana ʒʒ. ſpec. Hier. ʒiv. ol.
 chamæmel. ʒi. rutæ. aneth. ana ʒʒ.
 Sal gemmæ ʒi. M. f. enema.

LUMBRICOS ALLICIENS.

Rec. hordei integri. furfur. roſ. r.
 ana p. ii. radic. liquiriz. raf. paſſul.
 mundat. a. ʒʒ. coq. ad ʒʒ. adde Sac-
 chari rubri ʒi. Vitell. ov. j. f. Clyſter.

LUMBRICOS IN CRASSIS IN- TESTINIS INTERFICI- ENS.

Rec. radic. gentian. ʒi. abſynth.
 vulg. abrotani a. M. j. centaur. min.
 M. ſ. femin. ſantonic. ʒii. coq. ſ. q.
 aq. Colatur. ʒvii. adde olei coct.
 abſynth. ʒi. Salis ʒi. f. Clyſter. Addi
 etiam poteſt Benedict. laxativ. & hie-
 ræ Picræ ana ʒiiij. vel ʒʒ.

CAPUT XI.

De Sudoriferis.

Vidimus, quomodò **HUMORES**
totâ Subſtantiâ peccantes, par-
tim Purgantibus, partim *Vomitoriis*
& Clyſteribus evacuari poſſint. Su-
 pèreſt, ut de duobus reliquis Evacu-
 antibus **SUDORIFERIS & DIURE-**
TICIS tractemus.

Sunt autem **SUDORIFERA** Me-
 dicamenta, quæ humores tenuēs vi-
 tioſos ac corruptos non ſolùm e
 corporis habitu, verùm etiam reli-
 quâ parte corporis mediantibus ve-
 nis, arteriis & vâſis lymphaticis, vel

ſenſibiliter per ſudorem, vel inſenſi-
 biliter per effluvia expellunt, in plu-
 rimis affectibus ad illorum cauſas
 exterminandas ſummè utilia.

HUMORES, qui per **SUDORIFE-**
RA expelluntur, ſunt vel *tenuēs ex-*
crementicii Nitro-Sulphurei, vel ſero-
ſi, lixivioſi, acidi, ſætidî, tingentes,
copioſi, pauci, particulares, univer-
ſales. Saporis præſentia dictòrum
 humorum ſæpe dat indicia. Sudores
 Scorbuticorum febricitantium pro-
 prii hos ipſos probant. Sic ſæpè ob-
 ſervatum in Arthritide vagâ Scorbu-
 ticâ decumbentibus; quibus poſt ſu-
 dorem falſi humores copioſiſſimè
 erumpentes dolores non minimos
 inſignemq̃ue pruritum excitabant,
 cutique tam evidentiſſimè adhære-
 bant, ut oculis diſcerni & manu ab-
 ſtergi poſſent. Sudores acidi ac
 ſætidî ex cruditate elevati acida in
 ſenibus & hypochondriacis ſplene-
 ticiſ frequentiſſimi. Serum enim co-
 pioſum facilè ſale ſykveſtri volatili
 ſcoriis tincto ſulphureis contamina-
 tur, hæc aliena qualitas à ſero com-
 bibita multorum Morborum fit oc-
 caſio, dum fermentales viſcerû pro-
 prietates corrumpit, partium inde
 irritat Archeum, qui thymoſin ad-
 ſumens varias excludit affectiones.

Si *modum* illum, quo Medicamē-
 ta hæc ſuam perficiunt operatio-
 nem, inveſtigamus, neceſſe eſt, ut vel
 ad quorundam vim præcipitativam,
 vel attenuativam, & reſolutivam,
 comu-

confugiamus. Nunquam enim mor-
bifica *uidetur* motu cordis medi-
ante sero à centro ad circumferenti-
am cum sanitatis commodo per ar-
terias & poros expelluntur, nisi spò-
te vel à Natura, vel à Sudorificis aut
aliis Medicamentis digestivis ad e-
grediendum apta facta fuerint; hoc
est, nisi diaphoretica quædam sint
æmula Naturæ, quæ vim Archéi tu-
multuantem sedent, & unâ causam
morbificam seu exoticas aporrhæas
in sanguine errant, nemo ab illis
bonum sibi pollicebitur successum.

Sunt autem *SUDORIFERA vel
interna, vel externa.*

Internorum quædam conveniunt
effluviis salinis volatilibus sulphu-
reis, quæ, antequam ad habitum ex-
pellant corporis, prius figant & præ-
cipitent necesse est. Sic in febribus
illud febrile fermentum, quod sæpe
invisibiliter, odore tenus vel auræ in-
star ne grani pondere aut mole, sed
exceptum omni lege & dimensione
methematicâ nos ingreditur, ut totâ
Spirituum vitalium Substantiam sibi
assimilando penetret, non stercoreâ
& corporalem purgationem postu-
lat, sed præcipationē, & fixationē
seu potestativam in herbâ elibera-
tionem, nisi ægrotum in præsentis-
simum velis deducere periculum.

Quædam crassis conferunt Hu-
moribus, ex quorum censu sunt, quæ
vim possident attenuativam & reso-
lutivam. Sciendum tamen in horum

legitimo usu juxtâ esse adhibenda,
quæ vim aperiendi, humores crassos
incidendi, abstergendi & corruptos
separandi vim habent, aliàs timen-
dum, ne, dum Sudoriferis utimur a-
liis, materia morbifica attenuata
magis moveatur, obstructions au-
geantur, vires corporis diminuantur,
& pejora superveniant symptomata.
Sic in febribus cum affectione hypo-
chondriacâ conjunctis tartareis unâ
peccantibus humoribus felicissimo
cum successu utimur iis, quæ juxta
vim suam antipyreticam attenuati-
vam maximâ ex parte sunt etiam in-
cidentia & aperientia, quæ humores
aptos reddunt excretioni, & ad re-
solutionem & fermenti febrilis per
sudorem expulsionē faciunt, & præ-
terea Naturam & meatuū ac viarum
organa ad excretionem exstimulant
& extergunt.

Quædam indifferenter omnes hu-
mores, tam tenues, quam crassos, illos
quidem expellendo, hos verò saltem
movendo & agitando aggrediuntur.

Quoad Locum, ex quo Sudorife-
ra evacuant, licet imediatè habitum
corporis totius evacuent, mediâtè
tamen & consequutione quædam
vasa omnia, venas, arterias, vasa
lymphatica, & reliquas corporis
partes inaniunt.

In *Morbis lentis aliisque affectibus
sine febre conjunctis* nunquam *Sudo-
riferis* simpliciter ita dicta à princi-

pio sunt adhibenda, nisi totum corpus prius debite sit, & exquisitè evacuatum, non solum sanguinis missione, sed & Purgatione, si ea opus sit: secus enim si feceris, humores subito ad cutem irruentes ejus angustos non tantum obstruent meatus, sed & metus erit, ne saburra vitiosorum humorum in alvinâ restagnans regione ad habitum deferatur corporis.

In *Febribus* autem, si *Sudorifera* sint ejusmodi *Naturæ* & *efficaciæ*, quæ materiam febrilem ad egrediendum aptam faciunt, hoc est, quæ volatilia figunt, præcipitant, & unâ adhibeantur, quæ obstructions referant, statim in principio conveniunt, ut ab his fermentum febrile edometur, & aliquam à massâ sanguineâ patiatur separationem; In omnibus autem alvus quotidie proritanda sequis, leniter alvum subducentibus. Sic si quis in *Febribus Ardentibus*, ubi viscera obstructa, vires debiles, tota massa sanguinea ebulliens, in principio statim vellet ejusmodi *Sudorifera* adhibere, quæ tantum humores irritent, non autem sedent, materiam seu fermentum febrile non unâ per sudorem & urinam expellant, & obstructions aperiât, hic certè in Mortis periculum agrum deduceret, si quidem hac ratione summa virium fieret diminutio, & præter hanc pericula excitarentur Symptomata, atque vice salutis ipsa afferretur Mors.

Priorem quæ edunt effectum, pau-

ca sunt, & secretæ plerunque præparationis. Posteriores suppleant, quæ communiter sunt nota.

Duplicis hujus sortis desumuntur, primò è Regno minerali; deinde è regno animali, & tertio è Regno vegetabili.

Ex Regno minerali agmen ducunt ex Antimonio parata Medicamenta. Ex ejus præparationibus illæ, quæ genuinæ, compendiosæ, & verè Philosophicæ sunt, Naturæ mystis sedulo investigandæ, seligendæ & usurpandæ sunt. Inter illas sumæ virtutis & efficacis in plurimis prostant Morbis Bezoardicum Minerale, Martiale Joviale, seu P. J. Fabri Sudorificum Maximum, Solare, Lunare, Antimonium diaphoreticum, Tinctura sicca Antimonii, seu Sulphur auratum Antimonii, Tinctura liquida Antimonii, Cinnabaris Antimonii nativa & artificialis.

Bezoardicum Minerale ex Regulo Antimonii & Mercurio sublimato; Martiale ex Regulo Martis & dicto Mercurio; Joviale ex Regulo Antimonii, Jove Anglicano & Mercurio meteorizato; Solare ex nominato Regulo Sole, & Mercurio sublimato; Lunare ex Regulo laudato Luna & dicto Mercurio Igne suppressionis in spumam destillatis, multotiesque redestillatis, ac per balneum siccum purificatis, & ab omni venenosâ impuritate liberatis, stupenda & efficacissima sunt Medicamenta, quæ tam fermentationem im-
petuo-

petuofam, unde Spirituofe & incendi-
um parientes feu flagrantef fulgines
generantur, mafculè compofcunt &
fedant, quàm Spiritus illos feu effluvia
excrementitia à fermentatione Mor-
bosâ jam progenitâ per infenfibilem
transpirationem aut fadorem difcipât,
& excludunt. Quæ virtus non tan-
tùm ab Antimonio, aut Mercurio,
Marte, Jove, Sole, aut Lunâ, fed et-
iam à Nitro oritur, quod abundè in
Antimonio figitur, & atteltante P.
Poterii in Pharmacop. Spagirie. Lib. 2.
c. 12. & propriâ meâ Experimentâ
ponderis auctio & incrementum e-
docet, falvâ manente vi fuâ refrige-
rante & anodynâ (patricis cognitâ)
quæ tamen magis enotefcit, quando
totum nitrum vertitur in terram al-
biffimam, infipidam per enchirifin
à CL. Helmontio de Lithiafi cap. 4. §.
17. & in complexion. & Miffion, Ele-
mental. figmento §. 24.

Ex eodem cenfu etiam eft Poterii
anti-Hælicum & Antimonium dia-
phoreticum tum fimplex tum Mar-
tiale vel Solare, ut D. D. Dieterici
Pulvis Solaris, ex Regulo Antimonii
Martis vel Soli cum Nitri fimalta-
neâ vel repetitâ detonatione paratû,
ut etiam in ebullitione fanguinis in
febris ardentibus compofcendâ,
materiâ febrili per fudorem expel-
lendâ, & principio Variolarû, Mor-
billorum & aliorum exanthematû
Malignorum & Scorbuticorum &
ulceribus malignis, Dyfenteriâ & ni-

mio hæmorrhoidû fluxu mira præ-
ftent. Sennert. in tr. de Confenf. &
Diffenf. cap. 18. p. 364.

Bezoardicorum dofis eft à gr. jv.
ad ʒj. Antimonii diaphoretici & anti-
hælici ritè preparati eadem eft cum
liquore convenienti.

Tinctura ficca Antimonii quoad
inventionem Gramanniana, hîc Hal-
lis in officinis noftris famigeratiffi-
ma quoad ufum, nihil aliud eft, quâ
Sulphur Antimonii vulgare cum Sa-
le Armoniaco per fublimationem
& iterum fubftantiæ falinæ feparati-
onem præparatum, in Morbis con-
tagiofis malignis cum aliis mixtum
elegantiffimû præbet Sudoriferum.
Dofis à gr. j. ad ʒʒ.

Tinctura liquida ex Regulo An-
timonii, Sale Tartari & Nitri cum
Spiritu Vini extracta tum fenfibiliter
per fudorem, tum infenfibiliter etiâ
per infenfibilem transpirationem in
cutaneis affeclibus, Leprofis, Scorbuti-
cis, Melancholicis, hypochondriacis
&c. notæ eft efficaciz. Dofis à gutt.
v. ad ʒj. Aliam Antimonii Tinctu-
ram vide in Johann. Zwelfferi Ap-
pendice ad Animadverf. p. m. 60.

Ex Antimonii gremio etiam ex-
furgit Cinnabaris nativa & in primis
illa ex Armenia allata & fæpius, per
fublimationē rectificata, quæ eft mi-
niera Mercurii, multum de Sulphure
Antimonii Solari participans, &
Cinnabaris Antimonii in collo re-
tortæ post diftillationem butyri
igne

igne suppressionis elevata, & per erebriorem sublimationem rectificata. Hæc duo tanquam egregia sudorifera in caduci miasmate expugnando à *Johann. Quercetano* in *te. iv. graviss. affect. c. 33. Hadriano à Mysicht. & Hartmanno* maximè cōmendantur; Non desunt tamen, quibus utriusque usus valde est suspectus. *Cinnabaris Antimonii* in aquâ calente dissoluta abit in pulverem niveum ejusdem generis, cuius est Mercurius Vitæ, nativa facili negotio in Mercurium & sic iterum in Cinnabarim convertitur. Et hinc cum utraque pristinam retinent Naturam, eadem quoque excitare possunt symptomata, quæ Mercurius sive crudus, sive præparatus. *Deindè*, dum ipsum *Cratonem* consulimus, nuspiam hujus cinnabaris nativæ mentionem facere reperimus. In Consiliis æque ac Epistolis varia ac diversa Medicamenta contra Epilepsiam recenset, verum hujus ne verbo quidem meminit; *Epist. 137.* de Cinnabaris nativæ vi magneticâ adversus Epilepsiam valde dubitat. *Epist. 168.* Pulveres ex hac conflatos planè rejicit & procul dubio ex mente *Ensi.* qui *Epistol. 271.* ad *Monacium* Mercuriû & nonnulla Medicamenta ex metallis non temerè adhibenda suadet, quovis modo etiam sint præparata. Verum, Cinnabarim Antimonii ritè præparatam & in aquâ calente dissolutam in pulverem

abire niveum, ejusdem generis, cuius est Mercurius vitæ, abludit à veritate; dissoluta enim in aquâ calente abit potius in pulverem rubicundum ex partibus volatilibus Antimonii Sulphureis & Mercurialib9 constantem, subsidente in fundo quodam Antimonii regulò, prout sæpius hujus rei feci experimentum. Et licet etiam nativa facili negotio abeat in Mercuriû, & sic iterum cinnabarim, putasne inde eadem quoque excitare posse symptomata, quæ Mercurius? minimè. Mercurius enim compedibus Antimonii sulphureis est vinctus, atque sic à turbis istis gravioribus, quas vel liber, vel salibus corrosivis irretitus ciere solet, jam planè immunis, quamvis ventriculi digestionem minimè pareat, neque in corporis nostri œconomiam recipi possit, tamen adsumptus, quamdiu hæret in stomacho, Archæum nostrû alterando variè mireque afficit, & illustres illas exferit dotes, quibus contagiosus epidemiusque Morbis, ipsique Pesti (vel exterius appensus) singulari proprietate resistit. Ab utroque Sulphure scilicet Antimonii & Mercurio vim singularem diaphoreticam, anodynâ & specificam veneni Epileptici habes domitricem. Taceo, quod horum singula in Morbo gallico, scabieque malignâ conferunt, ab iis conjunctis longè uberius expectandum. CRATONEM quod concernit, sciendum est, licet de Cin-

de Cinnabaris Magnetismo in Epilepsia in ejus monumentis nihil reperiatur, tamen studio illud ipsum factum fuisse puto, dum Medici est Experimenta interdum celare, ne ita prostituantur ac vulgaria fiant. Et sciendum est, Arcana non esse illis patefacienda, qui adeo sunt improbi, ut ignorantiam suam non incusent, sed veritatem negent, ac eos, qui suam industriam adinvenerint, irrideant.

Ex hoc Panacea fit *CL. Hartmanni*. Huic Cinnabari correctæ si addantur *Magisteria cordialia & Epileptica cum secul. radic. pæon.* fit inde *specificum cephalicum* laudatissimum *CL. D. Johann. Michaelis. p. m. & pulvis Epilepticus D. Mæbii, p. m. additis Smaragd. præparat. CC. f. Igne Cornu Alcis f. igne, & visc. corylin. f. g.* Dosis a gr. v. ad ℥i. Quo spectat & Panacea de la *Vigue*. Medici Regii *Parisiensis*, quâ in Morbis desperatissimis, quasi miracula præstitit summo cum nominis sui & Rei familiaris incremento. Unicum granum hujus dedit pro Coronâ Imperiali.

MERCURIUS DIAPHORETICUS nihil videtur aliud, quam Cinnabaris quædam, cui ex præscripto *CL. Helmontii Sulphur æternum Vitrioli Veneris* fuit affusum, & ita fixatum est, à Sulphure enim hoc Mercurius veluti servus fugitivus ligatur, & ejus intrinsecum Sulphur detegitur. Hic quamvis etiam aspernetur o-

mnem digestionum laborem, facit tamen in Morbis, quantum Physicus ac Chirurgus, inquit *CL. Helmontius*. In superficie ludit dulcedo ejus Sulphuris, pars autem Mercurii per Sulphur obtecta externum, latet, nec operatur, nisi per speculum lucens trans sulphur, & sic Archæum non solum sui ad lubitum affectat, sed & insensibiliter fermentorum peregrinorum immutatione, abstersione, & ablatione Spirituumq; seu virium restauratione potens est. *Mercurium illum parasse, est ingentis opera; pendetque ejus directio,* inquit *CL. Helmontius, à manu ejus, cui debetur omnis honor, quia despectis à mundo revelat ejusmodi arcana, quæ Mundus nescit, & idcirco vilipendit.*

Sunt præterea & alia Sudorifera ex mineralibus petita, in quorum numero sunt quædam *salia & alia ex terra visceribus eruta.*

Ex Vitriolo paratur *Spiritus volatilis sive striatus* super alembicum in formâ striarum adscendens, & à *Tb. Paracelsi. lib. 7. cap. 8. & CL. Helmont. lib. de Lithias. & 8.* proponitur ejus modus præparandi. Hunc Spiritum, ut vires acquirat majores, *Paracelsus* exaltandum docet, per *Spiritum Tartari* optimè rectificatū & *Essentiam Theriacalem* camphoratam. *Quam Mixturem seu Spiritum bezoardicum;* licet Nasutuli dentur, qui aspernantur ob ignorantiam ejus virium & applicandi modi, tamen

men ob vim attenuativam, discutientem, resolventem & una precipitativam non satis deprædicari potest; hinc referat obstructions viscerum, purgat per sudorem & urinam, ideoque utiliter adhibetur in Epilepsia, paralyfi, Scorbuto, febribus malignis, ardentibus, continuis & intermittentibus, Colicâ passione, imò in purificatione totius massæ sanguineæ summè utilis est. Ex eodem penu deprompta est *Tinctura Bezoardica D. D. Johanni Michaëlis*, tum absque Spiritu Vitrioli parata, tum cum Spiritu Vitrioli. Ejus dosis est a gutt. x. ad xxx. vel xl. in specifico vehiculo. De Tinctura hac tamen maxime observandum, si in febribus ardentibus malignis sit exhibenda, ut probè notemus, utrum ebullitio febrilis seu calor prævaleat an verò malignitas; sin calor febrilis excedat Tincturam Bezoardicam quam ingreditur, Spiritus Vitrioli volatilis, esse propinandam in convenienti vehiculo. Si autem malignitas; prævalere illam cum Spiritu Salis Tartari volatilis paratam absque Spiritu Vitrioli.

Spiritus Vitrioli ant-Epilepticus Hartmanni potentissimè etiam *ulcusuata* morbifica per diaphoresin tum sensibiliter, tum insensibiliter expellit; cujus mirabiles virtutes & effectus in arthritide *caduco*, aliisque *capitis affectibus ipsaque mania* mul-

toties expertus sum. Dosis est a gutt. v. ad xv. vel xx.

Nota est præterea *Paracea duplicata seu Arcanum duplicatū Mynsichti*, ex Sale nitri & Vitrioli paratum, quod ante paroxysmum in febribus quibuscunq; continuis, & intermittentibus Scorbuticis & aliis affectibus præstat quam plurimum, per sudorè operando; *D. Job. Michaëlis p. m.* hoc ipsa in obstructionibus mensium expertus est probatissimum, cum aquis appropriatis v. g. Arthemif. Meliss. &c. exhibitum. Item in calculo & scorbuto. Quo spectant & alia duo antifebrilia *D. Mabii p. m.*, quorum unum Emeto-diaphoreticum, alterum *Sudoriferum* & una *laxativum*, notissimæ ex propriâ meâ Experientiâ efficacæ in febribus *intermittentibus quotidianis, tertianis, Scorbuticis etiam cum doloribus vagis* conjunctis. Ante paroxysmum horâ unâ & circiter exhibita, fermenta febrilia figunt, & per sudorem & urinam expellunt, adeò ut rarò bis vel ter fumantur, quin statim paroxysmus abigatur, & urinæ antea crudæ in summâ copiâ coctionis signa ostendant. Dosis est infantibus a gr. iij. ad v. Adultis a gr. v. ad ʒss. Gravidis a ʒss. ad ʒj. & in vigore ætatis constitutis a ʒss. ad ʒj. etiam gr. xxx.

In *ALUMINE* quæ insit vis diaphoretica, præterquam quod Spiritus illius Sulphureus volatilis & acidus te-

us testetur, fidem insuper facit illius salutaris effectus; quò februm intermittentium accessiones per sudorem inhibet. Cujus tamen effectus ratio solummodo in eo consistit, quod hujus usu sanguinis fermentatio febrilis inhibeatur, id quod figendo & constringendo sanguinis particulas perficitur, non secus, ac cum alumen cum aceto cerevitiæ novellæ & fermentescenti infunditur, illicò fermentatio cessat, & liquor novum saporem & consistentiam acquirit.

SUCCINI Sal volatile, Spiritus & oleum rectific. sunt specifica diaphoretica in Epilepsiâ, Apoplexiâ, palsy & suffocatione uterinâ decantatissima. Olei Succini rectificati, ait Riverius, gutt. ij. vel iij. cum pari doli Spiritus Vitrioli in aquâ betonica exhibita puerulos à paroxysmo Epileptico plerunque liberant.

BOLUS ARMENA vel Orientalis, quia ex Armeniâ ad nos advehitur; *TERRA* item Sigillata, Turcica Turcicis characteribus insignita, vel Serigensis & similia mirâ quâdam contra Febres pestilenciales & mortus animalium venenatorum proprietate pollent alexipharmacâ & diaphoreticâ. Zac. Lusit. de M. P. b. lib. 4.

Glossopetrum virtus correspondet dicto Bolo Armeniæ & Terræ sigillatæ; unde & commendantur in febribus malignis, variolis, lumbricis infantum, convulsionibus Epilepticis, quarum malignitates per sudorem

eliminant. Vid. Thom. Bartholinus c. 6. hystor. 1.

UNICORNU Hercinium & alia animalium ossa in faxeam Naturam versa, in formâ dentium molarum, incisivorum, radiorum, tibiarum, &c. quæ ante aliquot annos in Montibus Sudetorum in Herciniâ Sylviâ è specu Bumanni effodi ceperunt, huc etiam spectant. Incolæ fabulantur, in diluvio Montes ipsos una cum Unicornu & aliis grandioribus animalibus ibidem esse conglomeratos & induratos. Quibus suffragatur Ludovicus Mascardo, Nobilis Veronensis libr. 2. Musei Italici conscripti cap. CXI. Libavius singul. part. 3. lib. 8 cap. 17, ex terrâ aliquâ bituminosâ, vel cinere illius affluentibus è terrâ, vel aliunde liquoribus ita compingi scribit. Verum hæc ratione animalis vis plastica ejusmodi terræ vel cineri inerit. Nos autem statuimus causam efficientem esse Spiritum quendam lapidificum, & materiale hujus principium constitutivum esse vel Margam, aquâ subterraneâ, quæ Spiritum vehit lapidificum, irrigatam & fluidam redditam, quæ pro diversitate matricum, in quas fluit, vel pro diversitate rerum, quibus sese insinuat, scilicet lignorum veterum, cornuum, ossium humanorum, aliorumque animalium varias quoque suscipit figuras. Frustum hujus generis non longè ab Elbingerodâ Oppido è speluncâ Bumanniandâ erutum

erutum ab amico quodam aliquot ante annos oblatum mihi est, os fibulæ longitudine & crassitie æquas, porositate medullari intrinsecus op-pletum instar medullæ Cornu Cervi calcinati. *Hujus in expellendo sudore vires tanta sunt, & venenis exstinguendis, ut experientiâ propriâ didici,* inquit *CL. Franciscus Joël scēt. 3. de Peste, ut ullius alterius rei. Communiter etiâ in Epilepsiâ non sine effectu exhibetur.* Nullum dubium est, quin vapores peccantes acidi eò imbibantur & coagulentur. Nam juxta *Paracelsum lib. 7. cap. 8. de Vitriolo.* Epilepsiam curant quædam coagulando, quædam constringendo, alia vi specificâ & occultâ, alia sedativâ.

Alia volatilia ex Alkalib. ppta.

Ex Regno vegetabili primas meritò obtinet *Carduus benedictus*, qui ex usitatissimis est Medicamentum alexiterium ac sudorificum propter vim suam attenuativam, aperitivam & discutivam, quâ veneno resistit, & febres inveteratas intermittentes curat. Ejus Sal, Spiritus & Extractum notissimæ in dictis affectibus sunt efficacix.

Angelica insignis diaphoretica etiam est, & alexiterium specificum in febribus malignis & pestilentialibus, dum *visio parva* venenata per sudorem abigit. Huic succedunt folia Dictamni nostratis & cretici, summitates hyperici, Vincetoxicum, ænula, Cochlearia, Nasturtium, Scordium, Galega, Ruta, folia Origani,

chamædrios, fumariæ, salviæ, flores sambuci, & in primis illorum aqua, & Spiritus tum ex floribus tum ex bac-
cis, vim habent juxta sudorificam etiam anodynam; unde in febribus malignis, scorbuto & aliis Morbis apprimè conducunt. Scabiosæ, Melissæ, Veronicæ, Betonicæ, Pulegio, Hysopo, Succisæ, Basilico, chare-folio &c. singularis etiam vis hidrotica adscribitur. Hæc tametsi quovis modo sumi queant, meliorem tamen præstabunt effectum, si in Salia, magisteria aut Essentias arte Chymicâ redigantur; Ejusdem sortis allegat & commendat *CL. Helmontius* Salia è Salvia rutâ, roremarino &c. non existimans alkalia cinerum, sed volatilia ex alkalibus dictis præparata, & quæ simplicium totam cras-
sin continent. Etenim sunt Diaphoretica insignia, atque nonnihil temperata; Quæ si debitâ statione nimirum jejuno ventriculo & ante paroxysmum intermittentium, & tempore *anæsthesiæ* continuarum assumantur, sudorque præliciatur, nunquam Medentem fidelem ludibrio exponent.

Quomodo autem hæc salia volatilia conficiantur, & ex alkalibus tanquam corporibus fixis elici possint, non immeritò hic queritur? *CL. HELMONTIUS* circa hoc quæsitum generali nimis responso se expedivit. *Si alkali quodvis, inquit, volatile rursus reddatur, stupendos effectus id edere, &*

cum singulari potestate omnem è venis amurcā validè detergendo eliminare. Et hoc quoque nos non latet, ex Salibus fixis per fortissimam incinerationem impetratis hoc est, alkalibus Spiritus, qui nihil aliud sunt, quàm Sal volatile liquidum, nullo modo impetrari posse, nisi Artis spagyricæ beneficio ad statum volatilitatis illa reducantur. *Sed hoc opus, hic labor est,* inquit CL. Langius in *miss. ad P. J. Fabrum* dictitatis *Animadvers. Ad oracula Hermeticorum Philosophorum* hic provocandum; quibus in sterquilinio ac sepulchris regalia & summa Nature mysteria seu Arcana latitare innuitur. Cum itaque putrefactionem non nisi veris pyrosophis notam enigmaticā hâc loquendâ ratione intelligant, certum omnino est, beneficio diuturnæ putrefactionis ac digestionis cum lentissimo ac lenissimo ignis gradu celebrata *alkalia omnia volatilia reddi posse.* E. g. Sal Tartari fermento proprio fermentatum ipsum urinæ & Cornu Cervi sal volatilifatione superat. *Sed vires Salis illius Tartari volatilis Helmontiani non assequitur.* Ex Bacchi fecibus quod paratur suo etiam non est defraudandum elogio. Olea destillat, ut Cinamomi, majoranæ &c. quando suo salî alkali miscentur, absque omni aquâ trium Mensium artificiosa & occulta Circulatione tota in Salia volatilia commutantur, inquit CL. Helmontius, & verò essentiam sui simplicis in nobis expri-

munt, & usque in prima nostri constitutiva sese ingerunt.

Quomodo autem hæc circulatio fieri debeat, alibi quodammodo hariolari licet, dum infert: *Si Aër, (arcanum capiat, qui potest) in primis volatilizat Sulphur concreti cum omnimodâ separatione sui salis, hoc Sal (quod alioquin in carbone fixaretur in alkali per ignem) fit totum volatile, ac sursum scandit in specie liquidâ quandoq, & non raro in formâ sublimati, habetq, totam concreti crasin.* Philosophica etiam & ex Chymia arcaniori alkalia volatilisandi desumpta ratio consistit in eo, ut Tartarum Philosophorum vel Sal Naturæ, quæ Aër tempore vernali opulenter abundat artificiosè capiatur, & auxilio putrefactionis cum alkalibus postmodum combinetur, qui tamen Modus non nisi electis doctrinæ filiis communicatus est. Hæc CL. Langius.

Ex Radicibus Hydrotica sunt Angelicæ, Petasitis, Vincetoxici, Dictamnî Cretici, Scorzonæræ, Gentianæ, helenii, Valerianæ, Carlinæ, Zedariæ, CHINÆ ex Chinarum vastissimâ regiõe ad nos delata, crassa, nodosa, tuberosa temperata est, tenuis substantiæ, cum aliquâ tamè adstringendi vi, & humiditate oleosa substantiæ ejus tenaciter inhirente, unde diaphoretica est, discutiens, aperiens. Et convenit in Arthritide, Lue Venerea, catarrhis &c. cum ligno Guojaco omni atata, sexu quo-

quocunque anni tempore. Illius decocta vide in *Roderic. & Fonseca Consult. Medic. T. 2. Consil. 44. CE. Senert. lib. 6. p. 4. c. 20. Lazar. River. in Prax. de Lue Vener. Morbus Lib. 8. obs. 11. de Morb. extern. part. p. m. 413.*

Radiciſ etiam Contrayervæ; quæ noſtro ſeculo ab Hiſpaniſ ex Indiâ allata eſt, & herbam ſignificat alexipharmacam, adverſus effluvia venenata præſentiſſimum eſt remedium; eaq̃ue per ſudoreſ, aut inſenſibilem tranſpirationem evacuat. Ejus plantam exiſtimant commune eſſe alimentum, quo animalia lapidem bezoardicum generantia veſci conſueverunt, ex eaq̃ue præcipuè vim alexipharmacam tribui lapidi bezoardico. Doſiſ radiciſ eſt ʒi. vel ʒſſ. cū aquâ Cardui benediſti aut aliſiſ Medicamentiſ. *Lazar. River. in Praxi de febr. peſtilent.*

Ex eodem cenſu eſt *Anti-Quartii Peruvianum*, quod conficitur ex cortice quâdam Arboriſ alicujus incognitæ, de quâ vid. *Johann. Jacobii Chiſetii Archiducaliſ Medici tractat. Bruxelliſ Ao. 1653. editum. & Rulandum Sturmium apud Delphenſiſ Practicum.* Hujus virtutiſ in quartanâ avertendâ ſeſe exſerit mirificè, dum materiã febrilem interdum ſenſibiliter, interdum inſenſibiliter abſumit & per ſudorem diſcutit.

SARSA PARILLA ita ob ſimilitudinem dicta, quam cum *Smi-*

lace aſperâ planta habet, ob ſpinâſ *Sarſa*, ob folia verò & ramoſ *Parilla*, quaſi vitis ſpiñoſa nominatur. Temperatâ eſt Naturâ; nulliſ acrimoniæ, amaroriſ aut adſtriſtioniſ, ut & odoris particepſ, ſed obſcurâ eſt dulcediniſ, partium tenuium, & ſudoriferâ. Uſuſ ejus eſt præcipuſ in Lue venereâ, & lignum in eo ſuperat, quod obtineat vim majorè doloreſ ſedândi Gallicoſ, etiâ acutiſſimo ob & pertinaciſſimoſ inſignem vim anodynâ penetrativâ ac ſimul diſcutivâ. Nullum doloreſ tam contumacem, tamq̃, diuturnum occurrere ſcribit *Jul. Palmariuſ*, quem non tandem aliquando ſopiat, ac ſuperet, ſi quiſ ejus decocto diutius & conſtanter utatur. Hæc macriſ potiſſimū in uſum ſervatur, nec non iſ, qui jecur impenſè calidum obtinent. Et quia decoctum ejus ventriculuſ nonnihil laxat, poſt ejus uſum ſemper aliquid ventriculuſ roborans ſumendum.

Semen Aquilegiæ; Napi Naſturtii, Citri, Cochleariæ &c. in expellendiſ per ſudorem varioliſ & Morbilliſ, uſuſ Mulierculiſ noſtratibuſ eſt creberrimi. Ego ad latentium exanthematum, inquit *Franciſc. Joël lib. 9. Practic. Medic. ſ. 5. expulſionē ſemine aquilegiæ cum ſcobe unicorniſ felici cum ſuccelluſ ſemper uſuſ fui.*

Lignum *Saſſaſraſ* aromatico ſapore ſceniculi dulcedinem æmulans, & linguæ ac naribuſ gratum, in caliditate

ditate, & siccitate temperatum habetur; tenuis itidem substantiæ sudores movet & vi aperiendi, discutiendi & attenuandi præditum. Ufus ejus commendatur ad omnia Morborum genera, præsertim obstructions tollendas, febres tertianas diuturnas, cachexiam, hydropem, Catarrhos cum serpillio conjuncti exsiccandos, & Ventrículum roborandum. Usurpatur & ad Morbum Gallicum & Arthriticum curandum. Advehitur ad nos ex Florida, in qua copiosè crescit.

Lignum Indicum duplex est. Unū *Guajacum*, quod vulgò notum, in meditullio nigrum, in circumferentiâ flavum, quod teste Nicolao Monarde in *Insulâ S. Dominici* reperitur. Alterum, quod *Lignum sanctum* appellatur, hoc totum subflavum est, & reperitur in *Insulâ S. Johannis*, utrumque est tenuium partium, unde vim habet humores crassos attenuandi, lentos incidendi & abstergendi, obstructions aperiendi ac sudores, & urinas ciendi, & superfluos humores crudos in sanguine dissipandi & absumendi; Et præter dictas qualitates, quibus Arthritidi, hydropi, catarrhis, aliisque Morbis à phlegmate & tartareâ mucilagine oriundis medetur, peculiarem etiam & specificam obtinet, quâ virulentia Venereæ adversum est. Ejus caliditas, quæ calidis & siccis naturis maxime noxia est, teste *Heinrico ab Heer*

lib. 1. obs. 22. temperari ac corrigi potest Scobæ ligni Rhodii, succ. Limon. Spirit. Sulphur. Vitriol. &c. decocta ejus vide in *CE. Sennert. l. c. & Roderic. à Fossacâ. l. c.*

Ex Resinis excellit *Camphora*, gummi quod est Resinosum, omnia remedia, quæ vi diaphoreticâ sunt prædita antecedens. Hinc *Pamcellus* eam tanti fecit, ut etiam locum ipsi in Mistrâ s. dederit. Resistit putredini, unde frequens ejus usus in Peste & febribus malignis. *Adversus Pestem*, inquit *Johann. Crato in Epistol. Medicin. à Scholtz. editis 103.* multa, quæ pro certissimis habentur, fallacia sunt. *Camphoram* excellere omnia remedia re comperi. *Zwingerus* etiam in *Epistol. ad Monachum* huic subscribit cum *Fernelio lib. 5. Meth. c. 21.* Repurgat enim Spiritus & serosos humores. *Camphora* grana aliquor deglutita scribit *Claudius Deodatus lib. 3. Panthei Hygiasici præ tenuem flammam intrinsecus ardentem suscitant; Unde quemadmodum aër ambiens succenso ex Juniperi, lauri, rorismarini, laricis atque similium vel arborum, vel fruticum cum frondibus igne repurgatur, ita adsumpta camphora*, inquit *D. Mindererus lib. de Pestil. c. 15.* interno nostro calore mox ignita & in corporis quasi meditullio flagrans inquinatos Spiritus, eosq. tetros ac fædè miasmata pollutos aut inspiratos, venenè rabe aliquâ contaminatos balitq. jam cordi

cordi vicinos ac citra præcordia hærentes, exurit, & sicco planè ac igneo calore pervadens, partim dissipat partim expellet, partim combustione absumit, partim corrigit, atq; emēdat, partim per sudorem pellit. Verùm hæc quidem quoad Camphoræ eff. & us spetiosè admodum ita proponuntur, sed non omnem adimplent paginam; & statuimus potius, Camphoram hos præstare effectus non formaliter, sed virtualiter & effectivè, quatenus Miasmatum salinorum & volatilium malignorum acrimoniâ & malignitatem obtundit ac præcipitat, & obstructions, si quæ concurrunt, simul aperit. Unde convenit in Febribus continuis, intermittentibus & malignis; Epilepticis etiam medetur & suffocatione uterinâ laborantibus mulierculis succurrit: quamvis Crato lib. 1. conf. 28. Epilepticū nocere scribat, Paracelsus tamē lib. de Morbis amentium, cam virtutem vapores Epilepticos coagulandi habere scribit. Et Johann. Quercetanus in tetr. graviss. tot. C. affect. c. 16. ingratus Camphoræ odor, scribit, satis arguit, quod quidem Narcotico, sed & mitigativo Sulphure scateat. Cujus generis Sulphur mitigando, sedando, & extinguendo tanto fulminis ardori in cerebri nostri cælo furenti, & insultus hos Epileptiæ fulgureos jaculanti aptissimum ac congruentissimum est. Job. Crato loc. c. Sequenti utitur pulvere in

f. bribus malignis ex boli Armeni ꝑj. Camphor. ꝑj. ambra gryf. gr. iij. Cujus Mediam partem in dictis offert febribus. Lazar. River. Centur. 1. obs. 21. substituit Salis prunellæ ꝑss. bezoardic. mineral. ꝑi. camphor. gr. vj. pro unâ dosi cum aq. card. benediçt. Sed præstantissima est Tinctum Bezoardica D. D. Michaëlis, quæ eidem camphoræ suam etiam cogitur in febribus cujuscunque generis adscribere vim & efficaciam. Aliàs notæ etiam est efficacix OLEUM PESTILENTIALE Nobilissimi HEINISII Patricii Veronensis, cui statuat RO-MÆ ob praxin felicem erectam Doctores scribunt. Constat autem dictum Oleum ex oleo Succini rectific. Citri & Camphoræ. Cujus dosis à gutt. v. ad ꝑss. in febribus Pestilentialibus mira præstat.

OPIO, viscido illi liquori, qui ex capitulo Papaveris exteriore cuticulâ incisâ profluit, CL. WALLÆUS noster virtutem etiam attribuit diaphoreticam; Inter Sudorifera, inquit, excellit opium, quod enim Theriaca, quod Mithridaticum sudorem moveant hoc omne ab admixto faciunt opio. Expertus ego sum, pergit, hæc duo Elethuaria absque Opio preparata sudorem profus non movisse. Et CL. Helmentius subscribit in Duumvino. §. 8. Ego, inquit, in Opio salem atrem sudoriferū, & amarum Oleum invenio, longè ab Opii odore recedens, attamen soporiferum.

Verum

Verum *CL. Schenckius* & nos cum ipso statuimus, *Opium* non vi peculiari specificâ, sed ex accidenti Sudorem prolificere. Nam ligando Spiritus animales tonum partium cutanearum solvit, unde pori facilius diducuntur, laxantur, atque id quod est in habitu seri statim expellitur; unde & venas sectas referat teste *Borello c. 4. obs. 57.* Laudanum Opiatû; & testatur Experientia, Vomitus etiam in minimâ adhibitum dosi cōcitasse in iis, qui erant exquisiti sensus, & fastidiebant odorem & amarorem Opii. Unde colligimus sudorem, quem Opii elicit usus, potius esse diaphoreticum, quàm salutarem. Deinde Miserrimus esset, & de testandus potius foret *Theriaca* & *Mitridatii* usus, si vim suam Sudorificam soli deberet Opiò, quasi præter hoc ipsum non alia essent ingredientia alexipharmaca diaphoretica, quæ per se sudorem moverent.

Ex regno animali desumuntur *Lapis Bezoar*, unicornu verum, Cornu Cervi, Ossa de Corde Cervi, lacrymæ Cervi, Spiritus & Sal volatile sanguinis cervini, Spiritus sanguinis humani, ejusque Sal volatile, Craniû humanû ejusq; Sal volatile & gelatina, Spiritus cerebri humani Spiritus urinæ & ejus Sal volatile, seu Spiritus Salis Ammoniâci falsus, Spiritus ex sanguine Leonis, & Spiritus ex Leonis stercore, Essentia Lumbricorum, & illorum Spiritus, Sal vipe-

rarum & serpentum. Sal carnis Ciconiarum volatile, Ungula & Cornu Alcis, sanguis hirci Mater Perlarum, testæ concharum oblongarum. *Lapis Bezoar Orientalis* & *Occidentalis* quoad derivationem nominis juxta nonnullos origine *Indicum* est vocabulum à *Pasar*, quod *Indis Orientalibus* idem est ac hirci genus, ex quo lapis ista desumitur. *Aliis Bezoar* generale est vocabulum & deducitur à *Bezoar*, quod *Arabû* linguâ veneni dominatorem denotat, & est commune omnibus alexiteriis nomen. Unde *Averrhoës cap. 23. lib. 9. colligit, tractat de Bezaar, quod ipsi idem quod antidotum.* Et *Avicenna lib. 2. fen. 1. cap. 4. Albezaar*, inquit, est Medicamentum, quod suâ virtute sanitatem custodit & proprietatem in spiritum recondit, ut veneni deleterias qualitates à se avertat. In specie autem sub hoc lapide propriè intelligendus venit ille, qui ex Capri cervâ, quæ in *Indiâ Orientali* reperitur, depromitur; Et est coloris ex viridi nigricantis, figurâ diversâ modo ovali, modò sublongâ, rotundâ, intus cavâ, medietullio palcam, pilos vel simile quid continente, superficie levi & splendente, Substantiâ corticetenus compactâ, variante magnitudine & pondere. Verus autem hic ac genuinus *Lapis Bezoar Orientalis* singulari præditus est virtute, quâ ad profligationem febrium petechialium seu maligna-
intrô

rum, & cæterorum venenorum vel intrò assumptorum, vel foris illatorum vim ac robur infringendum mirificè valet. *Diomedes Cornarius* enim in libr. *Cons. & obs. histor.* 22. refert, *Matronam* quandam honestam octavo impregnationis mense correptam febre malignâ, et in gr. v. Lapid. bezoarum fuisse in aq. borrag. ab hac febre curatam fuisse. *Claudius Richardus* in descripi hujus lapidis memorat, *D. Staphylum* 16. diebus acutâ malignâ febris laborantem tandem exhibit is gr. 7. hujus lapidis integrè restitutum fuisse. Sicuti & *Monardes* lib. *histor. Ind. Occid.* l. 2. testatur, cuidam Nobili, omnes famulos febre malignâ correptos fuisse, qui cum ex aquâ in quâ hic lapis maceratus fuisset, bibissent, à morte liberati, sanitati restituti fuere. *Bodinus* in *theatro nat.* lib. 2. scribit, Lapidem Bezoar non solum amuletum, sed etiam adversus venena omnia antidotum salutare dici, eò quod repente vim omnibus venenis adimere credatur. *Ans. Boëtius* lib. 2. de *Gemm.* cap. 193. asserit, eos, qui ab aqua potu in quâ animalia virulenta versantur, illicò intumescere sumpto bis vel ter isto Lapide, sanari. *Leonhardus Rauwolfius* in suo itinere scribit, pulverem hujus lapidis adversus quævis *Lethalia venena* à *Persis* exhiberi. De Externis venenis Lapidis hujus usu sanandis vid. *Cardanum* lib. 3. de *Veneris* c. 10. *Jordanum* tract. 3. de *Peste* cap. 9. *Guilhelmum Fabric.* cen-

tur. 1. *obs. chir.* 87. In Melancholiâ etiam valdè commendat Lapidem Bezoardicum *Zacut. Lufian.* lib. 1. de *Medic. Princip. histor.* 9. 25. *obs.* 34. Id quod confirmat *Balthasar Brunnerus* in *Consil. Medic. à Laur. Hoffmanno editis Consil.* 6. In Scorbuto hujus etiam plurimi integrum sunt restituti *Horstius* lib. 7. *observ.* 35. p. m. 395. Hæc igitur omnia de legitimo, ac genuino sunt intelligenda lapide Bezoar, qui admodum rarus, nec tam frequens, ut adulteratus; Adulterari autem nullum est dubium, unde *Franciscus Vallesius Philippi Secundi Hispaniarum Regis Archiater* è centenis vix decem legitimos & genuinos seligi posse scribit. Cui fidem conciliat, quod aliquot ferè libræ in Germania, Italia, Gallia, Hispania, Indiis & aliis vastissimis Regnis ac Regionibus uno anno Medicamenti loco absumantur, quotque Millia eorum Millium penes Mercatores venales quotidie adhuc prostant; Contrà verò si consideremus, *Cervi Capram*, ex quâ dicti depromuntur Lapides, esse sylvestrem adinstar nostræ *Damæ* seu *Rupicapre*, nec nisi venatu acquirendam eamque non nisi occisam sive mactatam suos suppeditare lapides, procul dubio imposturam vel ex ipsâ rei impossibilitate benè pensitatâ illicò deprehendemus; quæ enim causa est, quod attestantibus de rebus indicis scriptoribus Lapides illi

vel

vel in ipsâ Indiâ admodum rari sint, quin subditis severe injunctum, ut si quos invenerint, ipsi Regi traderent, qui ipsos inter sua Cimelia reconde-
re, & iis tantum donare solitus, quos benivolentiâ & gratiâ complectitur singulari. *Matthæus Sylvaticus Pandect. Medic. cap. 398. Lazar. River. de Febr. Pestil. p. m. 133. Johann. Zwelffer. in appendic. ad. Animadv. Pharmacop. August. p. m. 65. Quid?* quod & ipsum Mangonium hujus Lapidis Anno 1662. Amstelodami detectum fuerit; ubi Mercator quidam rogo adjudicatus, qui aliquot millenos dictorum Lapidum bezoardicorum adornaverat, & hac ratione cæterorum excellentiam & ex-
ultationem diminuit, tandem aliorum intercessionem rogus in multâ pecuniariam translatus est. Hanc autem adulterationem Plantarum alexipharmacarum Magi^{rii} peragi, hæriolatur *CL. Zwelffer. loc. c.* Nul-
lum igitur mirum, hoc Medicamen-
tum tum ad Morbos malignos & pestiferos curandos, tum ad reliqua profliganda venena suo sæpe sine frustrari; Unde & detestatur nonnulli Doctorum ejus usum; *Caspar Bauhinus in libr. de Bezoar. cap. 24. Unū hoc addam, inquit, in Peste, quæ Anno 1610. hic apud nos Basilea sævit, plures quidem in curatione hoc lapi-
des, sed absq; omni successu, usos esse. Hennemannus Reyssingius in Idaâ Loi-
mos: Crepant multi Experientiam Be-*

zoar in Peste profuisse, ego dico, Ex-
perientiam testari etiam, in talibus Morbis hunc lapidem nihil profuisse. *Vide & Hercul. Saxon. de Plicâ cap. 59. & de febr. cap. 37. Raymund. Min-
der. de Peste cap. 15. Ruland. de Morbo Ungarico cap. 6 & Massariam lib. 7. Prax. c. 24. De Venenis assumptis Pareus testatur, coquo cuidam Regia Gallia ob furtum commissum patibulo affigendo, mandato Regis Venenū propinatum, simulq; extemplo ab ejus sumptione Lapidem Bezoar exhibitum fuisse, qui nihilominus post septem ho-
ras horrendis symptomatibus excar-
nificatus miserabiliter interiit, nihil quicquid operis hoc antidoto ferente. Cum igitur hic Lapis plerumque adulterinus sit, valdè periculosum est in Morbis dubiis dubiæ illius fidei se committere; unde & Johann. Henneman. Reyssing. de Peste motus, ut Oculos canceri Lapidi huic præ-
tulerit. Et divina benignitas hoc no-
strum ævum salubrium remediorum copiâ satis ditavit, ut præ adulterino hoc Medicamine eorum usum neu-
tiquam aspernari, sed potius admiri-
rari & deprædicare deceat. Dosis Lapidis genuini Bezoardici commu-
niter præscribitur à gr. ij. ad xij. Ve-
rùm Zacut. Lusitan. in Praxi Medic. Admir. lib. 3. obs. 86. & Jacob. Pri-
meros. lib. 4. c. 37. de Vulgi Errori-
bus ad 3j. exhibendum esse censent, se præstare debeat, quod pollicentur Au-
thores. Occidentalis Lapi Bezoar*

ex Capri Cervæ Occidentalis ventriculo & aliis internis cavitatibus erutus superficie præditus scabrâ, colore cinericeo, albo, nigro, aut obscure virente, licet illi præstantiâ ac bonitate non parum cedat, tamen utilis etiam compertus est in affectibus cordis, Melancholiâ, Epilepsiâ & similibus. Magisterium hujus Lapidis à Mynsichtio traditum p. 33. plus videtur curiositatis, quàm necessitatis, cum Lapis per se satis sit friabilis.

Vix describi potest, cuinam majores vires, An *Lapidi Bezoar Or. an Cornu Unicornu* vulgus attribuat? Maxima enim omnium Alexiteria & Sudorifica hæc esse censentur, quamvis *Cornu* hoc communiter *Lapide Bezoar* minus vulgare sit. Multa fabulosa ab *Authoribus* de hoc divulgantur. Non desunt, qui ab *Indico Asino* petere velint, *Philosomat. lib. 8. de Apolloniivita*, quem *Afinu* *Isidorus cap 12. tanta fortitudinis esse scribit, ut nullâ venantium diligentia capiposset. Aelianus asserit, in India quosdam esse equos, qui unicum Cornu in fronte gerunt, affirmatq; esse relatum, vim habere contra venenum.* Præter tamen hos equos esse etiam boves in *Æthiopiâ Unicornes* *Authores* referunt, quos vivos interdum *Sultano ex Æthiopiâ muneris gratiâ e-mitti, & postmodum circa templum Mecha septis includi. Thomas Barib. Hist. Anatomic. rarior. Cent. 4. b. 4.*

affirmare non veretur, omnia *Unicornu*, quotquot hæcenus hoc titulo prodire, ex *Balena* dente fuisse desumpta. *Vide & ejus observ. nov. de Unicornu. & Primeros. lib. 4. de Errorib. vulg. cap. 38.* Cum quibus & Nos sentimus; Magno cum successu in pulveris formâ cum aquâ ce-rasor. nigror. f. v. exhibui Infantibus Epilepticis, ut aut illico convaluerint, qui principiis obstitere, aut leviora experti symptomata morbum facilius tolerarint, aut certum exitum in aliquot dies distulerint. *Modo laudatus Bartholinus in febribus quoque commendat malignis cum aq. galega Cardui 6. vel florum Sambaci. Item in hydropse Ascite Centur. 5. hist. 16.* Vaporatum Naturæ non solum erit convenientius, sed & faciliorem edet effectum. Dosis est à ʒss. ʒi. ad ʒss. cum inuncto sudore.

CORNU CERVI plurimis Morbis curandis vi suâ inservit diaphoreticâ, quam obtinet ob Sal ejus volatile, Spiritum & Oleum, quibus abundat copiosissimè, adeo, ut horum beneficio annuatim, postquam decidit, denuò crescat. Mirum igitur à quibusdam per violentam calcinationem hisce orbatur adeo depravari, ut nil nisi inspidam albam, terram virtute saltem stypticâ, ut ex *èvegyeia* patet, præditam post se relinquat, quicquid in contrarium afferat *Gregor. Horstius in Centur. Problema. Therapeutic. Decad. 1. quæst. 4.*

In cal-

In calcinatione autem istâ, quam Philosophicam seu vaporatam appellamus, eò quod per vaporem aquæ ferventis peragatur, tantoperè non destruitur, suisque nativis principiis perinde spoliatur, atque in illâ, quæ per totalem combustionem fit. Licet non de nihilo sit, quod Excell. Zwelffer. in *Animadvers. in Pharmacop. August.* monet, multum etiam huic ita preparato Cornu Cervino de nativâ suâ humiditate, sale volatili, & oleo decessisse, & eorundem vix parte quartâ adhuc gaudere, tamen in respectu ad totalem ejus exustionem hoc melius est. Idem alii perpendentes, in crudo Cornu Cervi subtiliter & minutim rasato plus virium ponunt, utpote in quo omnia operandi principia adhuc sarta tella sunt, ut inde melius resistat putredini, malignitatem corrigat, sudorem cieat, & balsamum humanum corroboret. Quod tamen diversimodè preparandum, inq. virtute suâ exaltandum, ut vel in substantiâ, formâ scilicet Pulveris, vel in aquâ decoctum, aut gelatinam conversum sine nauseâ propinari, nullamq. ventriculo molestiam causare possit. Magisterium per Spiritum Nuri vel Vitruli paratum ejusdem est pretii cum eo, quod potentissimum calcinationis Ignem est expertum, cum non exigua etiam pars Menstrui corrosivi illi tenaciter adhareat, etiam instar calcis se habet mortuæ, nihil de Sale volatili aut O-

leo amplius participans; idæque hoc etiâ rejiciendum, & illius vice repouenda, vel veni Cornu Cervini preparatio à CL. Zwelffero l. c. tradita, vel Gelatina, Spiritus ejus rectificatus albus, non subflavus, qui de scoris sulphureis multum adhuc participat, & Sal volatile, quæ omnia Bezoardica, Alexipharmaca, & Ant-Epileptica sunt præstantissima, si singula in justâ offerantur dosi à gutt. v. ʒss. ad ʒj. non autem à guttis j. ij. iij. &c. ad computum annorum, ut quidam infelix Medicus Practicus olim ordinavit; Et semper sudor post horum usum ordinandus. Diætâ denique Medicamenta cum aliis etiam sunt conjungenda, ut in Epilepsiâ cû Tincturâ verâ Lunæ, & in febribus Ardentibus, Petechiis, variolis & Morbillis cum bezoardico minerali, Solari, Martiali, & sic tam ad præservationem, quam ad curationem illorum non postremum obtinebunt locum. Alias Salis Cornu Cervi volatilitas faciliè Spiritu Salis vel Terrâ foliatâ Tartari infringi potest, & sic fermenti tum stomachici, tum aliarum partium genuinum est suscitabulum, dum illud ad justam deducit Symmetriam, in deperditis viribus totum penetrat corpus, sanguinem depurat, tartarum in visceribus resolvit & febres curat.

Os de Corde Cervi. Hoc in corde Cervi reperiri fabulosum non est, si Aristot. credimus lib. 2. de histor. animal. c. 3.

mal. c. 3. & Galeno lib. 6. de Ufu Part. cap. 9. dum in grandioribus animalibus ut ceruo, bove, equo &c. Vena arteriosa & arteria aorta radices offusos esse affirmat. Quicquid in contrarium statuat Vesalius lib. 1. de fabric. 20. qui hoc Os in corde Cervorum reperiri negat; Cujus opinionem convellit etiam doctissimus Renodius lib. 3. de Mater. Medic. cap. 19. dum inquit: Maxime autem celebratur illud osciculum, quod ad basin cordis Cervorum anasorum habet adhaesum, quod à figurâ crucis, quam non male refert, Venatores crucem cervi nuncupant, plurimumq; ad cordis affectus valere, non solum ipsâ Experimentiâ ducti docuere, sed & Medici præter Experimentum ratione docti confirmarunt. Id quod etiam confirmat Johann. Coittarus Thareus lib. de Febri Purpureâ & Contagiosâ in fine. Vis ejus est mira, in primis si per vapores, quemadmodum in Cornu Cervi philosophicâ præparatione fieri solet, friabile reddatur; & ita cum convenienti propineter vehiculo, veneno resistit, in febribus purpureis gravidarum & puerperarum valenter auxiliatur; in Pestilenti constitutione maximo est ex usu, cum aliis alexiteriis adsumptum. Vid. Gesnerus lib. 1. de quadrupedib. cap. de Ceruo. Unde & in præstantissima venit antidota, ut exhilarans Nicotai; Latifcans Galeni, de hyacintho, diamargarison frigidum &c. A-

cidos combibendo humores & vitale cordis robur tuendo tales edit effectus, ut Melancholicis etiam Affectibus remedio sit. Custodit præterea partum, & prægnantibus mire conducit. Dosis ejus est à ʒss. ad ʒss vel ʒj. in aquâ quâdam appropriatâ.

Lachryma Cervi, seu recrementum illa, quæ in cantibus oculorum reperiuntur, veluti succinum quoâdam (Lapis Bezoar Cervinus vulgò dicitur) etiam inter diaphoretica referuntur; De quibus Avenzoar ita scribit, Cervus, inquit, id quod etiam confirmat Plinius lib. 11. sua histor. natural. cap. 53. serpentes narium spiritu extrahit ex cavernis, eosdem mandit, tunc maximâ infestatur siti, ad cujus levamen aquas stagnantes petit, in quibus immergit sese collo tenus, sed ita docente Naturâ non bibit, alias illicò concideret mortuus. Tunc ad ejus oculos humor quidâ destitit, qui paulatim crassescit, cogitur, & ad plantis magnitudinē excrescit quem postquâ ex aquis Cervus exiit, deciduū querunt homines, Lapidemq; Bezoar quidam vocant, qui dicitur esse latus, in pyramidem tendens, coloris melli instar succini, quem se vidisse scribit Amatus Lusitanus comm. in Dioscorid. c. 39. lib. 2. & Scaliger. Exerc. 112. ad Cardanum, Eumq; etiam se habere scribit Zacharius Lusitan. lib. 6. de M. P. b. 29. idem confirmat, & Job. Schröderus in Pharmacop. Medico. chymic. lib. 5. class. 1. de Animalib. dono asce-

pit ab illustrissimâ Saxonia Principe, Sophia Eleonorâ, conjuge Illustrissimæ ac Celsissimæ Principis ac Domini Dn. Georgii, Hassle Landgraviæ &c. Et odoris esse fragrantis scribunt, siccare, adstringere, corroborare, sudorem movere & contra omnia venena efficacissimum esse antidotum. Prodesse etiam in difficultate partus, imò fœtu mortuo expellendo quidam magni testantur Medici. Dosis est à gr. iij. iv. ad ℥ss. Consulo & Caspar. Bauhinum lib. de Lapid. Bezoar. c. 8. & 9. Nec obstat Jacob. Primerosium Lib. 4. c. 36. hæc omnia fabulosa esse scribere; hunc enim ipsa oculiaris & palpabilis refutat Experientia. vide Eruditionum Phil. Jacob Sachs à Lewenbeimb in Responso, Dissertat. de Mirandâ Lapidum Naturâ p. m. 58. 59.

Spiritus & Sal volatile Sanguinis Cervini sunt etiam egregia Sudorifera ad effluvia expugnanda Epileptica, Morbos Malignos, variolas & Morbillos per sudorem expellendos; Commendantur & contra Dolores Ischiaticos & Pleuriticos. Dosis illorum est à gr. v. ad ℥ss. vel ℥j.

Spiritus Sanguinis humani, ejusq. Sal volatile. Sanguis enim humanus per destillationem dat Spiritum salis volatilem, & si per phiolam oblongam optimè rectificetur, fit instar aquæ limpidissimæ, magnatum in Epilepsiâ & aliis gravissimis capit affectibus virium; Cujus dosis est à gutt. iij. ad ℥ss. vel ℥j. in vehi-

culo specifico. Simili ratione etiam ex Cranio & Cerebro humano Spiritus & Sal volatile parantur, quorum virtus in diutis affectibus non satis etiam deprecari potest.

Spiritus Urine & ejus Sal volatile, seu Spiritus Salis Ammoniaci Salsus præstantissima sunt Sudorifera à putredine conservantia fermenta acida omnia corrigentia, suffocationi Uterinæ, Epilepsiæ, & Apoplexiæ inservientia, febribus Pestilentialibus etiam medentur. Dosis est à gutt. v. ad ℥ss. vel ℥j. in appropriato liquore.

Spiritus ex Sanguine aut stercore Leonis Herculeo extirpando Morbo est fortissimus; si à gutt. v. ad ℥ss. vel ℥j. finito paroxysmo vel ad præservationem propinetur, insequente sudore unius horulæ spatio. In Partu difficultate & fœtu expellendo mortuo non minimum etiam præstat.

Aliàs notæ est efficacia Spiritus Ant-Epilepticus Dresdensis ex stercore Leonis paratus mihiq. ab amico communicatq; Cujus dosis est à ℥ij. ℥ss. ad ℥j.

CORNU ALCIS ejusq. Ungula sine igne præparata, vel in Spiritum aut Sal volatile quâdam Metamorphosi traducta ob vires nobilissimos, quas in Epilepsiâ, variolis, Morbillis & aliis exanthematibus per sudorem curandis edunt, præconio sunt digna remedia;

Sanguis Hirci rectè præparatus diaphoreticâ etiam excellit virtute. Et ab acutissimo Helmontio valdepre-

re in Pleuritide commendatur, quā si-
ne Vena-sectione curare vult; paulo
tamen aliter ejus insituit preparatio-
nem. Hircum, inquit, suspendo corni-
bus, & crura posteriora ad cornua
reflecto, testes abscondo, & recepto in-
de cruore exanguem dimitto pro la-
nitione. Hic cruor siccatus est instar vi-
tri difficillima triturationis, atque
longissimè ab hircino sanguine officina-
rum differens. Adsumptus ponde-
re drachma confestim curat & sopit
Pleuritidem per diaphoresin absque
Vena-sectione, nec te deseret unquam.
Ablato enim acoris fermento resolvit
cruorem extravasatum.

LUMBRICORUM Essentia &
illorum Spiritus tam simplex, quam
compositus sunt etiā insignia Sudori-
fera specificā virtute donata in Ar-
thritide vagā Scorbuticā per sudorē
curandā, ut nulli cedat remedio; vid.
D. Drawitz. de dicto affectu p. 40.

Ex Viperis & Serpentibus paran-
tur salia volatilia, quæ per Spiritum
acidum figuntur, & in variis curan-
dis Morbis insignis sunt virtutis, ad
extremas enim usque corporis par-
tes indereditis penetrant viribus,
depurant sanguinem, excrementa
tenaciter infixā, & veluti assimilata,
arthritica præsertim, egregiè resol-
vunt, urinas, & cum iis calculosam
materiam expellunt Melancholicis
affectibus & putredini summoperè
resistunt, diuturnas viscerum obstru-
ctiones insigniter referant, atque

exinde orta ac inveterata varia fe-
brium aliorumque Morborum gene-
ra à Genio domestico sequestrant,
propellunt. Dosis est à ℥ss. ad ℥j. pro
Morbi ac ægrotantis conditione.
vid. Zwelffer. animadvers. in Phar-
macop. Augustan. & Johann. Schrae-
der. Pharmacop. Medic. Chymic. lib.
5. class. i. c. 37. & ex his composita Me-
dicamenta in Zacut. Lusitan. lib. 1. de
M. P. b. p. m. 47. & p. 766. Sal carnis
Ciconiarum volatile decantato Vipe-
rarum Sali ne minimum cedit, Ser-
pentibus in primis delectantium, vi
suā alexipharmacā. Teste Gesnero.

Testæ Concharum oblongarum, tum
marinarum, tum illarum, quæ etiam
probè Salam nostram in summā repe-
riuntur copiā, quo etiam spectant
Mater Perlarum, blatta bizantia &c.
Intus eleganter splendent, exterius
cortice rigidiori vestitæ, sudorem
movent potentissimè & vim anti-
pyreticam possident excellentem.
Ex hisce paratur Anti-febrile Crollia-
num factā decoctione in aceto, ut
mucor & cortex impurus separari
possit, postea in pulverem redigan-
tur subtilissimum, sic enim vim an-
tifebrilem longè nobiliorem atque
in cinere Crolliano experiemur. In
primis si cum aliis conjungatur, &
horā unā & circiter ante paroxysmū
in aq. Centaur. min. vel Card. 6. aut
alio specifico sumantur. Dosis est à
℥ss. ad ℥ss. vel ℥j. Ex Matre Perlarū
D. Strobelbergeri paratur Anti-pyre-
ion;

reton. In hisce tamen omnibus alvus semper sit aperta & segnis prorianda pilulis laxativis vel Francofurtenfibus aut Glassianis.

Ex dictis igitur *Simplicibus Sudorificis* varia prostant composita Medicamenta, de quibus passim consulendi sunt Authores Medici Practici.

Quemadmodum autem *internis*, sic etiam *externis* Mediis sudores promovemus. Sunt autem inter *Externa Sudorifica* præstantissima *BALNEA*, ad quæ tanquam ad sacram anchoram in plurimis debellandis Morbis *Græci & Romani* confugiebant auctore *Jul. Cesar. Baricello de hydronosâ Natura lib. 4. cap. 2.*

Sunt autem *BALNEA* vel *Naturalia*, quæ per se aut sponte, vel naturaliter scaturiunt, alioque nomine, eo quod illis insit calefaciendi facultas, *Thermæ* vocantur. Vel *Artificialia*, illaq; iterum sunt vel *liquida*, vel *solida*, vel *vaporosa*.

De *BALNEIS Naturalibus* seu *Thermis* in genere sciendum est ut, iisdem tatò uti possimus, primò totum corpus debere esse exquisitè evacuaturn, non solum Venæ-sectione, sed & Purgatione, si eâ opus sit; deindè habitû Corporis esse considerandum, utrum sit tenellus, an erassus &c. Tertio præsentibus adhuc in hypochondriis obstructionibus, venis Mesaraicis infarctis scoriis Tartareis & malsâ sanguineâ salibus jamdum sylvestribus acribus & acidis

inprægnatâ, quæ à *Thermis* liquari, fundi, aut fusa in alias partes & viscera principaliora, graviora alia Symptomata concitatura deferri possêt, à dictis *Thermis* abstinendum esse. Vid. *Gregor. Horst. libr. 10. de Pharmaceutic. obs. 5. p. m. 492. ubi queritur & deciditur, an in dyscrasia ventriculi & hepatis convenient?* Quarto, in reliquiis autem Morbificæ materiæ absumendis, articulis roborandis & ad pristinum recuperandum calorem Methodicâ prægressâ curatione plurimum valere. Vide de omnibus *Weckerum, Rulandum, D. D. Langium.*

BALNEA Artificialia liquida ut plurimum ex aquâ fluviati, quæ maxime probatur, parantur, & quidem moderatè calidâ, hæ calefaciunt, poros cutis aperiunt, & per eos sese insinuant, & excrementa in corporis ambitu hærentia discutiunt.

BALNEA solida ex solidiori constant substantiâ ut arena, sale, milio, tritico; vinaceis &c. vid. *Jasolinus lib. 2. cap. 8. & 33. & Baccius lib. 4. de Azenatione*, Vinacea à torculari adhuc calentia magnarum viriû dicuntur in arthriticis doloribus sedandis, si pars affecta illis imponatur. Vid. *Solenander consil. 21. sect. 4. item Alni foliis si sacci impleantur, & Soli exponantur, & postea iis vel totum corpus, vel pars tegatur, sudores copiose provocantur. P. Borellus cap. 1. observ. 35.*

Tertium

Tertium Artificiale sudandi genus Laconicum vocatur, eo quod Lacones eo præcipue sint usi; Est autem illud secundum Johannem Renodæum lib. 5. Institut. Therapeut. dispensator. Galeno Chymic. cap. 4. locus, ad fornaculæ cujusdam instar concinnatus, in quo sudor elicitur sicco calore ab igne injecto per spiracula parva ascendente. Præstat hoc ignis vel ex ligneis cespitibus, vel ex Spiritu Vini accensus, vel vino chalybi aut ferro candenti infuso.

Triplici autem Modo hoc Ignis benescio utimur.

Primò, Aërum in domunculam chartaceam collocamus & in illâ obiectâ Spiritum Vini incendimus, cujus flamma & calor poros aperit, & humores liquat.

Deindè Domuncula ex ligno paratur, in quâ Carbores igniti vel ferum aut lateres extincti, idem, quod Spiritus Vini, faciunt. Verùm molesti nimis hi duo modi ægrotis sunt, & licet Medicus illis per tres horas in ergastulo hoc permanere præcipiat, vix tamen semihorium spatium in illo consumet.

Tertiò, paratur Cista lignea funibus latis penfalis (quemadmodum lecti illi complicabiles militum in castris fieri consueverunt) in hac æger recubet, & sub illâ & ad pedes & ad caput ponitur ignis, qui sursum calorem suum mittitur, ægrum & Medicum voti sui participes facit.

Interdum Particularia SUDATORIA sufficiunt, cum in parte affectâ sudores tantum sunt provocandi; cum scilicet per evaporationes ex decocto simplicium in aquâ aut vino parato, halitus calentes partem saltim affectam attingunt aut decoctum ex herbis calens in vas aliquod infunditur, in quo æger jejunos ita sedeat contectus, ne aquam attingat, sed vapores saltem excipiat; vel lateres calentes, linteis decocto madidis involuti parti affectæ imponuntur, ut sudor eliciatur in balneo sicco, vapor ex decocto ferro ignito insperso excipiat.

Supersunt præterea adhuc alii modi, quibus pro varietate sitûs & partium sudores elici possunt, & sunt Fomenta, suffumigia, Unguenta, Cerata & Emplastrâ, de quibus omnibus consule Excell. nostrum D. Rolfinck. de Diaphoretic. usu sect. 3. cap. 3.

Hactenus de SUDORIFERIS ipsis, restat jam, ut de Modo illis utendi, & eorum sine & usu uberius differamus.

SUDORIFERORUM usus ejusmodi competit affectibus, quorum causam Natura spontaneo sæpe motu ad corporis habitum protrahit, & vix perfectè sine sudore curari videmus; quemadmodum experimur in febribus & aliis Morbis. Alioquin indifferenter, tum ratione affectû, tum ratione ipsorum Sudoriferorum sudores non sunt provocandi. Singitur

igitur humores tenues aquosi Nitro-Sulphurei, acidi, salii &c. in corpore adsint, & à digestivis ad excretionem apti facti fuerint, aut alii, qui facile à Medicamentis possunt attenuari, exuberent, facilis est, ac tuta Sudoriferorum applicatio, correspondente in primis Morbi Ideâ, viribus corporis, ac viscerum internorum dispositione.

Infantibus, Pueris, Gravidis & Puerperis vehementiora & diuturna non sunt exhibenda *Sudorifera*, sed mitiora conveniunt. Nec obesi temerè sunt macerandi *Sudoriferis*, *graciles, cutem mollem & laxam habentes* ad sudorem maximè sunt dispositi. *Vidus Vidius lib. 11. de Curatione gener:*

Quoad Tempus, sciendum, quod *Sudorifera* nisi vim humores à massâ sanguineâ segregandi & separandi unâ habeant, in Morbi principio crudâ adhuc existente materiâ adhibere non liceat, sed potius coctio vel declinatio Morbi est expectanda. Quod si autem ejusmodi sint, quæ coctionem juvent, & humorum in massâ sanguineâ separationem & expulsionem promoveant, audacter exhibere licet. Sic in principio febrium *Pessilentialium*, & aliarum malignarum talia non sine maximo exhibemus fructu. In *Febribus Intermittentibus* horâ unâ & circiter ante febrilem accessionem commodè propinamus *Sudorifera*, quemad-

modum etiam in continuis tempore apyrexias, hæc tamen primò sint *specificæ antifebrilia* temperata, non nimis calida, quæ materiam febrilem non saltem agitent, sed etiam promoveant & evacuent, alias de loco movebitur, non discutietur, & alibi quasi novū fermentū febrile disseminabitur, multiplicabitur & febris ipsa duplicabitur. Ideoque dicta *specificæ* præter moderatam suam temperiem hujus debent esse effectus, ut materiam febrilem figant, & per sudorem & urinam expellant; Naturæ æmula; unde paroxysmus profligabitur, fermentum febrile paroxysmum causans tolletur, & Corpus ventilabitur. Deindè hisce omnibus Diuretica aperientia & abstersiva temperata etiam sunt intermedian- da; & si primæ viæ vitiosis scateant humoribus, semper prius sunt expurgandæ. *Tertiò*, profligato paroxysmo tum demum methodicâ curatione causa febrilis occasionalis est removenda, & recidiva præcavenda; *Lazar. Riverius de Febribus putridis p. m. 49.* adeoque moderno tempore non amplius opus habemus communi illo admodum prolixo ac periculoso per *Sirupos, Emulsiones, Julepos, aliâq; Saccharata cumndi in febribus* hætenus usu recepto processu. Divina enim Manificentia Altissimi jam largiter ditavit genus humanum Medicamentis singularibus, quibus omnis febrium auscultat

Cohors. Unica falce, inquit CL. Helmontius de Febr. c. 16. amputatur omnium febrium causa occasionalis. Id remedium est *Sudoriferum*, quod incidit, attenuat, resolvit, liquat, abradit, & simul abstergit causam occasionalem, ubicunque locorum demum ea exstiterit. Demum observandum, ut *Sudorifera* & in primis *Alexiteria* sint sufficientia & materiam non saltem agitent, sed etiam e corpore expellant, debent nimirum contendere cum Morbo in magnitudine & contrarietate. Nam nisi sudent ægri post sumpta Medicamenta *Sudorifera*, plerunque vehementius postea ægroti decumbunt; Ideoque ea moderatione sunt assumenda, ut nec præ nimia copia corpus obledant, neque præ exiguitate à deleteriis vincantur. *Galen. s. Simplic. 18.* Et non semel tantum, sed quoties opus est, repetantur. Unica enim *Sudatio* totam materiam semper exhaustire nequit, in primis si humores etiam superflui redundant, tunc præcedat diminutio necesse est. Humorum hæc exuberantia facit, ut *Sudorifera* sæpe istos neque attenuare, neque digerere possint. Respicit autem diminutio hæc vel *Plethorum*, & tunc locum habet *Venasectio*, vel *caco-chymia*, & hæc Medicamentis *Purgantibus* per *epicrasin* educenda, si vires fuerint debiles. Constantibus autem viribus pauca *caco-chymia* univèrsè detrahi potest.

Tempus Diei illud *Sudoribus* iudicatur opportunum, quando peractæ sunt coctiones in ventriculo, hepate & venis, alvi & vesicæ excrementa educta; adeoque jejuno, non pleno sunt exhibenda ventriculo, aliàs cruda simul à Centro ad circumferentiam raperentur & obstructions fierent. Opportunum inde *Tempus est matutinum*, si Morbus patiatur.

Æstate Sudorifera facilius operantur, quam *hyeme*.

Quoad Quantitatem humorum, qui educuntur, etiam hic *ἐν Ποσει* valet *senis nostri*, quàm Medicus *σὺν ἅσµος* facile assequi potest, & non sæpe copia valet humorum, sed illud, quod lædit, cum sudore tantum vehiculo si extradatur res, salva est. *ἐν οἷα δὲι ναδὰς ἐδὲ ναδὰς ἐν τῇ ζυμώσει.* Hinc magnum errant errorem, qui absolutam & plenam *caco-chymiam*, utpote in *hydrope*, *Sudoriferis* expellere conantur. Hoc quidem in *Lue Venerea* interdum conducit, Verùm in hoc casu & interdum tantum. Accidit *hydropicis* interdum, ut bullæ vel vesiculæ in eorum abdomine compareant, ex his apertis duarum vel trium horarum spatio non raro plus aquæ exsadat, quàm optimum *Sudoriferum* per integram noctem educere potuisset.

Sudor ex toto corpore debet educi, hæc enim *serosa materia* non tam ex hu-

ex humoribus, quam constitutione partium provenit.

Sudor pedetentim non confertim moveatur, & si Expultrix ignava excitanda ad motus lateribus calidis ad plantas pedum, & vesicis decocto calente plenis ad emunctoria. Et si forsan ad *Sudoriferorum* exhibitionem nullus prorsus successerit *Sudor*, elapsis duodecim horis fortiora propinanda.

Cessatio à *Sudore* pedetentim etiā non subito fiat; indusia, quæ mutantur & denuò induuntur, sint tepesfacta.

Post *Sudoriferorum* usum horā unā elapsā ægotantis vires Cordialibus Medicamentis ac analepticis sunt restaurandæ; qualia gelatina Eboris, liquor Perlarum, Corallorū, Tinctura rosar. violar. fl. borragin. cum Spiritu Martis striato parata in Keutterlingium instillanda. Poma item Citri in cibo ac potu adhibeantur.

Fl. borragin. buglosf. tunic. cum radice Scorzonæræ coq. in brodio gallinæ & repetito haustu aliquoties absumantur. Vel:

Rec. Aq. fl. borragin. acetos. semperviv. Plantagin. ana ℥i℥. semin. melon. non rancid. excorticat. ℥i℥. Emulsio, adde manus Christi perlat. Sirup. de Canellā. myv. cydon. ana ℥ss. Spirit. rub. id. rosar. cydon. ana ℥j. M. confortans in febribus ardentibus,

Extrinsècus applicentur Pulvis Spirit. rosar. fl. tilia lil. convall. aq. Carfuncul. apoplectic. addit. aliquot. gutt. ol. Citri destill. apoplectic. Confect. alkerm. aceti cheirin. lil. convall. tunic. &c.

Hiscæ præmissis reliquum jam est, ut doceamus, in quibus affectibus *Sudorifera* salutarem præstent Effectum.

In *Scabie*, quamvis *CL. Helmontius* putet non intrinsècis opus esse remediis expellentibus *Sudorificis*, sed solum *Topicis*, quæ sint enecando Salia pruritiva; nihilominus tamen hæc Salia possunt etiam habere rationem Salium transmissorum, fermentis viscerum malè dispositis vel impeditis, quæ transmissa Archeos partium in furorem concitant, ut incandescant producto fermento pruritivo. Hæc Salia optimè per *Specificæ* domantur & expelluntur *Sudorifera*; qualia ex *Antimonio* & *Mercurio* parata, Tinctura scilicet *Antimonii*, *Antimonium diaphor.* *Cervusa Antimonii* *Cinnabar.* *Antimonii* optimè rectific.

In *Ulceribus* *Sudoriferæ* suas etiam conferunt operas promptissimè, dū acres & serosas superfluitates, quæ quotidie in partem affectam fluunt, per sudorem iterum expellunt. Inserviunt hîc *Essentia lignor. D.D. Michaëlis* & illorum *Decocta*, *Ebur. f. Ign. bezoardic. Martial.* *Antimon diaphor.* *Tinctura Sulphuris aurati Antimonii*

simonii, Tinctura bezoardica cum Eff. fl. hyperic. vel charesfol. &c.

Ad Erysipelatis Sal acidum refrenandum & expellendum, evacuata prius, si opus est, alvinâ regione, nihil præstantius est *Sudoriferis*; verum *Specificis* & acorém illum halituosum figentibus & unâ expellentibus, in quorum censu *Aq. fl. sambuci cum semine aquilegia vel cum bezoardic. Martiali, Ocul. &c. bol. armen. vel terr. sigillat. &c.* Parti affectæ imponenda *Saponaria Lixivialia*, quæ aciditatē combibunt; quæliã linteola per quæ in lixivio cinerum fagi cum albumine ovorum & camphora conquassato, sæpius humectata & in umbrâ vicissim exsiccata. Si Sal hoc acidum copiosius abundat, Archéu in tantum lacerare potest, ut is partem aliquandò gangranet, ad hoc impediendum *Medicamenta Bezoardica* egregium præbent usum.

In MORBO GALLICO stupendæ sunt efficacix *Medicamenta Sudorifera* specifica hujus Luis alexiteria, quæ vim habent Sanguinem ab effluviis venenatis Venereis non solum depurandi, sed etiam fermentum illud venenatum solidis vel liquidis nostris partibus odoris instar affixum potenter extirpandi & penitus eradicandi. *Tinctura Antimonii ex Sulphure ejus aurato* parata cum decocto specifico *Sudorifero*, ex *Lignis* stupendæ est efficacix. Cui succedit *Cinnabaris Antimonii cum Auro ho-*

izontali facia CL. Helmontii seu Mercurius diaphoreticus fixus; & alia ex Mercurii prosapia oriunda bezoardica.

In ARTHRITIDE *Sudorifera*, dū consumūt serum copiosum sale sylvestri acido fermentali contaminatum, quod Spiritum Membrorum inficit & ad Arthritidem disponit, sunt convenientissima, tum aversionis tum evacuationis gratiâ adhibita. Unde Crato in Consiliū num. 240. *Sudores* admodum commendat, dum inquit: Ego & *Experientiâ* multiplici & ratione adductus, usuram *Cornu Cervi optimi*, ligatam in petiâ & impositam potui, certum habeo & Urinam provocare, & corpus, modo ad id proclivia sint, facili ad sudorē disponere, si præsertim manē in lecto se contineant, & Membra foveant, quod qui faciunt, ab arthritide ferē liberari sunt. Nam cum crassi humores absque serosis non possint fluere, optima est præservandi ratio, in victu serosorum copiam evitare, & si in corpore cumulentur, per sudores & Urinas tempestivè educere. Cui subscribit *Solenander sect. 4. Consil. 24.* Quæ autem limitatione *Sudorifera* talia sint usurpanda, notum est, præmissis scilicet Universalibus appropriatis, tandem eò usque perveniendum esse.

Vagæ Arthritidis Scorbuticæ cura, ubi Spiritus Inflatus sale sylvestri fermento Scorbutico tincto infectus est

est, *Sudoriferis* optimè etiam peragitur, sed specificis per quæ causæ occasionales proximæ non solum abiguntur, & annihilantur, verum etiam *Archeus* partium furore percitus sedatur.

In *Ischiade Arthritidis* filiâ nihil hæc per sudorem evacuatione quicquam potest esse utilius. *xēduartz* etiam *Hippocr. 6. Epid. sect. 5. t. 62.* eundem *Sudoriferorum* efflagitant usum. *Serosæ* enim materiæ portio, quam *Natura* ordinariè per insensibilem transpirationem diffat, sufflaminata & intrò detrusa causam occasionalem suppeditat, & suggerit distis affectibus; evacuata autem illa & convenientibus *Sudoriferis* subtractâ non parum ægro affert levaminis; quâ in re conferunt *Bezoardic. Solare, Martiale ex Regulo Martis* cum additione *Mercurii* sublimat, paratum, & in Balneo sicco cicuratum. *Ess. & Spiritus Lignorum incomparabilis Practici Dn. D. Michaëlis, Mixtura anti-scorbutica ejusdem; & Tinctura Bezoardica &c.*

In FEBRIBUS cum *Natura* materiam febrilem, & in intermittentibus in particulari declinatione, & in continuis in declinatione universali spontaneo ausu & motu sæpius per Sudorem exterminare soleat, & vix aliquâ febris sine sudore integre finiatur, nec ullus febricitantium perfectam sanationem sibi facile polliceri queat, qui sudare non

potest, monente *CL. Sennerto lib. 2. de Febr. c. 8. & acutissimo Helmontio lib. de Febr. c. 9. §. 18.* Medico inde facile est conjicere, *Naturam* ducendam esse, quâ sponte vergit, id est, *Diaphoretica* sola esse februm appropriata & specifica remedia, nisi interna unâ inflammatio adfit. Cum enim fermentum febrile invisibiliter & odoretenus, vel instar a porrhœæ nos ingrediatur, ut totam Spirituum & actionum vitalium œconomiam invertat, utique illud potestativam per diaphoretica elibrationem & eventilationem Spiritus vitalis sub hujus tyrannide gementis, & sic anxii omnes functiones interturbantis indicat. *Sine Bezoardicis, inquit Balihaf. Timeus à Gùldenkleæ de Febr. p. m. 351. nrò febris aliquæ perfectè & sine recidiva metu curatur. Econtra illorum recto usu sæpè paroxysmus planè tollitur, discussio scilicet, & è corpore prorsus expulso inquinamento illò, quod à paroxysmo relictum humores reliquis iterum corrumpit.*

In Febribus *Petechialibus, Variolis & Morbillis* considerandum, an *Natura* in Materiâ Morbificâ ad cûtim expellendâ satis suo fungatur officio: quod si fiat, spectatorem agat Medicus ex lege *aph. 20. f. 1.* Neque enim tunc opus est, eam multis Medicamentis adjuvare, ne in tempestivo eorum præcipue calefacientiû usu materia nimis agitetur, febris-

febrisque augeatur. Quod si verò tardius & parcius maculæ erumpât ex præcepto *aph. 20. f. 1.* adjuvandum est Naturæ conatus, non solum remediis specificis humores ad cutem propellentibus, sed etiam, si Epidemici sint affectus, ac insignis malignitatis participes, *diaphoreticis & alexipharmacis*, quibus tamen aliquid de refrigerantibus & modicè adstringentibus addendum ad partes internas roborandas, fluxumque humorum coërcendum, fervorem ac acrimoniam mitigandum. Et advertendum diligenter, ea Medicamenta, quæ Variolarum expulsiōnem adjuvant, in omnibus ægrotantibus non esse indifferenter usurpanda; interdum enim tanto erumpunt impetu, ut earum motus aliquantisper cohibendus sit; Maxima enim ebullitio & fervor sanguinis immodicus, nisi temperentur, ad exitium ægrotantes producere consueverunt, idèò frænantibus & modicè refrigerantibus interdum uti convenit. Quàm Praxin sapissimè exercui, ducit *Lazari Riverii de Variol. & Morbill. c. 2. Meth. Curandi febr. vid. infra plura.*

In *Sudore Anglico* si sudor in mediâ accessione interrumpatur, tunc illam omnibus modis per Sudoriferam movere oportet. Nulla hæc Venæsectio, nulla purgatio convenit, cum Sudor adsit copiosissimus, per quem Natura solet judicare hunc

Morbum transmittendo ad cutem, partem ignobilem. Et quò Natura vergit, eò ducere oportet per loca conferentia.

In *Febre Ungaricâ Sudorifica* etiam utiliter exhibentur, per quæ maximo ægrotantium commodo maligna materia ab interioribus & cordi vicinis partibus ad corporis ambitum propellitur, & per sudorē evacuantur, si prius per vomitum causa occasionalis fuerit diminuta.

Quoad alios affectus internos, in *Capitis Doloře Essentiali, Sudoriferæ* quidem non conveniunt, dum materia serosa morbifica magis magisque inde sursum ad caput movetur. In Symptomatico autem magis necessaria sunt, præcipuè si hypochondria fomitem subministrēt, aut Scabies intrò repulsa fuerit. Id quod & in vertiginis Curatione probè est observandum.

In *Apoplexia, Lethargi, convulsionis & Tremoris curatione*, si materia pertinacius parti inhæreat, Sudorifica & quidem crebrius sunt exhibenda. Illa enim vitiosorum humorum copiam sensim, & præcipuè serosos tenuiores evacuant.

In *Epilepsiâ Diaphoretica* sint specifica, ut *idiopata Epileptica* exhauriantur, obstructions expediantur, humores vitiosi quoquo modo præparati exhauriantur, & Membrorum œconomia depravata in integrum restituatur, eorumque usus

non

non solum per dies aliquot, sed & septimanas, si vires ferant, continuā-
dus. Maximè autem hunc affectū
impugnant *Spiritus Sanguinis huma-
ni limpidissimus*, ejuſq; *Sal volatile*;
Spiritus ant-Epilepticus Hartmanni,
cum *Tincturâ Luna conjunctus*. *Spi-
ritus Cornu Cervi rectificatus*. *Cinna-
bar. Antimonii rectific. &c.*

An in *Paralyſi Sudoriferæ* conveni-
ant? contentiones ſeram trahunt
Doctores Medici, *Septal. lib. 6. ani-
madverſ. no. 74.* prorsus damnat;
quia Sudoriferorum uſa tenuibus e-
vacuatis crasſiora magis caſceſcunt,
& crasſiora redduntur. *Nicolaus Pe-
tre Medicus Pariſienſis in Exercitat.*
quâdam hanc rationem aſſert, quia
Sudoriferæ vires exſolvunt, dum nō
ſolum ſerum ſuperfluum erumpit, ſed
nonnihil etiam ſubſtantia partium
ſolidarum. Verum in genere hîc
obſervandum, *Sudoriferæ* plurimum
conducere hoc in affectu, ſed non
debere eſſe nimia, ne partes reſo-
lutæ magis reddantur effoetæ. Talia
autem ſint, ut, ſi crasſa peccet ma-
teria, vim habeant eam attenuandi.

Quod *Nicolaum* concernit, poteſt
reſponderi, hæc de immoderato
Sudoriferorum uſu eſſe intelligen-
da. *Excell. Kyperus p. m. in ſuo Col-
legio Præctico valde commendat Vinū
Salvatum*, experientiâ ſuâ com-
probatum, ſi nempe manè, & pome-
ridiano tempore hujus hauſtus capi-
atur, & inter prandendum & coe-

nandum loco ordinarij potus aſſu-
matur: optimum verò illud eſſe di-
cit, quod paratur ex muſto, ut ſic
hujus fermentatione melior contin-
gat virium extractio. Vel: *Rec.*
herb. Salv. ſicc. M. rv. infunde in tb.
*xxxvj. vini albi per 24. hor. Colatu-
ra detur uſui.* *Essentia Lignorum*
hîc etiam non excludenda erit. *Spi-
ritus Ligni Saſſafras* omnibus pal-
mam præripit.

In *Phrenitide & Melancholiâ* per
ſudorem etiam, modo ægri in tu-
multuariis hiſce affectibus deliris
ſub ſtragulis detineri poſſint, ma-
teria morbiſica diſcuti poteſt ato-
mis circulando hinc & inde cribra-
tis & attenuatis.

In *Oculorum etiam affectibus* cum
fructu *Sudorifica* illa exhiberi poſ-
ſunt; *Baricellus de Hydronosâ Na-
tarâ.*

Ad *Surditatem Franciſc. Jæcl. lib. 299.*
2. Præct. ſ. 2. præmiſſis præmitten-
dis commendat *Sudorificum* hau-
ſtum ex *Theriac. A. & aq. ruta con-
ſectum. Eundem imitatur Franciſc.*
Oſwald. Grembs. lib. 2. cap. 1. §. 11.
qui in dicto affectu ad conſum-
ptionem humiditatum Cerebri cu-
ram *Sudoriferam* commendat ex
decocto lignor. Mihi *Experientiâ*
probatum eſt *Surdis*, præmiſſis præ-
mittendis ſi ſcilicet nervo audito-
rio vel etiam tympano humor qui-
dam crasſus ac frigidus impaetus
eſt, balnea commendare, (adhibi-
tâ ſtu-

tā stuphā vel labro umbilicotenus) non nimis calida, ut partes tantum calefiant & sanguis fluidior reddatur, paulō post immittendā & instillandā guttā duā vel tres aquā apoplecticā in aurem lateris affecti, & sic laborantem extemplo sanatum videbis, referunt enim acri se post huius usum sentire quasi aliquid in aure decidisset.

In *Thomcis affectibus* magnam etiam exerunt virtutem *Sudorifica* & in *Palpitatione cordis* illorum usus ritē administrātus non est detestandus. Cum maligna & vitiosa effluvia, quæ cor quālibet circulatione transeant, non melius, quāmpar diēta discutiuntur *Diaphoretica*.

In *Pleuritide* nihil est quod facilius acorem illum cruori ac venis hostilem corrīgat, tollat & ad diaphoresin disponat, quā hīdrotica seu diaphoretica specifica, qualia sunt *Cruor hirci*, pulvis de virgā cervi vel tauri, succus cichorii sylvestris, fl. papav. dens apri, fīmus equi, herba bellis &c.

Diaphoreticorum usu in *lienis affectibus* nihil magis proficuum esse scribit *Cass. Hoffmannus* de *Usu Lienis* c. 16. ex *Hippocr.* & *Valles.* Mulier, quā crānone primum curavit *Hippocr.* 6. *Epid.* sect. 3. vers. 5. *Foës.* febri *ναυστόν* prehensam, cui *Lien* magnus erat, criticē per sudorem fuit liberata, decimo die ex superioribus partibus profluxit, ex inferioribus de-

cimo quarto. *Vallesius* 3. in 2. *Epid.* 20. 3. in 3. *Epid.* agrot. 3. 2. in 6. *Epid.* 32. ab *Experientia* desumpto argumento in *Melancholicis splenetickis* crebras esse sudores, docet; in hisce enim *Lien* sese exonerat & liberat à lixiviosis, salinis scorbutis, & tartareis cruditatibus, quarum proventus sæpē est maximus.

In *Affectibus Scorbuticis* Naturæ motus colluviem sæpē suā sponte discutientis effleviorum *Scorbuticorum* adjuvandus, promovendus, & reliquæ in centro & ambitu corporis hærentes per *ἀδὴλον Ἀγρονον* & sudorem discutiendi, sed admixtis semper specificis anti-scorbuticis.

In *Passione Colicā Diaphoretica* & *Sudorifica* etiam non sunt neglīgenda, cum observatum sit à *Carolo Pisone* sect. 4. de *Morb. infim. ventr.* à colluvie serosa cap. 2. sæpissimē Dolores hosce à sudoribus spontaneis maximē quiescere, & averti, discutiendo flatus. Sæpē & sponte *Natura* critico motu bilis, colici doloris causa ad externam cutem protruditur abscessu universali. *Vid. Casstrensis* liber, quæ ex quibus.

In *Cholerā Diaphoretica* Alexiteriis mixta tum ad revellendos humores acres Expultricem stimulant, tum meliorem impressæ malignitatis discussionem, summo etiā cum fructu administrari possunt. *CL. Sennertus* lib. 3. part. 1. sect. cap. 13.

Diarr-

Diarrhœa & Dysenteria requirunt interdum *Sudorifera* ad diversionem humorum & malignitatis imbibitæ expulsiōem. *Vidus Vidius de Curatione generat. cap. 6. Sic Principissa illa, cujus mentionem facit Gvilhelmus Fabric. c. 10. de Dysenter. cū post esum fungorum Dysenteria aliq̃q̃ symptomatibus tam graviter laboraret, ut in agone versarivideret. sumtis Lapidis Bezoar gr. XL in sudorem calidum incidit, & mox sequuto somno intra paucos dies sanitati fuit restituta.*

CAPUT XII.

De Diureticis.

Sunt autem **DIURETICA** Medicamenta, quæ urinam movent; Non tamen unius sunt generis; Alia enim vel propriè dicta, vel impropriè, vel mista.

Propriè dicta sunt Medicamenta, quæ sanguinem fundendo non sine coaguli cujusdā vi materiam serosam à reliquo sanguine veluti præcipitando secernunt, absterisivam reddunt, adnatas sordes incidunt, & excretricem acredine suâ stimulant; de quibus agit Galen. 5. simplic. 22.

Impropriè dicta sunt, quæ largam suppeditant aquositatem, & ut humores alluvione ex arteriis sequantur, ansam præbent. Talia sunt vinum aquosum, Kewterlingium nostrum, emulsiones ex seminibus melonum, cucurbita facta.

Mista sunt, quæ attenuatoriam vim aquositati copulatam habent, & diurisin potenter movent, ut Acidulæ. Hæ universum permeantes corpus per arteriarū & venarum emulgentium apices serosam illuviem trahunt, eamque in ureteres per carunculas papillis mammarum similes, quæ angustissimè perforatæ sunt, transcolant, à quibus deinde per ureteres in vesicam, veluti corporis matulam, derivatur.

CL. Helmontius in tr. de Lithiasi c. 5. f. 17. DIURETICA ratione effectus distinguit; Primò, quædam, iniquiens, urinam corrosivo acuiunt veneno, ut Cantharides; Deindè, alia aciditatem provocant, ac relinquunt in lotio, & stranguriâ excitant. quales sunt cerevisia recentes; Tertiò, sunt quæ urinam reddunt absterisivam, ut Acidula, Vitriolum Martis, Lapis cancrorum; itemq̃, herba passim gaudentes etymo Diureticorum, continentq̃ singula alkali volatile, vel saltem istud subter digerendum acquirunt. Quariò quædam stimulant Archæi segnitiam & in eo vim expulsiivam augent, cujusmodi sunt raphanus, asparagus &c. Quintò, nonnulla grato odore lotium renesq̃ resciciunt, ut Macis, Nux Myristica, Therebinthina, Mastix, juniperus &c. Quasi renes odore consolati sui memores officii fierent. Sextò, sunt etiam, quæ ex alkali lixiviali sub digestionem minuant in acridinem, vias urina abstergentem

gentem, instar saporis, excrettricem stimulant, incidunt adnatas sordes. Cujusmodi sunt, quæ testis, & lapidibus, cineribusq; appropriatorum colliguntur, quæq; solo Lithontripticorum vel Saxifragorum nomine digna videntur, præcipue si in gradum volatilitatis sint deducta. Septimò, est demum Diureticorum genus, quod parvâ quantitatem lotii copiam è toto corpore profundit, ut Millepedes, & quæcumque Nivum volatile continent, quæque renes torpidos ex proprietate excitent. Octavò, est & genus, quod sedandis Renum doloribus utile, hæsistantes confortat, quale est in Croco, Rhab. & Cassiâ visolutivâ prius orbatâ. Nos addimus demum etiam illa, quæ non solum vi absterisivâ, sed & resolutivâ scorias tartareas tam ex hypochondriis, quam renibus protrudunt, incidunt & expellunt. Sic Spiritus. Salis marini, Vitrioli striati nedum diuretici sunt, sed & insuper tartarum resolvunt & per meatus urinarios educunt.

Quomodo hæc Medicamenta operationem suam perficiant, videtur ipsum Helmontium in omnibus secum non convenire.

CL. Helmontius in tr. de Potestate Medicamin. §. 19. & §. 22. Videtur realem & materialem admittere Diureticorum influxum, dum salia Diuretica, inquit, sunt, quæ in ventriculo suas non aperiunt salsedines, sed non nisi post alteram digestionem ma-

nifestant. Et de Lithiâ c. 8. §. 21. Spiritus Vitrioli volatilâ proprietates exaggerando & commendando dicit, laudatum hunc Spiritum pergere usq; in quartam digestionem, & resolvere excrementa morbosa in itinere obvia; In Aditu verò Præclus. ad condum viscerum §. 11. virtualem seu per actionem Regiminis videtur solum admittere Diureticorum influxum; Quem admodum, inquit, potus vulnerarius usque in externos artus suos edit fructus; Sic & Diureticorum levicula proprietas in Digestionum culinâ manet sospes & imperfructa, dispersa scilicet ab ore per renes usq; in vesicam;

Verum in hisce allegatis nulla est contrarietas, sed diversitas, nullus dissensus sed consensus. Distinguenda enim sunt Medicamenta Diuretica, & genuina illorum est explicanda Actio. Quædam enim Diuretica virtualiter operantur, dum ventriculi fermentum, quod ferè singularum partium præest digestionibus, alterant & variè disponunt, qualia alkalia Diuretica & quædam Medicamenta Vulneraria; Quædam Diuretica lieet acida & corrosiva, ut succus Citri, Spiritus Salis marini, Vitrioli striati &c. in solamen tamen etiam ægrotis non obvenire possunt, nisiâ fermentis viscerum prius reclusa in digestionibus variis dimittant acorem & corrosivam exuant facultatē, ac veluti Citri immaturi in se prius acidi per solem matu-

maturati dulcescant, quorum effluvia scorii morbificis partim afficiantur, & mediante sanguinis circulatione hinc & inde cribrantur & attenuantur; partim etiam statim per venas lacteas & lymphaticas vasa ad emulgentes arterias devehuntur, ibique per ureteres & vesicam excernuntur, quædam etiam specificâ proprietate cum chylo per venas lacteas thoracicas ad cor, ex eo in Arteriam Aortam rapiuntur descendentes, attenuatas sordes mucilaginosas & scorias tartareas Salinas præcipitando ad renes deducunt, & quæ sanguinem fundendo plus præcipitant, largam urinæ profusionem inferunt. Ob quam rationem & *Diuretica* sunt ejusmodi, quæ & lacti coagulationem inducunt. Quædam vi innatâ statim per venas lacteas & lymphaticas ad renes dictos deveniunt. Hæc veritas tantò magis in libertatem adseritur, quò proximè ad veritatem accedit novum de Venarum lactearum & lymphaticarum in renes vel emulgentes arterias infusione inventum, quod rationem claram subministrat, cur nonnunquam *Diureticorum* quorundam mephitis in exteriori sese manifestet habitu corporis. Et quare interdum vinum Rhenanum, Rhabarbarum, Oleum Therebinthinæ eodem, quò adsumuntur colore & odore, emingantur; interdum etiam violaceum naribus præsentent odorem, Sali

volatili Urinæ adscribit *P. Borellus Centur. 2. obs. 33.* quia Violarum odorem optime redolere Salem gemmeum marinum observavit, qui Sale Terebinthinæ junctus augeat urinæ odorem. Post intinctum ex Nasturtio aquatico & cochleariâ cum aceto, vino & saccharo adsumptum, urina brevi temporis intervallò emissâ odore vegetabilium retulit. Hic circa allegatam superius Spirituum acidorum *Diureticorum* efficaciam non leve suboritur dubium, cur *CL. Helmontius* primum quasi Tartari principium in corpore humano donet defectui fermenti fellei, eò quod acidum stomachi chylum in Salem salsum commutare nequeat, in *tr. de Lithias. cap. 4.* Nihilominus tamen alibi in subsidium vocet res acidissimas, hoc est, Spiritus minerales; nonne hoc est, malum malo addere?

Verum hic probè attendendū est, magnam esse differentiam inter acetositatem ventriculi præternaturalem, & Spirituum mineralium aciditatem. Illa enim crassa, fixa ac corporalis est magisque corruptibilis, quæ in tædiolosam quidem facile transire potest amaritiam, non verò in salem salsum volatilem; hæc verò tanquam Spiritualis volatilis corruptioni non facile obnoxia est, sed potius illud fixum ventriculi acidum in volatile transmutat; Neque enim Naturale stomachi fer-

mentum simpliciter est acidum solum, sed est volatile acido-salsum, cuius finis est transmutare cibum in chyum humanæ digestionis, siquidem plura adsumuntur fixiora cum cibis, quæ tamen debent parem subire cum volatilibus succis conditionem, si penitus ad vitæ radicem migrare debeant. Hoc igitur Naturale ventriculi fermentum, si in volatilitate sua acido-falsâ deficiat, volatilibus reparandum est acidis. *Deinde* sciendum est spiritus hos acidus ex earum rerum numero esse quibus diversæ insitæ sunt facultates. Hi enim inmodicas hæmorrhagias, & evacuationes alias, quæ præter Naturam eveniunt, sistunt. Quævis etiam dura dissolvunt corpora, & sic per consequens potius humores viscidos, tartareos & quasvis cruditates promptissime digerunt, incidunt, absument. *Tertio* dosis etiam horum Spirituum est consideranda; in satis enim largo offeruntur vehiculo, ut illorum aciditas ita diffundatur, ut vel exquisito gustandi sensu vix perferantur. Hæc tamen insuper cautela observanda est bono Medico, ne crebrius loco præsertionis istiusmodi utatur Spiritibus, sed præsentem saltem indicantem, ne Natura adfuescat, quamvis itaque per urinam humores in primis serofi evacuentur, & juxta Gal. 7. *Meth. cap. ult.* ubi redundantia humorum circa gibbam epatis partem obstru-

ctionem facit per renes, vesicam & his inservientia vasa sit purgandum? tamen etiam per easdem vias reliqui humores tartarei, acidi, biliosi cum sero conjuncti evacuari ac universum genus venosum & arteriosum expurgari potest. Quamvis *CL. Helmontius* neget, bilem constituere urinam, sed omnem flavedinem Tartareo competere urinæ excremento; Tamen si penitus in bilem inquiras, deprehendes cum Sylvio, Backio, & Pecquetô eandem sale suo non destitui fixo & volatili falso, ut itaque, si à Sale Tartareo bilioso tingi urinam dixeris, non erres.

Galenus loco inquit citato, ventriculum evacuari vomitu & secessu. Intestina & cavam epatis partem solum secessu. Partem autem Jecoris gibbam & per alvum & per renes. Sed duplex hic videtur exurgere dubium. *Primo*, quare *Galenus* in eadem causâ morbificâ ad gibbam epatis utatur & purgante per alvum & per renes. Nam cum unum ab uno saltem indicetur, quomodo eadem causa sub eadem formali ratione & eodem loco affecto & *Diureticum & Dejectorium* potest indicare? *Deinde*, quare ibidem excretiones per urinas & alvum certis assignet locis, cum universales sint evacuationes, & non tam certis partibus destinatæ, quàm toti ipsi. Verùm sciendum est, prædictam causam morbificam non indicare duo illa sub eodem respectu,

specū, sed sub diverso. Nam indicat per alvum purgans, ut lædit eadem gibbam, quatenus cum venâ portæ & intestinis communicat: Et rursus indicat *Diureticum*, quatenus jecoris gibbæ non solum subjiciuntur renes, sed & cætera expurgandæ urinæ instrumenta. Quæ causa est, quod etiam gibbæ partis inflammatio terminari soleat juxta *Galen. 3. crif. c. 3.* per urinas, nam venæ cavæ insuper, quæ brevi post emulgentes producit rami & vasa lymphatica per illam disperguntur. Et cavæ partis tumor contra plerunque terminatur excretionibus biliosis & vomitu, & curatur vacuantibus per alvum & hæmorrhoidum internarum, cum portæ rami hic potissimū dispergantur, apertione.

Ut autem cum *εὐφορία* & magno sanitatis emolumento contingat *DIURESIS*, videndum, quâ ratione & quo consilio rectè administranda sit? Et attendendum, *DIURESIS* non indifferenter esse excitandam, sed considerandam Morbi ideam, locum affectum, *Diureticorum* diversitatē, causam Morbificam, vires, viscera interna & tempus Morbi. Hisce posthabitis, plurimum nocuementi inferri corporibus, nullum est dubium, nam sic sæpenumerò Morbus non expugnatur, pejora excitantur symptomata, & vice sanitatis ipse augetur affectus. Cum tamen boni sit Me-

dici ex venerandi Senis præscripto, si non prosit, saltem ne noceat, ut videat; & in Artis operibus eo semper annitatur, ut quod auxiliū loco adhibetur, juvet, vel certè non noceat. *Galen. in proœm lib. 1. de compos. Medicam. secund. loc. 5. lib. 1. de compos. Medicam. secund. generem cap. 17.*

Utrum *Diuretica* præcedere debeant Sudoriferorum usum, hic meritò quaritur, cum ad rectam Medendi Methodum plurimum conferat? Sciendum autem, quod interdum sine provocatione urinæ possit sudor provocari, præsertim, quando humores solum in vasis extremis continentur, sed longè tutius est, si Medicamenta *Diuretica* præcedant. *Primò*, quoniam Medico certò non constat, utrum humores serosi in vasis majoribus retineantur, an solum in extremis. *Deindè*, quia facilius est urinam provocare, quàm sudorem, & semper à facilibus est inchoandum; hoc modo intelligendus *Galenus 11. Meth. Med. cap. 9.* qui non solum post phlebotomiam & purgationem, sed & post *Diuretica* *Sudorifica* propinanda consuluit.

In illis *Affectibus DIURETICA* maximè conveniunt, qui fixas habent radices fundatas in scoris Tartareis, Salinis, in quibus sensim & paulatim causam Morbi occasionalem per meatus urinarios evacuare

tile est. Sic in hypochondriacis scorbuticis tartareos istos humores & salia illa sylvestria fermento scorbutico tincta ex digestionibus depravatis nata commodius sensim atque sensim per *Diuretica* aperitiva antiscorbutica prius, quæ simul salium excitatorum vim saturant, quam per nuda *Sudorifera* aut *Purgantia* solum à corpore eliminamus.

Cum autem magna sit *DIURETICORUM* diversitas, non quælibet ex his competunt, quæ quævis cuilibet applicari possunt affectui & causæ morbificæ, sed accuratius singulorum, quæ offeruntur, Natura prius examinanda. Sequius enim si fiat, in mortis ægros deducemus periculum, & ex minori gravius accersemus malum. Sic *Diureticis* propriè dictis, quæ urinam reddunt absterfiant, adnatasque incidunt sordes, & excretricem acredine suâ stimulant, commodè utimur in Hydrope; si autem illa hæc adhibeantur, quæ largam suppeditant aquositatem, non conducerent, sed ægros valdè læderent. Sic etiam tunc competunt *Diuretica* propriè dicta, ubi in hypochondriis & toto venoso genere hærent humores crassi, tartarei; eos enim attenuare, resolvere, abstergere, & per urinam educere valent. Sint tamen hæc *Diuretica* semper temperata, in primis in calidis affectibus, ut Febribus ex calidis humoribus, tabidis & maciè con-

fectis. Alias vires corporis faciliè hanc evacuationem ferre possunt, cum non tantum earum robur, ut ad *Vena-sectionem*, *Purgationem* aut *Vomitum* requiratur, modo ita adhibeantur, ut plus commodi, quam damni inde in ægrum redundet.

Causa etiam morbifica probe est examinanda; ejus enim copiam per alia excretionis loca, ut superius orificium ventriculi & intestina, si minus diminuamus, metus est, ne sui copia, dum ad vias angustas ruit, eas obstruat, & sibi & aliis transitum intercludat: ita docuit *Galenus 7. Meth. Med. cap. ult. quare & Avicenna 1. 4. tract. 2. cap. 7. inquit, in curatione febris putrida fac sequi phlebotomiam, deinde lenificationem ventris, postea exhibe, quæ urinam provocant.*

Quocirca cum vel in universo corpore, vel circa ventriculum & intestina multi humores pravi hærent, prius per vomitum vel per alvum instituenda est purgatio, ubi scilicet vacuatione paulatinâ & morosa opus est, ut asserit *Galenus 4. aph. 14. & 3. progn. 23.* quæ solum in Chronicis morbis & febrium productis est tentanda, at non in acutis, quæ præsiidiis, cito & celeriter operantibus indigent. Si acres, salini & alii acerbis in corpore præstis sint humores, illorum acredo prius mitiganda, vel contemperanda, vel specificis digestivis vel aliis appropriatis

priatis præcipitantibus, ne reliquas in transitu afficiant partes. Si denique meatus etiam urinarii & alia adjacentia vasa vel exulcerata, vel inflammata sint, aut simili laborent vitio, non commodè per *Diuretica* humores vitiosi in corpore restagnantes ad partes hæc affectas & debiles moventur: nisi ulcerum materia cum clysteribus, tum catharticiis remediis, sed lenibus subducta & expurgata sit, in univrsusque signa maturitatis apparuerint. *Francisc. Joël Lib. 6. p. 87. & p. 123.* Visceribus obstructione obsessis nisi Diuretica ejusdem sint indolis, quæ unâ aperiant & humores abstergant, majus ægrotis sunt conciliatura damnum, & visceribus coctionis sæpè nocumentum imprimunt, ut postmodum cachexia subsequatur, quale exemplum *habet Horstius in Epist. Medic. sect. 8. Forest. lib. 28. obs. 24. Lazar. River. Tom. 1. Prax. lib. 8. c. 1. Johann. Fernel. consil. 59.*

In calculo tam Renum quam Vescicæ *DIURETICA* frangentia calculum longè à cibo, aut jejuno stomacho propinanda sunt, & si fieri potest corpore prius purgato, quia *Diuretica* citissimè feruntur ad Renes, & secum rapiunt cibum crudū & non concoctum, & sic magis gravant Renes & Vescicam, & augent materiam calculi. Perperam igitur faciunt, cum decoquunt quidam cū carnibus radic. Petrosel. vel aliud

diureticum, & decoctum illud sumunt in prandio, vel cœnâ. Quorum tamen *Diureticorum* delectus habendū est, ut primò mitiora usurpentur, & magis temperata antequam ad aciora veniatur, quæ epatis ac renum Archœum accendunt. Ubi notandum, quod refrigerantia Cataplasmata & inunctiones prius sint applicanda epati quàm renibus, quando ab illo provenit renum caliditas, seu quando peregrinum quoddam Sal ex digestionē epatis natum renibus irrepsit mediante sanguine, tunc inclusum hoc, quia non vitale Archœo molestum ex maturitate temporis incalescit, hinc provenit iste renum calor. *Deinde* observandum est, ea non semel, aut bis, sed pluries esse usurpanda, donec viæ obstructæ fuerint reserata. Dum autem offeruntur, renes etiā & vesica balneis, fomentis, unctionibus & Cataplasmatibus, quo faciliiori negotio operentur, fovendi sunt; & usurpanda sunt juxta vel per se vel cum Decoctis *Diureticis* mixta interna emollientia, laxantia, & vias lenientia, ut viæ magis dilatentur & aliorum remediorum acrimonia temperetur; humectant autem & emolliunt malva, althea, ol. amygdal. dulc. & alia, quæ juvant, non quatenus amplificant Urteres, sed in quantum spasmus crispationis demulcent, prout aliquot fœtus externi *juxta CL. Helmontium*; seu quatenus

quatenus suaviore succo Urinæ acrimoniā demulcent ac temperant: vel abactis prioris vitæ mucositatibus intus in radice deterfivi aliquid vel dissolutivi custodiunt, quod usui esse possit, prout in succo Citri, cydon. cineribus, parietariâ &c.

DIURETICA Lithontriprica primò sunt apta in urinam mutari, ut scilicet locum affectum tangerent, inquit *CL. Helmontius p. m. 560.* Deinde habeant in se potestatem solvendi repagula calculi. Tertiò possideant istud in proprietate specificā; Quartò sint subtilia, ut quaquaversus eant. Quintò amica sint Naturæ, ne scilicet cuncta pervertant.

INFANTIBUS, PUERIS, GRAVIDIS, & PUERPERIS ejusmodi *DIURETICA* tuiò exhiberi possunt, quæ vi absterisivâ ex alkali constant, & blandâ suâ acredine viarum urinæ fordes incidunt & repurgât, qualia *lap. percar ocul. 69. lap. judaic. Nephritic. spongia; osicul. fructuum & eorum cineres.* Corpora calida & sicca non diutius nec vehementius *Decoctis Diureticis* calidis ad *Diuresin* sunt cogenda, cum ex eorum usu epatis inflammatio, febris & totius corporis extenuatio sequi possit. Contrâ obesi frigidi, cutem mollem & laxam habentes, humoreque aquoso & tenuibus succis redundantes ad *Diuresin* maximè sunt habiles.

Quantitas illius, quod per *DIURETICA* educitur, paucâ est, nec

obstat copiosa illa in Anasarcâ per urinam excretio, quicquid enim in hoc casu sit, id omne soli Naturæ est adscribendum, nec quicquam vel Arti, vel Prudentiæ Medicæ. Si urina ultra consuetam Naturæ excretionem ad sibi pervenerit, quantitas hæc mediocris erit, si ulterius, summa.

TEMPUS, & quidem Morbi, quò *DIURESIS* instituenda, est vel universale, vel particulare. Communiter inquirunt, humores prius esse præparandos, antequam *Diuretica* exhibere volumus. Nec convenire in principio Morbi, nec in augmento, quando Materia adhuc cruda potius agigaretur, quàm evacuaretur, sed in declinatione, rarò in statu. Verùm hæc sententia de Diureticis in genere & indifferenter sumptis intellecta maximè fallit; datur enim *Digestiva Diuretica* juxta, quæ fermenta viscerum roborando excrementa Morbosa in viis obvia potenter resolunt, obstructions referant, humores crassos attenuât, acidis combibunt, ebullitione sanguinis compescunt & urinam reddendo absterisivam tartaream mucilaginem expellunt, qualia *Tinctura Antimonii ex ♀ & ♂ D. D. Michaelis, ejusdem Tinctura Bezoardica, Tinctura aperitiva D. Meibii, Spiritus Martis strigatus; Arcanum Tartari soluti. Essentia Mea Martis aperitiva; & Sal Martis aperitivum diureticum &c.* Hæc sane in omni

omni Morbi, præsertim chronici, tempore, præmissis præmittendis & intermediatis cordialibus confortantibus summo cum sanitatis emolumento & ægrorum *ἐν φασίᾳ* exhiberi possunt. Hujus autem indolis quæ non sunt, sed quæ urinam copiose saltem eliquant, & attenuatoriam vim aquositati copulatam habent, in primis fortiora calida, non nisi concoctâ aut digestâ materiâ, & ubi materiæ morbosicæ impetus ac furor sedatus est, conveniunt. Illa autem crudâ etiam adhuc materiâ convenire possunt, *authore ipso Galeno, qui ante coctionem exhibet decoctum apii & anethi ad Glauco c. 9.*

Nam crudos humores concoquunt, & illorum faciunt à massâ sanguineâ separationem, & per urinam expulsionem; Naturæ seqvacæ reddunt causam morbosicam, & fiunt æmula Naturæ. Hinc etiam videmus post eorum usum in febribus tam continuis, quam intermittentibus, urinam crudam fieri coctam; & calorem febrilem aliaque symptomata remittere. *Ubi tamen notandum ex Gal. Meth. Med. cap. ult. si materia adsit copiosa in primis viis, licere prius uti subductoriiis:* quo in casu & mihi placet, ut Diuretica & solventia simul miscantur.

Quod *Particulare Tempus* morbi attinet, etiam ante paroxysmum *Diuretica* conveniunt, in primis si *Diaphoretica* una sint, tunc enim

Naturam moventem debemus adjuvare.

Exhibeantur jejuno ventriculo, potius die, quam nocte. Post adsumptionem corpus moveatur, aut infusus adhibeatur.

Continuatio *Diureticorum*, ut si mane, meridie & vespere usurpentur, eorum vim & efficaciam auget.

Inter alios evacuationis modos, quos pro humani corporis sanitate humana induxit curiositas maximæ etiam utilitatis est *DIURESIS*; usu enim illius & præsidio tales sæpè curantur morbi, quos nec purgatio, nec *vena-sectio*, nec alia eradicare potuisset evacuatio; Est & hæc *universalis*, & inter *κοινὰς γενώσας* à *Gal. lib. art. Medic. c. 99. refertur.* Et quamvis, ut etiam supra dictum, primò gibbam epatis partē, Renes, Vesicam, & his inservientia vasa purget, & humorem aquosum & serosum evacuet, consequutione tamen quâdam etiam reliquas corporis partes, ac universum genus venosum & arteriosum purgare potest. Nec tantum eam feri partem, quæ vehiculi instar alimentum ad partes deduxit, & functa officio suo ad meatus urinarios tendens expellitur, sed simul cum sero tartareos falsos ac alios acres expurgat humores. Hæc viscera à multis impuritatibus, quibus scatent, liberantur, supervacanei tartarei humores incisi & attenuati exhauriuntur, tota massâ sanguini-

sanguinea in integrū restituitur, firmāq; & temperata corporis constitutio redditur. Hinc ab ejusmodi evacuatione præmissis præmittendis plurimi solent curari affectus.

In *FEBRIBUS DIURETICIS* conveniunt, tum improprie dicta frigida, quæ largam suppeditant aquositatem, & ut humores aluviæne ex arteriis sequantur, ansam præbent. Talia sunt 4. *semina frigida majora*; conveniunt etiam *proprie dicta*, in primis in *Febris tartareis*, *hypochondriacis*, *scorbuticis* &c. Quæ non solum humores excretioni aptos reddunt, & ad attenuationem & fermenti febrilis per urinas expulsionem aliquid faciunt, sed & Naturam & meatum ac viarū organa ad excretionem exstimulant & extergunt, partem etiam sanguinis ferosam per ureteres derivant & sanguinem humido ad fermentescendum necessario hoc modo priant.

In *Quotidianā continuā Diureticorum*, quæ vi absterfivā & resolutivā massæ sanguineæ fordes incidunt ac repurgant blandā suā acedine, præmissis præmittendis usus etiam non posthabendus, in primis tartareā in hypochondriis peccante colluvie, qualia ex Tartaro & Marte parata sunt Medicamenta, hæc universum penetrantia corpus per arteriarum, venarum emulgentium & vasorum lymphaticorum apices se-

rosam & tartaream illuviem secum ad renes deferunt.

In *Tertianā Intermittente* primis viis liberis & apertis materiam febrilem citius ac tutius præter *Diaphoretica Diureticis* etiam Naturæ æmulis auferimus. Unde & nonnulli in eā sunt sententiā, *Galenum absynthium*, *centaurium minus* potius *urinam ciendi, quàm purgandi gratiā* (cum utramque vim habeant) *propinasse*.

In *Quotidianā intermittente* utilia etiam sunt Medicamenta urinam moventia.

Quartana Diureticorum etiam implorant opem; qualia sunt *Spiritus Salis Diureticus specificus*, fl. x. & *alia Diuretica*, quibus hæc febres solvuntur.

In *Dolore Capitis* ex ferosis humoribus ortō *DIURETICA* ad educendos illos, qui ad caput raptum habent, magnarum etiam virium sunt, dum eosdē secum per sanguinis massam circulandos derivāt. Postquā enim Diuretica cum chylō ad cor, inde per arteriam aortam cum sanguine in totum corporis habitum deferuntur, attenuatam noxiam materiam, tartaream, arenosam, scoriasque fecales salinas ad meatus urinarios, deducunt.

In *VERTIGINE* quoque, si à toto cum primis causa suggeratur, hæc prius infusā, comode humorum reliquias *Diuretica* per urinæ vias

vias expurgant. Eundem etiam præstant usum in *Epilepsiâ*, præsertim si sit sympathica, nec inveterata, & huiusmodi *Diuretica* sint Naturæ, quæ obstructions una aperiant, mineram resolvant & educant, qualia *Spiritus ant-Epilepticus Hartmanni*, *Spiritus Vitrioli volatilis*, qui peculiari facultate *Epilepsiâ* contrariatur. riatur.

In *Apoplexiâ Diuretica* ut prophylacticum remedium plurimum etiam præstant, dum per urinæ vias ex arteriis materiam peccantē educunt. In *Paralysi* etiam proficua sunt, & pari cum *Diaphoreticis* passu ambulant. *Hippocr. lib. 2. Prædict. Coac. ex aphor. 13. c. 14.*

In *Melancholiâ à toto & hypochondriacâ* lienari *Diuretica* præcipuè conveniunt; In utrâque enim serosæ humiditates abundanter restagnant, quæ non minus ac crassi humores sunt avertendi, crassi in habitû & substantiâ corporis convertuntur, serosi natant ubique; Et possunt esse modo calida, modo frigida. Calida, ubi epatis caliditas non prohibet: *Frigida*, ubi fervor epatis fuerit insignis, ne abusu calidorum noxa percipiatur. Hæc continuato temporis tractu usurpata humores peccantes nec in corde, nec liene satis elaboratos, feliciter per Renes evacuare solent. Compendiosâ etiam viâ ex lacteis vasibus &

lymphaticis dictis serositates Melancholicas exturbant.

In *Phrenitide* urina quandoque supprimitur, sexto die præsentē febre continuâ, cui movendâ si Medicus tantopere incumbat, errat. Hæc enim retentio sæpè crisin per sudorem indicat. *Hippocr. 6. Epid. f. 1* Explicationem pete ex *Dureti comment. in 5. coac. lib. 1. & in primam coacam sub titulo de sudore lib. 3. & ab ejus discipulo HEURNIO in notis ad aph. 82. sect. 4.* Ideoq; non est curanda, sed naturæ benè agentī relinquenda, ne Naturâ turbata per intempestiva *Diuretica* ad interitum deducatur æger, quale exemplum proponit *Heinricus ab Heer lib. 1. obs. 5.* Si tamen *Diuretica* huiusmodi sint indolis, quæ unâ sunt *diaphoretica*, aperientia, incidentia & tartarum moventia, qualia *Spiritus ant-Epilepticus Hartmanni*, cujus effectus mirandos in *Epilepsiâ*, aliisque capitis affectibus ipsaque Maniâ multoties expertus sum, in primis si dicti affectus oriantur ex succo nervorum nimis hebeti, acido & quasi yapido, in hoc casu maximè conducunt Medicamina Sale alkali volatili referta, qualia *Spiritus Cornu Cervi*, sanguinis humani rectific. fuliginis egregiū usus. Sin erò liquor nervosus sit nimis acris, salis aut effluvia à sanguine æfluante effusa *Spiritus animales* in distractiones agant, ejusmodi remedia, quæ ex a-

cido volatili constant, cum fructu adhibentur, qualia Spiritus Vitrioli volatilis, aperitivus striatus Pennotti, Vitrioli Philos.

In *Maniâ* Avicenna & Mesue *Diuretica* planè excludunt; Verùm cum ob memoriæ non raro & sensus læsionem aut lotii stimulum Maniaci non sentiant, aut mingere obliviscantur, cum Paulo & Aërio medio-criter urinâ provocatâ admittimus.

In *Thoracis affectibus* virtute suâ non carent *Diuretica*. In Empyemate pus per urinam educunt Gal. de loc. affect. Fallopius, Costæus & Mongius in comment super Avicenn.

In *Palpitatione cordis* ortâ ab humore aquoso & seroso, nihil est, quod facilius vim hujus Morbi evincere possit. Si verò sanguis crassus peccaverit, ab horum usu ut abstinemus author est Ludovicus Septalius lib. 6. animadv. 117. quod serum sanguinis exhauriant, & crassius redant. In *Pectoris* etiam *vulneribus* *Diuretica* sunt utilissima vid. Greg. Horstius libr. 3. de Morbi Pectoris, observ. 15.

In *Peripneumoniâ* & *Pleuritide* sapientissima Morborum Medica-trix Natura materiam morbosam purulentam in cavitate thoracis cõtentam per urinam sæpè expurgare solet, Galenus lib. 6. de loc. affect. c. 4. & Zacut. Lusitan. lib. 2. de Medic. Princip. histor. 26. q. 26. Ideoque motus ejus est sedulo observandus,

ne à Natura ministro invertatur, sed potius idoneis adjuvetur remediis. Si itaque contigerit, ut Natura excretionem per urinam moliat, *Diureticis* est agendum, quæ miram quandam in hoc affectu præstant utilitatem, teste Heurnio cap. 3. Prax. de Morbis Pectoralibus; Sint tamen non nimis calida, sed potius temperata. Gregor. Horstius l. c.

In Infimi ventris affectibus *DIURETICO* præsidio nihil habemus magis proficuum. An in *Lienis affectibus* per urinam evacuandum sit quaeritur? Multi dubitant auctoritate Galeni 13. Meth. Med. c. 17. adducti, ubi dicit, lienem esse purgandum per alvum, & non per urinam; prætereâ id confirmat ratio anatomica, siquidem ad lienem ramus insignis venæ portæ pervenit, per quæ materia debet transmitti ad jecur, & inde ad venam cavam, ex quâ ad emulgentes. Et si aliquando aliqui per lotium copiosum curati sunt, ut de Bione scriptum est 2. Epid. sect. 2. id vel tanquam rarum, & per vias occultas factum recenset Hippocrates, vel sanè aliis adhibitis remediis emollientibus & dissipantibus, & alvum subducentibus, cum multa feculenta per venas superesset materia, quâ foveri & renovari humor ille poterat, per urinam eâ subductâ præservatio potius, quàm curatio facta est. Quod imitari Medicus poterit, ubi nigras, crassas, & feculentas

lentas urinas adesse cognoverit; *Diureticis* enim tunc tutò uti poterit, ad antecedentem materiam per eam partem evacuandam. *Vid. Septal. lib. 7. animadvers. n. 62. Hollerius in scholio in cap. 40.* Verùm lienem sæpè sese exonerare & liberare à lixiviosis salinis scoriis & tartareis arenosis cruditatibus, dum attenuantur, & per urinam excernuntur, luce meridianâ clarius est. Exindeque Medicus liene laborantibus *Diuretica* dandi occasionem nanciscitur; & *Hippocr.* cum curam affert lienosorum *lib. de affect.* dicit esse purgandos per urinam. *Deindè falsum est*, nullam à liene ad renes & vesicam viam manifestam esse. Habet enim lien non solum arterias multas, & ferè quintuplo plures, quàm venas, quæ oriuntur ab arteriâ cœliacâ, jam verò à cœliacâ facilis est transitus ad emulgentes, sed & vasa lymphatica per illum disperguntur, quæ tendunt ad renes, & ex his ad emulgentes, manifestè inde patet, commodissimè humores è liene per urinas evacuari posse. Hinc etiam *Galenus 2. ad Glauc. c. 2. renes & lienem* per urinas evacuari docet. *Tertidò, falsum etiam est*, quod saltem præservationis gratiâ & ad materiâ antecedentem in venis contentam *Diuretica* sint exhibenda; cum testetur *Experientia* & sæpè observatum sit, ab hypochondriacis & lienosis nigerrimas urinas ex ipso liene & lo-

cis circa lienem per arterias emulgentes & quidem cum commodo redditas fuisse. Id quod etiam *Antonius Valerius* observavit, qui in *Exercitat. in modo allegatum caput Hollerii* refert, se novisse Virum religiosum, cui ter aut quater in Anno, maximè Vere & Autumno ineuntibus lien intumescibat, quique dolore hypochondrii tam manifestabatur, & sublividus fiebat toto corpore, tandem verò nigricantibus urinis atramento simillimis erumpentibus per quinque aut septem dies pristinam sanitatem recuperabat. Materia etiam conjuncta morbifica per urinas facillè evacuari potest, transmissio humore non per venas, sed per arterias & vasa lymphatica, ut supra diximus, quæ sunt in liene, per quas ad emulgentes transfertur humor. *Vid. CL. Sennert. libr. 3. Practic. Medic. Part. 5. f. 1. cap. 6.*

Ubi Obstructio in gibbâ epatis parte exstiterit, præstat Medicamentis *Diureticis* uti, & in Mesenterii obstructione reliquæ continuatis aperientibus *specificis & Diureticis* exhibitis sunt absumendæ.

In *lithero* impactos humores, limum mucilaginosum, arenosumque; *Tartarum* meatibus infarctum reserant *Diuretica Martialia & Tartarea Medicamenta*, & per meatus urinarios educunt.

In *Malo Hypochondriaco & Scorbuto*, quæ circa primas vias, & lie-

nem est materia, sapè satis commodè per urinas, quæ crassæ & nigre tunc redduntur, evacuatur, quo in casu Medicamenta *Martialia*, *Tartarea*, *Salina*, & contra *Scorbutum* pugnancia utilia sunt. Unde *Hipp.* ut suprà etiam monuimus, de *internis affect.* *lienosis*, *Diuretica* clarè præcipit. Et *Gal.* 1. ad *Glauc.* c. 11. in omni *quartana* jubet uti *Diureticis*; & 2. ad *Glauc.* 11. *Lienem* per *Urinas* purgat, & 7. de *simpl. Medic. facult.* *Cap-pares lienem* per *urinas* purgare scribit.

Communitèr statuunt *DIURETICA* in *Hydrope* eam tantùm materiam ad vasa urinaria deducere, quæ potest decumbere in cavitate, non eam, quæ jam ibi collecta est; hanc enim per urinam evacuare nullo modo posse, eò quod materia in cavitate residens, si per urinam evacuanda esset, ut rursus ingrederetur viscera, necesse esset, quod tamen impossibile. Verùm hic metus de nihilo est, sed magno cum fructu exhiberi possunt, ut quæ non solum materiam serosam, quæ in venis adhuc continetur, & ad ventrem confluxura est, derivare, sed etiam illam ipsam, quæ in abdominis cavitate restagnat, in venas aut vasa lymphatica resorbere atque evacuare possunt. Ita *Rondeletius* cap. 36. *Meth. cur. Morb. lib. 2.* *Mullicrem hydropicam* vidit per *urina fluxum sanatam*; confirmante illud

ipsum *Wierò de præstig. Damonum l. 3. c. 35.* ubi etiam historiam aliam refert de *hydropico*, quodam inopinatò restitutò exhausto pulvere *bufonum*, quem uxor sumptuum pertæsa illi propinarat ad finiendù tedium vitæ, sed exoneratà per *vesicam saburrà aqueâ* convaluit præter conjugis expectationem. Eandem historiam etiam *Solenander s. 5. consil. 15. §. 19.* refert. Et *CL. D. D. Michaëlis* etiam observavit. Sed sciendù primò, *Diuretica* prius non esse exhibenda, quàm corpus purgatum est; & fluidù factum; deinde hoc commodi habere debere, ut possint unà viscera ab obstructionibus liberare, ex quorum censu sunt *Spiritus Salis urinae*, ejusq; *Sal volatile* *Spiritus aperitivus* *Penotti*, *Tinctura Nephritica* *D. D. Michaëlis* ex *Antimonio*, *Nitro* & *Tartaro*; *Tinctura aperitiva* *D. D. Mæbii*; *Sal absynthii cum Spiritu Salis coagulationum*, *fel vitri cum decocto cancrorum fluviatilium* &c. Egregiè huc quadrant, quæ *CL. Helmontius lib. de potest. Medicamin. §. 32.* notavit, sensu, inquiens, cuncta *salia simplicia* recedere per *lorium* atque *intestina*, & interim resolvere sordes in illis meatibus, ac expulsam sui memorem officii reddere. Tertiò in frequenti usu esse habenda. Quarto sapius esse permutanda, ne *Natura* iis adsue-scat. Quintò in pulvere esse exhibenda, & denique ab iis esse absti-nendum

nendum in anastomosi venarum & colligatione humorum.

In *NEPHRITIDE* sunt, qui *DIURETICA* præscribunt, Alii contrà timent, ne videlicet propulsus è rene calculus in viâ steterit. Nam omnis calculus vel major est suo uretere, vel minor, vel æqualis. Si minor, opportuna, nec metuenda, erunt *Diuretica*. Si autem iusto major, *Diuretica* planè erunt evanida ac frustranea. At si æqualis ureteri responderit, præstat eundem ocissimè expelli, ne per moram augeatur. Hinc *Cinto in Consil. Medic. 246 A Diureticis* Medicamentis, & quæ calculos pellere solent, abstinendum monet: nisi enim illud factum fuerit, verè calculosus efficietur, vel gravioribus doloribus, quam vel podagrici sunt, vel Melancholicæ molestiæ, afficietur. Verùm notandum primò à *Diureticis* esse cavendum ante exactissimam purgationem, quæ tamen sit lenis. *Hieronymus Capivacc. in Consil. Scholtz. 154. deinde Diuretica* quando usurpantur, renes & vesicam fovendos esse balneis, fomentis, unctionibus, & quæ simul vias lubricant, quo negotio faciliiori operantur. *Laz. Riverius Tom. 1. Prax. lib. 8. cap. 1. Forestus lib. 24. obs. 5. Chol. 25. Hinc CL. Helmontius de Litbias. c. 5. §. 16. inquit, quia transire calculo ureter contractus pra dolore plerunque crispatur; Diuretica in paroxysmo*

danda cum cautela. Nimirum propinanda sunt doloris & contractura inde nata inhibitiva. Quæ de causa Anodyna unà sunt exhibenda, si non magna adsit humorum copia, nã renes seu ureteres irritati à calculo continuo irritantur, & si Narcoticis motus ille inhibetur, simulq; fibræ laxantur, calculus èò facilius descendere potest. Hujus solius incuriâ vel insitiâ subinde contigit calculos mediâ stetisse viâ, & miserandis ejulatibus Nephriticis necuisse; idque non tam Diureticorum insolentiâ, quàm Medentum insitiâ. Nec putandum, canalem ureteris esse inæqualis stricture, ut calculus, qui per ureterem primo impulsu descendit, tandem angustia itineris pressus hæreat, sed compressiones postera sunt crispatura morbose, ac spasmoides à dolore. Adeoq; tam externa fomenta, quàm interna, quæ convulsivos illos motus placant, maxime sunt necessaria. Tertiò à valde calidis Diureticis omninò abstinendum, sed potius ea offerenda, quæ vi absterfivâ ex alkali volatili & acido constant, & blandâ suâ acredine viarum urinalium fordes incidunt ac repurgant, tum quæ suavi fragrantia ferientia renes fraciditatem fermenti inhibent, adeoque occasionem calculo præcludunt; tum quæ renum dolores demulcentia animosiores ad expellendum nociva eos reddunt, ut crocus, casia & Rhabbarbarum

rum purgandi virtute spoliata &c.

In DYSURIA etiam post pituitæ evacuationem tutius fortiora DIURETICA & urinæ propulsiōi dicata remedia exhiberi possunt; cum enim hæc, & stranguria, ardoresque Lithiasi familiares non aliunde, quàm à vi æcescente hostili in lotio, partibusque illi subservientibus, *Lapis cancerorum Diureticus* optimè corrigit. *Helmontius intr. à sede anime ad morb. §. 25.*

In DYSENTERIA, postquam maxima materiæ pars per alvum evacuata fuerit, etiam ea, quæ reliquias ad vias urinæ ducunt & derivant, conveniunt *Diuretica*; additis iis, quæ robur ventriculi tuentur. Nullo verò modo in *Principio* & antequam corpus purgatum sit, *Diuretica* exhibenda, ne materia, dum ad renes tendens viscera transit, ejus aliquod damnum adferat. Monet quoque *Celsus* iis tantùm *Diuretica* hoc in casu convenire, quibus alioquin facilè prodesse solent. Si verò effectum suum non facilè consequantur, malum potius augetur. *Sennertus in Praxi lib. 3. part. 2. f. 2. c. 7.*

In *Colicâ Nothâ* ex tartaro, in quâ dolores arthritici sæpè desinunt, *Hippocr. 6. Epid. f. 4. CL. Sennertus in Praxi lib. 3. p. 3. c. 2.* etiam *Diuretica* specifica suum ἐμβόλλον μέγος conferunt.

In *Fluore Muliebri* an *Diuretica*

convenient, dubitatur, quia hæc menses movere valent. *Gal. 4. de Simplic. Medicam. facult.* atque ita humores ad uterum movere & fluxum augere possunt. Verùm negandum quidem non est, *Diuretica*, dum humores fundunt, secundariò etiam menses movere, sed si corpore purgato exhibeantur, nullus metus est, ut majorem fluxum excitent, quia humores ad renes non spontè ruunt, sed à vi renum attractrice alliciuntur. Ad uterum verò neque spontè ruunt, neque ab eo attrahuntur, sed à Naturâ eò pelluntur, quod non fiet, si maxima pars per purgantia evacuata sit: tunc enim reliquiae è *Diureticis* fusæ à renibus facilè attrahuntur. *Francisc. Joël, Lib. 8. p. 250. Sennert. in Prax. libr. 4. p. 2. f. 2. cap. 12.*

In ARTHRITIDE VAGA SCORBUTICA etiam *Diuretica* profunt; nihil enim magis serosas humiditates fermento Scorbuto contaminatas, quæ Archéu ad dictum affectum sollicitant, per urinas expellit, quàm hæc. Cum primis sint specifica anti-scorbutica, id quod illorum effectus satis docet; nam ab eorum usu urina clara turbida redditur. Item in PODAGRA quæ ad pedes tendunt, sæpè à Naturâ per vias urinarias evacuari notavit *Hippocr. 4. aph. 74.* Proinde nec hîc *Diuretica* omittenda. Et quamvis in *Podagrâ* multi crudi humores

mores sese ostendant, certum tamen est, eos nunquam sine acribus illis serosis & tenuibus superfluitatibus in membra posse devehī, nec aliud esse præstantius remedium pro Podagrâ, quàm quod urinam movet. *Decoctum Lappa majoris cum cerevisiâ* Foresti testimonio nobilitatum habemus, quo poto *Arthriticum* à cæteris Medicis pro desperato relictum, urinam instar lactis albâ copiosè reddidisse, & à doloribus liberatum fuisse, ait.

In aliis *Rheumaticis affectibus*, quando colluvies serosa, prava & acris ex Organorum sanguificationi inservientium intemperie calidâ generata in habitum corporis externum cum dolore *ὀξυρόπῳ*, vago & succedaneo, caloris & totius corporis, gravitatis sensu, nonnunquam etiam in internas exoneratur partes, isti absorbendæ *DIURETICA* valdè conveniunt, idque consilio Hippocr. libr. de humoribus. *Fusos, inquit, humores, ne intus intercludas, sed superfluos rescicato, quippe sive educere velis, sive secus, melius est, attenuatoriis uti, quia sic facilius medicamentis educes, aut per urinam purgabis, quàm si adstringentibus cohibueris, & coëgeris.* Et consensu Galeni lib. 5. *Simplic. c. 13. à Diureticis, ait, non attenuatur modo, sed & funditur ac secernitur sanguis, non aliter, quàm in lacte fit, in quo, quod serosum & tenue est, separatur, quod*

crassum, cogitur in se, & exaestè unitur.

Desumuntur autem *DIURETICA*, vel ex *Mineralium*, vel ex *Animalium*, vel *Vegetabilium* Classe.

Ex *Mineralium* classe agmen ducit *Spiritus Salis*, quatenus striatus est, & volatilis ex Sale Marino, vel Hispanico aut nostro Hallensi paratus, hic summè non solum *Diureticus* est, sed & insuper putrefactionum incommoda impedit, tartaream mucilaginem potenter resolvit, & ex CL. Helmontii experientiâ de *Lithias. cap. 3. n. 31. sibi par remedium non habet in extinguendis arboribus urine, & in senum stranguriis, quæ difficulter aliàs sedari possunt.* Huic summâ existimatione non minimum cedit *Tinctura suprâ laudatâ aperitiva D. Meibii*, quæ utiliter etiam adhibetur in omnibus viscerum obstructionibus, fermentum roborat ventriculi, ejus appetitum inde auget, & resolvit excrementa morbosa in itinere obvia. Ex eodem etiam est censu *Sp. Martis* non venalis iste, communis, qui nil nisi acetum minerale adhuc in se adulteratum, nec minus rectè præparatum ob residuam Salis fixi acrimoniam & vim corrosivam, de quo ob ejus damna, quæ pasim Doctores Præctici annotârunt, *Thom. Bartholin. c. 5. bistor. 53. Sylvaticus & alii, justa est censura CL. Conringii de Hermetic. Medic. cap. 19. injusta autem de illo volatili ac striato sci-*

A a

licet,

licet, qui meliorem puritatis ac subtilitatis gradum attingit; Vid. *Gregor. Horstius* decad. 5. quæst. 6. Hic fanè laudem meretur, quam *Mindererus* ipsi tribuit cap. 15. lib. de *Pessilentia*, inquit: nulla humorum depravatio, quæ per istum non superetur; Sane si mihi vitriolatorum Medicamentorum usus vel interdiceretur, vel inhiberetur, ego ad Pestis curationem nunquam, vel saltem inermis accederem: Unde & *Lazar. River.* in *Synocho* febris vel maximè commendat *Centur.* 1. observ. 19. quia, inquit, de *Putridâ* continuâ p. m. 35. insignem habet ebullitionem sanguinis sistendi, vasa obstructa aperiendi, inflammationem humorum prohibendi & sistim sedandi, id quod eodem jure etiam de *Spiritu Sulphuris* dicendum est, ejusdem cum illo profapiæ. Attamen hoc diligenter advertendum, primò ne hos *Spiritus* infantibus lactantibus offeramus, quemadmodum hos in *Præticorum* libris hinc inde commendari videmus cum illorum usu lac in ventriculo coaguletur, tuto exhiberi nequeunt. Vid. *Balib. Timæus* à *Guldenkle* p. m. 257. lib. 5. de *Morb. infant.* conf. 21. Deindè in *Peripnevmonia*, *Pleuritide*, hæmoptoe, phthisi, cæterisque *Pulmonis* affectibus, (nisi à crassa materiâ vasa illius obstruente ortum habeât,) *Ventriculi* inflammatione, *Dysenteria*, sanguinis mictu, renum & vesicæ ulceribus plurimum nocere,

& ab eo abstinendum esse. Ex eodem censu etiam est *Spiritus aperitivus Penotti*, *Spiritus Vitrioli philosophicus*, in quo oculi cancri fuerint dissoluti, *Crocus Martis aperitivus* cum salibus famigentissimi *D. D. Michaëlis*, cui etiam ex *Marte* quadam *Essentie* liquida sunt magno cum ægrotantium fructu usitata. *Tinctura Martis Zwelfferi*. *Sal Tartari volatile*. *Arcanum Tartari soluti*, seu *Terna Tartari foliata*, *Tinctura Salis Tartari*. *Tinctum Sulphuris Antimonii Solaris*. *Spiritus Tartari reëctificatus*. *Nitrum præparatum*, arcantè duplicatum *Mynschie*, quod etiam in obstructionibus *D. D. Michaëlis* expertus est probatissimum cum aquis aperientibus, ut cuscutæ, filicis agrimon. cichor. &c. item in calculo & scorbuto. *Spiritus Nitri Anticolicus*, qui eadem ratione etiam anti-hypochondriacus est in flatulentâ hypochondriacâ, & obstructionibus præstantissimū est remedium, de quo vid. *Zwelffer.* in appendic. ad animadvers. *Pharmacop. Augustan.* *Sal Ammoniacum*, ter sublimatum seu flores *Salis Ammoniaci*. *Sal hypochondriacum D. D. Michaëlis*; *Spiritus Salis Ammoniaci falsus*. Præstantissima sunt *Diuretica aperitiva* unâ à putredine præservantia, fermenta acida præcipitantia, & corrigentia, unde etiam egregia sunt febrifuga; Sunt, qui flores *Salis Ammoniaci* stomachicū & fe-

& febrifugum *Poterii* esse autumant. Verum D. D. *Michaëlis*, ut ut certo non sciat, putat tamen illud ex Nitro & Antimonio fieri. Alias dicti flores in *Quartana* egregii sunt, præmissis universalibus scilicet Vomitoriis, in quibus juxta *Riverium* radix evellendæ quartanæ consistit, si unâ applicetur Emplastrum febrifugum, *Strobelbergeri*, *CL. Helmontii* vel *Emplastra mea Magnetica* è regione lienis. De jam laudatis Medicamentis notandum est, ea ipsa præter egregiam suam virtutem *Diureticam*, etiam vim *Digestivam* & *Aperitivam* unâ possidere, quâ materiam morbificam præcipitant, resolvunt, & cum copiosâ urina expellunt, sicuti certum est, remedia præcipitantia soleniter in simul *Diuretica* existerè. Bono autem Medico, inquit *CL. D. Langius*, incumbet modum componendi scire, & dosin pro necessitate indicantis invenire, exco-gitare & ordinare. Quot enim capita sunt, tot sensus, quot subiecta, tot circumstantia & variationes.

De *Acidulis* sciendum, quod, et si Tartarum, ubicunq; sit, resolvant, & per urinam, per sudorem, per alvum & vomitum pro dispositione corporis & materiæ morbificæ ratione expurgent, unde in malo hypochondriaco summo cum fructu in usum trahuntur, tamen ratione personarum non conveniant senib; decipitis, pueris, debilem ventri-

culum habentibus, gravidis, tabidis, tympanicis, dysentericis, asthmaticis, menstruatis, renum & ulceratione laborantibus. Deinde corpus prius bene præparandum alvi lenitione, Venæ-sectione, viarum resolutione & noxiorum humorum depulsione. Tertiò post illarum usû corpus moderatè movendum, & attendendum, quò Natura vergat, id est, an sint operaturæ per urinam, an per sudorem, an per alvum &c.

Therma etiam internè adhibita, licet per urinas etiam scorias expellant salinas tartareas, videntur tamen aliquid in se habere metallici noxii, de quibus vid. *Rulandum Horstium*, D. D. *Strobelbergerum*, & D. *Langium*.

Ubi nec *Acidularum*, nec *Thermarum* copia potest haberi Naturalium, factitiæ parentur ex Marte, vel secundum *Placem* ex aceto & aquâ Vitriolicâ. *Clyssus* ex Antimonio, Nitro & Tartaro paratus *Acidularum* & *Thermarum* æquat ferè virtutem crassam & tartaream mucî aginem, ubicunque locorum delitescat, in corpore attenuando, ac per emunctoria convenientia expurgando in epatis, lienis, mesenterii, uteri obstructionibus, præcipuè si cum crystallis Martis acuatur; n. i. scetur cum aquâ fontanâ vel alio liquore ad gratam aciditatem.

LUDUS Paracelsi ad CL. Helmontii præscriptum de Liibias c. 7.

paratus *Diureticum* etiam est admirabile, & valet ad Tartarum in omnibus corporis partibus. Per Urinam cum potu vadit integris viribus, atque dissolvit omnem calculum, ubicunque in corpore delituerit, quia est Sal volatile, resolvitur in humido, nec separatur in Digestionum officinis; sed quia gustum lotii aliquatenus repræsentat, habetque interim amicas proprietates Naturæ nostræ, libenter recipitur, simulque ad renes dimittitur. In tractu Mansfeldensi eruitur Lapis ex terrâ fecundâ nitrosâ ad rivus, quem non nemo pro dicto ludo venditat, & mensurâ singulari ejusdem aratomiâ tentat; sed hic Lapis reverâ nihil aliud est, quàm *Lapis Pisolithus*, qui in valle *Joachimicâ* Carolinas propè thermas summâ etiam reperitur in copiam, in liquorem vel Magisterium arte chymicâ transpositus materiâ tartareâ urinariis in ductibus coacervatam satis feliciter expellit.

Silices sive sint in vino extincti & in liquorem redacti, in primis verò illorum Tinctura, non cuivis obvia, cum Spiritu Salis urinæ volatili extracta, summè *Diuretici* & *Lithontriplici* sunt.

Lapis Judaicus, *Lyncis* (hic enim non est urina Lyncis coagulata, sed à Naturâ ita in formâ pyramidalis productus) *Spongia*, & alii egregiam vim *Diureticam* possident, si vel sub

formâ liquorum vel Magisteriorum ægrotis propinentur.

Hic etiam non prætereundus *Nephriticus ex Hispaniâ novâ* allatus *Lapis*, qui vel exterius appensus brachio urinam cum arenulis ejicere atque expellere est deprehensus, attestantibus *Nicol. Monard. Medic. simpl. ex novo orbe delatorum cap. 31. Johan. Francisc. Ultimo de occult. Medicam. propriet. lib. 2. cap. 7. Camerario in memorab. Medic. cent. 8. §. 34. Matth. Unzero in florileg. de Nephritid. lib. 1. cap. 24.* Majoris tamen erit efficacia hic Lapis, si pulverisatus in liquorem redigatur, & interius cum aquâ Saxifraga adsumatur. Ex illo parat *Magisterium suum Nephriticum* D. D. Michaëlis.

Dicto Lapidi ne minimum quidē virtute *Diureticâ* & *Lithontripticâ* cedit *Crystallus*. Hunc, qui rectè præparare novit, felicem deprædicat *Paracelsus*. Communiter parant ex eò liquorem eodem modo, ut ex gemmis.

Sed *CL. Helmontius* in tr. *Pharmacopol. ac Dispensator. modern. §. 55. inquit, pudendam deploro simplicitatem illorum, qui Lapides aut gemmas contusus hominibus magna spe propinant, magno vendentes suam ignorantiam, si non dolum. Quasi stomachus inde vel minimum expectet subsidii. Subrilior, ideoque magis condolendus est error eorum, qui Corallia, Perlas atque similia, per liquores*

quores acidos corrodunt, atque dissolvere videntur, putantq; hoc pacto intra venas admissum iri verè suas proprietates nobiscum communicant. Nesciunt enim, ab nesciunt, acidum venis hostile, ideòq; peregrinà dissolventium superata. Transmutat à aciditate ejusmodi lapides pulverem esse, ut ante. Qui utcumque in tenuissimū pollinem sit redactū, nihil tamen à stomacho conficitur, aut nobis suas virtutes partitur.

Verum, cum negari non possit, dictos Lapidés teste Experientiâ in vi Diuretica & Lithontripica maxime excellere, certè ratio aliqua investiganda erit, quâ modus illorum agendi declarari possit. Nullum autem dubium, illos vel fermentum ventriculi præternaturale acidum vel illius productum præcipitando immutare, vel ipsos à ventriculi fermento naturali ac proprio, cujus virtus est inexplicabilis, aliquam subire alterationem, quâ postmodum urinam reddunt absterisivam, adnatas fordes incidunt & excreticem stimulant. Quod igitur modò laudatus Helmontius in tr. Aditus præclusus ad condum viscerum §. 11. statuit, de aliis Diureticis & fixissimis ossifragis, quod scilicet ab acore stomachi ejusque nativo fermento resolvantur per modum acidorum, pro-
ne libr. de Febr. cap. 17. in fine ex professo mechanice demonstravit, idē & nos de superius allegatis statuimus,

eòq; magis, si in liqvores aut Magisteria resolubilia sint redacta; Si enim Oculi cancri crudi, prout Helmontig in tr. Adit. præclus. ad condum viscerum §. 11. docet, ab acore stomachi ejusque nativo fermento resolvī possunt, quid obstat, quòd minus dicti lapides arte chymica prius reclusi eundem habeant effectum? Nec dictis contrariantur, quæ de Febris cap. 15. §. 15. proponit, Magnam scilicet esse differentiam inter dictos lapides & oculos cancri, eò quod hisce insit succus, quidam lacteus & mucilaginosus, qualem contingit etiam è limaturâ Cornu Cervi elixando extrahi. Experientiæ enim manuali non respondet ex oculis cancri & lapide Bezoar succum lacteum mucilaginosum seu gelatinā extrahi posse, quemadmodum ex Cornu Cervi, & quod ab Helmontio pro mucilagine ab oculis cancerum decoctis residuâ habetur, illud exsiccatum nil nisi pulvis impalabilis seu Magisterium resolubile est. Et eodem modo, quo Oculi Cancrī cum aceto vel succo Citri dissoluti operantur, etiam Perle, Corallia & superius dicti lapides operari possunt, licet pro diverso respectu.

Ex Animalium genere Nobilissimī subiecti præstantiâ excellit Lapis Microcosmi, qui tam diureticus, quàm lithontripicus est; Et generatur vel in vesicâ, vel renibus hominis, & generatus ac coagulatus

vel naturaliter expellitur, vel artificiosè per sectionem excinditur. Habet enim is singularem vim sui similem coagulatum lapidem in corpore humano resolvendi ac expellendi, tam internè exhibitus, quàm externè appensus aut in manu detentus. *Platerus* inde in Praxi pulverem contra renalem calculum componit. Hic Ludus communiter dicitur, sed non *Paracelsi*, iste enim, cujus suprà mentionem fecimus, verum ac genuinum meretur titulum omnibus respondens facultatibus à *Paracelso* ipsi assignatis. Ex *Tachenii* Mechanicà constat illum per resolutionem dare Sal acidum & alkali.

In Urinà hominis plurima etiam sunt arcana ad expellendam urinà & calculum facientia, qualia *Spiritus Urinae volatilis*, & *Tinctura silicium cum Sp.* illo parata, refert enim proprietatem alkali, unde absterfivus ac diureticus est, dum sub digestionibus Naturam suam retinet, & quemadmodum *Spiritus Salis Ammoniaci falsus* etiam corruptiones cohibet acidas, ex quibus fracidum urinæ fermentum juxta *Helmontium* facile oritur. Et mirum sanguinem humanum, licet ad medendum habeat salem mirabilem tam volatilem, quàm fixum, non tamen proficuum in *Lithiasi* animadverti. *CL. Helmontius de Lithiasi cap. 3. & in tr. Spiritus Vita §. 16.*

In *Bovum* ventriculis & vesicis felis Lapides etiam inveniuntur contra calculum mirabiles; Divina enim Bonitas in animali familia etiam Lapides creavit suis speciebus quidem inutiles & frustraneos, penè monstrosos, imò suis individuis molestos, sed nobis utiles & proficuos. Cum igitur universa in ingrati hominis usum sint creata, multa quoque suis vix prosint individuis; mortalibus quoque nunquam profuerint, nisi in succum lacteum resoluta: destinationem suam certè ab usu, peregrinæ suæ petrificationi, petriformi susceperè. Neque enim in poenam animali innascitur Lapis; sed signaturam suam doni ostendit, etiam in coagulationis suæ duritie. *Helmontius cap. 7. de Lithiasi. §. 20. splendori dignum censet praconio liquorem saporis, non quidem urinæ, sed alieni in Vesicula tauri embryonis inventum; & ad uncias circiter binas singulo manè cum rotidem vini albi propinatum; Hic etiam in Hydrope Ascite & tympanitide mira praestat per urinam serositates educendo.*

Stercus Bubulum mense Majo collectum miram præbet aquam adversus calculos, quos solvit, & unà urinam movet, quam nigram primà die pellit, calculis vehementer attritis. Hæc aqua in officinis vocatur omnium florum. *P. Poterius in Pharm. Spagyric. & Pedemontanus.*

Crucor

Cruor hircinus communiter etiam inter *Lithontriptica* pro singulari arcano refertur, eò quod & adamanta solvat; Vid. *Matth. Unzerus Practic. Hallensis de Nephritid. lib. 2. p. 181.* Verùm per se hoc non præstat, nisi prius hircus herbis fuerit enutritus *Lithontripticis*. In Embryonis hircini vesicâ etiam reperitur liquor efficacîa & expellendi virtute præfatum liquorem embryonis taurini superans, teste *CL. Helmontiol. c.*

In *Suillis Vesicis* interdum etiam custodiuntur *Lapides Lithontriptici* facultate cum aliis certantes, pulverisati ad $\mathfrak{ss}$. vel gr. xvj. & in vehiculo convenienti propinati.

Lapis Percarum in Capite reperiuntur juxta Spinæ dorsalis initium, *Lapis Carpcionis* & aliorum piscium membra ossea sunt lithontriptica multiplici experienciâ comprobata. *Thom. Bartholin. c. 2. b. 63. p. 238.* Cæterum testa limacum terrestrium, Ovorum, & conchyliorum aquatiliū pro parte, quâ acidum & alkali, profunt tantum vi suâ absterisivâ diureticâ. *CL. Helmontius de Lithias. c. 3. §. 28.*

Lapides Cancrorū, qui ineptè vocantur *Oculi*, cum non fungantur oculorum officio, nec extra eminent, nec toto durent anno, vi non solum vulnerariâ ac febrifugâ, sed & diureticâ & lithontripticâ, quæ ab innato illorum alkali dependet,

excellunt. Hi lapides non sunt extranea Essentia à totâ bruti testâ; (licet sic statuerit Paracelsus) Stomachuse enim canceri est in Capite propè verticem, mares quotannis agrotare incipiunt à mensis Junii medio, femellæ dein in Julio ante testarum exuviâ. Sunt enim per dies novem, & amplius velut semi-exanimis ac immoti. Quo tempore stomacho illorum exterius obducitur membranula novâ, inter quam & stomachum veterem est liquor quidam lacteus, qui sensim exterius in globum stomachi convexum, quâ parte attingit, obduciturque stomachum veterem, contrahitur utroq; latere, in concavum statimq; lapidescit. Interim nec tunc, nec multo post cancer estat quicquam. Ideoq; vetus sive interior stomachus sensim in mucilaginem alimentariam absimitur, exteriorq; ac novus alter stomachus in vicem assumpti succedit. Siquidem isti lacti ad stomachi veteris convexum subnato, obtenditur statim pellicula per modum lactis tepenti solitum: crescitq; lac istud inter utramq; præfatam membranam utriusq; scilicet stomachi. Tandem residua pars lactis cancro cedit in alimentum. Postremo etiam uterq; lapis iteratò sensim dissolvitur & in nutrimentum paulatim abit. Nihil autem cancer edit, aut in ejus stomacho reperitur, quantisper isti lapides sunt in stomacho ejus, vivitq; circiter 27. dies tam ex veteri suo stomacho

cho sensim absumpto, quàm ex usu resolutorum postea lapidum. Ex hoc Lapide igitur rarissimum diureticum, etiam vulnerarium, ac febrifugum colligitur, quod quam sit excellens, & potens vix cuiquam, quàm perito persuaderi potest. Nihilq; est vulneris, vel post partum matribus aptiq; quàm remedium horum lapillorum. Vid. Helmont, de Lithias. cap. 7. Isti autem non dissolvuntur à stomacho humano, inquit in tr. ad cond. viscer. adit. prælus §. 12. nec proinde etiam penetrant ad procul dista, in materia sui lapideâ, aut lactiformi. Verum si non in primum sui ens resolvantur, etiam nec in lactis substantiam remigrant. Sed acor stomachi, ejusq; nativum fermentum resolvit quantum potest de ingestis lapidibus, non quidem resolutione retrogradâ versus ens sui primum, sed duntaxat per modum acidorum dissolvit lapides istos, id est, in pulverem. Hinc namq; si prius dissolvantur in aceto, potentius præbent auxiliû, quàm si vino, frigebulliantur. In vino etiam acidulo, quia plus dissolvuntur, quàm in aquâ aut cerevisiâ: ideo etiam potentius succurrunt, quàm si in jure carniû aut aquâ potentur; Eò quod acidâ comminuat lapides istos in subtilissimum atomum, cumq; cremorem adhuc nativum in se habeant à stomacho domabilem: ideo & quo subtilius molliuntur, eò etiam stomachi fermentum plus illius cremoris nanciscitur. Mi-

rum hic elucescit, inquit CL. Helmontius in tr. à sede anime ad Morb. §. 21. quomodo nempe ab oculis cancri curetur Nephritis, Pleuritis, Asthma, Colica, & sanetur vulnus in pede, etiam & crurè, si ve in maxime remotis ab ore partibus: quorsum tamen nullum alkali accessum impetravit unquam. Alkali scilicet hujus Lapidis corrigit acetositatem, que in membris extimis si ve habuit corporis accensæst, & parata accendi. Neg; enim à stomacho transit vis Alkali per venas usque in digitos pedum, sed sufficit, ut sui proprietatem radicaliter eò usq; dispergat, modò in stomacho, digestionum fonte, vitæq; Archivo aciditatem veterit. Ac præstat Alkali horum lapidum potare, quàm supra dicta conchyliâ; eò quod, etsi juvent, siq; alkali longè in hisce potentius, tamen quia sub actuali vigore fermentum stomachi vitiant, vel saltem inclinant; sed lapides cancerum non tam in fermentum, quàm in fermenti productum feruntur. Hec Helmontius.

Lumbrici terrestres maxime etiam diuretici sunt, & unâ reserant obstructions; Notæ est Efficaciâ illorû Spiritus & Essentia in Arthritide vagâ, Ictericâ, hydropè &c. Sal etiam volatile exhibent egregium, si prius per fermentationem in liquorem fuerint resoluti.

Aselli seu Millepedes ex vino potæ dysuria & Regio Morbo auxiliantur; Utili-

utilitatis præterea peculiaris sunt in mucilagine tartareâ resolvendâ, calculoque ad mucilaginem reducendo, & in obstructionibus viscerum aperiendis summè profunt. Notus est Pulvis ex iis paratus & descriptus à *Johann. Hartmanno* in *notis ad Basilic. Chymic. Croll. p. 433. & Sennert. Practic. Medic. lib. 3. p. 8. f. 1. c. 2.* Si ejus drachma una in unciiis sex decocti cicerum rubrorum manè jejuno stomacho singulis vel alternis diebus exhibeatur. Ante ejus usum Enema emolliens injiciendum suadet: ac eo tempore, quo eo utimur, alvus lubrica servanda, abstinendum etiam à vino & valdè aromatizatis. Biliosus pulvis hicce parçâ manu est dandus.

Cantharellorum seu vermium Majalium subcaruleorum igne exsiccatorum pulvis à gr. 4. ad 7. cum caryophylli modico in vino datus manè per tres dies est arcanum ad urinas & calculos expellendos secretissimum. *Borellus histor. Medic. physic. centur. 4. obs. 73. p. 337. Hoc erat ex D. D. Oheimii arcanis in Arthritide vagâ scorbuticâ non postremum.*

A nonnullis magnarum æstiman- tur virium membranæ interiores ventriculorum gallinarum, cum hæc viventes lapides deglutiant & comminuant. Sed *Helmontius de Lithias. c. 7. §. 28. spem vocat fallacem in hiscepositam; eo quod cum vitâ bruti*

*vis fermentalis viscerum una exstinguatur; & dato, quod ille pulvis primitivam ac pristinam vim, quam in vitâ habuit, à morte servaverit, attamen in culinis nostrarum digestionum prorsus spoliatus virtutibus istis ad vesicam perveniret, quanquam reverrà pulveres vix in laticem urinalem vertantur. Verùm stante hæc hypothesi, etiam ejus adducta Diuretica & lithontriptica eâdem laborabunt difficultate, & amissioni viriû in tot digestionum officinis, quas subire debent, æquè erunt obnoxia, ac illa, quæ jam adducta fuerunt. Abolentur quidem assumptorum qualitates in variis istis digestionibus nonnullæ, sed saltem externæ, non autem internæ, & quæ à specificâ descendunt proprietate. Vid. *Excell. Rolfinck intr. de Calculo cap. 28.**

Illud mirabile est, quod *Sal Ranarum & Bufonum* à gr. iij. ad iv. in vino repetitis vicibus exhibitum aqvâ hydropicorû sine noxâ fortiter per urinas expellat: id quod etiam pulvis *Bufonum* in clibano valdè exsiccatorum ad 3ss. in vino propinatus præstat. Cujus experimenti inventor primus Mortis acceleratio- nem ex eo quærens insperatò convaluit. *Marcellus Donatus in histor. Medic. l. 7. c. 7. Petrus in nosolog. Harmonic. T. 2 p. m. 235.* Authores aliquot commendant bufones vivos utrinque renibus alligatos solvere etiam hydropem per lotium. *Vidi*

Ruficum, inquit *Helmontius* in tr. Ignotus *hydrops* §. 36. *hydropicum* sanatum alligat à anguim senectâ per ventrem & renes.

Cantharides vulgò inter venena recensentur; nec tutum illarum usû internum prædicant, eò quod nimîâ vehementiâ corpus exagitent, & ad grana aliquot adsumpta ipsum sanguinè eliciant, ac vesicam exulcerent, cuti etiam extrinsecus alligatz. *Johann. Paschal.* in Meth. curandi Morbòs cap. 44. & *Claudius Adolphus* Occo in suis observat. Memini, inquit *CL. Wallaus* hîc *Lugduni Batarorum* Medicum quendam eas ad sex grana exhibuisse & agrotû fermè jugulasse; & *Heinricus* ab Heer lib. 1. observ. 9. Ubi Sexagenarius pro salacitate sumtis *cantharidibus* probè funectus à dicto ab Heer fuit restitutus. Quâ autem parte venenum illarû vesicæ inprimis adversum (*Galenus* lib. 4. simpl. c. 17.) lateat, nondû constat apud Auctores. *Hipp.* lib. 4. acut. text. 122. dum *hydropico* illas offert, abjicit singularum tum caput, tum pedes, tum alas, id quod etiam facit lib. de internis affect. num. 41. & lib. de Morb. mulier num. 94. *Galenus* contral. c. cum *Dioscoride* sentit solum ventrem esse venenosum, & partes extremas esse alexiterias, quod & *Plinius* confirmat lib. 11. cap. 35. Unde & *Capivaccius* inquit lib. de venenis cap. 11. In *Cantharidibus* quædam sunt partes alexipharmacæ,

ut sunt caput, pedes & alæ. Hac ratione *Paulus* lib. 7. tit. de *Cantharidibus* has nonnullos Medicos Medicamentis diureticis admiscuisse affirmat. *Mercurialis* contrâ lib. 1. de Morbis venenos. cap. 14. asserit venenum horum animalium in capite, pedibus & alis plus esse exitiale ac deleterium. Verum *Zacutus Lusitanus* lib. 2. de M. Ph. 97. alterius est sententia & statuit cum *Galeno* solum illarum ventrem esse venenosum, alas autem, caput & pedes esse innoxios & facere ad coitus illecebras pharmacis permixtas. Quod illarum attinet selectionem meliores sunt, quæ ex tritico leguntur cum transversis alarum flavis lineis, idque magis, si ipsas vasi fictili raro includas linteo, & vas teneas inversum, donec *cantharides* ex aceti vapore ascendente moriantur. Recentiores solum corpus reservant abjectis alis, pedibus & capite. Unde & *Peucerus* d. præf. Acad. in 9. *Rhasis* isthoc exhibet modo; Rec. radic. asaris apii, petrosel. fœnicul. rusci, ana M. s. pulgii. calaminth. ana Zij. semin. lini 3j. *cantharid.* abscess. capit. & alis num ij. ferveant in f. q. aq. absynth. coquantur. Propinetur cyathus unus dilutus Sirup. de 5. radicibus Zijss. D. *Horn.* Refer. in Consil. Medicinal. à D. *Scholeze* edita, ubi in hydrope maximum juvamen per urine vacationem speratur, idq. in Naturâ imbecilli, tali usui fuit pharmaco, quod & alium

& album subducit, & urinam ciet. Rec. Therebinth. clar. ℥ss. aq. adiant. lbj. misc. & ebulliant ad totalem aquæ consumptionem, & adde cantharidū abscissis alijs pedibꝯ & capitibꝯ subtiliter pulverisatarū ꝯj. Mastich. cinam. a. ℥ss. rhab. el. & pulver. ꝯj. c. ol. amygdal. dulc. recent. f. massa, cujus Ziij. tutò dari possunt. Th. Bartholinus c. 5. histor. 82. inter alia sequentem infusionem ex cantharidibus factam commendat in Gonorrhœâ virulentâ, lotii suppressione ac calculo. Rec. Cantharid. pulv. ꝯj. infunde in vini Rben. Ziij. vel Sp. vini, sterqꝯ in infusione per aliquot dies, deinde per chartam bibulam filtretur. Excolato liquore cochl. j. septem alijs seu vini seu cerevisiæ admisce. Ex hoc mixto primò die unum, alterò duo cochlearia, & sic deinceps propinentur. D. Langius lib. 1. Epist. Medicinal. 47. in fine peculiarem exhibendi habet modum, & simul docet, quomodo his fures pomorum sint deprehendendi. Cautelas, quæ in cantharidum usu servandæ sint, docet & adfert Hieronymus Capivaccius, quibus observatis vidit ab omnibus desertos cantharidum usu restitutos. l. c.

Animalium Diureticorum historiâ vegetabilium excipit classis, ubi statim in frontispicio occurrunt radices Ononidis, quibus felicissimè utimur in decocto ad movendam Diuresin, Lithiasin, icterum, & obstructions menterii. Radices grami-

nis, asparagi, saxifragiæ, polypodii, apii, petroselini, liquiritiæ, altheæ, helenii, fœniculi, propter vim diureticam & absterisivam excellunt & salium etiam acrimoniam in corpore humano obtundunt. Radices Asari crudi, quamvis magnâ cum anxietate Vomitus ciant, in aquâ autem, non in vino incoctæ mutantur in deoppilans diureticum & tardarum februm remedium, quod occultatum in eo aroma prodit. Ad hoc tanquam ad sacram anchoram confugiebat D. D. Obcimus in febribus diuturnis ab hypochondriorū inveteratis obstructionibus dependentibus. Vide Helmontium in Pharmacop. & Dispens. moderno. §. 46. Radicum Raphani nativi usus præcipuus est etiam in Urinâ ciedâ, in obstructionibus epatis ac lienis, attenuat unâ mucilaginem viscosam in ventriculo & confert ad distributionem chyli. Calculeum atterit & expellit. Raphanus rusticanus etiam incidit & attenuat easdemque cum priori qualitates obtinet, sed fortiores, tartaream mucilaginem incidit, & specificè scorbuticis prodest. Radices aristolochiæ rotundæ itidem diureticæ sunt; abstergunt & aperiunt, unde ictero medentur & sanguinem mundificant.

Semina quatuor calida majora & minora Sinapis, Nasturtii, Napi, Rutæ, Petroselini, Urticæ, Seselios, Anethi,

thi, milii Solis, Carui, Violarum purpur, Nuclei Censorum, persicorum, Lapides fructuum, puta mespilorum, palmitum, persicorum &c. quos Helmontius de Lithiasi cap. 7. §. 21. volatiles fecit, absque omni capite mortuo. Et reperit, quod hoc remedium genus restauret, non secus atque Aroph præservat. Quorum amborum hanc facit differentiam, quod restauratio sit inclinationis suscepta abtruncatio, præservatio autem futuri præcautio per impedimentum materie disponibilia. In verâ autem sanatione includatur utrumq.

In Foliis & Herbis excellunt vi Diureticâ & Lithontripricâ species *Adiantbi albi, nigri & aurei. Decoctum veronica cum fl. chamameli enim semine carui & Sale communi in aq. fact. vel vino, & propinatum Crito in Epistol. p. m. 217. commendat.* Plurimum, inquit, levantur calculosi discussis flatibus & aucto calore viscerum. *Ros Solis* in Spiritu Vini aliquoties infusus mira præstat vi suâ diureticâ & lithontripricâ.

Cerrefolium partium est tenuium, diureticum, ac lithontripricum sanguinem coagulatum resolvit. Extrinfecus etiam ejus usus insignis est in urinâ retentâ in cataplasmatibus formâ impositum.

Saxifraga alba evidentissimè diuretica est & aperit, unde ejus usus præcipuus in sabulo & calculo re-

num ac vesicæ atterendo; & expellendo, tum in mucilagine eorundem attenuandâ.

Filipendula seu Saxifraga rubra præter vim suam attenuativam & absterisivam, Diureticam insuper possidet in tartareâ renum mucilagine valdè utilem.

Hedera terrestris usus est celeberrimi in tartaro tum pulmonum, tum renum, aliarumq; partium incidendo, resolvendo, adeoque confert obstructionibus inde natis, & ictero.

Urtica omnis partium est tenuiû, aperit, incidit, abstergit, emollit, diuretica est. In olere sumpta solvit alvum, abstergit renes, calculos expellit; &c.

Matricaria etiam in renum affectibus est præstantissima; est enim ad educendam urinam, calculum & alias impuritates Medicamentum secretum, potestatem habens super omnia alia, teste Montagnanâ.

Muscus terrestris si vino albo incoquatur, eo epoto, renum calculi franguntur. *Matthioli, in Dioscorid.*

Peucedanum Tartaream etiam educit mucilaginem, hinc usus ejus præcipuus in obstructionibus epatis, lienis, renum, ciet urinam, calculum atterit, & expellit.

Vinum alkekengi ab Arnoldo Villanovano maximè commendatur, eoque urinam & calculosam materiam valdè educi refert. Fitq; hoc Vinum contundendo fructus alke-

alkekengi cum vino albo & colaturam exhibendo.

Communiter dictarum herbarum salia ad Diuresin maximè commendant; sed maximè errant, docente *Helmontio de Lithiasi* c. 3. §. 26. eò quod ejusmodi salia lixiviosa ad urinam non perveniant, sed statim acidis saturantur, ut lixiviam deponant indolem. Hæc autem Salia qui cum Spiritu Salis aut Vitrioli coagulabit, non tantum lixiviosam eorum artificiosè corrigit Naturam, ut ipsam salinam substantiam nativam, sive Sal alkali deponant, sed & in aliud esse peregrinum transmutabit, ut ex diaphoreticis fiant Diuretica, in febribus intermittentibus, Scorbuto, hydropo & aliis affectibus, ubi Diuresi opus est, maximè salutaria.

Bacca Juniperi maximè proficua sunt in ciendâ urinâ, imprimis si cû vino Malvatico ex illis paretur aqua destillata, etiam in calculo, & mucilagine renum & vesicæ utiles sunt.

Amygdale amare & dulces, nuces juglandes eadè pollent virtute in diuresi exferendâ.

Ligni Nephritici usus receptus est ad urinæ difficultates & incommoda. Hoc quidem Lignum nobis aliquot ante annos innotuit ex Indiâ occidentali & ejus provinciâ florentissimâ Hispaniâ novâ importatum sed non proinde unquam mihi persuadere potui, inquit *CL. Hel-*

montius de Lithiasi c. 3. *Diœnam* bonitatem Europæis tantisper denegasse, ut etiam pauperi calculoso subveniret, donec multis expensis tandè remediū post ter mille annos ab Indis advolaret, satis in se pigrum alioqui. Serid itaq, inquisivi, annon esset Lignum nostratibus familiare, quod vicem expleret Nephritici tandem nobis à Barbaris missi? Quamobrem olim observavi Principibus Germaniæ fuisse vernaculum, quod contra Lithiasin quotannis in Majo biberent quotidie haustum liquoris è cortice vulneratæ Betula. Hic liquor in ipso Lithiasis tormento solatur afflicto tribus quatuorvè cochlearibus adsumptus. Accipe tenellos & subnigricantes ramulos, qui tumentes gemmas nondum frondosas habent, malleo super lapidem vel incudem conquassatos, coque in aquâ ad cerevisiam destinatâ: Cui cerevisiæ si postea Dauci semen aut beccabungam associaveris, experieris effectus ad Diuresin & Lithiasin laudabiles, & potentiores adhuc, si isti cerevisiæ liquor ille Martialis è superioribus ramis collectus infusus fuerit post sedationē ebullitionis suæ, quam cerevisia in cadis spontè tolerant. Ejusmodi potus è betulâ dolores Nephriticos laxat, itemq, dysuriis atq, stranguriis senilibus medetur.

Indiæ Orientali in usu familliarissimum decoctum ex herba *Thee Chinesibus* vocatâ, quæ multum etiam valet ad urinam & calculos propellendos

teste Nicolao Tulpio *observ. Medic. lib. 4. cap. 59.* Maximam certè cum nostrâ veronicâ habet convenientiam.

Resina Terebinthi seu Therebinthina Cypria, & vulgaris nostra utraq; excellit in urinâ ciendâ & calculo expellendo, propter balsamicâ ac resinofam virtutē, quâ etiâ in tussis aliisque pulmonum, epatis, lienis ac renum vitiis plurimum valet, expectorationi insuper purulentæ ac Phthisi incipienti succurrit, arthriticos affectus juvat & uterum etiam saburrâ liberat. Amatus Lusitanus c. 2. curat. 68. Egregium affert exemplum de Monacho quodam, qui cum Dolore Nephritico & Arthritico frequentissimè corripereetur, neq; ullo remediorum genere posset curari, tandem usu Therebinthine, quam singulis diebus magnitudine nucis castaneæ cum paucâ quantitate sacchari deglutiebat, intra sex menses ab his morbis liber evasit. Ego Therebinthinam, inquit Levin. Lemnius lib. 1. de complex. c. 9. efficacissimam sum expertus in eliciendo lotio, in comminuendis calculis, in Stranguriâ & urinæ stillicidio. Capivaccius lib. 3. Practic. c. 28. de Calculo renum: Therebinthina etiam plurimum, inquit, tribuo, maximè Cypriæ: habet enim insignes vires leniendi & abstergendi partes urinarias, omnium penè & Veterum & Recentiorum suffragio. Horat. Augenius Tom. 2. lib. 12. Epistol. ult. Therebin-

*thina optimè deterget renes, & mirū est auxilium, quo non modo ab ulcere, sed & Lapide multos perfectè sanatos vidi. Quare autem Therebinthina frequenter usurpata, ut reliqua Diuretica, non noceat, hanc causam reddit Gregor. Horst. decad. 8. q. 1. de calculi renum & vesicæ affect. quia ejus caliditas temperata & membris coctioni dicatis amica. Sed aliam reddit Lazarus Riverius T. 1. Præx. lib. 8. c. 1. quia hec urinâs movendo simul alvum laxat, ita ut crassiores humores per alvum deturbentur, qui ab aliis Diureticis ad renes deducere-
rentur.*

Zacutus Lusitanus lib. 2. observ. 58. Præx. admir. Balsami Naturalis vires ad calculos expellendos mirè prædicat, eoq; liberatum esse virum Sexagenarium, qui per dies octodecim urinæ suppressionem à copiâ calculorum passus fuerat. Si balsamum Orientale desit, Peruvianū erit substituendum.

*Ex Tartaro parata Medicamenta egregiam etiam præstant operam in Diuresi ciendâ ac promovenda. Sic Camphora Tartari seu Sal Tartari volatile Ducis MANTUANI. Spiritus Salis Tartari volatilis. Sic Tartarus Vitriolatus, Nitatus, & liquor Tartari Zobelii ex Tartaro, silicibus & Nitro reverberatis & in cellâ in oleum resolutis, summa virtutis sunt Diuretica. De quibus vide superius
alia*

alia etiam ex Tartaro parata medicamenta cum aliis conjuncta.

Externo etiam Medicamento urinam moveri potest; Sic calculo humano & Lapidi Nephritico ex Armeniâ allato in armillis, vel alio modo extrâ corpori, in primis arteriis alligato stupenda vis adscribitur à *Johann. Francisc. Ulmo de Occult. Medic. proprietat. lib. 2. cap. 7. & Anselm. Boëth. de Boeth. de Lapid. & gemm. lib. 2. c. 10.* & EXCELL. D. D. VICTOR SCHNEIDER DE CATARRHIS.

CAPUT XIII.

HUMORES QUANTITATE peccantes quomodo sint corrigendi, & primò de VENÆ-SECTIONE.

Quâ ratione corpus nostrum ab illis humoribus, qui substantiâ peccant, purum reddi possit, docuimus hætenus. Nunc illi se nobis offerunt *Humores*, qui *Quantitate* vitium committunt. Facit verò hoc & sanguis cum ejus partibus ipsi secundum Naturam affinis, & alii ab his diversi excrementitii humores præter Naturam in massâ sanguineâ contenti. Illorum abundantia *Plethora*; horum excessus *Cachymia* dicitur. Sanguis enim in corde è chylo elaboratus & mediante ejus circulatori motu in corporis habitum delatus diversis omninò & hetero-

geneis adhuc constat partibus serosis, fibrosis, salinis, terrestribus, sulphureis, oleosis, pinguibus &c. quæ omnes ad ejus integritatem pertinent, & in partium nutritionem diversimodè abeunt, quod dum non fit, *Plethora* oritur, & ex hac facillè propullulâs totius massæ sanguineæ ebullitio deprehenditur. Sin autem dictæ sanguinis partes vel per se in aliud ens degenerent, vel ex accidenti exoticum acquirant fermentum, dum non debitam in locis convenientibus habent segregationem, materiæ morbificæ induunt Naturam & dictam constituunt *Cachymiam*. Est igitur *Plethora* abundantia sanguinis seu humorum alendo corpori utilium mediocritatem excedens modò in vasis, modò in toto corporis habitu. Et est vel *Exquisita*, quando solum humores boni abundant, vel *Notha*, quando simul humores alii vitiosi aut exotici, qualia salia corrosiva aut alia fermenta peregrina, quæ Archæum in furorem concitant, sunt admixti; ratione Evacuationis per se ac primariò huic *debetur Venæsectio*, ut sanguis ventiletur, & Natura à sarcinâ liberetur; Sapè enim fit, ut tanta adsit materiæ morbificæ in massâ sanguineâ sævities, ut huic sedandæ specifica paria non sint Medicamenta, tunc *Venæsectionem* cogimur in subsidium vocare.

In omni autem *Plethoræ* respectu est

est habendus vel *ad vasa*, quando sanguis ita abundat, ut vasa, quibus continetur, mole suâ distendat, & ruptionem minetur; vel *ad vires*, quando quidem vasis mole suâ non molestus est; sed vires solum, à quibus regi & circulari debebat, superat. Quamvis *CL. Wallaus* videatur hanc excludere velle, dum se nunquam in Praxi suâ illam Plethoram ad vires invenisse dicit, quæ non simul etiam fuerit ad vasa; tamen, *primò*, qui concedit regionem corporis, tertiam id est, viscerum & carniū habitum peculiaribus purgationibus evacuari, concedet etiam illicò dari & *Plethoram* posse latè ita sumptam, quam respectivè ad vires vocavit Antiquitas. Certum etiam est, licet sæpenumerò sanguis simpliciter copiosus in venis non sit, sed ejus mediocris copia; tamen interdum Naturæ molestum esse, illiq; aliquam minari noxam. Sic ilis, qui in Apoplexiam proni sunt, non semel, bis, tervè in anno venas tundimus, sed pluries, etiamsi ea sanguinis quantitas, quæ in illorum corporibus invenitur, aliis secundū Naturam esset, & conservationem potius indicaret. Par ratio etiam est hamopticoꝝ, nam cum in his vasa ita sint disposita, ut à levi motu illorum ruptio faciliè imminet, sæpius venas cogimur aperire, ut periculum illud avertamus, licet sanguis simpliciter copiosus nimis

haut esse videatur. *Mediocre alimentum*, inquit *Fernelius* in *Metb. Med. cap. i. p. m. 32. sæpè infirmiori Natura molestum est & grave, quod licet per initiū sit purissimum, diutamen vix tale persistit, à sed nostri caloris gubernatione destitutū tempore & dierum numero corrumpitur, sitque Morborum causa. In utraq; igitur Plethorâ utilisissimum remedium est *Vena-sectio*, in illâ autem quoad vasa celerius accedendum est ad sanguinis missionem, & tantum extrahendum, quantum exigit plenitudo, quia in hac majus adest virium robur; In *Plethorâ* quoad vires minus, in illâ enim premunt unâ obstructions cum sanguinis vitio, quæ non ita liberali sanguinis missione curantur, cum aliis indigeant remediis deobstruentibus & attemperantibus, quare ad spatium curationis aliquid debet reponi, *11. Metb. 14.**

Cacochymia alterum sanguinis est vitium, quando humoribus salinis, aut serosis, tartareis, Sulphureis sylvestribus adeo imprægnatus est, ut cum Naturâ in gratiam amplius redire nequeant.

Et est vel *Exquisita*, cum pravi humores bonos sanguinis succos superant; vel *Notha*, cum sanguis laudabilis vitiosos humores bonitate antecellit. Prout igitur major vel minor, sanguinis aut malorum humorum est abundantia, denominatio sem-

tio semper ab eo sumitur, cujus major est excessus.

In *Cacochymia exquisita*, siue sit in venis, siue extra venas, non convenit *Venæsectio*. At in *Nothâ* inutile non est remedium. Talis non exquisita seu nota *Cacochymia* fit, cum citra purioris partis sanguinis incrementum aliqua vel ex Sulphureis, vel salinis, aut tartareis superabundat humoribus cum ebullitione vel sine ebullitione; Quatenus autem unâ cum sanguine tales vitiofi succi augmentur, aut à Naturâ suâ mutari incipiunt, eatenus Ars non invenit aliud præsidium opportunius *Venæsectione*. *Horat. Augenius lib. 4. de Sanguin. miss. cap. 2. & lib. 7. de Curat. per Sang. miss. Mercatus tamen lib. 1. de rect. præsid. usu Consil. de Sang. miss. addit, vasorum simplicem cacochymiam, quæ purgationi cessura non est, urgente symptomate sectâ venâ demi posse, quatenus duo possunt obstare, quo minus cacochymia medicamento purgante auferri queat. Primò corpus ad purgationem non expeditum. Deinde & humor à purgandi ductibus longe distans. Prius accidit, cum noxi humor emissior & viscidior fuerit, aut cum tanta jecoris, intestinorum, aut venaarum obstructio adest, ut vix pateat via, per quam possit humor à venis per alvum expurgari, tunc equidem *Venæsectione* agendum est, ne illic furor turgens humor in aliquam par-*

tem nobiliorem irruat, aut ibidem majus efficiat malum. Pari modo, dum humor peccans longè distat à communi emunctorio, *Venæsectione* Naturæ succurrendum, cum symptoma quoddam gravius urget, quod imminente suffocatione propter frigidam fluxionem ad pectus decumbentem, declaratur, ubi licet humori evacuando Purgatio potius debeatur, nihilominus urgente symptomate propter situm partis & vasorum societatem *Venæsectatur*. Ideoque ad Sanguinem mittendum vel non mittendum in *Cacochymia* respiciendum est scilicet ad ejus qualitatem, quantitatem & locum siue miscellam cum sanguine, ita ut si tres omnes adsint, vel saltem duo, abstinendum sit à *Venæsectione*; nam si cacochymia qualitas ita intensa est, ut humores valdè recedant à Naturâ sanguinis vel ad crudum, vel ad ustum prohibetur *Venæsectio*. Unde & *Avicenna 1. 4. tract. cap. 39. parùm infra dicit. Cave, ne perducas agrum ad chole-ricorum ebullitionem; vel ad frigidorum cruditatem. Si verò à Naturâ sanguinis non valdè recedant, Venæsectio imperanda. Deinde quoad quantitatem, si cacochymia multa est, & sanguis paucus, non convenit sanguinem mittere; si verò sanguis est multus & cacochymia exigua molis, *Venæsectio* utilis est. Tertiò quoad locum ubi continetur *Cacochymia*, quæ si reposita est in vasis*

cum sanguine permixta, cujus rei indicia sunt signa Plethoræ, urina rubra, crassa, & cò magis, si turbida sit, initio sanguinem emittere præstat. Si verò purus sanguis & laudabilis in venis consistat, Caco-chymia verò extra venas, tunc inutilis est Venæsectio. *Gal. 4. de Sanitat. 4.* Sciendum tamen hic, distinguendum esse inter *Venæsectionem Repulsivam, Vacuativam & Ventilativam.* *Repulsiva* sæpè utilis etiam est in Caco-chymia pura, uti videmus in *Pleuritide & aliis inflammationibus*, in quibus commodissime sanguis emittitur, ne humores præcipiti lapsu ad partem inflammata confluant; tunc enim tutissimum est, paulatim vacuare sanguinem, & per intervalla digitum imponere. *Gal. 5. Meth. Med. 3.* *Venæsectio vacuativa autem in purâ caco-chymia non convenit*, nisi secundum limitationem suprâ traditam à *Galeno l. c.* *Ventilativa* denique sanguinis misio etiam in *Caco-chymia exquisitâ*, licet non sit adeò sanguini permixta, sæpè prodesse solet. Hæc maximum præbet usum & utilitatem, quæ licet humores nò evacuet, solam tamen sanguinis ventilationem procurat, & Naturam ab onere, quo veluti sarcinâ premebatur, levat, ut quod reliquum est, postea facilius vincat, atque sic proprii muneris memor & separet, quod separari est habile, & ex-

cernat, quod excerni potest. Unde testatur etiam *Experientia*, complures *Cachecticos* feliciter *Venæsectione*, quàm purgantibus sanitati esse restitutos. Verùm moderata sit illa, & intermisceantur *Medicamēta* sanguinem eluentia, alterantia, vel digestiva, confortantia ac victus *moderatus*. Usurpetur, id quod etiam *Galenum* fecisse scimus. Adfert in hanc rem plurimas observationes *Botallus lib. de curandi ratione per sang. miss. c. 8.* Hoc medio, inquit *CL. Wallæus*, *Medicum* quendam *Gallum*, qui *Regis Majestati* nunc est à *Consiliis Medicis* sibi ipsi *caco-chymia immutasse* scio, dum nempe *quindecies vel vigesies in anno sanguinem emitteret*. Et ipse novi in plurimis *Cachecticos* felici cum successu *Venæsectionem* fuisse administratam. Verùm ipsius non solum *Morbi*, sed & *constitutionum ratio* est habenda, sic ad *hydropem* tendentibus, pallidis, lividis, fluore muliebri inveterato laborantibus sanguinis evacuatio noxia est, cum *Natura* tali modo onere non levetur, sed potius totum corpus debilitetur, & ita vita abbrevietur. *Vid. Gregor. Horstius in institut. Medic. Disp. 18. de V. S. q. 9.*

Sed queritur, annon & aliis Mediis hæc Sanguinis abundantia tolli possit?

CL. Wallæus inquit, si inediâ eam consumi sinimus; cum enim calor ro-
ster in-

fer innatus nunquam otiosus sit, semper aliquid possulet, in quod agat, exinde sit, ut ille, deficiente confecto alimento ipsum aggrediatur sanguinem, & illum absumat. Adeoq; inedia ad Plethoram absumendam & tuto usurpari potest. Et verò in eâ sententiâ Erasistratus fuisse videtur, si Galenosides habenda. Quæ sententia cum jamdudum à priscis Medicis sit explosa, nos in eâ refutandâ jam non multum desudabimus: sed saltem dicimus primò, Inediâ quidem Plethoram minui, sed pe- detentim, non autem subito, prout vel febris, vel etiam apoplexia, aliique acuti Morbi id requirunt. Deinde, ex inediâ, quod omnibus etiam licet experiri vim quandam naturæ inferri. Est enim inedia variorum symptomatum ac morborum ferax, paucorum sæpè dierum spatio seriò necans. Dum in illa vigor fermenti digestivi benè dispositi non habens objectum, in quod agat, devastat & consumit proprium stomachi alimentum, unde in corpore sano boni atque utiles non solum absumuntur humores, corpora exsiccantur & consumuntur, verum etiam in corpore cacochymico & impuro moventur & agitantur unâ corrupti humores, ac partem illorum in defectum alimenti boni Natura aberrans transmittit ad ventriculum, qui inde non leviter perturbatur, & per consensum cerebrum

& cor affliguntur, ita, ut postmodò symptomata symptomatibus conglomerentur.

Non defuerunt olim, & jamdum non defunt Medici, qui omnem Venæsectionem damnant, putantes solis specificis omnes posse curari Morbos. Ex Veterum memoriâ Erasistrato ejusque asscels adscribitur αἰμοφoβία. Galenus verò lib. de Venæsectione contra Erasistratum cap. 2. Erasistratum excusare videtur, ejusq; discipulos & authores rationum contra Venæsectionem constituit Apoemantem & Stratonem. Sunt autem hæ:

Difficile est, venam secare, vel ob inter notionem vasis, vel ob arteria incisionem: nocumentum enim illicò ingens imminet, si quando loco venæ arteria incidatur. His accedit, quod quandoq; aliquis præ timore sit mortuus, & alter etiam ante vasis sectionem, alter verò eo jam secto rescindere quam potuerit, tum quod quidam irreparabili sanguinis fluxu defecerit. Sed prætereo illa quog; quæ à reliquis dicuntur, nam alii quidem eorum asserunt, vacationis mensuram conjecturâ assequi multò esse difficillimum, ideoq; necessum esse, ut aut diminutè evacuant nîl plus contingat, aut mediocritatem excedenti maxima impendeat noxa. Quid enim, ajunt illi, Venæsectio modum exuperans à cæde differt. Alii verò dicunt, quod cum transfusus Spiri-

tuum ex arteriis in venas fiat, necessario inanitionem sanguinis per osculorum reperationem ipse Spiritus sequatur. Sunt & alii, qui affirmant, venarum evacuationem inflammationis affectu in arteriis jam constituto planè supervacaneam esse.

Has rationes Galenus non tanti aestimavit, ut in specie ad singula responsum dederit, sed in genere tantum dicit, universa talia, quamvis credibilia alicui appareant, reverà falsa esse, & indigna, quibus fides adhiberi debeat. Nos tamen Venæsectionis Patronorum causam acturi speciatim ea diluemus. Primò enim cuivis in Anatomicis versato utique notum est discrimen inter venas & arterias tam ratione situs officii, quam usus, ut inde faciliè internosci queant; neque jam arteriarum sectio adeò nobis periculosa est, sed in pluribus affectibus valde utilis adhibetur, modo arteria debito modo obturetur. Vid. *Tulpius in suis observ.*

Deindè, positò Venæsectionem huic vel illi non profuisse, quid postea? sequitur nè, omnem Venæsectionem propterea esse rejiciendà? Ex accidenti quæ fiunt, rectum rei non tollunt usum. Concedamus & hoc, unum ante vasis sectionem, alterum eo jam secto obuisse, an propterea etiam omnis venæsectio proscribenda? minimè. Quod enim uni obtigit, illud statim non omnibus

usu venire solet. Differt enim corpus à corpore, Natura à Naturà, temperamentum à temperamento.

Tertiò Galenus lib. advers. Emphrasiat. cap. 7. Venæsectionis mensuram longè faciliorem, quam in aliis evacuationibus esse asserit. Nam & primò coloris mutationem sapienterò dispicere licet; hocque duobus modis fieri potest. Interdum quidem ipsum sanguinem fluentem, interdum autem ægrotum considerando. Ad hæc deinde animi quoque defectio in plurimis affectibus vacationis terminum obtinet. Tertiò sanguinis item fluentibus vigor labascens, & quartò pulsus mutati, quintò, adde, quod & Medicus hujus solius evacuationis liberam habeat facultatè sistendi, quandocunq; illi placuerit, aliorum autem nullius.

Quartò, Venæsectionem inflammationis affectu in arteriis jam constituto supervacaneam esse, ac nullius usus, Experientia repugnat, quâ constat, inflammatione jam vigente etiam Venæsectionem prodesse, inflammata enim quâdam corporis parte, confestim calor in eâ parte augetur, dum humores ibi tanquam in loco non naturali contenti corrumpuntur, corrupti obstructionem in vasis inducunt, factâ obstructione major fit sanguinis affluxus, quem sanè nullo remedium genere melius compescimus, quam Venæsectione, quæ motum sanguinis præterna-

ternaturalem inhibet, & impactum educit.

Accuratius ac ingeniosius CL. Helmontius nobis contradicit, & ex parte solum Venesectionis usum damnat, in Febribus scilicet: ejus rationes, quas in *tr. de Febr.* c. 4. proponit, primò recensebimus, & postmodum ad singulas respondebim⁹.

Primò enim inquit; ubicumq; non est Indicatio Venesectionis, ibi est inutilis ac frustranea. In febribus non est indicatio Venesectionis. Ergò in febribus est inutilis.

Major suâ luce licet radiet, confirmatur tamen ab ipso, ex eo, quod finis sit causarum dirextrix. Minorè probat autoritate Horatii Augenii, qui libris tribus probat Plethorâ solam esse indicatricem pblebotomia: Eam autem indicari non quidem directè ad sanationem febrium, sed ob plethorâ evacuationem. Ast in febrib; nunquam subsistit Plethorâ. Ergò in febribus nunquam indicatur pblebotomia: & per consequens ea est inutilis. Conclusio est nova & paradoxa, inquit, at tamen vera.

Minorem Prosyllogismi, plethorâ scilicet non adesse in febribus, probat primò ex vomitibus & dejectionibus, ex quibus apparet, febres non pendere ex plethorâ. Deindè, sanguis in febricitantibus qui generatur, continuo absorbitur. & vertitur in substantiam viventis: absolvitur & resoluitur etiam ab ipsâ febre. Tertiò

in febre parum cibi absorbitur, paucâ enim adest ciborum appetentia, digestio & sanguificatio: necessariò quoque mox binis diebus Plethorâ, si quâ sit initio, deficiet, & cessabit ejus indicatio pro cruoris missione in febricitante. Quartò, quemadmodum in febribus exsiccantur ulcera è cauterio nec solitum pus dant, ita & verisimile est, Plethorâ posse absorbi.

Quintò, ut vires nunquam possunt peccare abundantia, nec in Mathusalem; ita nec sanguis, eò quod vires vitales & sanguis sunt correlata: Anima enim seu robur vitale est in sanguine: Et ex consequenti, nunquam potest esse Plethorâ in bono sanguine, adeoq; nec ab eâ sanguinis missio in curatione febrium potest indicari.

Unde & Andreas Knöfelius Archiater Regius in *Meth. Med. febres Epidemic. & Pestil. Exerc. prim.* inquit; Quæ indicatio supererit, aut causa urgeat eruentationem hanc deleteriam? An fermenti seu materia febrilis labes? nequaquam; hæc enim nil nisi menta antipyretica eaq; appropriata sine morâ postulat, & indicat, non sanguinis missionem, quem Natura reposuit in thesaurum & custodem vitæ.

Nec obstat Plethorâ & ad vasa & ad vires sic dicta, quam sapientissimè neglectam Natura ipsa in contrarium Medenti in opprobrium, per hemorrhagias narium, & hemorrhoidum spontaneas & largas cum alleviatione agri edocet. Verum utinam Medicus Natura

tura minister extincto in herbâ venenositatis maligna fermento confectionem hanc virulentam Naturæ solius humeris bajulandam non negligeret, & sub principio in illam spumantem sanguinis ebullitionem; putatitiam illam plethoram transire non permetteret, quam tandem Natura studiosa sua conservationis & sola medicatrix per vias sibi soli cognitatas expedire cogitur, cum levis etiam quæq; ebullitio vix terminis & vase suo contineatur naturaliter, quibus non superemineat. Taceo, quod innocens etiam sanguis propter errorem suum peregrinè sibi advenientem sui ipsius & virium internectione non sit medicandus, sed illius fermentatio & ebullitio medicamentis peregrinum illud fermentum succidentibus & his placido aliquo modo succedente tranquillitate tempestivè sedanda est. Quod si musca aut aranea casu incidere in vitrum vino puro plenum, quis adeò demens esset, ut relicta muscâ aut araneâ in vasculo vinum effunderet, aut simul muscam cum vino eijceret? annon convenienti9, intacto vino solam muscam aut araneam, quæ vinum conspurcavit, ex vasculo exterminare? quàm unâ cû vino muscam effundere; Quod ipsum etiam suo seculo olfaciens monuit ironicè Paracelsus, part. 1. p. 1033. Schola, inquit, illud totum, in quod aliundè vitium peregrinum irrepst, remove & rejicere tentant,

putantes utriusq; & boni & mali æquali remotione rem fore salvam, si accidens in sanguine est, remove accidens, & subsistere permittit ipsum sanguinem intactum. Præter hoc sub primo eog, conflagrante asu, morbig, acuti incipientis inedia & omnimodâ ciborum aversione cum depopulante Morbo, si quæ esset, facillimè depleretur Plethora, & sanguinis illa superabundantia, mentaliter sic ad vasa preconcepta.

Ad vires altera Plethora ridicula est; Quemadmodum enim vires nunquam abundantia peccare possunt ita nec bonus sanguis peccat nimietate. Vires enim vitales & sanguis sunt correlativa: Quam quæso nimietatem boni sanguinis & virium superabundantiam in longævissimis & vivacissimis dabis vitiosam? Cum è contrâ, ut modo dictum, deturpati si ve impuri sanguinis fermenta & accidentia peregrè intrantia non purgantibus, sed mundantibus & eluentibus arcanis salvo bono sanguine sequentur facillè.

Subscribent vivacissimi in seram senectam omnes populi Septentrionales, quibus venesectio & virium & vivacitatis depletio planè insolita. Et cur superabundanti sanguini vel Plethora ad vires superventura provida Natura non æquè diversorium, ut urina & recrementis reliquis superabundantibus adsignavit? Hactenus

HELMONTIUS.

Præ-

Præterea sanguis, inquit Petrus Poterius, est Natura thesaurus, quo valente robustum fit animal; est quoque vita nostra sedes à Natura omnium rerum parente illi destinata. Unde, si exeat è corpore, segnitias, languor & pallor perpetuus, itemque imbecillitas omnium partium sequitur; id quod in vulneratis, quibus sanguis non statim sistitur, satis superque patet. Ast obijciunt & dicunt, ipsum nimirum ledere venas nimis distendentem & Spiritus aditum liberum cohibentem, sicque fieri vaporum evalidorum retentionem, & caloris eventilationis prohibitionem. Verùm hic duo examinanda sunt; Primò, sanguis omnium humorum optimus & temperatissimus, cujus beneficio vivit animal, in cujus bonitate sanitas & robur. Secundo ut ipse est nimius; Quoad primum satis manifestum est, illum nos ledere non posse nec ullum generare morbum: Etenim boni accessio malum producere nequit. Quoad secundum, quantitas (cujus nulla agendi potestas) illius etiam nocere non potest. Quantum enim rei bonitatem non mutat, sed eandem potius amplificat, & Naturam perficit, & non destruit, bonum nunquam excedit. Si autem dicatur, omne nimirum Natura inimicum, id de re aliena intelligendum est. Etiam si quoque aliquod damnum adferat nimius sanguis, id tamen non facit ratione quanti, sed mixti alicujus superflui.

Ex quibus clarè patet, Sanguinis quantitatem non generare febres, & per consequens ejus diminutionem easdem sanare non posse. Hæc Petrus Poterius.

Hic ita expositis pergit CL. Helmontius & negat ullum in venis contineri sanguinem corruptum, adeò, ut nec hoc respectu Venesectionis locum habeat. Primò quia dum incipit putrescere, non amplius est sanguis, desinit enim esse sanguis, cum incipit à statu naturali deflectere, & tum potius hic status diceretur cacochymicus, quàm Pletboricus. Quod si deinde ita putresceret, non optare, ait, venesectionem; sed potius purgationem, qua selectivè malum educat, bonum autem relinquat. Tertiò, Cacochymia in venis, est tantum cruoris turbatio, ad quam sublevandam non indicatur turbati cruoris exhaustio, sed turbatoris effectus ablatio. Quartò, in Venesectione illà, in brachio qua instituitur, parcius saltem sanguis per cordis transiens centrum suam depurationem sortitus ibidem evacuatur, relinquitur autem impurus, à quo febris fovetur. Nec obstat venesectionem ventilare sanguinem, venarum sarcinam exonerare partem mali humoris unà cum bono demere, fluxumque humorum pacare, ut reliquum Natura facilius debellare queat; nam hoc aliò modo fieri nequit, quàm quatenus calido nativo inde multum detrabitur, quod sine noxa fieri

feri nequit. Deinde, si venasectio est remedium refrigeratorium, cur non in hectica fradetur, ubi refrigerandi indicatio summè necessaria? Vita gliscit in sanguine, ideoq; ille sine vita periculo emitti nequit, neq; in principio februm, nec in augmento, nec in statu; Non in principio & augmento, quia febrilis calor est debilis; non in statu, quia impeditur Natura & Crisis, non in declinatione, quia jam Morbus est victus. Consideremus, inquit §. 36. praterèa; quod in febris cruor in venis vel bonus est, vel malus, vel neuter. Si bonus, debet detineri; malus esse nequit & corruptus, quamdiu vivitur. Neutro etiam in statu Venasectio utilis non est; cum negatum sub distinctione negari etiā possit sub conjunctione. §. 38. Gremius lib. 2. cap. 2. de Febrium Naturâ §. 44. hanc Helmontius sententiam approbat & confirmat. Quam & ipse Galenus lib. 11. Meth. Med. cap. 14. fovere videtur, ex quo loco patet, neque in synocha putri, neq; in omnibus aliis febribus putridis utilem esse venasectionem. Et Avicenna jubet 1. 4. tract. 2. c. §. 56. Et quoties videris urinam grossam &c. in febre pituitosa sanguinem non esse mittendum, nisi quando urina fuerit rubra & crassa. Ergo non convenit in putridis omnibus sanguinis missio. Deinde Galenus etiam lib. de Venasectione advers. Erasistr. 6. monet, agros maximè offendi ab illis Medicis, qui

omnes in principio Venasectione indigere putarunt; Ergo si in principio non convenit in omnibus venasectio, multò minus in aliis febribus conveniet, maximè cum doceat Hippocr. 2. apb. 19. si quid tibi videtur movendum, move. Rursus lib. 12. Meth. c. 3. In febre syncopali orta ex succis crudis, sanguinis missionem prohibet; & 1. ad Glaucon. cap. de tertiana exquisita curatione, sanguinem non mittit, & cap. 20. sequenti, agens de tertianâ nothâ dicit; quod si sanguinem mittere oporteat, neq; hoc esse omittendum, significans in omnibus venasectionem utilem non esse: quod potest etiam deduci ex eodem libr. de Constitut. art. Medic. cap. 19. ad fin. firmante, solam plenitudinem sanguinis missione curari, reliquos verò humores coctione, & vacuatione. Ultimò, si sanguinis missio in omnibus febribus haberet locum, vel id esset ratione febris, vel ratione putredinis; non ratione febris, nam huic solum debetur refrigeratio ex Gal. 10. Meth. cap. 10. alias in diaritis, & hectica posset celebrari, quod est absurdum: non convenit etiam ratione putredinis, quoniam hæc, ut supra diximus, venasectione non curatur. Ergo in febribus putridis sanguinis missio non est necessaria.

Deniq; ipse etiam Galenus monet, cavendum, ne dñm febrem jugulare conamur, agrum simul jugulemus, quod tribus Medicis evenisse scribit lib. de

lib. de Cur. rat. pervenasect. cap. 12. quibus non opinantibus pro animi deliquio Mors obrepfit. Unde & Martinus Kergerus secl. 3. cap. 3. de Febribus, quod Sennertus de Tertianâ prædicat *lib. de Febrib. p. 271.* quod venasectio intempestivè adhibita plus nocere quàm omissa possit, id de omnibus febribus, nisi Plethorâ urgeat, verum esse censet. Consideremus saltem, inquit, annon sufficiens indicium inutiliter administrati tam generosi remedii sit, quod paroxysmus sequens venasectione non minuatur, sed sit omnium vehementissimus. Sennertus l.c. Et cur laticem illum pretiosissimum studio exantlamus; qui à febre, heu nimium! depascitur, ut planè in venis absumptum fuisse per febre observatone constet? Refert Johann. Argentarius in Galen. lib. 1. de febr. ad Glaucom. cap. 2. in cuiusdam febre extincti cadavere, ne guttam quidem sanguinis in venis fuisse repertam. Ita scribit Andr. Spigelius de semitert. lib. 1. cap. 15. in quodam febre extincto venas majores circa Epas sanguine vacuas repertas fuisse. Et ibid. c. 16. venam cavam & arteriam magnam sic vacuam fuisse sanguine, ut non opus fuerit filo venam cavam & porta truncum, dum exenteraretur, intercipere. Præ cæteris observatione constat, quod crebra sanguinis missio homines febri aptiores reddat, inquit Willis de Febrib. cap. 9. Testantur ipsius observationes & curationes

februm post Venasectionem semper agros deterius habuisse, etsi initio aliquid contulisse videretur. Cap. 11. l.c. Itaque ego cum ejusmodi lanionibus & sanguisugis non facio, qui vitæ thesaurum tam inutiliter abligerunt, cum præsertim in his septentrionalibus oris homines tam frequentem vel largam venasectionem non benè ferunt, & alia remedia in promptu sint & præsentiora, & jucundiora & tutiora; Hæc Kergerus.

Verumenimverò, quamvis negari non possit, sanguinem nostrum, ut est temperatissimus, esse vitæ liquorem constitutivum, nec lædere nos posse, neque ullum generare Morbum, adeoque in corpore humano potius retinendum, quàm emittendum esse, ut in quo ex quorundam sententiâ ipsa etiam anima gliscat, & primò ac principaliter hæreat, atque immodicam ejus profusionem per quamcunq; tandem partem fiat, segnities, languor & pallor perpetuus, itemque imbecillitas omnium partium sequatur. Benivenius in obs. Medic. c. 58. Quotidianâ tamen Experientiâ notum est, artificialem ejus profusionem aut emissionem, dum à naturali suâ symmetriâ defleat, & abundantia morbigica phalange & occasione stipatâ peccat, esse plurimorum Morborum salutare auxilium, inter remedia universalialia præcipuum, & in morbis periculosisissimis acutis citam præstare

opem, morteque adeo ipsâ sapèliberare. Primam itaque rationem à *CL. Helmontio* loco minoris allatâ negamus. In Febribus enim omnino dari potest utraque Plethora, ad vasa scilicet, & ad vires: Deinde etiâ mista cacochymia & exquisita, teste ipsâ Experientiâ. Quod autem Plethora hæc si adsit binis diebus statim à febris ardore consumineat, veritati non videtur consentaneum. Non enim omnis sanguis aptus natus est, ut in nutrimentum partium abeat, ut monet *CL. Harveius lib. de generat. animal.* Sed sanguis quoque est pars corporis vivens, nutrit solum alias partes, eâ parte, quæ nuperrimè è chylò fuit elaborata, eâ tamen insinulipse nutritur. Quemadmodum igitur substantia musculosa carnis non statim absumitur, sed uno vel altero die in febribus durat; Ita nec massa sanguinea Plethoram suam tam subito amittere potest. Deinde rarò in principio omnis appetitus cessat, sed aliqualis remanet, vel largiore refarcitur potu. Sicuti etiâ aliàs bruta saginata, & homines plethorici paucissimo nutrimento in statu suo conservantur, ita vanus est metus, uno vel altero die in febribus sub minore appetitu, illico omnem cessare Plethoram. Simile à Fonticulis desumptum nihil probat; nam eâ facilitate Plethora non exsiccat, quâ serum in fonticulis cessat.

Fonticuli siccantur in febribus absumptis partibus humidioribus à febrili calore & expultrice partium sufflaminatâ; unde nec urina mittitur amplius tam promptè, nec alvus & alia emunctoria suo satisfaciunt officio; non quod recrementa Naturalia à febrili calore statim fuerint absumpta, sed quod Natura sive juxta Helmontium Archæus in suo naturali statu turbata, & à consueto officio revocata ad vitiosorum humorum digestionem & eorum crisin se accingat.

Nec obstat, quod vires vitales & sanguis sint correlativa; Diversa enim omnino ratio est virium & sanguinis; Vires vegetæ nunquam in vitio. Sanguinis autem abundantia sæpius, dum vires in Febribus patiuntur damnum vel ab ejus quantitate, quæ copiosus; qualitate, quæ salibus scatet sylvestribus, ut noceat operationibus; vel etiam motu, ad partem damni ruit principalem. Sanguis scilicet noster dum abundat, supra debitum, & cum reliquis disproportionatur alendis partibus, Archæum onerat, idemque partes & harum fermenta digestiva aggravat; & vasa distendit, unde non tam promptè circulatur, sed pigrior in motu factus subsistit, dolorem gravativum in artubus causatur, lassitudinem spontaneam & obstructions parit, vasorum item ruptiones, catarrhos, lippitudines oculorum, dolores

lores dentium, tusses, inflammationes, febres, aliaque symptomata gravissima excludere solet. Quod si igitur hic sanguis copiosus supra debitum moras in corpore humano necat, & non debite circuletur, vel Archæum onerat, vel hospitem extraneum peregrè sibi advenientem adoptat, unde propriâ sæpe thymosi accenditur & æstuat, vel fit grumosus, uti videmus in *Peripneumoniâ*, *Pleuritide*, &c. qui Naturæ inimicissimus ob aciditatem coagulantē, quam timet Natura, ne reliquis sanguis coaguletur, & alia præpediat mala, spontaneam in nonnullis sanguinis excretionem sæpe instituere solet concitando undique arterias, & cum impetu movendo sanguinē summo cum fructu, ut patet ex *Beniven. observ. Medic. cap. 4.* ubi mirabilem recitat historiam cujusdam, cui singulis mensibus per cutem, quâ ima pars jecoris subjacet, sanguinis libra quasi ex venâ apertâ effluebat, quo evacuato vix discerni poterat, unde evacuatio facta esset, ita nullū foramen, nulla cicatrix apparebat. Simile exemplū & inter rara *Jacobi Hollerii* habetur, qui novit quendā, cui è regione hepatis vena per intervalla dehiscerebat, quæ sanguinem funderet, restitante sanguine vestigium non apparuit. Vid. & *Horsius Libro 4. de Morbis infimi ventris observ. 5.* Sic etiam diu ac graviter exati Cephalalgia, Melancho-

liâ aliisque symptomatibus, per narium, hæmorrhoidum aliarumque partium hæmorrhagias spontaneas, paulo tamen liberiores ab hisce symptomatibus penitus fuerunt liberati. Sic *Petrus Pachecus observatione Riverio communicatâ 31. Sibi post quindecennalem hemcraniam venæ in superiori labio apertionem accidisse, ex eâq; singulis mensibus lib. iv. aut v. sanguinis ferventissimi & falsi promanasse scribit, quo tandem Hemicrania sublata fuit.* In honestissimâ, cujus nomine parco, Matronâ, Magnifici cujusdam Consilarii Hallentis conjuge dilectissimâ, aliquot vicibus in gravidationis observavi in collo ad dextram aurem Venæ jugularis ramum quendam spontaneâ rupturâ guttulas sanguineas dimisisse, ut, quoties supprimerentur, degenerarent in tumorem capitis edematofum. Adolescentes, qui pleniore utuntur victu, vitamque in otio transigunt nisi circa decimum octavum aut vigesimum ætatis annum (quo tempore sanguinis copia unâ cum corporis incremento accumulari solet) aut spontaneo per nares, vel loca inferiora effluvio, aut apertâ venâ à sanguinis onere liberentur, plerumque valetudinarii fiunt. Unde & in sexu femineo Natura adedò appositè canales quosdam in uteri orificio construxit, ut typicè per eosdem maximo cum artificio placidè ac tutò

sanguinis sarcinam illam deponat maximo cum illarum commodo. Adeoque veritati consentaneum & hic omne nimium esse Naturæ inimicum, nec Medicum à verâ Medendi Methodo deflectere, si hæc spontaneas Naturæ evacuationes tanquã ejus minister studiosè imitetur & sanguinem Artis beneficio imminuat. Licet admirandas semitas quandoque sibi præparet Natura, quas Medicus invenire non potest, tamen eò etiam Medicus ducat, si scilicet sit in ægri salutem, quò Natura ducit, quum aliquopiam eam rectè operantem vergere videt. Sin autem Natura suã in operatione interrumpatur, aut succumbat, Medici est, illam sublevare, & auxiliatrices asserre manus. Quapropter solertissimus Galenus Venæ-sectionis vim & efficaciam in debellandis affectibus examinans contra Thesali sectatores strenuè se semper opposuit: ostendens manifestissimis exemplis Venæ-sectionem esse præsidium omnium optimum, præsentaneum & multiplici rerum usu approbatissimum, cum cæteris remedium generibus sit opportunius, citius ac tutius. Quod Oleum in Lucernâ, quod cibus in mensâ, quibus si debitè, si prudenter quis utatur, lumen, vitamque præstant, & Spirituum exhaustorum inopiam refarciunt; sin perperam, tenebras inducunt, & suffocato, præ nimia co-

piâ calore nativo mortem afferunt; hoc sanguis copiâ peccans præstat in nostro corpore; Neque hæc semper cum spumante sanguinis ebullitione est conjuncta, sed fit, quando habitus musculosus debilis, quantitatē sanguinis consumere nequit, hinc copiosior ejus quantitas potestates vitales & Archæum suffimigat, ut Archæi partium sese exonerent, & fractâ venarû anastomosi sanguinem spontaneo motu expellant. Accidit tamen etiam, & fit, ut, dum Archæus à salibus peregrinis sylvestribus se liberaturus est, à quibus cacochymia constituitur, furiosam hanc vim adsumat, profundendo sanguinem. *Dodonaus observ. 13. Frequens est, inquit, dum Natura Elimatum expulsionem molitur, ut eodē tempore, vel paulò antè sanguis è naribus, & subinde copiosus profluat. Verum Latomo cuidam eliminati laboranti, non per nares, sed è gingivis sanguis erupit, quod cum imprimis molestum esset, ore assidue sanguine repleto, remedium adhibet, & sanguinem illac manantem reprimit. Repressus autem sanguis aliam sibi quæsit viam. Nam ad urinarios meatus conversus unâ cum urinâ descendit, atq; sic è gingivis non amplius sanguine erumpente urina cruenta subsequuta est. Qua cum etiam reprimeretur, iterum sanguis viam ad gingivas affectavit. Ex his autem nec prius desit prodire, quàm ab Elimatis*

malis curatus ager esset. Hoc in Naturæ motu partim symptomatico, partim Critico dicunt adesse spumantem sanguinis ebullitionem, quæ vix terminis & valis suis contineatur naturaliter, quibus non superemineat, à deturpati sanguinis salibus sylvestribus provenientem, quæ non purgantibus, sed mundantibus & eluentibus arcanis salvo bono sanguine essent sequestranda.

Verumenimvero, si quis Arcanis accinctus esset, quemadmodum *Helmontius* & alii, quos nunquam fessellisse ajunt omnes Febres Mercurii diaphoretici unicâ dosi, & Hæticam intra Lunæ spatium, & Quartanam unico haustu arcani corallini curasse, tum Venæ-sectionis usum omittere possemus: quamvis valde dubitem, an ejusmodi arcana tantæ sint virtutis, ut assuetos etiam sanguinis missioni ab ejus usu revocare possint? sed cum non cuivis datum sit adire Corinthum, si quis destitutus erit hujusmodi auxiliis, depurativis, Archæorum sedativis, & ad eminentem quandam virtutem potestativam adscendentibus, tunc satius erit præsidio hoc phlebotomico rectâ cum ratione uti. Et si malum quid sit, de thesauro vitæ aliquid demere, quia verò juxta *Helmontium* Archæus pertimescens tantam sanguinis detractionem, ab ulteriori furore aliquantisper desistit, & insimul hostes rebelles expellun-

tur, ideoq; laudanda *Venæ sectio* est, per quam Naturæ rebellio sedatur. Nihil enim est, quod nocet, quin aliquando profit, *inquit Galenus.* Ut igitur in Republicâ multa permittuntur mala, ne graviora mala ex nonnullis severe prohibitis excitentur; Sic Medicus etiam aliis auxiliis destitutus necessario malum facere debet, ne gravius malum succedat. Nec obstat etiam Caco-chymiam in venis non contineri, sed adesse duntaxat cruoris turbationem; impurum enim sanguinem sæpè educi confirmat Experientia, quâ constat, non omnem purpureo splendere in pelvi nitore, sed modò viridem, modò flavescentem, modò cæruleum, modò albicantem deprehendi. Interim negari non potest, quod dum fit, adesse cruoris turbationem; sed ista nunquam fieri possêt, nisi caco-chymici humores essent admixti, qui ansam dant Naturæ, ut turbationem inchoet, & bonos à malis segreget.

Quòd populo Septentrionali venæsectio planè insolita sit, & in aliis regionibus, in quibus Medicina nondum satis exculta est, vel rarò, vel nunquam adhibeatur, illud legitimo ejus usui nihil derogat. *Hispani, Galli, Itali, aliiq;* è contrario in crebriore usu habent *Venæsectionem*, utpote quibus vires ejusdem magis sunt perspectæ. Quod autem dicitur, sanguinis quantitatem nocere non posse,

posse, contrariatur Experientia, dum ipsa Natura manifestum facit, sanguinem sæpenuerò quantitate peccare, quæ ideo se à sanguinè gravante liberatura spontaneas sæpe per crisin instituit hæmorrhagias, tum extra eam præservationis etiam gratia molitur, uti suprà audivimus.

Corruptum in venis sanguinem contineri, quod negat *CL. Helmontius*, à veritate recedit; Peccat autem sanguis vel qualitate substantiæ, qui purgationem indicat, vel nudâ qualitate, dum nimis est calidus, adustus & ignefactus, qui non statim omnem sanguinis exuit formam. Putredo sanguinis in febribus non est totalis, sed partialis. Cachymia in sanguine per venæsectionem etiam cum fructu expediri & sublevari potest; impurum sanguinem etiam educi probat in febribus & aliis affectibus sanguis è thecis suis evocatus ejusque extravasati anatome confirmat. Illud autem concedere non possumus, quod in febribus calido nativo per venæsectionem multum detrahitur, cum solum ejus excessum corrigat, subtracto & mitigato febrili fermento, hoc licet interdum in parte quâdam solum hæreat, toti tamen massæ sanguineæ communicari potest, id quod ex pulsu & æstu totius corporis satis manifestum est. Hinc cum sanguinis continuò circulari moveatur motu, venæsectione vel

in brachio vel alia in parte institutâ utique aliquid materiæ febrilis potest unâ evacuari, ut Natura deinde residuum melius vincere possit. Imo interdum sufficit, quod solummodo venæsectione sanguis ventiletur; Deinde absurdum non est, etiam in Hecticâ venæsectionem commendare, in quâ nonnunquam summo cum fructu instituitur in principio. Vita quidem gliscit in sanguine & quidem eminenter; originaliter tamen & principaliter in corde & solidâ ejus substantia cæterarumque partium, non exclusis viscerum fermentis, id quod ipse *Helmontius* subinnuere voluit, dum libro de Calore, quatenus digerat, ait: *Non senescimus seu non deficiunt vires, nisi fermentorum aliquot penuriâ pauperie, extinctione*; Ulu tritissima sententia, anima est in sanguine, multas experitur explicationes; sanguis vegetatur, & vitalem recipit ideam ab animâ. Inde tamen non sequitur, nec bonum sanguinem posse peccare nimietate. In longævissimis & vivacissimis præter boni sanguinis abundantiam laudabilis etiam adest fermentorum constitutio.

In *Febribus intermittentibus* nullo non tempore, si adest indicatio, convenit venæsectio; In *Continuis* autê acutis neque in statu, neque in declinatione apta est, sed in principio; nec obstat, calorem febrilem tunc esse debilem; non enim hoc semper verum

verum est, & subtrahendus in tempore fomes calori sequenti.

Malum esse non posse sanguinem, quamdiu homo vivit, non est verisimile. Sanguinis corruptio totalis vitam destruit, partialis autem salvâ vitâ stare potest, & ab hac sanguis liberabitur effluviis corruptis sublatis.

Deniq; etiam *motu sanguis peccare potest*, vel quando cum impetu quodam ad partem propter calorem, dolorem vel aliam causam ruit, de ejus medelâ infra sumus acturi; vel quando ob impuritâtes crassas, & validas viscerum obstructions diminutè movetur, variasq; in corpore actiones turbat, tunc evacuationis ergo etiam locum habet venæsectio, motum pigriori sanguini revocatura. Sic ob nimiam vasorum plenitudinem sanguis in renibus subsistit, serum non separatur, & urinæ emissio sufflaminatur, ubi *Venæsectione* nullum præsentius est remedium. *Riverius in Praxi.* Nec obstat, quod *CL. Helmontius l. 2. §. 35.* In contrarium assert; motu enim peccare sanguinem in Pleuritide facile est probatu ex inflammatione, tumore, dolore lateris acuto & aliis Symptomatibus. In suppressione mensium clarius habemus testimonium. Verum, quicquid sit, in omnibus hisce erroribus excusandus videtur ingeniosissimus ille Vir, eò quod ex infelicitate ipsius seculi ta-

lem scientiæ anatomicæ faciem non potuerit videre, qualem nostro hoc summa industria Excellentissimorum ac Experientissimorum Anatomicorum per inventionem motus circularis sanguinis accenderit, cujus ope nonnullorum Morborum causæ accuratius, quàm olim intuentur. Ecquis dubitet *CL. Illum Virum*, si hucusque vixisset, & Anatomicum meliorem & perfectiorem nobiscum vidisset, ultrò suos errores non emendâsse.

Loca ex *Galeno & Avicenna* quod concernit allata, sciendum ex *Galen. ipso lib. 11. Meth. cap. 10.* Febrem putridam non esse simplicem affectum, sed compositum, ex febris & putredine; Sive ut Neoterici loquuntur, ex calore febrili & ebullitione seu fermentatione sanguinis, ex quibus duæ oriuntur indicationes, una ex calore, altera ex sanguinis perturbatione. Illa dupliciter dividitur, prima ut calor febrilis, quia jam genitus est, tollatur, altera, ut id, quod est in generatione, prohibeatur; Similiter ab ebullitione duæ indicationes sumuntur, una, ut id, quod factum est, curetur, altera, ut id, quod est in generatione, sistatur. Et cum id, quod est in generatione ex prohibitâ transpiratione dependeat, rursus ab hac aliæ duæ emanant indicationes, primò ut id, quod factum est, curetur, id est, retentum, evacuetur; altera, ut id quod

quod retinendum est, prohibeatur; hoc autem fit remediis aperientibus; ubi iterum duæ aliæ insurgunt indicationes, una, ut id, quod factum est, per Medicamenta deobstruentia evacuetur, altera, ut id, quod futurum est, inhibeatur, quod fit, si effluxum obstruentium humorum compescamus. *Ludovicus Colladus lib. de Indication. cap. 23.*

Horatius Augænius lib. 4. de Sang. Miss. cap. 9. & 10. docet in febribus putridis ab inutili & vitioso sanguine subortis venam non esse secandam, nisi Plethora adsit; Et pro auctoritate adducit Galen. lib. II. Meth. cap. 8. ubi curam & evacuationem illorum, quæ putruerunt, proponit, nulla sectionis vena mentione factâ: & cap. 9. monet expellenda esse, quæ putruerunt, per urinas, alvum, sudores, & aliquando per vomitum. Verum citat Galenus præsentem in textu contineat in particulari Venæsectionem ad vacuationem putridi & corrupti sanguinis, quam satis abundè jam in superioribus commendaverat lib. 9. cap. 10. & 11. & 8. Meth. 4. Quo loco ad vacuandum corruptum jubet vacuationem esse celebrandam; Vacuationum autem potissimam esse sanguinis missionem, nemo dubitat, & ipse Galenus eam summis encomiis deprædicat. Speciatim autem meminit vacuationis per urinas; secessum, vomitum & per sudorem, quoniam de iis hæcenus

mentionem non fecerat, & ut latenter insinuaret non solam sanguinis detractionem sufficere ad evacuandam, quæ putruerunt, sed aliis etiam opus esse. Addit præterea *Augænius, Venæsectionem* evacuare utile, & inutile; quasi vero purgatio, & sudorum provocatio utiles cum inutilibus humoribus non vacuaret; interim tamen majus sequitur commodum ex purgatione putridi, quam ex evacuatione innoxii & Spirituum dissipatione, quam Natura facile refarcit, detrimentum.

Quicquid igitur est factum in obstructione orta ex plenitudine, *Venæsectione* curatur; quod verò factum est in aliis obstructionibus, remediis attenuantibus curari debet; Quapropter in omnibus dictis putridis febribus, etsi Plethora non adsit, convenit *Venæsectio* ratione obstructionis, revulsionis, & ventilationis, ut corruptus sanguis educatur, & qui corrumpitur, alteretur, & fluidum reddatur corpus, dum per *Venæsectionem* humor evacuatur, quo vasorum cavitates infarciuntur; dummodo nec ætas, nec vires prohibeant, nec aliud ex iis, quæ *Venæsectionem* remorantur. *Zacut. Lusitan. lib. 4. de M. P. h. 9. Quid Thom. Willis & CL. Kergero reponendum sit, ex modo allatis constat.*

Quandocunque igitur Morbus magnus cum periculo conjunctus adest, sanguis abundat cum motu ejusdem

eiusdem præternaturali & insigni ebullitione, id quod patet *primò* ex urinis crassis & rubentibus, *deinde* cum pulsus magni sunt, *tertiò*, cum color faciei rubicundus; Et si *denig.* præcesserit alicujus vacuationis suppressio, tunc Venæsectio locum habet.

Sciendum tamen hic, nos non agere de Venæsectione in genere sumptâ, sed in specie, quatenus *evacuationis* gratiâ ad *Quantitatem* sanguinis tollendam & aliorum humorum ipsi præter Naturam commixtorum deductionem adhibetur.

Ut igitur in Venæsectionis administratione & ipse Medicus tuto medicetur, nec crudelis hominis faciat officium, qui sæpe cum Morbo vitam quoque hominis aufert. *Gal. lib. 12. Meth. cap. 1.* certè *quantitatem sanguinis* evacuandi exactè contempletur, & eâ mensurâ evacuet necesse est, ut unâ inserviat Naturæ, causamque morbificam sensim expugnet. Quapropter in *quantitate sanguinis* emittendi determinandâ attendamus *primò* ad ejus abundantiam, quàm communiter duplicem statuunt, vel *πλεονεξία*, ad vasa, vel *πλεονεξία*, ad vires; & rectè quidem, si latè sumatur, non stricte vocabulum abundantie. Utralibet ex his duabus si adsit, Venæsectionem indicat, largam, si magna sit sanguinis copia, mediocrem si parcior. Unde *Galenus, lib. 1. de Cur. rat. ad*

Glauc. Cum effervescentis, inquit, sanguinis copia febrem acutissimam ascenderit, tunc opus est effusâ, concertâ & repentinâ evacuatione. Talis convenit in Synochis à sanguine ortis & ardentissimis febribus. Ubi verò *Plethora* excessus est minor, detrahendum etiam largissimâ sanguinis evacuationi. *Deinde* etiam videndum, an cum Ætate florente virium adsit robur, an Temperamentum calidum & humidum, an ægroti latas & amplas habeant venas, tunc largam admittamus sanguinis evacuationem, quam calidi & sicci non faciliè ferunt. Et *Terriò* in omnibus cum tempore Anni attendamus ad Regionem, in quâ vivit ægrotus, prout enim hæc vel calidior, vel frigidior, largiorè etiam vel mihiorem desiderat emissionem; Sic Experimento constat certissimo, *Hispanis, Brasiliensibus, Gallis & inprimis Parisiensibus* licentiosè admodum venas esse secandas in omnibus febribus; partium principum inflammationibus, aliisque Morbis à *Plethora* enatis. Nam in his, ob soli cœlique temperiem, & alimenta ubertim nutrientia, sanguinis summa ad est copia, & turgentibus venis Morbi ab ejus abundantia ferè emanant, quem si secunda iterum atque iterum venâ emittere recuses, vel ægrotantes in graviora conjicies pericula, vel ignis animalis præ sanguinis copia suffocabitur. Contra in nostro

septentrionali tractu parcè sanguis mittendus est ob aëris & viâus frigiditatem & crassitiem; Quod si modum in his non observares, sed cum Galeno 9. Meth. 4. & 5. lib. de Cur. mt. per sang. miss. 12. Venesectionem ad animi usq; deliquium administrares, vel agros ad Cacoehymiam deduceres, vel exhaustâ & vacuatâ hâc purissimâ substantiâ, plurimâq; Spirituum copiâ effusâ, ipsos precipitares in mortem. Quapropter tutius semper est & in hâc sanguinis vacuatione à Mediocritate non recedere; Omnis enim nimia evacuatio periculosa est. Hipp. lib. 1. aph. 3. & lib. 2. aph. 51. Quod copiosè sit ac repenti, seu vacuatio sit, seu repletio, Natura bellum indicit, quod verò sit paulatim, tutum. Et Gal. in comment. causam addit, quia omne nimium cū destruat commodationem, unâ substantiam animalis dissolvit; Unde sæpe compertū est, aliquos ex phlebotomiâ copiosâ in morbos incidisse longos, postquam immodicâ inanitione resoluta naturalis vis fuit. Aliis, cum immodicæ vacuationis noxas sarcire non potuissent, in omne reliquum vitæ tempus totius corporis temperamentum redditū fuisse frigidius. Ex quâ refrigeratione facile ex quâvis occasione læsos, alios decoloratos, ac cachecticos fuisse. Alios ex eo ipso in morbos incidisse exitiales, hydropem, dyspnceam, & epatis ac ventriculi im-

becillitatem. Galen. lib. 9. Meth. 10. Quo pacto in omnibus affectibus, ubi mittendi sanguinis flagitat necessitas, videndum est ad virium robur, quod ubi non satis respondet, tutius est, quantum satis visum fuerit, tantū principio detrahere, quod defuit, iteratione supplere. Galen. 6. Meth. c. 4. & 1. de Cur. mt. ad Glauco.

Robur autem Virium duplici modo diminuitur; aut enim opprimitur; aut resolvitur; si nulla causa externa præcesserit, indicium est, vires esse oppressas. Viribus non resolutis, sed suffocatis & oppressis convenit magna sectio venæ, viribus imbecillis mediocris, resolutis verò, & planè prostratis nulla. Vid. Gregor. Horsius in Institut. Medic. Disput. 18. quæst. 6.

Quod si tamen eveniat, ut Venesectionem summa postulet necessitas, vires autem à principio Morbi ad ipsum statum neglectâ ab initio venæsectione summe langueant, quæritur, quid tunc faciendum sit? Sciendum est, quod ante omnia vires languidæ sint examinandæ, utrum ex oppresione, an verò ex resolutione hoc malum oriatur. Si vires oppressæ, cū in suâ naturâ nihil patiuntur, tamen sanguinis missio non posthabenda, sed repetenda, licet statim ab initio fuerit neglecta. Quâ ratione Hippocr. lib. 4. de vict. rut. in Morb. acut. & Galen. ibid. in comment. ex sanguinis interceptione

& venarum occlusione sanguinem mittendum esse monet. Vid. *Valles. de divers. lipothym. caus. & remed. lib. 12. cap. 3.* Si verò vires fuerint resoluta & secundum Essentiam patiantur, malim cum D. Sennerto de Febrib. in hoc casu Galenum sequi, qui suadet, ea auxilia, quæ custodes corporis vires deicere, Medicos, calumniam consiliare possunt, omittere, & prognosticis uti, quam ancipiti remedio virium reliquias cum vitâ tollere. Est enim contra omnem Medendi Methodum exhaustos Spiritus vitales magis exhaurire; Et artis Medicæ dignitati melius consulimus, si in ejusmodi casu instemus confortantibus, & expectemus opportunum Venæsectionis tempus. Scuticâ igitur dignus fuisset novellus ille Medicus Practicus, qui pronuper in mei absentia ægrotum jamdû à febris petechiali liberatum, & in declinatione constitutum, viribus nondum integris Venæsectionem ausu temerario administravit.

Patiuntur autem Vires insignem à rebus secundum Naturam, non Naturalibus & præter Naturam mutationem, qualia temperamentum, de quo supra dictum, Ætas, Sexus, Naturæ Proprietas, Consuetudo quoad victum, vitæ genus, Aëris constitutio, Symptomata quadam.

Quod Ætates attinet, omnes unanimi fatentur consensu, eam, quæ inter pueritiam & extremam sene-

Autem media est, Venæsectionem nõ respuere. Unde quaeritur, an Venæsectio pueris competat?

Zacut. Lusitan. de Medic. Princip. histor. lib. 1. histor. 80. quasi. 47. in parte affirmativâ quasi pro aris & focis pugnat, prolixè probans etiam infantibus duos annos natis, imò septimo sextovè mense venam aperiri tutò posse, & graviter impugnans illos, qui in mittendo sanguine in pueris ante 14. annum adeò timidi sunt, & plures ægrorum acutis Morbis correptos perire sinunt, qui sanguinis missione servari poterint. In specie Hamburgenses Medicos reprehendit, qui sancitâ veluti lege cavent, ne ante annum ætatis nonum vena aperiatur; cum sine venæsectione etiam minoris ætatis pueri in inflammationibus internis & acutissimis Morbis servari non possint. Quâ in re facit curâ *Avenzoar*, cui consentit etiam *Hornius Augenus* & *Prosper Alpinus Libr. 2. de Medic. l. Egypt.* ubi testatur, *Ægyptiis hodiè planè familiare esse venas in Pueris secare.* Et *Amatus Lusitanus Centur. 3. Cur. 17.* non est dissentaneus, scribens ex 150. pueris, qui ætate quadam Variolis & morbillis infecti ad manus suas pervenerint, omnes illos evasisse, qui evacuati fuerint, ceteros occubuisse, quibus parentum culpâ vena secta non fuerit. De puello quadrimo Syncho imputri labo-

rante & copiosa phlebotomiâ levato modo laudatus Zacutus observationem proponit in *Praxi Medic. lib. 3. obs. 3. Brasilienses Chirurgi* demunt sanguinem à primâ infantia usque ad extremam senectutem, citò, tutò, & jucundè, non ponderantes, quæ ætas sit, neque quid intus in corpore geratur; sed quæ vires sint. Nam si vires, inquit, ad Venæsectionem sustinendam sufficientes in puerili deprehenduntur ætate, utique nullæ est ratio, quare illa etiam his deneganda, eò magis, si quoddam ex ejus morâ vita immineat periculum. Interest autem, non quæ ætas, sed quæ vires sint Celsi lib. 2. c. 10. Neg, est, quod metumamus, pueros, quia eorum corpus ita constitutum, ut ex se naturaliter vacuentur, aliis vacuatoriis præsidis non egere. Nam etsi hoc verum sit tempore sanitatis, non tamen constat etiam tempore Morbi illas Naturales evacuationes aut sufficere aut superesse. Neg, venæsectione substantia corporis absimitur, facilis enim per cibum ac potum potest fieri restauratio. Ipsa Natura ostendit sæpius viam, per quam venæsectio in Pueris sit instituenda. Sic in Febris ardentibus, Variolis & morbillis sæpè observamus Naturam, in morbi initio hæmorrhagiam Naturam, etiam aliarum inconsoetarum viarum summo cum fructu sæpè instituisse. Schenck. lib. 6. observ. 106. Forest. lib. 6. obs. 48. Consule præter-

ea Moxium l. 1. c. 33. Petr. Francisc. Phryg. comment. in hist. 8. f. 3. l. 3. Epidem. Job. Dan. Horst. in Manu-duct. ad Medicin. part. 2. sect. 1. p. m. 131.

Verumenimverò, quamvis hæc veritatis & experientiæ speciem quandam præ se ferre videantur, malo tamen cum CL. & Doctus. Trincavellio contrarium statuere, qui de rat. curand. affect. part. lib. 2. c. 10. scribit, se in valde teneris venæsectionem nunquam probasse, cum id præter rationem fiat, & ejus rei sæpè malus eventus sequatur, licet aliquandò res benè succedat, id potius bonæ fortunæ, quam rationi attribuendum sit. Vires in tam tennellâ ætate sunt nimis debiles, fermenta viscerum in primo sunt flore, ex sale sanguinis volatili prognata, unde facile exhauriuntur penitus, nec tam generosum auxilium ferre possunt, habitus præterea corporis est tener, & facile perspirabilis, cuius beneficio id, quod arte molendum erat, spontè præstatur, ut Gal. Meth. Med. 11. c. 14. docet; atque ita, præcipuè accedente victu tenuiore & inediâ sanguinis copia facile minui potest. Huc accedit, quod parentum & aliorum adstantium culpâ, omnes infaustos eventus remediis adscribentium, ut etiâ prudentiores Medici metu calumniæ ab utilissimis interdum abstineant, nostris in Regionibus Venæsectionem in

nem in pueris moliri sæpe non integrū fit. Differt sæpe pro confidentiā ægroti, & pro Naturā locorum Medicina, & aliud est *Roma*, aliud in *Ægypto*, aliud in *Galliā*, *Brasiliā*, aliud in *Principe*, aliud in Rustico facere Medicinam. Et quod licet in *Venesectiōe* in *Italiā*, *Hispaniā*, *Ægypto*, non licet in *Germaniā*, & præcipuè locis magis Septentrionalibus. Vid. *CL. Sennert. in Paralipom.*

SENE quod concernit, iisdem etiam non omni tempore & quovis Morbo vena secanda, sed si, *primò*, robustarum virium fuerint, quæ cognoscuntur ex pulsu magno, & ex musculofo & benè habito corpore; si deinde laborent anginā, qualem observationem habet *Valleriola lib. 6. observ. ult. Pleuritide, cephalalgia Zacut. Lufit. lib. 1. de M. P. b. 5. Gal. 12. Meth. 1. ophthalmiā Forest. in obs. l. 2. apoplexiā, febri acutā; &c.* certè in ejusmodi affectibus non omittenda *Venesectio*. Nam si graves & acutos Morbos possunt experiri, omninò etiam illorum remedia ferre possunt. Summo cum juvamine sæpe periculum factum in *Apoplecticis* senibus. *Holler. l. 1. exerc. 6. p. 29. Lazar. River. Forest. cap. de apoplex. Riolanus in Meth. Med. cap. de Apoplex. Heurn. libr. de Morb. c. 23. Jacob. Fontanus l. 1. Prax. c. 22. Noster Rosinckius observavit in Apoplectico quinquagenario, cum annorum numerus sanguinis missionem dubiam*

faceret, nihil proficientibus clysteribus & aliis, tandem τὸ ἡγεμονικὸν *Venesectiōem* omne punctum tulisse.

Sciendum tamen *primò*, sanguinem senibus non esse in tantā copiā mittendum, quantam solemus prescribere in ætate juvenili, sed potius per vices, ad uncias quinque vel sex.

Deinde videndum, ne decipiamur pulsu magno, & inflatis in senibus venis, sæpe enim hic fallax est à flatibus, non ab abundantia sanguinis ortus, qualem obf. habet *Zacut. Lufitan. l. 6. obs. 9.* Nec obstat, Senes esse frigidos, siccos, debiles, & ob sanguinis & Spirituum penuriam, *Venesectiōis* noxam vehementer perentiscere, ob quam causam *Gal. 4. acut. 19. & lib. de cur. rat. persang. miss. c. 5. 11. ipsis Venesectiōem reformidat*, tamen de copiosā sanguinis evacuatione est intelligendus, quam Senes sine noxā non tolerant. *1. ad Glauc. 14.* ideoque & in his minus semper detrahendum, quam plethora monet; ætas enim annumeranda est veluti accidens quoddam, quod prohibendi integram vacationem vim habet: neq; enim pueri, neque seniores hanc sine noxā tolerant. Quare hos, ubi affectus exposcunt, non semel, neque ex toto, sed paulatim vacuare oportet, inediis moderatis, frictionibus, & clysteribus mollibus, *Gal. 1. ad Glauc. 14.*

Mulier molliore habitu & frigidiore

diorē temperie prædita *Venæsectio-*
nem minus tolerat, quàm Vir. Unde
quæritur, an & gravidis venam ape-
rire liceat nullo morbo præsentē,
sed tantum ad abortus præserva-
tionem?

Donatus Antonius ab Altomari in
peculiari tractat. de hac materiâ
multis argumentis contrarium pro-
bat; & negat, in gravidis ad præser-
vationem abortus venæsectionem
posse esse ex usu. *Primò, quia in pri-*
mis mensibus causa abortus non est
plenitudo sanguinis, dum fœtus san-
guinem sensim absorbit & in nutri-
mentum convertit, quantus sibi ne-
cessarius est, sed acetabula mucoribus
plena hic accusanda, ob quam causam
ipsa disrumpuntur, nec possunt fœtum
continere. Hipp. s. 5. aph. 45. jam præ-
dicta excrementa non potest vacuare
venæsectio; Deinde, venæsectio per
se potius facit abortum, Hipp. 5. aph.
31. quam ab eo præservare possit; sub-
trahit enim fœtui alimentum. Terriò,
si ex alvi profluvio vacuationis solum
ratione femine in abortum incidunt
Hippocr. s. 5. aph. 34. quæ cæterorum
humorum à sanguine vacuatio est,
quânto magis sequetur ex sanguinis
emissione, in quo animalis consistit,

Verum, cum Experientia rerum
omnium Magistra satis abundè ha-
ctenus manifestaverit legitimam
venæsectionis in gravidis, etiam pri-
mis mensibus, ubi aliàs in quibus-
dam abortus concitati, institutæ u-

sum, illi contradicere nefas esto;
sed potius hujus Effectus quærendæ
sunt rationes, quàm res ipsa ever-
tenda. Fuerunt enim, & adhuc sunt,
quæ, nisi tusa prohibeat vena, abor-
tire adfectæ, quarum exempla re-
censet *Marcellus Donatus histor. Me-*
dic. mirabil. lib. 4. cap. 16. Roderic.
à Castro lib. 2. Theor. de Natur. Mu-
lier. c. 11. Desideras rationes? hæ
sunt, Nam ingens Plethora una et-
iam est ex causis abortum faciens
potissima. Avicenna 21. 3. tractat. 2.
cap. 8. hæc autem nullo auxilio me-
lius ac citius minui potest, quàm
venæsectione; quemadmodum igitur
alimenti defectus fœtum potest
interimere, sic & abundantia eum
suffocare potest, & uteri ligamenta
rumpere; sectâ autem venâ fœtus
postmodum ignis instar sese habet
copiosâ lignorum strue suppressi,
qui demtâ copiam fulget iterum. Sic
fœtus sanguine detracto reviviscere
dicitur. Et ob hanc causam Natura
nonnullas in primis mensibus, ut
matrem & fœtum tueatur, à san-
guinis copia sublevat per uterum,
non obitante ingravitatione;
Schenck. lib. 4. obs. p. 632. per vom-
itum sanguinis Thom. Bartholin. C.
1. obs. 19. hist. rar. anatom. per na-
res, hæmorrhoides, & multoties per
cutem sabortis rubris maculis &
efflorescentiis, & per universum
corporis habitum pruritu excitato,
qui biliosus sangvis, nisi ad partes
restagnet

restagnet, & ad uterū confluat, acri vi suā pungit, irritat, & lacescit Naturā, ut foetū intempestivè detrudat; vel ad foetum delatus morbidum & toto vitæ cursu valetudinarum faciat; quare demtā fervidi huius sanguinis abundantiā ab hisce omnibus didicis malis seetum præservabis, ut alacrior potius reddatur, immunis à scabie aliisque cutaneis affectibus, quibus alii foetus in lucem editi defecdari solent. Neque metuendum, ne foetus alimento destituatur, & reddatur debilis, dum quædam gravidæ, quemadmodum & mihi notæ sunt, spontaneum patiuntur menstruum fluxum, juxta Hippocr. f. 5. a. 60. Venæ enim aut potius arteriæ uteri, per quas sanguis expurgatur, quædam ad fundū illius perveniunt, aliæ ad ejus cervicem: ex quibus, inquit Galenus, possè in prægnantibus sanguinem effundi. Propterea non colligitur, si sanguis effundatur in paucā copiā, mulierē non esse gravidam, id quod etiam contingere potest, quandò uterus non benè clauditur à conceptu, idcoque per vasorum apertionem illud tantum, quod superfluum est, minimè verò, quod ad foetus nutritionem necessarium, evacuatur. Hippocrati aphorismus intelligendus de copiosis illis sanguinis effusionibus ad animi deliquium antiquis usitatis, quæ faciunt, ut foetus suo privetur alimento, & extingua-

tur. Hic observandum, conceptus quibusdā mulieribus aliquandò adeo tenaciter hæere utero, ut nullā quantumvis extremā vacuatione sectæ venæ vel pharmaci exhibiti possit removeri. Vomitoria sæpè gravidis nauseabundis, & vitiosis humoribus in primis viis restagnantibus propinata fuere, etiam purgantia minus fortia pro ratione constitutionis corporis, causæ morbificæ & aliarum circumstantiarum. Neque id adeo contra consuetam Medendi Methodum, quā Naturam imitari jubemur. Hippocr. f. 1. a. 21. Medicus Naturæ minister occur Naturam non sequatur? dum gravidæ primis mensibus sæpè continuis, imò perpetuis per omne gravidationis tempus cruciantur hæmorrhagiis, quædam vomitionibus, nonnullæque diarrhæis afficiuntur salutiferis. Quædam, inquit Rodericus à Fonseca Olyssiponensis Tom. 2. Consult. Medic. 52. & Primerosi de errorib. vulg. l. 4. c. 27. ut abortirent, ex Saphenâ usq. ad h. iv. sanguinis detraxere, & validissimis medicamentis expurgatæ non potuerunt tamen voti compotes fieri.

Ad primam rationem suprâ in partem contrariam allatam notandum est, si in primis mensibus abortus contingat ob mucosâ excrementa in acetabulis uteri imbibita, abortus præsertionem omnino non in Venæsectione, sed in purgatione, & resolutione

solutione illorum excrementorum consistere; contra autem, si plenitudo fuerit causa abortus, tunc sanguinis missio est necessaria, quæ celeriter plenitudinem demit, nec foetui alimentum subtrahit; nam plurima aliàs copia sanguinis in corporis habitu abundat. *Deindè*, quamvis ex attractione foetui periculum non eveniat, accidit tamen, ut, eò quod reliquæ partes in uterum sese exonerent, sic sanguinis copiosi ad uterum affluxu, foetus suffocetur, & acetabula disrumpantur.

Ad secundam sciendum, *Venæsectionem* ex se abortivum auxilium non esse, per accidens autem aliquando contingere, dum immodica est, & citra virium robur administratur. Sic *venæsectio* ad animi deliquium tantoperè celebratur *s. i. aph. 23. & 9. Meth. 4. & 5.* ex quâ intempestivè celebratâ plures perierunt *Gal. lib. de curand. ratione per sang. miss. cap. 12.*

Tertiò diversissima est comparatio *Venæsectionis* cum alvi fluxu; ex hoc enim abortum concitari posse notum est, tum ex experientia, tum ex rationibus. Experientiam confirmat *Hipp. l. 2.* Rationes patent, nam commoventur inde vitiosi humores ad uterum, fermentantur, tormina excitant, & surgendi assiduitatem conciliant, quâ de causâ partes vicinæ laceffuntur, irritantur, & demum foetus periclitatur,

imminetque summus virium languor, & cum intestino recto incumbat, uterus ob vicinitatem non solum trahitur in consensum, sed & à foetido excrementorum vapore foetus extinguitur. De quorum symptomatum vehementiâ nullus in venæsectione est metus, quæ citò, tutò & sensim, gravidis sæpè non animadvertentibus, sanguinem exhaurit.

Medicus tamen Practicus circa hoc negotium sedulò perpendat; *primò* Gravidæ Morbum, quo laborat; si enim is ob vitiosum sanguinis oriatur motum, & concurret plethora, ut febres acutas, aut alium graviolem minetur affectum, tunc venæsectio tutò administrari potest. *Deindè* examinet vires: hæ si validæ fuerint, vitio sanguinis satisfaciendum, sin debiles, aut *Venæsectio* prorsus omittenda, aut vacuandum parcius, quemadmodum præsentē symptomate vires prosterne in minori quantitate sanguis est detrahendus, quia aliquid symptomati est relinquendum. *Gal. l. i. ad Glauco. c. 14.* Sic & in gravidis tunc temporis *venæsectio* parcè celebranda est, quo aliquid relinquatur foetui, *lib. de Venæsect. advers. Erasistrat. in cap. 5.* aut iterata sanguinis detractio instituenda, aut loco Venæsectionis scarificationes cum cucurbitulis in dorso & scapulis faciendæ, cum hac ratione peccata omissionis semper leviora

leviora sint peccatis commissio-
nis, satiusque sit in re dubiâ infra subsi-
stere, quàm ultra debitos limites
excedere. *Tertiò* ponderet comple-
xionem & habitum corporis; nam
quæ succi plenæ sunt, multoque ab-
undant sanguine, Venæsectionem
facilius ferunt, quàm his contrariæ.

Quartò venarum habeat rationem,
& ex communiter, quæ sunt in bra-
chiis & manibus, eligi solent, quàm
quæ in pedibus; licet ad præcaven-
dum abortum aliquando etiam Sa-
phena secari possit, in gravidis ro-
bustis tempore gravidationis meni-
struatis, & ob menstruum suppressu
aliquando abortientibus; neque id
sine ratione & experimento, sic enim
demptâ particulari plenitudine ute-
ri, vel copiâ sanguinis ad eum fluen-
tis ad originem fluxionis vacuati,
felix tempore imminente sæpe suc-
cedit partus, qualem observatione
habet *Zacut. Lustan. lib. 2. Prax. Medic. admir. obs. 160. § 144. Anto-
nius Santorellus Medicus Neapolita-
nus lib. 18. antiprax. cap. 10.*

Unde non immeritò quaeritur;
*An in gravidis è talo aliquando mit-
tendus sit sanguis? id quod cum Ex-
cultissimo Medico Zacuto Lustano de
M. P. b. Lib. 3. q. 22 affirmamus, du-
cti ratione & Experientiâ; si scilicet
in uteri cavitate sanguinis copiâ ni-
mia stabuletur & fermentetur, à quo
tetra aura in cerebrum excurrit, e-
pilepsiam aut suffocationem uteri*

effectura, aut substantiâ suâ convo-
let in cerebrum; unde Apoplexia;
Põsse autem inferioribus venis sec-
tis particularem uteri plenitudinẽ
exauriri, fatentur omnes; nam u-
terus venas habet grandissimas.
*Galen. 6. Epid. sect. 1. comm. 2. imò
universalem deponi. lib. probat de
Cur. rat. per sang. miss. cap. 18. Ab
hirudinibus hæmorrhoidalibus ve-
nis admotis idem beneficium præ-
stari possẽ monet Avicenn. 4. i. cap.
21. Quod autem crurum scarificatio,
si vires sint debiles, plenitudinem
minuat, constat ex Galen. 2. aph. 17.*
Tantum abest, ut ex saphenæ sectio-
ne sequatur periculum abortus, ut
potius deonerata Natura, & vacua-
tâ particulari uteri plenitudine fo-
tus alacrior fiat, dummodo grvida
sit carnosa, quadrata, succulenta,
venis turgentibus prædita, & adfuc-
ta tempore gravidationis fluxum
menstruum pati, aut sanguinem ex-
cernere per os, nares aut aliam re-
gionem; tunc enim necesse est dem-
ere copiam, quâ remanente foetus
suffocaretur. Neque obstat quavis
sectâ venâ totum corpus posse ex-
hauriri, *Gal. 2. acut. comm. 11. si scili-
cet Plenitudo in toto corpore adsit,
quæ omninò citius ac tutius supe-
rioribus sectis venis tollitur; quàm
inferioribus; sin autem, uti dictum,
tantum restagnet in utero sanguinis
abundantia, præstat ad originem
fluxionis revellere, & ab utero scil.*

vacuare, qui horum malorum scaturigo est. Præterea non desunt Mulierculæ, quæ gravida statim à primis mensibus ad ultimos sanguinis excretionem per uterum citra ullum abortus periculum pariuntur, alias suffocaretur fœtus, in iis, si urgentibus dictis morbis sanguinem extalo non emitteres, symptomatum sævitie oppressæ succumberent. *Zacutus lib. 2. Præx. Medic. admir. obs. 139. in gravidis bubone venereo laborantibus & talo misit sanguinem, summo cum sanitatis emolumento; & obs. 27. gravidæ Epilepsiâ ab utero correptas eodem remedii genere feliciter restituit. pid. Schenck. lib. 1. obs. tit. de Epilepsi. gravid. & Solenandr. in Consil. Medic.*

In Venesectionis quantitate, mensurandâ consideranda etiam, sūt symptomata, ut dolores, vigiliæ, & evacuationes; vigiliæ enim & dolores vires resolvunt, ita ut venesectione planè uti non liceat, nisi ægrorū in vitæ periculum præcipitare velimus: sed in his potius ad confortantia & anodyna confugiamus, donec de suâ vehementiâ aliquantisper remittant, non imitaturi illum Medicum, qui teste Benivenio *obs. Medic. c. 50.* febricitanti mulieri licet viribus admodū debilibus tantam sanguinis copiam detraxerat, ut exinde Mors subsequuta fuerit. Sitamen tempore sanguinis mittendi Natura per menstruum fluxum

sive per hæmorrhoides sufficienter oīa dē καθαίρειν se purget, actio non est inturbanda. Si imperfectè agit, Medici est, Naturæ titubantis defectum supplere, exiguam sanguinis portionem detrahendo. Ita mulieri Pleuritica quandoq; simul menses fluunt, quorum impetus si Morbi vehementiæ accuratè respondeat, Naturæ totum opus committere licet. Si verò ejusmodi vacuatio non sufficiat, Natura venâ in cruribus secūda est juvanda, ac si nec hoc modo debitâ mensurâ effluat, vena etiam in cubito secari debet. Sæpè verò Pleuritica Menstruus fluxus mox instat, tunc vena in crure aperiatur, quo Natura irritetur, & simul materia à parte affectâ revellatur.

In Evacuationibus Criticis, mox instantibus, & morbo non urgente, sequamur præceptum Hipp. *si. 1. 4. 20. τὰ κρινομένα καὶ τὰ κρινομένα ἀγρίας, μὴ ναίειν, ἀλλ' ἐάν.* In Symptomaticis verò naturâ juvanda, quò eò facilius noxia expellatur materia. Sic in febrilibus malignis, variolis, morbillis, Petechiis, maculis item Scorbuticis Natura aliquando excretionem materiæ morbificæ ad corporis habitum instituit, & hinc variæ in cute maculæ apparēt. Quæritur igitur, *An jam apparentibus variolis, morbillis, petechiis aut aliis exanthematibus Venesectio locum habere possit?* Multi existimant piaculum

piaculum esse maculis hisce apparentibus venæ-sectionem administrare; eò quòd tunc temporis humores ferantur à centro ad circumferentiã, qui motus omninò adjuvandus esset, per venæsectionem autem contrarius omninò motus humoribus concilietur, sanguisque trahatur à circumferentiã ad centrum, cum factã partium interiorũ inanitione necessarium sit sanguinem in exterioribus partibus contentum ad interiores recurrere, *Gal. 9. de sanitat. tuend. cap. 10. disertè docet, sanguinem sectã venã à corporis mole universã ad internas remigrare partes. Deinde Medicus Naturã operante nihil moliri debet juxta Hipp. lib. 1. aph. 20. Si enim aliquid molitur, vel Naturæ opus impedit, vel auget, unde utroque modo nocet; si impedit retrocedens materia partes principes occupabit cum vitæ discrimine; si auget, virtutem exhaurit, & ultra modum evacuat.*

Verũ ad primum sciendum est, hunc metum de nihilo esse, ut materia vitiosa sectã venã ad interiora revocetur: sed pro certo credendũ est, Venæsectionem potius à centro humores trahere ad circumferentiã: nec motum illum ad cutim inhibere; quemadmodum non inhibet circulatio sanguinis naturalis, quæ tamen à circumferentiã ad centrũ tendit. Deinde probè videndum,

utrum à Naturã moliente dictæ maculæ erumpant, symptomatibus remittentibus die septimo, aut alio die critico, & hic motus non interturbandus, an verò ob insignem, sanguinis ebullitionem & humorũ malignorum ac putrescentium ferorem statim in principio morbi appareant, ibi corpore præprimis existente plethorico, lotio apparente crasso ac rubro, mox in principio ante quartum diem, dum vires adhuc constant, sanguis detrahendus est, cum vix Natura tantam humorum copiam superare possit, & periculum sit, ne illi in partem aliquã interiorem irruant, in eaque perniciosam inflammationem generent. Quamvis & criticè provenientius exanthematibus non omninò venæsectionem denegat *Botallus de Sang. miss. cap. 5.* Si enim Natura crisin imperfectam aggrediatur, aut tardè operetur, ut Morbum non possit plenum vincere, id quod fit vel ratione materiæ, vel virtutis, quæ ex imbecillitate opus perficere nequit, ibi non amplius Medicus spectator otiosus esse debet, sed auxiliatrices Naturæ offerre manus. Cum verò Natura integrè judicat, tunc Medicus solum se præbeat spectatorem. *Johann. Fischerus in enarrat. lib. 1. §. 20. Hippocr. Rodericus à Fonseca in lib. 1. §. 20. Hipp.* Et licet in quibusdam dictis exanthematibus laborantibus infaustè venæsectio fuerit instituta,

instituta, hoc tamen non factum est propter *venesectionem*, sed propter *venesectionem* inconvenienter administratam; nec *venesectio* instituitur ad tollendam malignitatem, sed ad fervorem sanguinis minuendum, ut natura deonerata in expellendo juvetur, & Spiritibus suppressis subveniat. Id quod nobis in Medicinâ faciendâ, inquit Laz. Riverius de febr. pestil. passim innotescit, dum sæpè eadem die, quâ secatur vena in acutis febribus, imò paucis interdū post *venesectionem* horis, copiosos sudores, eosque criticos ac salutares erumpentes conspiciamus. Imò verò quamvis satis valida esset Natura, ut totum illum sanguinem redundantem regere sufficienter valeret, cum in corporibus plethoricis sanguis ple runque crassior esse soleat, & per huiusmodi ectymata tenuissima tantum sanguinis portio exhalet, crassior in venis remanens magis ac magis computresceret, & longè periculosiorem Morbum efficeret. Deniq; si parotidibus sinistri iudicii apparentibus *Venesectio* tantoperè profuit, attestante Riverio l. c. p. m. 145. quidni & indicis maculis eundem præstaret effectū? Hanc verum Methodum, inquit Zacut. Lusitan. lib. 1. de M. P. b. h. 80. q. 47. docuere Avicenna, & juniores docti, & Medici Itali, qui in sanguine mittendo adhuc erant timidiusculi, nunc in variolis & aliis exanthe-

matu *venesectionis* utilitatem, usu ipso edocti felicissimo eventu experientur. Vid. Gregor. Horst. lib. 1. de Febr. p. m. 39.

Eadem ferè est ratio *Februm malignarum miliarum* (vulgò das Griesel) in puerperis Lipsiensibus familiarium per *venesectionem* curandarum; Nam in his etiam non raro ob materiæ morbificæ copiam aut malitiam, & insignem sanguinis ebullitionem inter initia talia tubercula seu exanthemata apparent; ibi omninò Natura coacta hunc motum instituit. Sic ergo Plethora præsens, lotium crassum ac rubrum, aliaque *venesectionis* indicantia adsint cum virium robore, cur non utiliter & in his vena aperiatur? Sic Natura onere levata reliquum facilius vincet, & nimia sanguinis ebullitio temperabitur; & seminarium venenosæ qualitatis intus circa cor hærens longius ab ipso trahetur & ex parte evacuabitur. Vid. Moxius lib. 2. de Morb. acut. cur per v. s. in fetu c. 21. & 33. Petrus à Castro de Febr. malign. f. 6. s. 1. D. Welschig in discurs. de Febr. miliar.

In maculis etiam scorbuticis sanguinem educere piaculum censent multi, Anti - Scorbuticis solum intenti, ob malignitatem scorbuticam, quæ generosum hoc auxilium excludere judicatur. Verum, quamvis *venesectio* malignitati scorbuticæ per se non competat, non tamen vi-

deo, quare constantibus adhuc viribus in initio, ubi morbus totā massam sanguineam nondum corrumpit, ob aliorum symptomatum syndromen per accidens in scorbuto nequeat vena secari, sicut aliās in cæteris cacochymiiis, quo parte quādam vitiosi sanguinis demtā levetur corpus, ut reliquum facilius edomari & vinci possit; præsertim illud monstrante Naturā non solum in hæmorrhoidibus, mensibus, sed & per alias venas sanguinem quandoque in scorbuto effundente, ut per nares, pedes &c. Largiorem tamen sanguinis missionem Morbus hic respuit, præstatque repetita sectio, & in variis locis tentata, idque ter ad minimum, sed iteratis aliquot diebus.

In PESTE corpore jam pestiferā lue infecto *Venæsectio* videtur damnoſa Aëgris & Medicis; exoptatam ab ægris sanitatem vertit in interitum, & in infamem Medicorum gloriam. *Fallopius testatur, se observasse, quotquot ab Anno 1524. usq. ad annum 1530. venam Chirurgis incidendam admovissent, è Medio fuisse sublato. Alios verò, qui detrectassent, ut plurimum convalescere. Vid. Forestus, Baubinus, Roderic. à Fonsec. Septal. Sennertius & alii. Huc pertinet & alvi fluxus, de quo quæritur, an venæsectionem possit impedire. Vid. Johann. Gärners Annotat. ad Fr. Rubei Exerc. 18. p. m. 471.*

Denique & in Venæsectione Naturæ proprietatem contemplari debemus, majori enim cum circumspectione tractandi sunt ii, qui citra evidentem causam repente animi deliquium patiuntur. Nec posthabere debemus illos, qui Veneris exercitio nimis sunt dediti, ne nimio venæsectionis usu magis debilitemur; Nam venæsectio aliās Veneris usu exanimatis exitio est; cum enim semen sit quasi quinta Essentia & flos ac cremor sanguinis in toto corpore optimi, & succi nervosi proles, totaq. ferè Medicorum schola *Avicenna* subscribat dicenti; plus decedere homini effluente unā feminis uncia, quàm si quinquaginta educantur sanguinis. Ideoque Veneri deditis parcius sanguinem detrachere debemus, ne nobis eveniat, quod *Henric. ab Heer lib. 1. obs. 18.*

Quoad *Consuetudinem*, consideranda & illa; primò, quoad vitæ genus; in otiosis, ubi magnus adest pravorum humorum apparatus, minus tuta venæsectio; Laboribus autem dediti tutius eandem ferre possunt. Deinde, quoad victum, qui tenui utuntur victu, minori cum emolumento tolerant venæsectionē, quàm ii, qui liberaliter sese invitant. Tertiò, quoad evacuationem; qui sanguinis missioni adsuati sunt, ac singulis annis eam repetant, non tam majori cautione admittuntur, quàm ii, qui nunquam aut

rarò *Vena-sectione* usi fuerunt.

TEMPUS Venæsectionis instituendæ consideratur vel ratione *cure Prophylactica*, vel *Therapeutica*. In illâ dispositiones corporum non ita urgent, sed sæpè commodum Tempus expectare jubent.

VER inter Anni tempora ad *Venæsectionem* ob temperatam ejus qualitatem est opportunissimus, cui interdum respondet *Autumnus*, qui etiam aliquid de calore remittit, quare nonnulli per hoc tempus sanguinis missione futuros Morbos anticipare solent. *Æstus* non ita apta, propter corporum dissolutionem, neque *Hyems*, quia humores tunc temporis non ita mobiles in profundo potius latent corporis.

Observe itidem *Medicus* quatuor mensis partes, & consideret *Astrorum ortus & occasus*, in primis *Lyra*, *Canis*, *Arcturi*, *Hyadum & Plejadum*: *Solstitia*, *Æquinoctia*, *Planetarum coitus*, *Lune motus*, *Eclipses & malos Planetarum aspectus* studiosè examinet. De quibus sequentes *Observationes* tum *Generales* tum *Speciales Astrologica-Medica* benè perpendendæ sunt.

I. *VENÆ-SECTIO* extra casu necessitatis instituta in *Luna augmento* efficacior est, & comodior, quàm in ejus decremento celebrata, quia *Natura* pristinas tunc temporis citiùs recolligit vires. Vid. *M. Abdiam TREW in compend. com-*

pendior. Astron. & Astrolog. Regul. 3.

II. *Præterite* aut imminente Malefico in illo temporis puncto, quo venæsectio administranda, abstinendum est ab hac, usque dum Beneficus dominatus fuerit.

III. *Venæsectio* erit proficua, si *Luna* cum *Jove* conjugatur in bono signo, vel in sextili, aut trigono, aut ex oppositione *Jovem* vel *Venerem* amico adspiciat vultu.

Hic notandum *Primò*, hanc Regulam non simpliciter de horum aspectuum diebus esse intelligendâ, sed de *Lunæ* appulsu ad dictos aspectus. Distinguendum enim est, inter Appulsû & Defluxum; Appulsus est, si *Luna* accedat ad alium Planetam aut illum aspiciat. Defluxus est, si ab alio recedat. Si Appulsus fiat cum Beneficis, valet hæc Regula. Sin autem *Luna* ante horam, in quâ *Venæsectio* fuit administrata à bono ad malum perveniat aspectum, *Venæsectio* mala erit, licet *Luna* propior adhuc sit benefico, quàm malefico; ratio est, quia *Venæsectio* hoc instituitur fine, quò massa sanguinea post illam defecetur, ac emendetur, hoc autem fieri nequit, si *Luna* accedat ad maleficum. Hoc effectum uti suprà adductæ regulæ maximè conforme, ita & *Astrologiæ* est consentaneum, id quod apparet ex *Thematologicis*, ubi simpliciter adseritur (absque ullâ determinatione) *Thema bonum esse.*

esse, si Luna ad beneficium; malum autem, si ad maleficum appellat, præprimis si in ejusmodi appulsu ad beneficos non maleficus, & ad maleficos non beneficis occurrat.

Deinde etiam observandum est, oppositionem quoque Lunæ ad beneficos, Jovem scilicet & Venerem bonam esse; unde apparet, etiam quadratos ejusmodi Aspectuum non esse malos, licet in genere mali bonorum vocentur, Distinguendum autem est inter malos & vehementes.

Tertio, idem etiam est Judicium cum lenibus Aspectibus malorum Planetarum, quos vulgus Calendariographorum inter bonos *Venæsectionis* aspectus refert; sed perversè. Minima enim dosis alicujus venenæ quæ interficit, atque magna, licet non adeo vehementer & sensibilibiter; v.g. Phlebotomiæ tum temporis institutæ incommodum licet non statim animadvertatur aut sentiatur, temporis tamen progressu moram maximo sanitatis cum dispendio compensat.

IV. Signa Zodiaci ne minimum quidem valent ad legitimam Phlebotomiæ usum, quia jam aliquot viginti gradus a pristina sua statione recesserunt, in quâ olim Venæsectionis usui fuere destinata.

V. Partitio Membrorum corporis humani in diversa Zodiaci signa quemadmodum absurda est, & phantastica, ita etiam metus in V. S. in

dictis signis contrariis celebratâ de nihilo est, quia omnia contra Rationem & experientiam sunt.

VI. Lunâ in accommodato licet signo existente, & unâ in quadrato, aut oppositione Solis, tredecim gradus ante & post; duodecim item gradus ante aut post caput Draconis aut ipsius caudam, tamen *venæsectio* periculosa est, nisi Luna sit in defluxu ad beneficum aspectum; Ratio est, quia transitus Lunæ per istiusmodi lineam non fit sine Naturæ commotione.

VII. A V. S. abstineas, si Saturnus cum Marte in quadrato vel oppositione fuerit; hi enim aspectus omnes sunt fugiendi.

Hic etiam sciendum primo, Dictorum Planetarum cursum esse tardum, ut sæpè plurimum dierum intervallo tam propè se invicem non attingant, atque Luna unius horæ spatio. Deinde, maxime dubitatur, an illorum cursus tam exactè moderno tempore adhuc sit cognitus, ut sciamus, quò die istiusmodi Aspectus in propriis concurrant minutis; Inde sequitur, illorum operationem non saltem diem unum, sed plures ante & retrò duraturam. Hoc in Calendariis communiter non observatur.

VIII. In Conjunctione Jovis & Veneris, vel in horum aspectu cum signo temperato *venæsectio* bona est; Et adhuc melior, si Luna et-

na etiam dictos adspiciat Planetas.

IX. Mercurii violentis adspici-
bus, quadrato scil. & oppositioni-
bus in Venæ sectione minus fidere
debemus, quia facile symptomata
concitant capitis, ut apoplexiam,
epilepsiam, vertiginem &c.

DIES sanguinis missioni desti-
natus sit serenus, minimèque turbi-
dus. Hora sit matutina, quia tunc
temporis perfecta est concoctio, &
Solis ortus animum reddit hilario-
rem, ut postmodum sanguis fiat
fluidior.

In *VENÆ-SECTIONE* Them-
peutica si itidem per Morborum ac
Symptomatum sævitiam liceat una
ejusmodi certas cœli constellatio-
nes observare, cura expeditior fue-
rit, sin minus, spectemus saltem
corporum complexionem, Morbo-
rum tempora, ac Naturæ actionem;
Et ex illorum observatione Reme-
dia modo hæc, modo illa, quæ va-
ria variis temporibus morbus exi-
git, præscribamus.

*Ratione temporis Morborum in
continuis & acutis Febris* commo-
disimè statim ab initio vel secundo
aut tertio die sanguis detrahendus
est, &, nisi virum infirmitas prohi-
beat, ut in febre syncopali, Cardial-
giâ, ab humore acri & mordaci in
os ventriculi ex malsâ sanguineâ
defluente, aut si cruditates in ven-
triculo regurgitent, hæc symptoma-
ta ante phlebotomiam prius corri-

genda sunt, *hic locum habet Hipp.
f. 2. aph. 29. Incipientibus Morbu, si
quid movendum videtur, move; In
statu autem melius est quiescere; tunc
enim Natura coctioni est intenta, quâ
debilitare & factâ eo tempore phle-
botomiâ distrabere piaculum est. Ga-
lenus in comm. super l. c. In hunc
sensum intelligendus est ipse lib. 4.
aph. text. 10. In Acutis eadem die
vacuandum humorem noxium præci-
piens, hoc est, in initio antequam ro-
bur corporis dissolvatur, vel calor fe-
brilis ingraveſcat, vel ad aliquod
membrum præcipuum decumbant per
corpus vagantes humores* Post quar-
tum diem in acutis dictis Phlebo-
tomia plerumque minus commodè
& tuto administratur, cum vires
Morbo augmentum jam fumente
magis deficiant. Unde Celsus lib. 2.
cap. 10. elegantissimè dicit; Sangui-
nem mittere post quartum diem nun-
quam utile est, cum jam spatium ipse
materia & exhausta est, & corpus cor-
rumpit, ut detrahitio imbecillum id fa-
cere possit. Quopælo & Medici ante
Hipp. ultra quartum diem venam
non secabant, ut videmus ex Galen.
lib. 3. Epid. sect. 3. comment. 39. Ve-
rùm quamvis hæc omnia recto stent
talo, & fateamur Venæ-sectionem ob
dictas rationes in principio cele-
bratam præstantiorem esse, cur ta-
men etiam in Morbi progressu non
sit aliquando exercenda, etsi non ita
copiosè, ob imminutum virium,

robur,

robur, non video. Medicum enim non dierum numero, sed uni virium robóri attentum esse oportet. *Gal. lib. 9. Meth. cap. 5.* idèdque si vires adsint, nec immineat proximè crisis, cur tūc temporis *Venesectio* ut salutaris non sit judicanda? & maximè in Augmento, in quo licet coctio- nis signa evidèntia appareant ex *Galen. lib. 1. Cris. cap. 17. tamen in eo sanguinem mittit lib. de Opt. sect. c. 37.* Quamvis enim coctio intenda- tur hoc tempore à Naturâ, & illa iudicii celeritatem portendat, *Hipp. lib. 1. Epidem. sect. 2. text. 45.* tamen sanguinis evacuationem tum admi- nistrare præstat, ut brevior fiat Mor- bus, neve in deterius remigret malū. *Valles. lib. 4. Meth. cap. 2.* Præterea constat, in septimo, qui plurium non exactè acutorum Morborum est terminus, *Gal. lib. 2. cris. cap. 12.* & ante ipsum coctiones fieri, quo tempore facta V. S. tempestitiva est, quæ si sit cum virium tolerantia ce- lebrata maximam utilitatem asserre solet: dum Natura deonerata mate- riam morbificam melius coquere & expellere potest. Et si hæmorrha- gia narium in statu cocto morbo su- perveniens febres solvit *Hippoc. & Galen. lib. 4. acut. text. 10.* cur Me- dicus tunc misso sanguine non sit, Naturæ minifter? Aliud est, quan- dò Natura in vigore perfectè & ab- solutè ad expulsionem movetur, tunc locum habet *Hipp. lib. 1. aph. 20.*

Quod si autem illa in vigore infra- modum languidius agat, omninò quod deficit, imitando eam Venæ- sectione supplere debemus. Quid? quod iuxta rei veritatem & ipsius Galeni decretum coctio humorum neutiquam sanguinis detractionem prohibeat; cum illa cacochymia de- beatur proximè, imò tantum abest, ut humores turbet, ut eorum ebul- litionem potius sistat. *Gregor. Horst. in Institut. Medic. disp. 18. de Venæ- sectione q. 8.*

In *Febribus Intermittentibus* etiâ non tam ad paroxysmorum nume- rum respiciendum, quàm ad virium præsentiam, sanguinis abundantiam & humorum motum. Sic in Ter- tianâ intermittente etiâ post ter- tium, imò quartum paroxysmum, & ultrâ commodè ac tutò venam, secare possumus. Ut *Avicenna 1. 4. tract. cap. 39. monuit*; Quia in hac febre interdum cacochymia à prin- cipio multa est, & sanguis paucus. Si verò sanguis à principio copio- sus fuerit, & cacochymia exiguæ molis exstiterit, tunc *venesectio* in principio utilis erit. Deindè respi- ciendum est ad locum, ubi contine- tur cacochymia, quæ si reposita fu- erit in mafsâ sanguineâ, cujus rei indicia sunt, signa Plethoræ, urina, rubra, crassa, & eò magis si turbida fuerit, initio sanguinem emittere præstat. Si verò purus sanguis & laudabilis in venis consistit, extra verò

verò venas cacoehymia, tunc inutilis est ab initio Venæ-sectio. Vid. *Zacut. Lusitan. in Prax. histor. Lib. 4. cap. 15.*

In Continua legitimum tempus est remissio; in intermittentibus *diutius*, quia hoc tempore Natura vim ac impetum materiæ morbificæ non persensit. Instante tamen in intermittentibus paroxysmo venâ sectâ accessio febrilis sæpè sublata fuit, cujus rei exemplum habet *Adr. Spigelius lib. 1. de Semiter. cap. 15. Et Paulus Pereda in schol. ad Praxin Pauli lib. 2. cap. 2. hanc rationem reddit, quia in paroxysmo seu tempore accessionis materia febrilis à Naturâ expellitur in massam sanguineam, ideòq; V. S. facile tunc exauriri potest.* Verùm summâ hîc opus est prudentiâ, ne nobis idem imitaturis eveniat, quod Medico ægrum jugulanti per V. S. in accessione factam. *Zacut. Lusit. in Prax. Medic. admir. lib. 3. observ. 56.* In Morbi vehementiâ cum simul & semel ob virium jacturam Venæsectio non est celebranda, eam partitis vicibus faciamus ex modicis intervallis in Morbis universalibus; In particularibus verò affectibus longiori intervallo partitiones sunt sejungendæ; exceptis partium pestilentibus inflammationibus. Si igitur evacuationis gratiâ instituat Venæsectio, eâdem die fiat, præcipuè in acutis, ubi subito corpus in alium

statum transferendum est, ac sæpè evenit, ut Morbus mox principium percurrat, ut postmodum Venæsectio ambigua fiat. Si *Revolutions* causâ, diversis diebus repetenda est, ut in principio inflammationum, hæmorrhagiis &c. ubi respicimus ad motum, quirectius fit, si diversis vicibus, & intervallo interjecto Natura contrario motui quasi advescat, & intervallo temporis incumbens partibus humor regurgitet in venas, & iteratâ Venæsectione utiliter extrahatur.

In Febris acutis urgente Venæsectionis administratione quæcunq; diei vel noctis horâ, quâ vocatus fueris, admittit; Aliàs extra casum necessitatis hora ad venæsectionem est accommodatissima, in quâ æger à febre est immunis, vel in quâ febris minus affligit. Quod si manè Febris mitior, ea hora eligenda. Si autem manè scilicet & vespere Febris intermittat, vel in Febris synochâ, ubi nulla est remissio, hora matutina eligenda, quia tunc omnia corpora vegetiora sunt. Neque semper Laxativa aut Clysteres, qui alvi sordes eluant, præmittendi sunt, præsentibus præsertim Morbis acutis; nam nonnulli ita sunt comparati, ut nisi iis Venæsectione subito occurratur ægrum in præsentaneum conjiciant periculum; quod si in iis crudorum succorum in intestinis existentium copiam prius velles

les tollere, non tantùm opportunū Medendi tempus prætermittes, verum etiam, Morbus ut capiat incrementum, efficies; *Vid. Conring. in discurs. de V. S. sect. 3. thes. 12. Greg. Horstius in Institut. de V. S. disp. 18. quæst. 10. & 11.*

Satis hætenus, ut arbitramur, ostensum fuit, quod *Vena* sit secanda, ex quâ causâ, in quibus subiectis, & quo tempore instituenda; Restat jam, ut breviter exponamus, quibus ex locis sanguis educendus, & quo modo illud fieri debeat.

LOCUS triplex est; velenim ex venâ, vel arteriâ, vel carne sanguinem exaurimus.

LOCUS ad Plethoram tollendâ ex veterum sententiâ est accommodatissimus *Basilica brachii dextri*, sin *Hepar affectum*; *Sinistri*, si *Lien* laboret; In cuius affectibus etiam *Salvatella* apertionem commendant. cuius rationem *Adv. Spigelius libr. 5. de humani corpor. fabric. c. 7.* hanc reddit, quod *Lienis* fervor sic ventilari, & per successionem arteriarum sanguis effervescentes securè evacuari nonnihil possit; Ad eodē, hoc fieri per consensum *ἡ κοινωσις* sanguinis arteriosi, qui propter anastomoses arteriarum huic *vene* sectæ proximas unâ effunditur. Et cum in *Liene* sex-
tuplo plures sint arteriæ, quàm *vene*, plurimum profectò adjumenti accedere ipsius affectibus necesse est, quod ex iis vasis, in quibus peccavit, san-

guis evacuetur. Nec mireris hunc consensum, inquit *Zacut. Lusit. lib. 1. de M. Ph. b. 54 q. 27.* Nam hi multi in nostri corporis partibus reperiuntur, quorum etiam causa non satis patet; qualis est labii inferioris ad diaphragma; nam illo attatto, aut titillatis blandè plantis pedem, videmus, quod ad tenuitatem cutis referri non potest, quia cutis plantarum pedum non est tenuis. Sic cauteriam in *Aurium* extremitatibus, vel retrò ipsas factum *Ischiadicis* plurimum prodesse solet, cum ab unâ parte ad aliam magnus non videatur adesse consensus; qui deprehenditur etiam in visceribus. cum illa malè habent, statim manus afficiuntur, dextra quidem, malè habente *jecore*, sinistra, malè affecto *liene*.

Verum circa Venarum electionem stante circulari sanguinis motu non amplius tam superstitiosi sumus; nulla enim hæc ordinis prærogativa specialis, communi omnes venæ fruuntur fato. *D. Rolfinck in Meth. cognosc. & curand. febr. general. cap. 81.* Sed potius acquiescimus in *Casparis Hoffmanni* eruditâ decisione in *Institut. Medic. lib. 2. cap. 106. s. 6.* dicentis, constituto primùm ex habitis scopis eo, venam esse secandam: constituto dein illo etiam ex superioribus ac inferioribus artubus; *brachio*, an pede sanguis sit eliciendus? constituto denig. tertio ex majoribus, an minoribus vasis v. g. in flexurâ

brachii, vel poplite, an verò in manu, aut summo pede sanguis sit emittendus? non refert, qua secetur: perinde enim est, si v. g. in brachio secetur, siue basilica, siue mediana, siue Cephalica vena, utpote ab uno ramo subclavio propullulantes, atq; unam eandemq; matrem, nempe truncum vena cava agnoscetes; imò securi in ceteris illam aperire jubebimus venam, quæ & prominentior est, & minus periculi habet propter vicinos nervos, aut subjacentes tendines.

Notandum est, accidere interdù, ut insignis dolor capitis à calidissimo sanguine retento copioso, acriori reddito, erodente ac perforante membranas cerebri oriatur, capite proprio hoc & primario affectu laborante, tunc Cephalæa in fronte secanda, cucurbitulis cum scarificatione occipiti adhibitis. *Qualem, obs. habet Zacut Lusit. Præx. Medic. admir. lib. 1. obs. 11.*

MODUS ad rectam *Venæsectionis* administrationem etiam pertinet. Ante *Venæsectionem* vitanda nimia corporis exercitia, immoderatus Veneris usus, & aliæ evacuationes immodicæ. Si Ventriculus nimia ciborum ingluviè aut crâpulâ obutus, aut alvina regio excrementis onusta, & Morbi Natura ferat, prius coctio expectanda, & alvus clystere vel alio laxativo die antecedente à fordibus liberanda; Contra autem, si Morbi savities, uti suprà audivim,

non patiatür moram, statim ad *Venæsectionem* properandum, quolibet tempore fuerit.

In ipsâ *Venæsectionis* administratione omnes absint animi affectus, ne sanguinis motus turbetur & observanda deligatio. Fascia supra cubitum injicienda, si Mediana aperienda, & arcta quidem, quo & subiecta arteria tangatur, sed tamen non planè comprimatur. Venâ punctâ tollenda fascia. Et si virium imminuat languor, reficiendæ istæ sunt internis & externis, vel supinus inclinandus. Sanguis tribus est excipiendus vasculis, ut varius observari possit ejus color.

Si crasrior peccet sanguis, ut in quartanâ ex artuum venis educendus prævio fomento cum aquâ calidâ. Si sanguis ex magnis educitur venis, foramen amplum faciendum; Si Melancholicus, mediocres; si pituitosus, minus sufficit foramen; si biliosus fuerit, & qui facillè fluit, tenuis.

Si partitis vicibus educendus sanguis, digito solum foramen est claudendum, eoquæ remoto rursus aperiendum.

Educto sanguine claudatur vulnus extenso brachio, & sanguine absterfo linteam vino madidum, imponendum, fasciâque lineâ stringendum, brachiumque in mediâ figurâ detinendum.

Finitâ Venæsectione Patiens ætatem

rem hauriat temperatum, binis horis elapsis assumat cibum & potum, sed modicè, ne coctio lædatur, & ansa novæ vitiosorum humorum saburræ administretur. Animi & corporis motus sint moderati, & demum si arridet, ante vel post cibum, somnus iniri potest, modo adstantes sedulam adhibeant operam, ne fasciâ aperiantur. *Aliàs notum est, post Venesectionem vulgus somnum totâ die planè prohibere, ut piaculum ipsi habeatur post V. S. dormire.* Verum hic metus de nihilo est, licet enim per somnum foramen nondum coalitum iterum aperiri possit, tamen diligenti adstantium curâ, & probè factâ deligatione id præcaveri potest. Neque etiam à somno abstinendum, ne calor exiguus interiora petens suffocetur; hoc enim non est verum, nisi forsan immodica fuerit sanguinis evacuatio, aut timiditas accesserit, quæ animi deliquium inferre possit. Et solet omnino in somno sanguis redire in præcordia, non tamen sine maximâ Naturæ recreatione, dum calor unitus humores morbificos melius concoquit, ut sæpè remediis uti cogamur ad illum provocandum. Notum quidem est in viscerum internorum inflammationibus, in Morbis pestilentibus, & paroxysmorum initii somnû non adedò utilem esse: & in ejusmodi affectibus à V. S. non statim esse dormiendum. Præterea

contingit interdum in febribus quibusdam somnum adesse præternaturalem, qui vix excitari potest, & tamen sæpè in ejusmodi febribus sanguinem mittere utilissimum est. Sin igitur actu dormienti salutariter sanguis mitti potest, quid nocet somnus statim post sanguinis missionem succedens? Somno post sectam venam in continenti febre, non interdixit Galenus lib. 9. *Metb. Med. cap. 4.*

CAPUT XIV.

De Arteriotomiâ.

NON novum est Arterias secare, sed & Galeni tempore jamdum in usu fuit, qui commendat earum incisionem in Capitis calidis affectibus, quorum materiâ morbificâ, humorosâ, aut vaporosâ ab inferioribus per arterias, in quibus sanguis magis ebullit & fervet, ascendit; ut in *vertiginosis & Cephalicis, in ophthalmiâ* & aliis oculorum fluxionibus; Sed accuratè videndum, quænam arteriæ talem materiam contineant. In internis enim carotidibus si existat, & per eas caput petat, frustra externæ secantur. *Hinc constat, inquit Gal. 3. de loc. affect. cap. 8. non omnes hujus beneficii ope curatos; Etenim alia arteria iis majores ad cerebrum ex ipsius basi per retiformem plexum ascendunt, per quas hujusmodi affectionem fieri, rationi consentaneum est, elato per*

ipsas vaporefo, calido, cerebrumque implente Spiritu.

In *Diuturnis Capitis doloribus* calidis & spirituosus, in faciei rubore & aliis capitis affectibus inveteratis, in vertigine &c. pone aures secantur, *Paul lib. 3. cap. 1. & lib. 6. cap. 4. Avic. 4. 1. cap. 10.* In calidis & acerbis oculorum fluxionibus aperiuntur in temporibus. *Prosser Alpinus de Medicin. Meth. lib. 9. c. 7. ab Ægyptiis in doloribus capitis ventris arteriam etiam frontis aperiri solitam tradit. Thadæus Dunus refert in Miscell. cap. 12. Chirurgum quendam sibi ipsi sustulisse omnem hemi-cranie recidivam arteria transversa sectione audacissima post aures. Marcus Aurelius Severinus Professor Neapolitanus in tr. de Efficac. Medic. p. 41. observationem affert de Jesuitæ arterie sectione à decennali hemi-crania liberato, & p. 46. de Muliere, quæ per biennium Cephalalgica hujus unius beneficio in integrum fuit restituta. Ego ductu CL. Rolfinckii in diss. Pathologic. de Dolor. Cap. in tribus Cephalalgicis arteriæ temporales sectionem felicissimo cum successu per nostrum Chirurgum institutam etiam tentavi. Aderant dolores fixi temporum, cum pulsu arteriarum notabili juncti à salibus æstuantibus sylvestribus; fluxit sanguis arteriosus ad uncias duas.*

CL. Heurnius libr. de Morb. Pleur. c. 22. Si licuisset, inquit, in Pleu-

ritide, in quâ calor, tensio ac tumor arteriarum pulsarium tangenti se offert, in sanguineâ ac floridâ corporis benèq; temperatâ constitutione, se plus levaminis in agrotum ex arteriotomiâ, quàm Phlebotomiâ derivare voluisse. Arteriæ in temporibus incisæ maximè etiam proficue erunt, quando fluxiones oriuntur à temporibus ad dentes, & à dentibus vicissim ad tempora. Verùm non est, quod nimis sumus curiosi in arteriis eligendis, cum pro diverso sanguinis vitiosi positu indicari possint.

Tantum ex Arteriâ emittimus, quantum sanguinis effluit, nisi nimium illud sit, id quod ex actionibus ægri facile est colligere.

Arteriotomia nunquam in usum trahenda, nisi reliqua jam probata nihil profecerint.

Circa electionem Arteriæ, primò digitis investigemus pulsum, & ubi is maximè debilis est, ibi sectionem administremus. Deinde derasis prius, si opus est, capillis Arteria phlebotomo aperiatur; non enim opus est, ut arteriam acu comprehendamus; supponamus flocculos, & transversam instituiamus sectionem, superposito sectione factâ & sufficiente sanguinis quantitate emissâ emplastro ex aloë, olibano, sarco-collâ, bol. Armen. & pilis leporinis cum ovi albumine exceptis vulnus citò coalescit. Vid. Phylacter. phlebotom.

botom. & arteriotom. *Johann. M. CASTELLANI. Phil. & Med. D.*

Hic tamen benè notandum est, *Arteriotomiam* non nisi in difficilissimis & inveteratis Morbis, qui aliis non cedunt auxiliis, esse exercendam, & non nisi urgente necessitate, & universalibus præmissis prædiis ad earum sectionem esse accedendum: Et hanc etiam in debilibus celebrandam non esse, quos præstat aliis auxiliis curare, quam partibus sanguine & spiritu privatis incertum periculum deducere. *Zacut. Lusit. de M. P. b. 43. lib. 2. dub. 30.* Quæ autem causa sit, quod *Arteriotomia* inveteratos aliosque p. m. Affectus citius *Venesectione* tollat, *author. Gal. de Anatom. viv. c. 28.* has reddit; primò, quia *Arteria* omnem omninò distribuendo expellunt sanguinem, *Vene* non item. Deinde quia *Arteria* velocius evomunt, quod habent. Tertiò, his velociter evacuationis vacuatio citior venarum sequitur. Quartò, aperta nòd sanguine profluit, ut *vena* mox occluduntur. Quintò, à flatulento & calido sanguine arterioso plurimi producuntur & foventur Morbi. Sextò, *Natura* omnem *sarcinam* per arterias expellit & ejicit. Septimò, manifestius refrigerant evacuat. Octavò, promptius calor ad partes emaciatas & refrigeratas moderatus adduci & derivari potest. De *Arteriotomie* utilitate vid. *Altimar. lib. de human. corpor. mal. me-*

dend. cap. 17. Menam. in comm. Gal. lib. de sang. miss. Christophor. à Vegà lib. 2. art. Medic. sect. 5. cap. 2. Mercat. lib. 1. Indicat. c. 4. Montaltus tr. 15. de Cerebri affectib. cap. 10. Heurnius lib. 3. Meth. ad praxin cap. 9.

CAPUT XV.

De Hirudinibus.

Vidimus hætenus, quomodo sanguis nimia quantitate peccans tum *Phebotomia*, tum *Arteriotomia* corrigi possit: Reliquum jam est, ut de cæteris, quibus idem fieri potest, tractemus modis. **HIRUDINUM** scil. suctione, Venarum hemorrhoidalium fluxu, uterinà evacuatione, & cucurbitularum usu cum & absq; scarificatione. De singulis acturi sumus in specie; & primò **DE HIRUDINIBUS.**

HIRUDINES Græcis ῥόδιον dictæ, & ῥόδιον evsugendo; Sanguisuga aliàs nominantur.

Angli mirificè eas extollunt; contra verò *Belgæ* non magni æstimant. Unde, ut verum fateamur, inquit **CL. WALLÆUS**, earum usus necessarius non est, si enim sanguinem totaliter evacuare lubido est, commodò illud *Venesectione* pergitur, si particulariter, scarificatio sufficiens est. Afferunt insuper *Belgæ* tria incommoda, quæ ex earum usu provenire possunt. Primum est, quod ulcuscula relinquunt sæpè maligna, id quod præprimis diebus canicularibus, dum

Sirius

Sirius ardet, facere soleant. Secundum, quod pro venâ sæpè nervum adjacentem aculeo suo pungant. Tertium, quod non sufficientem copiam exsugant.

Verùm allatæ rationes tanti non sunt momenti, ut nos à verò ac saluberrimo illarum usu revocent, qui antiquorum & nostro ævo satis cōfirmatus est, sed potius in universum cum aliis expertis statuimus Medicis, fœcundam Manum Domini, quæ nec effœta est, nec abbreviata, per illarum modernum usum partē pristini vigoris Arti Nostræ Medicæ ex perenni liberalitate reddidisse. Præterquam enim, quod cucurbitularum operationem multis antecedant parafangis, dum paulatim & sensim evacuando minorem molestiam creant, plus insuper afferunt emolumenti, cum Hirudines naturâ sanguinis sint appetentes, cucurbitulæ verò sæpè loco sanguinis aquosos tantum & serosos tenues humores evacuent. Quo fine tum Plethoram tollere, tum variarum partium, quibus applicantur, morbis mederi possunt. *Galenus* quidem putat, eas solum ægritudines subcutaneas tollere *Libr. de Hirudinib. Revuls. Cucurb. & c. cap. 1.* Verùm administrari non solum possunt in cutaneis morbis pro particulari auxilio, sed & pro universali & præsentaneo sanguinis emunctorio. Unde & *Valeriscus de Tarantâ, lib. 1. cap. 19. scri-*

bit, Medicum quendam, cum in Apoplectico obeso nullas venas observare potuisset, cuti per totum ferè corpus Hirudines applicuisset, sicq; egrotum pristina sanitati restituisse. Idem confirmant à Conrado Gesnero adducta historia lib. 4. de Hirudinib. in histor. animal. Quapropter in earum applicatione circumspècto opus est iudicio, & videamus, an propter morbum Membri alicujus privatum, an totius corporis evacuandi gratiâ, monente D. Sennerto lib. 5. Institut. p. 2. s. 1. c. 16. eas admoveamus. Sin igitur ob diminuentiam Plenitudinem iis utamur, ut & interiorum, non solum cutaneum evacuent sanguinem, electæ, rectè præparatæ, exhaustæ & inamitatæ grandiori venæ, partique molli applicandæ sunt, qualis communis, ut inquit Fernel, 2. Meth. 19. vel basilica sub flexura cubiti, quæ cum cavâ venâ maximam communionem habet;

Hirudinibus usâ fuit antiquitas, si Veterum monumenta consulamus, tanquam vero Topico remedio, unde post adhibita universalia ad has tanquam sacram anchoram confugebant. Sic in omni arthritide, has super locum affectum imponebant, teste Cælio Aurel. lib. 5. c. 21. Pass. cap. 15. Oribas. 7. collect. c. 21. Pluribus nostri corporis partibus eas applicat, Paulus lib. 3. cap. 77. Coxa apponit, quando malum cucurbitulis levare

levari non potest. Sic & eas summo cū emolumento ad ipsā lēntis regionē imponit Aëtius tetr. 3. serm. 2. c. 11. Sic in abscessibus, cutis fœditatibus, malignis tumoribus, vulneribꝫ, morfibꝫ virulentis impositæ sunt efficacissimæ ut docet Isaas. l. 4. Pract. c. 37. hæ enim trifido inflisio vulnere alius penetrant, venenum exsugunt, & à parte jam lassā sanguinem manifestius exhauriūt. Fernel. lib. 2. de V. S. cap. 19.

Quantitas Sanguinis, quem exsugunt, triplex est. *Primò minima*, si tantum bibant, quantum possunt, & donec ipsæ decident. *Secundò Medica*, si quatuor uncias sanguinis exhauriunt. *Tertiò summa*, si decem uncias.

Cū autem, ut suprà Belgæ etiā innuerunt, *Hirudines* quādam malignitatis suspicione non careant, necesse est, antequam iisdem utamur, quandam electionem & præparationem illarum instituamus.

Et *primò* quidem caveamus ab his, quæ magnis capitibus virides nigre splendent, & nitedulgarum more micant, cœruleum ac lanuginosum dorsum habent, quæ in fraccine infectis ac cœno obstitis locis degunt; hæ enim morfu violento pessima ulcera, animi deliquium, hæmorrhagiā lethalem & alia symptomata producunt. Hæ verò optimæ sunt notæ, quæ teretes & tennes, parva capita habent, cum ventre rubeo, & caudam parvam tenuem, in

aquis puris ac limpidis degentes.

Deindè recens capte non statim imponendæ sunt, sed ante usum ad dies aliquot servandæ in aquâ purâ, sic enim mucilaginem suam, & si quâ habuerint, malignitatem deponere possunt; adde, quod ob defectum terrestris & limosi nutrimenti extenuatæ postmodum eò avidiores sint ad suctum. *Tertiò*, assvefiant suctioni, & assvefactæ ita applicentur venæ. *Quartò*, si multum sugere debent, compressâ caudâ suctum eliciamus cruorem, sic enim depositâ sanguinis attracti copiam ex venis nostris eò copiosius sugere possunt. Non tamè prius hoc tentandū, quàm eas sugere cœpisse certi simus, aliàs enim statim deciderent. *Quintò*, si nimium sugunt, conspergendæ sunt Sale, quo degustato sponte ab opere cessant. Non sunt vi abripiendæ, ne affixa relinquant capita. Ulcuscula, ab illis inflicta abluiimus cum vino addito paulillo Theriacæ.

C A P U T XVI.

De Hæmorrhoidibus.

Medici semper contentiōis feram inter se traxerunt, & adhuc trahunt; *An scilicet HÆMORRHOIDES sint aperiendæ?* CL. Wallæus putat ad universalem evacuationē præstare Phlebotomiam, & pro particulari concedi posse earum apertionem, non tamen semper, non usq; adeo necessariò

Hh

cessariò

cessariò, nec tutò. Ubi observandum, pergit, quod uterus cum venis hisce, majorem habeat consensum, quàm cū Lienē, quia ex retentis Menstruis & Lochiis totaliter non expurgatis hæc vasa valdè intumescunt. In uteri affectibus eas non necessariò aperientas esse apparet, quia sanguis in hac parte redundans per propria vasa expurgari potest, & multò tutius.

Verùm accidit sæpè, ut hæc vasa sint obstructa, & uterus sit gravidus, tunc certè ad venarum hæmorrhoidalium apertionem necesse est, ut transeamus; Zacut. Lusitan. lib. 1. Prax. Med. admir. obs. 28. Deindè inquit: licet faciliè vena ista aperiantur, difficulter tamen rursus claudipossunt: Et si Lochia non succedunt, possunt illa propriis uterinis Purgantibus excerni.

Quod in Lienis Affectibus eas semper aperire concessum non sit, ita patet; In lienis affectibus, vel ex ipso viscere, vel ex vicinis vasis humores ducimus. Si ex ipso lienis parenchymate; tunc frustra est vasorum horum apertio; valvulas enim habent, quæ impediunt effluxum sanguinis lienosi, quicquid sanguinis hic educitur, illud omne provenit ex Arteriâ Celiacâ, nihil ex splene.

Si ex vicino evacuari animus est, etiam non semper venarum harum apertio prodest. Triplices enim dantur Melancholici: Priores in toto corpore tristi, & crasso illo succo abundante,

Postiores appetitu destituuntur. Ultimi appetitum habent. Illis duobus, quia totus ramus splenicus & arteriæ celiacæ obstructus est, nihil emolumentum exinde paratur. Postremis verò non raro multum levaminis. Nam dum hæc vasa aperiuntur, potest arteriæ celiacæ abundantem suum sanguinem per illa expurgare, & lien de suo pondere multum in hac expurgatam deponere. Ita infert modò laudatus WALLÆUS hisce ultimis Melancholicis posse quidem aperiiri, verùm absque omni necessitate. Unicus enim vomitus plus facit, quàm vel decies repetita hæc apertiones. Verùm cum Natura sponte sua sæpè hæmorrhoidales venas summo cum sanitatis emolumento referet, cur non & imitatrix Ars idem tentare debet? Natura enim hisce apertis faciem sanguinis deponere solet, quasi aliquâ purgatione factâ, quæ per intervalla rediens non solum à Morbis Melancholicis, sed & ab aliis periculosisimis præservat, Lienem induratum sanat, 6. Epid. sect. 6. t. 8. Atram bilem solvit 6. apb. 11. & 21. 28. & omnis humorum abundantia illius vi repurgatur; quæ causâ etiam, quod Melancholiâ & Nephritide laborantibus hæmorrhoides supervenientes utiles sint, ex Hippocr. præscripto; Nam pellente Natura partes ignobiliores, eos, qui insaniam efficiunt, humores, & præsertim cum Melancholici fuerint ac crassi, hæmorrhoidum sequi-

tur generatio, & insania solutio, cuius est maximum remedium sanguinis ex his venis effusio, quam etiam, si futura sit, prohibet. Gal. lib. 4. aph. comm. 25. Et proprio exemplo probat lib. 6. Epid. sect. 5. comm. 29. illorum, qui clausis hæmorrhoidibz in insaniam sapè inciderunt, quos referatis his ab eâ evasisse refert. Moxius l. 1. de Morb. Mulier cap. 45. Antonius Zimara incomm. cap. 10. libr. de Somn. Arist. Vesal. lib. 5. Fabric. hum. corp. cap. 15. Pectoris etiam Morbos fluxus hæmorrhoidalis tum in actu Curationis, tum Præservationis sublevat. Amatus Lusitanus Centur. 5. Curat. 3. refert, quibusdam, qui his evacuationibus adjecti fuerant, sanguinem sine tussi per os subsiliisse: rediisse autem ad locum, cum Hæmorrhoides essent aperte. Et cum hæc ita sint, nos cum aliis Doctissimis statuimus Hæmorrhoidalem Fluxum ad universalem etiam evacuationem præstare. Nam Hæmorrhoides aliæ sunt externæ, aliæ internæ; quæ cum utræque cum jecore cohæreant, universum corpus evacuare possunt: ita tamen, ut externæ, quæ à cavâ oriuntur, Plethoræ minuendæ inserviant, & depleant venam cavam, hepar per accidens, Arteriam verò magnam, Cor primariò, imò earum evacuatio Morbos sanguineos curet. Internæ autem, uti suprà dictum, in affectibus Melancholicis, iis inprimis, qui ex hypochondriis oriuntur, Affecti-

bus lienis, Mesenterii aperiri possunt; Et deplent venam portæ successivè, primariò verò Arterias splenicæ.

An autem per venas hæc humores in hæmorrhoidali fluxu evacuari possint? quæritur; cum venæ stante circulationis sanguinis doctrinâ, sanguinem in partibus à nutritione residuum revehant, non verò excernant, quæ causa est, quod CL. Harveyus etiam venarum hæmorrhoidalium ipsis assignatum officium derivet in arterias vicinas.

Verùm ad hoc Excell. Rolsnckius Lib. 6. cap. 27. Dissertat. anatomic. meth. synthetic. respondet, non esse necesse, ut quemadmodum omnis humorum excrementiorum affluxus per arterias celebratur, ita etiâ effluxus contingat. Verisimile est ait CL. Conringius libr. de sang. generat. & mot. cap. 38. Eos, qui secundi m. Naturæ sunt effluxus apertis venarum orificiis fieri; eò quod sola vena videantur ad extrema partium bire, arteriarum finibus per venas conjunctis. Confirmat sententiam à modo effluenâ, non enim effluxio sit per saltum, quemadmodum effluit sanguis ex arteriâ vulneratâ. Stabili Highmorus dictam sententiam, & statuit, fieri posse hæc evacuationes per venas in magnis Naturæ luctibus, mutato aut permutato sanguinis cursu. Lib. 1. part. 2. cap. 6. Et quidem à locis vicinis hepate, liene, Pancreate in Naturæ luctibus

luctibus medicamento irritante, & humore à sanguine separato, & unito, dum ad excretionem omnes intendit nervos, viamq; brevissimam adoritur: & quamvis contra motum sanguinis fiat Naturalem, tamen non ideo statim via hac excretionis est explenda. Motus enim ille Natura in humorum expulsiōe est præter Naturam & violentus, viamq; non semper illi consuetam querit, sæpiusq; & alia actiones Naturales Natura cedunt, ut in Vomitu &c.

Quod autem CL. WALLÆI rationes suprâ allatas concernit, sciendum est ad primam, quod qualis consensus uteri, talis & sit lienis cum venis hisce, quia *συμφύσει* venarum & arteriarum *ἔκκοινωνίαν* & communicationem materiæ vaporosæ & humorosæ invicem junguntur. Nec deinde valvulæ impediunt effluxum sanguinis lienosi; sanguis enim iste, qui fluxu hæmorrhoidali evacuat per venas ex arteriis Mesentericis, quibus adfoctantur, provenit, adeoque inde successivè & secundariò non solum lien & vicina vasa, verùm etiam totum corpus evacuari potest. Ut enim interna hæmorrhoidalis speciali sanguinis facultenti evacuationi inservit, ita totius corporis deplendi gratiâ externam hæmorrhoidalem à cavâ, quæ totum hominem transit, venâ deductam esse, Authorum quorundam sententia est.

Tertiò ad Melancholicos, quorum CL. VIR. triplicem facit ratione, subjecti generationis & symptomatum respectu differentiam, dicimus non necessariam esse hoc in loco hanc distinctionem. Cum enim omnis Melancholiæ præsertim, quæ per consensum hypochondriorum fit, licet etiam temporis diuturnitate per Essentiam fieri possit, subjectum generationis sint Mesentericæ & Coeliacæ arteriæ, ut & venæ ejusdem nominis in vicinio lienis sitæ, id quod continua & vehemens illarum pulsatio & insignis calor facile persuadere potest. Quæ etiam causa est, quod CL. Spigelius, dum viveret, solebat ægros hoc morbo affectos solis Clysteribus humectantibus & moderatè frigefacientibus curare. Subjectum inhæfionis est totum corpus, dum crassus & à fecibus suis in liene non satis depuratus sanguis per arterias defertur & abripitur in totum corporis habitum & cerebrum, ibi non ritè in venosos ductus transsumptus, sed circa anastomoses stagnans Spiritus inquinat, eorum puritatem contaminando, & naturalem temperiem alterando, Melancholiam excitat. In quâ hæmorrhoides summo sanitatis cum emolumento aperiuntur. Galenus 4. aph. 25. & 6. aph. 12. 20. 21. 25. Et negamus vomitum plus facere, quàm vel decies repetitas has apertiones; Licet etiam vomitus præsertim fortior totum

tum venosum genus æquè ac purgantia *Καίω* repurgare possit, ad eoque causam occasionalem Morbi quandoque tollere queat, si scilicet materia morbifica jamdum à sanguine separata sit, Eâ tamen nondum separata plus noxæ, quàm commodi inferet, & tunc venarum *Hæmorrhoidalium* apertio summè juvabit, non solum insuper à Melancholicis Morbis, sed & ab omnibus aliis præservans. *Hipp. 6. Epid. sect. 3. r. 37.* Notandum igitur, cum corpus Melancholicis istiusmodi humoribus est onustum sensim & paulatim progenitis, ut tota massa sanguinea, partesq; superiores illorum copiam turgeant, prius purgationem præmittere debemus. *Gal. lib. de cur. rat. p. V. S. 19.* Nam, cum isti humores valdè crassi sint, & in motu peccent, commodius primum vacuatione factâ medicamentis attenuantur, fermentantur & ad alvum concitantur, unde convocatis hisce humoribus ad alvum venæ hæmorrhoidales magis intumescunt, & tunc demum tempus erit tutissimum hæc aperiri, & Natura postmodum assuescet, ut semper ad hæc partes ignobiles humores hosce vitiosos deponat. Cave tamen, ne harum venarum apertionem scalpello instituas, cum exitus minus faustus esse soleat, (*quicquid Franciscus Frisimelica anthore Barista Theodosio Epist. 27. aliter contendat,*) sequuntur enim

immedicabiles hæmorrhagiæ & fistulæ. *Dionysius Data Hispanus in suo libro 3. de apostem. c. 188. refert, D. Dominum Johannem Austriacum Caroli V. filium mortuum fuisse his pblebotomo apertis hæmorrhagiâ incompefcibili. Ingenius quidam Juvenis, teste Zacuto Lusitano lib. 3. Præ Medic. admir. Melancholiâ ex suppressis hæmorrhoidibus laborans, plurimæ expertus fuerat auxilia, ex quibus levamen vix sensit ullum. Chirurghi cujusdam consilio, ut sanguis crassus promptius purgaretur, has venas aperit lanceolâ. Sed quo eventu, expecta. Sectione factâ tantum sanguinis emanavit effluviū, ut nullis unquam auxiliis, nec cauterio sisti posset, sed sanguine nimium fluente, viribusque exhaustis exanimis æger occubuerit. Tutior apertio *Hirudinis* quæ fit, si igitur sanguinem crassum ab Hæmorrhoidalibus demere volueris, ut vena portæ exoneretur, versus Coccygem & magis introrsum ad intestinum Hirudines admovebis. Si Venam cavam duntaxat deplere cogites, à lateribus podicis, & versus perinæum ac superficiem sanguinem educes. *Riolanus in Anthropograph.* Ut autem venæ internæ hæmorrhoidales ad hirudinum impositionem melius emineant, admovenda prius cucurbitula, quæ totum comprehendat anum, & sic venarum orificia, quæ intus latebant eminebunt, ut hirudinum ope largior*

gior sequatur sanguinis effluxus.

Hirudines igitur non venenosæ, sed præparatæ linteo albo & mundo, ne iracundiores & patienti fastidiosæ fiant, comprehensæ ac tam internis, quam externis tumentibus *Hæmorrhoidibus* sanguine prius illitis applicandæ sunt. Applicatæ verò vel spontè decidunt, sanguine scilicet repleta & turgidæ factæ, vel Sale aspersæ coactæ. Si spontè decidunt, & modicè sanguis evacundus est, sanguinis fluxus tamdiu permittendus, usque dum ex se ipso sistatur. Si majore quantitate, aut *Hirudinibus* ex præmorsâ carne pendentibus cauda præscinditur aut æger vel suprà solum ferventis aquæ desiderare debet, cui vasculum inatet, quod sanguinem percolantem recipiat, aquam non attingens, vel permittere, ut aliæ *Hirudines* substituantur, vel cucurbitula de novo ano affigenda, cujus ope sanguis in debitâ excerni possit copiâ. Quod si sanguinis stillicidium per earum suctionem sit excitatum, dimidiâ fabâ vulnere appressâ, donec per se hæreat, sistitur, vel linteo usto cum splenio imposito. Adeoque & iste metus *CL. WALLÆI* frustraneus est, sanguinem post vasa hæc aperta determinare in nostrâ non esse potestate. Loco *hirudinum* utiliter, etiam aperiuntur harum venarum, ora Venæsectionis saphenæ ope, mordentibus & acris medicamen-

tis, ut succo capæ, mercuriali tritâ, millefolio, felle bubulo, panino aspero, foliis borraginis aut ficus indicæ asperis, succo *Centaurii* minoris, felle porci & aliis, præmisso tamè aliquo leniente decocto. Fontanella etiam hujus vacuationis defectum mirè supplet; huc faciunt etiam Clysteria acria, suppositoria ex hiera &c. *Fabric. Hildanus lib. de valetud. tuend. Alphonsus à cruce de Melanchol. obs. 6.*

TEMPUS est, inquit *CL. WALLÆUS*, quando reliqua nihil proficere, hinc nunquam in Principio, nunquam in augmento, nunquam in statu conveniunt, sed tum demum, quando Natura prorsus succumbit, & res est desperata. In Declinatione non opus est; morbus enim jam receptui canit. Verùm illarum apertio quovis tempore, quando Natura non succumbit, convenit in primis, quando *Hæmorrhoidalis* fluxus stato tempore aliàs excerni solitus jam inhibitus, vel novas prorsus affectat vias, vel aliorum Morborum causa existit, ut suprà audivimus. Sic & notum est, ut suprà etiam ex *Amato Lusitano Cent. 5. cur. 3. adduximus*, quod *Johannes Baptista Propola constrictis hæmorrhoidibus*, nec solito modo fluentibus, (contingere autem ipsi solebant singulis mensibus, ut mulieribus Menstrua) sanguinem absq. tussi & febris, subflavum & rubrum multum coacervat. per os emis-

serit.

ferit. Medicus Naturæ æmulus minus errat, si eam in pristina vestigia artificiosâ venarum hæmorrhoidalium apertione reduxerit.

CAPUT XVII.

De Menstruorum Provocatione.

Nulla est commoditas, quæ non etiam suam habeat incommoditatem. Utramque experiuntur Mulierculæ. Si uteri genius jucundè se gerat, memor etiam est sui officii, & omnem vitiosorum humorum saburram, quæ sæpè Morborum causa est occasionalis, potestate peculiari fermentativâ & sibi insitâ vi expulsi-
vâ per purgationes menstruas è corpore subducit, secus atque in sexu virili, quò fit, ut felicius sæpenu-
merò degant, quàm Viri. Hoc tamen vice versâ etiam incommodi habent, quod sæpè instar intestini sanitatis hostis uterum foveant, qui
ceu famosa Poëtarum Pandora è pyxide ab Epimetheo delectâ exitio-
sam malorum lernam emittit, gravis
Democriti calculo calamitas & sex-
centarum arumnarum author. Se-
positis innumeris aliis solam Men-
struam sanguinis suppressionem, af-
fectum sequiori huic sexui commu-
nissimum si consideremus, utramq;
implèt paginam. Uterus admiran-
da est corporis humani pars cum o-
mnibus aliis partibus habens sym-

pathiam; cum cerebro consentit per
nervos. *Galen. 6. Epid. sect. 1. comm. 2. Mercurius lib. 1. de Virg. & viduar. Morbis cap. 4.* Cum corde per arte-
rias; cum hepate per communica-
tionem materiæ morbificæ; unde
sanguis iste menstruus suppressus,
prout in diversis partibus decumbit
varia intus miseris mulierculis pa-
themata concitat, *Cephalalgiam,*
Melancholicam, Epilepsiam, Apople-
xiam, Hamoptoën, Dyspnoeam, Pleu-
ritidem, Peripneumoniam, Cordis
palpitationem, Febrim albam, Suffo-
cationem Uteri, compressionem Sto-
macchi, Cachexiam, Hydropem, Atro-
phiam, Articulares dolores, aliæque
Symptomata gravissima. Ad hæc, si
menses in ipsis vasis uterinis subsi-
stant, dolores uterinos, tormina &
alios cruciatus intolerabiles indu-
cunt, qui sæpè in nervorum disten-
tiones & motus convulsivos dege-
nerant. *Gal. lib. 6. de loc. cap. 5. & Aërius tetrab. 4. ferm. 4. cap. 56.*
Quare Medicorum officium est, ut
sedato prius partium Archæali fu-
rore, vasa uteri ape-iant, id quod nõ
commodius, nisi per *Venesectionem*
fieri potest; In hæc igitur una spes
medicandi, atque curandi mulieres,
& sanitatis earum tuendæ fiducia
consistit. Hæc autem commodior
fit, quando ob retentionem sangui-
ne abundant, & V.S. solito fluxus
tempore instituitur, nam si Medicus
Naturam mulierum in novitio
excer-

excernere confuetam in plenilunio stimulare vellet, tunc in cassum laboraret, nisi vehementissimis uti vellet Medicamentis; in quibus tamen plus noxæ, quàm commodi miseris illis accersitur.

CL. HELMONTIUS in tr. Lunar. cum Francisc. Oswald. GREMBS lib. 2. c. 1. §. 12. de Defect. Organ. human. generat. Menstrui quinq. gradus facit; Primus est, cum cruor à precedenti Lunæ cursu est superfluus. Secundus quando per singularem fermentationem separatur à reliquo. vid. Kerger. de fermentat. p. m. 214. Tertius, dum ad uteri vasa recedit. Quartus, dum inibi aliquantisper hæserit, & vicem mortis subierit. Quintus, dum cadauer est. Peccari ergò dicit à Scholis, dum virgines ex fluxu menstruo suppresso palpitationem sentientes per Phlebotomiam curare satagunt sine ullâ distinctione. Nam quanquam menstruum primi gradus per Phlebotomiam curetur, in tertio tamen menstrui gradu exitiale remedium est, eò quod inanitis brachii aut poplitum venis retrò trahitur mensruus sanguis à viciniis uteri in venas: siquidem hæ non manent inanite, sed communione continuitatis replentur iterum: Sicq. post ingentes palpitationes, pulsuumq. intermissorum pausas, vel post subsequentes laterum dolores acutissimos ex utero virgines repente extinctas propter phlebotomiam institutam observavit CL. HELMON-

TIUS. In primò quidem gradu demitur abundantia cruoris. At minus malum, licet pars effecti cruoris superstes relinquatur. Malum equidem Naturam in sequestratione & expulsiōe iuvare, quàm indistinctum cruorem hauriendo Naturam debilitasse. Hæc modo laudatus Author.

Verùm præsupponendum est hæc, ut supra etiã monuimus, nos non de Menstruorum provocatione in genere hæc agere, sed in specie, quatenus ob plethoram sanguis mensruus retinetur, ut non possit debitam inire fermentationem & à reliquâ mafsâ sanguineâ separationem. Per venæ-sectionem enim deonatur Natura à copiosiore saburrâ, propter quam illa opprimitur, ut reliquum postea facilius attenuare, edomare, vincere, & per uterum expellere possit. Hinc & ipse Helmontius fatente Grembsio libr. 2. c. 3. de Febr. Variol. & Morbill. in nullo casu libentius Phlebotomiam admittit, quàm in scæminis plethoricis. Sin igitur, ob Plethoram sanguis subsistat mensruus, coacervari potest, vel in vasis circa uterum, vel coacervatus regurgitat, & hinc inde vagans partium principalium vel minutius principalium fermentis negotium facessit, vel in parte quâdam decumbit, vel etiam aliis in locis vasa perumpit & inconspuetas vias querit, ut quibusdam per oculos; Mercatus lib. 1. de Morb. Mulier. cap. 2. per lacrymas

lacrymas; *Dodon. c. 5. obs. Medic.*
 Per aures; *Brasavol. comm ad aph.*
15. lib. 4. Per elisi dentis alveolum.
Ruffeus libr. de homin. Primorof. &
hysteric. affect. cap. 28. Per gingivas
Zacut. Lusitan. l. 1. de Prax. admir. obs.
91. Per sputum & Vomitum. *Langius*
lib. 1. Epistol. Medicinal. 40. Per na-
 res *Amat. Lusitanus. cap. 2. c. 17.* Per
 mammas *Salom. Alb. in anatom.*
 Per minimum manûs digitum & per
 annularem sinistræ manus; *Ludov.*
Mercatus lib. 1. c. 7. Per umbilicum
Zacut. Lusitan. lib. 2. Prax. admir.
obs. 102. Per hæmorrhoides *Pareus*
lib. 23. c. 12. exiisse compertum sit.

Deinde quod **CL. HELMONTIUS** veretur, ne inanitis brachii aut poplitum venis retrò tractus sanguis menstruus à viciniis uteri in venas lethalia excitet Symptomata, frustra est; Medicus enim rectâ Medendi Methodò instructus periculû novorit, quod inde resultat, si sanguinem ad insueta loca contra Naturæ ordinem violento motu attraxerit. *Zacut. Lusitan. de M. Ph. 77. obs. 56.* Sed potius hanc Medendi normam observabit, quam ipsa Natura præscribit. Unde & Divinus Parens, cujus dictio est tanquam à **DE I** voce prolata, in retentis menstruis cum Plethorâ, sanguinis vomitum concitante, menstrui per uterum eruptionem summopere laudat; auctore *Gal. lib. 1. de Usu part. cap. 9. lib. 5. aph. 31.* in quâ sententiâ

non solum vacationes per uterum esse approbandas docet, sed & consuluit, ut menstruis retentis, prava & periculosa symptomata minantibus, eas moliamur vacationes, quas Natura certis legibus utens celebrare solet, si verum est. Medicum Naturæ operantis esse imitorem. Id quod & *Galenus confirmat libr. de V. S. advers. Erasistrat. & lib. de cur. mt. per V. S. cap. 11.* Deinde, cum sanguis naturaliter per venas uteri minores ab arteriis in cavam propellatur, nec hic ullam à venis minoribus in majores retractus adferret noxam, sed commodè hâc ratione non solum plenitudini mederi, sed & sanguinem ad uterum attrahere, & qui obstructus est in minoribus uteri venis sectâ venâ poplitum proximè inde quodammodo derivare possumus, quo fit, ut sanguis menstruus liberè rursus à minoribus uteri venis ad majores meare, & effluxio ex illis liberius fieri possit; iis enim Natura ad hunc fluxum abutitur. *Non semper illa reuebunt, inquit Excell. Rolsinckius in Dissert. anatomic. Meth. synthetic. l. 6. c. 29. quem reuebunt, sed sæpè etiâ exebunt sanguinem. eundemq; effluere permittunt.* Hoc est arteriæ huic officio intervenientes plus sanguinis naturaliter in venas hasce effundunt, quàm per illas transmitti poterit ad cavam Venarum itaque distensarum ora, ut ab onere leventur, aperiuntur, & sanguis

sanguinem evomunt. Hæc si obstruuntur, ut sanguis menstruus liberè sursum à minoribus uteri venis ad majores meare nequeat, non commodius nisi per dictam phleboto-
miam referari possunt. Ideoque venæ poplitis aut malleoli, quæ est saphenæ propago, sectio in mensiū suppressione est accommodatissima & utilissima. Cùm autem rarò inveniatur, acquiescere possumus in hujus propaginibus circa malleolū internum, ubi veram saphenam Arabum constituunt. Hæc tutò inibi secari potest, quia caret comite arteriâ, nervus etiam ab eadem remotior est; si non compareat ad votū, vena in dorso pedis aperiatur. Hæc secari potest in curabili & in incurabili suppressione ad præservatiōem à gravioribus malis. *Ceterum hæc loco queritur? Utrū mulieribus aut virginibus antiquâ mensiū suppressione laborantibus superveniente Morbo acuto qualis Angina, Pleuritis aut Peripneumonia, vena in brachio, an verò in poplite aut pede aperienda sit?* Non desunt, qui nullâ habitâ distinctione, aut ullo respectu semper inferiorum venarum sectionem commendant in ejusmodi casibus à mensium suppressione dependentibus; hæc enim ratione duos unâ fideiâ, quod ajunt, parietes dealbari, sanguinem ad uterum attrahi, adeoque plenitudini hæc ratione obviari iri. Verùm cum dicti affectus acuti sint, urgeant,

& causam habeant antiquam, & vitæ minentur periculum, certè observatis hisce, licet vitium ab antiquâ mensium suppressione dependeat, tamen fas est venas secare superiores. Nec miretur quispiam; Acuti enim morbi id requirunt, nec moram ferunt, donec rursus menses fuerint provocati; si enim prius in illis provocandis laboraremus, fieri posset, ut ægræ vehementiâ morbi jugularentur. Et nisi prius fieret ex brachio evacuatio existente plethorâ in partibus supernis, & secaretur venâ tali, demissâ superiori, certè periculum esset, ne auferentur obstructions in vasis uterinis. *Hanc doctrinam confirmant Mercurialis in comm. histor. Epidemic. 21. Ludov. Mercat. l. 4. de nutrit. & puerper. affect. c. 11. Roderic. à Castro lib. 4. de Morb. Mulier. cap. 16. Sennertus lib. 2. Prax. part. 2. cap. 16.* Sciendum tamen, Phlebotomiam esse alternatim faciendam ex brachio & crute. Sic enim & parti mandanti & recipienti optimè consulimus; evocatis etiam eo tempore mensibus per frictiones, ligaturas, cucurbitulas inferioribus partibus adhibitas, quibus irruentis sanguinis impetus, citius trahatur deorsum. *In Anginâ tutior etiam esset cephalica sectio, inquit Zacutus Lusitanus lib. 1. de M. Ph. 77. quam basilicâ, quæ magis sursum promovei menstrua, & majorem commotionem habet cum partibus inferis.*

Verùm

Verum stante circulari sanguinis motu, nos nullum agnoscimus istarum venarum defectum, cum omnes eodem gaudeant privilegio. Hic jure merito increpandi illi Medici, qui in puerperis suppressis mensibus obstetricum timorem, vel forsitan vulgi calumniis perterriti saphænarum sectiones illic imperant celebrandas, cum Angina, Phrenitis, Pleuritis acutissima, & alii affectus perniciosi urgent, qui posthabita indicatione menstrui citissimam particularem sanguinis vacuationem postulant. Hi autem talē sectionē iterantes, cubiti verò, frontis, nasi & aliarum partium sectionem non magni æstimantes in irreparabilia damna mulierculas conjiciunt; *vid. Zac. Lusit. l. c.*

Ultimam demum CL. HELMONTII instantiam quod attinet, non aliis, sed sibi persuadeat, ut credat, nos tantæ fore dementiæ, ut solâ phlebotomiâ omnes curemus mensium suppressiones, adeo ut Naturam in fermentatione, sequestratione, & expulsiōe unâ non juvemus. Quem in finem enim tot adessent naturæ viæ? cur instituerentur crurum lavacra, ligaturæ, frictiones, quæ dolorem excitant, irritant, Naturam & sanguinem ad uterum provocant? cur applicarentur pessæ uterini & alia? *vid. Galen. libr. 5. de Simplic. Medic. facul. cap. 20. Paulus lib. 7. cap. 24.*

Quapropter videndum est primò,

utrum mensium suppressio diuturna, & antiqua sit, an verò recens; In diuturnâ & antiquâ purgatio primū imperanda secundum Methodum Hippocraticam *lib. 1. de Morb. mulier. num. 11. & num. 55.* nam sanguis diu retentus ob prohibitam distillationem faciliē suam formam deponit, & in alium transit humorē ab ipso planē diversum, qui purgatione demendus est; *Galen. lib. 3. de humorib. comm. 32. & lib. 4. de sanit. tuend. cap. 4. Vallésus lib. 5. Controv. 19. Fernel. lib. 4. Patholog. 5.* Si verò mensium suppressio recens fuerit, venæ sectione solâ prius exauriri debet, quia adhuc suam formam servat, & in quantitate solum exsuperat. *Galen. lib. 9. Meth. cap. 5. & in libr. de V. S. advers. Emissimt. & libr. de curand. rat. per sang. miss.* Deindē quarto aut quinto die antequam statutum tempus solitæ fluxionis ter aut quater ægra collocanda in solium aquæ dulcis calidæ paulò ultra umbilicum per semiherculæ spatium, in quo infessu herbæ sint coactæ uterinæ emollientes & aperitivæ. Opportunis hinc autem tempus secundæ venæ primus dies ante tempus consueta fluxionis ex consilio Gal. de cur. rat. per V. S. cap. 13. ut acquisito motu, si torpeat sanguis, majori impetu feratur ad uterum. Alio autem tempore si Medicus id tentet, operam luserit. Natura enim in motibus suis certas periodos

odos & stata tempora observare follet, neque nisi gravissimis de causis ea mutat, quæ & Medicus observare debet. Sed cum ut plurimum, ignoretur illud tempus, adolescentibus circa novilunium, adultioribus circa plenilunium educendus, juxta tritum illud :

Luna vetus veteres, juvenes nova Luna repurgat. Tertiò antequam Phlebotomia instituitur, prius oportebit pedes ab inguinibus usque ad talos vel malleolos, aspero ac calido linteo probe confricare. *Quarto*, si primâ, i. e. sectio venæ non succedat, id est si nihil sanguinis aut parum profluat, & secundo & tertio reiteranda erit, cum ex dextro, tum ex sinistro pede.

Quantitatem sanguinis excernendi pro sanguinis copiâ & virium ratione respectu temperamenti, ætatis, diuturnitate & brevitate suppressionis desumimus. Naturalis igitur & valde pauca illa est quantitas, sex uncia. Legitima & mediocris, libra una. Quicquid excedit quantitatem hanc, id minimum videtur. Sic quædam libras tres, quatuor, imò integrum, urnam implent. Quæ igitur naturaliter duas libras deponit, illa ad tres Medicamentis incitanda, quæ libras tres, ad libras quatuor irritanda. Sed quomodo extracti sanguinis quantitas poterit explorari, si sanguis in aquâ calidam effunditur, ipsique permiscetur? Sciendum, Medicum ratio-

nalem expertum conjecturâ statemur, hoc faciliè adsequi posse; Vel scias Medicum curiosum & circumspectum prius aquam, & postea sanguinem cum aquâ confusum ponderare posse.

Quoad Modum nihil est peculiarè, nisi quod inferiores partes debent esse calidæ, superiores frigidæ. In hoc peccant foemellæ non raro, cum totum corpus stragulis degunt, hincque omnes partes simul & sursum & deorsum trahunt.

Post *Venæsectionem* rursum per quatuor dies in Balneum deducenda est ægrâ, & semper vel ante descensum, vel ubi ex lavacro egressa est, & in mollem lectum collocata, Remedia menses moventia sunt offerenda, semper incipiendo à lenioribus ad vehementiora deveniendum. Quamquam pessaria magis conducunt, quam Medicamenta per os adsumpta; maximè arridet Glauberi instrumentum uterinum quod habet in Farn. Philos. part. 2. c. 88. propositum.

CAPUT XVIII.

De Cucurbitulis & Scarificatione.

REstant jam *Cucurbitule & Scarificatio*, quæ ex ipsâ carne sanguinem exsugunt, & plethoram imminuere possunt; cum enim propriè sanguinem ex cute evacuent, eoque effuso alius è vasis majoribus in capillaria effundatur, hæc ratione, etiam

etiam totum corpus evacuat.

Applicantur autem *Cucurbitula* vel cum *Scarificatione* incisâ cute, vel sine *Scarificatione* integræ. Hæ parùm operantur, & sanguinè tantum ab uno loco in alium transferrunt. Sic in Lethargo, sic in magnis nervorum doloribus à sanguine ebulliente iis utiliter utimur. *Scarificata* ipsum extrahunt sanguinem, nec ullum habent periculum.

Utræq; variant quoad materiam compositionis, quoad quantitatem, & figuram. Quoad materiam sunt vel stannea, vel argentea vel vitrea, vel cornea. Hæ ultimæ satis trahunt, vitrea fortiter, stannea & argentea debilius. Curant nonnulli hæc confici cum foramine, ut operculo remoto calorem tractionem & dolorem mitigare possint.

Quoad quantitatem molis, pro ut majori vel minori evacuatione egemus, ita etiâ aliæ parvæ sunt, aliæ mediocres, aliæ magnæ, imò maximæ. Quoad figuram, quædam circulares sunt, quædam oblongæ; item quædam orificium magnum habent, quædâ parvum. Omnes tamen rotundæ sunt quodammodo & circulares, quæque sunt majori orificio, trahunt fortius.

Sunt autem *Cucurbitula Scarificata* materia & genus remedii sanguinem non confertim & cum impetu, sed sensim & paulatim sensibilibiter, evacuantis.

Applicantur autem *Cucurbitula* cum *Scarificatione* ut genus remedii vel totum evacuans citra validam totius corporis commotionem; Et sic Phlebotomiæ & Arteriotomiæ sunt vicariæ; vel partem determinatam respiciens.

Pblebortomia vicaria adhibentur, cum virium adest languor, ut *Venesectio* minus tolerare possint; & tunc profunt ut remedium evacuationis, derivatorium & revulsorium.

Posse autem *cucurbitulas* evacuare totum, & proinde substitui *Venesectio*ni, saltem cum numerosa, tum profundis *Scarificationibus*, ac sæpius repetitæ cruribus, natibus, femoribus adhibentur, confirmari potest præter auctoritatem *CELSI* lib. 2. cap. 1. etiam ex ipso Galeno; *ie* enim *Malleolorum Scarificationem*, non solum totum expurgare ac idem valere quod *V.S.* affirmat lib. 3. de Meth. 5. lib. 4. de tuenda sanitat. Sed etiam in mensium suppressione *Pblebortomia* ex *Saphenâ* præfert. lib. de curat. per sang. miss. cap. 11.

Usum *Cucurbitularum Venesectionis* vicarium indicant sanguinis vitiū vehemens & Morbus magnus debilitate, uti dictum, virium *Venesectionem* prohibente; nam cum non confertim, sed sensim evacuent, non facile virium inferunt jacturam & diminutionem.

Alias *Scarificatio* in genere aliis valde suspecta est; unde & *Grembs* in A.

in A. R. & J. lib. 3. cap. 1. de brev. vit. human. n. 48. improbat & rejicit Scarificationem, pretendens, esse etiam inter impedimenta vita longa non parvam causam & illam, pravam scilicet consuetudinem V. S. & Scarificationis, quæ adeo invaluit, ut vix in urbe domus, in domo Paterfamilias, ubi non menstruatim Scarificationes & bis in Anno V. S. celebretur, adeo prodigaliter profundunt vitæ nostræ thesaurum inestimabilem.

Verum experientia dicit contrarium; dantur enim sexagenarii, imò novi & septuagenarios, qui à teneris unguiculis ad hoc usque tempus sine ullo damno hoc prædii genere usi fuere. Nec verum est, ut vulgò dici solet, illum scilicet, qui semel scarificaverit, per totam vitam illud continuare necesse habere, nisi in vitæ periculum se præcipitare velit. Novimus quendam, inquit D. Mæbius, qui adhuc puer octo annorum crebrioribus opthalmiis, & oculorum fluxionibus obnoxius, suasuperiti cujusdam Medici Scarificationibus per singulos menses bis usus fuit, easq; ad decimum ætatis annum feliciter continuavit. Cessantibus autem hiæce affectibus abhinc cessavit etiam ab ipsarum usu absq; ullâ Morborum invasione, & adhuc vitali vescitur aurâ cateroquin satis sanus & vegetus in hislor. de Febr. petechial.

Quoad quantitatem sanguinis extracti variat etiam hæc pro Morbi

vehementiâ & causæ morbificæ ratione. Parva & minima sunt unciaz: Mediocris, unciaz quatuor, quinque; Summa, tredecim unciaz; Ubi Morbi magnitudo urget, applicandæ cucurbitulæ copiosiores & majores, & jamdum sanguine repletæ iterum atq; iterum removendæ, ac denuò post repetitas scarificationes imponendæ, & foramina altius infligenda. In minori affectu minores & paucæ Cucurbitulæ sufficiunt, nec eas cum Scarificatione repetere opus est. Galen. lib. 2. ad Glauco, cap. 7. Scarificationem triplicem facit. Primam levem in superficie tantum, quæ debile auxilium affert in tenui sanguine, & pueris utilis, solumq; evacuat ab eâ parte, ubi ulcuscula facta sunt. Secunda longa & profunda, quæ plurimum sanguinis exhaurit, & aliquandò ferè usq; ad animi deliquium evacuat, quâ Galenus sibi ipsi crure scarificato duas ferè libras sanguinis extraxerit, teste Oribasio lib. 7. collect. cap. 20. Cum enim vehemens Pestis Asiam præbenderet, & ipse Morbo hæc afficeretur, factò auxilio vitæ vitæ periculum, securi & pleriq; alii, qui illud fecere, evaserunt. Erant enim plenitudinis signa. In regno etiam Neapolitano hæc Scarificationes dominantibus malignis febribus magni aestimantur, ut liberetur cerebrum à delirio & cor à languoribus. CL. Rolfinck, in de Meth. cognosc. & curand. febr. general. cap. 80. Brasiliiani eas institu-

instituant in femoribus, suris, brachiis, & omnibus Musculosis partibus. Hoc modo multas sanguinis libras evacuant, & ita plurimos sæpè morbos curant desperatos. Wilhelmus Piso de Medic. Brasil. lib. 1. cap. 1. Tertia Scarificatio est inter levem & profundam media, hæc tutior est, & in Medendi usu frequentior, non tamen habet locum, nisi in cucurbitulis, quibus nos Germani utimur, incalefactis oris earum sevo illitis absque flammâ. Belgæ cum flammâ eas usurpant, quæ quidem potentius trahunt, sed majorem ægris causant timiditatem, quàm in illis est, quæ tamen suo munere sat benè fruïtur. De Malitiosis Scarificationibus consul. Horstius Libr. 9. in Chirurgic. casibus observ. 2. seq.

Humide Cucurbitula siccis sunt, fortiores, tum ex majore tractu ratione vacui, tum ex majore calore flammæ fundente & juvante tractionem. In illarum applicatione præsentente Plethorâ notandum, ut pars non solum numerosis Scarificationibus obducatur, sed Scarificationes etiam longæ & profundæ adhibeantur. Et si contingat, ut sanguis nimium sit crassus, quo ejus facilior fiat evacuatio, ante Scarificationem fricando ac spongiâ madefactâ in aquâ calidâ fovendo attenuandus est.

Cucurbitula, nisi toto prius evacuato, nunquam sunt admittendæ,

secus enim si fiat, cum à centro ad circumferentiam trahant, causam morbificam faciliè ad partem affectâ trahere, obstructions inde conciliare, Morbum fovere aut augere possunt. In Morbi vigore raro conducunt, aut conceduntur, aliàs omni Morbi tempore, diei, & anni conveniant, quod tamen intelligendum, dum vires, ætas & cætera consentiant.

Quoad Locum hîc quidem omnis commodus operationi huic Chirurgicæ, sed more receptum est, ut præprimis in dorso, collo, brachiis, & pedibus applicentur vacationis ratione. In Febribus brachiis, maxime verò natibus, femoribus, suris tutius conveniunt. In prægnantibus brachiis sunt affigendæ.

Et hæc de Cucurbitulis Evacuationis gratiâ adhibitæ sufficiant: Nam quibus partibus Revulsionis & Derivationis gratiâ sint adhibendæ, infra dicturi sumus.

CAPUT XIX.

De Alteratione.

PERspectum itaque à nobis est, quomodo HUMORES sint emendandi, qui Substantiâ peccant & quantitate; Sistit se jam nobis illud vitium, quod in qualitatibus fundatur. Hoc ALTERATIONEM postulat.

Arist. lib. 1. de Genet. & corrupt. cap. 4. t. 23. ALTERATIONEM definit

definit per *motum* ὅταν ὑπομένον-
τος ἔστωκεμένης αὐτοῦ ὄντος
μεταβάλλῃ ἐν τοῖς αἰσὶ πάθειν ἢ
ἀναισθητοῖς ἔστω ἢ μεταξὺ. Vel, ut

Conimbricenses: *Alteratio* est *mo-
tus*, quo re integrâ eodemque sensi-
bili manente subiecto contrariæ aut
mediæ qualitates immutantur. Vel
secundum alios: *ALTERATIO* est
motus, secundum qualitatem patibili-
lem, quo non fit ἀλλο sed ἀλλοίον.
Et est vel *Corruptiva*, vel *perfectiva*.
Corruptiva est, quâ qualitas prior
abolitur, & deterior inducitur, ut
fit in Morborum generationibus.
Perfectiva est, quâ subiecto superin-
ducitur alia nova qualitas, ut per-
ficiatur.

Hac ultima hujus loci est, ac de-
scribimus per *motum*, quo exotica
& peregrina qualitatē, fermenta,
viscerum, massam sanguineam & al-
ias corporis partes depravantes &
corruptentes, juvantibus Medica-
mentis alterantibus abolentur, do-
mestica corriguntur & ad naturalē
æquabilitatem & symmetriam, à
quâ recesserunt, quoad fieri potest,
reducuntur, ut sanitas inde exfurgat
exoptatissima.

ALTERATIO igitur est *MO-
TUS*, quia ducit ad esse perfe-
ctius, hoc autem non est forma spe-
cifica subiecti, quia hæc ope illius
non acquiritur perfectior, nec for-
ma mixti, quia nec hic acquiritur
mixtio major; sed sunt *qualitates* na-

turæ convenientes à *Medicamentis*
alterantibus reparata, ut sanitas in-
de oriatur perfecta.

Per *qualitates* autem hæc subin-
tellegimus non solum Elementares
primas activas & passivas, calidum
scilicet, frigidum, humidum & siccū,
nec solum secundas, & quæ à modo
substantiæ fluunt, ex variâ partium
in sanguine texturâ, quæ quibusdam
potius nil nisi Morbi aut, materiæ
morbificæ producta, sive Archēi
nostri nifus conans peregrinum ex-
pellere hospitem variamque ipsi in-
duere vestem videntur, quorum re-
cessus à naturali statu facilē repara-
biles sunt; sed & qualitates occultas
admittimus, quæ ex fermentis fluūt,
quibus anima nostra utitur ad aēti-
ones suas obeundas, quæ sunt ejus-
modi *Accidentia*, quæ immediatē in
subiecto cuius sunt, & à quo imme-
diatē dependent, & cum quo trans-
mutantur. Sic v. g. impossibile est,
ut acidum, vel amarum, vel salsum
aut alia qualitates in massâ sangui-
neâ contentæ immutentur, non im-
mutatis simul illorum subiectis à
quibus tanquam fermentis depen-
dent, & in quibus tanquam acciden-
tia sunt. Quæ etiā causa est, quod
ipse Hippocr. lib. de Prisc. Medicin.
non tam voce ἀλλοιώσεως, quàm τῆς
μείξεως καὶ πύξης utatur, quibus
mediantibus, quæ intemperata sunt,
restituenda. Unde & Medico mul-
tum sanè intererit primò novisse, ex
quibus

quibus Principiis seu fermentis ejusmodi qualitates immediatè eleventur. Deinde, quomodo una in aliam fit transmutanda, v. g. quomodo ex acido fiat dulce, ex dulci acidũ, ex amaro & acido acerbum, ex insipido salsum, ex maligno benignum, &c. Qui enim hoc noverit, harum qualitarum fermenta præternaturalia facile corriget, quæ inde oriuntur, cum à debitâ quantitate, qualitate, & motu ab aliis abscedunt & virtutibus suis fermentativis, vel conjunctas dissymbolicas invadunt, vel obvias similes secum rapiunt, vel ipsæ, ubi vel à potentioribus superantur, vel debiliores ad se trahunt, aliam atque aliam Naturam induunt. In statu sanitatis multa incorporantur nobis & subiguntur, minus, degenerant in fordes, violant vitale initium, fermenta partium, immutando, unde Archæus diversimodè commovetur & vitalis œconomia jacturam patitur.

Quemadmodum igitur *diſta qualitates* primis solum qualitatibus cœu nudis Morborum & causarum, Morbificarũ accidentibus non sunt definiendæ, sed potius *δυνάμει* Hippocratis sunt instructæ, ita nec ipsa *Medicamenta Alterantia* Naturam Elementarem simpliciter referunt, sed subsunt & aliæ nobiliores & occultæ, quibus totâ suâ substantiâ & appropriatione huic vel illi affectui aut Morbo contrariantur. Unde

non solum respiciamus ad calidum vel frigidum, humidum vel siccum, sed & ad acidum, salsum, amarum, & alias potentias, occultas & peregrinas ex fermentis resultantibus, quibus homo afficitur, & si fieri possit, Morbis cunctis sua specifica simplicia iavestigemus remedia. Quapropter cum & ipse *Divinus Senex à δυνάμει*, ut suprà dictum, homini affectus venire doceat, *lib. de Prisc. Medicin.* & per illas intelligat *ταῦ τῶν χυμῶν ἀνεξίτητος καὶ ἰσχυρός*, videamus, ut illis convenienter etiam & appositè opposita remedia adhibeantur, etiam suis *δυνάμει* seu fermentis specificis instructis. Si igitur febris adfit maligna & venenata, sanguis inde nimium effervescat, ob fermentum febrile ac venenatum, certè *Alterantia* tunc adhibenda specifica talia, quæ non solum fermentum febrile figant ac præcipitent, sed, quæ etiam simul hujus malignitati resistunt, & alexipharmaca sunt.

Haecenus de *Formali ALTERATIONIS* causâ; restat jam, ut inquiramus, quænam ejus causa efficiens sit? Et statuimus fermentalem viscerum calorem, qui adjuvantibus *Medicamentis Alterantibus* suis etiâ fermentis instructis materiam morbificam subigit, transmutat, & debitâ ratione postmodum exterminat. Quod si enim hujus caloris fermentalis vis, & balsamica falsedo

forſan alterata, aut ſuppreſſa aut aliàs debilis fuerit, à dictis alterantibus immutata, aucta & reſtituta facilè poſtmodũ materiam vitioſam ſubigere, evincere, hoc eſt, ita fluidam reddere poteſt, ut ſine difficultate poſtmodum eliminari poſſit.

Quomodo igitur Medicamenta Alterantia ſecundũ vires internas & ipſam Naturam ac Subſtantiam tum ad fermenta viſcerum, tum ad cauſas morbiſicas & Archæum ſeſe habeant, inveſtigandum reſtat?

Sciendum autem **MEDICAMENTA ALTERANTIA** ſua obire munia *qualitatibus* partim, *manifeſtis*, partim *occultis*. Maniſeſtæ operantur mediante quãdam, *Precipitatione*; cujus vocabulum hîc non ſumitur ſtriçtè, & pro omnibus requiſitis, quæ ad actionem hanc tanquam Spagyricam requiruntur, ſed latè, prout diſolutionem tantummodo denotat, & talem diſpoſitionem, quæ non fit ſine præviâ fermentorum Morbiſicorum reſtitutis naturalibus à Medicamentorum fermentis factâ deſtructione, humorum à ferocibus productorum fermentis edomatione, illorũ continuorum & heterogeneorum diſſiſione, contiguorum ſegregatione, & ſuccorum contrũ homogeneorũ congregatione; totius denique Naturæ corroboracione. Deſtructis enim & extinctis furioſis humorum fermentis, & mitigatâ illorum inde

productorum ferociã, fermentorum Naturalium a&ivitas & virtus antea languida *Medicamentorum Alterantibus fermentis* in ſubſidium vocatis jam quaſi iterum enervit, materiæ morbiſicæ ſubactionem promovendo, ut debitâ deinde ratione turgendi ſævitiã per Precipitationẽ planè depoſitâ facilè poſtmodum vel ſenſibiliter per alvum, vel diureſin, vel diaphoreſin, aut inſenſibiliter per ἀδηναν Νεκρωſιν exterminari poſſit, unde Natura ſuas iterum recolligit vires, quæ antea inſigniter turbabatur ac opprimebatur. Nam ipſi humores, quatenus tales, non ſemper cauſa Morborum ſunt, ſed malignum aliquid in illis fermentum & prava humorum Νέψας, quodque in minimâ etiam quantitate magnas obtinet vires, illud ſi extinguitur, & qualitas illa ſi tollatur, Morbi ceſſant. *ſennertus de Conf. & Diff. cap. 18. p. 345.* Nos enim exiſtimamus omnem ferè Morborum progreſſum, vitioſo cuidam deberi fermentorum ortui, hæc enim vel in viſceribus chyliſicationi & ſanguificationi deſtinatis propullulãtia, vel ad totam maſſam ſanguineam & partes alias ſub alimentorum involucro & ſchemate delatũ quantas excitant tragedias? quantas turbas? ipſa autem horum ſtatim in primo germine extinctio lætam ſanitatís ſæpè promittit ſpem. Quod enim Apoplexiæ, Epilepſiæ, Cachexiæ, dyſpe-

dyſpeſiæ, anorexiæ, cruditates, &c. proveniant, hoc à corruptis di-
geſtionum fermentis; quodq; maſſa
ſanguinea quandoque nimis exalte-
tur, in vaſis ebulliat, & exinde febres
diverſi generis & Naturæ accendun-
tur, hoc interdum à fermentis febrili-
bus, interdum autem ipſa fermenta
febrilia ſunt producta ſpontaneæ
ſanguinis thymoſeos.

Quod ſanguini non raro diathe-
ſis acetofa & auſtera accerſatur, qua-
lis in ſcorbuticis, hydropicis, cache-
cticis & aliis Morbis chronicis labo-
rantibus obſervatur, hoc ab acidâ
& ſalinâ fermentorum proſapia. In
horum autem everſione tota cura-
tionis ratio conſiſtit, hiſce perfeve-
rantibus Morbi non ceſſant, & fru-
ſtra propter hæc ipſa ſolùm *Purga-
tiones & Venæſectiões* inſtituuntur,
ægrique purgantibus macerantur,
niſi hæc prius antè omnia fuerint
ſublata, ſemper enim præſtat, inquit
*CL. Sennertus, vitioſos humores non
generari, quàm genitos evacuari.* Sic
v.g. in omnium Februm curatione
antè omnia fermenta febrilia ebul-
litionis in maſſâ ſanguineâ cauſa
proxima, ut magis urgentia ſigenda
& præcipitanda per ſpecifica anti-
pyreta Diaphoretica & Diuretica.
Naturæ æmula, quæ jam extinctis
febrilibus fermentis materiam vitio-
ſam ab ipſis productam poſtmo-
dum unâ reſolvant, reſolutam à
maſſâ ſanguineâ per convenientia

loca ſeparent ac ſegregent: Sedatâ
demum ſanguinis ebullitione febrili,
& proſtigato paroxyſmo, tum de-
mum Methodicâ curatione cauſa
febrilis occaſionalis per purgantia
removenda, & recidiva præcaven-
da. In Morbis chronicis eadem eſt
Methodus, & licet validas ac fixas
ſæpè admiferint in corpore radices,
cum obſtructionibus viſcerum ex
cruditatibus ſeroſis paſſim conglo-
meratis, & ſanguinis balſamica ſal-
ſedine ad acetofam & auſteram eve-
ctâ, tamen & iſtorum curatio ten-
tanda per præcipitantia Alteran-
tia, quæ humores fermentis morbi-
ficis tinctos edoment, reſolvant &
emendatâ ſanguinis dyſcraſiâ & vi-
ſcerum obſtructionibus reſeratis
conſumant & eliminant. *Nec ejus-
modi reſolutiones, inquit Billich. in
Theſſalo Rediviv. cap. 16. & conſum-
ptiones, deſtructiones ſunt ſine præ-
cipitatione, mitigatione & matu-
ratione. Quantum enim matureſcit
morbifer ſuccus, quantum digeritur,
quantum concoquitur, tantum etiam
in eo vitioſa aſymmetria reſolvitur,
conſumitur, deſtruitur. Et vice verſa:
quantû hæc deſtruitur, conſumitur, re-
ſolvitur, tantum ille concoquitur, di-
geritur, matureſcit.* Hiſce Morbi-
ficis fermentis adjungit etiam Do-
ctiſſimus Marcus Marci in *Phil. ve-
ter. reſtitur. part. 4. ſect. 3. p. 435.*
ſuas idæas, & ſtatuit illas in fermentis
quidem radicaliter morbiſicis,

in ægroto verò non nisi radiativè; Sic v. g. animalia rabiosa per morsum, vel etiam salivam communicant furibunda fermentum suum idæis Morbificis insignitum, quæ Archæum corporis læsi ita perturbant, ut etiā in mores brutales transformetur. Similis ratio est aliorum fermentorum Morbificorum ex vegetabilibus etiam & mineralibus desumptorū.

Absolvunt autem **MEDICAMENTA ALTERANTIA** hæc præcipitationem modo vel Privativo, vel Positivo. Privativo modo præcipitantia sunt, quæ non solum ex volatili faciunt fixum, & fixo volatile, verum etiam ex acido dulce, ex amaro salsum, ex salso amarum, sed & insuper Salia sylvestria acida & acria combibendo sanguinem depurant, & viscerum fermenta depravata corrigunt, & ita fermentationem humorum præternaturalem sistunt. Ejusmodi Medicamenta sunt resolubilia, æsarina ac sitibunda, quæ faciliè imbibunt salia corrosiva acida & deniq; saturata re bene gestâ secedunt, & agunt partim per modum Alterationis acquisitæ in sui passibilitate, partim immutatis illorum qualitativibus internis, & illis, quæ à specificâ descendunt proprietate. Quomodo autem hoc fiat, intimior sagyricorū peritia demonstrat. Qui enim dulcificationem salium cælet, & ex fundamento intelligit, rationis hujus nervum omnino

tenet, monente Excell. Johanne Langio in Miscell.

Communiter **ALTERANTIA** describunt per illa Medicamenta, quæ vulgari calefaciendi, frigesciendi humectandi, siccandi, attenuandi & incrassandi facultate pollent. Verum hæc non tam morbum, quam Symptomata respiciunt. Unde & ipse Sennertus libr. de feb. c. 18. Refrigerantia, inquit, saltem ob calorem adhibere, nec materiam caloris febrilis fomitem prius tollere, est Symptoma curare, & Morbum deteriore reddere. Non satis igitur mirari possum, ejusmodi Elementares Medicos moderno tempore adhuc dum non desse, qui tantum Symptomatum urgentiam respicientes non nisi de calido vel frigido in ægotum vel adstantes inquirunt; cum tamen scire debeant, ut supra etiam innuimus, ejusmodi qualitates esse mera Morborum & causæ morbificæ effecta seu producta ab Archæo furioso, dum enim nititur peregrinum expellere hospitem, modo calorem, modo frigus concitat. Alterationes enim, quæ in vitali contingunt æconomia ex vitalibus initis, non ex igne aut frigore corporis dependent, calor & frigus sunt accidentia impertinentia ad Naturam Morborum. Sic spina parti alicui infixa, cui succedit in instanti dolor, à dolore mox pulsus à pulsu cruoris affluxus, unde calor, tumor, apostema &c. Spina ergo post se

movet

*mouet catem. Metaphorica ergò spina Morborum est peregrinum fermentum conceptum in Archéo, seu Salia peregrina acida, pontica, corrosiva, &c. quæ si fuget, aut deponat in massam sanguineam, vab! quæ tragedia? Quæ turba inde excitantur? Sic sæpè in epate præternaturales sentiuntur calores, sed hi omnes fiunt operâ salium sylvestrium acidorum, quæ Archæum accendant, CL. Helmontius in tr. Potest Medicamin. §. 10. Interim tamen si conciliationem instituire liceat, sciendum, illa Medicamenta, quæ calidum præstant effectum, sanguinem, dum depauperatur, & minus, quàm par est, effervesceat, ad fervorem ac fermentationem pristinam vel immediate per *Algae* minimorum sanguini communicatorum vel mediatè obtusum ac debile ventriculi & bilis fermentum innatâ suâ vi ac robore augendo & corrigendo fermentationis ope reducere. Quæ frigidum dant effectum, ea obstructions in venis ac arteriis aperire, ac Salia volatilia sylvestria, vaporibus Sulphureis & æstuantibus scatentia & in visceribus aut massâ sanguineâ restagnantia imbibere, præcipitare & per diaphoresin & Diuresin educere. Epotus julapiis vel aquâ communi putarunt Galenici effici hanc refrigerationem, id quod negatur à Sanioribus Medicis, qui activâ refrigeratione compefci hunc fervorem non ad-*

mittunt, sed statuunt hoc ipsum fieri per præcipationem. Quæ humefiant, obliniunt, infarciunt & absq; ardoris & acrimonia sensu resolvunt, quatenus scilicet coagulationis & aresactionis impedimenta submovent, sic malva, althæa humefiantia dicuntur, quatenus poros cutaneos claudunt, sicq; diaphoresin sistunt. Quæ autem exsiccant, illa extenuando disponunt ad exhalationem, sic sudor licet humeflet cutem, & habitum turgidum faciat, attamè merè exsiccat nos. Helmont. in tr. Potest Medicaminū §. 4.

Cum non quodvis agat in quolibet, sed in determinatū, nec quodvis patiat̃ur à quolibet, sed à determinato, etiam non quævis materia morbifica suo peculiari fermento instructa non potest à quibuslibet, indifferenter dissolvi & præcipitari, sed à suo appropriato præcipitante Medicamento. Neque enim sufficit humoribus crassis, & viscidis attenuantia, tenuibus incrassantia esse opponenda, sed illorum etiam Natura pro diversitate partium figuræ cum suis fermentis specificis est attendenda, & specifica & propria remedia præcipitantia adhibenda sunt, alkalia acidis, acida alkalibus, Sulphurea Sulphureis &c. Unde CL. WALLÆUS alterationem fieri, inquit, conjunctione & perfectione, hinc si debent alterare Medicamenta Alterantia, necesse est, ut alterandis humoribus permisceantur, si permi-

sceri possulant, debent humoribus esse similia, non ratione qualitatum, sic enim contraria essent, sed respectu constitutionis; Ergo quæ oleosa sunt in nostro corpore, illa alterentur oleosis, quæ aquosa, aquosis, quæ acida, alkalibus, quæ alkalifata, acidis &c.

Quando Humores crassi, visceri, ac acidi ex vitioso ventriculi fermento, vel depravatione aut corruptione chyli producti tunicis ventriculi impacti hærent, tunc illis opponenda vel quæ sale volatili aromatico abundant, quale in absinthio, radic. Aron. Centaur. min. Card. b. &c. vel quæ Sale alkali fixo aut volatili lixivioso prædita, qualia Sal absinthii, fraxini, Cichor. CC. volatile, Tartari volatile, &c. Quemadmodum & si cruditas hæc acida quodammodo volatilis & ab humore fermentali exaltata, ut massam etiã sanguineam penetret, figunt & immutant illam etiam non solũ omnia salia fixa alkalia lixivialia ex plantis parata, sed & si majori penetratione opus fuerit, alia alkalia volatilia, falsa, qualia Spiritus Salis Armoniaci falsus Sang. human. CC. &c. cum quibus effervescens aliquatenus temperatur, coagulatur & neutrum fit. Deinde huc etiam faciunt Oculi gr. Corall. alb. & rubr. *prepara* Spodium, Mater perlar, lapid. percar. &c. quorum omnium Alteratio medio modo se habet inter effervescentiam potiorẽ à dictis Salibus

ortam, & concentrationem seu fixationem cum dictis alkalibus factam.

Si ventriculi fermentum admodum Sulphureis, ac amaris scatet recrementis, ut inde nimis incandescat, arietet & cruditas nidorosa inde oriatur, exhibenda acida, cujus generis sunt Spiritus Vitrioli Martis, Salis, striatus &c. Succu citri, granatorum. Ribium, berberum &c.

Ad alkali lixiviosum in primis viis redundans corrigendum, à quo oris siccitas, sitis nimium augetur, faciunt adsumpta etiam acida, item emulsiones ex semin. 4. fr. paratæ. Observandum autem, fieri interdum, ut sitis augeatur à sero, ubi, quoniam cum lixivioso Sale simul redundat in corpore aqua, non competere potum copiosum. Verum Spiritus acidus, qualis Spiritus Salis, aperitivus Penotti &c. lymphatus cochleatim tunc adsumendus, à quo emendatur potentius noxia Salis lixiviosi acrimonia.

Ubi Ventriculi fermentum admodum debile, aut nimium quantum ab acido-falso volatili suo balsamo recedat, exhibenda, quæ ejus vicem suppleant, qualia salia volatilia acido-falsa, Spiritus acidi volatiles, ex quorum censu Sal. CC. fixum, cum Sp. Salis paratum, vel terrâ foliatâ Tartari Tinctura aperitiva D. D. *Mabii*, Arcanum duplicatum &c. Hæc enim sunt fermenti stomachici ac reliquorum viscerum genuina

nuina fuscitabula, omnium digestio-
num fordes unâ absterunt, putre-
dini resistunt, diurnas viscera,
obstructiones referant, & exinde or-
ta & inveterata varia febrium & ali-
orum Morborum genera ex agro
vitali exterminant,

Defectus Fermenti fellei refarci-
tur amaris, ut absynth. Centaur. min.
agrimon. Cardui, fumar. &c. radic.
Cichor., & aliis aromaticè amaris.
Ejus excessus corrigitur acidis su-
pra enumeratis. Bilis enim fermenta-
tio nisi & hæc sese rectè habeat,
ansam præbet variis in intestinorum
anfractibus calamitatibus.

Quando pars Sulphurea interdû
in malsâ sanguineâ à fermento fe-
brili evehitur, ac nimis luxuriat, ejus
crasis à debito statu pervertitur, ut
in totum accendatur, æstus atque,
ardores concipiat, tunc fermentum
illud febrile tanquam magis urgens
prius per præcipitationem destru-
endum, id quod commodè faciunt
in intermittentibus febribus Tarta-
rea, Martialia & lixivialia Spiritibus
acidis nupta. In continuis Bezoar-
dicum s. &c. ex ☉ & ☿ ebullitionem
sanguinis mirè compefcunt; Quo-
rum virtus non tantum ab Antimo-
nio & Marte aut Sole, sed etiam à
Spiritu Nitri oritur, qui abundè in
Antimonio & ☿ & ☉ figitur, (quod
ponderis auctio & incrementum e-
docet) salvâ manente vi suâ refrige-
rante & anodynâ (paucis cognitâ)

quæ tamen magis enotescit, quando
totum Nitrum vertitur in terram al-
bisimam inspidam per encheirism
à Dn. HELMONTIO explica-
tâ. Non minores obtinet vires ex eo-
dem fonte promanans P. Poterii ale-
xipyreton. Causa autem istius ebul-
litionis est fermentû febrile, & vene-
natû, hoc si aufertur, citissimè & tu-
tissimè Morbus profligatur. Hoc au-
tem nec purgantibus fit, nec Vena-
sectionibus, (virium diminutionib9)
sed specificis antifebrilibus (materi-
am febrilem figentibus) diaphore-
ticis & diureticis. Quibus si succen-
turiatâ adsint Alexiteria specifica,
non tantum omnium febrium mal-
ignarum, sed etiam ipsi pestis ve-
rum obtinetur alexipharicum. In-
terea æstus febrilis demulcendus
Spiritus acidis Martis, Tincturâ
Bezoardicâ, gelatinâ CC. & Eboris,
succis granator, Ribium, Citri rec.
Tinctur. s. borrag. rosar. violar. cû
Spir. Vitriol. Philosoph. & mo-
mento Sp. rub. id. parat. Non post-
habitis aliis cordialibus specificis
Magister. Perlar. c. & s. ambrâ. ebo-
ris. spinarum viperæ, liquor. Perlar.
Corallor. &c.

Quando in sanguine propter vi-
tiosam digestionem & fermentatio-
nem partes salinæ non spiritualescunt,
nec ritè exaltantur, sed crudæ & fi-
xæ permanent, sui juris fiunt & fluo-
rem patiuntur, cruor non solùm e-
vadit spissus, & circulationi ineptus,
sed

fed & acidus, austerus & acris fit, ut inde corrumpatur, & coagulatus in visceribus obstructions pariat, & cruditates tartareas undique congerantur, ex quibus malum hypochondriacum, Scorbutus, Arthritis vaga & fixa Nephritis, hydrops, Lepra, & Morbi plerique chronici oriuntur, in hac diathesi vitiosâ conveniunt, quæ, quod fixum est, exaltant, & volatilifant, & in totâ malsâ sanguineâ *πυκνότητα* promovent. In hoc casu evacuantia ne hilum profunt, sed sanguinem magis depauperando sine medelâ vires atterunt. Magis conducunt Medicamina alkali volatili temperato ac miti referta, qualia sedum minus fumar. Chamædr. centaur. min. chelidon. majus. cochlear. & penetrantiores Spiritus Salis Antimoniaci falsus CC. fuliginis. Sang. humani. cruoris cervi. Sal Tartari volatile, arcanum. Tartari cum Sale volatili viperarum &c. habitâ circumstantiarum ratione egregii sunt usus. Huc etiam referenda decocta ex radicibus & herbis Sale volatili lixiviali imprægnatis, ad eò ut quo excellentiores hæ in hoc gradu sunt, eò etiam facilius ac copiosius aciditates peregrinas in corpore nostro corrigunt. Martialia hîc etiam spem faciunt optimam salutis, & ex Tartaro parata hîc etiam non excludenda. Hæc enim, præterquàm quod corrigant ac præcipitent in stomacho digestionum,

fonte vitæque archivo dictas aciditates, quæ alias in membris extimis sive habitu corporis possent esse hostiles; Salia insuper sylvestria acida in sanguine imbibunt, præcipitant, & vasa hinc inde obstructa unâ referant.

Cum autem difficile atque arduum sit humoris peccantis Naturam semper exactè dignoscere, & proinde ipsi emendando auxilium aptissimè invenire, ex *CL. SYLVIO Practico Lugduni Batavorum excellentissimo* sciendum est *τοξασµὸν* seu conjecturâ artificiali opus esse Medico, & tentanda esse varia, quo tandem ad verum ejus perveniat causam; esse autem talia usurpanda, quæ non noceant, & parvâ quantitate; quin imò si noxam inde potius, quàm levamen sentiat ager, mox mutandum esse remedium, ne utique mordicus in ipso perseverandum. In genere quidem, nunc acida, nunc amara, nunc acrida, & aromatica, nunc pingvia, nunc macra, nunc spirituosâ, nunc aquosa, nunc fixa, nunc volatilia &c. sunt exhibenda, & attendendum sedulo, cui imprimis auscultet Natura, sed & humores copiosi & redundantes quandoque sunt evacuandi.

POSITIVO MODO præcipiantia operantur, dum spirituosâ sunt, singularemque balsamicam vim obtinent, cujus beneficio fermentorum Naturalium potestatem & eorum innatam balsamicam salsedinē ita

ita roborant, ut ipsa Natura sic de-
nuò contra cruditates insurgere,
easdemq; digerere sive præcipitare
aut separare possit. Hoc modo de-
beret operari Medicina universalis,
si quis illam possideret, aut in defe-
ctu hujus Spiritus alii confortantes
ad summam volatilitatem deducti.
Hic *questio* incidenter venit enucle-
anda; Quid statuendum sit de *SPI-
RITU MUNDI* edes. *Krafft-Wasser*
communiter sic dicto, quem *nonne-*
mo in omnibus ferè periculosos ac
desperatis affectibus tanquam Pana-
ceam tantoperè debuccinat, ut ad
hanc tanquam ad sacram anchoram
ægoti defugiant omni sæpè post-
habitâ Methodicâ præsentis Medici
Curatione, quasi ipsi compar non
esset remedium? An *SPIRITUS*
quispiam, seu ANIMA MUNDI
detur, quam *DEUS* juxta *PLA-
TONIS* sententiam *Libr. de Ani-*
mâ Mundi & libr. 10. de Legibus,
in medio ipsius mundi indiderit,
& extrâ eduxerit, ipsumq; uni-
versum eâ contraxerit, jam non
ventilabimus, licet de hoc maximè
inter Aristotelicos & saniores alios
Philosophos ac Medicos, illum ad-
mittere nolentes, nisi robore argu-
mentorum adductos adhuc contro-
vertatur. Si quis tamen est, non im-
merito quaeritur, quid per vocabu-
lum SPIRITUS MUNDI veniat
intelligendum? Utrumq; enim am-
biguum est. Posthabitis de voce,

SPIRITUS Theologicis homo-
nymis Vox *SPIRITUS* sumitur
vel Metaphysicè & Logicè pro sub-
stantiâ immateriali, quæ contradi-
stinguitur corpori seu materiali sub-
stantiæ, quæ omnis molis corporeæ
est expers, adeoque immaterialis in
sensus non incurrens, qualis *Spiritus*
mundi ex aëre collectus non est; ma-
terialis enim ille simplicis Elemen-
talis aquæ vestitu amictu incedit; Vel
Physicè pro corpore subtili ac tenui
ex materiâ crassiori extracto, atque
hanc denominationem dictus *Spiri-*
us sibi vindicavit, dum ex *crudo*
Spiritu Mundi, juxta *Authoris* ejus-
dam mentem, præviâ digestionem ac
circulatione destillatus caloris mo-
deratè tepidi adminiculo in guttas
perlarum orientalium formas niti-
das æmulantes, remanente in fundo
parte ejus fixiori, Voce *Mundi* multa
etiâ insigniuntur illū tamen hoc lo-
co nobis persuademus intelligi, qui
ex cælo & terrâ, & corporibus in his
contentis constat, & universū nomi-
natur. Hūc *SPIRITUM MUNDI* qui
dæm metaphoricè oculum vite cibū,
rorem de nocte, aquam rursus factam,
de die vocant, Spiritum invisibilem,
congelatum, Aërem liquidum vel va-
porem, semen omnium rerum, Spiritū
vivum omnium Creaturarum, alii vi-
um cælestem; Nonnulli Spiritum,
universalem cunctis rebus inclusum,
& per aërem ingrossatum, Spiritum
Vite &c. Verum hujusmodi præ-
dicatis

dicatis & elogiis ejus *Natura & Essentia* non detegitur, quid sit? ex quâ profapia oriundus? utrum cœlestis an verò sublunaris naturæ participes? an ex sale, sulphure, aut Mercurio? hic Plato jubet quiescere.

SUBJECTUM in quò hujus *SPIRITUS* video quidè determinatum *AEREM* scilicet, ex quò, uti dictum, colligunt; sed admodum *crudum*; si enim crudus, quomodo *occultum vita cibum*, *Spiritum vivum omnium creaturarum*, *Balsamum ac quintam Essentiam Naturæ* in aëre adhuc volitans præstabit? Deinde Vulcani adminiculo præviâ digestionem ac circulationem in *Spiritum Mundi* tan toperè laudatum transferunt. Qvis enim inde certus esse potest, hunc *Spiritum Mundi* ut artificiale compositum & ignis productum ejusdè Naturæ & potestatis esse cum *nativò crudò* in aëre adhuc existente, & ex aëre collecto? dum illud non esset, quod antequam Ignis vehementiam seu beneficium experiretur, fuit. Præterea, possèt quispiam in hanc inclinare sententiam & statuere, hunc deprædicatum *Spiritum Mundi*, qui aliquot ante annos denigum inclaruit, potius nudam Aquâ Aëris, quæ in locis forsan cryptis aut cellulis udis collecta nec minus puritate ac præstantiâ vulgari nostræ aut aquæ pluviali *Spiritus Mundi* corporificati nomine magis digna cederet, esse, quàm *verum Mun-*

di Spiritum; Nam notum est *primò Aërem* nos circumstantem *Naturæ* ex necessitate semper Aquâ attenuatâ in poris aëris contentâ esse refertum, & ejus beneficio fervorem cordis nostri respirationis operâ temperari, aliàs purum occidere. Deinde, esse ejusmodi humiditatem in *Aëre*, faciliè probatur. Si enim Tartarum calcinatum aut caput Vitrioli in justo pondere acceperis ac in cryptâ subterraneâ vel in ordinario conclavi aëri exposueris, parvo temporis spatio, prout *Aër* ejuscemodi Spiritu est dives, in tantum laxari incipiet, & ab hausta aëris humiditate ita imprægnari, ut octuplo plus, quàm ante attractionem jam præponderet; in ipsâ æstate, quâ major, quàm cæteris anni temporibus *Aëris* siccitas esse solet, percipimus etiam Aërem humidis abundare corpusculis. Infunde in vitrum Aquam frigidam vel alium frigidum liquorem, & conspicias statim exteriorem ejus superficiem guttulis liquidis irrorari, quæ nihil aliud sunt, quàm aquei vapores seu aqua attenuata in *Aëre* circumvolitans ad vitri latera delati & lævis istius corporis frigiditate allecti, condensati & in aquam mutati. *DUX militaris* nomine *Kranach* quondam in Arce exercitu militari obsessâ imminente Aquæ penuriâ aliquot tonnas hujusmodi *Spiritus Mundi* beneficio peculiaris cujusdam instrumenti collegit.

collegit. Sed quid? pura puta hæc Aqua Elementaris est, cujus fortis & putatitius ille *Spiritus Mundi*, nam utut solertissimo Vulcani examini committas, præterquam quod corruptioni etiam obnoxius, dum ad tempus relictus cuticulam contrahit, ne vel micam Salis crySTALLINI aut alterius principii materialis inde elicies, sed puram Aquam moderato calore gallinarum instar in alembicum elevatam in modum Perlarum Orientalium figuram rotundam guttulis ejus representantibus. Tantane hujus *AQVÆ* potestas, & supereminens bonitas, ut non solum Variolarum, Morbillorum, febris miliaris, dysentericæ, cholericæ, apoplexiæ, phthisis, hæcticæ Epilepsiæ, Maniæ, Melancholiæ, & qui confusè alii recensentur periculosi ac desperatissimi Morbi, absque divinæ benedictionis mentione illorum fermenta extinguat morbifica, sed & restauret errores irati ac succensi Archæi, ut in hæc suas reperiat delicias, adeoq; exinde Medicinam quandam universalem nobis imaginari velimus? At forsitan, si per se non satis fuerit sufficiens, præstiterint aliunde petitiæ *Tinctura, Essentia, Mixtura, Lapis bezoar, Magisteria Perlarum, unicornu, aut aliorum preciosorum* huic nupta, vel *Natura in agris bonitas agrorum confidentia, vulgi applausus, Morbi benignitas, declinatio, & quæ sexcenta alia.*

Et quantum confidentia ægroti in Medicum, licet ipsius Medicamenta interdum ne nuce causâ quidem sint digna, faciat ad ejusdem restitutionem, patet ex historiâ, quam recenset *D. van der Mye in tr. de morbis Bredaniæ*, ubi Pestis tantoperè fuit, grassata, ut omnibus ferè Medicamentis absumptis Medici ad aquas destillatas tantum residuas subterfugium quærere denique coacti fuerint, quas tanquam Panaceâ coheleatim propinârunt, ne omni Medicamento aliquid saltem agentes essent destituti, & malignitate Pestis aliâs declinante & remittente in tantum hisce profecerunt, ut omnes ferè, qui istiusmodi aquis usi fuissent, fuerint restituti. Hisce concessis, *Aërne tam sterile ac effatum ELEMENTUM*, ut nullos ex Pandorâ suâ depromat fructus, perpetuo ac minus interrupto Ignis ætherei nec stare prægnans? Minimè; Nam, absque hoc omnia sublunaria, & quæ in hæc rerum universitate continentur, collabascere ac omni orbatâ fecunditate perirent. *Aqua* nudâ cadaver foret omnis fertilitatis expers, nisi quidam igniculi seu fermenta ab *AERE* ipsi communicata hujus clavis essent. Quid autem illud sit, quo *AER* veluti turgeat, tanquam omnium rerum seminio juxta *Sendivogium in tract. de Tartaro*, & quid occultus vitæ cibus, quidque Aquam imprægnat, hæc plus conjectura,

stura, quàm vera scientia debemus. Mechanicam si consulimus, in *Aëre* Salem crystallinum fixum & volatile deprehendimus ex Sale Terræ centrali ab Astris elevatum, hoc sive animam aut Spiritum universalem, *AZOTH* appellites, perinde est. Ex aqua pluviali Terra flava s. a. parari potest, hæc radiis exposita lunaribus *Spiritum Aëris sic dictum* ad instar, elegantissimarum micantium stellarum vi Magneticâ attrahit, ex quo crystalli confecti in Spiritum cum multiplici supra Caput cohobio redigi possunt. Silices calcinatos nigros, dum adhuc calent, Aëri committe, & humiditatem repagulis solutis abundantissimè attrahent, quâ per retortiam destilla & Caput de novo aëri committe ad attrahendam humiditatem, in quâ si Sal nitrum solvas & coagules, coagulatum tantas acquireret vires, ut duplo vel triplo plus fulminet, quàm ante imprægnationem, quæ tamen sæpius repeti debet. *Burhus* per duos integros años ejusmodi collegit aquâ ad maniculo capacissimi cujusdam filtri vitrei, cujus orificium inferius clausum, glacie repleti & radiis solaribus subiecti, cum in aëre catervatim nantes vapores ad filtri latera & exteriorem ejus superficiem delati in vitrum suppositum à Solis fervore immune destillarent, tam magnam hujus aquæ sibi comparavit copiam, ut sallem crystallinum inde paravit. Ipse ego (quod propria experientia do-

mesticâ habeo certum) pronuper aquam mediante quodam attractivo peculiari ex *AERE* collegi, quæ per aliquot dies radiis commissis solaribus in medio atomos scintillantes præsentat, relictis in fundo crystallis elegantissimis texturæ variæ. Hæc utut verissima, nec facile in dubium vocanda, tamen inde tantam ejus virtutem ac potestatem colligere nequit, ut pro omnium morborum venditarem Medelâ & totius Naturæ restaurativo remedio. Hoc sancte testari possum, me tam hæc locorum, quàm alibi omnis generis febres & alios ex scorii feculentis ortos curasse Morbos cum divina benedictione dicto meo liquore ex *Aëre* collecto, quod autem pro Panaceâ habere unquam ausus fuërim, nemo mihi imponet, optimè conscio, quid sibi *Panacea vel Medicina universalis* velit; Si enim omnes curaret Morbos, deberet etiam omnium Morborum fermenta suo proprio fermento, quod Sal volatile, Terræ centrale dicimus, extinguere, jam, quomodo fermentum unius rei omnia destruere & expellere potest? Quidam Morbi sunt à defectu seu narcosi Spirituum, ut, apoplexia, Syncope, Lipothymia, Lethargus, Carus &c. quæ fiunt à fermento narcotico & veneno anodyno Spirituum dispersivo, Quidam Morbi fiunt à conturbatione Spirituum, ut dementia, Mania, Melancholia, Phrenitis, Vertigo, &c. à fermento

mento furioso, rotante, &c. Febres fiunt, ut & variolæ, Morbilli ac miliares &c. à fermento febrili maligno interdum ac venenato, quomodo igitur hic *SPIRITUS MUNDI* omnibus Morborum generibus esse sufficiens posset? Licet etiam omnia fermenta eò colliment, ut conspurcando, perturbando & exauctorando Archæum operentur, & sic, si non unum, saltem pauca sufficerent remedia, attamen omnes morbi specifici sunt distincti differentiâ adeoque plura, quàm unum, requirunt remedia. Si quis hisce armis mihi insultaret, nescirem ferè quo propugnaculo aut effugio me absolvere valerem, nisi uniformitatem Naturæ adsciscerem. Præterea, *quærimus ulterius*, quid præter hoc Sal crystallinum volatile in *Ære* contineatur? sciendum est, *asbeream etiam Substantiam* per hunc esse disseminatâ, cujus beneficio Natura indefestum quasi cœli ac terræ commercium veluti admirabilem totius Mundanæ inachinæ harmoniam fovet; At materialis hæc non est, ut instar aque ex aëre colligi possit, sed simplex est, & invisibilis, ac ab omni corporis mole libera, omnia replet & illustrat nec tamen divisibilis aut cum materiâ miscibilis. Hæc substantia est subiectum omnium cœlestium influxuû ad hæc inferiora, eorumque impressiones suscipit & ad intimas quasque visus Naturæ corporum partes

defert. *Vid. Papinius in dissertat. de Pulver. Sympathetic. Hanc Substantiam portat ventus in ventre suo. Hermes in tabulâ Smaragdina. Hæc est Ros de nocte, de die aqua rarefacta, Sendivogius in Epil. 12. tractat. In hæc est Spiritus vivus omnium creaturarum & reliquorum Elementorum, sine eâ aqua putrescit, Ignis extinguitur, Terra ab eâ nutritur impregnatur & conservatur. &c. tr. de Sulphure. Unde & Petrus Johann. Faber in Pallad. Spagy. Singulis horarum momentis vita è cœlo in terram per aërem defluit, ibiq; mixtorum compositionibus conservatur, ut hinc, tanquam ex communi viventium promptuario viventia omnia & ipse homo vitam capeffat. Hanc substantiam asbeream Nobilis. HELMONTIUS vocat magnale magnum de Magnetic. Vulnerum curatione §. 151. Inter corpus & non corpus medium ambigens externorum soli sui natalitii astrorum impressio nes suscipiens refert in. *Paradox. secund. §. 12.* Per hoc blas Astrorum immediatè ac sine impedimento quaquaversus & instantaneo motu extenditur. *intr. Vacuum Nature §. 22.* Adeoque videtur hæc substantia pro Spiritu quidem habenda, sed accepto Vocabulo Spiritus *Metaphysicè ac Logicè*, ut suprà statim in antecessum præmonuimus; eò quod omnis molis corporeæ expers corporeæ substantiæ contradistinguaturnullo*

nulloque receptaculo comprehendi, nedum ut ex Aëre instar Spiritus colligi possit, infinitorum morborum medela.

Hic porro quæritur; *quid de Confortantibus communiter sic dictis propriè sentiendum sit?* Cum in omnibus ferè affectibus virium diminutio ut magis urgens curativam ad se trahat indicationē & ante omnia roborantia & confortantia ægris offerenda suadeat, non mirum ipsos ægros & adstantes etiam Medicos sapissimè ad talia ordinanda instigare. At, si ex illis quæras; quænam sint ista confortantia? Varia, allegant linguæ blandimenta, condita, & Spiritus aromaticos, utrum ægris nociva fuerint, an secus, nullo modo attendentes. Quin imò, quod sæpè etiam nonnulli Medici hâc in parte ipsis suffeni sint, illorum ad sensum confirmantes per præscripta dulcia Eleâuaria, Julapia, Sirupos, Emulsiones, & quod magis Sacharatorum cacoëthes est. Verùm non intelligunt isti homines, quod hæc blandimenta linguæ sæpè sint nocumenta ventriculi; ecquæ enim hæc confortantia? quæ persitit morborum fomite administrantur; quomodo civis se fortificabit, qui hostem domesticum se potiorē penes se receperit? Si morbus robustum, ac benè valentem consternat, quomodo fortificari permittet jam consternatum? Non loquor hîc de

cordialibus specificis, mitto etiam illa, quæ Spiritus reficiunt, illustrant, & illorum resolutionem prohibent, hæc suo non sunt defraudanda æstimo; Sed de abusu confortantium nostra eo censura, ideoque nobis hoc loco confortantia sunt talia Medicamenta, quæ subactâ causâ morbificâ robur visceribus afflant, & illorum fermenta, si quæ debilia fuerint, corrigendo & in pristinum vigorem restituendo Naturam iterum consueti sui memorem reddunt officii. Quâ in re ipsum *CL. Sennertū habemus suffragantem in Paralipom. ad Institut. p. m. 79. monentem confortantia ejusmodi Medicamenta esse debere, quæ facultatis cujusq; instrumenta, quæ sunt partis cujusq; Substantia, temperiem, & Spiritus conservant & insaurant, & causas eas demolientes tollunt, adeoque semper ad causam Morbi & virium debilitatis respiciendum esse, & cavendum, ne, dum palato ægri inservire & Spiritus reficere volumus, causam morbi, & ita ipsam virium debilitatemaugeamus, in primis per istiusmodi res, quæ toto genere exotica sunt, nec unionē symboli cum Spiritibus conveniunt, nec debilibus viscerum fermentis grata sunt.* Consuetula julapia sine connubio Spirituum acidorum prævalentium, Eleâuaria, Emulsiones & alia ejusdem farinæ facilè fermentescentia quod concernit, certum est, hæc sanis & in declinatione febrium

brium jam constitutis, ubi fermenta viscerum in pristino jam iterum sunt aliquo modo constituta vigore, esse admodum grata, teste ipso Galeno *comm. 5. in 6. de Morb. vulg. text. 14.* *Ægrum tamen horrida fieri, & in pleurisy, Morbus stomachi & uteri hostilia; Soli namq. extra naturalem statum constituti, amaris, acribus, & acidis delectantur.* Μόνοι γὰρ οἱ ὡς οὗτοι οὐκ ἀγαπῶνται πικρὰ καὶ στυφνὰ καὶ ὀξέων χαίροντες. In aliis adjunctæ medelæ opē non rarò faciunt ridiculam, fermento stomachi è diametro adversantur, adeoque digestiones faciunt difficiliore. Saccharum cultro chymico dissectum, ex unâ parte in Spiritum abit ardentissimum, ex alterâ residuâ in Sal corrosivum; quid futurum in morbo stomachi apparatu? ubi omnia sui juris fiunt, nec alterius subdita fiunt clientelæ; in cruditate nidorosâ instar Prothei transmutabitur in scorias Sulphureas; in acidâ in Sal abibit corrosivum; unde nullû dubium Salia acida peregrina scorbutica à Saccharatis exaltari, & inde viscerum obstructionibus majorem ansam præberi; fermenta item febrilia ab hisce augmentum sumere. Cui rationi jamdudum *Heinricus ab Heer lib. 1. obs. 5. subscripsit, certum est, inquit, qui in febribus sæpè Sirupos, conservas, & alia Saccharo medicata, quæ pleriq. præscripserunt Medici, sumserunt, ad plures sive 4-*

libantas ivisse, saccharo enim facile bilefcente febris pabulum præberi certò scio. Unde & *Avenzoar scribit, citante Mercuriali, eos, qui frequenter utuntur dulcibus, vix servari posse.* Ecqui illud, quod ipsum semper ad fermentescendum pronum, alia à fermentatione & corruptione prohibebit? Vini & aliorum Spirituum aromaticorum usum quod concernit ad virium languorem restituendum, summâ cautione opus esse imprimis in Febris Ardentibus monet *Riverius de febr. pestil. p. am. 121.* Si calor intensior, corpus calidum & siccum, etiam si materia sit cocta, sed copiosa, non modo in principio, augmento, statu, sed & in declinatione à vino & aliis Spiritibus generosis abstinendum esse. Nimis enim hi subito in omne corpus penetrant, caput tentant, facile inflammantur iterumque corpus inflammant ac Spiritus accendunt ac subito dissipant. *Sennert. de Conf. & Diff. c. 18. p. 357.* Unde Febrilis ebullitio magis potest in prohibendo, quàm virtus in indicando. Summâ tamen Prudentiâ Medicâ hîc apprimè opus est, ut Morbi Natura & ægrotantis temperies exactè cognoscatur; Ex his enim vini & Spirituum exhibendorum indicatio desumenda est: Si namque calor febrilis sit admodum exiguus, venenata verò qualitas plurimum intensa, & corpus ægrotantis pituito sum, tutò & feliciter vinum & alii Spiritus,

tus alexipharmacī exhiberi possunt, sed cum aliis lymphati. Contrā verò, ut suprà dictum, in febre intensā & bilioso corpore talia indifferenter exhibere perniciosum est. *Quamvis Zacutus Lusitan. l. 1. Præx. admir. obs. 93. referat, se in febre malignā, presente siti intensā cum lingua fœcitate & nigredine agro jam desperato vinum exhibuisse felicissimo cum successu, ut hoc solo remedio restitutus fuerit. Id quod & Th. Bartholinus c. 6. histor. 7. confirmat; Verūm, hīc Celsi sententiam adducere non alienum est. Sæpē quos ratio non refutavit, temeritas adjuvat. Vid. Fr. Antonium Casertam lib. de Usu vinor. quæst. 15. Helmont. de Febr. c. 12. §. 7. P. Poter. lib. 2. de Febr. c. 28.*

MEDICAMENTA ALTERANTIA demum etiam qualitibus occultis suas perficiunt operationes. Huc pertinent partim *Alexipharmaca* seu *Antidota*, quæ fermenta venenata exstirpant, intestinas calamitates microcosmi ac seditiones sedant, & serenitatem pristinam inducunt. Horum vim specialius determinat *Marcus Marci p. 434. inq̃uens: Antidota medelā præstant, quia nimirum vel à veneno ideas noxias exigunt, vel penitus mistum istud destruunt, vel demum Archæum per amicales ideas alloquuntur, & solando furorem exuere procurant. Et quicquid agunt, etiam præcipitando faciunt vel positive vel privative;*

Suntque vel communia, vel propria & specifica. Quibus totius substantiæ ratione huic vel illi parti cognata, & huic vel illi Morbo contraria sunt. Quæ & ipse *Galenus* rectè contra antiquos quosdam illud negantes atque irridentes defendit i. de *Comp. Medic. sec. gen. cap. 1. quæ Medicamenta ob id specifica vel appropriata, & roborantia nominantur, eò quod propriè, immediatè & efficienter, in competenti sive appropriato, per quod nempe Natura à suo casu resurgit, consistent, seu, sunt ejusmodi remedia, in quibus Archæus noster suas reperit delicias. Cl. Helmont. in tr. Natur. contrarior. nescia § 42. Quemadmodum igitur Alexipharmaca qualitate quādam occultā à totā substantiā promanante contra venena, aut venenatos Morbos agunt, quā dotem illis jussus seu *ELAT* verbi conditoris liberalissimā benigne in potestatum vitalium constitutā cuiq; dierum serie Spirituum attenuazione dilabentium solatium indidit, & suo veluti sigillo insculpsit. Im & cunctis aliis morbis, qui omnes ferè ad mentem doctissimi & acutissimi *HELMONTII* venenata cuidam idea originem suam debent, Divina Munificentia sua creavit *Antidota*, vel specifica Medicamenta, forā suā substantiā illis contraria, vel opposita, Natura autem grata & amica; Ee proinde, inq̃uit Excell. *Zwelferus in append. ad animadvers. non frigida* ut fri-*

in frigida morbis aſtuantibus vel calidis ſemper opponenda, ſed præſtat probata ſpecifica, morbiq; totâ ſuâ ſubſtantiâ contraria in uſu habere, quàm nimium generalibus qualiſcunq; primarum regulis ſolum niti. Sen- nert. de Conf. & Diff. c. 18. pag. 349. Nam cum calor, ut calor, non ſit ipſe Morbus, ſed potius morbi aut materiæ morbiſicæ productum, ſive Archæi noſtri niſus conans peregrinum expellere hoſpitem ejusque materiam conjunctam, ad hanc potius Medicamentum dirigendum eſt *Arnoldus de Villâ novâ doct. 2. aph. 40. Petrus in Noſolog. p. m. 38.* Nec obſtat ſingulos Morbos, & ſingula Morborum ſymptomata à cauſis diverſis produci, nam quamvis ſinguli morbi & ſymptomata ſingula à diverſis proveniant cauſis, diverſa, etiam ſunt ſpecifica, quæ iis opponuntur, ſic affectûs capitis à cauſâ calidâ curantur per ſpecifica frigida &c. Nec ſecundò obſtat, quod nulum remedium hætenus inventum ſit, quod in aliquo morbo idem ſemper præſtiterit, ſubjecta enim, non ſunt eadem, nec cauſæ pares, quapropter illud ſubjectum, in quo Natura fortior à ſpecificis ſotum & inſtauratum facilius reſiſtere valet cauſæ non ita vâlidæ, ac inſirmum & debile: Etiamſi tertidò quoque Remediorum quædam e. g. cephalica, ſtomachica &c. non ita uni corporis parti dedita ſint, ut in aliis nihil va-

leant, negari tamen nequit, unum aliquod remedium uni alicui parti magis prodeſſe, quàm alteri. e. g. Rosmarinus magis conducit capiti, quàm utero. Item quanquàm idem Rosmarinus non convenit in omnibus affectibus capitis calidis, prodeſt tamen in omnibus frigidis, ut apoplexiâ, vertigine, paralyſi, tremore &c. Et utilius etiam eſt in capitis morbo frigido adhibere betonicam, roremmarinum, Stoëchad. Arabicum, quàm piper, veronicam, aut pimpinellam &c. Hæc κατ' ἀνθεκτον reſpondiſſe ſufficiant.

Reliquos intemperaturarum à ſtatu naturali reſceſſus, quos nonnulli etiam inter qualitatum vitia reſerre ſolent, quod concernit, cum, potius ad modum ſubſtantiæ ſpectent Humorum, quàm ad illorum qualitates, de illis infra acturi ſumus, cum *Humorum motu & loco peccantium* mentionem faciemus.

ALTERANTIA poſtulat tota maſſa ſanguinea. *Primò*, ejus pars ſalina nimium eveſta in acidum degenerat, ut aporrhœæ ſylveſtres illius ætium ac motum promoveant, ut in arthritide vagâ, febribus ſcorbuticis, &c. evenit. *Secundò*, quandò ob fermentum quoddam peregrinum ac venenatum principium quoddam ſanguinis conſtitutivum (ſcilicet Spiritus aut Sulphur) efferveſcit, ut ultra temperiem naturalem evehatur atque efferatum evadat.

dat, ut in febris ardentibus, & malignis accidit, ubi præter præcipientia antipyreta etiam alexiteria, succenturianda sunt. *Tertio*, quando à causâ morbificâ ejus liquoris coagulatio inducitur, ita ut substantia illius fundatur, ac in partes secedat, fiatque crassi à tenui secretio, cujus gratiâ effervescentiâ solito majores in sanguine concitantur, ut in Pleuritide, Peripneumoniâ, Pestē, Lue Venereâ, Variolis, Morbilibus &c. Ubi præter resolventia, alkalisata moderatè attemperantia, & aperientia, etiam appropriata & specifica conveniunt.

Alterationem respuunt illi *Humores*, qui à malsâ sanguineâ jam segregati sunt, id quod tum ex urinis ægrotantium, ut suprà ostendimus, cognoscitur, tum ex eo etiam, quod Symptomata omnia remittant, tunc *Alterantia* sunt differenda, & quod *Natura* ducit, eò etiam ducat Medicus per loca convenientia, ἢ δὲ αἶμα, ὅσα ἐν μέλει βέβη, ταύτη αἶμα, ὅσα τῶν συμφορῶντων χρωμάτων. *Hippocr. s. i. aph. 21.* Sic si materia morbifica ad alvinam pergat regionem, id quod ex suis dignoscitur signis, moderatè laxativis; Si ad ventriculum, leniter vomitoriis; Si ad renes, Diureticis; Si ad habitum corporis, diaphoreticis necesse est succurramus, nisi spontaneam ac perfectam *Natura* instituat.

expulsionem, tunc enim hic locum habet *aph. 20. s. i.*

Cum incerta dimensio sit qualitatum primarum in rebus Medicinalibus, quis enim v. g. exactè noverit, utrum hoc vel illud vegetabile in primò, vel secundò, tertio aut quartò gradu calidum, frigidum, humidum, aut siccum sit, ad amussim primum præcognoscenda, quæ secundum Naturam inesse debeant, & sic deinde *Quantitas Alterationis* proportioni qualitatis alterandæ respondeat, & habendus semper respectus Medicamenti alterantis ad qualitatem alterandam; ideoque ex gradu peccati æstimanda mensura, juvantis, ut ἰσότητον sit, & exactè magnitudini lædētis respondeat. *Celsus lib. 2. cap. 21.*

ALTERATIONIS quantitas infima & minima est, si semel aut bis in die *Alterantia* præbeamus. Mediocris, si singulis tribus horis. Summa, quando & Medicamenta & Alimenta cum cæteris non naturalibus rebus scopo alterandi accommodata sunt.

Quantitatem Alterandi insinuat, etiam magnitudo morbi & contumacia causæ; si malum mitius sit, cum levem mutationem vires citra dispendium benè ac facillè ferant, ἢ πολὺ καὶ ἐξαιτίας submovere licet. At si Morbi sint mediocres aut chronici sensim, lentè, & multò

ocid

ociò melius depelluntur, quam violentiâ. *Sed tamen hic observandum, ne nimis lente remedium vires affectui præternaturali sint ludibrio, ne dum ingentem flammam exigua aqua portiunculâ extinguere satagimus, eandem excitemus. Gal. lib. 5. Meth. Med. 15. & lib. 1. de compos. Medic. f. l. Alopecias inveteratas & difficulter curabiles cum fortibus curat, incipientes verò & parvas cum imbecillibus. Et ibid. lib. 2. Dolorem ex frigidityte contractum, qui recens sit, solo ruta oleo calente scincipiti affuso perfecte sanari posse, in inveterato autem Euphorbii oleo & pharmacis pipere constantibus utendum esse contendit.*

Quo Tempore **ALTERANTIA** sunt administranda, restat, ut inquiramus, opportunè enim gerit omnia, qui morborum temporibus omni-que mutationi remedia accommodat. Ubi duò tempus in se completur, *ἐν αὐτῇ* scilicet, & *ἐν ὁδῷ*. Illam Hipp. Animam vocat curationis, & Galenus tanti fecit, ut Medicum definire non dubitarit esse occasionis inventorem. 6. Epidem. comm. 5. text. 1. Communiter petitur ex præsentia noxii & absentia eorum, quæ impedire, vel prohibere possunt. Hic ad unguem notandus cum Naturæ, tum morbi impetus, & præter hæc universalis morbi tempora. Non desunt, qui totum ferè negotium Naturæ committunt, expectantes tantum signa

coctionis à Naturâ factæ, cum tamè illud faciendum, ubi certam spem habemus, Naturam ex se posse causam morbificam à malsâ sanguineâ separare. At si periculum sit, ne ob tardam operationem Natura à causâ morbificâ cladem patiatur, aut segnis, aut imperiti Medici est, Morbi statû expectare & oneratam Naturam ita oppressam relinquere & postea virtute deficiente ob morbi vim in morbi vigore velle remedia adhibere. Sic stultum est in Febribus ardentibus malignis vigorem aut crisin expectare, posthabitis ab initio illis remediis præservativis & curativis, quæ statim in herbâ venenositatis malignæ fermentum extinguant. *Ab utinam Medicus Naturæ minister consermentationem hanc virulentam Naturæ solius humeris bajulandam non negligeret, & sub principio in illam spumantem sanguinis ebullitionem transire non permetteret, quam tandem Natura studiosa suæ conservationis & solæ Medicatrix per vias sibi soli (nunquã tamen, nisi sequaci Medico) cognitæ expedire cogitur. A. Knöfel. in Meth. Med. febr. Epidemic.* Sunt aliâ ex parte alii, qui uno & eodem tempore multa inter se contraria omnibus ferè corporis membris remedia apponunt, quorum tamen discordia evidens non raro affert nocumentum, & sic zgros perimunt. Sunt ergo in principio & augmento *Alterantia*

nobis dicta summo cum Medici iudicio in usu habenda.

In *Chronicis Morbis ALTERANTIA* ad quadraginta circiter dies continuanda, & ultra; hinc vanum, conijcimus illam vulgatam Medendi Methodum, quæ quinque aut septem ad summum dies in chronicis pro sirupis aut julepis præscribit ad humorum digestionem, parum edocti illi, quid velit Hippocraticum illud, *τὰ ἀσθενήματα χεῖν, ὅς τις βέλῃται καθάρειν, εὐεργα ποιέειν.*
P. Poterius Cur. 1.

Quoad *Ordinem*, qui in pluritate agendorum tantum regnat; si unicum solitarium sit alterandum, simpliciter expiari debet remedio *Alterante*. Sic si æstu saltem incanduit corpus, frigidis rebus vel actu vel potentia talibus ad pristinam tantum reduci ut temperiem. At si plura adsint, perquirendum, an consentiant, vel dissentiant. Si consentiant, vel simul, vel seorsim ab utrovis incipiendo tractare licet. e.g. Si acidi, crudi & austeri humores fermentum hepatis obtundant, & obstructio una ibidem conjungatur, humores istos digerere ac præcipitare licet, relictâ obstructione, & obstructiorem tollere relictis istis humoribus, vel eodem Medicamento Martiali utrumque tollere. Quod si planè dissentiant, & ad contraria Medicum trahant præsidia morbi complicati, tum nec huic prorsus, nec illi, sed

utrique mediocritate quadam succurrendum, ne uno sublato superstitem exacerbemus. Hoc consilio in ventriculi frigida & jeecoris calida dyscrasia temperata mixtum, vel alternatim exhibenda. At, si partim congruant, partim repugnent, ab illo exordium, cujus Medicatio alteri si non prodest, tamen nec officiat, ut in Ophthalmia cum nebula, siquidem hæc acribus detergenda sit, nec perferre possit inflammationem, primum phlegmone compescenda fuerit, deinde auferenda nebula.

Hæc ut in *Methodo* curandi *ordinaria & legitima* locum suum habeant, attamen, si indicationes contraria concurrant, præ omnibus habenda est ratio illius, quod magis urget, ex *Gal. lib. 7. Meth. cap. 12. & 1. ad Glauco. 14. & 11. Meth. cap. 1.* Methodo ordinariæ si insistamus, initium curationis semper à causa faciendum est, quæ remotâ tolluntur Symptomata. Sed si hæc maxime urgeant, & suâ sævitie vires prosternant, ab iis exordiri curationem oportet, postmodum, unde reliqua mala dependent, peragenda sunt. Et hæc *cunctio illegitima & extraordinaria* merito dicenda est.

Urgere autem dicuntur, quæ cætera nocumenta suâ vel magnitudine, vel cacoethia, vel lædendi vehementia vel celeritate exsuperant, ægrumque non sine gravioris noxæ vel necis formidine fatigant & prosternunt

sternunt. Hic periculum in morâ. Itaque suspensâ reliquorum medelâ hujus furor compescendus, tum reconciliatis viribus capita seditiosi hujus tumultus rescindenda. Sice. g. nullum est symptoma, quod magis vires enervet, quàm dolor, adeò ut sæpè Natura huic soli intenta distrahatur, officinas coctionis deferat, facultatem expultricem retardet & ita varias in corpore humano excita tturbas, hic, si gravis ægrum corripit, antè omnia prius sedandus, ut hoc lenito recreantur vires & postmodum melius remedium vim tolerare possint. Unde *Avicenna* 4. 2. doct. 5. cap. 1. cum ad diverfum trahere volueris membri, inquit, à quo protrahis, dolorem prius seda. Hoc intelligas, si dolor est sævus: nam tunc attrahit ad se curationem totam, & relicta causâ illi solum obviandum. Quæ causa est, quod & ipse *Gal* 2. de viâ. acut. 1. pro curando dolore Pleuritico prius ante V.S. fomenta adhibet. Ponamus ægrotum crebriore immaturarum uvarum usu plurimum materiæ vitiosæ in intestinis accumulasse, atque inde vi suâ acidâ ac stipticâ intestinis hostili difficultatem alvi conciliasse. Accurrat humor alius scorii alkalifatis Sulphureis tinctus & fermento concepto exotico ebulliat, certè incredibilis illicò propter innatum alkali scorii Sulphureis imprægnati & aciditatis

disfidium corruptis ventriculi & bilis fermentis in gyris illis & mæandris sinuosis orietur ebullitio, qualis sæpè oritur, dum Spiritus miscemus invicem contrarios; Hinc adeò miserabilis sequetur ventriculi & intestinorum carnificina, ut etiam in lipothymiam sæpè ægri incidant, nisi factâ Spiritibus contrariis viâ ex angustis intestinis ad articulos, musculos, vel cutem prorumpant, inq; Paresin vel icterum degenerent. Ad talem tumultum si vocetur Medicus, quid ille acturus? Num ab ovo curationem longâ serie deducet? Nû imbecilibus eccoproticis prius inimicorum potentiam incerta viarû explorabit, & inanem emollientium, resolventium, discutientium turbam purgantibus præmittet? Sic quidem pilum in ovo, & camarinam movebit, verum nihil promovebit. Quid igitur? quamprimum scilicet Archæum furiosum suavissimis Sulphurum popismatis demulcebit, quibus ebullitio extinguetur & furor Archæi sedabitur, quo factò, tum demum ordine suo cætera convenienter ministrabit. Et hâc ratione non tantum Paresin, Epilepsiam, & alios periculosos affectus præcavebit, sed & Naturam compositis fluctibus animabit, proprio ut Marte ab impuritatibus illis morbos sese liberet, aut saltem commodius, ut Artis ope relevari queat, efficiet. Symptomatum enim ac

Morborum syndrome in unitatem Archéi tanquam in pugnantem pugnam tunc contrahetur. Parile stratagema in febrilibus malignis, in præcipiti materiæ noxiæ ad nobile viscus defludio vel orgasmo, uterinis passionibus, hemicraniis, epilepticis paroxysmis & id genus aliis militat. *Johann. Fernelius de Meth. Med. lib. 1. c. 6. Zacutus Lusitan. in Introit. ad Prax. pr. 18.*

Magni etiam momenti est in Praxi, primò per gradus incedere; Ideoque Alterationes pedetentim instituentes; ita ut non incipiamus à gradu summo, hoc est, tertio, aut quarto, sed à primo, & progrediamur ab hoc ad secundum, ab hoc ad tertiū, si priores duo non profecerint, aliàs Natura summo gradui faciliè adfuesceret, & postmodum levioribus non juvaretur. Deindè in Medicamentorum Alterantium exhibitione, ut suprà etiam ex CL. Sylvio inuimus, variare, tum quia Natura aliàs alia desiderat, tum quia uni adsueta parùm amplius ab eo movetur; Et periculum videtur, ne tam longo unius Medicamenti tam validi usu totus corporis habitus nimium exsicceetur. Nec obstat apb. 52. Hipp. s. 2. πάντα κτ' λόγον ποίεοντι, καὶ μὴ γινόμενων τὸν κτ' λόγον, μὴ μεταβαίνον ἐφ' ἑτέρον, μένοντες. Ἐ δὲ ξαντοὶ ἐξ ἀρχῆς. Distinguedum enim est inter ipsam remedii indicationem, & inter materiam

remedii; Si enim indicatio remedii ratione rectè fundata fundamentum habeat in præsentè morbo, faciliè immutanda non est manente eodem morbo, de quâ etiam loquitur locus citatus: At materia remedii, dummodo in illâ eadem remaneat virtus, sæpè mutanda est, unde & Averrh. lib. 1. c. 2. ait: concedo, quod Medicus de unâ Medicinâ ad aliam transire possit & debeat, quoniam si solâ unâ uteretur, possibile esset, quod in habitum converteretur. Et Avicenn. 22. 3. tract. 2. cap. 7. Scias, ut permutatio fieri debeat cum Medicinâ, quandoq; enim est Medicina conferens uni membro, & non aliis, quandoq; confert in unâ horâ, deinde post illud nocet. Sunt enim plurimæ proprietates occultæ, ob quas accidit, ut plus hoc membrum hoc auxilio, quàm aliò adjuvetur.

Hic Ordinis ratio requireret, ut etiam de ipsis ALTERANTIBUS manifestis qualitativis tam internè, quàm externè operantibus jam in specie tractaremus; Verùm cùm hisce passim Volumina Medica satis abundent, ad hæc Benevolum Lectorem remittimus, monituri tamen interea, primò, illorum usum in intemperaturis cerebri, pulmonum, ventriculi, hepatis, lienis, renū ac uteri, sive formaliter, sive virtualiter seu effectivè, tam internè quàm externè agant, debere esse moderatum. Deindè cardiacis & reliquis visceribus

viscera confortantibus semper esse addenda modicè adstringentia, odorata & pro ratione circumstantiarum bezoardica. *Tertiò*, cuius morbo suum appropriatum & specificum potius esse applicandum remedium, quàm ut qualitates Elementares ita simpliciter attendantur. Medicina enim potens à proprietate conferre melior est, conferente virtute complexionis. *Arnoldus de villà novà doct. 2. aph. 40.* *Quartò*, dulcibus in hepatis ac lienis morbis utendum non esse; proditoriè enim disponunt hæc viscera ad malum, dum ambo ab his intumescunt; nec in febribus, cujuscunque generis, nec in uteri affectibus tutù esse illarum usum, in illis enim major concitatur inde fermentatio; in his autem ejus sopitus furor ad majorem movetur incandescentiam. *Quintò*, nec acida utero esse tam interne, quàm externe offerenda, quia pungunt hoc membranosum & nervosum corpus, ac caloris vim ferventem in concepta & semine infirmitant, ac pervertunt, quò accedit etiam, quòd menses sistant. Ideoq; nihil reliqui jam est, quam ut de ipsis agamus *specificis* cuius morbo appropriatis, tam internis, quam externis.

Anticephalalgica Specifica
Interna.

In Omni dolore Capitis tanquam

arcanum appropriatum commendatur *Verbena à Gal. 2. Compos. Medic. f. 1. c. 1.* Ideoque ejus essentia, aut aqua destillata cum Spirit. Viotrioli Philosophico striato à gutt. v. vj. ad 3ss. ante & pomeridianis horis valdè conducunt. Et si dolor capitis ex utero specifica uterina addenda, si ex morbo Gallico Medicamenta Venerca immiscenda, si à morbo Hungarico, alexipharmaca; & si à Scorbuto, anti-scorbutica sunt adjungenda.

Liquor ex radicibus nucis juglandis primò vere per incisionem emanans propinatus magno cum successu exhibetur in doloribus capitis. Est singulare experimentum nuper in Anglià detectum, teste *Tb. Barthol. c. 3. b. 97.* in doloribus Arthriticis mira etiam præstat.

Externa.

Verbena tota contusa & capiti imposita, vel particula ejus, vel tota cum radice collo è filo suspensa ut radix sursum vergat, tale amuletum est, ut hæc solà *Foresius* duos ægros sanaverit, cum multa remedia frustra adhibita fuissent. *Verbena* tamen primum cum terrâ, cui adhæret radix, eruenda, postea radix prehensa ipsa per terram ordine inverso ducenda est. *Hartmannus.*

Radix Plantaginis collo suspensa dolori capitis à proprietate medetur.

Hedera

Hedera folia mollia fronti & temporibus apponenda.

Sempervivum majus applicatum cervici & occipiti in substantiâ ac succo. Inprimis in febris ardentibus suâ non caret laude.

Paracelsus laudat *succum cancerum fluviatilium* expressum & temporibus applicatum, scilicet in malignis, v. g. Morbo Hungarico, & est optimum Medicamentum.

Lapide Amethystus dolori ex ebrietate contracto resistere creditur.

Emplastrum etiam ex *gummatibus* in *Nucha* gestata profunt. *Tb. Barthol.* 9. 5. *bistort.* 25.

Antidinetica Specifica interna.

Ex regno vegetabili.

Herba cherefolii cum cibis adsumpta, ejus semen, & essentia in jusculo vel aq. appropriatâ.

Cubebe saccharo obducta in cibo.

Extractum Scorzonera.

Essentia fl. anthos.

Semin. aquilegiae 3j. in quâvis vertigine sumptum magni æstimatur.

Semen Carui cum vino destillat.

Crato commendat. & *D. D. Oheimig.*

Radix auricula Ursi, & Doronici,

quas venatores Damarum in alpi-
bus comedere dicuntur. Ultimam
illam funambulo quidam assiduo
usurpavit, & pro secreto habuit.

Carpo balsami 3j. cum aq. chere-
folii dissoluta.

Ex regno animali.

Rec. Pavonis fimum, & cum aq. vit. f. q. distempera, eoque utere in potu tribus vicibus matutinis. Fimo vero pro quolibet vice sufficiet ad 3j. Et ratione sexus debet sumi à novilunio usque ad plenilunium, *P. Borellus c. 3. obs. 98.*

Electuarium præsentaneum fit ex *cerebropasseris & vituli.*

Ciconiarum integrarum Essentia, quæ fit per digestionem cum Spirit. Vini, postmodum destillatur, & demum Sale earum volatili imprægnatur; dosi ad gutt. iii. cum vel sine sudore; & signatura hoc attestari videtur, cum hæ aves in aëre sæpè creberrimo circumgyratu volitent.

Funambulo quidam pro singulari Arcano habuit *pulverem sciuri*, quem pretio & precibus vix ab eo extorquere potuit *D. D. Michaëlis.*

Ex regno minerali.

Cinnabaris nativa & Antimonii, ac ex illis parata Medicamenta specifica.

Externa.

Pinguedo Ciconiarum, Damarum, Serpentum temporibus illita à signaturâ commendari videtur, cum illa animalia loca invia adeuntia non fiant vertiginosa.

Vermis sericum, faciens in pulverem redactus & vertici inperfus.

Semen Urtica contusum & cum aceto

Veni Dami BQ
Jovis. scilicet Aconiti.
Pardalium est hum.
pro w. Jue

aceto mistum fronti sæpius applica.

Cum *Summatibus majorana* in lixivio calido infusus sæpius lavandum est caput.

Periapti loco gestanda *comilia rubra, crystalli, grana succini albi à collo suspensa*, vel pocula ex illis conficiantur, vel ea potui immergantur. Nota; vertiginis causa proxima est inordinatus Spirituum animalium motus; mediata causa est circulatio sanguinis in arteriis cerebri in crassâ meningis ductus disseminatis impedita. Circulationem autem impedit Spiritus flatulentus sylvestris, qui in cerebrum nonnunquam elevatur cum malsâ sanguineâ, ex mînerâ quâdam in hypochondriis subsistente fermentali morbifica. Tum etiam circulationem impedire possunt humores serosi, dum à malsâ sanguineâ non ritè expurgantur per arterias carotides ad nares & os. inde sanguis fervidior redditus in oculis restagnat & inordinatum Spirituum concitat motum, inde caput videtur in gyrum verti, & homo vertigine corripitur.

Antepileptica Specifica.

Interna.

Ex regno vegetabili.

Pulvere *Seminis Saponaria* ante paroxysmos sumpto semel in mense per tria novilunia ad ʒj. observavi paroxysmos valdè minui, tum numero, tum violentiâ; Nota etiam

hanc herbam signaturam hujus proprietatis habere, spumam enim, si in aquâ fricetur, saponis instar emittit (unde ei nomen inditum) sicque spumantibus Epilepticis confert. *P. Borellus c. 1. obs. 18.*

Ruta crucigera manip. ʒ. in vini amphora infus. & per tres dies manè sumpt. idem præstat. idem. l. c. Vel ejus succi gutt. 25. in aq. picar. vel Epileptic. *Lang. Pœonia Maris radix, flos & semen* quâcunque ratione usurpata mirificâ quâdam facultate morbi caduci semina elidunt hominemque ab ejus insultibus tutum reddunt. Sed radix effodienda est in Martio vel Aprili tribus ultimi diebus ☿ decrescantis ante novilunium, post mediam noctem manè ante Solis exortum ☉ existente in ♋ & ☿ in ♈. Alii putant, legitimum colligendi tempus esse horam ac dies solares, Sole scilicet Leonē occupante, ut notat *Zacut. Lusitan. de M. Ph. lib. 1.* Tinctura fl. Pœoniæ notæ est efficaciæ.

Viscum quercinum etiam inter specifica refertur, sed etiam colligendum ☿ decrescente inter duo Mariæ festa, nobiliorque illa pars habetur, quæ quercui propior est refecta. *Corylinum* adhuc præstantius est, cujus proles ligni Heraclini oleum, à *CL. Rulando* in hoc affectu tantoperè celebratum; nuces enim avellana à veteribus Heracleotica, & coryli lignū Heraclinū vocatū fuit.

Na

Radix

Radix Valeriana sylvestris coch. si cum aliquo liquore specifico divinum est remedium. *Riverius in Praxi p. m. 30.* Hyperici minoris sanguis die Johannis collectus specificè etiam prodest contra Epilepsiam.

Bacca herba paridis seu uva lupina no. v. vel ix. pulveris. cum aq. lil. convall. vel til. exhibitæ.

Carbo circa Festum Johannis ante Solis ortum sub artemisiâ effossus.

Nec excludenda radix *Dentaria seu Squammaria*; aqua ejus crebrioris est usus.

Carduo & Millefolio Crato etiam plurimum tribuit *lib. 1. Consil. 4.*

Herba Lunaria, Ros Solis etiam nomen merentur inter specifica hæc ant-Epileptica.

Aloës frustum perpetuò gestandum, ut cutim attingat.

Spiritus Ceras. n. lil. convall. st. tiliæ. Ligni Sassafras. in vino. Elixir. Pæon. Mynsicht. Ol. Fuliginis gutt. vij. in aq. lil. convall. *Caducum* strenuè domant.

Ex regno animali.

Cranium humanum desumptum, à violentâ morte perempto, & in quo cerebrum totum consumptum & liquidum redditum, quale suspensorum aut rotæ impositorum, maximis pollet viribus. *Quod Paracelsus tom. 1. de caduc. Ossiculo illi triquetro tribuit, quasi hoc solum sufficeret, superstitiosum est.* Ejus Spiritus,

Sal volatile, oleum, gelatina, majoris sunt virtutis.

Cerebri humani Spiritus & oleum etiam excellunt.

COR hominis sceleratè ante interitum terrore perculsi & postmodum violentâ morte extincti, pulverisatum & præparatum ad ʒss. vel ʒj, adsumptum insigne est ant-Epilepticum.

Ex sanguine humano parata Medicamenta maximè etiam utilia sunt; nec hoc crudele est, & impium; ut *Heurnius* putat, imò in hoc vera est hujus morbi sanatio. *Epilepsie cum sanguine proprio agroti factam vid. in Th. Bartholin. c. 2. hist. anat. 78.* Spiritus sanguinis humani parum quidem differt ab urinæ Spiritu, ille tamen ad ultorum Epilepsiam curat, hic verò non. *Helmontius tr. de Spirit. vite. §. 16.* Ejus Sal volatile eundè dat effectum. Si Spiritus hic rectè præparetur & misceatur cum Spiritu Vitrioli tingitur colore cæruleo. Plurimi, qui aliis Medicamentis non potuerunt curari, hoc fuerunt restituti.

Essentia Mumie humane.

Pulvis secundina torrefactæ mulieris primiparæ filium enixæ adversus Epilepsiam strenuum est remedium. Finckius in Enchirid. Dogmat. Hermetic. p. 41.

Paracelsus nigrificè commendat nigrum corium capitis humani in formâ mitræ.

Cornu

Cornu Alci vaporatum, ejus Sal volatile & Spiritus magni sunt æstimmii. *Ungula autem Alci* parum tribuit *Scholzius* in *Epistol. p. m. 60.*

Unicornus verum peculiaris est virtutis.

CORNU CERVI, quod à 15. Augusti usque ad 8. Septembr. colligitur, omnibus palmam præripit sive crudum, sive vaporatum, vel in formâ Spiritus, Salis volatilis, vel galredæ; nec minores obtinent vires ex Sanguine Cervi parata Medicamenta.

Pullus Equinus, in lucem prodiens vomitu materiam rejicit, quam nisi quis præripiat, mater statim devorat. Hæc materia siccata & pulveris à morbo hoc liberat. *Donzelius* in *Consil. à Scholtz. edit. lib. 5. consil. 138.*

Fusus Jecoris Lupini perfectè curat Epilepticos. *P. Borellus c. 2. obs. 95. Caro Lupi in pulverem redacta* juvat hystericos Epilepticos *River. c. 2. obs. 31.*

Pavonis stercoris pulvis ad 3j. Lunâ silente deglutitus præstans est remedium per aliquot menses semel in mense sumptus. *Idem c. 3. obs. 15.*

Pinguedo Cuniculi violentâ morte occisi recens liquata & gutt. 5. vel 6. in aq. picarum vel hirundinum propinata certo experimento juvat. Singulare secretum habetur in hoc *Affectu Fel catelli nigri lactantis* (pro fœmellâ Epilepticâ substitue-

catellam) stragulati cum liquore convenienti exhibitum. Hujus beneficio Ducis Buckinghami filius est sanatus. In Angliâ hoc est usitatisimum, attestante *D. Schlegio.*

Lotio Vaccino Rulticus quidam apud *Libavium* de destill. ol. & aq. filiam Epilepticam curavit.

Vesica apri cum lotio in furno siccata.

Vituli coagulo Epilepsiam quidâ curare volunt.

Stercus Leonis exsiccatum & pulverisatum egregium est ant-Epilepticum, & ejusdem Spiritus adhuc præstantior non omnibus obviis, sed principibus Viris tantum singularis. Dosis à gutt. iij. ad v. vel ʒss. in convenienti liquore. Ex hoc Spiritus ant-Epilepticus Dresdensis conficitur.

Castoreum hîc etiam suo dignum est encomio, inprimis si malum dependeat ex utero.

Aqua Picarum & Hirundinum suâ etiam non est defraudanda laude, inprimis loco vehiculi adhibita. Nonnulli etiam ad Epilepsiam singulariter prædicant & maximi secreti loco habent *spinam dorsî muselæ fluviatilis* (*Altrauppen*) novilunii tempore detractam & in tenuissimum pulverem redactam, cujus ʒij. tum in accessione, tum extra accessione singulo plenilunio cum aq. pæoniæ vel fl. tilis exhibitæ morbum hunc curare dicunt. Magisterium spi-

narum viperarum maximi etiam effectus est.

Dentes sub lingua ranulis Troctarum (Gerellen) in aq. tilia propinat. Specificum sunt. Lapides item carptionum & percarum.

Collige mensibus Majo, Junio & Julio *Ranas palustres virides* no 40. iis vivis exime epata, ac singula in foliis brassica super eam partem, quæ ad terram vergit, dispone, ne sese invicem attingant; Postea in ollis novis vitreatis & supernè tectis super lentum calorem exsicca, donec à foliis brassicâ ritè separatâ tenuiter pulverisari queant. Hunc pulverem in partes quinque divisum serva. Deindè sub ipsâ Luminarium synodo D in ss constitutâ, da manè partem unam jejunè in hauſtu vini jejunando desuper duas horas: Idè fac vesperi ituro cubitum cum secundâ parte, ac ita procede cum reliquis. Si à sumpto hoc pulvere sudor circa tempora erumpat, bonum est indicium. Abstineat à vino patiens, fugiat iram &c. Si primo Anno non sequatur effectus, repete secundo; In Junio autem circa Solstitium hæc cura instituenda.

Ex regno minerali.

Spiritus Vitrioli viridantis volatilitas atque dulcedo verum est huius morbi alexipharmacum. Specificâ enim proprietate, quam cum hoc affectu habet, citissimè ac felicissimè eum resolvit, non secus ac

Sal Sulphureum solvit aurum, Mercuriale argentum. Omne enim volatile suum fixum solutum & volatile reddit. *Jos. Quercet. in tetrad. fol. 376.*

Spiritus Vitrioli Ant-Epileptici Hartmanni sunt mirabiles virtutes & effectus in caduco etiam expugnando. Vide & *Oleum Heraclium Heinrici ab Heer lib. 1. obs. 18.*

Si *Spiritus Vitrioli rectificati 3x.* addantur *Spiritus vini 3viii.* per retortam aliquoties reiteratis destillationibus uniantur, aut denique si *Vitriolo Hungarico Sp. V. justâ* quantitate superinfundatur, & per retortam destilletur, egreditur *Spiritus Vitrioli Sulphure Vitrioli impragnatus* egregiè in Epilepsiâ usus. Elixir *Vitrioli Mynsicht.* huc etiam referendum.

Tinctura Bezoardica D. D. Michaelis hæc etiam locum habet, ut & *Tinctura Deum Sp. V. Vitriolato parata. Dialuna Mynsicht. Bezoardicum Lunare* magnos etiam in hoc affectu edit effectus.

Cinnabrium nativum Mercurii n. dix & minem magnarum est virium. Ex cinnabrio Antimonij in præparatione Mercurij vitæ sublimato & aliquoties rectificato præstantissimum paratur ant-Epilepticum, quod basis est *Specifici Cephalici D. D. Michaelis* & pulveris *Ant-Epileptici D. Mabii* additis Magisteriis specificis Epilepticis & cordialibus.

Smaragd.

Smaragdum Or. Specificis quoque annumerant; Et quò viridior est, eò etiam efficacior; juvat in Epilepsiâ non solum internè, sed etiam externè. *Vid. de hoc Salmasius cap. 15. Alex. Apollinar. p.m. 150.*

Ejus *Tinctura* est efficacior. *Angelus Sala in exegefi chymiatricâ* pertractat quæstionem, an *Tinctura Smaragdi Sp. Urine* extrahi possit? *D. D. Johann. Michaëlis negat*, Experimentiâ edoctus, quia Spiritus hîc neutiquam solvit Smaragdus, Spiritus tamen ☉ hoc præstat. Hoc quidem notari potest, quod si possibile esset, ut *Tinctura* hæc cum *Sp. Urinæ* extrahi posset, haberemus nobilissimum Medicamentum in *Peste* & *Dysenteria Epidemicâ*.

Magisterium Succini, Spiritus, oleum & Sal volatile miræ etiam sunt in hoc malo efficaciz. *Riverius in Praxi. p.m. 32.* Puerulos à paroxysmo Epileptico liberat ol. Succini rectific. gutt. ii. vel iii. cum pari quantitate *Sp. Vitrioli* in aq. betonicæ exhibitis.

Glossopetrarum Melitensium, quarum *Th. Barthol. c. 6. b. 1. meminit*, usus à quibusdam etiam mirifice commendatur, adeo ut, sin ab his nullus sequatur effectus, omnis spes decollata sit. Dosis à ʒss. ad ʒi. verum ego sæpè frustraneum illarum fui expertus effectum.

Est hîc in viciniâ non longè à *Martisburgo Nobilis* genere ab

Hanffsengel, qui jure hæreditariopaterno, avino & atavino & proavino *Cornu quoddam admodū glabrum & incurvatū* instar fistulæ possidet, de cujus virtute in hoc morbo singularia etiam propalantur, hocque notatu dignum, quod neq; augmentum nec decrementum capeſſat, licet multoties in usum ceſſerit. Hujus virtutes ant. Epilepticas non solum à me, sed & ab aliis probatas veras attestari possum.

Unicornu fossile, cujus suprà etiam de Diaphoreticis mentionem feci, quod in specu *Bumanniano* in copiâ reperitur in sylvâ *Herciniâ*, à vulgo non sine fructu in Epilepsiâ exhibetur.

Externa.

Radicem Paonia mediam & præcipuam atq; majorem per longitudinem divisam, inclinante Luna in Ariete existente collectam, & collo ac brachiis appensam commendat *Riverius in obs. communicat. 7.*

Epilepsie Amuletum consistit in ramo sambuci in salice antiquo nascens, id quod testatur *Hartmannus in Praxi Chymiatr. & confirmat Th. Bartholinus c. 4. histor. 69.*

Nota Amuleta seu Appensa suam exercent virtutem in Epilepsiâ, dum applicationem causæ occasionalis impediunt ad Archéum, extinguendo occasionis characteres, & annihilando, ne Archéo commisceantur. *CL. Helmontius.*

Oleum Externum.

Rec. radic. aristoloch. rot. benè mundat. ʒj. castorei. euphorbii ana ʒi. ol. olivar. q. s. incis. & contus. coq. in dicto oleo, ut superemineat ad dimidiæ partis consumpt. postmodum colentur. Colaturam serva pro usu, & imminente aut præsentè paroxysmo Epilepticum prònum deponas, ut vultu terram attingat, postmodum hoc oleo totam inungas spinam non sursum, sed deorsum à nuchâ usque ad coxendices; hæc inunctio toties repetenda, quoties paroxysmus imminet. Ad præservationem in Lunæ quadraturis huius usus continuandus est.

Olei juniperi ex ligno destill. Cervix etiam inungi potest. Et umbilicus inungendus pinguedine cati sylvestris.

Ex Lupi corio fiat. cingulum ventri & lumbis circumcingendum, pilis exterius positis.

Agarico crudo si inter lavandum caput fricetur loco saponis, in omnibus Epilepsiæ speciebus utilissimè adhiberi potest. *Balth. Timæus à Gùldenkleë libr. 7. p. m. 315.*

Antapoplectica Specifica.

Interna.

Radices Pentaphylli & Tormen-tillæ inter specifica à *Tabernamontano* recensentur, & radici *China* æquiparat, iisque in humoribus catarrhosis, qui Apoplexiam excitant

absumendis se multum profecisse, refert. Pro arcano ad præservationem huius affectus commendatur, *semen sinapi* per se, aut cum saccharo obductum.

Excellunt etiam *Salvia, Rosmarinus, Lilium convallium, Primula, veris, Stachas Arabica, Succinum, Gummi juniperinum, quod est Sandaracha Arabum;*

Spiritus Apoplecticus cum Vitriolo, preparatus D. Michaëlis Spir. ceras. nigr. dulc. sylvestr. cum specifico cephalico D. Michaëlis, Spiritus cerebri humani, Spiritus sanguinis arteriosi humani, cuius vires insigniter commendat D. Grassèccius Argentinen-sis in libro de vitâ humanâ. Spiritus Lavendula, Salvia, Elixir Cephalicum D. Michaëlis.

His omnibus potest annumerari *Tinctura* etiam *Bezoardica D. Michaëlis*, si cum aquis appropriatis *Apoplecticis* mixta exhibeatur, & sudor provocetur.

Aqua Apoplectica Langii. Car-funculi, Theriacalis, instar vehiculi usurpari possunt.

Externa.

Radix verbasci virginis iusto tempore collecta tanquam præsentissimum præservativum, à *Dodoneo* commendatur. *Vid. Hartmann. Prax. Chymiatr.*

Fumus pennarum perdicum. Succini vel etiam *ejus oleum* intra na-

res cum pennâ perdisis sumptum.

Fauces *Extracto castorei*, Theriacâ in aqua apoplepticâ solutâ illinantur.

Balsamus ruta per odorem attrahatur.

Nota. Omnia Medicamenta ant-Epileptica specifica tam interna, quam externa hîc profunt, quæ pro diverso causarum respectu hîc etiam adhiberi possunt.

Antiparalytica Specifica Interna.

Decoctum radicis bardanae. Ligni *Sassafras*, Spir. aut ol. *lavendul*, Spir. aut ol. *Salvia*, ol. d. *succin*. Sal. *succini* volatile. *Conserv. anth.* & fl. *Salvia* cum *Mithridat.* & pulv. *castor*, Herb. *chamæpyt.* fl. *primul. veris.* *stachad.* A. fl. *anthos.* *Specificum Ceph.* D. D. *Michael.* *Magister. spinar. viperar.* *Ossa microcosmica* propterea. Ad loquelam restituendam specificè profunt *Spiritus ceras.* nigr. ad coch. j. aq. lil. convall. cum vino fact. & sanguine *Turturis* calente impregnata. Theriacâ cum pulvere *Sinapi.* mista & sub linguâ detenta. Vid. *Horslius libr. 1. de febribus obs. 29.* *Oleum Anisiguttatim* linguâ Paralytici adpersum loquelam restituit. *Ess. Castorei c. Sp. Vini extracta.*

Externa.

Spiritus Lumbric. terr. fornicarû Ping. *castor.* *Balsam. Paralytic.* D. D. *Myrsichii.* Ping. *human.* Ung. *Nervin.*

Augustan. *Tacamabac. malax.* cum ol. *nervin.* *Augustan.* *Balsamus Peruvianus* est egregium specificum in omni Paralyti. Item *Balsamus Dorsalis D. D. Obeimii.*

Essentia foliorum Tabaci viridium solâ infusione cum Malvatico facta præmissis sudoribus membra Paralytica diutius fricanda sunt. *Galbaneto Paracelsi* spina inungatur. *Hartmannus.* Et facta inunctione imponatur *radix symphyti majoris* in aquâ communi ad pulticulam cocta instar cataplasmatiss.

Ventres animalium, ut cati *sylyvestris*, vulpis impleti herbis appropriatis & assati reddunt pinguedinem, quæ colligitur, & specificè prodest. Inprimis laudatur pinguedo ciconia dicto modo assata, quia autē illæ paucissimam habent pinguedinem, potest aliorum animalium cum herbis in ventrem ejus indi.

Possunt etiam fieri *Balnea*, seu *Therma* artificiales.

Rec. h. majoran. *chamædr.* *chamæpyt.* fl. *primul. ver. ana* M. iij. *rorism.* *salv. a. M.* ij. fl. *primul. ver.* *lavendul. a. M.* j. *bacc. juniperi* M. ij. ʒ iij. ʒ iij. incis.

Balnea etiam ex formicis cum herbis appropriatis miris modis conveniunt in corroborandis nervis.

Antispasmodica Specifica.

Interna.

*Carrichter*us in herbario sub quarto gradu cancri de *Nymphaea* flavis

flavis & albis floribus in umbrâ septentrionali arefactâ scribit, si quis eam lecto solum, vel parieti appendat, *convulsionem* laborans; eum in momento sanari. Aliâs omnia simplicia teste Petrao in *Nosolog. Harm. p. 166.* in aquis crescentia *convulsionem* tollunt. Mirum etiam est, *Mandragoram, Napellum, & uvam inversam*, venenata cum sint, salutaria huic malo remedia esse.

Ex *Theriaca extrabe cum Sp. vini* Essentiam adde *Sp. CC. vel Cranii hum. & Sp. vitriol. phil. striat. sicut ad tempus in digestionem. Dosis est à gutt. 30. ad 60. in brodio quodam calido.* Conveniunt hîc omnia ant-Epileptica. *Ufus Pulveris convulsivi, quem describit Horstius in Epidemio Spasmo.*

Castorei item Essentia cum aq. *Salviæ* commendatur. It. *Pulv. Castorei* est, cum vino *Hisp. Specific. Cephalic. D. D. Michaël. Magister Epileptic. Ejusd. Cranii human. Off. human. Essentia Arthetie, Magister Ungul. Alcis.*

Externa.

Spinæ dorsæ & Membris convulsivis inungendum *ol. vulpinum, lumbic. Lauria-juniper. Terebinth. de Castor.* Vel ex *primul. veris. laven-dul. Castoreo, Salviâ, rutâ cum Sp. vini extrabe Essentiam*, hâcque inunge Membra, cum linteis calidis post sudorem involvenda, aut accipe horum loco aq. *apoplectic. c. castor. &*

adde Aq. hirundin. specificè etiam prodest Sp. lumbic. f. & c. Balsamus spasmodicus Mynsicht. Ung. Spasmodicum Ejusd. Ung. Nervin. August. Empl. Nervinum Eorundem. Empl. oxycroceum totî spinæ adhibitum nervosæ & musculosæ corroborat partes. Horst. obs. 15.

Si sit ex *Vulnere*, vel puncturâ nervi, dolor mitigandus *ol. chama-mel. aneth. lini.* Locus aperiatur, ut sanies exire possit.

A *veneno* si sit, ejus vim mirabili proprietate scabiosa assata, & cum vitello ovi & pauxillo *Theriaca* superposita infringit. *Petræus l. c.*

Antephaltica Specifica.

Interna.

Pro præservatione *frustulū Aloës* ad 3i. in aliquot Passulis valdè commendat *Zacutus Lusitanus.*

In Curatione excellunt *semina Pœnie maris* specificâ proprietate, si ejus grana in pulverem trita jugiter propinentur. *Extractum pœnie* teste *Baubino* hîc etiam suum facit officium. A nonnullis etiam commendatur *Elect. Pleresarconticum* cum confectioe *Alkermes & speciebus Diambræ* permistum, continuato ejus usu à somno & sub lecti ingressum per aliquot dies. *Theriaca* item prodest singulis septimanis bis exhibita cum aq. *Epileptic. Langii.*

Tinctura vera Conillorum.

Magisterium Perlarum.

Bezoardicum Lunare.

Externa.

Externa.

Radix Pæonia. Corallia. Lapid. ebrysolith. jaspis. smaragd. de collo suspensa, suat nobilia Amuleta, Nec excludendus *Dens Lupinus*, teste *Baldolino Rossao de hum. vit. primord. & miseris. Pellis item Lupina aut asinina* protegumento. *Lapis Epiaticus* cunabulis insertus commendatur.

Anti-Trymica Specifica.

Interna.

In Tremore ex Mercurio valet decoct. *rad. Enule. Sulphur. item Solare Antimonii. Cinnabar. Antimonii.*

In Tremore capitis senili recipe *Pavonis finum & cum aq. vita s. q. distempens, coq. utere in potu tribus vicibus matutinis, finus verò ad 3j. pro quâlibet dosi sufficiet. P. Borelus centur. 3. obs. 98.*

A Nervorum vitiiis valet *Ess. fl. anthos. chamæpyth. chamadr.*

A Spirituum inopiâ *Ess. ambra. Quinta Ess. Matthiol. pulv. analept. Mindereri. Vid. Horst. in observat. 15. libr. 8. p. m. 415.*

Externa.

Ol. ex baccis juniperi. Spirit. formicar. aq. urtic. minor. pinguedin. human.

In Tremore ex *Ærio ung. pretiosum ex auro habet Zacut. Lusitan. Aurum enim avidè attrahit Ærium, id quod probat experimentum Riverii in obs. qui Ærium per ducatum in os & nares ægri inditum feliciter eduxit.*

Aurum enim extractum rursus ex ore omninò album apparuit. vid. & Th. Bartholinus c. 1. obs. 7. Similem ego novi historiam, quæ aliquot antè annos *Dresdæ* accidit in quâdam muliere (nomine *die Ginterim*) cujus pedes cum carcinomate scorbutico diu essent infecti, à Medicamentis Mercurialibus non ritè præparatis & internè & externè adhibitis *Mercurius* vivus etiam magnâ satis in copiâ exstillavit; qui laminâ aureâ demum fuit extractus.

Contra Memorix læsionem.

Specifica interna.

Essentia ambra. Aq. Sopor. Dorncrel. & Mynsicht. Sunt, qui affirmant juvari memoriâ usu *Thuris*, si præsertim *Luna* in *Scorpione*, fumantur ter in die, hoc est, manè, vespèri & antequam se quis cubitum conferat tria grana *thuris*. *Crato in Consil. p. m. 13. Tinctura Luna cum Sp. Cephalico D. D. Mich. præparata. Pulvis Tritheimii*, cujus descriptio extat in *Hartmanno. Aqua Magnanimitatis ex formicis præparata. Aqua cerebri humani. Myrobal. condit.*

Externa.

Fel perdicum temporibus quotidie inunctum juvat & promovet memoriæ usum *Ulysses Aldrovandus. Masticatoria ex Tabaco & Mastiche* in ore detinenda sunt.

Antiphrenitica Specifica

Interna.

Oo

Radix

Radix Nymph. lut. mense Majo
¶ decreſcente effoſa & cum aceto
 præparata. *Eff. ſi. hyperic. anagallid. ſi.*
purpur. Decoctū glomorū cynosbati.

Oleum Camphoræ internè & ex-
 ternè commendatur à plurimis.

Saccharum & Spiritus Saturni.

Tinctura Corallorum verm. Sma-
ragd. Luna.

Bezoardicum Lunare.

Liquor Perlarum præſantiſi-
ſimum eſt medicamentum ad effer-
veſcentiam ſanguinis & ſpirituum,
de quo vid. Petrus in Noſolog. libr.
1. diſſ. 2. Sicut enim pauca ejus gut-
ta mirabili ſpectaculo ardentiffimum
vini ſpiritu in butyrum ſciſile coa-
gulare poſſunt: ita, quin ſpiritus effer-
veſcentes & volatiles ipſius cerebri fi-
xiores & ſtabiliores reddere poſſint,
nullum eſt dubium. Baltb. Timæus à
Göldenklees libr. 1. de affect. cap. p.
m. 14.

Externa.

Sedum majus contuſum & cum
 lacte muliebri mixtum ſincipiti ad-
 motum mirè ſedat Phrenitidem &
 ſomnum conciliat. Sed ſtatim ac
 dormire cœperit æger, detrahendū,
 ne in coma præcipitetur æger.

Ramenta cucurbitæ recentis idem
 præſtant.

Penottus ſeq. Epithema miris
 laudibus effert, quod ſic habet:

Rec. Moſchi gr. xij. camphor. ꝯj.
 aq. roſ. v. cum tinctur. ſantal. rubr.
 imprægnat. ꝯxx. M. capite raſo ma-

deſiant lintea duplicata in hoc li-
 quore, & tepida per omnes capitis
 futuras applicentur. Ubi reſiccata
 fuerint, iterum imbebe, & per 24.
 horas applicationem continua, &
 ſomno conciliato cerebroque con-
 firmato ægrum mirificè convaleſcē-
 tem perſpicias. *Riverius in Praxi*
pag. m. ſi.

Tinca diſſecta pulſibus manuum,
 ac plantis pedum impoſita mitigat
 æſtum febrilem, ac ſomnum conci-
 liat. Plantis pedum alia etiam ap-
 plicari poſſunt animalia calentia,
 gallus, columba, pulmones animalium
 capiti adhiberi poſſunt.

Decoctum muſci terreſtris inducit
 ſomnum externè.

Anti-Melancholica Specifica Interna.

Hypericum. Tinctur. ſi. borragin.
bugloſſi cum ſp. Virriol. phil. ſriat.
Mandragoræ ſuccus duabus vicibus
 potus. *Petrus in Noſolog. Harmon.*
p. 64. Eſſentia Croci cum aq. vitis
 deſtillatâ extracta. *Extractum al-*
kermes factum cum ſucco pomorum
redolentium. Eff. fumar. Syrupus ex-
hilarans Horſii vel Laurentii. Tin-
ctura Lapid. Lazuli. Corallorum, Sma-
ragd. Elixir propr. cum ſuccis CL.
Sennerti. Lapis Bezoar. Or. verus.
Riverius. Succus expreſſus, ſumaria
rec. cum ſero lactis oblatuſ. Eff. Mar-
tis cum ſucco pomorum Borsdorf-
ſienſiū. Ambra griſ. ſolius gr. v. ad vj.
cotidie cum vino exhibitæ juvant.
Tinctura

Tinctura Bezoardica in ipso paroxysmo etiam utilis.

Sin ab illero proveniat, cōvenit hīc spiritus secundina cum aq. Theriacal. Mag. cranii humani. Ess. Meliss. vinetoxic. Off. de corde cervi vera.

Si à feminis abundantia, conferunt Ess. castitatis D. J. Michaëlis. Aq. castit. Mysnichi.

Sin à philtro, facit huc pulv. secundina propter cum aqua Theriacal. Puella philtro sua, inquit P. Borellus c. 1. obs. 65. componunt ex suo menstruo & leporino sanguine, hujus remedium est Margarita preparata. Pulv. calculi humani cum succo Nasturtii aquatici. Heinric. ab Heer libr. 1. obs. 13.

Si ex malo hypochondriaco, specifica hypochondriaca usurpanda sunt.

Externa.

Confect. alcermes externe pulvis applicata, vel de Hyacinth. cum aq. Theriacal. Gestatio croci supra cor arcet omnes Melancholicos affectus. P. Borellus c. 2. obs. 99.

Antimaniaca Specifica

Interna.

Decoctum anagallid. fl. purpur. fl. hyperic. & aqua eorund. & Essentia. vid. Mysnichi. Tinctur. compos. fl. hyperic. ejusd. Tinctur. Lapid. Lazul. confect. alker. de Hyacinth. Bezoardic. Lunare. Galreda cranii hum. radic. Nymph. lut. mense Majo & decrescen-

se collecta. Cerebrum Arietis nonnā Venerem experti. Panni lintei sanguine Asini & venis post aures extrahusto tempore imbuti infundantur in f. q. aq. anagallid. & fl. hyperic. donec aqua tingatur. Excitae sudorem egregiè, bis vel ter sumitur. In Aula Altenburgensi solo hoc Medicamento D. D. Michaëlis restituit maniacum.

Retulit mihi, inquit Excell. D. D. Michaëlis, vicina Ecclesia Pastor, in suo pago intra triduum sanatum fuisse maniacum exhibitio canis cerebro cocto (addebat unius coloris canem esse debere) affirmabatq. sibi præter alios tres notos esse, qui eodem medicamento sunt sanati.

Quidam etiam folia buxi commendant, quibus, si fieri potest, sudor provocandus est.

Spiritus Vitrioli Ant-Epileptic. Hartmanni sunt etiam mirabiles virtutes & effectus in ipsâ mania, & multoties expertus fui. Ejus genuinam descriptionem præter Schröderum etiam Horstius proponit lib. 10. de Pharmaceutic. p. m. 506.

Externa.

Fol. Laetuc. papav. salic. malv. fl. violar. borragin. Nymph. lut. ros. v. chamamel. ni capit. papav. ex his fiunt infusio & lotiones capitis. Maniacorum curam sequenti Methodo sæpè feliciter in quibusdam absolvi:

O o 2

Singulo

Singulo octiduo horâ matutinâ potionem purgantem offero cum custodiâ, quâ continuo, usque dum malum remiserit, adsumptâ illâ impetro pediluvium ex fol. Malv. melilot. lutei & semin. Lini per semihorula spatium, ita tamen, ne ullus excitetur sudor. Purgante nihil operante Enematis usum vesperi subiungo: Operante autem illo iusculum piscorum, ova cocta & alios liquidos cibos admitto. Insequenti die venam saphenam pedis sinistri, tertiâ die Medianam in brachio sinistro, quartâ ranulam sub linguâ, & quintâ venam frontis ex singulis brachii & pedis ad fß xij. sanguinis. Post venam sectam horâ elapsâ pulverem meum specificum contra maniam offero cum brodio gallinæ. Aliâs singulis diebus manê & à meridiê ex aq. Cordial. cum semin. papav. alb. cucurbit. excorticatis, Emulsionem propino. Diebus illis, quibus V. S. & purgatio administratur, potus ordinarius manet, cæteris autem intermediis decoctum ex Viol. purpur. anagallid. fl. purpur. â. M. j. in aq. f. Mensur. iv. sufficiebat. Peractis V. S. cottidiê balneum instituebatur ex fol. lactuc. papav. rh. salicis. malva. â. M. ij. fl. hyssopi chamæmel. â. M. j. Vitatis cujusvis generis vinis, aromatibus, cepe &c. è contrâ recommendatis sero caprino, passulis cum Pomis Borsdorffiensibus.

Contra Rabiem Specifica Interna.

Sunt radix *Gentian. Pimpinell. cynorrhodi*, cum lacte decoct. & exhibet. *Abyssum Galeni* vel cum aceto haustum vel alligatum.

Pulvis *cancrorum fluviatilium*, præsens hujus mali antidotum est. Eliguntur autem in *Imliâ* non communes *Gambari* illis dicti, sed qui caneris marinis sunt similes, rotundi, post caniculum collecti & in cineres resoluti, Hujus cineris accipe partes decem; *radic. gentiana* partes quinque, & *thuris* unam; *dosis est* ʒj. vel ʒij. per 40. dies continuanda.

Hepar Mergi assatum cum pauco oleo & sale comestum commendat *Aëtius*.

Catuli recens nati coagulum ex aquâ potum, ut & sanguinis canini potus. *Canis rabidi jecur coctum ad ʒij. in particulas dissectum*. & primis viginti quatuor horis post morsum nondum absolutis oblatum. Bituminis judaici ʒj. cum aqua cyathis tribus haustus. *Lucii piscis curicula* capiti adnata commendatur à *Paracelso lib. i. de pestilente*.

Sal viperarum cum aquâ Theriacali, vel cum succo citri exhibitus. *Tinctur. bezoardic. cum Sp. ʒ.* Pulvis alexipharmacus *Palmarii Libr. de Mors. canis Rabios. cap. 3. p. 344.*

Externa.

Sunt, qui *canis rabidis pilos vel carnem, aut sal ex carne chymica arte extra-*

extrañum vulnere ut specificum imponunt.

Cornelius Celsus lib. 5. sua Medicina projecit agrum neque prescientem, neque providentem in piscinam, atque si natandi peritiā destitutus sit, modo immersum bibere concedit, modo attollit. Si verò natandi scientiā polleat, eum interdum deprimit, ut invitus quoque aquā satietur sicq. cum sitim, tum & aqua metum tolli confirmat. Cautionem tamen adjungit, ne agri corpus frigida vexatum nervorum distensio absumat, ipsum à piscinā extemplo in calidum oleum demittendum spondeat. Verum hoc non semper prospero succedit eventu, & testatur Baptista Codronchius lib. 1. de hydrophob. c. 5. divitem quendam ex ditione Bononiensi hoc affectu tentatum bis aut ter in aquā demersum septimo die interiisse.

Mare mirā quādam proprietate, & specificā ad hoc malum valere testatur P. Borellus c. 1. obs. 74.

Amuleta sunt Dens caninus à cane, qui momordit avulsus, brachio alligatus. Corium Phoca, Ursa.

Antilethargica Specifica

Interna.

Nihil præstantius est Castoreo, ejusvè vel Magisteriò vel Essentiā. P. Borellus c. 1. obs. 51. Singulariter huic malo etiam contrariantur Spiritus 7 ex ☿ & ♀ combinatis, ignis beneficio prodiens, quem D. D. Michaelis maximè commendat. Sp. item

❧i volatilis verus. It. Sp. ❧i volatilis alius philosophicus alembicum transcendens cum stris instar Spiritus vini grata dulcedinis.

Sp. ❧i ☿ & ☾ cum aq. cephalic. & sirupis attenuantibus exhibitis valde gloriosus deprehenditur, presente in primis febre qualicunq. etiam.

Externa.

Balsamus Ruta in omnibus Affectibus soporosis conducit. Oleum Nicotiana. sp. ☉ ☿ cum sal. benedict. vi-triol. Naribus admotus. Aq. apoplect. c. castor. spiritus salis Ammoniaci ante nares detentus, ut eas feriat & cerebrum pervadat. A proprietate singulari juvare dicuntur oculi, cor & fel philomela sub cervicali, & caput vespertilionis sub brachio reservata & occultata.

Antigrypniaca Medicamenta

Interna.

Aqua hypnotica Langii & Dorncreilii sirup. de Papav. f. Laudanum Opiatum f. m. & a. Pulv. anodynus D. Michaelis. Spongia cynosbati in vino vel cerevisiā infusa. Vinum Hypnoticum Mynsichtii.

Externa.

Unguentum Alabastrinum, Populeon. somnifer. Augustan. Ol. Papav. & Hyoscyam. express. spongia somniferæ Heurnii lib. 2. Merb. ad Præxin cap. 7. delineata. Extract. Croci. Opium correct. Pinguedo lucii piscis temporibus illita. Emulsio facta ex semine papav. cum aq. solan. vel lacte mulie-

bri. Savum bircinum plantis pedum inunctum. Medulla aut fel leporis. Aures leporis sub pulvinari posita somnum dicuntur inducere.

Contra Catarrhos Specifica Interna.

Lignum Sassafras hoc in Affectu præclarissimas præstat utilitates, ut inde verum Catarrhorum ac proprium Alexipharmacum merito audiat. Varia autem infusa inde panri posunt cum liquoribus appropriatis præcipue Spiritu Serpilli.

De Aqua Serpilli notandum in ejusdem destillatione adhiberi debere Serpillum campestre & certo tempore ante folis ortum collectum. Destilletur cum vino optimo vel Malvatico, stent per aliquot dies, destilla aquam, quæ aliquoties recenti serpilli affundenda, atque iterum destillanda, in hæc Lignum Sassafras est infundendum. Aqua benedicta serpilli Mynsichti huc quoque pertinet. Ess. Ligni Sassafras. Atque acetum destillatum benedict. vitriol. quæ Medicamenta in absumendis catarrhis sunt singularia.

Sperma Ceti recens; vetus enim ob rancorem plus nocet, quàm utile est; aliàs egregium est in desperatis morbis catarrhosis medicamentum, intercipit namque fluxiones & suffocationem inhibet, infantibus potest dissolvi in lacte materno vel nutriticis, vel etiam in pulte. Adultioribus in Sirupo appropriato vel Sac-

charo Penidio. Magisterium Benzoi egregium est Cephalicum, gratus est, quàm flores.

Si tussis vehementissima urgeat, & metus suffocationis imineat, præmissis præmittendis ad Laudanum Opiatū vel pulverē anodynum D. Joh. Michaëlis deveniendum, quando quis cubitum abiturus est. Convenit etiam portio nucis moschate sub linguâ noctu detenta, vel etiam deglutita.

Ad materiam in pectore contentam rejiciendam valet oxymel. squill. cum oxymel. ammoniaco vel spiritus viridis aris cum gummi ammoniaco. Ut & Eclegma ex styrace. Fecul. Aronis. Ireos fl. ☿.

Externa.

Amuletum, quod ex radice verbaſci virginis, quæ hinc rhevmatica dicitur, paratur, vide in Dodon. & Hamanni praxi chymiatr. pro egregio quoque præservativo Apoplexie radix hæc habetur. Frustulum radices ostrutii seu imperatoria circa aures alligatum Catarrhis medetur, ex quibus visus debilitas & alii capitis affectus oriuntur. D. D. Oheimius.

Nihil magis silit Catarrhum immoderatissimum quàm seq. Cataplasma.

Rec. fermenti acrioris ʒii. Succini pulv. ʒii. f. cataplasma, quod vertici raso capillitio admoveatur. Laz. River. in observ. communic. 60.

Semen nigella pulveris, in nodulo
Aque

Aquæ majoran. Intincto etiam naribus applicari potest. *Item præstat & ol. Nigell. & camphora in oleo appropriato dissolutum.*

In Catarrho suffocativo etiam *Tacamabac cum ol. Mastich. dissolut. & super alut. obduct.* vertici imposita, abrasis capillis convenit. Ut & *Emplastr. de betonic. pro bregmate usitatum, Catarrhum quemvis sibi sacculus ex succino & sp. vini paratus; item ex chamepyti pulverisat. & ol. succini asperso.*

Ad *navium obstructionem* vesperi ungue partem superiorem nasi inter oculum utrumque oleo *amygdalarum amararum.* Et manè intra nares attrahe succum ex betâ rubrâ cum aq. majoran. extractum calidè. Quod si hoc parum juvet, coque *agaricum cum modico Zinzib. in aq. hordei addit. majoran. & parum oxymelitis.*

Nota: omnium catarrhorum causa sunt cruditates, Crat. & impuritates non tantum ob vitium primæ & secundæ, verùm tertiæ etiam coctionis, quæ unicè propter partium quarumlibet debitam nutritionem fit, cujus depravationis quoque causa est Archæus à causis externis laceratus & proinde munia appropriatæ digestionis negligens. Certissimum namque in Medicina est istud Axioma: Ubi alimentum, ibi quoque excrementum, & ubi nutritio, ibi quoque excrementorum segregatio,

vel, si expultrix langueat, eorundem collectio. Non itaque necesse est, ut ad Catarrhos & humorum destillationes tam anxie refugiamus, cum quælibet pars, si infirmitate quâdam laborat, propria sua excrementa præternaturalia manifestò congerere valeat, eo modo, ut toties *CL. Helmontius exposuit.*

Nota. *Trigonus Saturni Jovis ad Catarrhos extirpandos aptissimus est.*

Capitis Vulneraria Specifica Interna.

Radic. aristoloch. rot. Cyperi rot. caryophyllat. Valerian. Visc. querc. & corylin. de quo notandum optima exinde & cum eo præparari medicamentum in omni capitis vulneratione. Herb. betonic. salvia. verbenæ. veronic. charesfol. quod valdè commendatur, præcipuè autem iuscula exinde confecta; Flores item betonic. salv. stoech. A. lil. convall. primul. veris. aq. fl. hyperic. Ess. fl. hyperic. charesfol. ocul. & Tinctur. fl. bellid. betonic. specific. cephalic. D. Mich. spiritus Vitriol. cephalic. ejusdem.

Nota. In mutationibus Lunæ debent præscribi Cephalica & Epileptica. Præsertim in Sextili & trigono Mercurii. Et si Sol ab hisce accedat ad Jovem aut Venerem, bonum est Medicamenta Thoracica adhibere.

Externa.

Empl. de Betonicâ, quod malaxari pot-

ri potest cum balsamo Indico. Cerotū
vigoris, si de minio. Diapalma quod
misceri potest cum Tacamahaca.

In Oculorum Affectibus Speci- fica Interna.

Euphrasia ritè præparata in omni
valet visus imbecillitate, præmissis
premittendis, unde utimur in infuso,
in quotidiano victu admiscemus ci-
bis. Præstat ipsius *Essentia*, ex quâ &
D. D. Job. Michaël. & Mindererus suū
parant *Ophthalmicum*. Notus etiam
est, ejus spiritus. *Folia senna A. Ri-*
verius in Praxi tanquam specificum,
in affectibus oculorum commendat.
Radic. Chelidon. maj. Valeriana, &
ejus Extractum. Semen fenicul. Si-
leris montani. Aqua Ocularis intern
Mynsicht. vel D. D. Hartmanni, et-
iam proficua sunt.

Nota. Venus utilis est in omnibus
aspectibus ad oculos curandos.

Externa.

Ad Palpebrarum paralyfin Riveri-
us in praxi habet Experimentū, quod
paratur ex balsamo Indico & Can-
tharidibus, quod felici cum successu
D. D. Timæus est expertus, deprehen-
dit tamen & misiones cruentas. lib.
1. Epistol. 1. pag. 5. Præter hunc solus
ferè inter Authores est Zacutus Lusit-
anus, qui de hujus affectus curatione
scripsit lib. 1. prax. Medicin. admi-
rund. obs. 64.

Ad Oculorum Nubeculas ac bebe-
rudinem valet *bepear mustela piscis in*

vitro suspensum & calore moderato
expositum, quod in liquorem resolu-
tur flavum, hoc guttatim oculis affe-
ctis instillatum mira præstat. Vid. P.
Borellus cent. 3. obs. 91. Eundem et-
iam effectum de Lampetra epate con-
firmit. Acrius est Medicamentum,
sed in principio statim exhibendum.

Mucilago sem. psyllii optima etiam
est, si cum aquâ rosar. extrahatur, ut
& serici Tinctura chymicè extracta.
Aq. ex succo chelidonii, stercom ani-
maliū hic quoque locum habent.
Stercus hirundinum decoctum.

Contra suffusionem Collyrium Rio-
lani in tr. 2. de morbis ocularibus
præstantissimum est. Aquam mustelæ
piscis Oswaldi ante omnia commen-
dat D. Job. Michaël. Gentianam
incisam & cum aceto destillato coctâ
oculis instillatam suffusionem tol-
lere testatur Lipsius in tract. de
variol. & morbill. Ex fl. Leucoii bul-
bosi per se destillata aqua magni est
usus.

Contra Ophthalmiam; fundamen-
tum morbosæ ac impetuosæ fer-
mentationis hic nequaquam susque
deque habendum, distensio enim
venularum non provenit à materiâ
acri, quippe quæ potius adstringit,
& exiguas redderet, sed à ferociâ
Spiritus, qui æstuat.

Inter Aquas Ophthalmicas, quæ
variæ habentur, præprimis laudem
meretur Rulandi. Idem aliam ha-
bet ex Formicis polychrestam. Idem
Oleum

Oleum habet Ophthalmicum vel oleū Ghymicum ex papyro.

Aq. Ophthalmica de cancri Crollii.
Instillatur hac *Aqua oculis*, & 24. horarum spatio dicitur vulnera consolidare. Descripsit hujus *aqua* præparationem *Hartmannus*, sed manca est descriptio, *Mysichti* perfectior est. De *aq. fl. Cichorii* vide *Hartmannum*. *Aq. roris majal.* in summitat. fanicul. collecta. *Aqua* consolidæ regalis. cyani, chæresol. ana in Rubedine & contusione discutiens est. It. decoct. rad. symphyt. & sigill. Salomon. vel in *aq. com.* vel in vino arcanis sunt, sed sigillum Salomonis non in tantâ quantitate usurpandū, quantâ symphytum, quia acredo illius facile nocere potest.

Peculiaris aqua Ophthalmica præparatur in destillatione spir. Viatrioli Epileptici cum urina, usurpatur autem tantum phlegma.

Sæpè pluribus in *Ophthalmiâ* frustra tentatis sequens profuit; albumen ovi & pulv. aluminis diu agitatum, donec pulvis consistentiam acquirat, linteosubtili involve, & oculo clauso palpebra impone sæpè renovando. *P. Boerellus* c. 1. obs. 31. Item, sanguis recens columbarum cum *aq. ros. mixtus* & per linteum trajectus oculis inflammatis irroretur.

Contra *Pterygium* oculorum valet *Lapis Medicamentosus*, sed in magnâ quantitate usurpari non debet, quia vim corrodingi habet. Speci-

fica sunt fel lucii piscis, fel hominis, canis & omnium animalium.

Contra *Hypophagma seu oculorū maculam*, *aq. fl. cyani* & chæresol. meritò aliis præferuntur Medicamentis, *Mysicht.* singulare habet Unguentum in Armamentario f. 31. p. 491. quod tamen non omni agro convenit. Summitates hyssopi *aq. f. coctas* *Hartmannus* commendat. & radic. sigill. Salomon. conquassat. in formâ Cataplasmatidis apposit. Vulgò sanguinem è plumis columbarum pullorum expressum calidè oculis indunt. Item pulvis margarit. prepar. inspersus.

In aquâ rosar. dissolvatur sal Armentiacum eâ quantitate, ut linguam leviter feriat, eaq. detineatur per bi-duum aut triduum in vase ex aurichalco confecto, donec ceruleum colorem acquirat. Item infusum vini Rhenani in vase cupreo aurichalco sapphirinâ splendens tinctura in omnibus oculorum affectibus utile est.

Aqua mellis oculorum maculas certissime delet, si penicillo illas tangamus, sed oculorum dolor, si quis sit, primò mulcendus; est enim dolorifica, id quod notandum, *Laz. Riv. in obs. comm. 43.*

Succi rûthæ gutta unica bis in die in oculū instilletur. Id obs. comm. 28.

In *Hordeolo muscæ* abjectis capribus affrieta specificum & præstantissimum sunt remedium.

In *pustulis oculorum* convenit *oleum Saturni*.

In *Ulceribus oculorum* singulare specificum præparatur ex oculis ☿ & exuviis serpentum.

In *Vulneribus Cornea* convenit aq. albumin. ovorum. cum succ. deßill. vid. apud. Keslerum. Succus in vesiculâ Ulmorum collectus. vid. Henr. ab Heer in observ. & Sennert. in Paralipom. p. m. 122.

Oleum rubrum Saturni; Nam si sacchar. Saturni destilletur, prodit primò spiritus, deinde *oleum flavum & rubrum*.

In *Dolore Oculorum* singulare arcanum est *pulpa pomi assi*. Potest quoque mica panis cum lacte muliebri applicari.

Ad compeſcendum dolorem à vulnere seu contusione experimentum sequens est:

Rec. Pom. dulc. no. iij. coq. in f. q. aq. Euphrag. & rosar. ad molli-
tiem, trajiciantur per setaceum, pulpæ trajectæ adde sacchar. albiss. 3ij. camph. gr. xv. croci gr. v. M. applica tepidè cū linteolis duplicatis.

Ad *Aurium Exulcerationem*.

Specifica Interna.

Ex *Betonicâ* Medicamenta interne usurpari possunt, aqua, sirupus & conserva ex fl. conveniunt. *Essentia* lignorum nec contemnenda est, ut & *Tinctura Corallor. cum spirit. lignor. & cephalico specifico*. *Ess. ligni Sassafras. Antimonium diaphor. cum ocu-*

lis ☿ bezoardico Lunari, Solari &c.

Nota. Ulcera, præprimis in infantibus, non nimis citò consolidanda, ne major noxa inde proveniat.

Externa.

Pblegma sp. Vini vim habet peculiarem abstergendi & à putredine præservandi.

Ad ruptionem apostematis in auribus recommendat Jonstonius succū ranunculi; verum hic non facile usurpandus, quia fortior est, & corrosivus, sed pro eo substituendus succus sempervivi cum lacte muliebri.

Decoct. Nicotian. in vino mistum cum melle ros. abstergendi, purificandi & consolidandi vim habet.

Lac etiam caninū commendatur.

Præstans Medicamentum etiam, est ad fluxionem aurium purulentā usus fumi Nicotiane de die unicâ vice haustus.

Contra Vermes aurium oleum corylinum valdè commendatur. Item ol. express. ex nucl. persic. ol. amygd. amar. diacolocynth. Q. Fel sagri vermes quosq. necat.

Contra dolorem aurium internè convenit pulvis anodynus D. D. Michælis. cum specific. cephalic. externè ol. hyoscyam. express. chamamel. Folia enim hyoscyami in dolore & inflammatione aurium egregium sunt arcanum. Vulgus usurpat globulos, quibus fera fuit enecata.

Contra Surditatem internè am-
bra & exinde parata *Essentia* habetur

tur pro singulari arcano, nisi *avvintz* *Deia* subjecti ægroti adsit. *Decoctum* radic. *asari* etiam specificum est. Item spiritus *Acuisticus* *Mindereri* & *Mynsichti*. *sp.* item *Oralgicus* *Mindereri*. Externè ex oleo *Nucleorum Persicorū* per expressionem factū & cum floribus *Persici* infuso, & lege artis clarificato sit *Balsamus*, cujus gutta iij. vel iv. auribus insigni cum auxilio in doloribus, & etiam in tinnitu vel strepitu aurium, nec non in difficultate audiendi instillantur. Item *aq. picar.* cum *castor.* *Ess.* *castor.* *Fel lucii piscis*, aut *perdicū*, *fellis humani* etiam *Essentia* cum *sp. vini* facta à proprietate innatā juvat.

67. Relatum mihi est pro comperto, cuidam surditate laboranti consiliū datum fuisse, ut (præmissis universalibus) intraret Balneum (adhibitā stuphā vel labrō umbilicotenus) non nimis calidum, ut partes calefierent, & sanguis fluidior redderetur, pauld post immitteret cum *gossypio* guttas duas vel tres *aq. apoplectica* in aurem lateris affecti, atque sic laborantem extemplo sanatum fuisse, referebatur simul ægrum sensisse, quasi aliquid in aure decidisset.

Et certè hanc Experientiam multoties veram fuisse testor, inprimis eo in casu, quando nervus auditorius vel etiam tympanum à materiā crassā fuit circumvallatus, quæ à balneo attenuata postmodum facile ab *aq. apoplectica* resolvi potest.

Nec prætereundum hoc loco est *Arcanum*, quod ex *vermiculis* intra lignum *quercinum* & corticem *stabilantibus* cum *ol. rutæ* & *cofin.* componitur. Hòc *D. D. Timæus Naturā* *surdos* curavit. *Descript.* vid. apud *Claud. Deodatum* in lib. de vitā prolongandā ad 120. annos, & *Camerar.* in memorabil. Pro arcano habet *Pravotius* in select. remed. *crocum* & *caryophillos* cum succo *cyclaminis*, quæ *Thom. Barthol. c. 6. b. 77.* solet aqua *rosacea* mista & trita ex *bombace* excipere & auribus immittere.

Contra *Tinnitum* & *Obauditionē* internè commendatur *Ess. lignor.* & *ligni Sassafras*, quia discutit. Externè contra *Tinnitum* *ol. de still. chamemel.* *c. ol. amygdal. amar.* cum *bombace* auribus indi potest. Item: *Zibeth.* *Moschus* & c. cum *bombace* auribus externè applicari potest. Item; cum *fol. Lauri.* com. *absynth.* *b. origani.* *serpill.* *fol. asari,* *hellebor. alb. panis* pinsi potest, qui calidus applicetur, vel ita per se, vel affuso spiritu vini, vel *Ess. castor.* vel *absynth.* ejusmodi *Essent.* ad 3j. vel 3ij. prescribi potest.

Contra *Narium Exulcerationē*, *Ozænam* & *Polypum* *Specifica Interna.*

In *Narium Exulceratione* à *Lue venereā* ortā *Medicamenta* huic Morbo appropriata & cum *Cephalicis* mixta usurpanda sunt. Primò *purgantia*, deinde *Sudorifera*, & tertiò ex-

tiō exsiccantia, q̄ualia Eff. lignor. cū
Eff. fl. anthos. vel Eff. Trumatica.

Si à scorbuto, specifica purgantia,
anti-scorbutica sunt exhibenda, &
semper Medicamenta admiscenda
ex lignis v. g. Spiritus anti-scorbutic-
us cum Eff. lignorum. Valet h̄c et-
iam specificum cephalicum q̄b cinna-
barim Antimonii.

Externa.

Decoctum ligni sancti fact. cum
alōis epatic. in aq. hord. addendo
mell. rosac. it. Decoct. veronic. cum
mell. rosac. Aqua viridis Harimann-
ni. Aqua aluminis ejusd. Ad consoli-
dationem facit decoct. myrrh. & oli-
bani in vino & aceto, in petiis calide
aliquoties applicatum.

In Polypo externè Henricus ab Heer
lib. 1. obs. 28. commendat butyrum,
Antimonii & Mercurii cum arca-
no corallino. Probatum quoq; reme-
dium ad curandum Polypum habet
Riolanus in Morbis narium. P. Potē-
rius in observ. valdè commendat pul-
verem beleotropii naribus bis de die
cum gossypio immisum, qui dissolvit
citra morsum; alii succum Nasturtii
commendant. Turunda radice gen-
tiana magnam absumendi vim habet.
vid. Hartmannus.

In OLFACTUS lesione specifi-
cum est Extractum majorana singu-
lis diebus jejunō ventriculo & vesp̄eri
premissis universalibus sumptum.
Dosis ℥ss. vel ℥j. Ejus item oleum,
à gutt. ij. ad iii. in vino sumptum.

mira præstat. Externa valent sternu-
ramenta. Nodulus ex nigellâ & majo-
ranâ, radix gentiana naribus inserta.
ol. Nicotian.

Contra Hæmorrhagiam narium Specifica Interna.

Sperniola Crollii. gr. 5. vel 6. in
aq. burs. pastoris. Tinctura sulphur.
Vitriol. lapid. hæmatic. sirup. d. succ.
portulac. Comallor. ℥. Muscus cranii
humani. Pulv. ranar. exsicc. Aq.
spermat. ranarum. Nitrum fixum.
quod præ aliis coagulando sanguinem
fistit. Petrus in Nosolog. p. m. 230.
231. Alii Eff. mumie ℥j. adsunt.

Externa.

Stercus Asininum, de hoc vid. Ro-
deric. à Castro de morb. mulier. qui
ex hoc Sirupum conficit & etiam
internè in hæmorrhagiâ narium
commendat.

Radice Cichorii circa festum Ja-
cobi in meridie collectâ dentes sunt
frisandi, quâ sp̄tum sanguinis etiam
composcimus.

Pili è pube muliehr̄i avulsi intru-
dendi naribus virorum hæmorrhagiâ
affectis. Pili autem è pube virili ad-
movendi feminis. vid. Henric. ab
Heer lib. 1. obs. 5.

Bufo arefactus manibus detentus,
dum incalascit, vel axillis suppositus
in febribus malignis.

Sanguis Martii leporis correfactus
in aceto calido sumptus. Cinis Cornu
Vacca.

Cum

Cum Sol & Luna in Arietes conjunguntur Fraxinum ab internodio uno ad aliud uno ictu seca, & cerâ utrinq; sigilla, hoc solâ admotione utere in hamorrhagiis. P. Borellus centur. 3. observ. 78.

Præstantissimum est etiam remedium solus aluminis tactus aut colcotharis à venâ sectâ. Idem c. 4. obs. 7.

Contundatur Urtica communis, plantis pedum, & volis manuum applica, neg. 24. hominum spatium amove, & linteum aquâ frigidâ madefactum testiculis involve, naribusq; inde interioris cepæ partis turundas in aquâ madefactas, naribus primò eâdem aqua mundatis. Aqua autem hac est aq. destill. urtica communis.

Non mediocri vi pollent bursa pastoris & hyosciamus simili modo applicati, vel succus hedera ad ʒi. epotus, vel pili leporis cum atramento naribus inditi. Idem c. 1. obs. 95.

Nari sanguinem stillanti ferrum ignitum supponatur, ut vapor sanguinis torrefacti in nares suscipiatur illi- cò fluxus sedabitur. Thom. Willis. de febris p. 127.

Talus porcinus calcinatus, ad quævis sanguinis fluxum est utilis.

Musci item ex tegulâ imbuatur aceto, & vertici capitis imponatur.

Nihil præstantius est radice Zizania. Item rubra faba in vino cocta. Thom. Bartholinus c. 5. b. 97.

Lapis carphonis tritus & in pol- litem redactus cum lanugine, qua in-

malis cydoniis hæret, naribus in- feratur.

In Hemorrhagiarum instillen- tur in aurem è directo naris sangui- nem fundentis guttæ aliquot acetii rosacei. River. in obs. communicat. obs. 16.

Usitatum etiam est nonnullis seq. Empl. naribus ab extra impositum

Rec. Colcothar. Vitriol. Martis ʒss. musci cran. human. ʒi. mastich. sang. Dracon. ana ʒij. cerat. santal. & Ung. rosac. ana q. f. & ceræ pa- rum. M. f. Empl.

Magna arcana magnetica ad hæ- morrhagiam etiam in Vitriolo lati- tant, quemadmodum ex pulvere Sympathetico hoc ipsum claret. Pul- vis hic sanguini effluenti adsperti- tur, vel potest sanguine imbui, & deinde conflagrari. Vid. Baverotius & Papinius in sine Epistolarum.

Nota: Narcotica summâ cum prudentiâ & non nisi cogente neces- sitate in usum sunt vocanda. Calo- rem enim nativum extinguunt, spiri- tusque figunt & congelant circa membranas cerebri, unde Apople- xia & interceptio vasorum & vitalis Spiritus inter cor & cerebrum. Pe- traus l. c.

In CORTZA potest acetum destill. in siliem ignitum infundi, & vapor naribus excipi.

Item fiat nodulus ex fol. majoran. lil. convall. cum ol. d. majoran. Ap- plice-

plicetur naribus, vel per se, vel in aq. majoran. intinctus.

Contra Lingua Ranulam fungi sambuci in potum injecti valde commendantur.

Rana Nuchæ applicanda juxta Hartmannum. Verum exiguo & nullo cum successu sæpè usurpatum hoc remedium, teste D. D. Johann. Michaël.

Contra Lingua nigredinem in febribus præsertim Ardentibus valet Mucilag. semin. psyllii vel cydon. optime præparata cum aq. semperviv. phlegmate Vitrioli. Tinctur. ros. violar. aq. semperviv. cum succis ☿ & ♀ præparata optima omnium est Medicina. Lapis prunell. misc. cum aqua prunell. semperviv. & Sir. succi semperviv.

Contra Lingua Paralyfin ol. d. anisi commendatur ab Hartmanno. ol. rosm. sp. ceras. n. cum vitriol. destill. misceri potest cum sp. Theriacal. & ejus Extracto; convenit etiam sp. Vitrioli cephalicus. Fricetur etiam Lingua cum Theriacâ mixtâ cum semine Eruca pulverisato. Commendatur etiam conserva st. tunica.

Ad Labiorum Fissuras valet pinguedo, quæ ex cochlearibus ligneis in culinâ ad coquendum usitatis, si igni admoveantur, exstillat: Vile quidem Medicamentum, sed egregii usus; prodest etiam in fissuris papillarum; si adest falsedo, & affectus diu duravit, purgandum no-

dulis. Valet item ol. express. Nuc. Moschat. 3j. ol. olivar. 3i. cera rubr. q. s. f. Linimentum. vel: Rec. pomat. 3j. ol. momordic. 3ss. vel etiam 3j. M. est egregium vulnerarium.

Contra Aphthas sive oris exulcerationes præmissis præmittendis commendatur phlegma vitrioli tinctur. st. aquileg. ros. v. cum phlegmate dicto. Tinctura Lacce. Aq. ex corticib. Nucû cum Sirup. veronic. dianucû. In infantibus spongie sambuci infundantur in aq. fabrorum ferrariorum, & os inde eluatur; vel adhibeatur diamoron. cum mell. rosac. aut oxymell.

Ad Dentium Corrosionem, hujus causa corruptio, quæ præcaveri potest per scalpellum à cibus ex certis lignis, buxo, item testudinis chelonis, quæ singulariter commendantur, factum. Laudani Odontalgici Crollii gr. j. denti impositum cum gossypio; cinis item dentium cervi; Sp. Salis gutta una vel altera cum bombace applicata.

Ad Dentium extractionem facilitandam communiter commendant Ranarum viridium in arboribus dentium pinguedinem. Verum Experimenta defunt. Vid. Strobelbergerus de Podagrâ Dentium.

Contra Dentium mobilitatem succo acacia quotidiè dentes eluantur, it. decoct. fol. quercus cum phlegmate aluminis. Tinctur. Lacce. Ess. Ligni Sassafras. Ung. de aquileg. it. Radic. irid. Fl. bonum halitum spirant, dentes cre-

tes crescere faciunt & corruptiones impediunt.

Nota. *Casus Dentium* ex fundamētis *Helmontianis* oritur ab extinctione fermentalis odoris, qui movet Archēum dentalem ad transmutandum cruorem in alimentatū, id quod accidit vel in summo senio, vel à cadavere extinctis viribus defuncto, cujus causa Archēus est, qui adeo mortē timet. Unde & Dens à cadavere extinctis viribus defuncto, teste *Helmontio* in *Tumulo Pestis*, quælibet dentem hominis vivi solo attactu excidere & marcescere facit. p. m. 857.

Contra Odontalgiam Specifica Externa.

Specifica proprietas agunt *Betonica naso indita* P. Borellus c. 3. obs. 3. *Bursa Pastoris contusa* & auribus indita *avellana* magnitudine sæpè experta est. id. c. 3. obs. 27.

Lignum sympatheticum ex *fraxino* magneticum etiam est.

Canis mortui dens in fornace ustus cum posca mistus, & impositus.

Radix Lapathi acuti ante germinationem in vere collecta, exsiccata & denti dolenti apposita.

Senecta serpentis in vino vel aceto colla. Item *tibia rane terrestres* denti dolenti imposita.

Gummi hedere dentibus insertum.

Riverius in observ. communic. securatum vidisse refert dolorem dentium *Sale fraxini*, quo impletum di-

gitale, mulierum, & arteria temporum applicatum, ubi sentitur pulsatio.

Ex *Pice Burgundica* cum pulvere nucis Moschata P. Borellus Emplastrum conficit & arteria temporali admovet. c. 4. obs. 68. Utile etiam est Empl. ex *Tacamahaca* cum *massiche* preparatum & temporibus applicatum. Thom. Bartholin. cap. 5. histor. 25.

Balsamus Odontalgicus Hartman & D. Johann. Michael. oleum item *Buxi* mira præstant.

Sal Niteri cum *aluminis anatica* portione simul in crucibulo fundatur, adde parum *sulphuris*, ut magis albescat. Postea projice supra marmor & in frustula divide ad usum, denti dolenti impone, mira præstat. P. Borellus c. 1. obs. 98. Thom. Bartholinus c. 5. histor. 54.

Dentium etiam dolores mitigat & vermes ex illis trahit serum *Cervinum* linteo exceptum, & ad ignem liquatum gingivis impositum. Th. Barthol. c. 3. histor. 96. *Gryllorum pulvis* cum bombace denti inditus dolorem ejus sedare perhibetur. Horst. libr. 9. de chirurg. casibus observ. 2.

Ad genarum tumores ex dentium dolore commendatur *ficus inversa* calefacta sæpe renovando interius admota. P. Borellus c. obs. 86.

Odontalgia juxta *HELMONTIUM* oritur à furore & excauscentia dentalis Archēi, cujus causa

causa occasionalis initium sunt salia austera, pontica, acida, acria &c. Quae nascuntur vel ex indigesta materia ultimi sui alimentis, vel ab aliis indigestionibus scaturiunt, quae cum latice illi imbibita ad radicem dentium facile pertingunt, & ibidem Archéum dentalem laceffunt; In pueris, si ad culmen provenerit indignatio, venenum Epilepticum fabricatur per exarthroses Archéi.

Curatio perficitur primo, per sedationem indignati Archéi, per remedia subtilia Archéo grata, veluti sunt balsamica ex gummatibus & aromatibus extracta, qualia Hartmanni ex ol. d. caryophyll. camphorâ &c. Talis est Sotirella parva Mindereri ex ol. express. nuc. Moschat. laud. opiat. spec. diamb. camphor. Extr. croci. ol. d. caryophyll. &c. parata.

Deinde dolor dentium sedatur vel revulso latice aut sero salibus acribus impraegnato per V. S. aut purgationem, vel repulso & intercepto illo, ubi locum habent supra allegata de Bursa Pastoris, de Pice Burgundica, Tacamahacâ, Sale fraxini ex P. Borello & Riverio l. c.

Tertio dolor dentium sedatur etiam ablata causa occasionali, quae, uti dictum, consistit in salibus acidis, ponticis, austeris, acribus &c. quae saturanda alkalibus citra acredinem preparatis ex Martialibus & aliis interne adhibendis.

Dolor dentium evanescit denique etiam mortificato Archéo, id quod per acria perficitur remedia, ut est radix Pyrethri & supra adductum. Borelli ex nitro & alumine confectum. Notandum tamen, horum justam dosin si excefferis, plus damni, quam commodi inde emerfurum.

Stuporem dentium tollunt frictiones ex portulacâ viridi, vel caseo viridi.

In fridore dentium Balsamo Peruviano vero dentibus inuncto non praestantius datur remedium.

Factori & Gangrenae dentium resistit Tinctura Lacca cum ros. v. sang. Dracon. mediante sp. A extracta, addendo ol. ligni Rhodii vel caryophyll. Semel tantum in septimanâ usurpetur. Item Spiritus ex O & Mynsicht. in metu gangrenae valet.

Contra Dentium nigredinem optimum etiam & praestantissimum est Medicamentum Tinctura Lacca Mynsichti, Cinis Tabaci, Rosismarini Radicem Polypodii in aceto & sp. A maceratam tanquam singulare Experimentum commendat Freitagus in Aurorâ Medicâ; exsiccat rursus, & postmodum hæc dentes fricantur. Farina Silie & Lapid. pumicis item Ental. & Dental. Off. sepia piscis cum corall. vel CC. ust. add. crystall. Tartar. non minoris sunt affectus.

Nota. Ubi Tartarus Dentium deest, Medicamenta hæc non cotidie

tidie sunt usurpanda, quia dentes mirum quantum absumunt.

De Gingivarum Affectibus.

Ad Gingivas cruentas ac tumidas valent summitates hyssopi, Scarlei. cum alumin. crud. coct. in anatica portione aq. & vini s. q. cujus decocti s. q. Os bis & ter in die colluatur. P.

Poterius in Pharmacop. spag. l. 1. c. 2.

Alias etiam parum aluminis in Spiritu Sulphuris positum ℥i. cum conserv. buglossi ℥vi. & deterso dentium Tartaro opes calpelli lignei admoveatur instar opiæ & intra quindecim dies carnem gingivarum resituet. P. Borellus c. 2. obs. 55.

Vel: Rec. fol. aquileg. sem. cochlear. ana ʒij radic. Ireos Fl. aluminis ustiana ʒiss. Corall. alb. ʒij. M. f. pulvis irror. ol. d. caryophyll. Item, Gargarism. d. tormentill. Mynsicht Balsam. item Medicamentof. Ejusd.

Nota: Gingivæ cruentæ atque tumidæ causâ est juxta Helmontium cruoris accumulatio, cujus causâ occasionalis est tenuis phlogosis, quæ oritur vel à digestionem in dente ab injuriis externis impeditâ, vel à præsentia hospitis exotici, Salis nimirum acrioris.

De Gurgulionis Affectibus.

Contra Gurgulionis laxationem applicetur capiti fermentum cum succino & adhibeatur Sp. Vini optimus eidem. Piperis item valet comestus. P. Borellus c. 3. obs. 94.

Contra ejus inflammationem facit
 ☉ fixum Saccharum ℥ cum ☉ in aq. prunell. solut. pro gargarismate. Diamoron itidem.

Ad Tonsillarum inflammationem optimum est remedium, si terrâ sigillatâ tangantur, vel in jusculo sensim deglutiantur. P. Borellus l. c.

Contra Anginam Medicamenta Specifica Interna.

Fungus Sambucinus coctus & bibitus. Cancri vivi cum sempervivo contundantur, & aliquid succi hujus expressi in aq. prunella intro concedatur.

Stercus canis albi ossa candida rodentis, collecti mense Julio, seu cum canicula ascendit, in aqua probè coctum & cum roob diamoron, exhibitum.

Rasura dentis apri ℥j. cum ol. amygdal. dulc. & saccharo cand. exhibitâ, prout & in Pleuritide summum est arcanum Fr. Valleriola libr. 2. obs. 10.

Cinis Hirundinum, item cancorum melle mixtus illinatur.

Stercus etiam hirundinum, columbar. anserum, gallinarum, in quibus Sal Nitrosum delitescit, valet.

Ex signaturâ exterrâ profunt fl. papav. rb. prunella. Uvularia, Cervicaria. Morsus Diaboli vel succisa herba etiam specificum est.

Roob Nucum uti in omni faucium affectu rectè commendatur, ita & hic convenit. Et Extractum Nucum,

Quia

quia

quia habet vim alexipharmacam ac præservativam. Habent enim nucleum cortices vim vitriolatam, hinc nonnulli audent exinde præparare *Vitriolum*, & usurpant ad *Tincturam coralliorum* v. *extractionem*.

Secretum Guentzmanni apud Hartmannum paratur ex succo ☞ semper vivo & Sale Ammoniaco.

Medicamenta ex ☐ antimoniato. it. Aq. cordial. Hercul. Saxon. Nec minus decoct. bord. cum ocul. ☞ addit. in fine Lapid. Prunell. vel sp. nitri & sirup. d. Citro. compos. hic quoque conveniunt. Nec minoris efficacia sunt Magisterium dentis apri in aqua prunell. & Sir. d. succ. semper vivi.

Nota. *ANGINA* juxta Helmontium oritur à fermento peregrino sylvestri aut venenato Archei faucium hospitium violante, quo violato irritatur, unde dictum fermentum laticem sive serum ad eluendas fordes destinatum non solum variis commutat larvis, ut saliva inde fiat aquea, mucida, acida, amara, tenax instar fili, sed & si peccet vitio alieno à vitioso viscerum digestionis contracto, magis constringentē reddat, ut faucibus præclusis *Angina* exasperetur, & periculosissima fiat, quæ intra paucas horas hominem interimat. Sin omnis latex fuerit exhaustus, & foris sputatus, tum Natura, ut sibi consulat, ad eluendum hospitem exosum in auxilium vocat cruorem, hinc *Angina*, si diu du-

raverint, solent suppurari; cruor enim evocatus è venis in pus mutatur, & fit postmodum apostema, quod nisi tempestivè rumpatur, hominem suffocat.

Specificæ Externa.

Cataplasma ex nido hirundinum. *Mysichii*. Caput vipere exsiccatum & collo appensum. Serpens si serico rubro suspendatur & suffocetur, sericum illud, præsertim si sanguine istius madefactum sit, valet in *Anginâ* malignâ & omnibus faucium apostematibus. Vid. Bartholetum. Petrum in Nosolog. Angelum Abbat. de viperar. Natur. c. 21. Th. Bartholin. c. 4. b. 73.

Emplastrum Magneticum Excell. D. Andr. Knæselii ex Bufone siccato & succino in tr. Method. Med. febr. malign p. m. 109. Bufo enim similitudine substantiæ fermentum malignum & venenatum extrahere dicitur.

Nota. In *Angina Symptomaticâ* febris malignæ nihil attendendum, priusquam ingens æstus fuerit mitigatus, corpus evacuatum, alteratum, & partes à veneno fuerint præservatæ. Deinde, somnus ut in omnibus internis inflammationibus, sicin hæc quoque remis & velis fugiendus est. Nam juxta Medicorum Principem, sanguis in somno magis intrò repit, unde humorum defluxus ad partem affectam augeri posset, Petrus l.c.

Con-

**Contra Strumas seu Scrophulas
Medicamenta Specifica**

Interna.

Radix Scrophularia specificè prodest. Cinis Spongiarum. Vid. Hartmannus. Lapis spongia. Radic. Rusci 3j. singulis diebus cum vino absument. Cineres Talpa cum decoct. Scrophular. Esu serpentum commendat Zacutus Lusitanus, quia resistunt malignitati, vimq. purificandi & absorbendi habent. Magister. spinar. viperar. cum cran. humano. Arcanum duplicatum Mynsiebi.

*Nota. In hoc Affectu debent singula Medicamenta Lunâ decrescen-
te exhiberi.*

Externa.

*Prodest pinguedo serpentum. Fo-
liorum cupressi pulvis cum vino in-
massam redigatur, & strumis impo-
natur, non nisi tertiô die solvendum.
vid. P. Borellus c. 2. obs. 67. & c. 4.
obs. 38.*

*Contra Bronchocelen internè con-
veniunt Carminativa ex fl. chamem.
ol. chamemel. smaragd. Eff. carmi-
nativa D. Michaelis. Externè Empl.
d. baccis lauri. cum ol. hamamel.
malaxi. vid. Aurel. Severinus in Effi-
caci Medicinâ.*

Contra Raucedinem Specifica

Interna.

*Lobelius exemplum curatæ rau-
cedinis habet, quæ per aliquot an-
nos duraverat, perfectitque singu-*

*lariter à se invento Sirupo Arteriacò
seu de Erysimò. Cujus descriptio ex-
tat in ejus operibus.*

*Brassica specificè prodest in ejus-
modi affectu, etiamsi summitates
saltem ejus commendantur.*

*In Raucedine à frigore contra-
ctâ valet haustus fumi Tabaci, vet.
fumi florum Sulphuris per os excepto
cum salviæ foliis, P. Borellus cap. 4.
obs. 28.*

*Sequens Evporiston sapè à me
est probatum. Rec. fl. præon. lil.
convall. lavendul. salviæ crucigeræ.
filix. rorism. betonic. ana p. iij. in-
cis. coq. in cerevisiâ, adde in fine
Aq. ceras. nigrorum. f. Gargarism.*

Contra Phthisin Specifica

Interna.

*Remedia singularitates spondens
vulneraria illa, inquit CL. Helmon-
tius, quæ Archæum pacant, à corrup-
tione divertunt, hincq. furores vul-
neri solitos compefcunt. p. m 211. Et
Balthaf. Timæus à Gûldenkleer libr. 2.
Epistol. 3.*

*Aq. heder. terrestr. cum tertiâ par-
te aq. portulac. & in ruptione vene
cum tertiâ parte aq. cyclaminis
commendatur à Petrao in Nesolog.*

Aq. Pilosell. millefolii.

*Decoctum Symphyti, item betonic.
ac Pimpinell. cum conservo. rosar. ve-
ter. indic. China mirè commendatur.*

*Secretum Freitagii vid. in Diss. de
Morbis substantia.*

Qq 2

Vero-

Veronica cum cerevisiâ fermentatâ infusa.

Aq. destill. Pulmon. & sanguinis vitulini cum ordinario potu mista.

Pulv. radic. Tusilaginis. c. sacchar. cand. misce dos. manè, post meridiem & vespere quantum duabus cuspidibus cultelli sumi potest.

Succus Tusilaginis recentis tempore estivo cottidie sumptus cum brodio quodam calido.

Item, recipe radic. Tusilag. cum glycyrrhic. & veronic. indantur caponi & decoctum servetur pro usu cottidiano.

Decoct. gnaphalii montan. borragin. roris Sois. cum liquiriz. & pasul. in jussulo carnis factum, p. Poterii est. Conserva Hieracii etiam utilis.

Decoctum Bugule in jussulo vervecis factum maximè confert. It. fl. Tusilaginis.

Nullum etiam præstantius in Phthisi remedium est lacte humano, teste Riverio in obs. communic. p. m. 327. Velejus butyro consentiente P. Borello c. 3. obs. 82. Ex cranio hominis triginta circiter annorum. vide arcanum contra Phthisin in Balthaf. Timæo à Guldengklee libr. 2. Epistol. 3. & quid de illo statuendum.

Nota. Phthisis ex Helmontianâ doctrinâ oritur etiam à quodam fermento peregrino, cujus ratione errores vegetatricis in Pulmone contingunt, ut ex bono alimento flava & cinerea sputa producantur.

Si adsunt humores acres scorbutici, potest usurpari Fumaria cum Medicamentis Phthificis mixta. Potest quoque tempore matutino & vespertino Succus fumarie cum lacte exhiberi. Vid. Zacut. Lufit. de M. Ph.

Solâ Aquâ destillatâ exasuantis sanguinis porcelli aliquot phthifici fuere restituti.

Lac Caprinum aut Asinum etiâ commendatur, nisi æger illa abhorreat, eam ob causam, quia abstergant & humoribus acrimoniam demunt. Imo magis proderunt, si ista animalia specificis fuerint enutrita. Rectius autem aliquot horis ante cibum sumuntur adhuc calidè.

Nota. Jupiter utilis est in omnibus aspectibus ad Morbos Pulmonum curandos.

Item. Quadratus Jovis & Mercurii commendat curam in Phthificis instituendam. Item Trigonus Jovis & Mercurii. It. Sextilis Jovis & Mercurii. Item Conjunctio Jovis Veneris & Jovis Mercurii inservit, felici totius massæ sanguineæ curæ phthificis curandis salutaris, Item Oppositio Jovis Mercurii hic etiam non excludenda.

Externa.

Unguentum ex pinguedine glirium montanorum convenit. It. Pinguedine Galli Indici rec. spina dorsi inungatur.

Pro Balneo ol. olivar. quibusdam commendatur. Verum sciendum est, si ad-

si adsit febris lenta, hoc nequaquam esse adhibendum, non modo enim nihil adjuvat, sed & plurimum lædit. Caterum in hæcicâ febre, nisi putridam habeat conjunctam, prodesse, nemo Artis Medicæ peritus ignorabit. Quo in casu commendatur etiam *infessus in semicupio tepido ex decocto bordei & amygdal. dulc. panato*, per triduum bis in die.

Ung. etiam Resumptivo cum ol. rosar. vel violarum Pectus & spina inungenda. Imponenda etiam *rasum carnis cucurbitarum cum lacte cocta*.

Nonnulli Phræbiscos sanant evacuato ex brachiis egrorum sanguine & gallo gallinaceo propinato.

Antipleuripnevmonica Specifica Interna.

Decoctum fl. papaveris rubeorum cum Sirupo violaceo. Item Floris bujus siccati 3℔. cum decocto pimpinelæ & scabiosæ detur. Hi enim flores teste Vallerioli obs. Medic. 5. libr. 5. & observ. 10. ejusd. libri in Pleuritide levandâ mirificam vim habent. Consistente Helmontio in tr. pleura Furis. Ex hisceparari potest Tinctura.

Specificæ item sunt carduus b. & M. & præcipue. Ejus semen, scabiosæ, radix Lappæ major, cujus ea vis perhibetur, ut sanguinem coagulatum, vel extra corpus aspersum dissolvat. Cynosbati flos candidus Papaver mollesumofum. Papav. rb. Anagallis fl. rubr. cortex avellan. rubr. Aq. fl. acaciæ, carthami. Eryngii. fl. buxi

pulveris. ad 3j. cum aq. papav. rb. sanguinem mirificè purgat. fl. bellid. v. Succus cichor. sylv. Põmum coctum cum 3j. thuris. River. c. 1. obs. 56. Fuliginis camini 3℔ cum aq. card. b. c. 2. obs. 79.

Dens apri. Mandibul. luc. pisc. Tali Leporum. ras. priapi cervi vel tauri. fercus eqvinum. Cruor birci, non quidem venalis, sed qui ex birco, cornibus suspenso, & alligatis pedibus postremis ad cornua abscessis testibus collectus est, teste CL. Helmontio l. c. antecellit omnia.

Oleum lini recens. expressum & ante usum aquâ aliquâ appropriatâ lotum ad 3ij. adsumptum.

Magisterium Pleuriticum D. Job, Michaël.

Spiritus Anti-Pleuriticus ejusdem. Tinctura Anti-Pleuritica Mynsicht. Et ejusdem species pleuritica.

Nitrum Antimonii præparatum in Epidemicâ. Tinctura Bezoardica. Sp. Nitri. aperitiv. Penotti; Bezoardicum minerale f. & solare. Antimonium diaphoreticum. Oculi cancri &c.

Quomodo hæc specifica suam operationem absolvant, alii aliter sentiunt. CL. Helmontius cum omnis Pleuritidis causam proximam transferat in cruorem extravasatum ab ejus acore causatum, condignum Pleuritidis remedium statuit teneri in eo, quando Archæum ab acescendi conceptu avertit; Ideoque putat dicta

dicta appropriata esse Archéo amica, causam immediatam in Archéo corrigere, acorem tollere, & ad diaphoresin disponere cruorem, dolorem pacare, dum aciditatem extinguunt. Ablato quoque acoris fermento, resolvunt quantum posunt cruoris extravasati, reliquumque neglectâ puris destinatione tempestivè rejiciunt per tussim. Quæ causæ etiam est, quod eadem remedia propinentur contra casum ab alto, quatenus cruorem resolvunt, id est, spinam auferunt, venenum tollunt, & eatenus locum incarnant. *in tr. Pleura Furens, §. 32.*

Externa.

Oleum Camphoræ Mynsicht. Ol. Anodynum ejusdem. ol. sesamini. it. nucib juland. & sem. papav. express. ping. muria montana ol. express. amygdal. d. chamemel. violar. & c. Ung. dialib. P. Poterius c. 2. cur. 50. sequens fomentum commendat factum ex sol. malv. violar. prasii alb. camomill. semin. lini anatica portione coctis in aq. f. s. q. Dolore sedato adhibet linimentum ex butyr. recent. non salito, ol. amygd. d. ping. gallinæ ana. & M. pro linimento.

In Empyemate valet decoctum. Guajaci cum pectoralibus exhibitum. Succus hedera terr. cum thure diapedni. in Loosch compositus.

Sirup. Nicotiana legitime preparatus cum aq. heder. terr. Sirup. de Symphyt. de althea Fernel.

Præ omnibus decocto *Nicotiana* vix datur præstantius, sed ritè sit præparatum & per digestionem depuratum, alias gravissima excitat symptomata, de quo vid. *Ferdinand. Ephanii hist. 45. in suis Consil.*

Contra Tabem Dorſalem.

Hoc malum ut plurimum à nimio Veneris oritur usu, unde nonnulli ex modernis non sine ratione statuunt seminis materiam suppeditari à spinali medullâ & per nervos derivari ad partes genitales; quæ si in nimia excernatur abundantia, dictas partes debilitari & inde præsentem oriri affectum. *Vid. Ferd. Epiphani in Epistol. & Schænborn.*

Conveniunt in hoc affectu restau-rantia, bumeſcantia, qualia lac capræ nigra, de quo vid. *Zacut. Lusitan. lib. 1. prax. Medic. admir. observ.* Deinde commendatur Medicamenta ex nucleis pinis, pistaceis non rancidis, & amygd. d. Electuar. resumptiv. putris analepticus, morsuli nutrites & confortantes.

Pro Conſortatione Spirituum non datur præstantius *Ambrâ* in substantiâ, vel *Essentiâ* ejusd. ol. expressum ex pineis & pistac cum vino & *ambrâ* exhibitum. Externè conveniunt unctioniones Dorſi unguento resumptivo; ol. amygdal. dulc. & pistac. pingued. Galli Indici. recens.

Contra *Dyspnæam* faciunt decoct. radic. enul. fœnicul. Cinnabar. Antimonii Sulphur solare Antimonii, si à fumo

fano argenti vivi malum contrarium fuerit.

Si autem à Scabie ad interiores partes repulsâ oriatur hic affectus, usurpari debet *Essentia Elenii*. & *sumaria*, decoct. Elenii. ꝯ. diaphor. tin-ctura Sulphuris Antimonii.

Quandoque à potu frigido Dyspnœa oriri solet, & tunc convenit specificum & secretum infallibile *Acetarium ex Bellide* (Baumballichen.) *Mindereri in Medicinâ militari*. Eundem affectum solo succo bellidæ curavit D. Joh. Michaëlis.

Anti-Asthmatica Specifica sunt in præservatione fecul. Aronis cum fl. Aris in Sirupo de hispidulâ vel Sirupo. Nicotiane cum Sp. Aris præparato permixta. Gregor. Horst. libr. 5. observ. 32. Extrah. Elenii Elixir pectoral. D. Johann. Michaël. Magister. benzoï.

In Curatione Spiritus gummi Ammoniac. cum virid. are. Asthmaticus D. Joh. Mich. Oxymel. sq. Aq. Asthmatic. Rudolph. Sirup. Asthmatic. Mynsichti. de succo Marrubii. Vinum millepedum, seu asellorum. It. Gummi Ammoniacum Zist. cum aq. hyssop. Ziv. & vini opr. Zij. M. & f. haustus. Fol. rorismar. cum vino coct. addito melle colata tempore somni hausta mira præstant. Borell. c. 4. obs. 46.

In Asthmate puerorum & senum valdè etiam prodest sperma cæti. Alium plantis pedum alligatum expectorat.

Anti-Bechica Specifica in materiâ crassâ sunt oxymel. sq. Sir. d. hyssop. marrub. Tusfilagin. fecul. aron. fl. Ar. Magister. benzoï. spec. diatr. Extrah. helenii. Aq. asthmatic. Rulandi. Elixir. pectoral. D. Joh. Michael. Elixir. præpriet. R. quod in principio videtur exasperare malum; sed continuatum per aliquot dies juvat. Balsamus Ar. cum ol. fenicul. Lac. Aris.

In Tussi infantum commendatur ol. expressum amygdal. dulc. c. saccharo. cand.

Si à Catarrho oriatur, conveniunt Emplastra capiti imposita, cucupha. &c.

In Epidemicâ adhibenda, quæ simul vim alexipharmacam habent, ut scabiosa, helenium &c.

In Tenui materiâ præstant Sirup. violarum de jujub. papav. s. papav. rb. Aq. Pulmon. vitecl. aq. papav. rb. Laudan. opiat. Pulv. anodynus mixtus cum Saccharo cand. & somni tempore exhibitus. spec. diatragac. fr. diapenid. Bolus Armen. preparatus. Loob. sanum & expert. de pulmon. vulp.

Tussis aliquando etiam à Scorbuticâ dependet dispositione, quæ pectoralibus exasperatur, & anti-scorbuticis extirpatur.

Anti-Hæmoptica Specifica Interna.

Grumi sanguinis in principio sunt dissolvendi, ne glutinatio impediatur. quod fieri potest oxymeto tepido bis vel

vel ter unâ die ad ℥iij. vel ℥iv. Sit autem ita mistum, ut pota sit jucundū, ne ob acutum tussim copiosus excitet. Si hisce nihil efficitur, ad fortiora veniendum, coagulū leporis, bœdi, ocul. ☿ Mumiā, sperma cati, Antimonium diaphor. Tincturam bezoar. dic. D. D. Joh. Michaëlis.

Hæc exhibenda statim ab initio, si malum proveniat ab *dyacutis*, sin autem a rupturâ primò sistendus est fluxus, nam ille hîc plus urget, quàm concretio, deinde sanguis dissolvendus. Sistitur autem fluxus pulvere Scaligeri & Heurnii, cujus ingredientia sunt sem. papav. alb. hyoscyam. alb. Lapis hematit. Hujus autem usus diu non est continuandus ob semen hyoscyami, quod noxium valde est. Hu adde Tincturam Sulphuris vitrioli. Muscum cranii humani. Sperniot. Crollii. Sir. de portulac. Corall. symphyr. Fernel. Croc. $\frac{1}{2}$ adstrictiv. Extract. tormentill. bistort. c. sacchar. rosar. veter. CC. usq. & preparat. Corall. v. preparat. Tinctura lapid. hematit. Bolus Armenus preparat. Succum Urticæ Amatus Lufitanus & P. Borellus mirè predicant, quem ad 5. vel 6. dies exhibuerunt, singulis scilicet diebus quatuor uncias jejuno stomacho. Imo & ipsam urticam in coctam jure pulli sepe comedendam dabant.

Decoctum etiam millefolii fl. alb. & lut. cum radic. tormentill. & fol. recent. & pimpinell. major, summè

efficax est, addendo conserv. rosar.

Aq. bursa pastoris, plantaginis, portulac. cum Sirup. de Symphyre. vel Corall. mira etiam præstant. Lignum quercinum in vino coctum & bibitum.

Inter secreta quidam referunt succum bœdera terrestris, si ex illius ℥iv. & marrubii ℥ij. paretur Looch, addendo thuris, Myrrh. ana ℥j. diapenid. 3ss.

Externa.

Bufo transfossus ☉ existente in, & exsiccatus, si in manibus teneatur, certum est experimentum per sympathiam. Valet etiam de pectore suspensus. Bursa pastoris recens pulsibus applicata.

Decoctum ex musco prunor. sylv. justo tempore collecto fact. in aqua portulac. pro gargarismate. Item, decoctum centinodii axillis aut genibus impositum.

Nota I. Extra paroxysmum, convenit Essentia traumatica, & si appareat adhuc aliquid cruoris, misceatur cum Tinctura Aris & Li.

II Si sanguis plurimum aqueus & serosus sit, ut plerunque in omni hæmorrhagiâ contingere solet, rhabbari pulveris ℥j. singulis diebus manè horâ unâ ante pastum â sedatâ hæmoptysi conveniet. Sic enim sanguis, expurgatis paulatim serosis illius humoribus, pristinam suam crassitiem recuperare poterit. Vel poterit idem Rhab sumi ad ℥j. semel in septimanâ, Aliàs purgantia hîc planè

planè exulare debent. *Casalpinus in Catopt. Medic. Art. l. 6. c. 16.*

Hæmoptysin aliquoties feliciter curavi cum pulvere *Lapis hæmatis* in emulsione amygdal. dulcium cum papav. alb. Huic affectui observavi semper *Phthisin* succedere & tandem ipsam mortem. Duo tamen suppetunt felices *Curationis* *Exempla*.

COMITISSÆ Schwartzenburgk & Hobenstein, quæ Rudolphopoli se tenet, Filia nati major duorum annorum *Æo. 1649.* incidit in febrim ardentem continuam cum tussi, die quinto *hæmoptysi* ex ruptione vasorum pulmonis superveniente, cui circa vesperam *D. D. Mæbius p. m.* accedens, remediis aliis nihil juvantibus, dedit *Lapid. hæmatit. 3ss. Magister. Corallor. Perlar. ana gr. v. in emulsione amygdal. dulc. papav. alb. cum aq. tormentill. ros. v. papav. rb. paratâ, & illico hoc symptoma fuit sedatum.* Insuper ligaturæ fortes crurum cum serico rubro fuere adhibitæ. Idem sericum & collo. & brachiis leviori tamen stricturâ fuit obductum, *Lapisg. hæmatites* major manibus tractatus. Febrî quoque obviatum est *Tincturâ refriger. in decoct. radic. Scorzonæ. bord. rufur. CC. passul. min. glycyrrhiz.* Bis etiam exhibitum fuit *Bezoardicum Martiale.*

Tandem 14. die Febre planè cessante remansit inappetentia, tussis

per intervalla recurrens, cum rejectione puris flavi copiosi pulmonis ex vasorum ruptione lesionem indicantis. Tunc præscriptis *Excell. Mæbius Lactis humani* usum ad quatuor septimanas, ut & *fl. ♀ Myrrhar. cum Magister. Corallor. Perlar. & ambrâ. Et* pedetentim rediere vires, tamesque tussi evanescente.

Lac humanum fumebatur manè jejuno ventriculo, à quo ad 4. horas ab omni cibo & potu arcebatur ægra. Pulvis autem compositus, de quo dictum, tribus horis ante coenam in emulsione semini 4. fr. major. offerebatur. *Suffumigia* quoque sæpius è *Mastiche* instituebatur. Et ita DEO benedicente à *Phthisi* incipiente ægrota fuit omninò liberata.

Juvenis octodecim annorum *Scholaris JOHANNES Schmid* Ictero flavo per trimestre spatium antea laborans demum curatus incidit in *Hæmoptysin* cum purulentâ excretionem, dolore item à jugulo ad costas nothas in latere dextro acuto sese extendente, febrique continuâ symptomaticâ conjunctâ, cujus vehementia inflammationis magnitudinem sequebatur, & noctu inprimis cum delirio & agrypnia exacerbabatur. Tussis etiam sicca cum dyspnoeâ aderat. Pulsus modo vehemens, durus, modo debilis. Urina rubra, crassa cum sedimento rubro

Hunc affectum hepatis inflammationem cum hæmoptysi ex ruptione

Rr

alicius

aliquis vasis in latere dextro. Suspensorii hepatis monstrabat locus affectus & cruoris per sputum excretio. At miretur quispiam, quomodo per sputum & excretionem materia cruenta & purulenta potuerit evacuari. Sciendum, per vasa suspensorii epatis ad thoracem hanc materiam fuisse transmissam, cum dolor sese extenderet ad costas notas lateris dextri. Similem ferme Morbi historiam refert *Duretus in annotat. Hollerii libr. 1. c. 26. de Internis Morbis*. Vidi, inquit, à tribus annis in hac Civitate Senatorem Clarissimum, qui cum ardenti febre correptus spumantem sanguinem spueret, falso iudicatus est Pleuriticus, quia non à thorace, sed ab hepate inflammato sanguinem spuebat cum hypochondrii dextri dolore & sine dolore lateris, tandem interiit, dissecto hujus cadavere inventum est fibris quibusdam connexum, hepar cum nothis costis, ut inde vix avelli potuerit.

Sed ego divinâ benedictione hujus affectus curationem salvis ægri rebus ad finem perduxì sequentibus.

Eâdem die, quâ accessi, illicò institui Venæ medianæ sectionem in brachio dextro ad 3iv.

Binis elapsis horis decoctum ex radic. Scorzonæ. acetos. c. fl. belid. rubr. in aq. acetos. & scabios. addito Sirup. Myrtillor. & Tinctur. Lapid. hæmatit. conficiendum cura-

vi, interposito usu Bezoardic. Martialis, cum Sale meo anodyno refrigerante & Magister. Corallor. Lapid. hæmatit. Perlar. cum ebore s. Δ . Keuterlingio nuptâ Tincturâ refrigerante cum Sp. Martis acidulâ Externè imposito Ceroto Santalino cû Ung. refriger. Gal. & Sacchar. Saturni.

Ab hisce inflammatio cum febre remisit intra octiduum & materia purulenta summâ in copiâ cum urinâ multâ excreta fuit, quam postea Diureticis mundantibus, & eluentibus absterfisvis magis magisq; promovimus.

In declinatione successit tumor pedum œdematosus, qui tamen, progressu temporis pedetentim etiam sublatus fuit. Hunc Juvenem. Anno 1654. duobus ab hac curatione annis elapsis tandem Wittebergæ phthisi correptum interiisse ab aliis percepi.

Contra Palpitationem Cordis. Specifica Interna.

In Paroxysmo conveniunt Aq. cordis cervi compos. D. Job. Michaelis. Tinctur. Corall. v. cum aq. Cord. cervi. Ess. & Sp. Meliss. aq. Meliss. c. vino & cinamomo. fl. borragin. cordial. Saxon. Spiritus Theriacal. Tinctura Bezoardica D. Johann. Michaelis. Off. de corde Cervi. Ebur. s. ign. Margarit. corall. smaragd. hyacinth. preparata.

Mumia hominis sani in aqua cinamomi aliquoties adhibita.

Siru-

Sirupus de canellâ, fl. tunic. Meliss.
De pomis redolentibus ritè preparati
juxta modum Zwelfferianum. Con-
fect. alkermes & Mosch. & ambr.

Sequentem Spiritum Regium ego
maximè proficuum in ejusmodi
affectu deprehendi.

Rec. Spiritus mei Martis volatilis
per singularem enchirium preparati.
℞iſt. Sp. Rosar. rectific. ℥ivſb.

Infusi ſtent in loco tepido vaſe
clauſo per octiduum, poſtmodum
dentur in phiolam vitream, capitel-
lo imponantur Ambra ʒſſ. Moschi ʒj.
& gradatim per arenam deſtillen-
tur. Spiritui deſtillato adde confe-
ctionem alkermes q ſ.

Liquor Perlarum. Corallorum.

Si ex malignitate palpitatio cor-
dis ſuam traxerit originem, convenit
CC. ſolare, (quod Hartmannus fru-
ctus Calvarie vocat) Tinctura Solis
cum ol. cinamom. Myſſicht. Theriaca
Smaragdin. à Caſtro. Bezoardicum.
Solare, Martiale &c.

Uſus ol. d. citri vel cinamomi in
rotulis multum prodeſt.

Nota. Si palpitatio à morbo vir-
gineo & obſtructionibus menſium
oriatur, cordialia locū non habent,
ſed curatio ad ipſum morbum eſt
dirigenda, aperientibus Martialibus,
Tartareis &c. Pari pacto, ſi à Me-
lancholiâ & malo hypochondriaco,
curatio ad ipſum morbū dirigenda.

Si à vermibus, miſcenda ſunt
cordialia cum Bezoardicis.

Nota. Sextilis Jovis Solis com-
mendat confortantia.

Externa.

Externè convenit ol. d. Meliſſ. Ci-
tri deſtill. Carſuncul. Baſamus Cor-
dialis D. Job Michælis, apopleſticus.
Cinamomi. Ambra liquida.

Pro Topico ſpecifico commendatur
Theriaca externè adhibita, quæ pe-
nè inveteratam tollit. Inungatur
etiam Cor pinguedine Gallina rec.
ac aq. roſar. lot. adde ol. d. Cinamom.
Mosch. ambr. &c.

Contra Lipothymiam Specifica
Interna.

Effentia Croci per aq. d. vitis ex-
tracta. Aq. Cinamomi borraginata.
Eff. Meliſſ. Tinctur. fl. borragin. ſupra
Alembicum elevata. Tinctur. confect.
alkermes de hyacinth. Eff. ambra. c.
ſp. roſar.

Nota. In confortantibus non tam
caliditas & frigiditas, quàm virtus
ſpecifica intrinſeca eſt ſpectanda.
Petrus in Noſolog.

In Paroxyſmo palatum Theriac.
Mirbridat. aq. cinamom. borraginat.
ut & illius oleo illinatur. Poſt hæc
facies aq. & ſp. roſar. lil. convall. aq.
cinamom. fl. arant. citri Carſuncul.
conſpergatur. Acetum cberinum. lil.
convall. roſ. rub. Id. temporibus fron-
ti & pulſibus applicetur, ut & Baſa-
mus citri, apopleſticus ex ol. carbu-
culi.

Sal commune præſantiſſimum quo-

Rr 2

que

que est remedium, si labra eo fricentur, aut eger illud masticaverit, vel vole manuum ac pedum eo fricentur.

De Mammillarum Morbis.

Contra Mammillarum inflammationem.

Empl. Mynsicht. ex spermate cæti. galban. & cerâ albâ. It. phlegma vitrioli. Aq. cicut. spermat. ranarum. Nullam præstantius datur in inflammatione remedium, quam specula illa pavonis minutissimè concisa, & internè cum vino vel cerevisiâ exhibita. Empl. de Cicuta. spermat. ranar. c. ol. rosar. malax. Ung. de cicuta Hildani.

Ad Mammillarum Scirrhosos Tumores, qui in cancrum vergunt.

Rec. Pulpæ pomorum Borsdorfienf. rapar. major. ana ʒj. coq. cum lacte caprino ad pultis consist. adde medull. panis. albiss. ʒss. farin. fabar. sem. fœn. græcum ana ʒij. fol. alth. brassic. rubr. fl. malv. arborefc. ros. alb. ana ʒj. ficuum no. vij. Croci or. ʒss. c. ol. rosac. f. Cataplasma. Per tres dies applicetur. Si vis magis emollire, adde ʒj. diachyli f. rupto apostemate pro majori maturatione materiæ, adde Diachyl. compos. ʒj.

Eodem Cataplasmate curavi per Analogismum ejusmodi Tumorem umbilici ante aliquot annos in puellâ quâdam in abscessum internum abdominis inter Peritonæum & mu-

sculos abdominis contentum & denique cum purulentâ materiâ per ipsum umbilicū propullulantem nō sine gravissimis & nunquam ferè auditis stipatum symptomatibus. Hæc puella viro nupta jam est, & mater filiorum duorum, quam Deus ter Opt. Max. diu salvam velit & prolificam.

Contra Mammillarum Fissuras.

Has optimè sanat oleum ex nucleis recens expressum, insperso saccharo desuper. Lazar. Riverius in observ. comm. 14.

Sequenti Ung. nosrates utuntur mulieres prægnantes aliquot septimanas ante partum manè & vesperi papillas inungendo, ne post partum fissuras patiantur.

Rec. Ol. ovor. rec. express. medullæ bovis, seu hircini. butyr. caprini ana s. q. f. linimentum. Post inunctionem magna molis nux Moschata excavata & intus Terebinthinâ Venetâ obducta papillis imposita semper retineatur.

Contra Cancrum Mammarum.

Aqua Calcu viva. spermat. ranarum pomorum putrid. papay. rh. Plantaginis per plumbea Instrumenta destillata exterius applicata. Phlegma Vitrioli. succus virg. aur. Solani plantaginis. onopordi. Sal fuliginis & ejusd. Spiritus. ol. Sulphuris Rulandi. Empl. contra cancrum Penotti & Fabrici. Hild. pulv. ranar. calcir. & bufonum Empl. misceatur tanquam speciei-

Specificum. vid. Laz. Riverius observ. communic. 20. 21. P. Borell. c. 2. obs. 67.

Contra Lactis Defectum Specifica Interna.

Crystallus preparatus. Lac Luna tanquam singulare specificum commendatur a Brunn Professore Basiliensi. Sem. fœnicul. Nigella. Confect. fœnicul. ol. d. fœnicul. spec. diacrysell. Mynsicht. Rosula ejusd. Caro mammillarum vacca juvenula in cibo adsumpta. Fieri etiam potest emulso ex aq. Lactuc. fœnicul. Card. M. cum semin. fœnicul. 4. fr. major. Lactuc. Demum cucurbitula applicentur non solum dorso juxta Hipp. l. 2. Epid. f. 3. monitum, verum etiam ipsis papulis aliquot horarum spatio apponantur. Scythæ, referente Herodoto lib. 4. uteros equarum statu per pudendum offeis fistulis immisso implent, iusq. tumefactis ad mammas lactis copiam præcipitant.

Convenit etiam frictio Mammillarum finitâ coctione cum panno aspero, quo Lac ad mammas alligatur.

Contra Lactis Redundantiam Specifica.

Lac prius penitus exsugatur antequam Medicamenta illud. absumentia adhibentur, qualia semin. Coriandr. Cymini radix apit. Mentha per se & ejus aqua specificum Morelli. Empl. Mynsicht.

Contra Lactis Coagulationem.

Pulv. radic. Ostrutii seu imperatoria 3℔. vel 3j. manè haustus cum cerevisia calidâ.

Exterius imponatur nepeta recens contusa, vel Anagallis rec. aut mentha crispa.

De Affectibus Ventriculi.

Ad Oesophagi calorem, ruborem, & asperitatem valet Sirup. d. succo borragin. bugloss. It. conveniunt mucilagines semin. cydon. &c. Nocent omnia, quæ actu frigida sunt.

Ventriculum corroborant Ebur f. ignis Magisterium resolubile Conallorû rubr. Tunica ventriculi gallina interiores. Stomachus lupi, modicè tamè in usurpetur, alias voracitatè inducit.

In Ventriculi diatresi calidâ conducunt Tinctur. Fiotar. rosar. bellid. cum sp. Martis meo volatili parata. Epatic. rubr. Decoctum citri Mynsichti. Tinctura ☉ ejusd. aq. acetos. stomachal. ejusd.

In Diatresi ventriculi frigidâ valent Eff. absynth. cum Spirit. & Extract. proprio parat. Elixir stomachal. Mynsicht. D. Job. Michaël. cum sp. Vitriol. philosoph. Externè inferviunt Empl. stomachal. Craton. cum gum. Tacamahac. & ol. stomachal. Craton. format. It. Balsamus stomachal. &c. Absynthium viride intra calceos gestatum.

Nota. Sextilis Martis & Solis frigide medetur ventriculi intemperiei.

Ad Ventriculi Tumorem ab inflammatione internè convenit aq. plantagin. papav. rb. Virg. aur. rosar. fr. cum Sirup. papav. rb. Carb. b. &c. Decoct. hordei, in quo pauxillum cinamomi est incoct. addendo Roob Rib. Berber. &c. It. Sacchar. Saturni gr. iij. vel iv. cum aq. rosar. exhibeantur. facchar. Saturni cum Oetro preparatum. Externè in principio adhibeantur. aq. plantagin. rosar. cum sacchar. Saturni. M. It. Ung. refriger. Gal. rosar. facchar. Saturni.

Abscessum Ventriculi rumpit aqua scabios. cum ejus Sirupo. Sp. Tartari. Bezoardicum minerale s. Antimoniū diaphoreticum.

Ad ventriculi Tumorem ab inflatione internè valet Eff. chamemel. Romani. Eff. carminativ. D. Job. Michaël. ol. d. cym. cortic. aurant. chamemel. smaragdin. Zedoar. Aq. carminativ. Dorncreil. Externè applicentur fl. chamemel. Rom sem. cymini. carui. fenicul. anis. Zedoar. cortic. aurant. cum sacculo.

Ad Vulnèra ventriculi internè commendantur Eff. charesfol. hyperic. cum mentha. Ocul. ☿ cum conserv. rosar. menth.

Sin vulnèra à vitri devoratione proveniant, usurpandum est pulmentum ex frumento Sarracenicò & Terebinthinà paratum Keckermannus in Systh. Physic. lib. 3. cap. 12. p. 297. Helidæus Padoanus in processu curat. & Consil. à Wittich. collect. p. 316. Egro-

tus per 24. horar. spatium à potu plane abstinere debet. De Terebinthinà per sedecim dies cotidie modicum detur. Quà ratione D. D. Job. Michaëlis quovq. faminam, quæ aliquot acus deglutierat, curavit.

Contra Ventriculi Dolorem. Specifica Interna.

Eff. fl. chamemel. Eff. menth. ab synthii Laudan. opiat. gr. iij. vel iv. cum decoct. fl. chamemel. ol. d. chamemel. Sapphirinum internè & externè prodest.

Nota. in Febribus malignis plerunque adest dolor ventriculi, seu cardialgia, Hipp. li. 5. aph. 65. Tunc adhibenda sunt Corall. v. preparat. Off. de corde cervi. ocul. ☿ preparat. Ebur signis pulv. cordial. pannonic. rubr. Lap. bezoar. or. genuinus. Kideimus Cretam vulgare, inquit Crato p. m. 327. cum in cerevisiam acidâ conjicitur, acorem tollere. Ita & dicta remedia acres & acidos humores combibunt. Verùm non opus est horum rationem ex re domesticâ petere, cum satis prostant exempla Chymica satis de præcipitatione nos informantia, ut supra ostendimus.

Externè prodest etiam ol. d. chamemel. cum Ung. pomat. vel ol. ros. inunctum mucronata cartilagini & umbilico calidè cum sacculo fl. chamemel. n & ros. v. impositum.

Nota. In Opiatorum exhibitione notan-

notandum, primò, ne illa eò usque differamus, donec æger viribus orbatus sit. Deindè, ut semper à lenioribus externis illitionibus incipiamus, & si hæc non proficiant, dicta Narcotica usurpanda. Terriò, post horum exhibitionem & dolore sedato, sed calore ventriculi nonnihil debilitato, calefacientia ac corroborantia exhibenda. D. Job. Michael.

Contra Ardorem Ventriculi.

Mucilago sem. cydon. cum crystall. preparat. Heinric. ab Heer. lib. 1. obs. 16. *Ebur ustum.* CC. *ustum cum nuc. Moschat. mastix.* Comell. preparat. *spec. Diacret Mynsicht. ocul.* & preparat. Huc faciunt omnia mucilaginosa & vim præcipitandi habentia, ut succus & Sirup. de portulacâ. De symphyt. glycirrhiz. Tincturam Salis Tartari etiam probatam sui expertus. Spiritus Vitrioli coagulatus an conveniat, valdè dubium est. ideoque in ejus locum dicta probata merito succedunt.

Contra Anorexiam Specifica Interna.

In Dispositione frigida omnia Cichoracea sunt utilissima, inquit Montanus; nam quia amarum, ideoque sunt calida. Ergo calefaciunt & confortant. Elixir mentha ex Spirit. & herb. cum saccharo. dos. cochl. j. valdè convenit. did. Angelus Sala. Eff. absynth. Zedoar. mastix ejusq. Spiritus stomachum laxatum & debilita-

tum in appetendo ac digerendo optimè restaurant. Unde dicit prævotius in Evporistis valdè prodesse, si cottidiè sumatur ex ovo sorbili 3j. circiter cum pauco cinamom. vel Zinzibere. Myracidon. cum aq. cinamomi cydoniatâ ad dejectam appetentiâ mirabilis est.

In declinatione Morborum, ubi inappetentia ex debilitate ventriculi adsunt, ante omnia præstat ambra in substantiâ sumpta à gr. iv. ad v. vel cum saccharo, vel quod melius cum feculâ Aronis mista, & pulvis Analepticus mundereri. Ebur s. ignis magni hic etiam usus est. Pulv. stomachal. Quid. Laz. River. in observ. comm. obs. 1. P. Borellum c. 1. obs. 41.

Nota. Cum juxta acutissimum Helmontium vel ex defectu fermenti Bilis, vel propter humoris fermentalis ventriculi degenerationem, dum Spiritus acidulos in cibo & potu latentes superare & in Sal volatile convertere nequit, sæpissimè oriuntur cruditates acidæ, quibus si iterum bilis proportionata præternaturalis seu scorix alkalisata affluant, easdèq; fermentent, incredibilis statim propter nativum alkali & acidis dissidium in gyris & serpentis illius ventriculi flexuosis oritur tumultus, qualem sæpè inter Spiritus acutos dum confundimus, etiam cum periculo magnis licet in vasis exfuscitare solemus; Ad sedandam hanc effervescentiam non solum supra dicta remedia, sed & radix Acori. pim-pinell.

pinell. ocul. ꝑ. Sal absynth. juniperi, fraxini. Spiritus Salis à Sale volatili corrosivo purgatus mira etiam præstat. Ut & Spirit. Vitrioli plurimum valet, ubi fecibus mucilaginosi & Tartarteis internæ partes ventriculi obvolvuntur quasi & incrustantur, ita ut Spiritus fermentales obruantur, & ad operas suas perficiendas inepti reddantur. Tinctura Aperitiva D. Mæbi, quæ nostræ etiam est elaborationis, præter singularem suam vim aperitivam etiam fermentum ventriculi digestivum singulariter roborat, sanguinem à putredine præservat, & Tartarum unâ ex hypochondriis per diuresin expellit.

In Dispositione ventriculi calidâ seu cruditate nidorâ à fermenti ventriculi exaltatione productâ præter dictos Spiritus & Tincturam aperitivam conveniunt etiam Tinctur. ros. viol. fl. zunic. bellid. c. sp. Vitriol. phil. extracta sp. Martis striatus. &c.

Contra nimiam Ventriculi Appetentiam.

Potus vini generosi valet. vinum salvie, melissæ, absynth.

Sin à lumbricis proveniat, succus Nasturtii manè per dies aliquot adsumendus; Et exterius Aloë cum felle tauri in formâ Emplastri umbilico imponatur.

Contra Appetitum Depravatum seu Picam.

Multum præstat Magister. matris perlarum. Eboris. cum secul. bryon. mistum. mirificè etiam juvat sp. Diol. ph. Aq. & ol. Cinamom. aq. vita & Sirup. mentha vel cydon. multum efficiunt. Petrus in Nosolog. p. m. 422. It. Sirup. conserv. cortic. aumant. d. cortic. citri. aq. pampinor. vitis.

Utilia etiam sunt pro vulgo semina citri saccharo incrustata; Decoctum polygoni & anethi. Horatius Augenus semen Ammios ad 3ss. commendat quatuor diebus succisvis. It. Decoctum majoris chamameli, quod simillimum Abrotanis est, omne remedium genus superat. D. Job. Michaëlis.

Nota. Intellectus & imaginatio in picâ non afficitur mediante reali cerebri læsione; Verum per intentionalem impressionem à vehementiâ Appetitus depravati factam. Cui sententia subscribit Job. Vamdaus in tr. de Morb. ventricul. cap. 4. Ut Biliosi, inqviens, in somniis Ignis splendorem conspiciunt &c. eadem ratione putandum est, per vigilias affectâ sede appetentia humore aliquo vitioso jamdiu ibi subsistente commoveri imaginationem ad rei symbolæ. quamvis absurde desiderium. Paucis. Hic affectus provenit ex phantasiâ corruptâ à fermento ventriculi vitioso induelâ.

Contra Nimiam Sitim.

Sempervivi solus succus expressus potest usurpari. Aq. fontana cum saccharo

charo candi decocta pomo citrio inciso addito. *Aq. semperviv. cum Sal. prunella. & julep. ros. Tinctur. bellid. vel violar. aut rosar. cum sp. Vitriol. extract. in potu ordinario. Qua etiam in febribus aut hydropse conveniunt. Vereres solo potu aqua frigida hunc affectum curarunt; verum statim sudorifica sunt danda.*

Contra *βεζουρτια* seu tardam & debilem Coctionem.

Commendatur *Ambra* in substantia. *Essentia absynth. & potissimum absynthii sal. crystallisatum* in hoc affectu, ut & in febribus stomachicis mira prestant. *Fecul. Aronis item. Elixir Vitrioli Mynsichti. Stomachale Schradleri. Elixir propr. c. Ess. menth. vel absynth. meliss. vel sp. mastich. Elixir item stomachal. D. Joh. Michael. sp. vitrioli vel Philosophicus. Sal. stomachal. Mynsicht. Sal. Ammoniac. depuratis. vel fl. x. Elethuar. stomachal. Mynsicht. succollata in vino dissoluta vel cum conserv. menth. exhibita. Externè ventriculus vulturis utilis est, & Emplastrum stomachale impositum. Item, Oleum stomachale Cratonis. destill. menth. Zedoar. caryophyll. mastich. macis. ol. express. nuch. Moschat. Balsamus Peruvianus.*

Nota. Medicamenta, quæ in *βεζουρτια* dicta utilia sunt, etiam in *απεψια* & *δυσπεψια* valde conducunt, observatis observandis circumstantiis.

Contra Singultum Medicamenta Specifica Interna.

In omni singultu presentissimum adfert remedium *3j. Cornu Cervi usti cum vino rubro exhibitum. Francisc. Joël. lib. 4. f. 2. practic.*

Nota. Singultus in febribus nonnunquam sequitur intemperatum refrigerantiũ usum julapiorum secundũ.

Lemnium referente Schenckio tunc convenit vel Tinctura Bezoardica, vel Horstii obs. 22. ex semin. aneth. cum Mithridat. potiuncula post evacuationem pramissam.

Semen Anisi adsumptum peculiariter etiam singultum tollere creditur.

Externè Castoreum pulveris. c. aq. menth. applicari potest ventriculo.

Platerus in observ. refert, se puerum decem annorum per octiduum dies noctesq. singultientem curasse aqua nucum viridium cum mphaeno prius in aceto maceratarum destillata, quam vomitionis excitanda gratia propinare solebat. Verum etsi minime vomuerit, tamen statim singultum desisse.

Si singultus ab evacuatione nimia proveniat, prestat Ebur s. ign. pulveris analepticus Mindereri.

Sin à veneno adsumpto pulvis Bezoardicus cum aq. Bezoardica utilis.

Sin à flatibus internè commendantur ol. d. anisi, Ess. carminativa. Sp. carminativus.

Externè, Emplastrum contra singultum

gultum D. Mynsicht. addit. ol. d. Zedoar. chamamel. Anisi.

In singultu à Febris malignis convenit Tinctur. Bezoardica cum Extract. Laudani opiat.

Externè applicandum ol. Scorpion. compos. cum ol. d. Citri.

Contra Ructum & Rugitum.

Ructus molestissimus optimè curatur ambrâ cum quadruplo vel octuplo Sacchari.

In Acido Ructus curatio precipitantibus peragenda. CC. usum & Ebur. ust. ocul. ☿. Conilia cruda, quæ curandi Methodus licet veteribus sit incognita, ratione tamen chymicâ & Experimentiâ constat.

Nota. Hoc symptoma, etsi Colicis doloribus valdè familiare, tamen in hypochondriaciâ & hystericiâ mulieribus etiam non infrequens. Novi Mulieres, quæ infinitos sæpè eructare solent ructus, sive gravidæ fuerint, aut secus, qui ventrem sæpè intendunt ut in Tympanitide. Et quod magis est, eadem ratione etiam prodeunt ex utero, ut ex alvo. Similia vide in Zacut. Lusitan. l. 2. præf. admir. obs. 141. & in Salmuth. c. 2. obs. 57. Thom. Bartholin. c. 3. obs. 21.

Nota. Qui supra modum ructant ante cibum, dispositi sunt ad Colicam, qui verò post cibum, ad Tympanitidē CL. Sennert. l. 3. p. 1. f. 2. c. 12.

Contra Nauseam & Vomitū Specifica Interna.

Aq. Cinamom. c. vino cydon. Spi-

ritus mastich. it. decoctum mastich in aq. fontan. liquor stipticus. Sirupus Corallor. Tinctum Martis adstrictiva cum Sirup. d. agrest. vel myrâ cydoniorum. Pramissis pramittendis Tinctura Atris ☿ cum Sirup. d. Coralli. Stiptico Mynsicht.

Si Vomitus à veneno assumpto, pramisso vomitus, vomitus enim primò curandus est Vomitus, teste Gal. comm. 4. in libr. de vi< ratione in acut. & l. 3. Meth. c. 19. Alexipharmaca miscenda cum ventriculo confortantibus. Et Medicamenta continuanda, donec in ventriculo remaneant. Et exhibentur optimè in formâ pilulari vel Boli. Externè convenit ol. Scorpion. Matthiol. & ol. d. Citri.

Vomitum sæpenumerò oritur ex obstructis lienis arteriis, & tunc confert usus acidularum Martialium. Consulit Sergeri Civis Jenensis uxor 39. annorum mensibus ritè fluentibus conquerebatur de Vomitionibus singulis diebus infestantibus vel ante prandiū, vel ante cœnam cum dolore gravativo hypochondrii sinistri, capitis dolore, cordis anxietate notabili. Varii humores vomitionibus rejiciebantur. Exhibita fuere primò vomitiva, purgantia &c. Externè balsama corroborantia, sed omnia frustra. Tandem ex solo usu acidularum Martialium in decocto pomorum Borsdorff. convaleuit.

In Vomitu Scorbuto calida & acia nocent, & exasperant magis malum.

malum, conveniunt contra mitigantia dolorem & Acrimoniam & Sal Scorbaticum. Inprimis Lac Caprillum cum succo Nasturtii vel cochlear. item, Ebur s. ign. ocul. & Corall. crud. & aliquot grana Lapid. pumicis. Petrus in Nosolog. Harmonic. p. m. 400.

In Vomitu, qui febribus malignis solet accidere, præstantissimum est remedium Salis absinthii ʒi. cum succo citri rec. ʒss. Hoc enim præter detergendi vim saturat aciditates peccantes, id quod etiam Margarit. præparat. Corall. v. præpar. Terr. sigillat. Bolus Armen. cum Roob Ribium vel Berber. mixta in aq. acetos. præstant.

Externè fiat Cataplasma cum pulv. menth. sic. ros. v. mastich. nuc. moschat. curiophyll. macis. Cinamom. c. fermento & aceto rosat. s. q. mixtum. Item Empl. de crustâ panis malax. ol. coct. mastichino & addit. ol. d. menth. & express. nuc. moschat.

Si Vomitus fuerit ortus à Medico-mento Emerico, intervniunt Aq. Cinamom. vel Sp. Theriacal. Mastichinum. Laudanum opiatum cum Sirupo de menth. vel Theriac. aut Mithridat.

Contra Cruentam Vomitionem.

Aqua destill. radic. Urtic. maj. cum Sp. Viirioli acidulata frigida sumta. Aq. plantag. portulac. cum Sirupo. Corall. It. Sal. Prunella.

Poma granata in hoc affectu valdè

etiam conducunt. Tinctur. Aris Viirioli cum arcano Tartari soluti mixta ad gutt. v. vel vj. in aq. Cichor. vel equiseti edulcorata Sirupo Corallor.

Post aliquot dies ad sanguinem concretum dissolvendum inservit, decoctum Myrobalanorum ex aqua charesol. c. Sir. d. Cich. c. rb.

Nota I. In Sanguinis vomitu suspectus est oleorum usus, eò quod officina venarum referent magis, quàm adstringant; Unde oleum amygd. d. omnibus vomiturientibus denegat Aloys. Mundella dial. 1. f. 4. Th. Bartholinus h. Anatom. c. 3. hist. 61.

Deinde, Aceti solius usus in vomitu sanguinis est suspectus, quia partes exasperat, ac tussim excitat, unde novum fluxum promovet, dulcorandum igitur est aut melle, aut Saccharo.

Nota. Si sanguis vomitu rejicitur, & quidem è ventriculo, est qualitate exiguus & rubens. Si aliundè infunditur in ventriculum, est multus & nigrior; & quidem niger, si ex liene, rubicundior verdò, si ex epate.

Juxta CL. Helmontium in hoc affectu quando fermentum lienis aut fellis exorbitant, Archæus tantam per anastomosin venarum quantitatem sanguinis profundit. Exempla, vide in Zacut. Lusitan. l. 2. de M. P. b. p. m. 183. Thom. Bartholin. hist. Anatom. c. 1. b. 87. c. 3. b. 36. & 61. Laz. River. c. 1. obs. 45.

Contra Cholera Medicamen- ta Specifica Interna.

*Succus menthae; & alia inde prepa-
rata Medicamenta proprietate quā-
dam singulare præstant contra hoc
malum. Aq. mastich. Mynsicht. Spir.
mastich. Sirup. mastich. mire com-
mendat Horstius. Theriaca Smaragd.
Perri à Castro de Febr. Petech. val-
de laudatur.*

*Crystallus preparatus specificum,
etiam huius affectus est, in succo ci-
tri & Berberum. Henric. ab Heer, lib.
1. observ. 1.*

*Si Febris maligna adsit, conveni-
unt Ebur. f. ign. pulv. Bezoardic. D.
Sennerti. Crystall. preparat. Smaragd.
prepar. Croc. Martis adstrictivus.
Magister. Corall. c. succ. citri. Terra
sigill. Liquor stypticus Bol. Arm. Ter-
ra Solaris. Sirup. Corallor.*

*Nota. Si metus sit, malignitatem,
ultra primam corporis regionem sese
jam penetrasse, pro meliori impressa
malignitatis discussione hydrotica
cum alexiteriis intrinsecè adsumere
convenit. CL. Sennerti. lib. 3. part. 1.
f. 2. c. 13. Sed simul adstringendi vim
habere debent, qualia Terra sigillata.
CC. ust. & prepar. &c.*

*Externè potest fieri Cataplasma,
ex pulv. menth. ros. v. rad. cormentill.
bistort. mastich. nuc. Moschat. c. fer-
ment. acerr. & aceto rosac. vel species
pulveris. possunt inspergi pani tosto in
vino madefacto. It. Empl. de crusta
panis malax. c. balsam. Peruviano &*

ol. cost. mastich. obdult. supra alut.

Contra Cholera Siccā, pugnant internè.

*Aq. Carminativa Dorncreilii. Aq.
menth. c. v. ejusq. Essentia. Externè
convenit ol. d. mentha. chamamel.*

*Nota. Si ab esu cucumeris, melo-
num &c. conveniunt Clysteres, & in
principio statim, si accersatur Medica,
vomitoria.*

*Si à veneno, ad specifica recurren-
dum; Lactis potus commendatur, cui
appropriata possunt misceri, ol. amy-
gdal. recens expressum. Vel ol. oli-
varum, &c.*

DE AFFECTIBUS INTE- STINORUM.

Contra Vermes in Intestinis Me- dicamenta Specifica In- terna.

*Succus Nasturtii valde prodest, si
fumatur tempore matutino, & hic
solus succus sæpè satis sufficiens est
remedium.*

*Flores Persicorum cum nodulo in
cerevisiâ ordinariâ infusi. It. illorum
Sirupus & nuclei Persic.*

*Tanacetum cum fl. & semine. Ex
allio destill. aq. in diebus caniculari-
bus & prorsu reserva.*

*Lupulus Autumnalis pulveris. cum
aq. ranaceti.*

*Abrotani maris m. j. coq. in lacte
caprino, & reserva prorsu matutino
& vespertino.*

Cortex

Cortex visci quercini pulveris. detur cum lacte calido.

Centaureum minus. Absyntheium. fl. hyperic. scordium & omnia Medicamenta inde parata utilia sunt. Laz. River. c. 1. obs. 16.

Corallina 3j. pulvis secundina primipara presentanea sunt remedia.

De semine santonici dubium movet ROCHAS, qui tractatum de Sale Naturae scripsit, utrum adversetur vermibus, an verò potius ex eodem illi generentur?

Decoctum acetose cum portulacâ & scordio & CC. usu in Lumbricis cum febre conjunctis valdè utile est. Siquidem Forestus lib. 6. obs. 4. testatur, nullum remedium aquè profuisse febre malignâ laborantibus, in quibz Lumbricorum copia adest, cum julepis idoneis ad 3j. exhibitum.

Lapis Bezoardicus genuinus. Laz. River. c. 1. obs. 17.

Ol. juniperinum ad gutt. j. exhibitum cum jusculo multum opitulatur, modò febris absit. River. in praxi p. m. 164. it. ol. corylinum.

Aqua communis bullita cum Argento vivo pauco & innoxio potu omnes interimit vermes, tam in intestinis, quàm alibi. CL. Helmontius. Id quod & approbant P. Poterius P. S. L. 1. c. 2. & Laz. River. in praxi p. m. 165.

Nota. Nihil vino & sp. vini præstantius ad enecandos in corpore vermes, omnes enim Vinum aver-

santur, & fugiunt ex antris terræ vino irrigatæ. Tb. Bartholinus c. 4. obs. 19.

Stannum aliquoties in aquâ extinctum ad expellendos vermes etiam commendatur.

Ad Lumbricos latos tanquàm specifica commendantur radix Filicis, a. 3st. ad 3j. cum aq. galegia. It. cort. rad. mori, Elixir. propr. Crocus Martis aperitiv. Glauberus p. 2. furn. phil. p. m. 24. It. Succus Nasturtii. & decoct. radic. bryonia, graminis cum sp. Vitrioli.

Spiritus CC. essentificati. Ligni corylini rectific. De Lumbric. lat. vid. Horst. in Epistol. Medicin. sect. 18. p. 498. Schenck, lib. 3. obs. Medic. 208. Adrian. Spigel.

Nota I. Omnia dicta Medicamenta Lunâ decrescente hîc propinanda esse; Nonnulli ex vulgo diem Jovis ad felicem eorum usum commendant.

II. Debent Medicamenta contra vermes semper cum dulcibus exhiberi, ut alliciantur & fallantur, cum amara valdè refugiant: vel Dulcia aliquot diebus ante, vel præcedente vespere exhibenda sunt. Cavendum tamen, ne per dulcia supra exhibita eos, qui in inferioribus intestinis sunt, sursum ad nobiliores partes invitemus, ubi majus creant periculum; supra igitur amara, inferius dulcia ad provocandum potius apponere consultum videtur. Et si fuerint infimis locis, amarissima, ut

ed vis ipsorum penetret: si verò in recto subsistant, amaris illico suffocari possunt.

III. Monent etiam Præstici in cibis & potibus frequenter Oleum immiscendum esse, cum in eo pereant & suffocentur. Petrus in Nosologia T. 2. p. m. 143.

Metus Heinrici ab Heer, quem fovet de lumbricis puerorum contra ipsos lumbricos exsiccatiss & propinatis l. 1. obs. 9. de nihilo est, potuerunt enim in corpore adesse, priusquam pulvis lumbricorum adhibitus fuerit.

Monitum autem Lazari Riverii in observ. communic. p. m. 308. aliquid iudicii infert; Pueri, inquit, vermibus sæpe laborant, etiamsi nullus rejiciatur, nam in humores putridos facile convertuntur; sicut enim vermes in phiolâ conclusi & fimo calente obruti brevi convertuntur in pastam: sic in corpore nostro, cuius calori fimi calor respondet, idem fieri potest, vermibus enecatis ab amaris Medicamentis.

De Verme umbilicali, qui Germanis dicitur der Herz. Wurm. Reich Wurm/ Nabel-Wurm vid. Das Sarsliche Anhaltische Arzney-Buch lib. 5. Hechsteram part. 2. decad. 6. schol. obs. 6. P. Borellum c. 1. obs. 40. CL. Sennert. l. 3. pract. p. 10. c. 4. & D. D. Joh. Michaëlis tr. de Vermibus sub præsid. D. D. Sulzbergeri habitum. Quam ipsam Experientiam,

ego etiam in praxi multoties à fide dignissimis accepi veram.

Nota. Si adsunt convulsiones & tremores, tunc eligenda etiam sunt Medicamenta, quæ simul vim habent contra Epilepsiam ut Cinnabaris Antimonii. CC. f. ign. sp. CC. flores Vitrioli Veneris gr. 1. ad iv.

Externa.

Oleum diacolocynth. Quer. defill. absynth. Ligni coryli. fel piscium. tauri inspissatum. ol. nucl. persicorum. Extract. aloës.

Nota. Si vermes in ventriculo detinentur, non tantum in anticâ stomachi parte externa Medicamenta reponenda, verum posticâ etiam, ibi enim melius virtus eorum penetrare potest.

Item, unguentis potest admisceri unguentum de Arthaniza.

Contra Herniam Intestinalem. Specifica Interna.

Appropriata sunt Hippoglossum; It. Pilosella pulvis in cibo exhibitus. It. perfoliata & ejus semen. Ut & Herniaria. Cinis lactentis leporis in vino rubello propinatus. Decoctum contra Herniam Mynsicht. Ess. contra Herniam D. Joh. Michaëlis. Ess. symphyt. Crocus Martis adstripliv. Terra Vitrioli internè & externè.

Si à Peritonæo rupto Ess. consolidæ majoris balsamus Salis gemmæ, cuius descriptionem vid. apud. Schraderrum lib. 3. c. 22. valde utilis, intra corpus

corpus dantur cottidie gutta. 3. 4. 5. cum Extratt. consolidæ. Extus fit illius. Nec Magnetica cura hic sunt negligenda.

Externè fiat Emplastrum de pelle arietinâ Mynsichti. cum croc. Martis adstrictiv. & malax. ol. ovor. & persfoliat. Novi virum peregrè à nobis habitantem, qui Herniam intestinale in provectioris ætatis hominib9 sine ullâ manûs operâ feliciter Emplastro quodam restituit, cujus virtute circa foramen processus aliquid callosi generatur, quod intestinorum prolapsus prohibet.

In Herniâ Umbilicali plantag. & muscus pruni sylvestris coq. in vino rubro, & imponantur umbilico. Forstus in nuper natis globulos seu rotulas ad formam nummi parvi d' corio conficit, easq. oxyroceo obducit, sindone rubrà cooperit, & ita unam umbilico imponit, nec ante quintum diem amovet, postea aliam imponit. Vel quoq. Pileolus fiat ex globo plumbeo, quo cervus fuit occisus, Cura, qua cum frustulo ligni Salicis recentis hoc in affectu peragitur, vulgo nota est & fit per transplantationem.

Contra Ani Procidentiam.

Externus fl. verbasci indantur sacculo, & in lacte cocti repidè foveantur, quo postmodum facilius inseruntur. Postmodum imponatur succus acaciæ calidè, ad repositi in suo loco retentionem.

Utiles etiam sunt fursures secalis repidè cum sacculo si imponantur.

Aut fiat suffumigium ex asphalto, succino, mastiche, thure, myrrb. a 3j.

Post repositionem imponatur calidè Emplex opopanac. sagapeno circa regionem ossis sacri, ne ulterius prolabatur instinum.

Internè commendatur decoctum musci prunell. sylv.

Anti-Colica Specifica Interna.

Hæc debent esse vel Anodyna vel carminativa, quibus si confortantia & specificè agentia adjungantur, præstantiora & tutiora fiunt.

Appropriata sunt intestina lupi exsic. & pulveris. ut & ejus excrementa, qua à pluribus Authoribus valdè commendantur. Alii intestina Amuleti loco usurpant.

Testiculi Equorum, de quibus vid. Rodericum à Fonseca in suis consultationibus.

Herba item Veronica ab omnibus habetur pro specifico.

Ess. Zedoar. Hartmanni. Fr. Cortic. aurant. ebamamel. carminativ. D. Joh. Mich. & ejus Spiritus Anti-Colicus. Aq. carminativ. Dorncreil. Extratt. specifc. colicum Mynsicht.

Specifica item carminativa sunt sem. Anisi. Anethi. carui. fanicul. Dauci. cumini. coriandr. bacc. laur. Pulvis priapi cervi vel tauri Th. Bartholinus c. 6. hist. 50.

Contra Flatuum suppressionem facit usus quotidianus Theriace ad magni-

magnitudinem ciceris cum conservâ rosar. v. ad signum campanæ. Post medium noctis sumptum matutinum somnum reddit suaviorem. Crato.

Heurnius Medicus eximius coli cruciatus multoties placavit Anisi decocto, quos ejus oleo demulcere non potuit. In praxi Medicâ.

Jusculum cum allio & oleo Olivarum calidè bauriatur cum vini optimi dimidiâ parte, & sæpè probatum est. P. Borellus c. 4. obs. 92.

Nota I. In Colicâ passione ex acribus humoribus ortâ, si anodyna nihil proficiant, & vitæ periculum immineat, tutò ad Narcotica confugere possumus, quia humoris acrimoniam mitigandi, eum incraslandi, & morsum ac motum inhibendi vim habent. In frigidis autem & lentis humoribus Narcotica commoda non sunt, cum causam morbi deteriolem & curatu difficiliorem reddant. CL. Sennertus in praxi Medic. l. 3. p. 2. f. 2. c. 2.

II. Narcoticis utamur, cum vires adhuc constant, nam si viribus jam prostratis usurpentur, non solum non prosunt, sed ægro etiam interitum accelerant, & cum sensu vitam auferunt, dum Spiritus antea languentes aut deficientes sopiunt, & calori nativo obsunt. l. c.

Nota de carminativis: Hæc majores sæpè solent excitare cruciatus ob finistram adhibendi rationem. Nam si flatuosus Spiritus crassus

densusque fuerit, aut materia multa & densior, quàm quæ carminantibus Medicamentis evinci possit, isdem potius flatus multò plures generantur, ut qui antea erant crassiores, tenuiores evadunt: fit itaque, ut distenta & dolens pars flatus novâ propagatione & attenuatione amplius distendatur, oleumque camino addatur. Quare consultum est, eisdem admiscere emollientia, & præmittere evacuantia, antequam carminativa trahantur in usum; aliter enim flatus potius augebunt, quàm dimovebunt. Gal. 14. Meth. cap. 7.

Externa.

Ol. express. nuc. moschat. cum Zibeth. ventriculo inunctum. Ir. Balsamus Zibeth. Mynsicht.

Ol. d. rut. aneth. chamamel. n. Lauri.

Pinguedo cati sylvestris umbilico calidè inuncta colicos tollit dolores.

Seq. Empl. ego in praxi admodum proficuum expertus fui; Rec. Empl. d. bacc. lauri ʒss. ʒij. Ung. de Arthanib. ʒiij. Nitri preparati ʒj. ol. d. succini ʒss. extende super alut. obduct. syndon. v. m.

Vel: Empl. d. bacc. lauri. c. Taca. mabac. ol. d. chamamel. aneth. malax. c. ol. coct. chamamel. & aneth.

Vel: Fiat sacculus ex fl. Sambuc. chamamel. summ. anethi. ana m. j. Milii. m. ʒss. Salis m. j. sem. anethi. m. incis.

humini, carui ana ℥ij. bacc. lauri ℥ij.
m. incif. dentur in facculum.

Contra Alvi Constipationem Specifica Interna.

Pulpa passularum absq. admixtio-
ne aliorum mirè commendatur.

Ficus Masilienses & pruna Brün-
nensia 6. vel 8. sumpta; it. dactyli al-
bum laxant.

Duabus horis ante coenam pruna
cocta cum eorum decocto sumantur,
quibus addendus vini lymphati cy-
ath. semis, cujus media pars sumatur
ante pruna, altera verò medietas iis
assumptis. River. c. 3. obs. 6.

Torreatur mica panis, & oleo oli-
varum irroretur, & manè deglutia-
tur, videbis effectum, si bis vel ter idè
repetatur. P. Borellus c. 2. obs. 14.

Gutta duæ olei nuclei pinei Indici,
seu Ricini Americani in jusculo ad-
sumpta. Alii eo umbilicum fricant, &
sic etiam effectum assequuntur. Idem.
c. 3. obs. 29.

Sorbilia ova in prandio sumpta,
lubricam alvum concitant, Th. Bar-
tholinus c. 6. h. 65. Vel particula de
ovi vitello indatur parvo nodulo
& immitatur loco suppositorii in
Anum.

Potio laxativa & emolliens. Hor-
stii libr. 5. obs. 8. de Morb. mulierum.

Externa.

Oleum lini cum stuppâ cannabinâ
umbilico impostum.

Pulvis salvia miscatur cum axun-

giâ porcinâ, & imponatur ad avellane
magnitudinem umbilico.

Fel muri aut piscis alicujus impo-
natur umbilico, & in Clysterium de-
cocto dissolvatur.

Exurinâ pueri cum fermento acer-
rimo & vino Rhenano f. Enema.

Fiat item suppositorium ex alumine.

Et clystina ex croco metallorum de-
coctum jure commendatur. Decoctum
autè hoc diligentissimè filtrari debet,
aliàs facillimè noxam parere potest.

Nota. Aloëtica hic non conveni-
unt, quia nimis exsiccant; Ut & à
Medicamentis adfrictionem relin-
quentibus, ut rhab. Tamarind. My-
rob, &c. Hic planè abstinendum est.

Contra Iliacam Passionem.

Prodest globulus deglutitus ex re-
gulo Antimonii. Mercurius vivus ri-
tè deparatus hic etiam tutò potest
intra corpus dari. Laz. River. in obs.
comm. 1. p. m. 316. cum Sulphure ex-
tinguit, in formam pulveris redigit
& globulo cera inclusum offert.

Pinguedo circa intestina & omen-
tum vituli harena data cum brodio
optima notè Medicamentum est.

Ol. item amygdal. dulc. cum Tin-
ctura aperitivâ meâ & D. Mæbii in
brodio calido.

Externè.

Stercora stercus propellere dicun-
tur, hinc bovinum vel etiam capril-
um (quod acrius est) solet abdomini
applicari, vel Zibetho quoque umbi-
licus inungi.

Tt

Item

Item Ung. de Arthanatit. c. ol. diacolocynth. umbilico etiam inungendum est.

In ILIACA ex incarcerationâ hereniâ Emplastrum meum Magneticû lumbis appositum mira præstat. Vid. infrâ libr. 2. cap. 2. p. 426. 427.

Contra Lienteriam Specifica.

Interna.

Sp. Mastich. seu decoctum mastich. cum aq. fontan. liquor stypticus, Sirup. Corallor. de Mastiche. Decoctum ad lienteriam Quercetani. Mithridat. cum succo cydon. Crocus Martis & ejus Tinctura. Aluminis dextro usu nihil ferè præsentius est. Aq. menth. c. vin. & Sirup. de menthâ.

Nota. Si contracta fuerit ex fungis & aliis fructibus horariis, prosunt Alexipharmaca & quidem Specifica.

Externe.

Prodest ol. stomachal. Cimon. ol. expr. nuc. Mosch. inunctum. Empl. stypticum Mynsicht. ex Tacamahac. & mastich. c. ol. mastich. Item, fiat sacculus ex menth. absynth. st. ros. v. mastich. nuc. Mosch. aspergatur c. vino, vel si hoc non suffecerit, fiat Cataplasma ex fermento cum aliis antea dictis speciebus & aceto rosat. de-
stillato.

In Colicâ ortâ à venarum lactearum obstructione conveniunt aperientia ex Marte, Ess. ejus aperitiva. Ess. Martis liquida. Tinctura Tartari. Arcanum Tartari soluti.

Sin à facultatibus Attractricis imbe-

cillitare, prosunt Epaticum rub. ebur. s. ign. spec. diatriion Santal. Tinctura st. bellid.

Externè ceratum ex Santalo usitatum.

Contra Diarrhœam Specifica. Interna.

Nota. In hoc affectu primò abstergentibus, precipitantibus & corroborantibus, & deinceps Adstringentibus uti debemus. Pro abstersione, inservit decoctum polentæ ex hordeo probè coctum, ante prandium haustû. Vel fiat Clyster ex st. chamamel. cum jure gallinaceo. Deinde CC. ustum. Corall. preparat. Margarit. preparat. decoct. mastich. in aq. fontan. Terra Solaris Ungarica vera. Bolus Armenus, crystalli preparati, smaragd. prepar. & c. precipitant & corroborant. It. Spiritus Vitrioli guttatim adsumptus.

Adstringunt pulv. radic. tormentill. bistort. & earum Extractum. Roob prunor. sylvestrium. Lignum lentis. Crocus Martis adstringivus.

Tinctura Aëris Vitrioli. Pulv. nucleorum in dactylis. Semen lapatbi acuti pulveris & c. vid. P. Poterius cent. 2. cur. 61.

Sapè observavi, inquit Lazar. Rivenius de febr. pestil. p. m. 144. Alvi fluxum perniciosum, ex quo ager ad interitum ruere videbatur, potentioribus diaphoreticis magnâ dosi exhibitus quasi momento cohibitus fuisse, qvalia

qualia sunt Bezoardic. Martiale cum CC. usto. & preparato. Theriac. A. c. ff. Sol. Tinctura Bezoardica aucta Sp. Virioli dosi. & c.

Nota. I. In omni excretionē præ reliquis duo sunt notanda; primò, quid; deindè, quomodo excernatur. Omnis fluxus ex utilium colligatione cohibendus.

Deinde; Dum alvum stringimus, usum remedium talium inire debemus, quæ & temperant viscerum calorem, & leniter adstringunt, si exigius, validius verò, si effusus.

Externa,

Empl. Diaphænic. fr. c. ol. myrtil. malaxat. de crusta panis. Balsam. Peruvian. c. nuc. Moschat. It. Theriac. A. c. pulv. tormentill. Extr. tormentill. & ol. nuc. Moschat. express.

Nota. Oritur non raro spontanea evacuatio in sanis à Naturâ robustâ facta, quâ se à superfluis humoribus liberat, de quâ Celsus loquitur lib. 4. c. 19. Uno die fluere alvum sæpè pro valetudine est, atque etiam pluribus, dum febris absit, & intra septimum diem id quiescat. Purgatur enim corpus & quod intus lasurum erat, utiliter effunditur. Petrus in Nosolog. l. 2. p. m. 79.

Anti-Dysenterica Specifica.

Interna.

Linteum cruentum in leporis, qui venando per canum morsum interiit, sanguine, & siccatum adservatum,

idq. in vino carptim exhibitum. CL. Helmontius.

Ungule Equorum non luxuriantium in butyro frixa, si autem bestia lasciviat, tum magis furorem augent, & dysenteria magis promovebitur.

Mimculo quasi juvat usus aquæ pro potu ordinario, in quâ suber ebullierat. P. Borellus c. 1. obs. 47.

Hædi coagulum summum est arcænum in hoc affectu. D. J. M.

Lac caprinum haustum cum saccharo. Idem l. c. obs. 36. vel idem lac coctum cum radic. tormentill. sem. lapath. acuti. & cera rec. ejus colatura bibatur.

Smangdus preparatus specificum etiam est.

Rec. Ol. olivar. sacchari ana ℥ij. lique scat saccharum in vase terreo, adde vitell. ovor. no. iij. & per tres dies sume manè. Item. Aq. anserin. ℥vj. sacchari ℥iss. vitell. ovi, ol. coct. aneth. cohl. 3. M.

Rec. fabarum cum cortic. pulveris. ℥vj. caryophyll. igne exsiccat. no. viij. M. f. pulvis. postea accipe lentium integrarum ℥vij. & cum aqua amphoris duabus bulliant, tandem chalybeetur hac aqua 12. vicibus, & cum pulvere dicto sumatur 3. horis matutinis P. Borellus l. c. obs. 13. Item. Aqua baccharum sambuci probatum est, specificum. Priapus cervi vel tauri pulveris. aut ejus decoctum. Priapus cati certissimum est remedium in hoc affectu, infusa ejus potest cum Electuariis misceri.

miseri. Item talus porcinus calcinatus certâ Experientiâ se etiam commendat.

Epar serpentis singulare etiam est specificum. Item in principio dandum etiam Antimonium diaphoreticum.

Manifestâ vi adstrictoriâ vel precipitativâ agunt Crocus Martis adstr. Tinctura $\text{Ari. Oli. Ess. Martis D. D. Balchasaris Glasii}$ vel per se, vel cum arcano Tartari soluti. It. Tinctura opiatz anodyna. Lapid. hematit. crystall. preparat. sang. Dracon. Corall. v. preparat. gelatin. CC Eboris liquor stypticus pulv. radic. tormentill. bistort. & illarum Extracta.

Spec. dia plantagin. dia Martis Myrsiceti. & ejusd. decoctum adstringens. CC ust. & preparatum. CC. cum $\frac{1}{2}$ ioustum.

Sp. & ol. Terebinthina non possunt quog. ferunt in Dysenteria. Item Cera alba in pomò excavato indito operculo prunis admoto & liquefacto in jussulo aut cerevisiâ calidâ. Tutior tamen est usus pulv. Tragacanth. in ovo sorbili cum pulv. Corall. v. & nuc. Moscibat.

Medulla Lapidum quog. commendatur.

Externa.

Anserinam summopere commendat P. Borellus c. 1. obs. 13. idg. Experimento constare ait, si plantis pedum applicetur 24. horarum spatio profluxum sisti. Eandem herbam huiusprofixam & ventri applicatam.

ex observatione commendat D. Joh. Michaëlis.

Perficaria pulsibus applicata, osse sacro & umbilico imposita.

Lagopus loco antitergii usurpatus. Acori aquatici lutei radicem in Majo effossam & collectam singulare amulectum pronunciat Croll. & signat. rer. intern. appensam ad ventriculi regionem.

Si duo aut tres surculi Tithymali Paralii in calceamenta ponantur & sic deambuletur. Idem Crollius.

Prima excrementa sanguine tincta si Salis manipulo miscantur, magnetica vi curant, quidam caput Vitrioli, alii anguillarum cutem pulveris atam addunt.

Lignum fraxini debito tempore collectum inquina excrementis sanguine tinctis, in fere lardo ad tempus.

Nota, in Dysenteria Epidemica & malignâ conveniunt terra sigill vera. CC. f. ign. Ebur f. ign. Epar lupi preparatum Serpentum. Aq. plantaginis, qua valde malignitati resistit & in peste commendatur. Magister. Corall. c. succo citri. item Antimonium cum CC. calcinatum.

Contra Fluxum Alvi Sanguineum.

Sin à dispositione viscerum calidâ decoct. radic. eichor. acetos. Pimpinell. rubr. Tinctior. cum Sirup. Corall. roob ribium. berber. conveniunt. Mixture ex succo portulacæ plantaginis & sorborum etiam utilis est.

Magi-

Magister. Corallor. cum succo citri.

Commendantur & epata gallinarum, pullorum anserum.

Tinctur. Martis adstring. c. arcan. Tartari solus. Tinctur. Sulphuris Viatrioli, c. Ess. hepatic. D. Johann. Michælis.

Epar lupi prapantum. Ebur. f. sign. decoct. cydonior. agrimonia, cujus solo decocto Poterius hunc affectum curasse se testatur in Pharmacop. Spagyric. l. 1. c. 2.

Ess. Plantagin. in hoc affectu tanquam specificum commendatur ab Angelo Salâ.

Aq. destill. ex epate humano, vituli, lupi, capon. & aliorum animalium. Caro quoq. cochlearum hic valde commendatur. It. Pessula minores.

Externè proficuum est cerotum, santalinum cum croco Martis adstrictivo.

It. fiat fotus ex fol. quercus, plantagin. radic. tormentill. bistort. cinnamom. &c. in sacculo inclusis & in vino rubro & aceto decoctis, toti ventri admovendus.

DE RECTI INTESTINI AFFECTIBUS.

Contra Recti Intestini Inflammationem internè conveniunt Bezoardi cum Martiale, Joviale, Antimonii diaphor. cum sacchar. Saturni in aq. plantagin. acetos. &c.

Externè inserviunt mucilagines ind. symphyt. c. ol. rosar.

Contra Verrucas Recti intestini,

seu cristas sive carnosas excreascentias ex præposterâ Venere ortas internè usurpantur Ess. fumar. Tinctura Antimonii Tartarizata. Antimonium diaphor. Externè convenit decoctum croci Metallorum cum linteis applicatum.

Contra Rbagades seu Fissuras Ani valet Clyster Mynsichti it. Ung. sevi hircini ejusd. it. cum ol. lini. lih. alb. mucilag. sem. cydon. Lytharg. ol. rosar. & Vitell. ovor q. s. f. linimentum.

Contra Fistulas Ani internè adsumi possunt Ess. agrimon. lignor. D. Job. Michæel. Sirup. ad fistulas Ani. Horat. Augeni, qui extat. in Dispensator. Horstii, & Appendice pharmaceutic. Quercetani. It. Ess. Traumatic. D. Michælis.

Externè ad mundificationem facit decoctum agrimonia cum pauillo aluminis.

Ad consolidationem laudat Franciscus Joël pulverem Mercurii precipitati inspersum, Emplastro communi imposito.

Fistulas Ani primò sarmentorum lixivio lava, & deinde utere unguento ex sacchari, olei olivarum, argenti vivi & vini ana confuso P. Boerellus c. 1. obs. 83. & c. 2. obs. 67.

Contra Tenesum ex fl. verbasco chamamel. n. melilot. lut. sem. lini. fœn. græc. incis. & contus. f. sacculi no it. coq. in aq. ferraviorum & per vices applica. Potest quoq. insimul decocti vapor Ano excipi. Vel. Fiat

folus ex fol. quercus cum fl. verbasc. chamamel. ros. rub. ana incisc.

Contra Nimium Hæmorrhoidum Fluxum Specifica

Interna.

Millefolium infusum in aq. fervente & adsumptum per mensem integrum, aut diutius in hæmorrhoidum doloribus, & fluxu illarum immoderato valde confert. Laz. River. in observ. communicat. p. 1. obs. 5.

Radix Scrophularia movet & sistit hæmorrhoides. Vid. Craton. consil. à Scholtz. edita p. m. 589. consil. 207.

Virtute styptica agunt Tinctura sulphuris virioli. Essentia Martis adstrictiva ex floribus Martis per deliquium solutis D. D. Balthasar. Glasii aut per se, aut cum arcano Tartari soluti. Item Tinctura optata anodyna. Lapid. hematit. spec. dia Martis Mynsichtii. Essentia Mumie. Tinctura mea Corallorum. Aquâ sempervivi solâ ego novi fluxum hæmorrhoidum feliciter fuisse curatum.

Ut & sequens exoptatissimo sæpè cum effectu sui expertus; Rec. pulv. radic. tormentill. bistort. ana ʒss. cinamomi. caryophyll. galang. a. ʒj. camphor. ʒss. m. f. pulvis infund. in mensurâ unicâ vini & coq. ad consumpt. duorum transversorum digitorum in diplomate. De hoc singulo manè probè mixto sume cochl. 4. & vesperi itidem.

Quidam etiam commendant pul-

verem dentis Marini, ad ʒj. adsumptū.

Unicornu fossile herbiniū nec minores obtinet vires.

Decoct. radic. tormentill. & fragor siccorum.

Externa.

Sanguis adhuc calens & recens ex quovis animali extractus & injectus, teste Felice Platero, mirificè juvat. Alii in eundem usum solum plantaginis succum præscribunt.

Crepitus lupi siccatus & Venis fluentibus admotus juvat.

In Croco Martis inpersa magnâ & tuta spes est.

Decoctum foliorum quercus calidè admotum.

Hæmorrhoides si turgentur tuberosâ radice chondrille, siccantur. si chondrilla siccatur, corrumpuntur verò, si corrumpatur, quare sub camino exsiccanda.

Suffumigium ex decocto tæpsi barbari per infundibulum recipiatur in anum, & est sensibilis ejus effectus. River. c. 2. obs. 49. & in obs. commun. p. m. 367.

Cingulum ex foliis hellebori nigri conquassatis recentibus nudo corpori circumdatū, donec pustule excitentur.

Contra Hæmorrhoidum suppressionem Aloëtica interne adsumpta prorsunt, qualia Aloë violata rosata. Pilula aloëphangina. Franckofurienses; Glasiana; It. Elixir propr. P. specifica proprietate hæmorrhoides suppressas aperit cruor leporis cum pulv.

caryo-

caryophyll. vel cinamom. aceto & saccharo coctus in prandio vel cœna adsumptus. (vulgò. Hafenschwarz appellanti.)

Decoctum radices Scrophularie etiam movet hæmorrhoides, Heinric. ab Heer lib. 1. obs. 20.

Externè sculneorum foliorum succo cyclaminis madentium frictu feliciter provocantur l. c. obs. 6.

Succus coparum aloë mistus & panno asperiori fricando applicatus aperit hæmorrhoides.

Ad Dolorem Hæmorrhoidum minimum quid Scrophularia, vel radices, vel foliorum cum cibo aut potu sumatur. Sive ipsa planta substantia sicca aut viridis, sive decoctum ejus adsumatur. Heinricus ab Heer l. c.

It. Millefolium infusum etiam in hæmorrhoidum doloribus valet. Riverius in obs. communic. p. 1. obs. 5.

Semen trifolii hæmorrhoidalis ad 3j. cum vitello ovi per plures dies exhibitum.

Tapsi barbati pulv. exhibitus cum lacte.

De dente equi marini quidam usurpant 3j.

Externè valet linaria cum lacte cocta & imposita; vel ejus unguentum. Job. Hartmannus p. m. 203. Horst. lib. 4. obs. 42. Aut ejus oleum. It. Oleum ex millepedibus, quod singulari pro arcano habuit principissa quadam in Italiâ & P. Borellus communicat c. 1. observ. 63.

CL. Helmontius commendat annulum de dente equi marini.

Morientium sudor mirificas habet vires hæmorrhoides morificandi, & excrescentias Helmontius in Latice §. 17.

Nota. Hæmorrhoides cæcas cum scibus & mariscis multi confundunt, quod tamen minimè est faciendum. Marisca enim longè alius sunt affectus, nempe tubercula carnosâ, oblonga, quasi verrucæ ad cutè tenuia, suprâ lata, subrubra, aspera, florem thymi referentia, unde & thymi appellantur, & si magni sint, Ficus. Sic condylomata sunt tubercula rugarum Ani orta à confluentibus humoribus vitiosis. Sic Formicæ, Verrucæ, clavi aliq. circa anum affectus ab Hæmorrhoidibus separandi sunt, cum Naturâ, Definitione, signis & curâ differant.

Ad Condylomata facit Ung. Linaria cum Croc. Martis adstrictivo.

Contra Mesenterii Obstructionem specifica interna aperientia sunt Tinctura & sp. Tartari. Arcanum Tartari soluti. Terra foliata Tartari. Spiritus aperitivus Penotti. Spiritus Vitrioli volatilis s. Tinctura aperitiva mea & D. D. Mœbii. Tinctura Martis Zwelfferi. Croc. Martis saccharing. Extract. Martis Mynsicht. Acidula artificiales ex Marte. Pulv. cachecticus 2. Crocus Martis aperitiv. cum terrâ foliatâ Tartari.

Nota, potest fieri decoctum ex radicibus

dicibus aperientibus ut asparagi, graminis, cicborii, petroselini, ononidis, artich. min. c. b. in brodio carnis, & in hoc dicta medicamenta pro ratione circumstantiarum, & premisis prae-mittendis propinari possunt.

Mesenterii inflammationi febris ardens magnâ ex parte praecedit vel coniungitur, & tunc Bezoardicum Martiale, Solare, Joviale conveniunt; malo autem abscessum vergente lenta insequitur; Inter abstergentia nobiliora sunt Martialia, ut Ess. Martis cum arcano Tartari soluti. Sirupus mercatorum ex Marte. Claretum chalybis Mynsichti vinum chalybeatum. Extractum chalybis.

Inter consolidantia excellit Terebintina, quae omnibus simul indicationibus satisfacit. It. Pilul. de Terebintin. c. Antimonio diaphor. Vel Tereb. dissolv. in vitell. ovis. aut in jussculo carnis propinetur. It. Essentia persicaria. cum sp. meo Martis, vel aperitivo. Penotti. It. Ess. traumatic. agrimon. fl. hyperic.

Nota. Eadem medicamenta etiam in inflammationibus & abscessibus musculorum Abdominis tuto usurpari possunt.

Nota. Si vis explorare, utrum in parte quâdam inflammatio adsit, an non, applica topica calida, si ista pars ferat, nulla adest inflammatio, sin autem non ferat, certo credas inflammationem adeste, & inde subsequutum abscessum; Id quod multoties fui

expertus, cum Laz. River. c. 1. obs. 51.

Contra Mesenterii Dolorem, si ille urgeat, convenit internè laudanum opiarum dissolutum & mistum cum purgantibus, quod dolorem sistit, purgando. Externè proderit ol. express. hyoscyami. Postmodum prae-parantia & aperientia internè conveniunt ex radic. Scorzonæ, graminis. cum fl. cordial. Epatic. v. genist. bellid. v. coct. in jussculo carnis vitulinae. Et praemitatur inunctio abdominis ex ol. hyperici. & butyro rubro potabili.

DE EPATIS AFFECTIBUS.

Sin salia peregrina acidâ sylvestria epatis parenchyma mediante sanguine intrarint, id quod non solum ex ipsius æstu, verum etiam actionis læsione cognoscitur, conveniunt medic. cicbor. Scorzonæ Taraxaci acetos. graminis pulv. Epaticus ruber. Ebur s. ign. Sal. cicbor. Taraxac. absynth. Vitriolat. cicbor. Vitriolat. vel Datum. Spiritus Martis volatilis. Tinctur. fl. bellid. ros. v. violar. Aq. epatic. frigid. Mynsichti. serum lactis destill.

Nitrum vitriolatum Mynsichti. & alia ex Nitro.

Externè Spiritus Camphoratus maxime prodest, & plus praestat, quam Epithema refrigerans. It. Ung. refriger. Gal. rosatum Mesuae cum camphor. mixt.

Sin Naturale epatis fermentum à Scoriis Tartareis vel aliis mucilaginosiss

nostis humoribus fuerit obrutum, ut ejus calor non rectè sese exerat, & in parenchymate sanguinis ventilatio fieri nequeat, etiam radices Cichorii. pimpinell. rhab. monachor. proderunt; Item tinctura Martis liquida. D. Joh. Michael. vel Zwelfferi. Aq. epatic. calida Mynsicht. Ess. absynth. agrimon. centaur. min. Epatica D. J. Michael. pulv. cachectic. Q. spec. Diamargar. vit. calid. cum Croc. Martis aperitiv.

Nota. Quod Galenici intemperiem vocant, hoc Helmontius dicit, esse spinam quandam infixam, seu fermentum alienum digestionem perturbans, & totam œconomiam pervertens, Archœum modo ad frigus, modo ad calorem, imò ut is laticem alliciat, commovens, hinc illi ex intemperie sine materiâ intemperiem cum materiâ nasci voluerunt. Intr. Retenta. inquit, cum membrum non alantur, nisi sub quâdam proportionem mortalibus incognitâ, necesse est interdum inordinationem subnasci, quam communiter calori hepatis attribuant ac falsò per refrigerantia sanare intendunt. Jecur enim in se cadaver est, & friget, nisi per Spiritum vita foveatur. Atque omnis calor hepatis advena. exoticus est. Perinde enim se habet, prout digitus in se temperatus, cui si spina infigatur, & si actu & potentiâ sit frigida, tamen mox tumet, pulsatur, calescit & inflammatur digitus & c. Ita quoque nunquam calet hepar, nisi mo-

lestam spinam in se conceperit. Quocirca etiam evellenda spina, non autem refrigeranda sedulo est incumbendum.

Nota. Jupiter utilis est in omnibus aspectibus ad morbos Epatis & lienis curandos. Et Venus ad corrigenendam Epatis inemperiem calidam; In omnibus autem caveas à ☿ ☐ & ♀ ♀rii.

Contra Epatis Obstructionem Specifica Interna.

Ex Tartaro & Marte parata medicamenta hic utilia sunt, Arcanum Tartari soluti. Sal Tartari volatile. Terra foliata Tartari. Spiritus Tartari. Tinctura Tartari. Tinctura Martis Zwelfferi. Extractum Tartari Martialis. Crocus Martis aperitivus cum salibus hepaticis, vel cum Sale hepatico Mynsichti. preparatus. Crocus Martis saccharinus dicitur à quibusdam verum Epatis restaurativum. Hæc Medicamenta longè tutiora sunt & convenientiora, quàm in crudâ formâ ut hætenus adhibuerunt. Nec minoris valoris sunt Spiritus aperitivus Penotti. Martis volatilis. Tinctura aperitiva mea & D. Mabii.

Si obstructio in gibbâ Epatis Diuretica profunt, ex quorum censu tinctura Tartari cum Calce. Arcanum Tartari & alia, quæ insimul vim aperienti habent.

Si flatulentia una adsit, adde Ess. carmi-

carminativ. Aq. carminativ. Dornkreil. cum Epaticis appropriatis.

Hepar reborant Ebür. f. ign. Tinctura mea Comallorum, vel Laz. River. c. i. observo. 49.

Notæ. I. Ubi adest obstructio hepatis, ibi est initium & fundamentum omnium morborum, & nisi citò diligenter, penitusq; tollatur, corruptio nem sanguinis, inflammationes, febres, scirrhus, alvi fluxus varius, diuturnus ac vehementes, cachexiam, Icterus, hydropis species, colicam, atrophiam, marasimum, aliosq; infinitos morbos producit. Licet autem totum αἰματώδες Monarchicum imperium cordi decernamus, tamen sciendum est & hepar suum huc Ἰκτερός πᾶσι conferre; Si enim hepar sanguinem tanquam novum parenchyma à corde transmissum, & serum à vasis lymphaticis adductum, ulterius non bene coquat, depuret, & ad eam, quam habere debebat, perfectionem deducat, obstructiones in capillaribus suboriuntur vasis, bilis non segregatur, unde sanguis incalcescit, inflammationes, Icterus, Erysipelata, febres & varia oriuntur Hydropis species.

Notæ. II. Ab aperientium usu non prius desistendum est, quam dolor omnino remittat, & hypochondria fiant leviora, cum Chronicum malum sit hepatis obstructio, & plerumq; non una septimanâ, sed vix integro mense

reserari possit. Petreus in Nosolog. T. 2. p. m. 165.

III. In omnium Medicamentorum exhibitione ordo debitus observandus, semper universalia particularibus & topicis præmittenda.

IV. Medicamenta non nisi longissime à cibo propinanda.

V. Medicamenta debent esse liquida, ut penetrare queant.

VI. Attenuantia, resolventia & discutientia, præterquam quod moderata esse debeant, sint etiam insuper Epatica & adstringentia.

VII. Dulcibus in Hepatis morbis non utendum est ut cibis, sed ut condimentis, si pristinus sanitatis vigor redierit; Ipsi autem male adhuc affecto planè non offerenda sunt.

VIII. Externa Topica nunquam sint actu frigida, sed semper calida, vel tepida.

Nota. Sextilis Jovis Veneris ad epar obstructum curandum Salutaris est.

Contra Hepatis Inflammationem, prodest Tinctura mea parata ex Marte & saccharo Saturni in aquâ plantaginis. Saturnus enim omnibus inflammationibus contrariatur. Cavendum tamen, ne nimis creber hujus sit usus. Si febris ardens conjungatur, convenit Bezoardic ☉ Ple. Joviale. Antimonium diaphor. ex regulo. Spiritus Martis meus volatilis, cum aquâ plantagin. Rosar fragor. f. v.

Externè saccharum Saturni miscetur.

atur c. dictis aquis vel Solani & lin-
zeolis madidis tepide applicetur. Pe-
træus l. c. p. m. 211.

Nota. Trigonus Jovis & Veneris
commendat curam morborum ab
inflammatione sanguinis, & ictero
flavo ortorum. Item, Trigonus Jo-
vis Solis salutaris est.

Contra Epatis Scirrhum valet tin-
ctura mea Antimonii. & Martis ape-
ritiv. cum sp. Otri parat. sp. gummi
Ammoniac. cum Ess. agrimon. MP. de
Ammoniac. Q. Tartar. Vitriolat.
cum sal. Cichor. absynthii. Terra fo-
liata Tartari cum Croco Martis ape-
ritiv. Sal hypochondriacum P. Poter.
cum croco Martis aperitivo communi.

Externè utile est Empl. de cicuta
malaxat. c. ol. destill. Cera. It. Ung.
de cicuta Fabricii Hildani.

In Vulneribus & Ulceribus Epatis
proficua sunt Medicamenta de Agri-
monia, ut & Eupatorio desumpta.
Tinctura fl. bellid. Epatic. nobil. in-
stillari potest cerevisia & pro potu or-
dinario usurpari.

Contra Hepatis Tonum laesum va-
let Epar lupi ad 3j. in aqua Epaticâ
exhibitum, Epar vituli, ex quo cum
Cichor. & Eupatorio aqua potest de-
stillari. Cochlearum carnem quidam
specificâ vi Epati conducere putant.
Item passula minores & majores.
Roob passularum. Sirup. conservativ.
radic. Cichor. Ebür. f. ign. decoct. a-
grimonis. Diatrion santal.

Contra Cachexiam prosunt cen-

taur. minus. absynth. agrimonia. ra-
dic. graminis Cichor. pulv. Cachesti-
cus Q. Crocus Martis aperitivus cum
salibus. Saccharinus. Tinctura Mar-
tis Zwelfferi. Ess. cum Extinct. Mar-
tis Mynsicht. tinctura Martis tartari-
sata. f. & Antimoniata. Tartarus An-
timonialis. & omnia medicamenta ex
tartaro. Acidula artificiales in tollendâ
cachexiâ principatum obtinent.
Naturalibus acidulis etiam melioris
& facilioris operationis gratia potest
misceri Vitriol. Martis. Item Clystus
si misceatur cum aquis appropriatis
& succis.

Nota. Non prius debet institui
purgatio, antequam Digestiva fue-
rint præmissa: Aut si tandem adhibe-
antur, miscenda semper erunt dige-
stiva.

Nota. In fine morbi conveniunt su-
dorifera & exsiccantia, ex quorum
censu Bezoardic. Martiale & Essen-
tia Lignorum. CC. f. ign. Sal fumararia.
Antimonium diaphor. arcanum du-
plicatum.

Contra Hydropem Asciticem medica-
menta specifica sunt sambucus, ebulus
ruta. Brassica marina, radic. urtic.
major. & ex illis parata remedia. De-
coct. radic. vincetoxic. Ejusq. Essen-
tia & Extractum, Decoctum radic.
brusci. Laz. River. c. 3. observ. 52. de-
coct. radic. cichor. & caleatripp. Idè
in praxi p. m. 208. Succus charifolii
cum vino exhibitus. Id. l. c. p. m. 203.
Pisana herba ceterach ad tres bars9

manē sumpta quotidie juvat. Item, succus satureje utilis est cum suffamigio spissamenti cere. It. Veronica agra manē epota ad 3vj. per tres dies. P. Borrellus c. 2. obs. 53. De Tabaci virtute in hydropo vid. Thom. Bartholinus centur. 6. hystor. 17.

Lotium ovinum aliquot diebus potum multos hydropicos restituit, imò propriā urinā bibita quosdam detinuisse constat. Unde & Spiritus urina tanquam Diureticum specificum, egregium commendatur, & ejus Sal volatile. Pulvis Bufonum exsiccatus pro singulari arcano habetur, cuius Experimenti inventor primus morbis accelerationem ex eo quarens in spe nō convaluit. Vid. Wierus libr. 3. c. 35. de prestigiis Demonum, Solenander consil. Medic. sect. 5. num 15. Libavius 2. Barach c. 20. Forestus libr. 19. obs. 35. Marcell. Donat. in hystor. Medic. libr. 7. cap. 7. Vermes majales in oleo oliv. infusi deinde expressi & destillati cum aq. naphani oleum propinatum urinam juxta ac sudores specificè pellit. Vermium terrestrium liquor, & illorum Spiritus cohobatus. Item Tinctura ex capite vermium preparata. Decoctum sancrorum fluviatiliū cum felle vitri ad 3ss. vel ʒij mira præstat. Item, Spiritus aperitivus Penotti singulariter preparatus maximè etiam proficuum est ob partem volatilem silicum & Salis tartari; quid autem silices in hydropo

valeant, vid. in Laz. River. obs. commun. p. m. 390. 391.

Nota, Galenus caterid. post ipsum omnia qualitatibus Elementorum tribuentes non à spiritibus Hydropem, verum potius ab intemperie jecoris frigida & humida oriri dicunt. Sed quàm aptè ad bene medendum conicere licet. Etenim dent quantum velint calida jecori, nihil efficiunt, strimagent, frangunt vires, & morbo alimentum & incrementum præbent. At spiritibus impetum frangant, observatos meatus aperiant, intus congregata aqua spontè effluent, & sanabitur hydrops. Quæ praxis nobis feliciter succedit in omnibus. Verum in nonnullis ubi substantia adest corruptela, aut saltem suspicio aliqua, viam hanc inire non audeo, & tantum prognostico cautè deferendum judico. Idem Hipp. l. 4. de morbis subf. bujuz morbi curationem tradit. Vid. P. Poterius centur. 1. curat. 1.

Nota. Hydrops Ascites oritur vel ex vitio hepatis, aut aliorum viscerum obstructionibus Tartareis validissimis laborantium. Nam hæc debebant ferum à vasis lymphaticis adductum recipere, denuò coquere & cum sanguine miscere. Verum cum viscera illa summè laborent, sint obstructa, & forsan etiam quodammodo corrupta, ferum adductum in abdomen regurgitat, ad pedes descendit, tumorem excitat, qui

indica

indies magis adscendet, totumque abdomen occupabit, exinde respiratio periclitatur, ac mors in propinquo est.

Nota. Dulcia ac mulsam perinde ac Pests in hydrope vitanda sunt. vid. Consil. Medic. Scholtzii. p. m. 361.

Hydropicam unicornu Grænländico curatam vid. in Tb. Bartholin. c. 5. b. 46. lt. per ossa exsiccata & succum petroselinii. Laz. River. in obs. communicat.

Externa.

Lapis fulminaris in Hydrope tam internè, quàm externè commendatur à D. Job. Michaël.

Lapides item in capite rana terrestris reperti ventrig, alligati specificâ proprietate onus aquosum averruncare creduntur. De Tabaci virtute in hydrope vid. Tb. Bartholinus c. 6. hist. 17.

Observatione dignum est, quod sibi Experientia compertum esse restantur Wierus & Varignana Bufonem sylvestrem, qui in nemoribus reperitur, per ventrem sectum & renibus obligatum Aquas hydropicorum per urinas educere, & cum amplius evacuare volumus, applicationem esse renovandam. Riverius in praxi p. m. 207. & CL. Helmontius in tr. Ignotus hydrops. §. 36. Idem non solum confirmat, verum etiam addit se vidisse rusticum hydropicum sanatum alligatâ anguinâ senectâ per ventrem & renas. Id

quod & Job. Riolanus in operibus de colubri fluviatilis lapillo testatur; induci hisce Ideam metus renibus, quâ indignationem amittant, modò latus Helmontius arbitratur.

Nonnulli etiam per transplantationem curam instituunt; includentes sanguinem egri ovi putamini, quod fovendum exponitur, & carnibus demum admixtum cani vel sui esurienti dant; Pharamundus Rhûmelius vesicam suillam urinâ hydropicorum repletam in fumibulo committit, urinâ exhalatâ sedatur tumor hydropicus, sedato tumore vesicam in cloacam projicit vid. & Job. Löselius de podagra §. 2. membr. 2. art. 2. subs. §.

Contra Tympanitidem internè adhibenda carminativa, qualia Ess. carminativa. Spiritus anti-colicus; Ess. Lignor. carminativa. Spiritus Salis coagulatus, qui potest coagulari cum Sale absynth. chamemel. &c. Externè convenit Empl. d. bacc. lauri. Ung. carminativ. Mynsicht. ol. d. cumini. carui. urina pueror. cum fermento in Clysteribus.

Nota. Quoad indicationes in hoc affectu. Primò serositates unâ cum flatibus sensim sunt evacuanâe. Deinde per dicta appropriata residua flatuosâ materia cû fermento morbifico discutienda. Et tandem viscera corroboranda sunt.

Nota. Hydrops Leucophlegmatica seu Anasarca per concoctionem, & non per evacuationem subigitur. Pra-

mittere cathartica & phlebotomias omnino mortiferum, P. Poterius c. 2. curat. 20. Et in omni hydropse observandum est purgantia non debere esse admodum valida, & frequentius usurpanda, teste Laz. Riverio in praxi p. m. 201. quia corpus debilitant juxta Galenum 9. de partibus, ut postea major aquarum & flatuum proventus exoritur. Ideo specifica roborantia & aperientia Diuretica frequentius, quam purgantia sunt prescribenda. Et experientia nos docet, evacuationem in hoc morbo, quæ fit per urinas, melius succedere eâ, quæ fit per alvum.

Contra Icterus specifica Interna marrubiû, quod maximâ unâ aperienti vim habet. Chelid. maj. cum radice. Abrotanum ma. anserina. fl. hyperic. calendula. croci fl. & radic. fragaria. Centaurium minus. Decoct. rad. rubia tinctorum. P. Poterius.

Anserculorum stercus. Lapis flavus in felle bovis. pediculi. Sal volatile urina. Lumbric. terr. Flavi vermes inter asseres millepedes.

Essentia contra Icterus D. J. Michaëlis. Pulvis ejusd. specificus ex Lapide fulminari.

Externè linteum purum in Ictericis urinâ intinge & Soli expone, ut exsiccetur, hoc sæpius facias eodem linteis.

Tinca viva umbilico imposta, donec moriatur.

Aranea viva in testâ nuci de collo suspensa, & scrobiculo cordis imposi-

ta, donec moriatur. Petrus in Nosolog. Harmonic. T. 2. p. 276.

Sanguine ex medianâ agrotantis extracto, ovi gallinacei testâ artificiosè incluso, & acindè ovo gallina per quatuordecim dies supposito postmodum famelica exhibitio Icterus, morbosq. quosvis ex cachexiâ ortos abolere apud multos innotuit.

Contra Atrophiam Medicamenta Specifica Interna. Lac caprillum Asininum, humanum; Ag. sanguinis suilli. cochlearum. testudinum. Ostrearû, de quibus vide Zachr. Lusitanum in histor. prax. ubi observationem adducit solo testudinum usu quendam fuisse curatum. & Dominus D. Joban. Michaëlis novit Practicum quendam, qui hisce aquis multa prestavit. Sirupus quoq. convenit de testudinibus seu resumptivus. It. Electuar. resumptivum.

Externè. Rec. gummi Tragacanth. ʒj. infunde in ag. rosar. per noct. & diem; adde pingued. galli Indici recent. ʒij. campher. ʒss. misce in mortario cum Lacte muliebri & fiat Ung. dorso applicandum.

Sin Atrophia proveniat à vitioso ventriculi fermento, convenient pulv. stomachal. Elixir stomach. D. Job. Michaëlis. Empl. Cratonis; & ejus ol. cum gummi Tacamahac.

Sin ab hepate, aq. ex epate vituli destill.

Sin à liene, ut in scorbutis, Anti-

Scorbu-

Scorbutica misceantur cum Medicamentis contra Atrophiam.

Sin à Venarum lactearum, Pancreatis aut omenti obstructione radic. graminis cuscut. cum Medicamentis Martialibus conferunt.

Externè prodest Ung. resumptiv. pinguedo humana galli Indici recens.

Sic e. g. Celsissimus ac Illustrissimus Dux quidam, 10. annorum, temperamenti calidi & sicci Anno 1659. d. 18. Febr. incidebat in maciem totius corporis cum dolore hypochondrii sinistri & calore in volis manuum ac pedum tempore inprimis nocturno invalescente. Huic sequentibus cum D.D. Mæbio p. m. curavimus.

Primò, fiebat decoctum ex radic. graminis & petroselinæ ana m. j. In brodio caponis demptâ pinguedine, ac falsedine mensuris quatuor, ad dimidiâ partis consumptionem. De hoc singulis novem diebus manè circa horam sextam, horam nonam, & à meridie horâ quartâ quatuor uncia cum scrupulo uno Magister. perlar. cum succo citri & Tinctur. aperitiv. parvi. & ambrâ gris. guttis una additis tribus vel quatuor Spir. Martis unico haustu absorbentur. Manè recommendavimus lecti decubitus usque ad octavam; Et hinc novem diebus spina dorsû semper ante lecti introitum cum Ung. resumptivo & pingued. recens. liquat. galli Indici inungebatur.

Insequente altero novendio à dietis inducias agentes horum loco Lac humanum substituímus, quod singulis diebus manè circa horam septimam calidum, prout à nutrice puerulum lactante venit, pro specie emulsionis cujusdam substituímus injuncto quatuor horarum jejunio.

Tertiò novendio ter infessus fuit, adhibitus singulo triduo femel horâ pomeridianâ ex aquâ fluviâ cum semine graminis, malvæ, alth. salicis &c. coctâ, brachiis, pedibus, scapulis, dorso lentè frictis & deterfis; Finito hoc infessu decubitus in lecto per horam unam vel alteram sequebatur institutâ postea Cœnâ.

Reliquis diebus supra dictum decoctum radicum aperientium cum pulvere cordiali & Spiritu Martis in usum recipiebatur, & sinistro hypochondrio Emplastrum spleneticum supra alutâ extensum imponebatur. Hisce ita actis somnus moderat9, aër temperatus, & cibus εὐτεπνός excluso vini usu admittebatur, intermediatâ nonnunquam emulsione ex aq. Cicbor. Endiv. cum semin. q. fr. major. præparatâ. Et sic Celsissimus hic Princeps Nestor eâ dignis annis felicissimè divinâ gratiâ fuit restitutus, ut nihil reliqui jam manserit præter dolorẽ illum, quem in sinistro hypochondrio quandoque ægrè fert, sed Essentiâ meâ Martis tandem etiam hic penitus fuit sublatus, pro quo DEO sit laus, honor & gloria.

In Atrophia partis cujusdam præterpicationes, de quibus vide Zacut. Lustr. in praxi Medic. admir. convenit quog. arcanum aluminis. Felix Wurtz. Spirit. formic. Lumbric. terr. Sp. Vini, in quo md. Aron. raphan. Armorac. semina urtic. infus. fuerunt. Ung. Agrippa. Nervin. Augustan. pingved. human. vulpin. ursin. canin. & taxi. ol. d. juniperi. Cera item. Saponis. ol. piper. lumbric. terr. Nervinum.

A Vermiculis intercutaneis etiam Atrophiam oriri præsertim in puerili ætate non desunt Magni Authorum, qui hoc affirmant, vocantes Esurinos sive commessores, (die Mitt. Esser oder Elben) videatur Horstius in Epistol. Medicinal. de Pilari affectu puerorum & P. Borellus centur. 1. obs. 80. Ejusdem etiam sunt opinionis Barbitonfores & Balneatores quidam, qui lucri causâ vulgò persuadent, infantes atrophiam laborantes ejusmodi vermiculis scatere in dorso nigra capita ostendentibus; unde hujusmodi instituunt curationem: Infantes in balneum inferunt, dorsum melle inungunt, & cum panè usque fricant, dum vermes prorumpant, & capita ostendant, & tunc ipsa de radunt novaculis, & ferè contabescentes infantes restituisse affirmant. Verùm, fallunt, & falluntur, sordes sunt, non vermes, quæ in poris cutis stabulantur à viscosâ & lentâ materiâ ob cohibitam transpirationem.

orta. Calor autem aperit poros, sordesque protrudit. Tales sordes in facie, præsertim circa nasum, si digitis comprimatur, prorumpere videmus. Vid. Excell. D. Schenckius in Exerc. Anatomic. III. Lib. 1. p. 2. c. 3. p. 213.

DE LIENIS AFFECTIBUS.

Contra Lienis Obstructionem Specifica Interna sunt herb. scolopendr. Cuscuta. Ceterach. radic. 5. aper. filicis. polypod. Cortic. radic. cappar. Thamarisc. fraxini. Crocus Martis aper. Ess. 2is liquid. splenetic. Extract. chalyb. Mynsicht. Ess. splenis bovini. sp. gummi Ammoniac. Arcanum Tartari soluti. Tinctura aperitiva mea & D. D. Meibii. sp. Saturni, it. crystalli minera. Saturni in aquâ spleneticâ, vel in jusculo.

Externa sunt empl. splenicum. usitatum. meum ex res solventibus. de cicuta. gummi. Ammoniac. sacchar. Saturni cum ol. d. cappar. malax.

Contra Lienis Inflammationem. internè Saturnina omnium medicamentorum optima sunt, cum inflammationes simul mitigent & aperiant. Externè potest applicari Empl. de cicuta c. saccharo Saturni.

Contra Scirrhum Lienis valet internè Spiritus filicis; gummi Ammoniaci. Tartari. Decoct. ligni Thamarisci. Fraxini. Decoct. contra duritiem lienis Q. Spiritus Saturni.

Externè conducit Ung. Fabricii Hildani

*Hildani ex gummi Ammoniac. & succo cicuta. Item Empl. meum magneti-
sum ex sulphure Antimenii & amal-
gamate Mercurii. splen. bovis recens
etiam calidè applicetur. Duplex scir-
rhi lienis curati sympatheticum re-
medium vide in Tb. Bartholini c. 3.
hisor. 66.*

*In Ulceribus & Vulneribus Lienis
utilis est Ess. vulneraria cum spleneti-
co permixta. Si dolores conjungatur
laudanum opiatum in sirupo spleneti-
co convenit.*

*Contra Ictherum Nigrum etiam su-
pra allata Martialia & ex Tartaro
parata Medicamenta conveniunt in
decocto marrubii, scolopendr. cuscut.
cortic. Tamarisc. radic. chelidon. maj.
rec. cum succo cochlearia.*

*Externè conducit Aq. fl. fabarum,
omnium florum, radic. sigill. Salo-
monis.*

*Nota. Conjunctio Jovis Solis fa-
cit ad curam spleneticorum, & o-
mnium Saturninorum morborum.
Item, Quadratus Jovis Veneris &
Trigonus Jovis Solis inserviunt di-
ctis morbis Saturninis, quales Quar-
tanæ, malum hypochondriacum,
tusces inveteratæ, &c.*

*Contra Affectionem Hypochondri-
acæ Specifica Interna Medicamenta
Martialia & Tartarea familiam cum
consensu unanimi ferè omnium Me-
dicorum ducunt. Mars Macrocosmi
metalli analogiæ Microcosmi Mar-
ti respondens viscerum primæ & se-*

*cundæ coctioni destinatorum sola-
men egregium, auxiliatrices manus
præ cæteris hic porrigit; sanitatis
custos & restaurator nobilissimus.
Ex cujus prosapia oriuntur Crocus
Martis aperitivus cum salibus Excell.
D. D. Michael. Saccharum Martis;
Tinctura Martis rubra & aurea. It.
Zwelfferi. Spiritus Martis meus &
D. D. Mabii Hæc duplici nomine hy-
pochondriacis prosunt; vel enim
propter instum ipsius vitriolum ha-
bent vim præcipitandi, ut supra do-
cuimus, vel etiam privativè edomāt
humores causticos. Dum enim hic
humor acidus, & causticus chalybe-
ata aggreditur, & in substantiam
eorum operatur, ferociam & aeri-
moniam suam proprio veluti ense
jugulat, infringit ac retundit, ut sic
retusus, mitigatus & evictus absq;
ullâ incommoditate resistendi ex-
purgari postmodum queat.*

*In nobis scilicet, inquit Tachenius in
Hipp. Chymico ex Nobiliss. Helmon-
tio non rarò obbernat Sal quoddam
resolutum, ex acido & alkali invi-
cem minus concordante compositum
& diapheresi & transpirationi in-
caput, illud propter saporum inæqua-
litatem Medicamentis purgantibus
non auscultat, vel in primâ vel in ul-
timâ corporis regione existens, cujus
sive uterius sive epar sive lien &c. sic
generator. perinde est. Sumpto igitur
Marte illud Sal istud nocivum liqui-
dum ad Zem præceps ruit, eiq; adha-*

ret, ut illud dissolvat, adeoq; excrementum illud salinum juxta saporis speciem, dum Marti adheret, illudq; rodit, coagulatur (Sicuti videmus, cum Sp. Dioli verti in Diolum cum acido vini in rubiginem; sic quoq; in cupro evenit, istud, si acidum rodit, fit arugo, si idem cuprum rodit Spir. Vitrioli, fit Vitriolū Veneris, quod huc quoq; quadrat. Cum autem in alimentum non potest adsumi, ideoq; cum se soluto sub nigro colore fons ejicitur, qui color oritur, cum acidus Sal ferrum rodit, ac alkali illud in colcothar precipitat. Cum verò & in acido stomacho grato liqore dissolutus potatur, absumptis & penitus admixtis iisdem liqoribus, & mox alimonia ineptus ab acido separatur (alkali virtute) à commisso; In quā segregatione conflant dicti sales ad Sem & illi adherent; Sicuti videmus argento evenire in aquā forti soluto, in hanc solutionem si cupri lamella inficiuntur, tunc statim aciditas aquæ fortis deserit argentum & rodit cuprum, argentumq; cupro adheret. Ita in humano corpore contingere Mechanica ratio & necessitas dicitur, cum Natura in omni re similis existat, ut loquitur Senex. Nisi enim excrementitius humor cujusdam semiacide Natura & saporis foret ferrum in corpore non dissolveretur in viride vel nigrum liqamen. Et nisi excrementa ita tingatur, jam & inconsideratè propinatur, non enim reperit humorem

idoneum, qui illud solvat & tunc potius adstringit, licet Crocus sis aperiens per os adsumptus fuisset. Haftenus Tacbenius.

Ex Tartari familiā usu sunt recepta & Experimentiā probata Tinctum Tartari. & antimoniam. Arcanum Tartari soluti. Terra Tartari foliata. Spiritus Tartari. Aperitivus Penotti. &c. cujus virtus dependet à volatili parte silicum & Salis Tartari. Tinctum aperitiva mea & D. Mabii.

Acidula etiam, & quæ inprimis participant multum de se, hinc commendantur, Ægna & Swalbachenses profunt. Rectè hinc Medicum, illum dixisse censeo, absque Medicamentis metallicis vix rectè curari ullum affectum. Artificiales tamen præferendæ Naturalibus, si ritè fuerint præparatæ, quia non in tantâ copiâ porriguntur, nec ventriculum adeò debilitant. Vide de his Kyperrum. Thermarum autem usum internum hinc prodesse posse, rationi & experientiæ repugnare videtur. Vide in frâ pag. 1109. 1110.

Ex Vegetabilibus insuper hinc etiā non parvi æstimmii sunt radic. Aron. preparat. pimpinell. silicis. polypodii. b. fumar. scolopendr. rec. centaur. min. Absynthium, quo solo nonnulli hoc affectu detenti fuere curati. cort. radic. cappar. fraxin. Tamariscis. Hæc enim præter vim corrosivam etiam salium acidorum vim obundant.

Nota. Respiciendum est hinc primò ad

indè ad affectum, unde ortum maxime trahat hoc malum, eoque *digestiva sunt dirigenda*: ideoque sedulo attendendum ad humorem peccantem, & viscerum dispositionem. Sic alia conducunt cruditati acidæ; alia nidorosa corrigendæ: alia humoribus Tartareis, crassis, & viscidis. Alia ventriculo debili, alia e-pati, & lieni laboranti. Quare alterantia, attenuantia, incidentia, & detergentia Medicamina ita in vicem miscenda, ne uni prospicientes alteri incommodemus. Unde si affectio est stomachica, inserviunt pulv. stomachal. ℞. Sal stomachal. Mynsicht. Sal absynth. crystallin. sp. mastich. Ess. menth. Sin autem Epatica est, valet ebur, sign. pulv. epatic. ruber. Crocus & isaccharinus, Sal epatic. Mynsicht. Tinctur. fl. bellid. Sp. & c.

Hic exulet Spiritus cerasorum, dulcium cum Ess. ambræ & julebo violarum adulteratus. Calida enim hæc Medicamenta naŭua viscerum, hypochondriacis familiare exaltantia plus nocent, quam prosunt. Trincavellius libr. 3. consil. 43. p. 445 dum salia sylvestria in hypochondriis delitescencia magis magisque acunt, fermentant & illorū ebullitionem promovent, Grembs. lib. 2. cap. 1. no. 8. p. 194. & Melch. Sebizius in specul. Medic. Practic. part. 4. sect. 5. cap. xi. p. 1317. Adhuc absurdus, salibus volatilibus ex CC. & succino ad præservatiōē

hujus mali non in juncto sudore & in minimā dosi propinatis velle pugnare; Rationem vide supra pag. m. 400. Horum sinistrè adhibitorum usum sin aliquando febres ardentes, phlogoses hypochondriacis familiares, internæ inflammationes, Arthritides &c. sint manifestatura ebullientibus, statis temporibus salibus sylvestribus in malsā sanguineā accumulatis, Nemo mirabitur. Atque hæc in malo hypochondriaco ducali personæ administrata fuisse novi.

Contra Scorbutum Medicamenta Specifica interna sunt cochlearia, Nasturtium, ejusq. species, Beccabunga. Chelidonium minus, & majus, CL. Sennerto in frequenti usu fuit conservæ de fumaris, ita ut per annum duo centenarii vix sufficerent, uti Pharmacopæus Wittebergensis olim D. Joh. Michaëlis retulit. Quod autem plerumq. cum saccharo conficiatur, merito suspecta est & ejus loco substitutenda Essentia cum Spiritu vini parata, nisi phlogosis viscerum obstet, tunc sufficit ejus Extractum cum s. aq. fontan. fact. absq. S. V. Beccabunga supra allegata, tanquam moderatrix est Medicamentorum reliquorum anti-scorbuticorum, temperata enim est, ideoque alia Antiscorbutica hac herbā corrigantur. Raphanus rusticanus seu Armoracia mirum etiam in modum prodest, corrigit enim viciosam ventriculi dige-

digestionem & fermentationē chyli promouet. Commodissimē usurpantur Embammata, quæ ex radice conficiuntur, quæ quo acrior, eò etiam efficacior. idem in taleolas incisus unâ cum cochleariâ, anagallide aquaticâ s. Beccab. in vinum injicitur & postea bibitur, quod multum quoque in plurimis profuit (nisi quod ventriculi digestionē apud quosdam negotium facessat.) Item, radic. & fol. Chelidon. major. rec. m. iij. cum cochlear. m. j. incis. & contrit. stent per 24. hor. in cellâ subterraneâ, manē exprimatursuccus, cujus dosis singulo manē sunt. cocbl. iij. cum brodio vel cerevisiâ calida, per quinq; septimanas hujus usus est continuandus, & mira præstat. Convenit quoque sedum minimum seu vermicularis. Piperitis. Persicaria seu hydro-piper. Summitates abietis vel Pini sylvestris, quæ earundem est virium. Vid. Pancovius in herbar. portatili. Ruta muraria egregiam habet efficaciam in Scorbuto curando, de quâ retulit D. Joh. Michaëlis, quod arce Pirnensi ab hostibus occupatâ omnes fermè milites in ipsâ detenti ob malâ dietam, aërisq; liberioris denegationem scorbuticum contraxerint malum, à quo tamen omnes modò laudatâ herba usu fuerunt curati.

Infusum Seri caprini, in quo Beccabunga & cochlearia fuerit, Medicamentum quidem est vulgare, sed reuera in Scorbuto multum prodest.

Incidit enim & attenuat crassissimū illum sanguinem, inquit Avus meus D. Balhaf. Brunner in consil. Medic. p. m. 165. sicque expulsionē idoneum facit. Ipse Lactis usus etiam in Scorbuto non est rejiciendus, retulit D. D. Joh. Michaëlis se solo Lactis usu multos Suecos hoc vitio frequenter laborantes curasse; demulcendo enim Salis scorbutici acrimoniam & humectando maximam vim præstat ad hunc affectum debellandum. Optimè autem & quàm opportunè adsumitur manē jejuno ventriculo duab; horis ante cibum, potest etiam instillari Spiritus quidâ anti-scorbuticus, vel Medicamentū anti-scorbutici succus infundi.

Anserinum sterqus etiam contra hunc affectum commendatur, id quod testatur historia civitatis Freibergensis, in cujus obsidione milites scorbutici ab hujus stercoreis fucosum sumum senserunt levamē. D. J. M.

Ex Compositis sunt aq. anti-scorbutica Dorncreil. Mynsicht. Quercet. Sirupus Essentificatus cochlearie. Elixir propr. anti-scorbuticum. Essentia Pini in quo summum latitat arcannum curandi scorbutum, ad eò ut solo ejus turionum decocto multamillia hominum curata fuerint. Præstat quoq; multum in Paralyti & contracturâ. Item Ess. Lumbricorum. s. eorundem. Ess. viperarum.

Nota. Omnia saccharata Scorbuticis & hypochondriacis sunt ho-

filia, ideoque ab eorum usu abstineamus, in scorias enim non solum abeunt affines salibus in scorbuticorum hypochondriis delitescentes, sed & lienis inimica sunt, Cels. libr. 4. c. 9. p. 172. Nam bilem movent, fermentant humores, obstructions viscerum pariunt. D. D. Mabius in Epitom. institut. Medicar. lib. 5. part. 2. f. 2. c. 1. p. 529. & illorum ex usu teste Medicinæ Parente ἐξέλκεται καὶ μέγας γίνεται ὁ σπλήν. Quapropter, & Dorncreil in Præfat. suæ Disp. & Oregor, Horstius libr. 7. de Morb. contag. & malign. p. 379. ea scorbuticis interdiciunt.

Nota. Rectè illi statuunt, qui *Anti-scorbuticorum* vim & efficaciam in Sale volatili, quo abundant, faciliè avolante, ponunt. Etsi enim à salitis scorbutus inducatur, longè tamen alia Salis fixi est operatio, quàm volatilis, qualis est in anti-scorbuticis. Imo etsi concedatur Sal Scorbuticum esse etiam volatile, quandoque, unum tamen Sal alteri esse adversum, & ejus acrimoniam tollere, multa alia docent. Sic vis rodendi in Sp. Vitrioli aufertur per liquorem Salis Tartari, vel Sal absinthii, aut aliud Sal lixiviosum è plantis paratū. Ita etiam vim corrosivam Mercurii sublimati tollit idem Sal Tartari. Ratio est, quia Salia alkalia & acida perpetuam invicem alunt hostilitatem, ut unum alterum absorbeat & destruat. Vid. Tachenii

Hipp. Chemicum, Butyrum etiam Antimonii multis volatilibus scatens salibus resolutis corrosivis tantam acrimoniam habet, ut cutim etiam arrodatur, cum Spir. tamen Nitri mistum omnem deponit acrimoniam; atque hujus ratio consistit in mutata partium salinarum acidarum texturâ.

Nota. Volatilitas Anti-Scorbuticorum neque coctionem, nec fermentationem patitur, ideoque infuccis potius exhibenda, ne cum sale volatili evanescente etiam vis eorum pereat.

Anno 1660. Dn. Casparus Straube. Pastor in Pago Blesien ad Martisburgum, Vir 40. annorum, temperamenti cholericæ d. 9. Septembr. per trimestre spatium, & ultra graviter Scorbutico decubens usque ad desperationem omnium Medicorum, prout ipse & alii testes sunt, me etiam in consilium adhibuit. Summa aderat roboris vitalis, naturalis & animæ debilitas cum anxietate cordis, dispnoea, febre lentâ Scorbutica, siti ingenti, appetitu prostrato, lassitudine totius crurum impotentia, gingivarum putredine, ac dentium erosione, Lætero nigro, doloribus vagis, maculis lividis, agrypnia conjuncta; adeo ut nulla corporis pars esset, quæ non hujus mali experiretur truculentiam. Ego elapso jamdum trimestri accersitus jam planè à Medicis derelictum sequentibus

tibus DEI benedictione in integrum restitui, ut jam pancraticè vivat.

Premiſſis prius leniter aperitivis & fermenta viſcerum confortantibus anti-ſcorbuticis ex ſecul. aronis. Salfraxin. Magiſter. cochlear. ſucc. granator. Naſturt. aquatic. in ſero lact. caprin. Tinctur. Bezoard. cum Spir. cochlear. in brodio calido. Per Hellegon postmodum materiam morbiſicam leniter evacuavi cum pulv. gialapp. Tartar. Vitriolat. cryſtall. Tartar. Extraſt. panchymag. &c. Interea & cordialia frigida & humectantia anti-ſcorbutica ſuccenturiata ſemper aderant. Ex omnibus tamen maximè profuerunt Tinctura mea aperitiva. Sp. aperitivus Penotticum ſp. cochlearia, & Extraſt. centaur. min. ſp. Tartari volatilis & Salia mea antiſebrilia alternatim exhibita; hiſce enim ad menſtrum. ſpatium, & quod excurrerat cum externis topicis adhibitis ſingulariter benedixit Divina clementia, ut ſanitas exinde conſtans ſubſequuta ſit ægroto optimè jam valente, qui in Archeruſiâ palude hæreret.

D. Simon Reichart Judex Suburbanus ætatis 72. annorum Anno 1657. graviter ſudore diaphoretico decumbebat, ut interdium ac noctu eo tantum non diffueret, & quicquid eſculenti vel potulenti adſumeret, illico ſenſit per poros cutis eſſari; Cauſa hujus affectus fuit humorum ſeroſorum abundantia cum malo

ſcorbutico implicatorum, qui in totâ maſſâ ſanguineâ colligebantur ex depravatâ ac vitioſâ Organorum. ſanguificationi deſtinatorum fermentatione ſalia acida ciborum in volatilia ſalia non tranſmutante. Per trimeſtre ſpatium hoc malum duraverat, quo ego ad conſilium vocarer. Sed brevi divinâ favente gratiâ à me curatus fui ſolo eboreſ. ign. in emulſione ex ſemin. 4. fr. major. & aq. cichor. ac bugloſſ. paratâ; Interpoſito uſu pulveris gialapp. cum cryſtall. Tartari. Poſthabito Vini, ciborum acidorum, & aliorum ſanguinem ſcorbuticum generantium uſu. Hic Judex agens annum octuageſimum tertium ante biennium mundo valedixit.

DE RENUM AFFECTIBUS.

Contra Inflammationem Renum. internè valde Lapis prunella cum Saturno fixatus. It. Flores Nitri Myſicht. cum Tartaro Vitriolato. It. ſacchar. & ſp. Saturni. Tinctura roſar. violar. ſ. bellid. v.

Externè convenit Ung. refriger. Gal. roſat. meſ. cum ſacchar. Saturni. ol. camphore. Succus cancerorum fluviatiliū cum Unguentis poteſt miſceri.

Contra Calculum Renum extra Paroxyſmum valent Medicamenta ex Terebinthinâ, nec dabitur hæc præſtantius remedium in hoc affectu abſterſivum, & mundificativum diureticum

reticum, id quod probat hujus usus, urina namque post ejus usurpationem violaceum spirat odore, quod etiam *sp. Terebinth.* facit. Potest *Terebinth* preparari in formâ boli, vel per se exhiberi cum vitello ovi dissoluta in jussulo carnis, vel ita dissoluta cum Sirup, de *alth. Fernelij* & *aq. petroselinii* offerri. Sed cave, ne *barbam* hanc attingas, alias eandem conglutinabis. *Tinctura Roris Solis* etiam commendabilis est parata multiplici infusione herbæ siccæ cum *Sp. Vini* aliquot guttulis *sp. Salsiphilof. acidulo.* It. *Tinctura Nephre. D. D. Sultzbergeri* (ex ☿ & Calce) *Ess. ocul.* ☉. *Spiritus juniperi cum roob juniperino.* It. *Infusum ligni Nephritic. cum aq. ononid. vel saxifrag. semen caulicis excoriatum ad 3℔. vel 3j. in brodio calido exhibitum.* *Argentina* in jussulo per se data mira præstat. Poterius in pharmacop. *Spag. lib. 1. c. 2.* *Pilosella* item sola exhibitâ non minima præstat. Idem l. c.

Succus Betule CL. Helmontii encomio commendatur; semen item *Dauci cerevisiis* incoctum odorem saxatilem domat & comprimit id. de *Lirbias. c. 1. §. 19. & p. m. 697. §. 14.*

Decoctum radicis cardui asinini 3℔. fact. cum liquiriz. 3j. in aq. fontan. pro singulis dosibus q. s. valet etiam in hoc affectu Laz. Riverius.

Pisana fructus cynorrhodi seu rose sylvestris in furno siccati & pulverisati multos à calculo libera-

vit. P. Borellus cap. 3. observ. 22.

Passer Troglodytes ex monico Charlet. p. 162. citra effusionem sanguinis, cui indubitâ vim hanc specificam inesse credit, occisus, plumisque & extis vacuus, locoque horum baccis juniperi refertus, & in decocto ligni Nephritici (vel liquore betulæ) per noctem maceratus ac leniter vase optimè clauso coctus, sicque refrigeratus cum liquore jejune calculosis exhibitus, & ab iis comestus prodest. Verùm hanc virtutem lithontripticam sibi potius vendicant addimenta, quam ipse troglodytes.

Ovorum putamina exclusis pullis etiam sunt proficua vid. *Th. Bartholinus c. 4. histor. 23. Mense majore arborum subcæruleorum speciem,* quæ in viis reperitur matutino tempore, statim atq. tanguntur aquam gummosam quandam emittunt, tanquam invidiâ quâdam Nature. Quare charta subito excipiantur & exsiccentur igne projectis pedibus, alis & capite, fiat inde pulvis & cum caryophylli modico à gr. 4. ad 7. in vino manè per tres dies propina, si sit necessarium nec primâ aut secundâ vice sufficiat. *P. Borellus c. 4. observ. 73. Plura vide supra de Diureticis.*

In Paroxysmo conveniunt ol. amygdal. dulc. rec. expressum cum vino Malvatico vel Rhenano; It. *Tinctura mea aperitiva cum dicto oleo in brodio calido galline, in quoradic. lib. coctæ*

cocta fuerunt. Commendatur etiam succus citri cum ol. modo allegato. Crato in consil. Medic. à Scholtz. editis p. m. 401. Quem succum CL. Helmontius non visum absterfiva & incistiva sua aciditatis juvare putat de Lithias. c. 7. 8. 10. & 17 sed quia succus citri prima digestionem caloris sui deponit acorem instar pomi immaturum, & residua manet ipsi vis demulcendo spasmum conveniens, dum scilicet in locum conversus prioris vitæ media aliqualem notam adhuc retinet. Quæ igitur hic jam de succo citri adducta fuerunt, eadem etiam dicta sunt de Sp. Salis. ph. Tinctura aperitiva & omnibus acidis spiritibus.

Ubi Dolor adest acutissimus & vigilia Præsentis ad anodyna confugiendum, si scilicet non magni adsit humorum copia, hisce enim spasmus inhibetur, fibræ laxantur, & calculus eo facilius postmodum descendere potest.

Nota CL. Helmontius jubet in curatione Calculi Fel confortare, quod dicit esse remedium a priori, nam debilitato felle omnis generis aciditates rapiuntur in vias urinarias, quæ solent dolores & furores Renum excitare, à quibus suppressio urina & reliqua symptomata pendent.

Calculi Remedium primum sit aptum in urinam mutari, ut scilicet locum affectum tangat. Deinde, habeat in se potestatem solvendi repagula calculi, Tertio, possideat istud in pro-

prietate specifica. Quarto sit subtile, ut quaquaversus eat. Quinto, amicum sit Naturæ, ne scilicet cuncta pervertat. CL. Helmontius p. m. 560. De Lithias.

Extra applicanda sunt Renibus & pubi Ung. dialib. ol. amygd. d. nucl. persic. express. lil. alb. Scorpion. f. amygdal. amar. Ung. Nephrit. Mynsicht. Axungia cuniculi cum succo malva cocta. Empl. diachylon cum ol. Scorpion. quibus inungendi lumbi manent & vesperi.

In summo dolore Renum ol. semibyo sciam expressum egregium Medicamentum est. Item, Ung. anodynum Mynsicht.

In urina obstructione à calculo vel crasis humoribus meatus urinarios obstruentibus decoctum straminis carui in cerevisia secundina convenit, immixta mentula tota cum seroto in vas subiectum.

Paroxysmum Calculi sæpius observavi tum in aliis, tum potissimum in Catharina Eichserinn Ducali Ministrâ à Camera cum dolore hypochondriorum summo, ut & dorsum, interdum etiam lipothyriam, vomitum, appetitum dejectum, obstructionem, urinæ retractionem umbilici, urinis in principio claris. Feliciter autem DEO benedicente rem expedivi sequenti modo.

Interius dedi per vices Tincturam meam aperitivam, Arcanum tartari soluti, Sal meum anodynum.

item

Item purgans ex crystall. Tartar. Sal. ononid. cum gyalapp. crystall. Martis. ol. d. fœnicul.

Exterius Fomentationes cum aneth. chamamel. semin. lini Inunctione umbilici cum Sp Terebinth. adhibitis hisce Medicamentis urinæ subsequuta sunt sabulosa rubra cū sedimento rubro copioso, unde dolores cessarunt sanitasque adfuit expectatissima. Hanc crebrioribus vicibus ab hoc insulta liberavi donec sexagesimum septimum ad annum perveniens, hæctica febre superveniente Ao. 1665. satis cessit.

Chirurgus Jenensis Petrus Bezoldus laborans Podagrâ ad decem dies incidit simul in obstructionem urinæ cum dolore hypochondrii dextri sævisimo, alvi obstructione, duritie manifestâ & tumore. Exhibita fuit *Tinctura aperitiva in jusculo, & potu mixta aqua petroselini aliquoties in die.* Præscriptum etiam *Clyster emolliens, & topicum externum de chamamel. melilot. lur. semin. lini in lacte.* Umbilico & Renibus *ol. Terebinthin. inunctum, & paulatim rediit urina cum calculo & sabulo.* Die secundo sumsit *ol. amygd. dulc. ʒij cum Tinctur. aperitiv. gnt.* 20. in jusculo, quod quater subduxit alvum, expulit calculos & sabulum; tulitque levamen notabile.

Anno 1648. circa Festum Nativitatis Christi uxor Restiarii Jenensis incidit in dolorem gravativum la-

teris sinistri sub costis nothis subsequente vomitu sanguinis copiosissimo, quotiescunque incurvabatur, redibat adeò, ut virium imbecillitas non levis exinde sequeretur. Judicavit *D. D. Mabius p. m.* calculum grandiorē latitare in sinistro hypochondrio & ex ejus motu sanguinem extravasari in tantâ copiâ, fundi in Ventriculū & demum Vomitu rejici.

Calculus pellentia non audebat præscribere, ne vasa reclusa magis aperirentur, & ex majore sanguinis vomitu de vitâ periclitaretur. Dabat itaque *CC. calcinatum in brodio carnis non salito ad tres dies.* Exterius locum dolentem fovere jubebat *fol. Malva fl. chamamel. semin. lini coctis.* Et sic cessabat vomitus sanguinis, lapis movebatur ad dorsum & demum ad vesicam, hærebat in collo vesicæ excitans inanisimos dolores. Ibi dabat suum *Salanodynum in decocto Malva. Circa lumbos & pudenda fol. Malva. semin. lini in lacte cocta apponenda sæpius calidè mandabat, pudendis interius cum ol. lil. alb. inunctis.* Et sic intra sex horas lapis instar fabæ magnus excludabatur & egrotâ DEI beneficio restituebatur.

Similem fermè casum ego Anno 1659 observavi in *D. Michæle Methio* hujus loci bibliopolâ, à quo etiam prævit vomitione ingentis nigri cruoris copię calculus ad tor-

mam nucleī dactylorum summo cum dolore excretus fuit, quem *Excell. D. Rolfinckio* aliquot ante annos transmissi.

Nota. Cave ne in urinā cruentā ex calculo renum temerario statim usu adstringentia, & cruorem sistentia propines, ut pronuper novellus quidam Practicus hic loci fecit, dum cuidam ministræ in aulā quādam Ducali Nephritide laboranti cum urinā cruentā Medicamentum propinavit, quo illicō cruor stetit, unde statim nausea, vomitus, aepesia, cachexiā, atrophia & demum hectica, mortis conciliabula suborta. Ante ejus obitum per extremum Naturæ conatum ipsa, quasi jamdum agonizans per easdē vias sanguinis excretionem tentavit, quā ipsā anima unā mundo & corpori valedixit.

Contra Ulcera & Vulnera Renum faciunt Terebinthina vel perse, vel in compos. ocul. *Ex. fl. hyperic.* Decoct. agrimonia. Ess. traumatica. Aq. becer. terr. cum Sir. de symphyt. Fernel. Externè prodest ol. hyperic. Item. momordic.

DE VESICÆ AFFECTIBUS.

Contra Calculum Vesica valet pulvis millepedum descriptus ab Hartmanno in not. ad basil. chim. Crollii p. 433. Si ejus ʒj cum ʒvj. decoctio cicerum rubr. manē jejuno stomacho singulis vel alternis diebus offeratur. Ho-

nius Augenius illos etiam in Epistolis mirum in modum commendat. Preparationem eam, quæ cum sp. Salis compos. peragitur, præ aliis commendat D. D. Job. Michaëlis.

Sanguis hirci commendatur ab Helmontio & aliis Recentioribus. Adjunt in hoc sanguine quævis lapidem solvi posse. Hircus autem ut per aliquot dies herbis Lithontripcticis nutriatur, omnino necessum est. Potest inde destillari Aqua, vel exsiccatus per se exhiberi.

Lepus Martio mense combustus à nonnullis hic quoq. multum prodesse dicitur. Et inprimis osciculum, quod in poplite posteriore est, talus leporis vulgò dictum, Fernelius commendat de abdit. rerum caus. l. i. c. 4.

Pulverem Scorpionum etiam quidam commendant; & putat D. D. Job. Michaëlis omnino tutò gr. ij. vel ij. si nimirum cum sp. Salis corrigantur, exhiberi posse; eos etiam in peste tutò internè exhibere possumus.

Sal fini columbini cum Sale prunella etiam mira est efficacia. It. Sp. Tereb. cum Tincturā aperitivā.

Si suspicio adest, patientem laborare Calculo vesica, sublati pedibus ponatur in dorsum, & ceream candellam ol. lil. alb. inunctam membro genitali immitte, atq. ita calculum à vesica cervice removere convenit. Balnea etiam in hoc casu multum præstant.

In Vesica Inflammatione primas partes

partes sibi vendicant Saturnina. Ol. Saturni destill. sacchar. Saturni. Ung. ros. Mesua. refriger. Gal. ol. Nymph. resar. cum camphor.

In Vesica Scabie conducit emulsio facta cum Aq. fumaria. fragor. ex sem. 4. frigid. semin. violar. Sirup. violarum frigor. de alth. Fernel.

In Vesica Ulcere recenti à cantbaridibus inducto Lac copiosè est exhibendum, in quo radices symphyti cocta fuerint. In inveterato autè consolidantia conveniunt, ut decoctum agrimon. Ess. fl. hyper. Traumatica &c.

Sin autem ab urinà acriore, valet decoctum alterans. Epaticum rubrum Tinctur. rosar. viol.

Sin ab humoribus acribus & falsis, profunt Sir. de Nymph. aq. Nymph. Lactuc. Endiv. melonum, quæ egrègia est aqua.

Contra Vesica fistulas inserviunt præter Traumatica supra dicta decoct. Quercetani ad ulcera vesica. Externè convenit Ung. Comitiss. cum ol. hyperic. Mundificantia sunt Terebinth. & Cassia.

Contra Meatus Urinarii angustiam à grumofanguinis valet Ess. cheresol. traumatic. fl. hyperic. ocul. 56. Tinctur. fl. bellid. v. Si à pituità crassâ & viscidâ sp. gummi Ammoniaci. sp. Salis compos. pilul. de ammoniac. maximam incidendi vim habent.

Sin à consipatione per carunculâ prodest internè Ess. Lignorum. Tinctura corallor. cum sp. Lignorum. Infu-

sum ligni Sassafr. Externè decoctum calcis viva. & Sal calcis Zwelfferi.

Sin à pene & collo vesica intumescentibus ex beccabungâ cum fl. chamamel. & lact. fiat Cataplasma & imponatur locis affectis.

Contra Urina Incontinentiam specifica interna sunt guttur galli tostum & exsiccâtū, ut in pulverem teri possit, sub noctem cum vino adstringente rubello exhibitum. Vesica capræ in clibano exsiccata & pulveris. ad 3j. pondere exhibita. Stomachus gallinarum, cineres erinacei combusti. Magis prodest medulla lapidum. D.D. Joh. Michaelis retulit quidam Medicus, se per viginti annos hoc affectu laborasse & solo hoc medicamento demum curatum fuisse. Piscis in ventre Lucii piscis inventus commendatur ab Hartmanno. Pudendum Suis cum brasica capitata acidâ & muriâ condita inscio laborante calidè exhibitum, arcanum est; potest etiam inde fieri farcimen, multoties est à D.D. Joh. Michaelis probatum. Externè valet sacculus collo appensus, in quo est pulvis Bufonis vivi in nova ollausti. Heinricus ab Heer l. 1. obs. 14.

Contra Diabeten internè valet Ess. 3i. adstr. Tinct. 3i. Dioli. crocus Martis adstr. spec. diplantagin Mynsicht. Externè convenit Ung. Comitiss. cum Croco Martis adstr. & ol. mastich. s. q.

Contra Ischuriam specifica interna sunt infusum calcatrippæ in vino. decoctum

coctum Rhamni in vino. Tinctura fl. hyoscyami. Emulsio ex sem. violar. & nucel. persicor. cum aq. radic. urticae vel raphani. Liquor. Nephriticus. Magister. nephritic. Vinum Malvaticum juniperinum. Ol. amygd. dulc. cum Tinctur. aperitivo. meâ in decoct. rad. ononid. Ess. Lumbric. terr. vel Lumbrici pulveris & cum vino mulso bibiti. Testa item ovorum valde prodest It. ejus Magister. vel liquor cum sp. satis paratus. It. Magister. ovorum struthionis. It. Liquor ejusd. sp. Urinae. cerebrum pica exsiccatum & cum vino albo exhibitur.

Externè convenit Cataplasma ex parietar. cum ol. Scorpionum. vel amygdal. amar. item fomentum ex stramine carni coctum in cerevisia secundaria. It. Renes inungantur ol. Scorpion. Matthiol. & postmodum placenta ex cepis minutim incisis, oris quibusdam agitata & pinguedine porci confecta imponatur.

Contra Stranguriam Specifica Interna sunt liquor betulae, de quo vide CL. Helmont. de Lithiasi cap. 8. §. 24. Oculi Cancri intratt. à sede animae ad morb. §. 25.

Nota. Ex doctrinâ Helmontii de Lithiasi cap. 4. §. 19. Senum stranguria fit, quoties fermentum bilis iusto debilius est, & non potest acidum stomachichylum in salem salsum commutare, quocirca ex acidi tantillo relicto perseverat senum stranguria etiam non dato calculo. Sic cerevisia no-

vella pluribus concitant stranguriam propter residuum & inhaerentem recentioris fermenti acorem. Unde & salia lixiviosa hic plurimum valent, qualia Sal stipicum fabarum in decoct. cicer. rubeorum quae omnes acuitates combibunt. Item in spiritu salis teste CL. Helmontio etiam summi silices aliquot fuerunt extincti. Infusum fl. cyani. & calcatrippa in sero lactis.

Externè prodest axungia hirci umbilico inuncta. It. ol. mastich. desill. guttis aliquot umbilico instillatum. et. Balneum aq. dulcis ex fol. Nymph. salicis. fl. viol. rosar. malv. &c.

Contra Dysuriam si à cantharidibus oriatur, valde prodest Lac copiosè sumptum cum radic. symphyti. trochisci. alkekengi & terr. sigillat. Si verò ab urina acrimonia, conveniunt emuls. ex sem. 4. fr. maj. papav. alb. cum aq. alkekengi, & Sirup. de alth. Fernel. vel mucilag. semin. alth. cydon. malv. cum aq. puleg. & Sir. de papav. f. Externè prodest Ung. ros. mes. refriger. Gal. cum mucilag. semin. cydon. psyllii.

Nota. Interdum in Dysuria per urinarios meatus materia alba & lactea in tantâ copiâ emittitur, ut dimidiam matulae partem, ubi subfedit, occupet. Causa est, tum debilitas ventriculi, qui chylum non bene elaborat, tum renum debilitas, cum enim venas lacteas quasdam renes

renes etiam teste avtopsiâ recipiant, ut dubio procul chylus aquosior statim ad renes abire possit, hinc ubi renes debiles chylus tenuis nec à scoriis falsis tartareis optimè liberatus per has lacteas allatus simul cum urinâ transit in vesicam. Unde in foeminis plerisque & aliis temperaturis frigidioribus semper tale albicans sedimentum in urinâ deprehenditur. *Conuenit hic pulvis stomachal. Quercet. cui admisceatur interior tunica ventriculi gallina. Item. Usus vini Hippocratici vel Maluatici. Externè profunt linimenta & Emplastrâ stomachica.*

Contra Cruentam Mixtionem specifica interna sunt Iva Arthetica in potu decocta per aliquot dies exhibitâ. P. Poterius libr. 1. cap. 2. Spagy. Pharmacop. Ess. agrimonia. Item millefolii, cum lacte ouillo vel caprillo. Decoctum Mynsichti. Spec. diaplantag. Myns. Ess. vulnerar. hyperic. cum tinctur. Martis adstring. Aqua plantagin. burs. pastor. agrimon. cum Sirup. Corall. symphyt. Fernel.

Externè Ung. Comitiss. cum Croco. Zis adstring. & ol. myrrillor. applica renibus; vel fiat focus ex fol. quercus, rad. bisfor. tormentill. coct. in aq. ferrariorum renibus impositus.

Observationes mixtionis cruentæ vid. in Heinric. ab Heer libr. 1. obs. 1. p. 20. Laz. River. c. 2. obs. 13. Th. Barthol. c. 4. bisfor. 45. Salmuth. c. 2. obs. 70. Forest. lib. 24. obs. 5.

In Purulentâ Urina excretionē valent trochisci Gordonii, quos describit de Passionib. renum particul. 6. cap. 10. & Pharmacop. Augustiana.

DE PARTIUM GENITALIUM

In Viris Affectibus

De Mōrbis Testium.

Contra Testium Inflammationem internè profunt Aq. & Sirup. Nymph. It. de Portulacâ. Spiritus Saturni. & Crystallinere Saturni.

Contra Testium Tumorem flatulentum Externè prodest Cataplasma ex st. chamamel. herb. paridis. farinâ fabarum. Stercore caprillo. coct. in aq. chamamel. & aceto. Item ex partibus duabus farin. fabar. & parte unâ seminis cymini.

Contra Testium Scirrhum prescribendum empl. de cicuta cum gummi Ammoniaco malax. c. ol. destill. chamamel.

Contra Impotentiam Veneream Medicamenta specifica interna. Si à lesâ seminis generatione, sunt Ess. satyrionis apud Croll. Confect. magnanimitatis. El. diasatyr. rad. eryngii condit. Lapatbi major. condit. spiritus sanguinis galli. Vel cristâ galli ex quâ varia Edulia vel farcimina parari possunt; imprimis testiculis additis. Morfuli viriles Mynsicht. Rocula stimulant es ejusd. Confect. de succ. collada ejusd. item Ess. ambrâ juxta Cl. Zwelfferum parata. Tinctura solis cum ol. Cinamomi. Caro Synga-

rum marin. Lingva avis rec. Confect. alkermes c. Mosch. & ambrâ. Oleum ex pineis & pistac. expressum cum spiritu vini Malvatici. Testiculi galli etiam commendantur, ex quibus farcimina parari possunt. Secretum Pappenheimii fuit passerum in coitu transfossorum cerebrum & sanguis, ex quibus morsuli fiunt. Sperma cervorum in coitu transfossorum summum est arcanum ad proritandâ Venerem, It. ex horum testiculis sanguine adhuc turgescientium optima fiunt Medicamenta in hoc affectu. De Boleto cervino Excell. D. D. Johann. Michael. mihi retulit quandam historiam de insigni Mæcho Lipsiensi, qui ab usu hujus justo tempore ac loco collect. sexagesimam ultra vicem coivit & tantam seminis excrevit copiâ, ut Prostibuli vulva ad hoc recipiendum non satis capax fuerit, sed residuum in pelvi excipere coactum fuerit.

Externè oleo formicarum ad Venerem minus proni illiniri possunt; vel ol. de castoreo.

Si quis ad coitum torpescat, caudam cervinam urat, & conterat, vinoq; levigatâ pudendum atq; testiculos unge. Th. Bartholinus c. 6. b. 50.

Si pollex pedis dextri ungatur ex oleo, in quo cantharides sint. dissolutæ, mirabilem facit erectionem virgæ. P. Bayrus in Practic. l. 16. c. 1.

Si impotentia Venerem ex Veneficio fuerit, CL. Hartmannus in praxi Chymiatricâ commendat haustum aquæ

frigida ex ore masculi Equini (von einem ungeschnittenen Hengste) in præterfluente potantia, elapsa & subito vasculo collectâ. It. Liquor Betule cerevisie commissus etiam non vulgaris est efficacia. Vid. CL. Helmontius de Lithiasi cap. 8. Externè abluatur membrum decocto aquilegie; Carrichteris hujusmodi incantationes curavit mingendo per scopas betula. vid. lib. 2. c. 12. & Henric. ab Heer obs. 8. Ex dente demortui maris adhibeatur suffumigium. Et meminit D. Joh. Michael. magnum aliquem Medicum solo hoc dente vallem crasse impotentiam. Consul. P. demontanus in memorabilibus & Kesslerus in Experim. Ex stercore humano notum est evporison. Accipe b. Ricini injice in ollam novam & superfunde Urin. patientis, coque bene cooperatâ & perlutatâ ollâ lento igni, postmodum sepelias in loco invio. Venefica ut plurimum post coctionem sanguinem cum maximo dolore mingent, vel intensissimos dolores percipient, usq; dum agrum à maleficio liberaverint. Ex communic. amici miss. Morbi ab incantatione quomodo cognosci possint, vid. Th. Bartholin. Centur. 5. histor. 35. P. Borellus c. 1. obs. 29. & 30. mihi, inquit, pro secreto revelatum fuit, mulieres concepturas, licet steriles existimentur, si antequam virum accedant, placentulam mentastri vulvæ imponent, corvona instar effigiatam, idq; sub fine men-

DE ALTERATIONE.

37

menstruarum purgationum fieri debet.

Contra Salacitatem valet Essentia Castitatis. Vel Aq. Castitatis Mynsicht. vel Riverii. Oleum ruta destillatum. guttulis aliquot intrò sumptum & etiam inunctum absumis semen & simul pellit flatus. Quæ etiam in Priapismo & Satyriasi conducunt. Usus. Salis Nitri in aquâ Nymph. manè & vesperi mira præstat in salacitate nimia B. Timæus à Gùldenkleæ libr. 3. de morb. infim. ventri.

Contra Gonorrhœam specifica interna sunt Terebinthina Cypr. in pilulas redacta. It. urtica mortua seu galeopsis fl. albo in vino decocta. Magisterium ossis sepia. Folia mentha exsiccatâ. Semen agni casti. Conserva fructus brusci à 3j. ad 3℥. per aliquot dies exhibitâ. Laz. Riverius in comm. p. m. 368. Antimonium diaphor. ritè preparatum. Bezoardicum Martiale Veneris in Spiritu Terebinth. solvatur camphor. & sacchar. Saturni.

Nota. Hujus immediata causa efficiens est vasorum semen ejaculantium facultas expultrix irritata, forti coitus imaginatione adjuncta. Materialis verò causa immediata est materia quædam seminalis, aut si mavis seminiformis copiâ acrimoniâ interdum & fermentatione turgens. Copiosa est, acris & turgens ratione materiæ cujusdam à partibus superioribus per nervos ad vasa spermatica sensim repens, quæ cum

propter consuetum & diuturnum affluxum debilitentur, materia hæc perfici nequit. Heinric. ab Heer lib. 1. observ. X.

Externè spina dorsi & Lumbis inungatur Ung. refriger. Gal. & Empl. ex Saturno renibus applicetur.

In Gonorrhœâ Virulentâ valet Ess. Lignorum. Castitatis. Spiritus Lignor. Cinnabaris nativa rubic. It. Bezoardis. Martial. Veneris cum Terebinth. Cypr. f. pilula.

Nota. Si adest unâ exulceratio, iniectiones fieri possunt vel ex lacte, in quo coquenda specifica ut semin. cydon. quod habet vim consolidandi, sem. alib. & acetosæ, quæ habent vim adstringendi & consolidandi. Vel potest coqui radix symphyti in lacte.

DE PARTIUM GENITALIUM in Fœminis Affectibus.

Contra Uteri Inflationem, valet nux Moschata tusa, & cum radicibus matricaria in diplomate decocta ex vino. Essentia item Zedoaria. Vel Cortic. aurantior. It. matricar. summit. Pulegii vel ejus Essentia. semen. cymini. pulv. baccar. lauri. Costus Arabicus. Cassia caryophyllata. Aq. vitæ mulierum. spec. diascym. Hipp. lib. 1. de mulieribus ovicula vel capra jecur cineribus contextum, deinde coctum in cibum sumendum, & vinum vetus mentius exhibendum præcipit.

Externè fiat suffitus cum nucæ Moschata juxta Hartmannum in præxi Chy-

Chymiatr. p. m. 279. item imponatur Empl. de bacc. lauri cum Theriacâ.

Contra Inflammationē Uteri conveniunt decoct. serpilli cum aquâ chalybeatâ paratum & extrinsecus cum Spongis applicatum. It. in principio Cerotum santalinum lumbis & lateribus apponendum est. Internè prodest Bezoardicum Joviale. Tinctura fl. violarum. bellid. rubr. Borrage. Magister. matris perlar. &c.

Contra Scirrhum Uteri internè profunt Marcialia, & quæ in Scirrbo lienis usurpantur.

Contra Mensium Suppressionem. Medicamenta specifica interna sunt decoct. cicer. rubr. cum radic. petrosel. flos & herba calendula. sanguis menstruus, inquit Riverius in observ. somm. 30 muliercularum benevolentium odorem florum calendule spirat. Hinc conjicio similitudine quâdam substantia calendulam movere menses. Arcanum est conserv. borraginis in vino albo dissoluta. Marrubii albi summitates in vino albo infusa per noctem triduo epota mirè ad menstrua provocanda, stomachum roborandum, & cachexiam ac fœdos virginum colores arcendos appetitumque restituendum valent. P. Boerllus c. 4. obs. 14. decoctum salvia ebibitum, aut appositum menses evocat, ipsa autem suffita sistit. Roder. à Castro de morb. mulier. lib. 1. cap. 5. p. m. 47. Decoctum radicis asari miranda etiâ est virtus in hoc affectu, licet crudum

asarum vomitorium sit, tam in decoctione recedit, & mutatur in deopillarivum, teste CL. Helmontio in Pharmacop. & Dispens. modern. §. 46. It. Sal Cinamomi cum Spir. Cinamomi. Sal meliss. Sal rorisin. cum sp. rorisin. It. ol. d. succini Sal volatil. ejus.

Nota. Menses instantes in nonnullis virginibus ob vasorum angustiam restagnantes multum facescunt negotii fermento cum primâ tum secundæ coctionis, ut exinde faciei decoloratio cæteraque symptomata febriam albam virginum repræsentantia oriantur, inprimis si fortis influxus Astralis menses impediens hisce accesserit, dicta symptomata, non solum ingravescent, verum etiam difficilis suboritur curatio. Interea ab initio planè exulent vehementer expellentia, materiam modificam tantum agitantia, non autem promoventia, verum sint moderatè moventia, & simul primæ & secundæ coctionis fermentatione juvantia, ex quorum censu est Extractum centaure. min juniperi. arthemif. spec. dialaur. Myrsicr. Extractum splenis bovini Elixir propr. P. Uterinum Croctis, si loco sp. vini spir. meliss. salvia surrogetur admistâ sub sine Sal arthemif. f. q. Hac enim moderatè movent menses, roborent coctiones viscerum, resistunt putredini, & lumbricis, si qui adsint, sunt adversa.

Deinde, in mensium suppressione

non

non semper opus est præviâ univerſali purgatione aut per *Saphenam*. *V. S.* ſed tota curationis ratio conſiſtit in obſtruendis meatibus, coagulatũ. *Tartarum* diſſolvendo aperiendũ, quo liberius ſpiritus ad propria munia ob-eundã per totum corpũ vagari poſſint. *Spiritus* enim veluti radius ſolaris totum corpus permeans mediante ſanguinis motu ipſum regit, nec in ſuã deſinit operatione, quoad intercipiatur per obſectum ei reſiſtens, micro-cosmi *Aër Hermeticus* dicitur, *P. Pouterius* c. 1. Curat. 6.

In Fine aperiencia, incidentia & attenuantia conveniunt, qualia radic. graminis. cicbor. fanicul. cum arthemif. Calendul. ſabin. caſſ. lign. Cinamom. &c. *Borax*. *Crocus Martis* aperitiv. uterinus. Extract. *ſis. Eff. ſis Zwelfferi*. Vinum Malvaticum. *ſle Myſſicht*. Utilis etiam eſt mixtura *Lazar. Riverii*, quam habet in præxi p. m. 279. *Spiritus ſalis Ammoniaci ſaluſ* mira etiam præſtat.

Nota. Menſibus prodeuntibus ab acidulis & aliis acidis ſexus famineus abſtineat, aliã ſequetur Cephalæa, febris, delirium. Ante eruptionem autem tutò iisdem uti licet. *Heinric. ab Heer* lib. i. obſ. 1. p. m. 16. 17.

Nota. Specifica Medicamenta commodiſſimè aliquot antè conſuetum fluxum diebus propinari conſueverunt poſt balnea & fomenta, quibus Uteri vaſa caleſcunt & laxantur. Deinde à ſumptis hiſce Medica-

mentis utile eſt pedes in decoctum plantarum convenientium immergere, & deinde inambulare. Ipſa mulier ſedat in fomentis umbilicorum, & coctas herbas ſacculo incluſas ventri imponat. A fomentis vicina uteri partes oleis, Ung. ſoveri poſunt, ut Ung. Martiato, pingved. colubrin. cum ol. deſtill. *Sabina*. lavedul. laur. lil. alb.

Externè induatur induſum recenti menſtruo alterius aduocum conſpurcatum, quod teſte experientiã probatiſſimum eſt, fermentum enim ſanguinis mumiale interius uteri fermentum per ſymbolum excitat.

In Caſibus deſperatis accipe ſcoriarum reguli antimonii uncias quatuor, eoq. in ſ. q. lixivii ex cineribus arthemif. præparati ad extractionem, poſtmodum recipe colaturæ ſex drachmas vini Malvatici uncias duas, & miſce, de quã mixturã cochl. ij. ſuperfunde ferro vel ſilicibus ignitis, & vapor excipiat. *Petræus* in Noſolog. Harmonic. T. 2. p. m. 377. & *CL. D. Job. Michaëlis*.

Scrupulus unus groſſo modo pulveriſatus radic. Ellebor. nigri nodulo incluſus indatur vulvæ, ſed diu non retinendus, aliã fiet exulceratio.

Effluvia *Spiritus Salis Ammoniaci ſaliſi* per instrumentum *Glauberianum* utero communicata uterinas obſtructiones melius reſolvunt. in *Furn. Phil. p. 2. cap. 88.*

Nota. Pefſaria & Clyſteres uterini

nuptis, & viro utentibus tantum conveniunt. Virginibus vero nascalia, fomenta, infessus & suffumigia sufficiunt.

Contra Nimum Mensum Fluxum specifica interna sunt semen hyoscyami alb. cum Sirup. rosar. sed non nimis diu, neq. in nimia quantitate debet exhiberi, alias suporem inducit.

Ad mensum fluxum immodicum. nihil utilius est succo urticae ad ℥v. aut 6 circa horam sextam vespertinam haustus, & extra parti hypogastricae cum farina tritici subactus admotus: circa mediam noctem utrumq. reitendum est. Lazar. River. in observ. comm. p. m. 338.

Radix nymph. alb. in vino decocta & pota, vel aqua plantagin. cum vin. rubr. ana. cochl. ij. vitell. ovi unius misce, sume singulis diebus mane ter aut quater.

Pulv. Diamantis Mynsicht. Diap. plantag. ejusd. Crocus ꝑis adstr. Tinctura ꝑis adstring. sulphur. vitriol. Lapid. hamatit.

Sperniola Crollii. Usnea Cranii hum.

Pulv. Ranarum exsiccat. & ad ℥j. exhibitus in jusculo mirifice confert influxionibus sistendis uterinis. P. Poterius in pharm. Spag. libr. 2.

Aq. burf. pastor. urtic. plantagin. tormentill. cum Sirup. de Corall. de symphyt. Fernel.

Spiritus Vitrioli rectific. cum aq. plantaginis. sanguis draconis cum Sale

prunelle in aq. plantag. River. cap. 1. observ. 94.

In mensum Fluxu immodico cum principio hydropis valet conserva absynthii Pontici cum croco ꝑis adstring. & spice Nardi aliquot granis.

Externè Bursam Pastoris cum anagallide appende collo. Ex foliis quercus decoct. in aq. fontan. fiat infessus. It. Ex croco ꝑis adstrict. pulv. rad. bistort. fiat pessus cum roob acacia.

Quando post partum sanguis nimium effluit, applica aq. spermat. mar. acet. rosar. cum Sperniol. Croll. & cum spongia imbibere.

Qua cautela in curatione hujus affectus sint observanda, vid. Roderic. à Castro de morb. mulier. libr. 1. c. 5.

In Fluore Albo Uterino specifica interna sunt fl. ros. alb. melilot. alb. in vino infusi. It. Lign. lentisci, visco q. radic. symphyt. bistort. tormentill. Cass. lign. pulveris. in vino calido sumpta It. corall. alb. preparat. CC. ust. & preparat. succin. alb. preparat. crystall. preparat. ostiocol. mater perlar. alumen plumos. &c. Cutis aselli sicci siccata & pulverisata.

Externè inungatur Ung. Comitissa ros. alb. It. cum fol. quercus herb. melilot. alb. fol. scarleia, ros. alb. rad. bistort. filipendul. coct. in aq. fontan. fiat infessus. Aut cum Olibano mastich. Ladano. gummi juniperi fiat suffumigium.

In Morbo Virgineo seu Febre Albâ Virginum valet pulv. cachect. Q. & omnia

omnia Fialia cum Ebor. f. sign. fecul.
bryon. aron. spec. diarrhod. A. & C.

Contra Suffocationem Uterinam
specifica interna sunt in paroxysmo
castorei pulveris. ʒj. in vino vel cere-
vis. Bardana major super caput posi-
ta elevat matricem, sub plantâ de-
primit. Liquor cynogloss. quorundâ
arcanum est. Stercus gallina in vino
albo dissolutum, & cum aliquo car-
diaco mixtum multas juvit. Alumi-
nis momentum in aq. melissâ. Juli ju-
glandis in pulvere exsiccati & contu-
si ad ʒj. cum gutt. aliquot ol. succini
in aq. meliss. commendantur à Thomâ
Moufetto Anglo. Aliâs succini Es-
sentia gutt. v. vel vj. epota, ut & si eâ
inungatur umbilicus mira præstat. P.
Borellus c. 2. obs. 66.

Priapus cervi vel tauri iusto æstus
tempore exsectus, est singulare in hoc
affectu remedium; in ipso insultu cultri
apex in aq. appropriatâ si propinetur.
Th. Bartholinus c. 6. hystor. 50. Aqua
hysteria P. Poterii in Pharm. Spagy.
tradita ex opio summa est efficacia; ne-
que id sine ratione ex consilio Hippo-
cratis, qui etiam succum papaveris so-
mniferi præscribit in suffocatione ute-
rinâ lib. 2. de Morb. mulier. sect. 5. p.
237. circa finem in Foës. vers. vid. Ri-
ver. in obs. comm. observ. 10. part. 1.

In suffocatione uterinâ cum atro-
cissimis doloribus vid. P. Poterius c.
2. curat. 15.

In communi usu sunt aq. hirundin.
cum castor. meliss. matricar. cum fecul.

bryon. hysteric. Mynsicht. Tinctura
uterina specific. ejusd. Elixir, uterin.
Croll. vel Zwelffer. Magister. Jovis.
spec. diajovis. Mynsicht. Bezoardic.
Jovial. Magisterium castorei.

Externè resipe ruta. Artbemis. ma-
tricar. tanaceti. lavendul. ment. me-
liss. ana siccentur ad umbram, & tan-
dem crassiusculè conterantur, ex illis
sic pulveratis sacculi parentur, qui
umbilico & naribus mulierum suffo-
catione matricis laborantium admo-
veantur, aliq. partibus doloribus co-
cis cruciatis. Ex iisdem cum ol. oli-
varum fit etiam solâ ebullitione oleû
optimum ad eadem, sicut tempora, na-
sus, cor & stomachi regio inungatur,
in pertinacibus etiam doloribus ali-
quot ejus gutta deglutienda sunt, mi-
rosq. ad uteri suffocationes, ejusq.
tormina ac reliquos dolores producet
effectus. P. Borellus c. 2. obs. 66.

Ex solo galbano fiat Emplastrum,
& umbilico admoveatur. It. cum aq.
hirundin. c. castor. nares, tempora
& pulsus illinantur. It. ol. succini. vel
ol. Tartar. fetid. It. Ex pulv. callor.
equin. cornuum. ungu. vel pennar.
perdic. fiat suffumigium. It. Empl.
uterin. August. malax. cum ol. castor.
extend. super alut. & imponatur um-
bilico. It. Balsam. uterin. Mynsicht.
inungatur. vel pessi uterini Mynsicht.
applicentur.

Nota. Sciendum tamen fetida tam
internè quàm externè adhibita non
semper conducere, dum graviora

inde symptomata excitantur, in iis videlicet, quibus caput ac nervosum genus ob crebros paroxysmos debilit est, quare ad odorata Moschum scilicet & ambram sepius confugere cum aliis roborantibus cephalicis cogimur. Vid. Gr. Horst. l. 5. de morb. mulier. obs. 26.

Extra paroxysmum valet Elixir uterinum D. D. Job. Michael. ad 15. guttas in aliquo vehiculo sumptum. Ad curationem vero ad 30. 40 vel 50. gutt. quò solo modò laudatus nonnullas mulierculas & liberavit, & postea præservavit.

In Fure Uterino valent aq. Castitatis. It. Ess. castitat. sem. cannab. cum aq. Nymph. redigatur. in emulsionem.

Externè ol. Nymph. vel rut. destill. inungantur renes & partes genitales. It. Empl. de cicutâ q. s. malax. ol. Nymph. induct. super alut. in formâ Empl. uterini.

Contra Sterilitatem mulierum valet solus Mercurialis succus in jusculis sumptus, si ex nimia uteri semen non retinentis humiditate oriatur. Heinricus ab Heer lib. 1. obs. 14. Item radic. Eryngii condit. Decoct. specific. adjuvandam conceptionem. Q. cum Sirup. corallor. conserv. st. amboos. cum nuc. Ind. condit. & ejusd. sir. conserv. nuc. Indic. It. pulv. vulva cervina. Externè placentula menta stri vulva imponatur corona instar effigata sub sine menstruarum purgationum. P. Borellus c. 1. obs. 29. & 30.

In Molâ exterminandâ non datur praestantius pulvere secundinarum, exsiccatarum cum aq. gentiana vel arthemis. compos. mixtâ cum aq. cinamom. Externè fiat suffitus ex sabina, semine anethi. cumini. &c. Et potest etiam adhiberi suprâ adductum ex scorii.

Nota. Si Medicus ex Artis signis videat adesse molam, tunc in tempore ea expellenda, quo enim major, sed majus adest periculum. Mole praesentis signa diagnostica vid. in Laz. River. c. 2. obs. 100.

Nota. Quadratus Jovis Veneris. Morbis uterinis inservit curandis. Item conjunctio Solis Veneris, & Trigonus Jovis Veneris.

DE SYMPTOMATIBUS GRAVIDARUM, quæ primis mensibus accidunt.

Contra spasmus internè valet ungula alci preparata. Specific. cephalic. D. D. Job. Michael. Externè prodest aqua. articularis. Spir. lumbric. terr. Ung. spasmatic. Mynsicht.

In Schiatico Dolore conveniunt, quæ in Arthritide sequuntur. Externè prodest Balsamus Podagricus CL. Hartmanni.

In Cibi Fastidio convenit Spiritus Jis. It. sp. mastich. Elixir stomachal. Externè ol. stomachale.

In Picâ prosunt Medicamenta ex corticib. aurantior. & citri omnia.

In Nauscâ & Vomitu dari potest Spir.

Spir. mastich. it. vitrioli rectific. Sir. de agreſſā. Externè conducit Empl. ſtomachal. Crat. c. Tacamahacā. It. de cruſſā panis.

Tormina & Dolores Ventris ſemen ſeniculi ſaccharo obductum valdè pellit.

Alvi Fluxus compeſcit ſp. maſſich. Corall. v. præparat. & illorum Tinctura genuina.

In dolore Dentium valdè prodeſt ol. Camphor. & ol. origani cretici.

IN MEDIIS GESTATIONIS Menſibus.

Tuſſim tollunt caricæ pingves. Da- Etyli. It. Paſſule minores cum rhab. infuſi. panis.

In Lumborum & Coxendicū dolore convenit Spiritus juniperi, vel aq. vite Dresd. Saxonica inuncta.

In omnibus Hemorrhagiis internè valet ſuccus urticæ; Laz. River. in obſ. communic. It. Sir. Corall. c. aq. burſ. paſtor. vel portulac. Periam ſanguine imbutam ſub cineribus calidū poſitam hæmorrhagias ſiſtere ſcribit Panarolus in faſcicul. arcan.

Nota. Pregnantem menſtruatam vide in Tb. Bartholin. c. 3. hiſtor. 13.

IN ULTIMIS MENSIBUS.

Abortum ſpecificā vi præcavet Maſiſter. Corallor. v. cum ſucco citri. ebur. ſign. cum aq. plantagin. verben. de Eboris utilitate vid. Zacutus Luſitanus de M. Ph. libr. i. b. 24.

Si à nimio frigore oriatur, prodeſt

Aq. vite mulierum. Si à ſubitaneo terrore, aq. ceraſ. nigr. ſ. til. Epileptic. Lang. pulv. Marchion. ſmaragd. præparat. off. de corde cervi.

Externè Lapis Aetites brachio ſiniſtro alligetur. It. Teſticuli Muſtele Ungule urſine in collo geſtata. It. Vermiculi, qui ſub radice graminis maj. evulſis colore ſubrubicundo reperiuntur, ſyndone illigati, & in collo geſtati. Adamas in digito. Lapis lazuli & jaſpis. Sardonius Lapis Ventri alligatus. Lepus maring mas Sale induratus in brachialibus incluſus ac geſtatus.

In Partus Difficultate internè valet pulvis ex teſtibus equi cum croco, & borrace in aq. lil. alb. Heinrichus ab Heer lib. 1. obſ. 14. Horat. Augenius lib. 7. conſult. & Epistol. Medic. Roder. à Fonſeca T. 2. conſil. 81.

Jecur cum felle anguilla ſiccatum, & pulveriſ. in vino potum ad magnitudinem avellane. It. Fel cum jecore Serpentum exſiccatum ad ꝑj. in aq. Cinamomi.

Lapid. ſpecular. 3j. cum vino albo mirabiliter juvat.

Item, ſtercus Leonis femina poſt partum collectum, & exſiccatum ad ꝑj. in aq. cinamomi min præſtat.

It. Eff. Succini ad guttas ſex in vino propinata P. Borellus c. 3. obſ. 52.

It. Specificum ex ſecundinis multa præſtat. It. Spiritus fuliginis. rectific.

Externè pudendorum locis clauſis peſſus ex Zibetho Benzoino applicandus.

Axungia serpentum umbilico inungatur, sed post partum statim est abluenda, aliàs sanguinem violentur expellit.

Oculi Leporis in Martio capti cum pipere exsiccati, quorum unus vertici cum pipere ita alligetur, ut vertex à pupillâ tangatur, tum factum, siue mortuum, siue vivum educet, quo facto mox amoveatur, ne uterum planè propellat.

Lapis Aetites musculis pedis dextra anterioribus applicetur, dum partus editus fuerit, removeatur, Ne ipsâ matricem foras elidat, cujusmodi experimentum habet Fr. Valleriol. lib. 1. obs. 10.

Ad Fatum mortuum expellendum valet sabina. It. Borax. Spirit. Sal. Ammoniac. fals. stercor. Leonis.

Ad Secundinarum tardum egressum intrò sumatur pulvis secundina à ʒss. ad ʒj. Spir. secundina ad 40. guttas.

Siremanet secundina, prodest Elixir proprietatis, quotidiè sumptum. It. Elixir Pestilentialè cum Sp. Theriacal. paratum. Externè fiat inunctio oleo cheirino.

In Virium Imbecillitate parturientium prodest Aq. cordis cervi. cinamomi borraginati. cum aqua meliss. Tinctura corall. cum sp. cordis cervi. Magisterium cordiale. liquor perlarum Gonallorum. Ossa de corde cervi sign. præparata.

In Doloribus post partum profunt Aq. chamamel. R. & ejusdem Essen-

tia. It. Ess. cortic. aurantior. Zedoar. & c. Externè fiat inunctio cum ol. chamamel. aneth. cheiri cum guttulis aliquot ol. d. chamamel. vel potest applicari sacculus roremarino repletus, cum vino calido humectatq, in primis ortis hisce doloribus à lochiis recentis.

In Nimio Lochiorum Fluxu prodest Aq. tenell. CC. burs. pastor. Sirup. corall. de symphyt. Tinctur. sulphur. vi-triol. Externè Aq. spermat. ranar. cum aceto potest pubi applicari.

In Purgatione Lochiorum imminuta valet Elixir. propr. P. decoctum cicerum; Sal meum aperitivum. Ess. Martis Zwelfferi. Externè decoctum roris. in vino pubi admoveatur.

Contra Arthritidem specifica interna sunt h. Betonica. Fabric. Hildanus. chamædris. Vesalius in Epist. de indice china. It. decoctum ebuli. Laz. Riverius in praxi p. m. 23. Decoctum China. visci. 9. Iva arthetica. granorum acanthalidis. Liqviriz. coriandr. ad quindecim dies sumptum valde utile est. P. Poterius c. 1. c. 92. Ess. arthetica D. D. Job. Michaël. Lignorū ejusd. Anodyna ejusd. Arcanum Tartari soluti. Tinctura ʘriantimoniati. Ossa humana cum pulvere anodyno.

Externè summum præstat levamen liquor radice pitis nigra, dum adhuc viret, misa & in vase vitreo aliquando digesta. It. Liquor thapsi barbati per inhumationem factus. Aq. in Martio ex radicibus arboris nucum juglandium extracta. Decoctum ur-

tica

rica radic. & herb. in lixivio impositum.

Radix sguilli Beata Maria probe contusa, & admota genuum tumorib9 & doloribus mirè confert. P. Borellus c. 2. obs. 10.

Aq. articularis cum sp. lumbric. & Sale ammoniac. Spiritus podagricus Hartmanni, Empl. artheteticum Mynsicht. cum ol. camphor. malaxat.

Flud Anglus Podagram cuiusdam in cane familiari, quo cum dormiebat, fertur transplantasse, quâ deinde torquebatur canis certis periodis, quemadmodum antea Dominus.

Certum enim est, inquit P. Borellus c. 3. obs. 28. animalia infirmiora & teneriora mala citius suscipere, morbosq; in illis transplantari, quare pueri cum senibus dormientes halitu suo maciem contrahunt. Sic & Podagra mirè levatur, si catelli cum podagrigo recumbant, morbum enim contrahunt, adeò, ut vix incedere possint, ager verò levamen suscipit. Cum etiam ignoratur malum internum, cuiusdã, quæve pars in eo laboret, cumq; fenestrâ careamus, ut momus olim optabat, quâ possimus partem affectam inspicere, illud in alieno ac ignobiliore corpore percipere valemus. Capiendi sunt catuli, & cum per quindecim dies cum agro decubuerint, & ciborum ejus reliquias, & sputa deglutierint, morbum similem contrahent & tunc, si aperiantur, pars eadem, quæ in agro affecta, reperietur, & sic co-

gnito morbo remedia ad moveri legitima poterunt. Hæc Borellus. Vid. & Th. Barthol. cent. 3. obs. 66. & cap. 6. observ. 53.

Jo. Loselius de Podagrâ sect. 2. membr. 2. Art. 2. subf. 5. transplantatoriam curam Podagra incipientis ita describit; Egro pilos in utroque crure novacula demunt, & insimul ungues manuum pedumq; stato tempore, vere scilicet, arboribus de integro succum recipientibus, & quidem propriidie ante novilunium, rescant, post terebrâ in populo albâ, vel quercu virecente foramine factò, ad medullosam usq; arboris partem, unguum segmina & pilorum filamenta in locum excavatum nullo segestri adhibito, transportant, foramine ligneolo ex arboris cujusdã ramulo fabricato, accuratè & profundè clauso. Ligneoli propendens particula, proximè arborem securi amputatur, & admoto simo vaccino saucia ligni pars propediem optimè deligatur. Quod si trimestri spatio malum Podagricum haud recurrat, arborem magneticâ virtute efficacissimam arguit. Exemplum etiam habet Sal-muth c. 3. obs. 34. intensissimi doloris brachii per transplantationè sublati. Corall. r. cum foliis quercus confusos, partiq; affecta ad suppurationè usq; impositos in foramen in radice, quercus versùs orientem spectantis manè terebrâ factum immittebant, & cuneo ex eadem arbore obturabant.

Dolor

Dolor inde cessavit, & cum refodere-
tur amuletum, ex tempore cruciatus
faviore recurrebant.

Nota. Trigonus Jovis Veneris
levamen affert Arthriticis.

Contra Arthritidem Vagam Scor-
buticam Specifica Interna sunt Lum-
brici Terreſtres, ex quibus paratur
Spiritus & Effentia vel simplex, vel
composit. Pulvis mustela piscis seu
Gobii fluvialilis, Item Magisterium
ex spinis viperinis. Talpe cinis in vino,
vel cerevisiâ exhibitus. Ossa sturionis
Foreſtus lib. 20. obs. 12. in Epistol. D. D.
de Brabe. Aselli seu millepedes exsic-
cati & in pulverem redacti; Non de-
sunt, qui etiam ex his Sal præparare
volunt, æquivalens cum eo, quod è
viperis fit. Cantarelli seu Scarabai
subcarulei Majales, vulgò die Meyen-
Würmer/præter Wierum in Epistol.
secundum Smetium etiam commen-
dantur à P. Borello c. 4. obs. 73. Verùm
Augerio. Clutio de Hemorrhobio cap. 4.
horum usus ob quandam deleteriam
qualitatem, qualis & in Cantharidibz,
suspectus est, citante D. Valente, Andr.
Möllenbroccio in tr. de Variis p. 135.
Attamen videtur, nimiam potius illo-
rum dosin noxiam esse, quàm ipsam
substantiam, ex Borelli præscripto, si
trabantur eâ dosi, quâ significavit, in
usum, neminem fore arbitror, quem
lesuri sint. Decoctum glycypticæ seu
Dulcamare Westphali ob vim suam
diaphoreticam maximè etiam recom-
mendant. Eff. chamædr. cum Spiritu

cochlearia extracta multum præstat.
It. Elixir. arthriticum D. D. Job.
Michaëlis cum Spir. anti-scorbutico
mixtum. Elixir. propr. c. sp. cochl.
Spiritus aperitiv. Penotti c. sp. cochl.
sp. Tartari. It. Effentia Pini & c.

Externè valet specificè Spiritus
lumbricorum s. & c. cum herbis ar-
thriticis. It. Balsamus Dorsalis D.
Obeimii cum camphor. Lenticula a-
quatica cum fl. chamamel. in lacte co-
cta & parum farine hordei informâ
cataplasmatissedat dolorem mirificè.
Foreſtus.

Item ex absinthio virid. rutâ vi-
rid. extrahatur succus, cui adjungi
debet sp. Lumbric. quo partes dolen-
tes calidè fovende.

Item. fiat Ung. ex Sapone Venet.
Spiritu Lumbric. campborâ & croco
f. q.

Item, Butyrum Majale recens in-
ungatur linteo mundo & imponatur
partibus dolentibus Sevum hircinum
calidum inunctum lenit etiam acri-
moniam humoris scorbutici.

Item fl. Lavendul. anthos, solvia
& pulv. baccar. lauri ana s. q. infund.
in sp. vini & ol. olivarum s. q. destill.
in Sole & inungantur eo partes do-
lentes.

DE FEBRIBUS.

Februm distinctionem causa fer-
menti febrilis, quæ ex diversis eleva-
tur subjectis, parit. In Intermittentibz
enim causa occasionalis in primis
hæret viis, ventriculo scilicet, intesti-
nis

nis & reliquis adjacentibus partibus. *Ardentium* propriè sic dictarū continet, ipsa sanguinis massa, quæ vel aliunde corrupta, maligna & venenata est, vel intestinum gerit bellum. *Continuarum periodicarum subjectū inbæsonis* seu minera vel est in Mesenterio, pancreate, vel in aliis organis sanguinis elaborationi, & decationi destinatis.

In harum autem omnium ablatione potissima cura dirigenda est, ut in reliquis etiam affectibus fieri consuevit, ad magis urgens nimirum ad ebullitionem sanguinis, quæ paroxysmum febrilem gignit, sedandam & impediendam. Id quod tamen, immediatè nec V. S. nec purgantibus, hoc est, virium diminutionibus peragetur, sed *specificis antifebrilibus materiam febrilem precipitantibus*, diaphoreticis unâ, & diureticis. Cui indicationi inserviunt in Febris intermittentibus simplici & duplici *Tertiana* quædâ, quæ vel fundendo & exagitando sanguinē fermentū febrile præcipitant, & sic paroxysmum febrilem impediunt, ex quorum censu sunt *Sal CC. vel viperarum fixum*. *Sal absinthii*. *Spiritus Salis Ammoniaci*, *sal antifebrile rubrum*, album & flavum D. D. *Mæbii*. *Tinctura Bezoardica* D. D. *Joh Michaëlis*. *Lazarus Riverius* ante paroxysmum *Tertiana* intermittens sequens offert; *Rec. Aq. cichor. ʒiij. salis absynth ʒss. ʒss. sulphuris ʒj. in sequente sudore per ho-*

ram c. 1. obs. 20. 26. Ego sequens ante paroxysmū propinatum maximè proficuum experius Rec. Salis mei antifebrilis ʒss. Bezoardic. Martial. gr. xij. off. sepia ʒj. M. pro unâ dosi in aqua card. b. horâ unâ, & circiter ante paroxysmum. In duplici Tertianâ Poterius exhibet salū centaur. min. ʒss. cum ʒss. vitriol. gutt. v. in aq. appropriata. Præ reliquis Martialia in hisce Febribus utramq; adimplent paginam.

Quædam alexipyreta in dictis Febribus sanguinem figendo & constringendo accessionem febrilem compescunt, qualia succus plantaginis, pulv. radic. Tormentill. CC. ust. & præparatum, alumen &c. in aceto exhibitum.

Non desunt etiam, qui ad minuendum, vel inhibendum paroxysmū *Opiata* exhibent, non solum in intermittentibus febribus, sed etiam in malignis, si magna adsit symptomatum vehementia in morbi principio, vel augmento illa alexipharmacis mixta ad aliquot grana propinant, eò quod illorum virtute narcoticâ & congelante ferventes fuligines cordi infestissimæ figantur quasi, & materia febrilis maligna compescatur, ut Natura à malignis humoribus, & spiritibus non lacerata recollectis viribus alexiteriorū virtutem facilius sibi applicet. Cui sententia subscribit *Zacut. Lufst. de. M. Pr. 61. lib. 1. Laz. River. in tr. de febre pestil. p. m. 136. P. Poterius c. 2.*

Cur. 49. Qui in Febre ardenti cum vehementissimo ardore ventriculi sequentem Cardiacum potum Narcoticum die octavo præscripsit. Rec. spec. diamargarit. fr. ʒj. Sirup. d. papav. n. ʒj. Aq. acetos. ʒvj. succi citri ʒʒ. m. pro unâ dosi, quæ finitâ actione repetenda. Tisdem diebus, inquit Poterius, alios febri simili cum iisdem symptomatibus ejusdem potionis cardiacæ vi & beneficio feliciter sanavimus. Quo argumento Medicos quosdam timidos opiatorum usus & facultatis ingnarus monere volo, ne futili suo ratiocinio pellecti, ejusmodi Medicamentorum usum reformident.

Verum, quemadmodum nullum præsidium temerè est aggrediendû, sed circumspectè omnia tractanda, ne in suspensionem audacis, vel imperiti Medici incurramus, ita & in Opiatorum administratione eandem observemus cautelam. In Febribus quidem intermittentibus, si major materiæ febrilis pars jamdum quodammodò consumpta, & obstructions fuerint sublata, exantlatis aliquot paroxysmis, non facilè Opiata & alia inde parata remedia, ritè preparata in minori dosi cum specificis antifebrilibus aperientibus & incidentibus permixta horâ unâ & circiter antè paroxysmum exhibita nocere possunt, teste Riverio de Febribus p. m. 84. Ast in ardentibus Febribus longè alia est ratio, in quibus fermentum febrile malignum &

venenatum ex corpore elibatione, & Spiritus vitalis seu Archæus sub illius tyrannide gemens eventilationem flagitat, non autem fixationem aut quampiam congelationem unde & ab ejusmodi Opiatâ Narcoticis Febris non solum non curatur, verum etiam gravius quandoque magno ægrotorum damno & periculo malum accersitur, dum nihil aliud agunt, quàm ut facultatem expultricem ligent, obstructions pertinentes creent, materiam febrilem, in corpore retineant, eamque ad expulsionem magis contumacem reddant, ut hæc postmodum collectis viribus vel gravius exurgat, vel ipsa etiam stamina aut fila vitæ abrumpat. Anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo, & quod excurrit, Physicus quidam Hallensis Ordinarius, p. m. cum Causone seu Febri Ardente continuâ cū vigiliis continuis somno non interrupto per octiduum laboraret, pro magis urgente sibi viso symptomate vigiliis scilicet corrigendis & minuendis Laudani Opiati grana aliquot circa horam vespertinam, refragante licet altero Medico, qui tum temporis curæ adjuungebatur, adsumsit. Sed ecce quò eventu? fixatâ inde magis materiâ febrili, suffocatis Spiritibus & sufflaminatâ facultate expultrice, crisis fuit impedita & pro Naturali sibi æternam acceleravit crisin. P. Poterii allata quod concernit, sciendum

dum est, *primò* hunc affectum fuisse febrim symptomaticam ab inflammatione ventriculi dependentem; Deindè Sirupum de papavere enim in comparatione cum aliis Narcoticis satis mite esse remedium.

Ex *Altera Parte* sunt etiam, qui statuunt *Februm Intermittentium*, *paroxysmos ab initio non statim esse profligendos, sed illarum accessionem ad tempus quoddam esse permittendam*. Hinc Febris incepta si intra modicum tempus finitur vulgò dicitur Medicina potius, quàm Morbus; nam hâc ratione sanguinis impuritates deflagrant, viscerum obstructions expediuntur & reverà totum corpus ventilatur, ita ut à materiâ quâvis excrementitiâ & nascentium morborû seminario prorsus liberetur. Verùm, hoc ex parte concedimus, si scilicet intra modicum tempus finitur, si verò diu protrahitur, plurimum ægritudinum & diuturnæ invaletudinis causa existit. Hinc enim sanguinis massâ Spiritu vitali plurimum spoliatur, & instar vini nimis fermentati vappescit, interim partes salinæ & terrestres nimis exaltantur, quare Istericia, scorbutus, hydrops, aut cachexiæ aliæ hanc febrè serò curatam sæpè excipiunt. Quemadmodum enim domus ab extrinseco quodam incendio invasa, facilius à combustionis periculo liberatur, quàm si jam interiora receptacula depascat Vulcanus luculentus. Sic

quoque facilius est Febres à corporibus humanis à principio arcere, quàm postquam Febres jam interiorum viscerum œconomiam invaserint. Et ex fermentatione depurativâ humorum, si modum excedat, faciliè etiam corruptiva fieri potest.

Legitimas Tertianas septem circuitibus ad summum judicari Hipp. 4. aph. 69. tradidit. Non desunt tamen specifica, quæ unâ vel alterâ dosi hunc Morbum radicaliter tollunt. Ex horum censu creberrimo usu & Experimentiâ probata sunt *Tinctura Bezoard. D. D. Michaël. tû cida, tum salsa. Salia item anti-febrilia D. D. Mæbii p. m.* Et inprimis *ejus emeto-diaphoreticum minerale*: quod interdum primò purgat *ἐν τῷ*, interdum simul *κατὰ*, semper autem sudorem copiosissimum movet. Non rarò hæc operationes simul ordine & quidem cum *ἐνδογία* exercet. Notandum tamen, quod ubi plethorâ adest, simul sit *Phlebotomia* administranda. Ubi *cacochymia* fortis, simul alio purgante Naturæ succurrendum.

De multis aliis curationibus saltem quasdam lubet subdicere.

Anno 1660. Studiosus quidam correptus *Tertianâ cum insigni cacochymia* totius. Huic dedi primo die, tribus horis ante cenam *Salis mei febrilis albi 3℥. in brodio carnis*; secundo die manè *emeto-diaphoretici mei ʒj. in cerevisiâ calidâ cum butyro. Ter-*

ro. Tertiò pulv. purgantem vegetabil. in sero caprino. Quarto die iterum Sal antifebrile. Quintò emetodiaphoreticum & ita DEI beneficio fuit curat9 sine omni recidivæ metu.

Katharina Eichlerinn Ducalis ministra per plures septimanas ab aliis prius Tertianâ benè macerata post varia remedia frustra adsumpta, tandem unica saltem dosi tinctura Bezoardica D. D. Michaëlis imminente paroxysmo exhibitâ DEI beneficio fuit restituta.

Anno 1655. Calendis Maij cum divinâ gratiâ in integrum restitui mulierẽ Plethoricâ Tertianâ intermittente scorbuticâ cum Effire complicatâ laborantem. Hujus signa erant ab initio aliqualis rigor cum intenso calore alternis diebus invadens cum urinis crassis, modo albis, modo rubris turbidis, crassum & rubrum sedimentum, quod farinam laterum referebat, ad matulæ fundum deponentibus. Extra accessionem hanc febrilem fuerunt lixiviosæ claræ. Pulsus in paroxysmo debilis erat, imò interdum planè nullus, ut repetere magis, quàm pulsare videretur. In Morbi augmento oblitteratus planè fuit rigor, & successe Lipothymia & angustia cordis gravissima, cum maculis iis similibus, quæ vibicibus aut urticarum punctione eliciuntur, confertim eruptis in facie, dorso, ac toto corpore cum insigni pruritu, & quod erat admiratione

dignum, evanescentibus illis maculis & lipothymia & angustia desinit, erumpentibus autem iterum illis & hæ exacerbabantur, forsitan propter impetuosam humorum scorbuticorum ebullitionem. Extra paroxysmum summa virium animalium & vitalium aderat debilitas. Paroxysmum semper præcescit ventriculî subversio, nausea & vomitus. Sequentibus autem remediis summâ cum divinâ benedictione facta fuit restitutio.

A Morbi initio secundâ die, quâ accessit9, extra accessionem præmisso Enemate abstersivo Medianæ sectionem in dextro brachio administrandam imperari. Elapso trihorio Magister. perlarum in aq. cordial. Saxon. & fumarie fuit oblatum. Et Potui ordinario Tinctura specifica confortans fuit instillata. Ante paroxysmum Tinctura Bezoardic. D. D. Michaëlis cum sp. Cochelar. mista dosi unica ad sudorem promovendi in brodio tepido fuit propinata. Sequentibus à paroxysmo liberis diebus confortantia cum antiscorbuticâ fuerunt continuata; Et semper imminente accessione febrili Tinctura Bezoardicæ dictæ usus fuit intermediatus. Hisce aliquot diebus ministratis ad ventilandum sanguinem Venæsectio Medianæ in sinistro brachio fuit adjuncta summo cum sanitatis emolumento sanguine profluens ædmodum livido & colore variegato. Imminens.

minentem sequenti die paroxysmū
sepiens polychreston scorbutica hu-
jus febris cum Effere in simplicem post-
modum Tertianam mutavit, à quā
tamen ita affecta mulier, etiam bre-
vi cum DEO dictis antifebrilibus
salibus liberata fuit.

Rec. Extract. centaur. minor. f. sp.
V. pamt. ℥ss. ℥nii. diaphor. ℥j. Salis
antifebril gr. xij. Aq. Centaur. minor.
℥j. fumar. ℥j. M. f. uno haustu.

Sublato in totum paroxysmo
purgantia ad cacochymiam scorbuti-
cam directa curæ finem imposu-
erunt.

Alia Mulier honesta sexaginta
aliquot annorum vidua Anno 1661.
d. 1. Decembr. incidit etiam in fe-
brem scorbuticam intermittentem.
Tertianam cum Ictero complicatam.
Causa externa promovens fuerat in-
tempestivus aeris frigidi occurfus,
proxima ebullitio sanguinis depen-
dens à fermento febrili scorbutico,
cujus minera Mesenterium ac Uterus,
in quo Tartarei scorbutici ac fecu-
lenti crudi delituere humores. An-
nus tunc agebatur, ex quo eandem
febrem hæc passa fuit Matrona, adeo
ut non minimum portenderet peri-
culi. I. Ratione atatis. II. Ratione
ipsius affectus ac symptomatum. III.
Ratione ipsius ægrotae impatientis.
Verum felicissimè sequentibus cu-
rata fuit cum DEO.

Primò extra paroxysmum manè &
pomeridiè Tincturam Bezoardicam.

D. D. Michaëlis ad gutt. 40. in sex
cocbl. brodii calidi cum aliquot guttis
sp. cochlearie propinavi, manè sem-
per in juncto sudore, pomeridiè autem
minus.

Potui ordinario instillabatur Tin-
ctura mea aperitiva & cottidiè bi-
benda pro lubitu dabatur.

Horā unā vel circiter ante paro-
xysmum Salis antifebrilis mei siru-
pulum unum dedi in cerevisiā calidā
sudore ad horulæ spatium admissō.
Post abstersum sudorem elapsā ho-
rā porrigebatur Magister. perlar. ℥j.
cum Tincturā confortante anti scor-
buticā in brodio gallinæ.

Sublato paroxysmo febrili leni-
ter purgans succenturiatu aderat; &
demum ad fermenta viscerum con-
fortanda & Icterus abigendum sin-
gulis matutinis & pomeridianis ho-
ris Extract. Centaur. min. sine S. V.
pamtum cum aq. fragor. & Tincturā
aperitivā obtuli. Et sic DEI gratiā
brevis curatio fuit absoluta.

Anno elapso 1665. d. 23. Aprilis Ge-
nerosissimus Comes noster von Conzien
Tertianā intermittente cum Ictero
afficiebatur, quem ante tertiam ac-
cessionem cum Deo feliciter restitui
solum emeto-diaphoretico ac interme-
diatā extra paroxysmum Tincturā
Bezoardicā cum Extract. centaur.
minor. Ad præcavendam recidivam
leniter purgans sequebatur. Et sic
DEI gratiā curatio brevi fuit abso-
luta.

Eodem Anno d. 12. Maij D. Johannis Matthesii Ducalis Camera Saxonicæ Ministri insultum Febris Tertianæ unicæ emeto-diaphoretici, dosi singulari DEI beneficio abegi.

Febris Tartarea rara mentio fit apud Doctores; reperitur tamen imprimis in hypochondriaciis ex Tartaro hypochondriorum laborantibus: & typum *Quotidiana continua* adsumit. In his sæpè fermento, febrili turgente per motum symptomaticum & *μετάστασις* una scorix tartaræ tum ad superioris ventriculi partis vasa præcipitantur, unde lateris sinistri dolor, ventriculi nausea, vomitus, singultus aut convulsio infestant, tum etiam ad inferiora detruduntur intestina, hinc varix symptomatum oriuntur clades. Hoc in casu ejusmodi *antifebrilia* conveniunt, quæ juxta vim suam diaphoreticam etiam Tartarum resolvunt & per urinam expellunt, Cujusmodi sunt etiam *salia anti-febrilia* D. D. Mæbii. Bezoardic. Martial. sp. salis Tartari volatil. Tinctur. aperitiv. D. Mæbii. Sp. *ἤν* cum decoct. radic. Scorzonæ. cichor. fl. geniste &c.

In *Quartanâ Intermittente* notandum purgantia ne hilum quidem prodesse, imò massam sanguineam magis depauperando sine medelâ sæpè vires atterere. Sed adhibenda ea, quæ, quod fixum est, exaltant, & volatilifant, & in totâ sanguinis mas-

sa *πυρρὸς* inducunt, qualia Spiritus Salis ammoniaci salis, fl. Salis Ammoniaci cum seculâ Aronis, sale Tartari. Spiritus salis marini volatilis. Commendatur & *Antiquarium* quoddam Peruvianum, pulvis Indicus seu Americanus dictus, It. Cortex Sinensis, de quo vid. Johann. Jacob. Chiffletius in tractatu *Bruxellis* Anno 1653. de hoc ipso edito. Et Rulandus Sturmius apud Delfenses *Præcticus*. Thom. Willis de *Quartanâ* p. m. 63. Th. Barthol. c. 5. b. 50.

Nota. In conjunctione Jovis & Solis fundatur felix & salutaris *Quartanæ* curatio, recreat Spiritus vitales, & purificat sanguinem.

Notandum tamen dictis *specificis alexippyretis* semper viscerum fermenta primæ & secundæ digestionis confortantia cum *Diureticis* aperitivis esse intermedianda, qualia *absinthium*, Card. b. scordium. Centaur. minus. agrimon. Eupator. & ex his parata alia Medicamenta, It. Elixir propr. & in malignitate scorbuticâ non omittenda quæ salia demulcent scorbutica Medicamenta. Inter aperientia excellunt *Martialia* & tartarea, ut Tinctura aperitiva D. D. Mæbii. Ess. *ἤν* Zwelfferiana. Mixture &c.

Specificâ virtute *Cor Leporinum* in *Quartana* operatur. De quo videatur Horstius libr. 11. in *Miscellan.* obs. 6. p. m. 529. Monavius in *Epistol.* Scholtzii 229.

Depiperis remediis popularibus in febribus adhiberi solitis vid. Thom. Bartholin. centur. 5. hiflor. 48.

Exterius quæ applicantur in hisce Febribus, plerunque vel regioni cordis, vel carpi manuum aut plantis pedum alligantur, hæc interdum ad eò profunt, ut quidam sub mulctæ cujusvis pcenâ per ista remedia subitam hujus Morbi curationem polliceantur. Ex telis aranearum & oleo earundem quidam Emplastrum febrile conficiunt, imponunt pulsib9 utriusque carpi horâ unâ, & circiter ante paroxysmum, relinquendo per novem dies. Nonnulli succum plantaginis, bursæ pastoris, & herbas alias adstringentes cum aceto contundunt, & carpi alligant: Radicem millefolii, tormentilla, item camphoram collo suspendunt, & ita accessionem febrilem tollunt. Quare inquisitu dignum est, inquit Tb. Willis de Febribus p. m. 30. quomodo hæc operentur, & quâ ratione paroxysmos fistant. Constat scilicet, eorum vim & actionem sanguini & spiritibus immediatè impertiri; & cum paroxysmum sine humoris aut materia cujusvis evacuatione præcavendo arceant, necesse est, ut hujus effectus ratio solummodo in hoc consistat, quod hujusmodi Medicamentorum usu, sanguinis cum materia febrili turgescentia ac fermentatio inhibeantur, nimirum à Pharmaco circa vasa alligato corpuscula quadam sive effluvia sanguini com-

municantur, quæ ipsius particulas valdè figunt & constringunt; aut etiam fundendo & exagitando veluti præcipitant, utroq; modo, ut suprâ etiam innuimus, spontanea sanguinis effervescentia impeditur: non secus, ac cum aqua frigida olla ebullienti insillatur, aut veluti cum acetum, aut alumen cerevisia novella, & fermentescenti infunditur, illicò fermentatio cessat, & liquor novum saporem & consistentiam acquirit, quo ad potum aquæ sit idoneus, ac si longo tempore maturaverit.

In Febribus Ardentibus ad sanguinis ebullitionem sedandam mirè confert Bezoardicum Solare, Jiale, Lunare, Joviale seu antihæcticum Poterii, quæ & in Continuis Periodicis summo cum fructu adhibentur, Quibus si opem conferant Alexiteria specifica, non tantum omniû Februm malignarum, sed & ipsius pestis verum obtinebis alexipharmacum.

Hisce tamen semper cordialia, aperitiva diuretica & absterfiva sunt subjungenda, qualia Spiritus Martis striatus. Tinctum fl. viol. borrag. rosar. cum dicto Spiritu & aq. rub. Idæi parata. Ebur s. ign. Magister. perlar. Corall. spinarum viperarum.

Quàm salutarem in dictis Febribus Ardentibus, & malignis præstent effectum hæc Bezoardica, sequentes evincunt historia.

Anno 1665. d. 15. Januarii incidit in Febrim ardentem Anna Wengau-chinn/

chin/ ab initio leni rigore correpta
mox intēsisimo calore dies noctes-
que absque ullā intermissione æstu-
abat, cum siti vehementissimā, lin-
guæ ac faucium squalore, agrypniā,
cardialgiā, dolore dextri hypo-
chondrii, sub noctem semper ingra-
vescente affectu. Pulsus erat inæqua-
lis, summa virium diminutio, omni-
umque membrorum dolor & las-
situde.

Ego secundo morbi die accersit9
illico phlebotomiam in dextro brā-
chio imperavi ad sanguinis ℥vj. elap-
so trihorio enema applicandum,
jubens obtuli, post hujus operationē
Bezoardici mei Sialis cum Joviali
& CC. f. ign. mixti dosin unam, in ce-
revisiā calidā inuncto sudore per
unam horam. A Meridiē horā ter-
tiā eadem dosis fuit reiterata, sed
absque sudore. Interposito usu *Ma-*
gisterii mei cordialis post horam ab-
sterfi sudoris & *Sp. Fis in Keutter-*
lingio pro potu ordinario. Hisce per
biduum continuatis manifesta co-
ctionis signa in urinā apparuerunt,
unde ab his ferias egimus, & contra
solis *Confortantibus* institimus, quæ
diebus sequentibus ingens sudor,
non solum subsequutus fuit cum
eu Popsa sed & lingua pustulis re-
fert, fauces crustā quasi obductæ.
Febris hujus acuta cum DEI bene-
dictione cura finem imposuerunt.

Anno 1665. d. 20. Martii incidit in
Febrim continuam malignam D. D.

Friderici Ernesti Knorrii Amplissimi
Consulis Hallensis Filii unicus, Jo-
hannes Fridericus, magna spei sobo-
les, ætatis suæ octo annorum. d. 22.
ejusd. ad illum vocatus illicō pro-
pinavi ipsi dosin unicam Salis anti-
febrilis mei cum Bezoardic. Solari &
CC. f. ign. cum haustu Keutterlingii,
cujus usum aliqualis insequutus fuit
sudor, cum unicā vomitione. Horā
tertiā pomeridianā eadem dosis
fuit repetita, sed sine dictis sympto-
matibus. Sequentibus diebus solum
Bezoardicum Solare cum CC. f. ign.
in brodio calido fuit oblatum, inter-
posito *magister. perlar. Lapid. Be-*
zoar. genuini & Smaragd. usu, Keut-
terlingio semper nupta Tinctura meā
refrigerante cum Sp. Fis striato, ad-
ditis externis *Topicis ex Sp. Theria-*
cal. camph. æq. aceros. c. Sp. Vitriol.
vulg. Confect. alkermes, &c. usque
dum coctionis signa imminerent;
circa Aprilem per varia corporis e-
munctoria solutio hujus febris per-
fecta fuit insequuta. Et notata di-
gaum, quod in vigore morbi sum-
mus artuum tremor, & oculorum,
summa contentio hunc pusillum,
nimium quantum torserit, sed hæc
omnia divinā gratiā tandem dictis
cordialibus instando penitus fuere
sublata, ut hic puer jam sanus & in-
columis vivat cum DEO.

Eodem Anno d. 5. Novembris Vir-
go quædam honesta, nomine Maria
Görligim, ætatis suæ circiter viginti
anno-

annorum, incidit in *Febrem malignā Scorbaticam*, postquam *Effere* aliquot ante menses diu conflictā fuisset. Gravis aderat Cephalalgia, somnolentia cum deliriis interpolatis, febris intensa cum æstu vehementissimo, qui tamen interdum rigore prævio paroxysmis vagis modo semel, modo bis vel ter per diem exacerbabatur. Ab initio urina erat subjugalis, hæmorrhagia narium. symptomatica, macularum in brachiis & dorso eruptiones. Pulsus modo debilis, modo fortis, modo rarus, modo frequens, cum summā facultatis vitalis & animalis debilitate. Die quarto demum à *Febris* hujus insulti admixtus, licet Venæ Medianæ in brachio dextro sectio à Chirurgo jamdum fuisset præmissa, tamen ad delirium & insignem capitis dolorem demulcendum venarum sub lingvâ sectio non sine egrorata évacua fuit repetita. Postea *Tinctura Bezoardica D. D. Michaëlis* usus in haustu unico *Kennerlingii* ad dosin unicam fuit subjunctus. Reliquis diebus addidi *Bezoardic. Martialis. Jovialis. cum ebor. s. ign. Magister. spinar. viper. perlar. Dentis equi marini &c.*

Die 11. Novembr. urina turbida, & subjugalis degenerabat in tenuem, quæ indicabat humorum anarrhopen, unde aphonía subsequuta, stupor mentis & summa virium jactura, hæc per 24. horarum spatium perseverantibus. Et quamvis hæc

symptomata & vel maximè urgerent, nihilominus tamen hæc virgo recuperandæ sanitatis avida summo nisu etiam in summā exacerbatione remediorum oblatorum usum anhelando appetebat. Die 12. Novembr. dicta symptomata quadantenus remiserunt, & ægrotans ad se rediit, quo die ut & sequentibus adducta *Bezoardica & cordialia specifica* fuere continuata, præterquam quod *Spiritus meus Martis* in usu cum externis topicis confortantibus capiti, cordi, plantis pedum ac manuum pulsibus applicitis accesserit. Vescicatoria etiam durantibus supra dictis symptomatibus ex interiore cortice arboris nucum juglandium in aceto macerata cervici ac pulsibus non sine singulari effectu fuere applicita. Die 14. aliqualis alvi fluxus apparuit, qui per 24. horas cum aliquali tolerantiâ duravit. Reliquis sequentibus diebus Lingua, palatum, imò totius oris & gutturis cavitas, prævio sudore & laudabili urinæ hypostasi, materiâ viscosâ albicante veluticrustâ quâdam obducta fuere, quæ à Chirurgo crebrius deterfa illud semper repullulavit, ut suffocationis periculum quandoque immineret, sed ego instando *cordialibus confortantibus specificis & Chirurgis* sedulo abstergendo & mundificando cum gargarismatibus & oris collutionibus in tantum denique proficimus, ut post paulatinam ac sen-

sim factam crisin seu solutionem morbi per varia corporis emunctoria evanescentibus omnibus symptomatibus febris hæc maligna curata fuerit, salvâ jam virgine & incolume cum DEO.

De Saccharatis in Febris hisce, notandum, hæc sanis sint licet grata, febricitantibus tamen horrida & hostilia esse, dum non solum materie febrili addunt incrementum, ut febres & februm symptomata inde augentur, sed & fermentis digestionum è diametro adversentur, illasq; faciunt difficiliore. Si isti, qui talia in frequentiori habent usu, acuitatem Spiritus sacchari & mellis, illorumque putridas feculentias & fermentationes nollent, parciore illorum usu apud ægros essent contenti. *vid. Henricus ab Heer lib. 1. obs. 5. & obs. 22. CL. Sennertus in Practic. Medic. p. m. 9. in fine. Angelus Sala in saccharolog. part. 1. cap. 6. Unde & D. D. Welschius Professor Lipsiensis meritisissimus in tr. de Febri malignâ mittari puerperar. thes. 47. scribit: Si rupos vix prescribo, eo quod nimium dulces sint, & propterea bile scere facile & corrumpi in dispoitis possint, nec nisi magnâ dosi exhiberi queant, juxta Primerosium de vulgi erroribz, unde cum à crebriori ipsorum usu nauseam non tantum excitari, sed ventriculum & ipsum etiam uterum, cum adversantur dulcia, lædi, & humores scorbuticos fermentari inde experiamur, ab hisce abstinendum*

conseo. Quare commodius non solum supra allata adhibentur, sed & decocta fieri possunt ex radic. Tichor. Scorzonæ. acetos. graminis cum Tamarindis in aq. fontan. facta & Spiritu Martis aciaulata, haustu aliquoties absumenda.

Præterea in Februm acutissimarum & perniciosarum curatione hoc etiam juxta monitum ingeniosissimi Vallesii in 1. Epid. in ægrot. diligenter advertendum, rarissimè eas fieri sine internâ & peculiari visceris cujusdam affectione, & plerunque inflammatione. Quare nunquam omittere cura hypochondriorum, capitis, thoracis, Mesenterii, pancreatis, renum & vesicæ, ut omni ratione investigemus, quænam harum partium insigniter laboret, & ei, quoad fieri potest, subveniatur. Quâ de causâ semper distinguenda febris primaria à symptomaticâ, in quâ supra dicta antifebrilia specifica non semper intentioni, & scopo Medici correspondent, ut fieri solet in Anginâ, Phrenitide, Pleuritide &c. Quorum tota curandi ratio dependet à Morbo, à quo accenduntur: Quæ ratio etiam est, quod urinæ diversâ appareant facie, multò secius, atque in febris primariâ. Unde & Job. Fernellius de febr. c. 7. ait: Febris symptomatica nullâ statim periodis exacuatur, urina non semper putredini habet indicia ab initio, nisi ex affectâ sede putredo sensim obrepit in venas. *Vid. Johann. Garmer.*

annotat. ad exercit. Francisci Rubei.
34. p. m. 485.

Anno 1660. d. 10. Novembr. Viri
cujusdam Primarii pl. Reverendi &
Magnifici Filia tredecima tum tem-
poris annorum incidit in febrem
continuum symptomaticam cum
dolore molestissimo è regione opa-
tis ad umbilicum unà exporrecto
cum tumore inibi sensim increscen-
te, ac tandem in- pus degenerante
cum macie totius corporis.

Causa antecedens procatarctica
fuerat pronus in terram lapsus ante
bimestre spatium factus. Urinæ nu-
ptum erat sedimentum crassum. Et
quod notatu dignum est, locus do-
lens ab initio & augmento inflam-
mationis nulla patiebatur topica,
unde patet partem aliquam inflam-
matam inde cognosci, si admotio-
ne topicorum calidorum offenda-
tur. Laz. Riverius c. 1. obs. 51.

Febri Symptomatica statim ob-
viam invimus Bezoardico Martiale.
Antimonio diaphor. cum Magister.
ocul. & CC. sign. interpositis cor-
roborantibus ex Magister. Perlar.
spinar. viper. Smaragd. thore & alte-
rantibus Tinctura ex st. bellid. v. bor-
ragin. bugloss. Demum ista inflam-
matio in abscessum intra peritonæ-
um & musculos abdominis latitan-
tem degeneravit, qui intra aliquot
dies adhibitis convenientibus topi-
cis apertus, excreto pedetentim pu-
re per aliquot septimanas tandem

cum Deo curatus fuit. Similes vide
historias in Lazar. River. c. 3. obs. 17.
& c. 1. obs. 92. verum funesto eventu
curatas.

Nullum est dubium, quin materia
purulenta per ulcus excreta vel ex
musculo abdominis vel ex materia
quâdam in parte vicinâ collectâ
provenerit. Cum tamen materia
ea etiam urinæ nupta simul exierit,
viscera interna vel hepar, vel Mese-
nterium illius lateris non fuerunt o-
mni ex parte salva. Id quod etiam
testabatur durante illâ puris elabo-
ratione summa anxietas & cordis
vellicatio cum maximâ dyspnœâ &
vociferatione per intervalla recur-
rente conjunctâ. Vitium in muscu-
lo solum hærens non faciliè ad vias
urinarias penetrabit. Cogitandum
etiam, quod sæpè materia per um-
bilicum evacuetur ea, quæ hæret in
abdominis cavitate, aliisque parti-
bus internis vicinis. Aquas hydro-
picorum per umbilicum spontè a-
pertum exclusas vidi. Totum ab-
domen, quod lapsu fuerat concus-
sum, non tam quoad musculos ejus-
dem, quàm quoad viscera ac vasa
in eo contenta lædi potuit. Forasan
& vasa eo casu disrupta fuere, san-
guisquæ extravasatus dedit ansam
putredini, febrì symptomaticæ &
inflammationi. Aliàs hypochon-
driorum apostemata omnia sunt
periculosa, ægrotumquæ; vel ad mor-
tem deducunt, vel vitam reliquant

miseriæ plenam. In præsentī casu singulare emerſit ex parentum precibus, ut sæpè monui, ad DEum misſis divinæ benedictionis ad salutarem curam argumentum. Hæc duorum liberorū mater jam eſt, cæteroquin optimè ſana niſi quod graviffimā interdum cephalalgia moleſtetur.

In Variolis & Morbillis Specifica expellentia ſunt ſemina aquilegiae, napi, Naſturtii, ſcenicul. card. b. Aq. fl. ſambuci, fumaria. Enula. Scorzii. Scorzonera. ſcabioſ. fl. calendul. It. decoctum lentium, carica pingues. Cornu Aleis ſ. ign. CC. ſ. ign. trochiſci de viperis. Antimonium diaphor. ceruſſa Antimonii, bezoardic. mine-rale ſ. & c. Solare, Martiale & c.

Hæc ſpecificè expellunt, malignitati unā reſiſtunt, eamq; à corde amoveant; Poſtquam expulſio jam peracta fuit, humorum ebullitio iterum ſedanda iis Medicamentis, quæ vi præcipitativā pollent, & viſcera roborant, qualia Ebur ſ. ign. corall. v. oculi. Margarita & c. Aliàs ſi in principio magis ſimus ſolliciti de humorum ebullitione ſedandā & ſopiendo calore, quàm malignitate expellendā, idem nobis contingit, quod iis, qui magis de impluvio tollendo, quàm tectis reſarciendis laborant. Notandum tamen, interdum contingere, ut tanto interdum impetu dicta exanthemata erumpant, & tunc eorum motum ali-

quantisper eſſe cohibendum, ideoq; moderatè expellentibus frænantiæ, & temperantia ſeu mitigtantia tunc temporis immiſcenda ſunt, hoc niſi fiat, ad exitium agrotantes perducere conſueverunt. Rectè igitur rem aggrediemur, ſi exhibeamus Medicamenta, quæ membra principalia à proprietate corroborant, venenoſitatem expellunt ſimul mitigtant & corruptioni reſiſtunt. *Vid. infrà libr. 2. cap. 6.*

In Aliis Febribus Malignis, quales petechiales, puncticulares, puerperarum miliares & c. Specifica alexiteria ſunt decoct. CC. cum radic. Scorzon. & anthor. cum Sirup. card. b. aq. card. b. fumar. galeg. fl. ſambuc. ſpir. bæccar. ſambuc. cum Roſb ſambuci ſeu per ſes, ſeu cum CC. ſ. ign. Item, Tinctura Bezoardica D. D. Michaëlis omnibus præripit palmam, vel facit ambigam. It. Emulſiones ex ſemin. aquileg. Naſturt. melon. cucurbit. parata cum decoct. CC. & aq. fl. ſambuc. quibus admiscenda Bezoardica, qualia CC. ſ. ign. Magiſter. ſpinar. viper. Antimonium diaphor. Bezoardic. Solare, Martiale, pulvis Panmonicus v. Unicorni verum & foſſile, lapis Bezoar or. non adulteratus. Terra ſigillam. Solaris vera & c.

Hæc omnia vi expellendi partim Naturam juvant, virtute partim bezoardicā malignitati reſiſtunt, ebullitionem ſanguinis fermento præcipitato maligno ſiſtere, & cor inſi-

mul

mul roborare apta sunt, inprimis si istis Magisterium Perlarum, Corallor. v. Ebur s. ign. smaragd. preparat. off. de corde cervi gelatina CC. vel addantur, vel subjungantur. Et Topi-
corum etiam accedat usus, ut Balsam. cordial. ex ol. d. ros. rut. Scorpion. compos. Carbuncul. & sacculi propul-
sibus, quibus radix Anthor. & contra-
jerv. addi & aq. fl. borragin. bugloss. carbuncul. rosar. irrorari & calidè
applicari possunt.

In Peste ad præservationem acetū
Anti-Pestilentiale sequens felicis-
simo cum successu apud multos
profruit.

Rec. summit. scordii c. fl. m. jss.
Verbena. galega ana m. j. ruta ʒss. cor-
tic. citri exter. ʒij. Ananc. ʒj. Ligni
aloës opt. ʒiv. macis. caryophyll. ana
ʒiv. santal. v. ʒij. radic. Zedoar. ʒj.
petasit. carlin. angelic. ana ʒvj. men-
tisic. scorzoner. Diſtam. albi.
Imperator. ana. ʒss. enula ʒjss. myrrh.
rubr. el. ʒij. Theriac. A. Mithridat.
Diascordii Fracastor. ā ʒvj. camphor.
ʒjss. bacc. juniperi ʒss. lauri ʒjss. cro-
ti ʒj. incisa & contusa infunde in a-
ceri vini acerrimi canthar. ij. vase
clauso stent in loco tepido. De hoc
aceto præservationis gratiā singula
manè deur cochl. j. Prater ea sunt
etiam utilia Elixir pestil. Crollii vel
Tyebon de Brake. Bezoardic. Joviale.
Solare. Tinctura Bezoardica cum sale
Tartari volatili vel ss. Saſammoni-

aci falsi parata. Prophylacticum Fer-
dinandi Imperator. Rubinum sulphu-
ris. Oleum antipestil. Nobilissimi Hei-
nisti &c. It. Confessio Orvietana.
Diascord. Fracastor. Elect. de ovo.
Sal viperar.

In ipsâ autem Pestis accessione
duntur quinque Cochlearia cum
Roob sambuci cochl. j. cum sudore
insequente, elapsis duodecim horis
hanc dosin repetendo; Interdum
addi potest scrupulus unicus fl. sul-
phuris, vel seq. pulveris:

Rec. Pulv. Ducum Saxonie ʒij.
(cujus descriptionem vid. in Seunert.
de febr. p. m. 618) Pannonic. rubr.
ʒj. nuc. vomic. ʒj. Bezoardic. mine-
ral. Solaris ā ʒss. sal. card. b. ʒj. cam-
phor. ʒjss. m. f. pulvis, cujus dosis est
ʒj. cum aceto dicto vel cum aq. card.
b. acetos. &c. D. D. Crusius Physicus
Naumburgensis. Hunc Horſtius ap-
probat libe. 4. observ. 22.

Sequens etiam egregium expellens
est:

Rec. radic. angelic. Valerian. tor-
mentill. petasit. ā ʒss. h. galega. card.
b. anam. ss. sem. angelic. meliss. ana
ʒj. citri. ʒss. coq. in f. q. aq. f. Rec.
Col. ʒvj. infunde conserv. acetosit.
citri. scordii, galega ana ʒij. stent
per noctem, manè ebulliant & colen-
tur, adde Elixir pestil. Crollii ʒj, mi-
ſce pro duabus dosibus. De ceteris
Anti-pestilentialibus vid. Auctores.

CAPUT XX.

De Humoribus Motu Peccantibus corrigendis.

Reliquum jam est, ut de Humoribus agamus, qui peccant Motu & Loco. Medicus Practicus in Motu Humorū ad quinq; respiciat; primò ad Terminum à quò, seu ad partem mandantem, cui opposita est Aversio; deindè ad Terminum ad quem, seu partem recipientem, cui revulsio competit; tertio ad Terminum per quem seu viam, atq; his interceptio medetur; quartò ad causam motus humorum, qui influunt, aut influxuri sunt, atq; hi indicant repulsionem, illi derivationem: quinto, ad causam motus sine qua non, atque hæc vel attemperacionem vel evacuacionem efflagitat.

Causas Motus Humorū triplices assignat Bernhardus Schwalbius Norstrum CL. Wallæum imitatus, nimiam scilicet humorum tenuitatem; deindè copiam; Tertio cordis pulsionem; & deniq; viarum nimiam apertionem.

Primò, Humores nimis tennes duorum sunt generum; primò calidi & ebullientes, & hi iterum sunt vel sine malignitate, vel cum malignitate; Deindè aquosi.

Humores calidi & ebullientes tennes sine malignitate cognoscuntur ex pulsu magno, simulq; celeri. Eminentur verò vel modicè incrassantibus, vel illorum imminutione per ve-

nesectionem & purgationem. Mobilitatem hanc humorum tenuium ebullientium sine malignitate sistant decoctum radic. scorzonæ, glycyrrhiz. CC. additis passulis minoribus. Item Sirupus acetosæ citri. semperviv. portulac. de agrestâ, Roob Rib. Berberi de papav. erratic. Item, Emulsiones ex sem. papav. alb. 4. fr. maj. cum confect. manus Christi perlat. beneficio aq. portulac. semperviv. fl. papav. rh. cicbor. & c. extracta.

Sciendum tamen, quod sublata dictorum humorū ebullitione, quod in habitu musculofo per congestionem & affluxum collectum est, per diaphoretica discutiendum & resolvendum sit, non admodum calida, sed temperata.

Humores Tennes calidi & ebullientes cum malignitate conjuncti corriguntur partim alexipharmacis, partim Vescicatoriis & aliis externis remediis. Alexipharmaca ex superioribus sunt petenda. Vescicatoria variis partibus admota potenter, pravos ac venenatos ichores attrahunt & revellunt. In magnâ morbi favitiâ in quinque locis admoveri possunt, cervici scilicet, utriq; brachio parte interiori inter cubitum & humerum, & utriq; femori, parte etiam interiori inter genua; & inguina. Summus horum usus ex Galeno libr. 5. Meth. cap. 12. probatur, ubi refert, ex febre malignâ omnes evasisse, qui exulcerationes in variis corporis

corporis partibus passi fuerint, evacuatâ per eâ ulcera materiâ morbificâ. Verum, cum communiter ut plurimum ex cantharidibus Veficatoria præparentur, ex quibus stranguria sepius contingat, harû locò sumantur interiores cortices arboris nucum juglandium, macerentur per horam in aceto vini acerrimo in taleolas sectæ & applicentur dictis locis.

Humores tenues aquosos etiam Venesectione emendat & purgatio. Hæc per rhabarbarum, & sirupum de spina cervina, item de cich. c. rhab. commodius absolvitur; Maxima aliâs hujus vitii cura in incrassatione consistit. Cui indicationi inserviant *Bulus Armen. Terra sigillat. Tinctura sulphuris virioli. Aq. portulac. cum Sir. cornu. Q. Sc. de quibus vide supra cap. XIX.*

Humorum Copia optimè Venesectione Cucurbitulis, Hirudinibus & Cauteriis tolli potest:

Venesectionem quod concernit, de hac hoc loco iterum sumus aduri, non quidem tanquam de evacuatione absolutâ, sed. respectivâ, quatenus loco *Revulsionis* instituitur, si materiæ fluxus est, & pulsus magnus & plenus percipitur.

Cum autem sanguis diversis modis motu peccare possit, ut quando in partem aliquam cum impetu & consertim irruit, vel alicui incumbit, aut hæcæppon fit, exponendum

jam est, quomodo ejus motus præter Naturam per venarum incisiones sit corrigendus? Et verò videtur illud ipsum difficile, inquit sagacissimus *Natura* interpres CL. *Conringius* in *Aureo illo tractatu de sang. generat. & motu p. m. 313. positâ hypothesi de circulari sanguinis motu.* Nam, si omnis sanguis per arterias, non per venas ad corporis partes defertur, & ex arteriarum majoribus ramis in minores venarum movetur; certè Venesectione non revelletur quipiam à parte affectâ, sed potius sanguis majore impetu ad illam ruet. Si enim nihil in venis, nisi ab Arteriis suppeditetur, certè evacuatio in venis sanguine major fluxus sanguinis ad Arterias concitabitur. Sic e. g. in Pleuritide in primò morbi insultu communiter ad revellendum sanguinem semper in latere opposito; Post ubi parti sanguis infixus & impactus hæret, in eodem, inflammatio percipitur, venam aperiendam esse existimant. Jam si sanguis ex dextro cordis sinu per venam arteriosam prolapsus ac præcipitanter in latum illud pulmonum æquor se effundens, ibique impactus revelli debet per venam brachii, ita ut communitas quædam vasorum cum affectâ parte observetur. Venæ autem brachii cum venâ arteriosâ nullam sortitæ sunt communitatem, quomodo illa attendenda est? Nihilominus tamen sanguis impetuosè ad mem-

brum aliquod irruens & parti impa-
ctus Venasectione quam optimè
revelli potest. Hic respondet modo
laudatus VIR; Primò, omnem, qui
per arterias affluit, sanguinem ex
venis suppeditari, adeoq; quando il-
la minus largiter sanguinem sugge-
runt, non posse non parciorem quo-
que esse sanguinis per arterias fluxû.
Deindè fuit sanguis per arterias ali-
bi majore, alibi minore copiâ, pro-
ut exitus propulso sanguini alibi fa-
cilior est, alibi difficilior. Præsta-
tur autem facillimè exitus non ar-
teriâ tantum sectâ, sed & venâ. *Ter-
tiò*, observandum, *Revulsionem* pos-
se institui nunc in remotâ, nunc in
viciniore parte. Sic e. g. quæ ad
caput vergit fluxio, revelli potest
venâ in cruribus, quæ ad pedes, ve-
nâ brachii sectâ. Proximior & com-
modior fit *Revulsio* in Pleuritide,
dexteri lateris apertâ brachii ejus-
dem lateris venâ. Sic Fœminam
quandam in suburbio noviforensi
Anno 1661. d. 4. Febr. ætatis 53. an-
norum plethoricam, dolore acuto
in latere dextro cum dyspnœâ & fe-
bri continuâ laborantem cum DEO
feliciter restitui; accessit ergo illico
venam medianam lateris affecti a-
periendo evacuatis sanguinis admo-
dum lividi & adusti uncis decem,
& subjunctis anti-pleuriticis speci-
ficis, & aliis ad medelam hujus affe-
ctus necessariis. Sic inflammato-
riam hepate per eandem venam

commoda fit evacuatio revulsoria.
Ita laborante liene, brachii sinistri
vena secunda est. Hâc ratione *Re-
vulsio* per compendiosiores fiet vi-
am, nam citius ac facilius ad vicina,
& per ejusdem lateris apertam ve-
nam sanguis revellitur, cum totus
sanguis, qui in illud latus à corde,
per arterias propellitur, determine-
tur magis in omnes istius lateris
partes, quam oppositas. Patet hinc
frustra eos esse, qui in *Venasectione
revulsoriâ*, superstitiosè nimis, sum-
mè necessariam opinantur opposi-
tionem secundum longitudinem si-
mul, & latitudinem, in respectu ad
partem affectam & venam inciden-
dam. Scilicet in eâ quidam sunt sen-
tentiâ, humores motu recto in vasis
moveri, ut qui sinistro latere sint,
vergant semper in sinistrum, qui in
dextro, fluant in dextrum. Quo
fundamento postmodum etiam e-
jusmodi humorum motum *nat. lib. IV*
in V. S. necessario observandum es-
se statuunt. Sic sanguinem è mali
fonte per rectum venarum remota-
rum tractum, ac ductum ad opposi-
tum locum retrahi semper suadent,
& manifestum venarum cum parte
mittente consensum notare volunt.
Quem consensum ex Galeno tri-
plicem faciunt, secundum longitu-
dinem, latitudinem & profundita-
tem, *Lib. 5. Meth. c. 3. Hæstennus CL.
Conringius.*

Verum cum hic motus à nemine
hac-

hactenus potuerit demonstrari & observari & hujus dogmatis Affectus non tam Experimentiâ, quàm vanâ illâ de Venarum ductibus persuasione nitantur, rejicimus. Interim tamen doctrinam de REVULSIONE rectè tantum explicandam esse volumus.

Quo Loco Vena Sectio REVULSIONIS ergò in pluribus affectibus instituenenda sit, restat jam ut inquiramus.

In Dolore Capitis communiter indicationem, partis venam secandi sumunt ab ipso sanguine, prout vel totum, vel partem occupat, unde sanguis si redundat in toto aequaliter, eam venam secant, quam putant sanguinem à toto evacuare, hac autem ipsis est mediana brachii dextri. Si verò totum sit repletum inaequaliter, ita ut major sit repletio in unâ parte quàm in aliâ; & major sit repletio in toto, quàm in Capite, Basilicam dextram aperiunt. Si verò major in capite repletio, Cephalicam tundunt.

Verum hac ex veterum sententiâ ita speciosè proponuntur, inquit Excell. D. Rolsnecius in tr. de cephalgiâ lib. 27. Sed tollunt magnâ ex parte Venarum hunc delectum Principia Harveiana. Neg, enim, cum sanguini per arterias brachii in venas remanentis depletio instituitur, plux cordi, & multò minus capiti auxiliatur cephalica aperiitio, quàm Basilica. Nam demus, cephalicam cum jugulari habere connexionem, qua-

tamen nondum satis adferm, parum illa in Medium confert, cum sanguis ille per ramulum jugularis nihil ad cerebrum, sed omnem ad cor revehas sanguinem.

Si totum Caput doleat à sanguinis repletionem, sanguis mitti potest ex venis Narium. Si determinata pars, & quidem posterior occipitalis, aperiitionem venæ frontis ab Hipp. f. 5. aph. 68. commendatam observare debemus. Hæc aperiitio instituitur ratione Revulsionis, quæ si non succedat, & dolor perseveret, debemus etiam occipitio cucurbitam apponere pro Derivatione. Contrâ, si doluerit pars anterior, ita ut dolor foveatur fluxu sanguinis à posteriore parte, primò aperienda vena Aurium, post pro Derivatione vena frontis. Atq; hæc probantur ob viciniam enim ex cerebri venis & arteriis aliquid subduci potest. Eadem etiam in aliis capitis Affectibus, ut ophthalmiâ phrenitide, hæmorrhagiâ narium &c. observanda sunt.

In Anginâ si ingens adsit plethora, statim in Principio mediana aut cephalica aperienda in quò latere volueris. Siürgens periculum imminet, & inflammatio ex humoribus gutturi impactis concitata ægrum strangulare velit, sectio simul venarum sub ligam celebranda est. Venas itidem jugulares in desperationis stranguatione aperiendas esse testatur Zacutus Lusitanus de

Apb. l. 1. b. 76. dub. 47. p. m. 134. & in praxi Medic. admir. p. 22.

In *Peripneumonia & Pleuritide*, ut suprà etiam innuimus, in affecto latere vena aperienda est; quia sanguis affluens per arterias revellitur ad brachii arterias sectâ ejus venâ propter exitum longè promptiorem, adeò ut nullâ hîc distinctione opus sit inter morbi Principium & augmentum; in morbi principio venam esse tundendâ in non affecto latere, antequâ materia sit impacta, in augmento autem in latere affecto. Si enim *Revulsio* institui potest nunc in remota, nunc in viciniore parte, cur remotam eligamus, cum pars vicinior commodior sit? Nec obstat adsertio *Dureti* in annot. ad *Hollerium* lib. 1. c. 25. dum inquit: *Vena-sectio Pleuritidi* convenit ad *Revulsionem* materiae morbificae, quae continenter per venas ad partem affectam cursu in se hîc, & ad motionem causae conjunctae, quae jam fluxit ad partem, & in eâ morbum facit. Secari autem debet nat. 1. 2. & è directo lateris dolentis vena cubiti interna, id est, axillaris interior, quae vulgò *Basilica* appellatur. Neg. audiendi illi, qui ex tribus cubiti venis quamlibet secât, quae magis conspicua fuerit, sive ea sit *Cephalica*, sive *Basilica*, sive *Mediana*. Nam sine delectu quamlibet secari periculi plenum est, ut vidimus in uxore *Francisci Rasii* hujus civitatis *Chirurgi Pleuriticae*,

Cui cum detractus fuisset sanguis è *cephalica* ad duodecim vascula, nullâ inde percepit levationem, quia potius suffocabatur. At cum me Auctore missus fuisset sanguis è *Basilica* ad duo tantum vascula, sic torus purulentus effluxit, unde & *Mulier* ista recepit curationem. Haec *Duretus*. Verû hæc quidem pro doctrinâ de venarum delectu satis speciosa sunt, sed si rationem aliam audias, quare *Basilicae* sectio profuerit, omnis præconcepta opinio delebitur. Commodum enim, quod à v. f. in *Pleuriticam* dimanavit, non ex venarum electione, sed ex repetitâ profluxit Venae-sectione, prout & in eadem venâ sectâ repetitâ sæpius fieri solet.

In *Hæmoptoe* sectis brachiorum venis *Revulsio* eò citiorem ac feliciorem consequetur eventum.

An fluentibus Mensibus scimina *Pleuritica* vena secanda, & qualis? vid. *CL. Sennert. lib. 5. institut. de v. f. & Gregor. Horst. in instit. Medic. disp. 18. q. 17.*

Item, utrum *Vena-sectio* ex talo celebrata, *Menstruo* actu fluente, illud provocet, vel retineat? vid. *Zacut. Lusit. in Praxi histor. lib. 3. cap. 9. Gregor. Horst. in institut. disp. 18. q. 18. Et quomodo Mensibus obstructis, quomodo sanguis per v. f. educatur? vid. Eundem in Centur. Problem. Dec. 9. q. 1.*

In *Hæmorrhoidum* praternaturalium principio vena aperienda,

quæcunque sit, in cubito dextro vel sinistro, non verò in crure aut pede. Nam quæ ad caput vergit fluxio, revelli potest venâ in cruribus sectâ, quæ ad pedes, vel anum, venâ brachii sectâ. Si enim impetuosius fluat per arterias sanguis ad inferiores partes, secetur autem vena aliqua brachii ibique effluat sanguis, non potest non minore impetu ferri sanguis in inferiora, quàm antea, propter sanguinis defectum, multo nempe ejus ex venâ sectâ profluente. Et cum sanguis faciliorem habeat exitum, quâ vena est aperta, necesse est sanguinem per illas arterias potius fluere, quæ promptè deplentur per venam sectam, quàm per illas, ex quibus in venas minus impeditus est exitus: adeoque is, qui per arterias deorsum antea fluebat sanguis, venâ brachii sectâ non potest non cursu mutato sursum & in brachium per superiores arteriarum ramos pergere. Notandum tamen, si in hæmorrhoidibus jam inflammatio facta sit, tunc potius in cruribus, quàm in brachiis instituenda venæsectio, eò quod hic non ad humorem, qui affluit, respiciendum sit, quàm ad illud, qui affluxit, & evacuatione & derivatione indiget. *Vid. Gal. de cur. rat. per sang. miss. c. 18. & 13. Meth. c. 6. & 11. l. 2. ad Glauc. c. 2.* In omnibus etiam contusionibus, casibus, vulneribus &c. statim V.S. est administranda, ne conturbatus sanguis in-

partem contusam, aut in aliam aliquam internam incidens affectum aliquem gravem pariat. *Ego quendam vidi, inquit Valles. libr. 4. Epidem. p. 346.* qui missionem sanguinis à calu contempsit, & aliquot deinde dies nihil mali putavit se habere, post aliquot verò alios magnâ febre correptus, seculentum sanguinem vomens mortuus est.

In Revulsione, quâ quantitate sanguis sit emittendus, an nempe simul & semel, an verò repetitis vicibus, discernendum est? Et licet Authores posterius commendent, attamen docet ratio & experientia, distinctionem quandam hic adhibendam esse; Nam primò unâ vice emittimus è venis majoribus in affluxu humorum sine effusione concurrente evacuatione. Pluribus vicibus è venis minoribus in affluxu cum effusione, ut in nimio mensium fluxu, hæmorrhagiâ immodicâ; Deinde simul & semel tollimus, quando materia jam in partem influxa est, & in illâ existit, pedetentim verò, cum adhuc insluit. Exemplum præbent *Angina, Mania, Pleuritis, Cephalalgia, Phrenitis &c.*

Utrum sanguinis missione iteratâ, primâ vice sanguis sit copiosius extrahendus? vid. Zacut. Lusitan. lib. 3. de M. P. h. histor. 1. quæst. 4.

Revulsio omni tempore, quandoque Humor fluxus adest, institui potest, & diversis diebus repetenda;

tenda, ut in hæmorrhagiis, principio inflammationum &c. ubi respicimus ad motum, rectius fit, si diversis vicibus & intervallo interjecto Natura per v. s. contrario motui quasi advescat, & intervallo temporis incumbens partibus humor regurgitet in venas, & iteratâ v. s. utiliter extrahatur.

Accedit, quod ex iteratâ v. s. melius vires ferventur, ex priori fluxu jam satis debilitatâ, dummodò sanguis extrahatur in eadem quantitate per plures vices, qui unica vice fuisset extractus. *Ubi paululum detraxeris, inquit Gal. lib. 5. Meth. Med. cap. 3. mox unam horam intermittens rursus detrahes, post iterum atq; iterum pro laborantibus viribus.*

Quamvis communiter *Revulso* in ipso adhibeatur paroxysmo, attamen etiam post eum utilis est, ut reliquæ Morbificæ prorsus tollantur, ne novus fieri possit. Sic in uteri suffocatione proveniente ex retentione sanguinis, uti & in aliis affectibus, commodum, succurritur per sanguinis missionem, tam in paroxysmo necessitate urgente atq; caloris nativi propter copiam sanguinis extinctione imminente, quam extra eundem, utpotè quâ superfluous sanguis p. n. retentus evacuatur, ab utero aliò transfertur, & imminens spirituum & caloris suffocatio solvitur. *Greg. Horstius in Centur. Problema. decad. 9. q. 3.*

In *Obstructione Mensium vel Hæmorrhoidâ* opportunissimū tempus secandæ venæ est primus dies ante tempus consuetæ fluxionis, si primâ vice sectio Venæ non succedat, id est, si nihil sanguinis, aut parū profuat, & secundò ac tertio reiteranda erit, cum ex dextro, tum ex sinistro pede,

Post sufficientem v. s. *Revulso* etiam celebrari potest per *Cucurbitulas* tam siccas, tam scarificatas. *Siccas* quidem, quando simplex *Revulso* molienda est; *Scarificatas* verò, cum sanguinis redundantis copiâ penitus ablata non est per v. s. quam vires ulterius ferre nequiverunt. Sic in cephalalgia, vertigine, Anginâ, phrenitide &c. cucurbitulis utimur siccis cervici vel scapulis applicatis. Cucurbitulæ cum scarificatione tibiis & scapulis appositæ in Anginâ magnum levamentum afferre dicuntur. *Francisc. Valleriola lib. 2. obs. 10. p. m. 236.* In Morbi initio pectori *Revulsionis* causâ applicari possunt, Exemplum Anginæ Caninæ cucurbitulâ sub mento scarificatâ curatâ proponit *Zacut. Lusitanus in praxi admir. lib. 1. obs. 94. hinc & scarificationes circa laryngem commendat Riolanus lib. 4. Ench. anat. & pathologie. p. 385. in capitis dolore utitur. Galenus etiam cucurbitulis scarificatis in occipitio applicatis lib. de v. s. cap. 19. In vertigine nonnulli illas causerii loco vertici imponunt, Rembert. Dodon. lib. 2. Præf.*

2. prax. cap. 14. Alii etiam in occipio indemutuntur. Apoplexiam desperatam cucurbitulâ bis in occipite scarificatâ curatam proponit Zacutus lib. 1. de Mph. 33. obs. 32. Phrenitis confirmata cucurbitulâ in syneci-
piti scarificatâ curata est à Zacut. lib. 1. prax. medic. admir. obs. 14. Sic & Auris Dolor inflammatorius nullâ ex v. s. cucurbitulâ, costis, humeris, collo affixis, clysteribus revel-
lentibus, expurgantibus, cæterisq; Re-
pulsoribus auxiliis, sicut & anodynâ in-
tra aurem inditâ ope insequutâ, solâ
cucurbitulâ retrò aures scarificatâ
evanuit, teste eodem lib. 1. prax. ad-
mir. obs. 69. cordis valida palpitatio
cucurbitulâ scarificatâ supra cor ad-
motâ ad sevam mamillam curata
fuit. Idem l. c. obs. 143. Sic & in Pleu-
ritide, & Epatis inflammatione post
cessatam fluxionem & deposita ple-
nitudine cucurbitulis scarificatis
collo, vel scapulis & dorso applicitis
ingentem dolorem sæpius discusit.

In Febribus ardentibus quando
sanguis *αυδύπων* delirium mi-
nitans vel malignitate infectus cor
petit, cucurbitulæ scarificatæ sca-
pulis dorso, lumbis, brachiis ac pe-
dibus applicatæ citra insignem vi-
rium jacturam illum retrahunt, &
calorem febrilem & Spiritus mali-
gnitate infectas à partibus internis
cum sanguine tenuiore versus ex-
teriora evocant & attrahunt. Petrus

Pasebal. prax. medic. de Febr. p. 109.

Hirudinum applicatione vitiosus
sanguinis motus etiam corrigi po-
test. In Febribus Ardentibus & ma-
lignis hirudines venis hæmorrhoida-
libus applicitæ magis profunt, au-
thore Hieronymo Fabricio ab Aqua-
pendente; quâmv. s. in brachio in-
stituta; Dum enim ex arteriis fo-
dalibus ita sanguinem exsugunt,
revelunt à corde & capite, quas
partes inde sublevamen percipere
non minus verisimile est.

Pueris succulentis, plethoricis &
optimè nutritis si febribus acutis, &
internis inflammationibus corrip-
antur, ac videantur tamen ob te-
neram ætatem renuere v. s. per Hi-
rudines venis brachii aut hæmor-
rhoidibus affixas sanguis est ex-
hauriendus. Nam hoc beneficio
nulla virium sit diminutio, & quod
etiam sanguinis fuerit detractum, in
ejusmodi ætate minori reparatur
negotio.

Ante biennium, & quod excurrit,
in pertinaci Ophthalmia Ducalis
cujusdam Filii post variolas ex-
clusâ Hirudines utrinq; in collo ad
venas jugulares summo cum fructu
vidi applicitas.

In Gravidâ brachiis solum com-
muniter apponuntur, sed & hæmor-
rhoidibus, si ex consveta hæmor-
rhoidali

rhoidali evacuatione forsan incidunt in Epilepsiam summo cum emolumento affigi possunt. *Zacutus Lusit. de Mph. 32. obs. 27.* Sic & Phrenitis ex lochiis retentis Hirudinibus internæ uteri parti appositis curata fuit, teste eodem l. c. lib. 1. *hisor. 4. obs. 5.* ideoq; si imminuant symptomatum vehementia, variandus interdum locus, prout hac vel illa pars afficitur. Sic Anginam caninam idem *Zacutus in praxi hisor. lib. 2. cap. 2.* trîum magnarum Hirudinum sub lingua suctu felicissimè curavit. lib. 1. de *Mph. 69. obs. 47.* Sic & immanis temporum dolor cum eorum palpitatione conjunctus Hirudinibus arteriis temporalibus affixis curatus fuit. Idem lib. 1. *prax. Medic. admir. obs. 9.* Pleuritis maligna Hirudinibus etiam supra locum affectum impositis suam etiam debet eradicationem licet difficilem. idem lib. 1. *prax. admir. obs. 113.*

Denique Cauteriorum hîc etiam mentio faciendâ est, utpotè quæ in vitioso Humorum motu corrigendo non etiam spernendi sunt effectus, sed efficacissimo hoc præsidio Medici à plurimis exitiosissimis morbis Revulsione vel Derivatione indigentibus ægros vendicare solent. In Sympathico affectu cum in parte mittente tum etiam in recipiente summo cum fructu affiguntur ad Revulsionem & Derivationem;

Sic v. g. locum habent dicta Cauteria tam in Essentiali, quam in Sympathicâ Epilepsiâ aut vertigine. In Essentiali Epilepsiâ *Lazar. River. c. 2. obs. 93.* In futurâ coronali feliciter causticum applicabat in puero duodecim annorum singulis diebus paroxysmo confliato, & per multos annos frustra fonticulum in brachio gerente. In Parte vomitem subministrante *Zacutus lib. 1. prax. Medic. admir. obs. 22.* felici eventu cauteria admovet actualia. *Tulpius lib. 4. obs. medic. c. 3.* Adolescentis viginti annorum meminit, cui è pedis pollice elevabatur aura frigida, & solum profuere ferra candentia ad ipsum os pollicis inustum.

Nonnulli Prædicorum etiam in Sympathicâ Epilepsiâ in ipso capite cauteria applicant. *Johann. Zechius in consult. Medic. 92.* In Epilepsiâ ex utero pro efficacissimo prophylactico habet duplex cauterium, cum in occipitio, tum infra, quâ summa vertebra cum capite committitur inustum.

In Resolutione & aliis affectibus convulsoriis summopere etiam juvant, *vid. Zacut. Lusit. de M. Ph. 20. lib. 1. obs. 16.*

Suo etiam non destituuntur effectui Cauteria potentialia seu Fonticuli, qui sensim educunt materiam ichorosam, & serosam acri sale imbutam. Sic & in Epilepsiâ teste *Za-*

cuto lib. 1. prax. admir. obs. 32. in oculorum affectibus, narium, linguæ, gingivarum, palati, oris morbis inveteratis præsentaneum exhibent auxilium.

In Thoracis affectibus, ut raucedine, catarrho, tussi, perniciem minantibus commodè aperiuntur. In Phibisi ad vitam producendam, ne amplius Ulcus fordescat, fontanelle brachiis affigere optimum est consilium, quæ quidem non conveniunt ulceri nudo in Pulmone jam facto; hoc enim, consolidantia requirit, sed humorum affluxui salo & acri à capite delabenti, à quibus Ulcus de pendet; Et tunc non sunt remedia curativum, sed Prophylacticum. Capirotacius in praxi c. de Phibisi Mercurial. l. 2. prax. 7. Fræstor. lib. 3. d. curat. morb. contag. cap. 8.

In Lienis Morbâ teste Experientia summum etiam adferunt levamen in lævo crure affixæ; Multi enim morbi inde pronati hinc præcaveri possunt, ex quorum numero sunt cordis palpitatio, melancholia hypochondriaca, mania &c. Quare, si hujus tetri humoris motum à cerebro ad inferiores partes ignobiles revelere volueris, fontanella in altero crure aperiatur. Si malum non mitescat, Ludovicus Mercatus Libr. de morb. intern. c. 17. in fine, & l. 2. de morb. mulier. cap. 4. ad setonem aut usionem supra splenis regionem con-

fugit. Verùm hanc praxin ego non fecerim meam.

In Pusillis Ulcerosis in facie etiam Zacutus Lusitan. lib. 1. de M. Pb. 20. obs. 17. fonticulum in crure apertum commendat.

Notandum tamen ex Thomâ Fieno de Cauteriis lib. 1. cap. 16. Fonticulos propriè non esse revellens Remedium, quia non debentur humoribus actu fluentibus, quos non lentè ac paulatim sed confestim retrahi oportet, id quod illi non faciunt. Interim tamen revellunt secundariâ quâdam ratione, quatenus humoribus fluxu in contrarium & ad oppositam partem fluendi consuetudinem imprimunt. Quæ revulsio & tractio interdum est exigua & non impetiosa. Si enim tantum evacuant à parte mandante, non facerent humorem defluentem contriv & decubitus suum in oppositum convertere.

CL. Helmontius in tr. Asthma & Tussis Cauteria aut Fonticulos juvare scribit, eo, quod laticem & totalem cruoris massam minuant, latex enim seu serum libenter alienâ labe inquinatur, præsertim si plus nimium abundet, hinc per cauteria juvari illi videntur, qui serum seu laticem abundantem habent; nam Archæus à re stagnante latice oppressus ab evacuatione per cauteria melius vivificatus vires insperatè reassumit, vel etiam ob abundantiam sanguinis aliquan-
de Ar.

do Archæus non bene gliscit, unde cauteria, quia massam sanguineam, diminuunt, profunt, præsertim edacibus, obesis & sedentariam vitam agentibus, Emaciatæ autem, morbo depressis non conveniunt. Vid. & Grembs lib. 2. c. 1. §. 9. De Pulmonum defect. in Arbor. 1. & R. hominis.

Quo in loco Fonticuli sint applicandi? & quomodo rectè instandis Vid. Paralipomen. D. D. Sennerti ad Insitut. §. 18. Rodericus à Castro de morb. mulier. lib. 2. cap. 2. in schol.

Tertiò Motus vitiosi Humorum, causa etiam est cordis & Arteriarum nimia Pulsatio; Moventur quidem nonnunquam Humores absque cordis & Arteriarum motu, dum ab exoticâ quâdam aporrhæâ aut fermento peregrino infestantur, quod suo motu illos exagitat. Sic non raro in cadaveribus, ubi cum cæteris partibus omnis motus cordi ademptus est, sanguinem non raro sponte suâ moveri videmus. Verum hic loquimur de illo motu, quem cordis pulsus causat. Ita in iracundiâ & palpitatione cordis nunc capitis dolores, nunc hæmorrhagiam narium aut uteri excitari videmus non aliam ob causam, quàm quòd cor constrictum vehementius pulset, & hoc suo pulsu sanguinem, reddat calidiorē, imò omnes propemodum humores accendat, & ad partes corporis demandet, quàm naturaliter fieri deberet, unde plu-

res visi sunt, qui ex ira è variis corporis partibus in magnâ copîâ cruorem excreverunt. Et novi quosdam, quoties ad iram commotis, se se ulcisci non poterant, toties sanguis è naribus sat copiose proflueret. Tanta est exandescentiæ vehementia! Anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo quarto in mense Novembri accidit Rostochii, ubi, exortâ inter conjuges lite, cum alter alterum baculo percussisset, in apoplexiam vel potius in lethalem lipothymiam illico conjux vapulans resoluta interiit. Quare convocatis Medicis cum Chirurgo deliberatum fuit de causâ tam repentinz mortis. Alii ad principium nervorum obstructum à materiâ ab ira commotâ recurrerant. Alii alia afferebant. Sed ubi in dissectione ad vesiculam fellis perventum fuerat aliis illæsis partibus illam ruptam invenerunt. *Similem ferè històriam affert Benivenius in obs. Medic. c. 110.* Etiam ob terrorem cordis motus fit in nonnullis concitior, qui ad febres & sudores diaphoreticos postmodum properat.

Hocce præternaturales cordis motus sistunt Narcotica. Videmus enim semper post exhibita Narcotica pulsum minorem fieri, quando illa non operantur, conclamatum est de ægroto. Eorum tamen quantitas sit mediocris & semper cum cordialibus specificis miscenda sunt.

*sunt. Usum hic habent egregiū pul-
vū anodynus D. D. Michaëlis aut ejus
Essentia anodyna cum specifico Cep-
halico & cordiali. It. Pulv. cordial.
D. Brunneri cum gr. j. vel ij, Lauda-
ni opiat. cum vel sine M. & A.*

*Quartò demum etiam viciōso
humorum motui ansam præbent viæ
apertæ; Per vias intelligimus
venas, arterias, vasa lymphatica &
poros. Si in Arteriis vitium hæret,
hujus medela difficillima est; Pri-
mò itaque impediamus V. S. ne san-
guis in arteriam fluat, sic enim im-
petus ruentis sanguinis cohibetur.
Deindè occludamus arteriam, in-
quâ totius negotii difficultatis car-
do videtur. Locum enim, quo ar-
teria est, vel tangere possumus, vel
non possumus: si tangere possumus
arteriam, digito vel premimus &
claudimus; ita in hæmorrhagiâ na-
rium pressâ arteriâ jugulari Caro-
tide fluxui medemur, aut si ligaturâ
facere possumus, ad illam recurri-
mus. Si verò locum, in quo Arte-
ria est, tangere non possumus, uti-
mur refrigerantibus in vasis, adstrin-
gentibus in carne. Sic P. Borellus c.
1. obs. 95. Linteum aquâ frigidâ ma-
defactum testiculis involvit, & à ve-
nâ scelâ solo alumine aut colcothare
tangit. c. 4. obs. 7.*

*CL. Hartmannus arteriam funiculo
serico si tangere potest, constringit;
Postea aperturam colcothare replet,
ac decenti ligatura Emplastro Dia-*

*sulphuris in plusculos dies cooperit.
Tandem, ut omnis putredo arceatur,
membrum affectum tinteolis madidâ
ex calido lixivio lapidis salutis infu-
fis aliquando fovet.*

*In sanguinis per os rejectione,
conantur aliqui cucurbitulis aut illū
ad loca, unde effluit, revocare, aut
in iisdem retinere, felici interdum
successu, aliquando cū ægrorum da-
mino; ideoque distinguendum est.
Nam si ab externâ aliquâ causâ in
his partibus vas fuerit disruptum,
indeq; per os sanguis rejectetur, si
cucurbitulâ fluxum retinebimus,
phlegmonem in parte concitabi-
mus. Quod si non disrupto vase,
sed recluso id fiat, tuto cucurbitulæ
tunc ad moveri parti poterunt. Lu-
dovic. Septim. lib. 6. animadvers. 150.
Si fluxus sanguinis dependeat à ca-
pite, occipiti & scapulis cucurbitu-
læ sunt applicandæ. Sin ab hepate,
dextro hypochondrio; Sin à liene,
sinistro affigantur. Ab utero furis
aut genibus apponi possunt.*

*Hæmorrhoidum fluxum immodi-
cum Rodericus à Fonseca Tom. 1. con-
sult. Medic. 82. restringit applicando
cucurbitulam modo ad hypochon-
drium sinistrum, modo ad dextrum;
Et ad partem affectam succum plan-
taginis, portulacæ cum pulvere ad-
striclivo ex Bolo A. Mastiche & thure
infundit. Felix Platerus & ex eo La-
zarus Riverius sanguinem calentem
& recentem ex quovis animali e-*

Ddd

tractum

tractum injicit. Vasa Hamorrhoidum aperta etiam constringi possunt suffumigio ex decocto taphi barbati, fol. quercus, nucum, cupressi, gallarum, consolidâ facto & suscepto in sellâ perforatâ.

¶ Hic observandum est, pessimè illos errare, qui cucurbitulas in nimio hamorrhoidum à vasis apertis fluxu cum vario ac multiplici tractu à coxendice ad collum aut scapulas factò spinæ dorsi applicant, arbitantes hâc ratione sanguinem retractum iri. Cum tamen hoc modo stante motu circulari plus sanguinis ad locum affectum alliciatur, & vasa aperiantur, augendo sanguinis fluxum in venis majoribus, qui postmodum concitior ad cor factus augeat ejus fluxum in arteriis.

In *Nimio mensium profluvio* si oritur ob orificia vasorum nimis aperta citra sanguinis copiam, & velis sistere, cucurbitulam quàm maximam revulsionis gratiâ ad mammâs appone. *Hippocrat. s. apbor. 50.* Sed hæc cucurbitula ipsis mammis non est imponenda, sed juxta illas, & mamillæ sublevandæ & unicuique cucurbitula lati orificiî cum multo igne affigenda; hoc enim modo agglutinata potenter attrahit ad partes supremas, maximè si non semel, aut bis, sed ter apponatur. Ut verò cucurbitula efficaciorē utilitatem præstent, eæ interdum scarificandæ, citius enim revellitur hu-

mor, quando simul attrahitur ad partem oppositam, & evacuatur, quam sitantum attraheretur, & sic motus sanguinis in arteriis uterinis fiet imbecillior ob sanguinem in venis pectoris seu thoracis inhibitu. *Zacutus Lusitan. in prax. histor. lib. 3. cap. 11.*

Alexander Massariæ inter auxilia, quæ faciunt, ne uteri vasa nimis aperiantur, recenset etiam animi deliquium à vehementissimis doloribus constrictis mammis, quæ maximum cum utero consensum habent indutum. Verum, quæ foemina ferret tam dolorificas ligaturas, ut deliquium animi inducere possint? Annon inflammatio aut cancer ex tam violentis ligaturis excitari possent? Alias partium extremarum, ut brachiorum, & manuum &c. Ligaturæ dolorificæ suæ etiam hic non destituuntur effectu; Hisce autem imprimis utimur, quando ob contraindiciantia aliis generosis remediis non datur locus. *Galenus 1. ad Glauconem. cap. 14.*

Denig. Humorū Motus non tam in excessu, sed & in defectu peccare potest, imò hoc vitium majoris momenti esse videtur illò. Et licet affectus inde venientes non tam multi sint, pertinaciâ tamen & diuturnitate sat difficiles existunt.

Motum parvum ex parvo & languido cognoscimus pulsu. Provenit autem primò, quòd humores sint nimis

imis pauci; Deinde nimis crassi; Tertiò cor & partes parum movent, & quareò via nimis sint angusta.

Motus Parvus fit primò ob Humorum defectum, quando non in tanta copia adsunt, inquantà Natura requirit; Hoc vitium bona diætà facillè corrigi potest, si detur opera, ut sanguis copiosior generetur, causæque, ob quas sanguis vel non generatur, vel absumitur, removeantur: modò per ætatem aut alias circumstantias illud possibile sit.

Deinde crassi humores fluere non possunt, & sunt vel viscosi vel lenti, vel densi. Et quidem crassities hæc & visciditas vel est in ipso sanguine, quando Spiritibus est destitutus & non spirituaescit, vel quando sanguini laudabili humores vitiosi, crassi, viscosi, lenti & densi permiscuntur, qui ejus motum retardant. Isti autem generantur ex viscerum chylicationi & sanguificationi destinatorum fermentis languidis & torpidis, & ex alimentis crassis & viscidis, cognoscuntur ex urinâ crassâ ac turbidâ. Totius corporis torpor adest, color albus, pulsus tardus, rarus &c. Corrigitur hæc humorum crassities, glutinositas & visciditas incidentibus & attenuantibus; qualia absynthium, Centaur. min. Eupator. fumaria. Marrubium alb. chamaedryf. cochlearia. Nasturt. aq. & ex his parata medicamenta. Item Elixir propriæ. f. & c. mistura f. Tinctura &c.

aperitiua &c. Si humores tartarei & feculentii unâ adsint adusti, resolvendi ac humectandi sunt, unde P. Poterius cap. 2. cur. 56. inquit: Si humor Melancholicus simul peccet, quò ex solo pingui & oleaginoso tactu in agrotis cognosci potest, etiam moderatè calefacientia & humectantia humorem istum respicientia sunt ad-denda.

Tertiò, si cor & partes parum movent, cessante illius systoles ab diastoles motu, ut nec ad sanguinis immisionem aut ad ejusdem propulsionem constringi possit. Præter dictum, humorum vitium concurrunt & aliæ causæ adjuvantes & consentientes. Sic & humorum motum sistunt venarum valvula, quâcumq; de causâ obstructæ, & tunc in ea saltem vena, eaque corporis parte sanguinis motus impeditur, ubi hujusmodi fit obstructio. Ita sanguinem inhibere valent Anastomoses, si vena quilibet cuilibet venæ vel arteriæ sociæ debitè orificio suo non adaptetur, id quod fieri potest ob solutæ unitatis vel etiam cavitatis (scilicet obstructionis) morbum. Sic enim, sanguis non in sociam venam, & arteriam, ut debet, sed in habitum corporis effunditur, atque ita non solum sanguinis profusio, sed simul etiam fluxus inhibitiò fit, cum nec illa mittat, nec hæc recipiat sanguinem; sed sanguis, qui alterius venæ sanguinem impellere debeat, à de-

bita aberrat via. Deniq; etiam si meatus sanguinis motui dicati sint nimis angusti, adeò ut minus pateant, etiam non ita expedite sanguis expelli potest, & hæc meatuum angustia in iis apparet, qui atrophiam laborant, videas enim in illis cætero corporis habitu bene constituto crura adeò extenuari, ut rugosa cutis nil nisi ossa tegat. Provenit vel à vasis oclusis, vel à carne ipsa densa. Si ex vena est, pulsam minorem prehendes, id quod docent Fonticali, qui semper pulsam in illo brachio minorem faciunt, in quo confecti sunt.

Ob hanc vasorum angustiam menses in juvenculis virginibus nonnullis restagnantes plurimum facescunt negotii, ut varia inde oriantur Symptomata. Nec obstat, quod dicant nonnulli, si adesset vasorum angustia, mensium potius stillicidium oriri, & licet paulatim evacuentur, tamdiu tamen fluxum illum perseverare, donec, quod superfluum est, omne expulsum fuerit. Nam si viæ sint angustæ, quomodo sanguis menstruus omnis expelli potest statò tempore? Neque necesse est, ut, quod propter viarum angustiam Natura præstare non potest, temporis diuturnitate compenset, cum natura mediante peculiari fermento in utero suo certis periodis absolvat motus, quibus elapsis postea quiescit. Et cum venæ & arteriæ, per

quas sanguis menstruo effluit, plures sint, fieri potest, ut aliquæ pateant, aliz planè oclusæ sint, per quas cum sanguis effluere nequeat, paucior evacuabitur. Hoc in casu vehementer moventia ab initio planè exulare debent, sanguinem tantum irritantia, non autem promovementia verum moderatè agendum est, & simul viscerum fermenta corrigentia interponenda sunt.

In Obstructionibus fundendis, inquit Cl. Wallaus, interna Medicamenta parum faciunt, vix enim vigesima illorum virium pars ad partem affectam pertingit. Praferenda itaque sunt externa, & inter illa Sal, quod vehementissime fundit. Huc quadrat etiam Spiritus vini cum sale.

Verum dantur ejusmodi Deobstruentia seu aperientia moderno tempore, quæ omnem è venis amurcam & obstruentium contumaciam detergunt, etsi sua soluta anaticè homogenea deferant digesta in nobis, illorum tamen aliquot vires mutuatz sunt, quas intrò deferunt plurimorum morborum domitricæ, qualia Sal Tartari volatile, Spiritus Salis Ammoniaci volatilis salisus. Spiritus Salis volatilis marini. Spiritus Fis volatilis, & alia salia volatilia vegetabilium specifica, quæ instar saponis cuncta abstergunt, & fermenta viscerum propter symbolum mirum in modum confortant. De quibus vid. Cl. Helmontius.

CAPUT. XXI.

De vitio humorum loco
peccantium.

HAftenus humorum substantiâ,
quantitate, qualitate, & motu
peccantium consideravimus mede-
lam; Restat jam, ut & illos, qui loco
peccant, examinemus.

Est autem hic locus spatium, qui
à naturâ debetur locato, quod sunt
humores, à quo cum deviant, ab-
errant.

Sunt autem locus vel vasa, vena,
arteria, vasa lymphatica, vel cavita-
tes, sinus vel ventris, vel viscera. In
his quando humores naturaliter de-
berent esse, & tamen extravasantur;
vel quando in his sunt, cum
natura extra illa eos habere volue-
rit, hoc vitium committunt. Quò
pertinent vomitus sanguinis, Ab-
scessus in thorace, tumor in fauci-
bus & adjacentibus partibus, hy-
drops universalis, cum totam cor-
poris peripheriam, vel etiam abdo-
minis cavitatem fero repletam atq;
distentam deprehendimus; vel par-
ticularis, cum saltim aliquam
partem afficit, v. g. modo caput &
cerebrum, modo pulmones, modo
ventriculū, modo uterum, modo
scrotū, vel femora; pedes aquis
obruuntur & implentur. Sic & tu-
mores inflammatorii in capite, fau-
cibus, naribus, auribus, &c. huc per-
tinent.

Aquam Hydropicorum in ventris
infimi cavitatem exoneratam severi-
oris Medicinæ Antistites nihil pur-
gantibus, diureticis & aliis præfidiis
conferentibus demum per paracen-
thesin tanquam extremum remedium
educere satagunt. Quæritur itaq;
non immerito, an rectè in usum tra-
batur.

CL. Wallæus hanc ut inutilem
prædicat; nam quousq;, inquit,
quodlibet viscus suo tono & robore
constat, eousq; etiam pharmaciis au-
sultabit, & hinc, donec vires durent,
purgare poteris. At si illa labascant,
& tu ad ὁσπύρεσιν illam confugis,
certè nihil aliud, quàm apertò Ma-
te vires jam antea debilitatas prop-
sus destruas & infringas.

Domin. Pancirol. *Pentec. 2. obs. 17.*
Agas quoquomodo libet, inquit, aut
exire sinas aquam paulatim, aut con-
fertim, utrumq; inutile imò periculo-
sum erit, quod ægri citius sic morian-
tur: Præter hæc, alia etiam incom-
moda in hac sectione oriuntur, nem-
pè difficultas claudendi orificium à
Paracentesi inductum, nam nec tu-
runda ex petiâ vel gentianâ aut cera-
to, aut quidlibet sufficit: Abdomen
enim continuò motu ad motum tho-
racis agitur omnia respuit, aqua
verò ceratum adharere non sinit.

Hinc accedit, quod Peritonæum,
cum nervosum sit, non ferat citra pe-
riculum punctiōem, aut sectionem
ullam, maxime; cum non tam facitè

fiat, quin secetur ullum intestinum. Deinde, quod hac aque eductio non tollat affectum ipsum, sed symptoma, viscerum autem corruptelam relinquat intactam.

Alii generosum hoc presidium summo extollunt elogio, inter quos Hollerius in comm. 6. lib. aph. 27. & lib. 1. de morb. intern. c. 37. & Aurelianus lib. 3. tardar. Passion. cap. de sect. hydropic. Sed servatis cautelis, quas tradidit ipse Hipp. 6. Epidem. s. 7. sect. 11. Paulus lib. 6. cap. 50. impetrantes, Paracentesin tunc esse administrandam, & si aeger adhuc sit juvenis, robustus, morbi adsit initium, visceribus nondum corruptis, & mali vehementia nullis praesidiis retundi & coerceri possit, verendumq. sit, ut ob velocissimum incrementum aliis remediis tolli possit, intrepidè, sed non nisi cum prognostico instantibus & urgentibus ipso aegro & adsstantibus in hanc consentiendum esse. Sin secus fuerit, adeò, ut interanea jamdum sint corrupta, à sectione abstineas, aliàs nihil aliud facies, quàm ut exhaustis amplius spiritibus cum effuso fero corpus moribundum citius interficias. Unde Fabric. Hildanus centur. 1. obs. 47. inquit: nisi viscera interna sana & illesa fuerint, parum aut nihil ut plurimum incisionem hanc aegrotis profuisse usus & experientia edocuit. vid. & Valles. in comm. Hipp. libr. 6. Epidem. s. 7.

Si tamen Paracentesin morbi

tempora, aegrotorum vires & viscerum constitutio permittant, videndum jam est; quomodo & ubi illa sit instituenda? Ejus modum praescribunt Paulus Aëtius, Celsus, Fabric. ab aqua-pendens. Hildanus. Rodericus à Fonseca tom. 1. consult. medic. 29. Quoad locum communiter abdomen eligitur. Alii ipsum secant umbilicum. Apponunt scilicet cucurbitulam supra umbilicum, ut attrahat aquam, & vasa umbilicalia dehiscant; postea perforant cutem umbilici in medio angusto stilo affixo ad cannulam, & simul perforant, & cannulam intromittunt, quæ perforata est infra, & ad latera, supra verò inversa est, & reduplicatur supra cutem, ne introrsum nimis cannula permeet, extrahunt parum aquæ, & ceram obturant cannulam, deinde ligant, & paulatim postea singulis diebus aquam educunt; Alii latus infra umbilicum aperiunt. Hollerius sub umbilico rectâ lineâ ductâ, aut etiam ilibus, qua parte minus est carnis ferè inter umbilicum & à coxa loco declivi. vid. Paulus lib. 6. c. 50. & Parau lib. 7. de p. 1.

Alii circumspetiores apertionem scroti, sed visceribus etiam adhuc salvis & viribus robustis præferunt, quod turgidum vel scalpello, vel lanceta aperiendum, & postmodum setone apertum servandum est. Accidit nonnunquam Gangrana, sed hæc non magni semper est momen-
ti, facta

ti, factâ enim sic viâ aquæ facilius effluunt, & tales gangrenæ cutaneæ non adeò curatu sunt difficiles. *Hildanus c. 1. obs. 48. & bina ejusmodi exempla obtigere D. D. Theodor. Schenck.*

Novam aquam hydropicorum educendi rationem Hollerius affert, nimirum quandam unguium in pedibus & manibus ad vivum usque præcisione hydropem & mortem, ipsam aufugisse; Verùm quanto cum periculo hæc etiam cura sit conjuncta, patet ex Heinric. ab Heer obs. 12. qui quendam Anno ætatis 59. cum unguis pedum sibi rescuisset, atq; ad vivum penetrasset mox gangrena correptum nec longè post interiisse testatur. Hujusmodi igitur remedia cum adeò sint periculosa, non facile admittenda.

Scarificatio Crurum celebre fuit apud veteres remedium. Hercules Saxonia ex Alexandr. Bened. lib. 15. curat. morb. commendat quidè scarificationem cutis in abdomine, in talis autem & cruribus ob metum gangrenæ ab iis abstinendum esse, præcipit, sed eandem Langius suâ experientiâ confirmat, & præsidium scarificationis malleoli interni memori animo condendum esse monet. Quam Experientiam etiam ante quinquennium in M. Tilemanno nostro Oleario, cum ex tertianâ duplici cum delirio conjunctâ postmodum in hydropem A-

scitem incidisset, & nihil conferentibus aliis remediis ad hanc crurum scarificationem proprio suo ac temerario ausu accederet, veram deprehendi. Aqua enim summâ cum évφoρiâ inde evacuata fuit, & etiamnum vivit septuagenarius fere cæteroquin salvus & ab omni morborum insultu incolumis.

Vescantia an etiam convenient? contentiones serra trahitur. Alexander Masfaria illa rejicit propter inflammationis periculum, & quia partes illæ cutaneæ sunt frigidæ, si exulceratæ aëri exponantur, facile alterari possunt, & sic metuendum, ne gangrena accersetur Huic consentit Ludovicus Septalius lib. 7. animadvers. §. 56. Quamvis duos, inquit, hydropes laborantes sanatos viderim vescis in cruribus per se excitatis & disruptis, multâq; aquâ per eam partem evacuata, exhibitis postea multis hepar roborantibus, nullos tamen unquam spatio hoc quadraginta annorum, quo in magnâ Mediolanensi urbe medicinam facio, curatos vidi, quibus vescantia cruribus admota fuere, sed semper gangrenæ subsequuta sunt curatu impossibiles.

Hercules Saxonia lib. de Usu vescant. illa admittit, ad stipulante CL. Wallao, qui excitanda suadet in febre mediante illò Parâi in peste vesicatorio vel alio. Et certè, inquit, si illa vesica, quæ ad digiti unius longi-

longitudinem & quatuor latitudinem
insurgit; aperta servari possit, multū
levaminis miseris foret. *hydropicis.*
Ulcerā apertā vel quadraginta vel
sexaginta dies servari oportet, super-
posito fol. brassicæ, unctō butyro aut
oleo momento cera foramini imposi-
to; sed manē & vespere mutando. Lo-
cus si cepit exulcerari, illinatur
ung. de Cerssa, Lytharg. & ol. rosæ.
& si ulcus non possit sanari, applice-
tur pulv. Salviæ sicca. betonicæ. cum
femin. carui. Dauci. fenicul. cum
spongia. Nec obstat, quod ulcera in
hydropicis ob redundantem humo-
rem non facile sanentur. Hipp. s. 6.
aphor. 8. Loquitur enim ibi Hipp. de
ulceribus profundis, non de cuta-
neis, qvalia à vesicantibus indu-
cuntur. Novi quendam Medicum,
jam quidem in defunctis, qui vesi-
cantibus in ipso abdomine excitatis
& serosis inde humoribus sensim ac
sensim evacuatis plurimos Asciti-
cos ab initio feliciter restitueret, &
postmodum adhibitis internis reli-
quias per sudorem & urinam eva-
cuantibus ac viscera corroboranti-
bus ad pristinum ac sanitatis plenū
deduceret.

Cauteria etiam non sine fructu
possunt adhiberi, sumā tamen in his
etiam cautione opus est. *vid. Fran-
cisci. Oswald. Grembs. in arbor. integr.
& ruin. bom. l. 2. c. 1. §. 6. Heurnius
lib. 3. meth. ad pr. p. 544. de observat.
in cauter. usu.*

In Cavitate ventriculi cruor quan-
dō colligitur, sit vel ex ruptis, vel
apertis venis ad ventriculi fundum
definentibus, cui colligendo sæpius an-
sam dant uteri vasa obstructa; Sic an-
no millesimo sexcentesimo quinquaga-
simo octavo in Martio nobilē quandā
(cujus nomine parco) Virginem ple-
thoricā, cui tamen flos ætatis diem
nuptialem subinde promitteret,
menstruā suppressione cum gravi-
tate & lassitudine torporis corpo-
ris per trimestre ferē spatium labo-
rantem curavi. Præmissis autem, ut
afolet, præmittendis nihil confe-
rentibus post aperientium usum bi-
lioformum aliorumq; crudorum hu-
morum per alvum excretionem san-
guinis grumosi vomitus insigni in-
copiā, sed ægrē cū ev Phlogia excepit;
Levata enim hinc non solum sym-
ptomata, verum in pristinum vigo-
rem etiam restituta totius corporis
delicatulæ æconomia. Sic & à liene,
jecore obstructis & æstuantibus sæ-
pè malum hoc provenit; Et fieri et-
iam potest, ut venæ Mesaraicæ aperi-
antur & in intestina sanguinem pro-
fundant In his & similibus affectibus
opus est remediis sanguinem à ven-
triculo revellentibus, cruorem præ-
sentem dissolventibus & moderatē
educantibus, apertionem venarum
constringentibus & demum viscera
corroborantibus.

Humores in cavitate pectoris con-
tenti, si saltem tennes, aut crassi, tus-
siendo

fiendo educuntur; Sin autem purulenti, nec per tusim elevari queant, ipsi sectione velustione via sternitur.

Craffi, glutinosi, ac visceridi debite sunt incidendi & attenuandi; tennes verò incrassandi tam internis, quam externis remediis, priusquam tusiendo educi possint.

In Materia tenui ante somnū sumatur *cochl. j. Conserv. Nenuphar. vel conserv. rosar. rubr. cum. fl. sulphuris, vel Bol. Armen. It. Sirup. violar. d. papav. f. cum aq. Tusilaginis. Diapenid. misceatur cum fl. sulphur. it. Looch. san. & expert. cum aq. Looch. san. & expert. &c.*

In Materia crassa conveniunt *oxymell. sq. aq. asthmatic. Veronic. c. vino. Sirup. veronic. decoct. card. b. cum sirup. card. b. decoct. calam. aromatic. cum Sirup. violar. Ambra gr. ss. vel gr. j. in ovo sorbili &c.*

Externè materiā existente in pectore tenui inungatur sternum sequenti linimento; Rec. adipis anserin. ol. rosar. Nenuphar. ana ℥ij. mucilaginis, sem. cydon. ℥j. croci gr. v. M. f. in materiā crassā Rec. Ung. dialth. ol. lini. ana ℥ii. mucilag. scen. græc. ℥j. ol. d. Terebinth. ℥ss. M. vel Rec. ping. cati sylv. & misce cum ol. lumbric. terr. &c.

In Empyricis utrum sectione vel ustione inter tertiam & quartam costam celebratā pectus aperire liceat? Videatur Zacut. Lusitan. lib. 2. prax.

hisor. c. 11. Noster Walkeus cum Guidone Cauliacensi tract. 3. doct. 2. r. 5. inter quartam & quintā dorsi costam sectionem inchoant; ne diaphragma membrum nobile ac nervosum cultro tangatur & ledatur. Zacuto Hippocr. lib. de intern. affect. aridet sententia, dum ait: Costam tertiam ab ultima usq. ad os secato; deinde cum terebrā capā ultra perforato, & ubi perforata fuerit, aqua parum emittito. Ex quo loco patet & 6. aphor. 27. Hippocrat. non cutaneam intelligere ustionem, qualem intelligi putat Mercatus, sed profundam; Et aliud etiā ipse textus docet, qui ita habet: Quicumq. Empyrici aut hydropici uruntur aut secantur, si pus aut aqua universim effluerit, omnino moriuntur. Si enim nudā ustione talia ulcuscula cutanea parari deberent, per quæ pus sensim exspiraret, nullo modo semel confertim evacuari & inde mortis periculum conciliari posset.

Summa tamen cautione in sectione instituenda opus est. Et videndū primò, an vires hanc operationem permittant? Deindè an Pulmones jamdum corrupti sint, ut nulla convalescentiæ spes adsit? Si enim vires prohibeant, Pulmones sint corrupti, nec æger sectionem admittere velit, move manum de tabula. Contrā verò, si viribus adhuc valentibus, & pulmonibus adhuc integris tanta materiæ purulentiæ copia adsit, ut non nisi per sectionem aut ustionem evacua-

Ecc

evacua-

evacuari queat, maturè ægro non refragante sectio instituenda, & foramine aperto paulatim pus extrahendum, juxtaque prospiciendum, ne per apertum foramen aer ingrediatur, & vitalia membra refrigerentur. *Vid. Cl. Sennert. lib. 2. part. 2. cap. 19. prax. Medicin.*

Huc referenda est etiam *Laryngotomia* seu *aspera Arteria* apertio, quæ in *Angina* & aliis *inflammatoriis tumoribus* celebrari solet. De qua *vid. Aretæus lib. 1. de curat. acut. c. 7. Rod. à Fonseca tom. 1. consule. 22. Ranchinus sect. 3. in Guid. Apost. quest. Chirurg. 11. Nicol. Fontanus in Not. ad Seb. Astrucum de morb. puer. Job. Scultetus Armat. Chir. Tab. 34.*

Ubi *Humor Capiti* est impactus, & à naturâ ad nares proscribatur, *Errhina* & *Sternutatoria* conveniunt, sin ad palatum *Apoplegmatisimi* sunt ordinandi.

Errhina sunt Medicamenta, quæ cerebro & meningibus circumfusa, evocant, illarumq; facultatem movent, ut ad superfluenda ejicienda insurgant. *Sternutatoria* autem fortiora sunt; hæc enim etiam aperiunt quidem, sed & irritant, tenaces succos fundunt, & membranas vellunt, ut sternutamento moto natura stimulata sponte suâ deinceps superfluos humores impetu propellat. Ex quorum numero sunt *Majonna*, *beta rubra*, *nigella*, *pulegium*, *cajoreum*, *fl. lilior. convall. Nico-*

tian. &c. De hisce tamen notandum, non nisi purgato corpore esse concedenda, & alvum à cibis debere esse vacuum. *Utrum autem in oculorum affectibus sint usui? Vid. Zacut. Lasis. in prax. histor. lib. 1. cap. 13. Alias in soporosis & diuturnis capitis affectibus, in Epilepsia, convulsionibus, narium obstructionibus & odoratus difficultate ducuntur in usum.*

Apoplegmatisimi etiam penitiores cerebri sinus evacuant, & utiles sunt in soporosis affectibus, oculorum hebetudine, auditus difficultate, & lingvæ paralyfi. Ab hisce caveas in palati, gutturis, gulæ aut laryngis internis exulcerationibus, & destillationibus ad fauces & pectus. In his enim potius materia à capite affluens alio derivanda, quam allucienda est.

Si *Humor frigidus & crassus in capite* est, calefieri & attenuari debet inunctione, sacculis, pulveribus, cerotis & Emplastris, non verò fomentis, Embrocis & lotionibus, quæ actuali suâ humiditate & frigiditate caput offendere possunt, & licet calidè applicentur, statim tamen iterum refrigerantur, repetitas verò applicationes hæc pars non patitur.

Ea, quæ *Auribus* applicantur, sunt vel in formâ liquoris, ut *lac mulibre*, *fella animalium*, *succus cepæ cum ovis formicarum in surditate*, *decoctum hordei cum melle rosaceo in eardem dolore*, *oleum coryli in vermibus* &c.

Sc. Vel in formâ vaporis, qui è pane calente aut ex decocto plantarum excipitur. Vel sunt in forma sicca vel Linimentorum, quæ gossypio excepta auribus imponuntur.

Notandum tamen primò Acria non esse auribus instillanda, sed gossypio excepta indenda. Deindè omnia tepidè esse instillanda. Tertiò ab opiatīs esse abstinendum.

Humores in carne herentes vel partim adhuc in vasis sunt, partim jam extra illa, vel jam prorsus extra vasa sunt. Priora Duo Derivatio dicta, per V.S. in loco cum parte affectâ vicino instituta corrigit. Quamvis hæc aliqualis, etiam sit Revulsio, si pedum ac manuum excipias venas, in quibus vera haberi potest Derivatio, in aliis autem, ut venâ frontis & ranarū, quæ pro Derivatione aperiri solent, potius est Revulsio, quàm Derivatio. In hac sanguis, qui antea in Venis immotus persistebat, vicinâ incisâ venâ motum recuperat, quatenus per sectam venam effecimus, ut iterum majori impetu sanguis per arterias ad partem affectam ruat. Sic enim illud, quod antea impedimento erat, quo minùs naturaliter ferri posset, tollitur, sanguisque iterum ex arteriis minoribus in minores movetur venas.

Si pro Derivationis scopo phlebotomia administramus, non tam largâ manu ac in Revulsione id facimus. Quæ de sanguine, quem tam

diu emittendum esse pro Derivatione prædicant, donec in colore suo mutetur, doctæ Doctorum nugæ sunt.

Quod si autem Humores jam ad aliquam partem fluant, vel recens influxerint, nondum autem prorsus sint impacti, Repellentia conveniunt, quæ repellunt, reprimunt ac retrudunt, hosce autem ita repelli posse, variolæ, morbilli, petechiæ, & alia exanthemata satis sunt documento, quæ levi aëris frigidi appulsu retrocedentia cum internectione laborantium ne ullum sæpè sui ampliùs relinquunt vestigium; Id quod & in Bubonibus Pestilentialibus, qui prius vel pone aures, vel sub axillis, vel inguinibus effluerunt, fit manifestum. Experimur etiam in aliis affectibus varias humorum μεταστροφάς, omnia in corpore nostro σὺν ῥῆντῃ, συμπαύοντα, καὶ συμπαύοντα esse doctrina est Hippocratis. Circulationis sanguinis Patroni hanc rem faciliè dant expeditam.

Repellentia crassâ & terrenâ constant substantiâ, quæ sese acerbo, austero, & adstringenti suo sapore prodit, hæc apta nata est partis substantiam coarctare, constringere, & ita influentem humorem revocare potest. Ideoque adhibenda statim sunt in principio fluxionis corpore prius evacuato.

Locus, à quo repellendum, sunt vel manus, vel brachium, vel femur, vel

vel tibia, vel pes, ut in illorum vulneribus, fracturis, luxationibus &c. inflammationes præcaveantur. Licet & ab extra illa applicare in Hepatis, lienis, renum aut aliarum partium inflammationibus. Item, si in vertigine animadvertatur, fuligines per vasa externa adscendere, tunc locum etiam habent. Si verò per interna adscendant, tantum abest, ut profint, ut etiam noceant, cum fuligines non reprimant, sed in caput elevatas potius retineant. Eadem etiam ratio est in Cephalalgia, Pleuritide & aliis affectibus.

De illorum igitur usu notandum est *Primo*, si à critico humorum motu affectus aliquis in parte excitetur, natura autem rectè agat & humorem vitiosum è corpore exterminare velit, tunc utique Repellentium nullus erit usus, sed naturæ rectè agentis totum est committendum negotium.

Deinde, nec repellentia adhibere tutum erit, dum humores, præsertim maligni & venenati cum *Evacuata* agroti & bonâ Naturæ intentione à partibus nobilioribus ad ignobiliora, id est, emunctoria cerebri, ipsas scilicet parotides, glandulas axillares & inguinales protruduntur. Hisce enim contrarium moliri motum nefas est. *Galen. lib. 3. compos. Medic. sec. loc. cap. 2.*

Tertio, si in parte affectâ dolor admodum urgeat, hic prius anody-

nis demulcendus est, quàm repellentia adhibeantur; hæc enim comprimendo & constringendo dolorem exacerbant, *Gall. l. 2. ad Glauco. c. 2.*

Quarto evacuantia, repellentia, derivantia, & intercipientia semper vel præmittenda vel intermedian- da, antequam repellentia ad usum trahantur. Secus enim si fieret, humores retrocedere non possent, sed magis impingerentur, aut ad nobilior aliquod transferrentur membrum.

Quinto, quando fluxio facta est ad partem aliquam principi vicinâ v. g. si Bryspelas ortum in facie, Repellentia exolent, ne retrogressis humoribus cerebrum patiatur offensam.

De ipsorum repellentium materiâ vid. *Joh. Fernel. l. 6. Meth. Med. c. 2.*

Si verò jam Humores usque ad ea partibus infarctos esse, conjectura est, ut omni fluendi & resfluendi habilitate sint orbat, videndum, utrum fluxus Humorum in augmento, statu, & declinatione; deinde utrum ipsi humores sint vel tenues, pauci, & sub eorum molliore siti, an verò crassi, copiosi & effrenati?

Si tenues fuerint & suum augmentum vel statum & declinatio immineat, discutientia Medicamenta adhibenda sunt. Crassis verò existentibus, non repellentia, quoniam admodum vult *CL. Wallavius*, sed emollientia & suppurantia satisfaciunt. Horum usus frequentissimus est in tumoribus, & tuberculis inflammatoriis, cum scilicet fluxio est sedata, & materia impacta insensibiliter digeri & discuti nequit. *ILLORUM* Materia pleni sunt undiq; Libri Medici Practici.

LIBER II.

CAPUT PRIMUM

DE

SPIRITUUM VITIIS

corrigen-
dis.

*Ascendimus ad Spiritus. De quibus quamvis alii Doctores in Methodo Medendi al-
tum teneant silentium, tamen cum Hipp. lib. de flatibus & 6. Epidem. sect. 8. hos etiam inter morborum causas referat, non video, quare & methodi cynosuræ non sint subje-
cti; cum & proximum sint animæ instrumentum, omnis vitæ, sensa-
tionis, motus & aliarum actionum, naturalium principalis causa; Et contra à scopo naturali aberrantes tot modis peccare possint, quot humores, substantiâ scilicet, quanti-
tate, qualitate, motu & loco, tot mo-
dis etiam iterum corrigi possunt. Sunt autem vel Vitales, vel Anima-
les, vel Genitales.*

Spiritus Vitales substantiâ posse peccare, nullum est dubium. Præterquam enim, quod Elementaris sint naturæ ex subtilissimâ massâ sanguineæ parte producti, tam-

*subitanæ insuper & multiplices mu-
tationi & corruptioni sunt obnoxii;
ut facile à malignâ ac venenatâ au-
râ, siue illa extra adveniat, vel à ve-
neno admoto per morsum aut ictû
venenatorum animalium, vel exha-
lationibus venenatis afficiantur &
destruantur; Spirituum animalium
substantiam invertunt etiam vel in-
tus generati ac elevati vitiosi vapo-
res aut fuligines, quæ totâ substan-
tiâ cerebro ac nervoso generi infe-
stæ sunt, ut videmus in vermibus
sanguine menstruo corrupto, Epi-
lepsiâ, catalepsi, stupore, affectibus
soporosis &c. vel quæ etiam extra
adveniunt & applicantur, ut bestia-
rum venenatarum ictus vapores ex
Mercurio. vid. Langius libro 1. Epi-
stol. 43. Ferdinandus Pomzetus lib.
2. de venen. cap. 21. Fernelius de luc
vener. cap. 7. item fumus ex carboni-
bus accensus in conclavi ocluso. Ca-
nis rabidi morsus &c. Spiritus genita-
lis substantia labascit, vel ab intus
corruptis humoribus furiale virus
exquantibus, & in viscera reliqua*

Existentibus, vel ab extrâ applicitis, qualia unguenta opiata narcotica, *Mercurialia item genitalibus illita*, sicuti ejus rei historiam ex observat. *D. Jacobi Oethei Schenckius lib. 4. observ.* habet cujusdam, qui pudenda ad pediculos ejus loci necandos unguento & Mercurio confecto aliquoties illeviset, sensit partes genitales frigidas acrigidas, & ad Venerem planè ineptas. Quo pertinent & incantamenta Spiritum genitalem exstinguentia, de quibus *vid. Alex. Benedict. lib. 24. de Medendis cap. 14. Baptista Codronchius lib. 3. cap. 6. de morb. venesc.*

Quantitatis vitium consistit vel in defectu, vel in Excessu. Sin actio in nostro corpore debet esse naturalis & legitima, justa proportio, & copia conveniens Spiritum requiratur necesse est. Si Spiritus deficient, actio debita fieri nequit. Sic si in exigua nimis quantitate Spiritus vitales generentur, aut resolvantur, aut alio abripiantur aut vulneratis partibus una cum sanguine effundantur, actiones vitalis facultatis abolentur aut imminuuntur. Non generantur vel defectu alimenti, vel generatricis facultatis vitio. Deficit alimentum in nimis hæmorrhagiis, in calore intensissimo, qui alimentum absorbit, uti videmus in sudoribus diaphoreticis, febribus colliquativis &c. *Facultatis generatricis culpa* Spiritus vitales non generantur, cū

ipsa cordis substantia, quæ Spiritus generat, sese minus rectè habet, id quod fit in febribus syncopalibus, malignis, pestilentibus, *beeticis* &c. Spiritus à corde avertuntur & dissipantur in aëris æstu, balneis, nimis animi & corporis motibus, vigiliis, fame, & inedia diuturnâ, Venerè nimia, doloribus partium vehementibus, & imprimis earum, quæ cum corde habent consensum; item Evacuationibus nimis vel sanguinis per nares, uterum, hæmorrhoides &c. vel humorum excrementitiorum per vomitum, urinam, alvum, sudores &c.

Ex defectu Spirituum vitalium ne plurimum Animales etiam deficiunt & deficientibus hisce necessario etiam Genitales periclitantur.

Spiritus Vitales præter imminutam quantitatem etiam aucti peccare possunt. Cum enim inter omne agens & patiens certa & justa requiratur proportio, etiam inter Spiritus agentes & partem patientem eam dari debere necesse est, alias non secus ac mola nimio vento frangitur, ita etiam partes à nimio Spirituum influxu corrumpuntur. Exemplum præbent Spiritus vitales, dum in consternatione nimia & repentinâ subito ad cor confluunt. Item Spiritus animales, dum in copia ad cerebrum rapiuntur, ibique Cephalalgiam, vertiginem & alias pariunt molestias, Genitalium Spirituum in-

um incrementum Gonorrhœa, non virulenta, illa, sed à semine nimis spirituoso proveniens probat. *Novi hic juvenem, inquit CL. Wallaus, triginta annorum, qui ejusmodi Gonorrhœa correpto à Spirituum copiâ ad eò exagitabatur, ut quietis pedibus inniti non posset, sed semper nunc sublatâ, nunc demissa calce trepidaret. Huc applicanda etiam nonnulla, quæ Galenus de loc. affect. lib. 6. cap. 5. de morbis & symptomat. quæ à semine retento proveniunt, proponit.*

Quoad qualitatem si Spiritus vitales nimium incalescant & fervorem concipiant, pulsationibus majoribus & celerioribus arteriarum ac aliâs naturali in statu fieri solet, fremunt & tumultuantur, id quod fit in febris acutis, inflammationibus internis; Et hisce fervidissimis existentibus impossibile, quin & animales in eâ ore exaltentur & fervidiores reddantur, ut videmus in Phrenitide, mania &c. Genitales Spiritus calidiores actionibus etiam obsunt partium genitalium & præternaturales edunt effectus. Frigidicontrâ Spiritus omnes hebetant actiones.

Si Spiritus vitales justò crassiores fuerint, Animales etiam crassiores fiant, necesse est, unde & actiones animales quoq; sese minus rectè habent, sed torpidiores sunt. Si Spirituum animalium puritas pro-

pter vaporum alienorum admixtionem adulteretur, actiones etiâ animales variè læduntur. Si vapores frigidi ipsi admisceantur, quasi inertes & languidi redduntur: Si fuerint calidi, quales in febricitantibus, vini potatoribus. &c. adscedunt, variæ animi mutationes & quasi deliria pro cerebri & humorum in corpore variâ dispositione excitantur. Si vapores fuerint obscuri, tenebricosi & turbidi, naturalem suam luciditatem & splendorem amittunt Spiritus animales, & ipsi caliginosi, nebulosi, opaci ac nigri fiunt. Hujus copiâ qui abundant, tristes & melancholici sunt. Sicuti enim externæ tenebræ pavore homini inducunt, sic atræ bilis color (quæ redundante spiritus nigri propullulant, qui mentis sedem tenebris obfuscant & timorem incutiunt) mœstitiam concitat Gal. 3. de loc. cap. 7. Hi spiritus vexant Melancholicos & quibus Lien atrî humoris copiâ fermentalis turget; ex hoc tanquam fonte perenni scaturit pulsatio illa hypochondriorum, cuius Hipp. libr. 2. Prognostic. mentionem facit. Hi turbidi etiam & nebulosi Spiritus opprimunt cor, & palpitationem creant. Gal. libr. de Rigor. & Palpitat. cap. 5. Hi vehementer insolescunt in virginibus, quæ Mensium laborant suppressione, unde formido, desperatio, angor, & alia succrescunt symptomata terroris plena.

plena, Hipp. libr. de virgin. Morb.

Quoad motum: motus Spirituum vel nimius est, ut videmus in concitatis illis & inquietis, in animi affectibus, irâ, gaudio. Vel Inordinatus, cum vel Spiritus vitales subito ad cor confluent, ut accidit in consternatione nimia, vel Spiritus animales inordinato cidentur motu, ut in vertigine & aliis symptomatibus; Vel deficiens, si Spiritus non moveantur & in organa sensuum non influant, ut contingit in affectibus soporosis, catalepsi &c. vel cum vapores crassi ab hypochondriis elevati arterias replent, ut Spiritus liberè moveri nequeant, vel cum circa cor & membra vicina fuligines cumulantur & læsâ respiratione non expelluntur.

Quoad locum, si Spiritus extra locum naturalem sunt, non exsequuntur, quod debent, & sunt vel in partibus, vel in cavitatibus. Si in partibus existunt, occupant vel ipsa vasa, vel extra ea consistunt. In morbis pectoris suffocantibus & in Tympanide videmus Spiritus in flatu resolutos. vid. Hipp. de Flatibus.

Perspectâ Affectus & Symptomatum qualitate, & modo haud difficulter ad medelæ cognitionem deduci possumus. Quantum cognoscimus, tantum curamus; Et facilis morborum notitia expeditam reddit medicamentorum inventionem, Et cum su-

prâ ostendimus, Spiritus vitales substantiâ peccantes vel à maligna ac venenata aura, vel à veneno admoto, vel exhalationibus venenatis affici, certè evidentissimum est, specifica Alexipharmaca tam interna, quam externa, quæ præter vim depurativâ unâ etiam cordis tonum conservant, & robur vitale augent, hic in usum esse trabenda. Proinde omnia illa exhibenda, quæ tum ex vegetabilium, tum animalium, tum mineralium fonte huic indicationi apta videntur, qualia inter vegetabilia Zedoaria, angelica, petasites, scordium, dictamnus, bacca juniperi, sambuci, fraxinus, contraierva, camphora & exinde parata medicamenta mixtura s. tinctura bezoardica D. D. Michaëli, spirit. theriacal. camphor. it. theriaca ipsa cum aceto theriacali. Ex animalibus lapis bezoar. or. verg. sal viperinum. Unicornu verum &c. Ex mineralibus s. Aris. lac Aris. Aurum fulminans. ☿ Olare. Cinnabar. ℥nii. bezoardic. mineral. s. & c. ex ☉. 4. Ste &c. Externe varia suffumigia & Epithemata parari possunt ex bacca juniperi. ☿ &c.

Spiritus Animales, ut & Genitales à Medicamentis Mercurialibus affeatos corrigunt decoct. radic. Emt. fenicul. Ess. Salvia. fl. anthos. Specific. cephalic. D. D. Michaëli. ☿ Olare ℥nii. bezoardic. D. sin à narcoticis labem aliquam contraxerint, Castoreum & exinde parata Medicamenta

camenta cum lixiviosis sufficiunt.

In *quantitate deficientes Spiritus generari debent & colligi.* Facimus hoc, *primò*, dum Materiam suppediamus, ex quâ generantur; *Deinde*, dum partes corroboramus, quæ Spiritus recipere debent. *Tertiò*, si impedimus, ne iterum dissipentur. *Materiam Spiritibus vitalibus præbent alimenta*, quæ bonum & multum succum generant, & facile concoquuntur, eaq; in quantitate parvâ, & sæpè exhibenda, qualia jura instaurantia, de quibus *vid. CL. Sennert. institut. lib. 5. part. 3. sect. 3. cap. 2.* Et vina odorata, cujus generis sunt *Rhenarum & Neccarinum, & panis albi mica eò madida*, cui pro morbo exigente *Confect. alkermes, succ. granator, citri &c.* addi possunt. Partes corroboramus, dum illarum tonum conservamus & Spiritus reficimus, quod præstat aromatica, ex quorum censu *Cinamomum, ejusq; oleum, Macis, cariophylli parum faciunt.* Hic tamen ad causas simul respiciendum est, ne, dum Spiritus reficere volumus, *monente CL. Sennerto pract. medic. lib. 3. part. 4. cap. 5. & in Paralipomen.* causamaugeamus; ideoq; in imbecillitate Spiritus vitalis à febre acutâ vel hectica calefacientia & exsiccantia non conveniunt, sed temperata.

Ad Spiritus animales reficiendos & augendus plurimum etiam potest

vinum bonum, ut & *ambra grisea Orientalis in substantia masticata & sensum deglutina ad 3ss.* Cujus etiam essentia legitime preparata omnem excedit laudem; Pra omnibus etiam *saturat essentia roris marini, lavendula &c.* Reliqua, quæ hic ab Authoribus commendantur, parum faciunt. De externis consulendi sunt Practici.

Spiritus demum non dissipantur, si caveat ager sibi ab omni dolore & motu, tam animi, quam corporis.

Spiritus quantitate excedentes corrigimus tum *Vena sectione mediocritum pabulo subtrahendo materia spirituum, id quod peragitur in edia, victu & Medicamentis frigidis, qualia saccharum Saturni; Camphora; Eff. castitat. D. D. Michaëlis &c.*

Si Spiritus nimis fuerint calidi & sulphurei, sunt mitigandi & refrigerandi oleosis, & frigidis. Emulsiones ex semin. 4. fr. major. & semin. papav. alb. cum aq. acetos. hic plurimum quidem faciunt, sed nec excludenda alia vehicula Spiritui Vitrioli volatili vel striato nupta.

Nimis crassi & frigidi corriguntur balsamicis calidis & sulphureis, qualia Vinum & Aromatica, sic enim magis spirituosius & sulphurei redduntur.

Naturalem Spiritus animalis peluciditatem restitunt Tinctum lapid. Lazuli. corallor. v. smaragd. item pulvis Saphir. dissolut. in succo Limon.

Limon, ad 3j. Roderic. à Fonsec. consult. tom. 2. consil. 82. Ambra gris. confect. alkermes. Lapis bezoar Or. genuinus &c.

Spiritus Motu peccantes tum intercipientibus, qualia constrictio, Venasectio moderata, & Medicamenta topica adstringentia sunt, tum in crassantibus internis & externis, tum Narcoticis sistimus; Motum nimis partium vino & aromaticis balsamicis promovemus.

Si Spiritus Loco peccantes hæreant in interioribus, sudores per diaphoretica sunt excitandi. Si in exteriori sunt parte, habitus corporis constrictior fieri debet, & utamur repellentibus. Si verò jam in aliqua certa parte hærent, venasectione dissipabimus, & impediemus, ne plus eorum eò confluat. Constrictio in hoc casu periculosa est.

CAPUT II.

De Partibus Curandis.

Quomodo morborum causa à sex rebus non Naturalibus dependentes simulq; Humores & Spiritus sint emendandi, docuimus hætenus; Et certè in illa totius fermè curationis cardo vertitur. Est tamen etiam, quòd Partium morbi suam postulent curationem.

Illi, qui partibus tantum morbos intemperiei & conformationis asignant, non possunt illos morbos includere, ubi Partes Motu peccant,

Ventriculus & intestina in cholera; Uterus in suffocatione hysterica.

Competunt autem Partibus ex more inter Doctores recepto tum intemperies, tum mala conformatio; quæ sententia adeò mala quidem non est; arbitramur tamen rem breviorẽ & dilucidiorẽ fore, si Partibus non secus ac Humoribus & Spiritibus quinque, etiam vitiorum genera adscribantur, ita ut ex Substantiâ, Quantitate, Qualitate, Motu & Loco peccantes statuamus.

Substantiâ peccant in Gangrana, Sphacelo, Cancro & Fungo.

In Gangrana nondum adest perfecta Partis in Substantiâ corruptio, sed saltem incipiens, ut partem occupet rubedo, ejusq; sensus & motus deficiat.

In Sphacelo autem pars omni nõ solum sensu & motu, imò vitâ destituta est, sed & perfecta adest cum foetore corruptio & putrefactio.

Gangrana molliores ut plurimùm partes, ut cutem, musculos, arterias, venas, & nervos afficit, Sphacellus verò ipsâ ossa sæpe depopulatur & corrumpit.

Gangrana, quæ non magna est, per manum expeditam chirurgicâ curationem admittit; Et pro causarum varietate diversa est. Oritur enim vel à phlegmone alicujus partis insigni, ut Erysipelate &c. vel ex partis congelatione, vel ex malignitate; &c.

DE PARTIBUS CURANDIS.

411

Si *Gangrena* phlegmone five ingens inflammatio alicujus partis dedit ortum, illicò sanguis adustus & concretus ex parte affectâ per profundas scarificationes usque ad partes sanas inflictas impositis cucurbitulis; exquisitissimè evocandus. Et ut hoc commodius fiat, locus affectus prius aquâ falsâ calidâ diu fovendus, donec sanguis grumosus videatur resolutus: Et sanguine expresso vulnus seq. mundificativo eluendum:

Rec. Summit. scordii m. iij.

Chelidon. cum radic. rec. m. ij.

Lupinor. m. j.

Aceti vini.

Lixivii fortiss. ana ℥ij.

Cog. ad tertias, in colatura dissolve

Aloës.

Myrrh. ana ʒij.

Mell. ros. colat. ʒvj.

Spirit. vini opt. ʒiss.

facta ablutione Ung. Ægyptiacum & supra illud Epithema seq. calidè applicetur, prius super prunas benè agitatum.

Rec. Lixiv. calc. viv. ℥ij. aceti vini ℥ss.

Lithargyr. argent. ʒix.

Alumin. crud. ʒvj.

bulliant simul: adde

Pulv. Mastich.

Oliban.

Myrrh. ana ʒss.

Camphor. ʒij.

Intinge lineas fascias. Hoc defensivum est insigne sapius in *Gangrena* & aliis inflammationibus à me probatum.

Interim minime negligenda sunt. *revellentia, derivantia, & justa vitæ ratio*, nec prætereunda *Spiritus vitalium & cordis per convenientia remedia confortatio*, qualia *Lapis Bezoar Or.* verus & genuinus. *Off. de corde cervi* f. ign. CC. sign. *Ebur.* f. ign. unicornu verum cum confect. alkerm. in aq. Melliss. flor. borragin. cinanom. lt. *Theriaca.* cum succo granator. *Tinctura Bezoardic.* D. Michael. cum Ess. *Lignor.* &c.

Sin ex *Erysipellate* malè curato oriatur *Gangrena* pars affecta etiam prius scarificanda ad vivum; Deinde lavanda decocto seq.

Rec. Aq. Endiv.

Lactuc. ana ℥j.

Aceti ℥ss.

Scordii

fl. sambuc. ana m. ss.

Lupinor. ʒij.

Coque ad consumptionem tertie partis. Parti lotz applica Ægyptiacum. Denique Cataplasma seq.

Rec. farin. fabar.

Lupinor.

Hordei ana ʒiss.

Scordii. ʒi.

Cum oxymelite s. q. f. Cataplasma.

Ad escharæ casum procurandum

F ff 2

applican-

applicandus succus porrorum cum sale: Vel:

Rec. farin. ervi.
radic. aristol. rot.

Irid. fl.

Vincetoxic.

Angelic. ana ʒss.

Theriac. ʒij.

c. f. q. Mellis rosat. f. Unguent.

Si *Gangrena fuerit orta ex inflammatione cum tumore* ob sinistrè inflututam venæsectionem, pars prius scarificata humectanda est Spiritu Salis vel sulphuris: Spiritus Salis enim suâ efficacîâ hic se exhibet virtuosissimum, cum putredini Herculeo successu aduersetur & Sal balsami Naturalis acre factum reducat & mitiget, id quod constat Experimentiâ. Nam salia lixiviola in Spiritu Salis rectific. soluta omnem acredinem amittunt: unde & Spiritus hic externis applicatus Gangranis Narcoticum remedium est summum. Postea pars fovenda calidè Spiritu Vini, in quo pulveres aloës & myrrh. infusi: inspergantur unâ pulveres dicti toti parti in magnâ quantitate, & supra hos applicentur lintea Spiritu Vini madefacta. *Gangrenâ* sic cohibita pars mortificata à viva separanda admodò digestivo ex vitell. ovor. terebinth. & melle; ac post integram separationem Epuloticis curatio est absolvenda.

Si *Gangrena ex congelatione*, &

incipiat duntaxat affectus, statim aquâ frigidissimâ irrigandus aut nive perfricandus est Locus affectus. Sin autem inveteratus est morbus, tunc ab aquâ frigidâ abstinere. Ex sedato autem à frigidâ dolore pungente conijcies ipsam quoque congelationem esse mitigatam, ideoque missam facies aquam frigidam aut nivem, & Lenes frictions adhibebis; Postea fomentationes ex baccis lauri, rorismarini, salviæ, Lavend. cum lacte coctis; aut circumponendæ partibus congelatis vesicæ lacte calido plenæ. Per os exhibenda Theriaca in vino generoso dissoluta cum confect. alkermes, Lapid. Bezoar. &c. Denique parti affectæ inungendum ol. Philosphor. ceræ, terebinthin. &c.

Nota: Hic ab initio defensiva, locum non habent; nulla enim adest humorum affluxio. Si plethora adfuerit, & propter doloris vehementiam affluxio humorum & inflammatio accesserit, tunc possunt applicari defensiva ad repellendos humores, qui affluunt. Interim calidum innatū partis affectæ ex congelatione nimium debilitatum conservandum & refocillandum est fomentis ex fol. lauri. meliss. rorismarini. rut. origan. scordii. rad. vincetoxic. angelic. &c. in vino albo paratis.

In *Gangrenâ ex malignitate* eò annitendum, ut statim extrahatur, & evacuetur materia maligna: ideoque

DE PARTIBUS CURANDIS.

413

que scarificanda pars profundius, & tantum sanguinis effundendum, quantum effluere potest, vel cum hirudinibus, vel cucurbitulis: Deinde ablunda pars lsa decocto sequenti;

Rec. radic. angelic.
vincetoxic.
Lupinor. ana ℥ss.

h. scordii.

rutæ

dictamni nostrat. ana m. j.

coq. in lixivio ad consumptionem tertie partis, in ℥ij. colaturæ dissolve Theriac. ℥ss.

Succi citri ℥j.

hoc decocto calidè diligenter ablotis scarificationem vestigiis & Unguento Ægyptiaco inuncto applicetur cataplasma sequens calidiusculum:

Rec. farinæ Lupinor.
fermenti acris
alliorum sub prunis coctorum ana ℥j.
pulv. fol. scordii
radic. angelic. ana ℥ss.
Theriac. A.

Mithridat. ana ℥vj.

cum decocto scordii fiat Emplastrum in mortario.

Exinde auferenda eschara succo porrorum vel novaculâ. Deniq; ulcus diu apertum tenendum, quod materia maligna continuè effluere possit.

Quod si hac non satisfecerint, de-

veniendum est ad cauterium potentiale & actuale. Tutum est butyrum antimonii, si eo circulari tantum illinitione pars sana à syderatâ discernatur, putredo non latius serpet. Non inconveniens est etiam sequens

Rec. Sp. Salis rectificat.

Vitriol. fortiss. ana ℥ss.

Salis Ammoniac. ℥j.

Misce,

Nec minus bonum est Principis Anhalidini:

Rec. Antimonii calcinati ℥iv.

Mercurii sublimati ℥ij.

Sal. Ammoniac. ℥ss.

Tartari calcinati ℥j.

destilla & rectifica.

Palmarium inter hæc est oleum calicis vivæ.

Internè ægro propinetur Theriaca. Lapis bezoar. or. confect. alkermes in aq. cinamomi &c.

Ex materiâ malignâ extra corpus genitâ veluti à morsu venenato, aut septicis adhibitis necesse est cauterii actualis ope urere & absumere, quicquid malignitatis adfuerit, ne malignitas partibus principibus communicetur. Demum ablundum ulcus decocto supra prescripto, & tandem Unguentum Ægyptiacum cum cataplasmate allato. Et sedatâ Gangrââ mundificetur ulcus cum succo apii aut melle rosaceo mixto cum pauxillo aque viæ & Theriacæ, & incarnetur pulvere quodam sarcotico.

Fff 3

Ubi

Ubi *Gangrena in Sphacelum* est commutata, adeò ut pars planè emortua sit, tunc unicum & miserabile restat remedium, scilicet partis emortuæ amputatio & à toto corpore avulsio, & nisi id fiat, necessariò contiguæ & adjacentes partes etiam corrumpuntur & emoriuntur. Quomodo autem, ubi, & quibus instrumentis hoc fieri debeat, alii aliter sentiunt. Nonnulli carnem mortuam propè sanam scarificanti profundè, usque ad os, postea inspergunt vulneribus pulverem ex arsenico vel sublimato, aut unguentum Ægyptiacum induunt arsenico fortificatum, ut pars mortua à sanâ separetur. Verùm quàm dira & periculosa sæpè symptomata interrat arsenicum & sublimatum, eò quod in septicis conseatur, medicamentis notum est, ac proinde alienum ab hujus mali curatione. Alii cauterio actuali, quod corruptū est, adurant, usq; dum dolor percipiatur in parte. Verùm quàm periculosa etiam sit hæc cauterisatio, ostendit Fallopius. Alii sectione amputant corrupta, idq; vel novacula, vel ferrâ, aut modiololo, vel securi. Verùm & hæc operatio quàm violenta & crudelis sit ac proinde rationali Chirurgò indigna, ægris verò exitiosa propter maxima, quæ ipsam sequuntur, symptomata, docet Fabric. Hildanus de Gangr. & Sphacel. c. 17. Hujus autem loco magis

arrident ruptoria facta ex cinere sarmentorum & calce vivâ. Nec minus bonum est butyrum, & nîi, oleum calcis vivæ vel suprâ adductum Principis Anbaldini ex Jnio & Jrio sublimato: hæc enim illicò & fermè sine dolore profundâ gignunt escharam, & cum nullâ qvalitate malignâ prædita sint, nequaquam partes principes, velut cor, cerebrum & epar lædunt, ut facit Arsenicum! Hæc autem propè partem sanam carnis applicanda sunt, nec necessaria est scarificatio carnis; per se enim satis valida sunt & altè penetrant. Escharâ verò factâ non est ejus casus expectandus, naturæ aut medicamentorum ope, sed removenda, aut separanda est novacula aut alio instrumento idoneo.

Si *Sphacelus est in pede aut tibiâ*, operatio faciendi est quatuor aut quinq; digitis intra genu. Sic enim æger commodius utetur lignæ tibiâ, firmioreq; incedet gressu. At si *Sphacelus* genu superârît, quàm minimum sinceri refecandum, quoad ejus fieri est possibile. Idem de manu est judicium, in quâ operatio commodè fiet ad carpi articulationem, ut tantum è brachio conserveatur, quantum commodè alligandæ & aptandæ manui ferreæ sufficiat. vide de his operationibus modo laudatum Fabric. Hildanum l. c. cap. 18. & seq. Sennertum. libr. 5. part. 2. cap. 19. Balz. Tim. à Gûldenkl. l. 6. p. m. 294.

Cancer

Cancer est rotunda, inaequalis, virulenta, dura, semper dolens, livefcens, calida absq; febre, cum vel fistululcere intumescencia, canceri animalis marini formam representans, inq; partibus carnosiss ab humore atrabilario adfesto & corrupto exorta. Excitatur quidem etiam nonnunquam in subcutaneis & extraneis partibus, frequentissimè tamè in mammis mulierum, quandoque etiam in abditiis & occultis corporis partibus, ut in palato, ano, & osculo pudendi muliebris & circa obscena loca.

Est autem Cancer vel occultus seu latens & non exulceratus, proveniens ab atra bile mitiore seu minus calida & acris: Vel confirmatus & exulceratus à bile acriore & calidiore ortus: illum non curare multò melius est; medicamentis enim facilè exulcerari potest. Hipp. 6. aph. 30.

Cancrum, qui in summâ corporis parte est, tantum aggredi licet, & quidem tutius inter initia, cum exiguus adhuc est, medicamentis curare possumus. Cum verò magnus evaserit, sine manûs operâ curari nequit. Et Cancer in cavitate corporis, aut palato, sede, utero si secetur aut uratur, ulcus cicatrice induci nequit. Sed homo hac curatione usque ad mortem excarnificatur, qui citra curam hanc longiorem vitam traducere potuisset.

In universum Cancrum confirma-

tum & exulceratum non curare melius est. Observatum est semel excisum non raro iterum rediisse, vel etiam in aliis partibus, ut cancro in mammis curato, alium in utero subortum fuisse. CL. Wallaeus has rationes reddit; primò, quia cancer non totus excisus fuit, ob timorem aut agri, aut Chirurgi; deinde, quia arteriae, quae sanguinem hunc vitiosum emittunt, ob minores illas arterias in parte affectâ dissectas, plus quam antea sanguinis continent, ideòq; aperta sanguinem illum in aliâ partem eructant, unde novus Cancer; tertio, quia tanta in corpore lateet malignitas, ut semper de novo Cancer succrescat.

Curatio Cancris vel est vera vel palliativa; Vera est sectio, si scilicet Cancer artificiosè exscindatur cultro & ferro, idque vel subito, vel pedetentim. Sic vidi ego, inquit CL. Wallaeus, Cancrum ex mamma celeriter sectum, ut illo spatio operationis vix tria verba proferre potuissim. Verum, quando Cancer ad magnam molem pervenit, tunc non utilis est hæc subitanea sectio; multum enim bonæ carnis admittitur, magnumque fit foramen, ex quo Spiritus eò liberius progredi possunt, viresque magis debilitantur. In minore & parvo cancro, excepto eo, qui in labiis est, sectionem simul & semel facere audemus.

Cancer ex carne facilè scinditur, diffi-

difficulter in membranâ & tendine, modò hæ duæ partes ita comparatæ sint, ut integræ auferri possint. Hinc Cancer, qui musculos intercostales occupat, ob pleuram omnibus costis appositam secari nequit.

Modum Mammillarum Cancrum.
secandi CL. noster Rolsinckius in operat. Chirurgic. part. 2. c. 5. talem proponit: Liganda tota mammilla, firmiter constringenda filo subtili, & comprimenda; animadvertenda vasa, per quæ cancer nutrimentum suum accipiat; totaq; mammilla excindenda est, ferrog, candente hæmorrhagia prohibenda.

Galenus 14. Meth. Medendi cap. 9. in sectione hac notatu digna monet; Ubitorum, inquit, quod viriatum est, prorsus excideris sic, ut nulla superfit radix, si nes effluere sanguinem, nec properè cum inbibebis; Imò premendo potius, quæ circum sunt venas, exprimes ex his crasfiorem sanguinem, mox aliis ulceribus similes curabis. Post abscessionem ubi vel pellicula, vel folliculi, aut tumoris aliquid in ulcere remansit, corrosione vel unctione opus est. vid. & Arcæus lib. 2. de curand. vulnerib. c. 3. Fabric. Hildanus centur. 3. obs. 87. Horstig lib. 9. in Chirurgic. p. m. 433. Thomas Bartholin. c. 5. histor. 100.

Cura palliativa consistit in topicorum quorundam usu, quibus augmentum canceri inhibetur, & dolor mitigatur, ut vita cum minori molestia ad tempus traduci possit.

Unguentum ex ramis viridibus maxime commendatur ab Aquapendente, Chalmeseo & aliis, quod continue cancroso tumori exulcerato admo- vendum, cujus compositio talis est:

Rec. Ranas virides in arboribus vel aquis puris degentes in vas fictile vitreatum & multis exiguis, in fundo foraminibus pertusum conjicito. Earumq; ora butyro impleto, Vas ne quid exhalet, luto diligenter oblinito, & cooperito, cui alterum effossa terrâ conclusum supposito, igne in ambitu ad distillandum accendito, oleum seu liquorem illum stillatitium colligito, & cum pulvere ranarum misceto, ut fiat linimentum. Laz. River. c. 1. obs. 97.

Nec inconueniens est Emplastrum Saturni Mynschi in armamentar. Medico-Chymic. sect. 36. descriptum. Ad abluionem ulceris cancroso minime præstat Aqua destillata Fabricii Hildani, post cujus usum dictum emplastrum est applicandum.

Fit etiam è foliis chelidoni maj. & nicotiane ana contusis in ol. olivar. infus. & ad umbram servatis, donec corrumpi videantur & cuticulâ producant, remedium ad cancerum, si colentur, & in unctione admoveantur vel cum cerâ instar cerati applicentur. P. Borellius c. 2. obs. 67. Onopordi confusi succus sapius ad motus cancerum narium & Mammarum curat. Plantago etiam non inutilis.

Sequens cataplasma excellentissimum

minuē in tumoribus scirrhis mam-
millarum, qui in Cancrum vergunt.
Rec. pulpa pomorum Borsdorff.
rapar. maiorum ana ℥j.
coq. cum lacte caprino vel aqua
malv. ad pultis consistentiam.
Adde

Medull. panis albi. ℥ss.
farin. fabarum.
pulv. sem. scen. græc. ā. ℥ij.
fol. alth. brassic. rubr.
fi. malvæ arborese.
ros. alb. ana ℥j.
ficuum nō. 7.
croci ℥ss.

c. ol. rosat. f. Cataplasma.

Per tres dies hōc applicatō rum-
pitur apostema. Si vis magis emol-
lire, adde diachyli f. ℥j. rupto apo-
stema pro majori maturatione
materie, adde diachyli C. ℥j.

Fungus est corpus quoddam car-
nosum, laxum, molle, ferè indolens
ex humoribus superabundantibus &
flatulentis subito & brevi temporis
spatio progenitum.

Ex membranis cerebri quidē fre-
quentissimè propullulant, attamen
etiam in aliis diversis corporis par-
tibus, scilicet in oculis, uti ipse ob-
servavi in puero duorum annorum,
in palato, ut in nobili quādam vir-
gine etiam vidi, pedibus Cl. Sen-
nert libr. 5. Practic. Medic. part. l. i.
cap. 39. gurgulione, Fabric. Hildan.
Centur. 2. obs. 19. Aure centur. 3. obs.

1. Umbilico centur. 5. obs. 62. In vul-
vâ Zacut. Lusitan. libr. 3. Pract. ad-
mir. observat. 75. Tulpius libr. 3. cap.
33. Imò in toto corpore post va-
riolas P. Borellus centur. 1. observ.
34. Thom. Bartholin. c. 6. h. 10. hoc
tumoris genus nascitur. Quemad-
modum enim Fungi, inquit CL.
Fabricius loc. citat. ut plurimum
unâ nocte ex terra prorumpere
solent; ita etiam excrecentia hæc
subito, imò etiam plerumq. unâ no-
cte ex ipso vulnere propullulat & ex-
crescit. Præterea quemadmodum
fungi sunt laxi, molles, & porosi,
veluti spongia, ita etiam excrecen-
tia hæc mollis est & laxa, veluti
spongia. Fungi propter maximam
humiditatem terra crescunt, ita et-
iam excrecentia hæc crescunt pro-
pteringentem humorum affluxum
ex toto corpore ad partem læsam
subito propullulat, & quidem in
tantum molem, ut plerumque non
tantum totum vulnus adimplere
verum etiam ipsius labia & margi-
nes obregere soleat. In hoc ta-
men differunt, quod Fungi ex pu-
tridis & corruptis terre excremen-
tis, hæc verò excrecentia ex be-
nignis ut plurimum humoribus na-
scatur. Porro nascuntur Fungi in
partibus diversis propter maximum
quidem humorum confluxum ex
toto corpore, sed summâ Naturæ
providentiâ & beneficio DEI. Cum

enim nihil magis inimicum sit nervis, quam injuria aëris, præsertim frigidi, Natura; qua studet semper, ut conservare possit suum individuū, excreſcentiā hæc partes nervosas & membranosas sauciatas & detectas veluti culcitrala plumæ regit & cooperit, ne videlicet Nervi, tum ab aëre, tum etiam inter curandum & abſpergendum vulnus ledantur, quemadmodum etiam in vulneribus capitis, ubi membrana cerebri detecta sunt, sapientissime accidit. Censur. 1. observat. 14. & 15.

Illorum Curatione exſecatione incipienda, & Erosione vel Excisione abſolvenda.

Medicamenta, quæ exſiccant, ab initio sunt tutiora, quam erodentia vel septica; Ea enim in vulneribus capitis mortem accelerant, in vulneribus verò Articulorum dolores, inflammationes & alia gravissima symptomata excitant. Et cum summo Naturæ beneficio Excreſcentia hæc in commodum ægri sit procreata, non est abſumenda ab initio, donec nervi & partes membranosæ carne satis fuerint tectæ, ut amplius ab externis injuriis lædi non possint. Sedato dolore & remissa inflammatione & reliquis symptomatibus, si fungosa excreſcentia non remiserit, exſiccantibus deprimentis, ex quorum censu sunt radice aristol. ros. inid. Fl. angelic. fol. sabin. rorisma-

rin. fl. ros. v. myrtill. balauſtior. maſſich. thuris. lapid. calamintor. &c. Hisce per dies aliquot applicatis si Fungus non imminuatur & in carne exultat, exedentibus curari debet, alumine nempe uſto, vitriolo uſto, aut Mercurio præcipit. pulveretenus inſpergendo, postmodum applicandum est Cataplasma. Vel facta Ligatura, quæ cum filo corrosivo, vel ferro fit, exciſio instituatur. Quo facto pulveres ex prædictis exſiccantibus inſpergi possunt.

Deinde Partes in Quantitate peccant, dum Primò deficiant, ut Nasus, Labia, Aures, Oculi, dentes excuſi, palatum exesum, lingua exſecta, præciſum præputium, amputata virilitas, manus quæ & pedes amputati ſint; Cum Nasus elegans & integer totam faciem ornet, illique ſingularem gratiam conciliet, in abſciſſi locum factitium aliquem ſubſtituere, turpitudinis diſſimulandæ cauſa neceſſarium eſt. Quo modo autem hoc peragi poſſit, Celsus libr. 7. cap. 9. exprimit quidem, attamen obſcurius, quam ut negotium hoc perfecte cognosci poſſit. Sed hoc ipſum artificium Caſſarus Taliacotius in Bononiensi Gymnaſio Medicina Profeſſor primus invenit, & ſcriptis poſteritati reliquit.

De quo jamdudum Paræuſ l. 22. cap. 2. ita ſcripſit: Exitit ſuperioribus annis in Italia Chirurgus, qui reſectam

refectam nasi portionem reparat. Deinde subdit: Minor natu familie à S. Thoma, nasi argentei & probrofi, quem multos cum annos circumtulisset, peritus ad illum Chirurgum profectus, nasum recuperavit, magnâ omnium, qui ipsum antea noverant, admiratione. Anno 1590. cum Dux Sabaudia Genevensibus bellum inferret, incidit in manus militum puella quædam casta ac pia, Susanna, N. nomine, quam cum stuprare frustra tentassent, atq; hac de re maximâ irâ perciti essent, nasum ipsi absciderunt. Post annos duos venit Lausannam, ubi tunc degebat Dn. Joh. Griffonius, Chirurgus ut ingeniosissimus, sic & in praxi felicissimus, qui cum ipsam curandam & nasum restituendum suscepisset, ita satisfecit promissis & nasum restituit, ut maximâ cum admiratione omnium ipsam artificialem & factitium esse vix appareret. Hyemis tamen tempore, cum frigus est maximum, apex nasi aliquo modo vivebat, ut reliqua tamen partes corporis nutritur & suo sensu est præditus. Quemadmodum Fabric. Hildanus Centur. 3. observat. 31. Ipsemet non raro vidit & observavit. Hujus Nobilissimi Artificii Primus inventor, modò laudatus Taliacotius hanc Chirurgiam ab artificiosâ illâ arborum insitione petiit, cujus inventionem Plinius libro 17. Naturalis histor. cap. 19. Columella tribuit.

Consistit autem insitio in propaginis vel furculi electione in arboris, cui inseri debet, præparatione; mox in rectâ furculi cum radice conjunctione, & in sedulâ ad coalitum usque conservatione; Tandemque, quod extremum est, rusticani hujus operis in propaginis à matre priore rescissione. Prima itaque simili modo cura erit in naribus & labiis decurtatis traducem ex humero, in aurium verò mutilatione & regione post aures quærere, factâque in illis partibus idoneâ sectione & mutilatis partibus prius excoctis, cutaneum propaginem cum curtis artubus futurâ diligenti committere, implantatione quâdam factâ; ut verò ad coalitus usque tempus juncta præstentur, fasciis continenda. Et Nasus quidem, & labia eâ parte, quâ mutila sunt in vulnus humero insitum demergenda, capite ad brachium, tanquam ad polum sic revincto & colligato, ut immotum & stabile in nullam partem flecti possit. Ubi itaque, quod circa quadragesimum diem evenit, indissolubili nexu cohererint, à priori suâ sede furculus rescandus. Sed nec dum res ad umbilicum deducta. Deficienti enim Naturæ Ars obstetricabitur. Nam rudis illa & indigesta cutis moles, postquam ab humero avulsa fuerit, in formam partis resectæ deducenda est, & genuinum

nuinum illud natus, labiorum & aurium exemplar efformandum, ut decor suus & gravitas partibus truncatis restituatur. Tandemque supervenientes injurias arcebitur, & opus sic perfectum ad constantiam deducemus.

Absentium Oculorum deformitatem dissimulamus, si curato ulcere, in excisi locum scititium alium ex auro aut argento ito encaustico aliquo tectorio pictum & expolitum, ut nativi faciem præ se ferat, substituerimus. Quod si autem hoc modo efformatum oculum vel non lit æger, vel orbita non admittat, alius hæc viâ efformari poterit. Virgula ferrea flexilis illi similis, quæ virginum nobiliorum crines coercet, præsto sit, itaque incurvetur, quo ab imò occipite supra auriculam ad majorem usque oculi cantum deposita constringi possit. Hæc albo serico obducenda, & ne acumine fortè lædat, utraq; extremitate latior effingenda; lata autem magis eo loco, ubi oculi orbitæ obducenda, ut inibi à pectore amissus oculus coloribus repræsentari possit.

Dentium amissorum damnum reparant alii ex Ebore assabre formati, qui vicinis integris filo argenteo vel lineo devinciendi. *Vid. Pareus Libr. 22. cap. 3. & Johann. Jessenius in Insitut. Chirurgic.*

Ubi *Palati* portio aliqua exesa fuerit, obscura, & turbata loquela editur, potusque ut plurimum per nares redditur. Huic malo *Pareus l. c. cap. 4.* ita medetur: *argenteam laminam illâ palati lacunâ paulò latiore, tenuem tamen & testudineam parat; hujus parti, quæ cerebrum spectat, convexa & ansula, quâdam prædita implicat spongiam, quæ defixa, mox ab humore desillante ebria tumentior facta, ita lacunam replet, ut excidere lamina ipsa nequeat.*

Casus cum olim multa fuere reperta, tum moderno die adhuc in lucem veniunt. Cuidam, cui insignis præfecta lingvæ portio contigit, ut aliquando cum messoribus in agro ex scutellâ ligneâ biberet, cumque ab adstantium aliquo titillaretur, subito in articulas voces erupit; qui rem novam miratus eandem scutellam, eodem quo antè, situ in os indidit, atque sic, ut ab omnibus intelligeretur, locutus est. Hanc postea aliquandiu circumtulit, & mentis interprete usus est; donec egregio ingenii invento aliud instrumentum ligneum optimè formatum impetraret, quo semper collo appenso animi sensa edebat. *Hujus instrumenti delineatione vid. in Parao l. 22. c. 5.*

Quando *Preputium* brevius est, ut glandem cooperire non possit, invertendum illud, ejusque membra-

na in-

DE PARTIBUS CURANDIS.

na interior in orbem incidenda, & diligenti curâ præcavendum, ne venæ, vel arteria, quæ inter utramque præputii membranam existunt, incidantur. Hinc deorsum extendenda, quousq; glandem contegat, inserto prius inter ipsum & glande Emplastro desiccante, ne conglutinentur; tum immisso in urinarium meatum tubulo, quo urina effluat, præputiû deligandum tamdiu, usq; dum cicatrix incisioni obducta sit.

Quibus penitus virilitas amputata, fistulam habeant ex argento aut aliâ re, quam urina non reddituri pectini applicare possunt.

Manuum & pedum amissorum defectum suppleant manus & pedes ex ferro factitii vid. de his omnibus Paræus libr. 22. cap. 12. & modò citatus Job. Jessenius tr. allegat. De magna carnis portione in sinistro hypochondrio ablata & carne vervecinâ repleta vid. Thom. Bartholinus c. 6. histor. 59.

Secundò Partes etiam in Quantitate discretâ peccant, dum abundant, ut dentes extra ordinem prolati, qui impedimentum orationi & masticationi afferunt & ori deformitatem inducunt, hi evellendi sunt; Nasus duplex Thom. Bartholinus centur. in histor. 25. Penis duplex. Idem Centur. 4. histor. 22. Ha partes si molesta fuerint, & absq; periculo fieri possit, abscindenda sunt;

At in tribus testiculis nihil molienti.

Peccant Partes Quantitate continua porro, dum magnitudinē primò habent nimis parvam vel imminutam vel auctam. Sic Penis, sic brachium, sic pes minora sæpè sunt, quàm esse debeant. Causa hujus mali est vel facultas, vel alimentum. Facultatis vitio tripliciter contingit, vel quod attractrix ignava ob intemperiem frigidam, quod pars ob crassitiem distendinequeat, vel quod impediatur propter obstructionem in viâ; Deinde, quia concoctrix imbecillior, quæ attracta non alteret & immutet. Tertio, quod Retentrix coctum alimentum apponere & agglutinare nequeat. Alimentum peccat, dum vel paucum est, vel non influit.

Cumtio consistit tum in Facultatis Nutrientis roboratione, ubi multum juvat decoctum pedum & intestinorum vituli, aut bovis, & oleum Lumbricorum. Item in vasorum obstructorum reseratione, ut impeditus sanguinis influxus restituatur, conveniunt ol. de lateribus, Spiritus Lumbricorum &c. Non desunt, qui & deligationes partibus emaciatis reficiendis applicant. Dextro crure ex atrophîâ tabido sinistram crus ad inguen usque ducto à pede obvolutionis initio deligant. Si dextrum brachium tabescat, sinistram fasciâ constringant, quæ à manu sumpto principio in axillam desinat. Sic enim putant à

parte mediocriter deligatâ magnâ sanguinis portionem in vasa sanguinea regeri, à quibus demum in emaciata reliqua & propè inania exundet. Huc etiam facit Picatio, quam tamen semper præcedere debet frictio & fomentatio.

Partes deinde magnitudinem nimis aulam habent vel ex nimio sanguinis affluxu vel viarum amplitudine & partium fungosarum laxitate & flatulentia. Sic nimio sæpè incremento augentur mammae. Qui Indiam Orientalem describunt, referunt, in Insulâ Arnabonis mulieres tam longas & amplas habere mammam, ut ad terga reflecti possint. Et Jul. Caesar Scaliger exerc. 159 sect. 2. narrat, se vidisse juvenculam virginis mammam tam amplam, ut brachiorum latera, & ventris superiorē partem occuparent. Mulier Helsingoricensis primaria tam vastas & ponderosas, teste Bartholino centur. 3. hist. 46. circumtulit mammam, ut ad genua propenderent. Onerosam molem sedendi genibus suffulciebat. Nimum harum incrementum facilius prohibetur, quam nimia magnitudo jam præsens emendatur. Antiquis moribus receptum fuit, fasciis mamillas constringere, ne nimium excrescerent. Teste Isidoro lib. 20. cap. 32. Nonio Marcello lib. de vest. Polluce lib. 7. c. 14. Erantq; ferè inter prima nota faminas purpurea fascia papil-

lares. De his vid. Tb. Barthol. l. c. Huc referenda etiam est magnitudo penis, quâ crassitiem, quâ longitudinem. Hoc vitium quomodo corrigendum & emendandum sit, vid. Fabric. Hildanus centur. 6. obs. 61. Interdum circa mentulæ coronam & sub ipso præputio excrescentiæ quædam carneæ extuberare solent, molles & fungosæ, antiquis myrmeciorum & thymiorum nomine venientes, eò quod floris thymi speciem præ se ferant. Differunt ab aliarum partium verrucis, quod continuò madeant, & malè oleant, augeantur indies, adeoq; sæpe excrescant, ut glandem tegere præputium nequeat. Cujusmodi exemplum habet Philippus Höchstetterus observ. medic. Decad. 6. casu 3. Sarcomata hæc sic auferenda; Tenui funiculo serico singularum excrescentiarum basin completitor, vinctuloq; perstringito, indiesq; magis contorqueo, donec sic excrescentia basis adstricta nullum superaddite carui alimentum præbeat. Evenit hoc modo, ut deficiente spiritu & humore, denigrentur, flaccescant, & tandem desinant. Remotâ carunculâ loco alumen rupeum probè contritum inspergiro, & linteum aquâ rosacâ, cui aliquâ India preparata admixtum, malidum inter glandem & præputium superponito, idq; multoties repetito. Sin verò dinsturritate temporis

ocalluerint, forfice præcindenda hæc thymia. vid. curam hyperfarcos in stranguriâ virulentâ, Gr. Horst. lib. 4. de morb. infim. ventris obs. 43. p. m. 216. Excreſcentia carnea aliarum partium quomodo ſint corrigenda, etiam habet idem lib. 9. de chirurgic. caſ. 6. obs. 13. p. m. 446. In Hydrocephalo affectu pueris familiari caput in tantum intumeſcit, ut ſæpe quovis virili capiti grandius fiat. Refert *Vesalius* viſam à ſe puellam bimulam, cui dicto modo caput grande fuerit cum effuſâ aquâ novem librarum. *Albucaſis* ſimilem, caſum recitat, ut & *Fabricius Hildanus* centur. 1. obs. 10. cent. 3. obs. 17. 18. 19. *Thom. Bartholin.* c. 1. biſſ. 28. *Smetius* lib. 10. miſcell. p. 578. Huic tumori ſequens emplaſtrum utile eſt; Rec. betonic. ſalvia diſtamn. cretic. cymini. pulveris, ana Ꝟſſ. Teribintb. Ꝟj. mellis Ꝟij. c. vino albo generoſo f. cataplaſma. Huic adde ol. ſpic. chamamel. q. ſ. tumore ſubſidente ad abſumendas reliquias ceratum barbarum applicandum & caput roborandum. Sin his malum non cedat, & humor ſub cute deliſceat temporum aggredienda incifio, diligenter viſato musculo & declinatâ futurâ: mox omnis inde exprimendus humor, & tandem vulneris curationi incumbendum. vid. *Joh. Jeſſenius* in inſtit. chirurgic.

De aliarum partium tumoribus

ingentibus vid. *Tb. Barthol.* c. 6. b. 62.

Tertiò, partes in qualitate peccantes jam ſeqvuntur. Authores dum in Metodo Medendi affectus pertractant, toti fermè occupati ſunt in qualitarum vitiis recensendis & curandis; Verùm hoc partium vitium vix ullam meretur conſiderationem; intemperies enim partibus non competit, quatenus Partes ſunt, ſed quatenus Spiritu & humoribus donatæ, quibus duobus intemperies propriè competit. Nam ſi caput, dorſum, manus, pedes propter biliſi ſanguinis efferveſcentiam doleant, aut inflammari velint, nihil aliud agendum eſt, quàm humorum emendatio, nunc venæ ſectiõne, nunc illis, quæ ebullientes humores præcipitant, qualia *Magiſter perlar. corallor. bezoardic. lunare, martiale, joviale* &c.

Frigus in toto corpore vino & calidis emendamus. In Partibus nihil aliud, quam intemperies immutamus. Videmus inde, quàm rara avis in terrâ ſit intemperies ſine materiâ, quam, licet proſus negare nolim, attamen rariffimam ſtatuo. Pars enim ideò intemperata eſt, quia primò debitâ temperato qualitatum mixtionem non habet. Deinde, quia calidum innatum non ſatis eſt robuſtum ob paucitatem ſpirituum

ritum. *vid. CL. Langium in miscelan. curios. medic. thes. 2.*

In qualitatibus tamen secundis, quæ ex modo substantiæ illarum dependant, partes reverà delinquant; sunt enim partes primò aliæ duriæ vel sicciæ, vel ob defectum nutrimenti, vel quia humores à frigore concrevunt. Si siccitas & durities in parte carnosâ est, juxta butyrum Majale ol. lumbrie. terr. sev. cervin. pingued. human. rec. medull. vitul. rec. illita; Si intendine aut membrana, oleum de palma.

Deindè aliæ sunt Molles. Sic Job. Fernelius lib. 2. de abdit. rerum causis cap. 9. affert exemplum cujusdam militis, cui ossa crurum, brachiorum & femorum ex morbo tam mollia & flexibilia evaserant, ut ceræ modo faciliè sequerentur, quocunque torqveres: quæ tandè balnearum naturalium aluminosorum usu in pristinum vigorem roburq; restituta sunt. Sic & mentionem facit puellæ, quæ articularum vinculis adedò laxis fuit, ut quocunque velis artus inverteret, quod illi abortu vitium fuit, Similem novit observationem Forestus lib. 17. obs. 15. Et Hollerius obs. 7. Imaginariam mollietatem describit Tulpus lib. 1. obs. 18.

Si Partes carnosæ molles fuerint, utimur refrigerantibus & constringentibus. Si tendinosa aut mem-

branosa, siccantibus & roborantibus. Ita in Luxationibus non calefacientia, sed exsiccantia aut corroborantia adhibemus, salviâ scilicet & sal.

Partes etiam peccant Figurâ; hæc enim si viriata fuerit, vel malè conformatæ, vel malè connexæ sunt. Hoc morbo tenentur vacii, quibus foras, & vari, quibus intrò crura contorquentur; & quibus caput vel rotundum vel oblongum nimis est. Galenus in art. medic. cap. 87. duobus modis huic vitio medetur, *Ἀπώλωσιν* scilicet, manibus contrectando & in oppositum ducendo, & *Ἰσθίδωσιν*, quæ fit per fascias & ferulas. *vid. CL. Senneri. libr. 5. part. 2. f. 2. cap. 3.*

Huc pertinent & Errores cavitarum & meatuum, sub quorum nomine veniunt cavitates ventriculi, cerebri, cordis, uteri, venarum, & articularum, ureterum &c.

Peccant autem vel in excessu, vel in defectu; in excessu, cum cavitates sunt majores, quàm per naturam esse debebant. Et dividuntur in *Anastomasin*, *Diapedesin* & *Diarestin*.

Anastomasis est, quando oscula in vasis nimium aperiuntur & dilatantur; ut videmus in quibusdam hæmorrhagiis. Ex apertione venæ nullum est periculum; per venas enim sanguis tantum venosus ad cor refluit, per arterias verò affluit. A medio-

medioeris arteria: apertione nullum etiam periculum vidi, sed in magnarum & insignium, quales in humero, femore, sub brachio, maximū inde pendet periculum. Constringunt autem venas, & arterias *Muscus cranii humani, radic. tormentill. bistort. fol. quercus. pulv. ex nucleis dactylorum. Succus acacia, sanguis Draconis. lapis hematit. cinclur. Gris Goli Martis adstrictiv. iam internè, quàm externè. Diapedesis est*, quando vasa rarefiunt & laxantur, ut humores transudent, & quasi diffuant.

Diarexis est, cum à causâ incidente, erodente, vel rumpente meatus, qui adesse non debebant, aperiantur. Hujus affectus curatio unionem per adstringentia etiam deposcit.

Partium & viscerum cavitates difficulter iterum constringuntur, id quod in utero & vesicâ apparet, ac in lientericis, ubi optima pars chyli statim per intestina transit, terrestrior inde ad hepar defertur, unde Spiritus deficiunt & vires maxime debilitantur. Interius fortior concessa est constrictio, quàm exterius. Convenit *sodium praparium. Crocus Martis adstrictivus. pulv. radic. tormentill. bistort. Tendinum & membranarum* cavitates excisantibus occludimus. Huc facit *Cerrot. Santalin. de aristoloch. flor. Centaur. minor. &c.*

In Defectu prædictæ partes angustiores, quàm par erat, fieri possunt, propter obstructionem, conspirationem, coalescentiam, compressionem, subsidientiam.

Obstructio potest oriri vel ab humoribus crassis & viscidis, vel à grumo sanguinis, vel tartaro, fecibus, pure &c. quibus omnibus sua appropriata & specifica opponenda sunt. Hæc ut plurimum incidentia, aperientia, & attenuantia requirunt.

In Conspiratione meatus & cavitates à carne, vel à tumore in ipsis enatis occluduntur; Hanc erodentibus curamus.

In Coalescentiâ cavitatum parietes post ulcus vel vulnus coeunt. Itæ *CL. Wallæus* vidit sinum muliebrem, qui coaluit; Quemadmodum & *Thom. Bartholinus centur. 5. bistort. 92. Benivenius obs. medic. c. 28. in nubilipuellâ, & Fabric. Hildanus in semestri observavit centur. 3. obs. 61.* Et sectio feliciter ab ipsis administrata fuit. Sic & post Anginam, malè curatam gula sæpe concrefcit, & habuit *CL. Wallæus* puellam, quæ luc venereâ correpta in tantas distillationes & corrosiones ab usu Mercurii incidit, ut labia prorsus invicem concreta fuerint. Hæc conclusio præter spongiam & medullâ sambuci, sectione & divulsione curatur. Divulsio melior est, quàm.

Hhh

scdo,

fectio, licet ob tendinum & membranarum diductionem majores faciat labores.

In *Compressione* meatus à causis extrâ incidentibus, & parietes eorum impellentibus occluduntur. Hujus curatio in casuarum harum remotione consistit.

In *Subsidentia* meatus & cavitates ob parietum laxitatem & coniventiam coarctantur. Removeatur hoc vitium siccantibus.

Quartò partes in motu peccant, dum *Primò* planè non moventur, ut videmus in apoplexiâ, paralyfi &c. Causa est defectus Spirituum, & si in tendinibus hæreat, calefacientia & roborantia conducunt, præsertim verò & illa, quæ moderatè adstringunt. Vel *Deindè*, depravatè moventur, ut in Epilepsia, convulsionibus, catalepsi &c. Vel *Tertiò* nimium & inordinatè moventur. Cujusmodi motum habet ventriculus vomitoriis vehementioribus prolectus. Quomodo his vitiis mederi debeamus, supra de alterantibus jamdum innuimus.

Quintò partes loco peccant, dum scilicet laxatæ, ruptæ, vulneratæ, & luxatæ sunt. Laxantur sæpe in nostro corpore partes, ut suis nativis sedibus quandoq; excidant. Sic cartilaginem mucronatam quandoque etiam decidere fidissimo experimento tradit *Veiga Lusitanus* in

comm. ad cap. 4. lib. 1. de loc. affect. num. 21. Carrerius disput. 52. de loc. affect. ad lib. Galeni. Et ex his Zacut. Lusitanus de Mph. lib. 2. b. 59. q. 36. Curatio similis est in omnibus illi, quam Medici pro ventriculi debilitate instituere consueverunt ab intemperie frigidâ ortâ: hoc unico excepto, quod manus opem hic unâ requiratur. Os ventriculi modicè concutitur ferulâ illitâ pice, ita ut leniter & suaviter caro attollatur, parsq; incallescens rubefiat. Imponitur deindè cucurbitula cum magnâ flammâ, quâ ablata stomachica emplastra ex calidis roborantibus parata ori ventriculi adaptare oportet, additâ semper Terebinthinâ.

Sic & intestina & epiploon in inguen aut scrotum prolabuntur, anus quoq; interdum atq; uterus excidit, prominetq; sæpenumerò umbilicus.

In delapsu intestinorum in inguina vel scrotum artificiosa & perita chirurgi manus primùm requiritur, quæ intestina in pristinum reducat locum, id quod fit, dum æger diductis ipsis cruribus supinus collocatur, & capiti declivior, coxæ verò superior datur locus. Deindè fecès induratæ emolliendæ, & si summo cum dolore magna quoq; vel inguinis vel scroti, vel utriusque durities conjuncta fuerit, scrotum & inguen decocto radic. alth. semin. lini. fl. melilot.

melilot. lut. antè erit fovendum, ut ita faciliùs intestina regantur. Hæc omnia compendiosè supplet emplastrum meum magneticum, licet & ipsa iliaca passio unà adsit, propriâ experientiâ à me inventum, in quæ pluribus diversæ ætatis, constitutionis & sexus subiectis, eodem etiam malo, plures per vices ad desperationem usq; aliorum recurrente, multoties non sine fructu probatû, quod satis dilaudare nequeo. Lumbis applicatum, tormina juxta sopiendo ventris atrocissima, intorta, dislocata & incarcerata in scroto intestina, quàm primum incaluerit, ad pristinam abdominis transfert sedem, ipsis etiam ægrotis non quidè sine molestiâ vimejus attractivam, animadvertentibus; Quâ autem ratione hoc fiat, utrû, sicuti magnes ferrum, succinum paleas attrahit, unguentum Comitissæ fœtum imbecillum retinet, pinguedo leporis spicula cuti infixæ extrahit &c. an, alio modo contingat, nihil certi determinare volo, res ipsa certa est, licet modû rei ignoremus; Tenenda est, res ipsa non autem propter rationes est evertenda. Referre non pudet, quid Anno 1664. d. 28. Decembr. hic loci acciderit cum Ducali quodam cubiculario Dn. CHRISTOPHORO HEIDENIO; Hic in herniam intestinalem incarcerationam in scrote cum stercoris vomiti-

bus, obstructionibus alvinis, torminibus ventris, singultibus &c. incidit. Elapso sextiduo in consilium, vocor examinatis antè à Dn. D. KEILINGIO p.m. & nostro chirurgo adhibitis clysteribus emollientibus & humectantibus, infessibus, inunctionibus & aliis pro renatâ, ut assolet, remediis, testor, nihil omissum fuisse, quod ipsis ad restitutionem in integrum & sanitatis plenum forteân videretur, sed quàm operosæ, imò impossibiles herniarum istarum in abdominis cavitatem per hæc media, ut & manualementem operationem, sint repositiones, tot lugubria hætenus facta testantur Exempla, & in demortuis *duo Vici. Illustris & Strenuus HEINRICUS ab HESLER* herniam intestinalem teste Excell. ROLFINCIO, quam aliquot annorum curriculo clam habens sine subligaculo gestaverat, in scrotum profundius cum, impegisset, tusi aridâ molestissimâ correptus, repositionis spes omnis postquam decollata esset, vomitibus nigris apparentibus brevi animam conditori reddidit. Cum corpus ad pollincturam aperiretur, incuneatio tam valida advertebatur, ut calente ferè adhuc cadavere, manu prolapsa cum portione omenti intestina jam inflammata, retrahi vix ex scroto potuerint. Usus clysterium, infessuum, inun-

tionum non causam morbi sed symptomata saltem respiciens Her-
culeo huic malo extirpando ad-
modum impar est. *Felix Platerus*
lib. 3. obs. p. 708. Quæ causa etiam
est, quod dicta præsidia suos sæpè
deserant auctores, ut ægrotos post-
modum prognostico cogantur re-
linquere. Proximam curationis at-
tingit metam, qui dislocationem &
prolapsum intestinorum in scrotum
corrigere novit. Hoc me cum Deo
meo & rei veritate gloriari possum;
hoc, cujus ego supra mentionem
feci, *emplastrum* esse illud, quod an-
teà nominati *Ducalis cubicularii* in-
testina convoluta & in scroto in-
carcerata in pristinum reposuit lo-
cum. Nam, quàm primum *d. 2.*
Januarii anno millesimo sexcente-
simo sexagesimo quinto hocce
emplastrum ipsius lumbis circa
horam noctis nonam fuit appli-
catum, vix dimidio horulæ elapso
spatio tantum exercuit tractum,
ut præ cordis angoribus & levibus
lipothymis, nisi adstantes alii auli-
ci ministri, qui tum excubias age-
rent, generosam emplastri virtu-
tem ipsis quasi manibus palpäs-
sent, vi abruptere tantum non
commoveretur, donec ipse saluta-
rem ex traditione *eu Phogian* tandem
percepisset, (sagende: wie kulet es)
eò quod intestina sensim ac sensim

in abdominis cavitatem serpendo
retrocedere sentiret. Dum hæc ita
peragerentur, loco vini meri, id
quod divinus senex inculcat, alio-
rum confortantium internus & ex-
ternus cordialium usus non fuit
posthabitus, hisce per aliquot horas
continuatis optima recuperandæ
valetudinis affulsit spes, dum boni
volvuli hujus insequuti fuere exi-
tus, quos *Hipp. Epidem. lib. 2. §. 6.*
in comm. Valles. recenset p. 223. scili-
cet somnus, lassitudo & diarrhœa,
quæ ex fecibus constabat nigris
gangrenam minitantibus. Ad Oe-
sophagi tandem & faucium asperi-
tatem & lationem ex stercoris & a-
liorum acrium humorum transitu
causata profuere lenientia muc-
laginosa & putredini resistentia,
Sterno dolenti *emplastrum oxycro-*
cœum levamen attulit. Et sic divinâ
favente gratiâ præter omnium ex-
spectationem tum temporis ex
Acherusîâ quasi palude liberatus
est hic æger. Sed, quid sit? Ne de
hujus *Emplastri* virtute ab aliis fri-
volè ac temerè satis impugnata &
in dubium vocata ullus dubitationis
relinquatur locus, ecce! *idem Her-*
niosus cum Anno 1665. d. 19. Junii
herniam suam sine subligaculo ge-
stâisset, pronuper è *Thermis Carolinis*
redux, (cui malo aquæ istæ mine-
rales forsan non parum adminicu-

li suggererant,) in idem malum sed aliis comitatum symptomatibus incidit. Ille illicò, cum per biduum ego peregrè profectus, idem etiam Emplastrum, quod domi habeo semper in promptu, adferri jussit, Lumbis ut denuò imponderet, hoc quidem suam iterum exercuit vim, ut antea attractivam, sed irritò conatu. Ego elapso jamdum biduo domum revertens illicò ad ægrotum accersitus ultro citroq; habito mentis discursu deveni tandem ad impediti effectus causam, quæ primò fuit vis Emplastri veteris exantlata, deindè dosis ejus tanta malo denuò expugnando inæqualis, & tertio nova syndrome morborum & Symptomatum, qualia præter obstructions alvinas & urinarias, vomitus stercoreum & tormina ventris, fuerunt summa virium diminutio, Dyspnœa, Nephritis, ἐμφύσημα ventriculi, cum incipiente tympanitide &c. quibus hydrois lethæis expugnandis Hercules etiam fortissimus labefactari posset. Quid hic erat agendum? Ego sepositâ omnium horum affectuum medelâ primùm iterum aggressus sum dislocationem & prolapsum intestinorum in Scrotum; sine his enim reliqua non insequuta fuissent symptomata. Emplastro meo renovato & dosi ejusdem auctâ pristinam

institui curam semestrem, quæ sanè, licet ob dicta mala lentè quodammodo succederet, in tantum tamen iterum cum DEO profecit, ut levibus aliis juxtâ adhibitis intestinorum intortio & dislocatio probe fuerit correctâ, subligaculis tamen semper coercenda, licet reliquorum symptomatum curatio aliquod adhuc temporis & laboris dispendiû hæctenus requisiverint. Quæ tamen etiam in tantum fuere sublata, ut per semestre spatium actiones tum animales, tum vitales, tum naturales probe obire potuerit, donec Anno 1666. d. 4. Maji horâ primâ pomeridianâ modò dictus Ducalis Cameræ Minister lethalem metam attigerit superveniente ex lapsu prono in terram vasis cujusdâ rupturâ in Scroto eodem affectu defunctus. Cum corpus ad inspectionem aperiretur, observavi prolapsum intestini Ileii intorti in scrotum cum dilatatione externæ tunicæ Peritonæi, & internæ ruptæ & dilaceratæ; Intestina inflata cum peritonæo, omento & Mesenterio errant inflammata & tantum non gangranosa ob circulationem sanguinis impeditam & Spiritus Vitalis oppressionem. Vesicula fellea erat instar ovi anserini in magnitudine. Ad scroti sectionem mensura una & circiter seri cruenti effluxit. Con-

stitutio Epatis & lienis mediocri-
 Ren dexter minor fuit sinistro. Hæc
 erat interna infimæ cavitatis facies.
 Ulteriorem cultri progressum ad-
 stantes impederunt Cognati &
 Amici. Nihil jam reliqui esset,
 quam ut hujus Emplastri composi-
 tionem ex Christianâ Charitate Le-
 Æori communicarem, & certè lu-
 bens hoc facerem, nisi me hætenus
 quorundam contradicendi & objur-
 gandi audacia retraxisset, fiet ta-
 men, si dignum, benevolum, & gra-
 tum aliquem offendero. *Locus affe-
 ctus* denique adstringentibus probe
 muniendus *seq. Cataplasma*: Rec.
decoct. balaustior. rosar. v. gallarum
recentium q. s. farina hordei, faba-
rum, ana ʒj. pulv. aloës. Mastich.
Myrtillorum. Sarcocoll. ana ʒss. Boli
Armeni ʒij. incorporentur, & fiat
Cataplasma. Eodem consilio Em-
plastrum de Pelle Arietina adhiberi
potest. Verùm summa curationis
 ratio in subligaculis affabrè factis, &
 fasciis artificiosè concinnatis, ut in-
 testinum loco suo restitutum con-
 tineatur, consistit. *Vide de his Fa-*
bric. Hildanum observat. Chirurgic.
centur. 6. & seq. Et Paræum l. 7. cap.
15. qui singulare cujusdam Chirur-
gi experimentum recitat, cujus ra-
tio hæc est: Magnes pulverisatus
 ægro in polentâ exhibetur, postea
 ignem illud, per quod præcipitaba-
 tur intestinum, melle inungitur, &

subtili ferri limaturâ aspergitur,
 Hoc remedio per dies aliquot ad-
 hibito utendum, insuper subliga-
 culo pars affecta decenter adstrin-
 genda, non illo obstante, quid A-
 thanas. Kircherus de Arte Magne-
 ticâ hic regerat. Similis est & *Epi-*
ploi elapsi repositio. *Sapè ob diffi-*
lem partum & uterum prolabitur.
 Cujus curatio in repositione maturâ
 & in proprium locum restitutione
 & in eodem retentione consistit,
 durioribus alvi fecibus prius pro-
 ritatis & lotio excreto. Deindè mu-
 lier supina altioribus coxis & refle-
 xis paululum poplitibus & diductis
 cruribus collocanda est. Prolapsus
 Uterus prius decocto *radic. alb. se-*
min. lini. bacc. lauri fovendus; De-
 indè vino rubeo austero, in quo decoct.
ʒi. ros. v. balaust. galla. Myrtill. ab-
luendus, ac tandem abstersus uterus
in proprium locum reponendus, vul-
væq. Pessulus aut Pila in formâ pyri
pro ejus capacitate inferendus ex ad-
stringentibus præparatus; Rec. pulv.
nuc. cupress. balaust. acat. sang. dra-
con. Croci Martis adstring. c. cer. vir-
gin. s. q. s. Pessulus uterinus in formâ
pyri, cui filum sit appensus, & sinui
uterino inferatur. Ne autem hic pes-
 sululus elabatur, præstat subligaculo
 arte parato uteri foramen & perinæ-
 um contingere ac colligere. Uteroscic
 in suâ sedem reposito, statim umbi-
 lico & ilibus cucurbitulæ magnæ
 cum

cum multâ flammâ imponenda sine scarificatione, & sæpe repetenda impositio. Earum enim attractione Uterus sursum trahitur & retinetur. Coxis item, Iliis, & pectini Cataplasmata adstringentia & uterum roborantia applicanda. A specificâ proprietate valet pinguedo ab urâ desumpta & coxis illita.

Mulieribus etiam, quæ vehementius in partu enixæ, intestinū rectum sæpe relaxatur & excidit. Quod malum & pueris non infrequens, His ante omnia lavandum & fovendum est intestinum decocto Salviæ cum roremarin. lavendul. mox etiam adstringentium, ut rosar. v. myrtillor. corticum granator. Nucum cupressi & gallarum cum paucis croci martis adstrictiv. decoctum futurum commodissimum: Inde pulvisculo aspergendum ex rebus citra morsum adstringentibus; deniq; molliter retrusum intestinum pristino loco restituendum. Ultimo spongiâ vel lanâ vino austero calente vel aquâ ferrariorum calidâ inebrieta ano applicanda, & fasciâ vel cingulo aliquo alliganda.

Interdum etiam nimium prominēt *Umbilicus*, inprimis in puerperis ob nimium parienti conatum, & infantibus propter vehementem clamorem, laxatum vel ruptum peritonæum, quod vitium ἐξουδάλωσις vocatur. Et hujus curatio hæc

est: Ager supinus collocandus, & manu ea, quæ prominens, reponenda, postmodum cerotum de pelle arietinâ umbilico imponendum firmo vinculo, cui in medio nodus sit, ad umbilicum conversus adstrictū, quod ante septimum diem nunquā solvendum, sed post renovatum in mensem ad minimum usq; tertium aliquoties adhibendum.

Partes corporis molles vulnerate vel ruptæ præter naturam nimium distitæ & cruentæ non melius quàm per futuram uniri possunt, quæ acus filum ducentis trajectu peragitur. Hæc habet locum, ubi vulnera transversim inflicta, & dissectæ partes versus sanas ita contrahuntur, ut longius à se invicem abscedant, nec ullâ ligaturâ adigi possint. de hæc vid. CL. Sennert. insit. lib. 5. part. 1. sect. 2. cap. 5. & Johan. Jesenii insit. Chirurgic. cap. 5.

Luxatarum partium unica & communis indicatio est, luxatæ partis, & suo loco motæ in propriam & naturalem sedem reductio. Ut igitur hanc adsequamur, luxata pars extendenda, quotiescunq; articulus sede suâ prostruit. Non prius tamen luxatio hæc adhibenda, quàm toleretur. Non tolerabitur, ubi inflammatio, febris, dolor aut nervorum distensio supervenerit; ideoq; expectandum, donec hæc symptomata remiserint. Præstat tamen antequàm horum

horum aliquid accedat; membrum distendere à primo, secundo, usque in tertium diem, quibus si non extendatur, præstolandus erit septimus. Facilis autem tolerabitur, si membrum extendendum relaxetur & remolliatur, molliunt autem & relaxant, quæ calida sunt & humida. Collocandus patiens in hypocausto, parsq; affecta butyro, adipe anserino, aut gallinaceo, ol. chamæmel. inungenda, aut calente aquâ, cui semin. lini. radic. alth. fol. malv. incocta sint, diligenter fovenda. *Quantitas distensionis quantitati requiræntis respondere debet.* Ubi satis extantum membrum fuerit, antequâ vis remittatur, ita dirigendus articulus erit, ut suo caro è regione respondeat, & paulatim intensione remissa recondi valeat. Artificium reponendi in hoc consistit, ut articulus eadem viâ, quâ excessit ad suam juncturam revertatur, sed modo contrario; Nam quod in discessu primum fuerat, ultimum fit in rexitu. Eadem etiam est ratio articulos prolapsos in suam restituendi sedem. Cogendi enim in eâ viâ, quâ excesserunt, in priorem locum remeare. Repositum articulum sæpe patet facit sonus, qui exauditur, cum reconditur, id quod & ex membri colligitur munere. Utimur ad impellendum articulum solis manibus, quando non magnâ vi opus est. Ubi

verò vehementius compellere oportet, non tantum manus, sed & instrumenta simul adhibemus. Repositi articuli junctura omnibus modis statim firmanda ac roboranda est. Firmabitur optimè, si oleo rosaceo perlinatur ac postmodum pannus aliquis lineus, gracilis & attritus rhodino delibutus loco applicetur. *Deinde*, si stuppæ lenes, ac panni multiplices ovorum candido perfusi superindantur; & demum, si fasciis pascâ madentibus pro ratione particulæ longis latisq; pervinciatur. Quin etiam ferulæ ex corio confectæ, si opus sit, superponendæ. Cavenda autem semper vehementior perstrictio est, ne inflammatio nem moveat. His ita peractis, membrum ad quietem componendum, nec ante nonum diem, nisi symptoma superveniat, religandum. At, si cum fracturâ luxatio incidat, hæc primum, si fieri possit, illa verò secundo curanda erit. At si ante fracturæ curationem, quod luxatum, commodè reduci nequeat, fracturæ primò medebimur, deinde cum fractura callo jam obfirmata fuerit, luxationis curationem aggrediamur. *vid. Johann. Jessenius l. c. & CL. Sennertus l. c.*

Femoræ luxatio omnium difficillima est, cognoscitur ea, si pes alter altero vel longior est, vel brevior, aut si genu inrorsum motu est.

Luxa-

Luxationes in pueris curari possunt, non in senibus, neque in multo adultis.

Antequam Medicus vel chirurgus repositionem luxatæ alicujus partis intenter, probè prius perspiciat necesse est, num ligamentum ruptum sit? nam si hoc ex eo, quod pars moveri nequeat, intelligat, consultius, ut manum de operatione retrahat, quam temerè curationem in artis ignominiam instituat.

CAPUT III.

De Symptomatibus.

QUamvis suprâ *Alterantium* Doctrinæ omnium ferè *Symptomatum* curationem & illorum specifica medicamenta subjecerimus, illa tamen hîc in specie repetenda & exactius examinanda restant, quæ omnibus tantum non morbis accidunt, & ob quæ ægroti sæpè Medicorum efflagitant opem, ut nisi in tempore mitigentur, vitæ periculum immineat. Et cum Medicus ad finem suum assequendum ante omnia studere debeat, ut omnes *Functiones* in corporis nostri officinâ rectè queant obiri, hinc etiam necessariò *Symptomata*, quæ functiones læsas, non secus ac umbra corpus sequuntur, tollere ex officio tenetur, quod tenet.

Receptum & certum est, quod

profligato morbo, causâ verò ejus superflite manente, *symptomata* sint mitiganda. Illa autem semper prius tollenda, quæ periculum vitæ conjunctum habent, E. g. Lipothymia & Convulsio. Deindè quæ majore minitantur morbum, & tertio cum morbus & causa morbi latent.

Sed inferat hîc aliquis & dicat; Medico solidè docto & experto raro aliquam causam posse esse incognitam; Et quomodo inveniet remedia, quæ morbus & ipsa causa morbi latent? Verum in propatulo est, certos quosdam & peculiâtes dari morbos, qui ob analogismum seu similitudinem alterius adedò invicem in signis & causis complicati sunt, ut vera earum causa continens non statim appareat. In quo casu præstat symptomatum curationem aggredi, quàm juxta Heurnium nihil agere, & medicamentum pro forma præscribere, quod nec juvet, nec obsit; sæpè enim ob procrastinationem auxilii morbus increfcit, vires decrescunt, æger fabulam vitæ suâ concludit. Sæpè evenit, ut Medicus certus non sit, utrum dolores colici, an verò Nephritici adsint? In quorum cognitione ipse *Galenus* fuit deceptus *lib. 2. de loc. s.* cum illi affectus inter se magnam habeant similitudinem & affinitatem, & similitudines non solum Medicis vulgaribus, sed &

doctissimis errandi ansam suggerant. *Galen. l. c.* Et tunc in dolorum urgentium necessitate clysteribus & fomentis anodynis uti coguntur..

CAPUT IV.

De Functionibus Læsis.

Symptomata sequuntur læsæ functiones: primò naturales; deinde vitales; & tertio animales.

Huic ordini nos insistentes examinabimus primò fluxum nimium, qui vel ab urinâ, vel à saliva, vel ab alvo est. Urinæ fluxus nimius rarus est, aded ut *Galenus* bis tantum viderit *6. de loc. affect. cap. 3.* Et *Rabbi Moses pars 8. aphor.* refert, quòd non viderit in occidente, neq; audiverit à suis Doctoribus, quòd eam viderint. Et alii etiam Medici non viderunt. Salivosus æquè rarus est, nisi in illis, qui aphthis laborant & externâ inunctione Mercuriali inconsideratè usi fuerunt, singulari fermentatione humoribus commotis & Expultrice irritatâ. Cujusmodi exempla *Forest. l. 14. obs. 23* proponit. Modum & rationem hujus symptomatis reddere arduum & difficile putat *Excell. Rollinck. l. 6. c. 58. dissert. anatom.*

Alvi Fluxus considerationem suam meretur, hic si spumofus fuerit & flavus in capitis contusionibus, vulneribus & febrium ardentium

initii, malus est *Valles. lib. 1. f. 3. in comm. epidem. p. m. 66.* ob nimium fermentatos & commotos humores, & non statim sistendus, cum naturæ motus, modo non ex errore fiant, nunquam sint impediendi. Nunquam verò magis molestus est hic fluxus, quam si à debilitate viscerum oriatur; ita enim morbus magnus magno supervenit.

Hic primò abstergentibus, præcipitantibus & corroborantibus, deinceps adstringentibus uti debemus, (quemadmodum etiam supra jamdum monuimus) sed sobriè ac tempestivè cacochymia ablata, ne suppressa fluxio periculosas accumulæ discriminè conjunctas molestias pariat. Temperandus potius est viscerum calor & confortanda natura, ut contraria expellat; ipsa enim justa cum sit, optimè novit purgandi & sistendi modum. *Petrus in Nosolog. p. m. 75.*

Deinde ad has Functiones Naturales læsas referri etiam potest appetitus prostratus & excedens; ille in re esculentâ, hic in potulentâ, quem scilicet nominamus. Licet etiam in *βελίμω* seu caninâ appetentiâ augeatur appetitus, tamen cum nimis rarus iste sit Affectus, illum omittimus & de reliquis agemus.

Appetitus prostratus; Vulgus ægris adstans nihil æquè postulat, atque hujus mali sublationem. Verum illud

illud signum sanitatis pro causâ habet, & hinc sæpè cogitur Medicus appetitum provocare.

Prosternitur *Appetitus vel deficiente humore fermentali ventriculi, vel oppresso illo ob vitiosorum humorum copiam in ventriculo & intestinis stabulantium*; Deficit ex vitio crudorum ciborum, dyscrasiz ventriculi calidæ vel frigidæ; Ubi in hac non rectè excitatur, in illâ verò Spiritus fermentales dissipantur. Intestina tenuia p. n. affecta non omni carent culpâ, inprimis si bilis per porum cholidochon non rectè transmittatur chyloque ceu fermentalis materia comunicetur. Intemperies hepatis, obstructio, & alii ejus affectus, si bilis non generetur laudabilis, Appetitus diminuti manifestissima etiam causa est. In Febribus ob fermenti corruptionem appetentia vis omnis destruitur, & maximè in febribus pestilentibus. Hippocr. & Galen. 3. Epidem. sect. 1. comm. 11. & f. 3. 56.

Appetitus prostratum emendans Spiritu Vitrioli striato. Vel Sp. Salis à Sale volatili corrosivo purgatus & ritè rectificatus. Videndum tamen, ne quid nimis; ubi enim calor ventriculi languet, circumspiciimus, necesse est. Conveniunt etiam *potio citri, succus granator. Ribium, berberum, &c.* In intemperie frigida *Elixir, propr. P. Spiritu Mastich,*

absynth. Mentb. &c. magni sunt, æstimandi.

Appetitus prostratus, qui à debilitate virium oritur, rarò curatur, nisi vires à causâ frigidâ consumptæ sint, tunc enim calida & aromatica prosunt.

In senibus ob virium diminutionem non appetentibus internâ calefacientia non aquè prosunt, ac externa. Illa enim in hisce corporibus exsiccatis majorem faciunt siccitatem. Exterius convenit ol. Macis, Empl. de crust. panis. Aq. Vita Saxonie. alb. &c.

Appetitus rei potulenta auctus & excedens Sitis est. De hoc symptomate maximè etiam ægri conque-runtur, & sæpè difficile est illud profligare. Cujus causa est fermentum ventriculi nidorosum, falsum nimis & acre redditum, ut videmus fieri in febribus, catarrhis salis, hydrope. Ascite &c. Ventriculus cum communem habeat cum gula & palato tunicam, qualitatem suam illis facillè communicat & sitim quoque excitat. Defectus humidi ad sitim inferendam non sufficit, unde & sitis non cessat per potum, nisi hic Medium attulerit capeffendo fermento consymbolum, Unde acida fallacem sitim deliniant, non secus atque aqua ignem exstinguit. *Spiritus Vitrioli bene rectific. Spirit. Sulphuris, & similes, in febribus sitim solantur.*

Vitalium Functionum Læsarum.
Symptoma est Lipothymia, quæ indicat Spiritus reficientia. In ipso Paroxysmo & quidem sine febre solantur Externè aq. meliss. c. vin. cinamom. c. vin. carfuncl. fl. aurant. fl. citri. Spirit. rosar. confect. alkermes. Item ol. d. citri meliss. carfuncl. apoplectic. ligni. Rhod. Internè juvant Aq. cinamom. borraginat. cordial. Saxon. Magister. perlar. Off. de corde cervi, in primis in Febris. Tinctura corall. cum Sp. cordis cervini. It. Liquor. perlar. corallor.

Animalium Functionum læsarum
Symptoma est ἀγρυπνία seu Vigilia nimis longe, quæ tantam interdu molestiam creant, & vires diminuunt, ut, nisi in tempore solantur, ægroti de vitâ periclitentur. Quatuor autem modis fieri potest, ut somnus concilietur. Primò removenda sunt ea, quæ sensus & mentem agitant valdè, qvalia nimis calor, dolor & alia objecta vehementissima. Deindè ægrotus ab omni motu quiescat. Tertio exhibenda sunt, quæ svaviores in cerebrum mittunt vapores, & quæ specifica virtute Spiritus fervidos animales sopiunt ac torpidos reddunt. De quibus vid. suprâ caput 19 de Alterantibus.

Dolorem quod concernit, hic sedandus est; & Medicamenta, quæ hoc præstant, sunt vel *Anodyna*,

vel *Narcotica*; Illa blando ac tepido calore jucundam & svavem sensationem in tactu efficiunt, Hac Spiritus figendo & sopiendo & somnum inducendo, ut objectum dolorificum non percipiatur, operationes suas perficiunt. *Anodyna* semper prius sunt usurpanda, antequam transcendamus ad *Narcotica*. Et maxime. Nam cum *Narcotica* Spiritus torpidos reddant, stuporem sæpe, soporem, Spiritus difficultatem & interdum ipsam etiam mortem inducant, sumâ cautione in illorum exhibitione opus est. Ideoq; primò affectus & constitutionis corporis ratio habenda. Deindè sciendû *Narcotica* ante usum universalium non esse applicanda. Tertio, tutius esse, extrâ prius ea applicare, & videre, an eorum usus sufficiat, antequam intra corpus exhibeantur. Quarto attendendum, an vires tam diu morbum sustinere possint, donec causa vigiliarum, vel doloris ordinariis medicamentis tolli possit, nec prius ad *Narcotica* accedendum, antequam periculum aliquod ægro ex vigiliis vel dolore immineat. *Perpendendum* & hoc, inquit *CL. Sennert. lib. 1. part. 2. cap. 1. medic. practic.* an vires à morbo non valde dejectæ sint, sed saltem ob dolorem vel vigilias periclitari incipiant. Tunc tutò reliquis nihil juvantibus opiata offerre licet. Si verò non, solum

solum ob vigilias & dolorem æger periclitetur, sed ab ipso quoque morbo vires jam dejectæ sint, ut ferè de ægri vitæ dubitetur, tunc non facile exhibenda, quia mortem accelerant & soporem perpetuum inducunt. *vid. Rodericus à Castro de morb. mulier. lib. 2. c. 8. in schol.*

In *Arthritide* illorum usus non, usque adeò benè succedit, neque in *cancro*. Hoc faciunt morbi hi propter tenuitatem humorum; narcotica enim exhibita non omnes humoris partes incrassant, sed tantummodo crassiores.

In *frigidis affectibus aut subiectis* minus de *opiatâ* exhibeamus, quàm in calidis, *Hydropici* unius grani opii exhibitione moriuntur.

In *catarrhâ* uti non debemus *Narcoticis* antè humorum expurgationem & revulsionem, ne incrassata materia & refrigerata, si diutius in cerebro contineatur, cerebri affectus pariat. Adea tamen veniendum, si gravia urgeant symptomata, ut, si ita effundatur humor in pulmones, ut gravissimam tussim, metum suffocationis, exulcerationis vel rupturæ venæ acerrimâ vi afferat, tunc misso sanguine, si opus sit, vel etiam illicò, & ante purgationem, sistere licet hunc effranem motum. *Ludovic. Septal. lib. 6. animadvers. 112. 115.*

Quotidianus & frequentior *Nar-*

coticorum usus fugiendus est, ne, dum dolori succurrere tentamus, alium introducamus affectum, aut coctionem ventriculi imminuamus *idem Septalius l. c. anim. 39.* Nam ipse observavi verum hoc esse, quòd ventriculi coctionem narcotica inturbant; Spiritum enim fermentalem ventriculi obtundunt, ut vim fermentantem exserere nequeant, hinc cardialgiæ, ventriculi gravitas & compressiones cum angoribus insequuntur.

In *Colicâ passione* ex acribus humoribus ortâ, si *Anodyna* nihil proficiant, & vitæ periculum imminet, tutò ad *Narcotica* confugere possumus, quia humoris acrimoniâ mitigandi, eum incrassandi & morsum ac motum inhibendi vim habent. In *frigidis* autem & lentis humoribus *Narcotica* commodâ non sunt, cum causam morbi deteriorè & curatû difficiliorem reddant. *Sennert. in practic. medic. lib. 3. p. 2. f. 2. cap. 2.*

In *Nephritide* maximè etiam profunt *Narcotica*, & ubicunq; non adeò magna est humorum copia. In *Nephritide* profunt, quia renes seu ureteres irritati à calculo continuo irritantur, & si à *Narcoticis* morbus ille inhibetur, simulque fibræ laxantur, calculus eò faciliù descendere potest.

Narcoticorum usus post *renes-*
tionem

tionem valdè noxius est, quia membra tunc valde languentia sunt, & ferè insensibilia, facile hæmorrhagia lethalis oriri potest, quale exemplum habet P. Borellus c. 4. obs. 57.

Quamvis *Narcoticorum* varia sint genera teste Gal. 5. simplic. 18. dum quadam agunt manifestâ qualitate, ut *cicuta*, *mandragora*, quædam occultâ, seu totâ substantiâ, ut *solanum somniferum*, quæ in usum adhiberi nunquam solent à Medicis, tamen opium ut minus noxium, si correctum fuerit, præcipuum *Narcoticum* est, illudq; plurima Medicamenta in officiniis servata recipiunt, ut *Theriaca*, *mithridatium*, *diascordium*, *philonium*, veteresq; Medici omnibus ferè antidotis illud admiscere solebant. Nos securius illo utimur benè præparato & correcto; cum enim juxta quorundam Medicorum sententiam *Opium crudum* vim habeat exulcerandi, prius exsicccandum & ab humiditate suâ excementitiâ (sub quâ exulcerandis vis delitescit) liberandum, ubi tamen notandum est, cautè ignem, esse administrandum, ne empyreuma contrahat, aut planè calcinetur atq; sic sulphur anodynum, quod in visceribus suis habet reconditum, perperam deperdatur. Postmodum cum aceto destillato extrahendum, quod sal & sulphur opii extrahit; Spiritus. n. vini saltem ☿ extrahit &

sal intactum relinquit, cum in sale sit robur ejus vitale, & beneficio aceti malignitatis tyrannis opportunè insimul edomatur. *CL. Langius in mss. supra P. I. Fabr.* Hoc ita præparatum *Laudanum opiatum* nominatur & est vel simplex sine additione & ultra tria vel quatuor grana non præscribitur; vel compositum cum magister. perlar. extract. croci ov. ol. destill. cinamom. rosar. &c. De cujus admirando usu vid. Gregor. Horst. Oper. medicor. Tom. 2. lib. 10. de pharmaceuticis.

Sciendum tamen hæc & similia, *Narcotica* seu *Opiata* justo etiam tempore esse adhibenda, ideoque præstat ea post cibum è ventriculo lapsum & ante exhibitionem, alterius per tres horas, ne coctio turbetur, offerre. Si tamen maximè necessitas urgeat, etiam à cenâ per horam concedi possunt, vaporibus cibi facilius deducentibus vim somniferam & anodynam ad cerebrum.

In *Principio Paroxyfmi* aut etiam crisi imminente *Narcotica* exulenti; ex iis enim Naturæ conatus & motus invertitur, dum suffocatur calor naturalis & impeditur, ne calor febrilis expandatur, & materia morbifica expellatur.

CL. Riverius solet purgantia jungere *Narcoticis* in passione præsertim colicâ, nec sine singulari efficaciâ,

ciâ, modò dosis purgantium excedat dosin narcoticorum. Sic enim dolores non solum sopiuntur & demulcentur, verùm etiam causa unâ morbifica sensim subtrahitur & evacuat. *Centur. 2. observat. 1.* Tumor tamen est cautela *Medici doctissimi Samuelis Stockhausen de Lithargyrii fumo noxio morbifico p. m. 110. de Narcoticorum usu* alvò prius apertâ.

Quando nimia *Opiatorum* quantitas exhibita est, jubet *CL. Plateus* leniens assumere; Verùm, ejus effectus erit frustraneus: *CL. Wallaus* quidem optimum esse, inquit, validum exhibere purgans, sed metus est, ne subsistat propter motum humorum à *Narcoticis* inhiberi.

Nobis *Cl. Helmontii* arridet consilium, qui *Opiatorum* noxas & incommoda optimè debellat per *laxivia*. *In Duumvirat. p. m. 245. §. 31.*

CAPUT V.

De ipsâ Sanitate.

Sanitas ipsa consistit in *temperie*, *conformatione* & *unionè*.

Temperies non quidem *μετρίαν* ad pondus, sed *μετρίαν* ad justitiam, in quâ talis est qualitatum proportio, secundum quam quodlibet optimè se habet in propriâ Natura, metienda est. Neque enim omnium Partium constitutio

eadem esse potest, sed ut diversarum partium diversæ sunt actiones, ita & temperies; Calidior nempe cordis, quàm Epatis, Epatis quàm cerebri &c. *Sennert. in Institut. libr. 3. part. 1. sect. 2. cap. 1. D. Meibius in Epitom. Institut. Medic. libr. 3. p. 1. §. 2. cap. 1.*

Cl. Helmontius non ex gremio Elementorum sanitatis constitutionem haurit, sed fermentorum durationem & justam illorum in partibus constitutionem adducit, quæ vocat dotes vitales, quarum finis sit cibum in chylum & hunc in sanguinem, & hunc in cujusque partis propriam substantiam transmutare, his diminutis vel immutatis ac exoticis fermentis oriuntur morbi, qui in causa sunt, ne finem destinatum homo assequatur. Ideoque juxta *Helmontii* sententiam *Sanitas* consistit in optimâ potestatum vitalium dispositione. In tr. *Humidum Radicale*. Hæ si in ventriculo deficient, ejus etiam fermentum sese minus rectè habet, unde accusamus communiter intemperiem ventriculi vel calidam vel frigidam; ubi in hac non rectè excitatur, in illâ verò Spiritus fermentales dissipantur.

In *temperie ventriculi calidâ* refrigerantia nunquam sint nimia; neque calefacientia sint nimia in intemperie frigidâ, sed sint moderata ventriculi tonum conservantia.

tia. Qui ventriculo debili calefacientibus succurrit, quàm primùm is viderit urinam rubescentem, statim à calidis absteineat, alioquin Hydropis fit.

Quoad *Conformationem in Dissimularibus & Organicis Partibus certa requiritur partium constituentium magnitudo, figura, numerus, conveniens situs & cum aliis connexio*. Hic primò *magnitudo peccat vel deficiens vel excedens*. In pede contorto pes minor est, curatius ligaturâ aut instrumento, sed necessum est, ut instrumentum sub nocte removeamus, ut pes extendi possit. *Secundò Figura læditur*; Si in collo tumor aliquis est, propter quem ægri cervicem in latus inclinant, ut postea semper ita incedant, difficilis est curatu; nam extendi non possunt sine suffocatione. *In numero excedente sextus est digitus, in deficiente unum brachium, una manus &c.* Hinc subtrahitio excedentium, & additio deficientium per Artem fieri debet. Id quod ad *Chirurgiam Curtorum* pertinet, de quibus vid. *Paraum, Taliacotium &c.* *In situ & connexione* si manus comburitur & digiti ligantur, hâc ligaturâ digiti possunt concreescere, quod præcavetur, si interstitiis aliquid interponatur.

Quoad *Unionem*, ut illa conservetur, semper studeamus, ut tam pa-

rum abscindamus, quantum possumus. Sæpè tamen hic etiam peccatur in paucitate; dum admodum timidi sunt ægri & semper ambigunt de quantitate abscindendâ. Sic mulieres incisionem in apothemate mammarum, quantum possunt, differunt, sed maximo damno. *Primò* enim membrana nimis extenditur. *Deindè* fibrilla corroditur. *Tertiò* os exeditur, unde perpetuus fluxus, interdum tamen potest curari. Si in pede & Ano apostema non statim aperiatur, fistula perpetuâ adest.

CAPUT VI.

De Sanitatis Affectionibus.

Authores hîc plerunque tantum de *Diatâ* agunt, sed illud non sufficit; Sant verò *Sanitatis Affectiones seu Effecta* 1. *Vita longa*. 2. *Voluptas*. 3. *Agilitas*. 4. *Pulchritudo*. 5. *Functiones bonæ*.

De *Vitâ Longâ* quando hîc loquimur, non intelligimus illam, quæ usque in novissimum diem juxta *Paracelsi* temeritatem extenditur. Nec loquimur de *virâ sanâ*, quæ sit à morbis planè immunis. Sed de illâ, quæ sub virium aliquâ conservatione finem vitæ dilatat aliquandiu. *CL. Helmontius in tr. Vita longa, Ars brevîs* &c. Hujus terminum ponit centum & viginti annorum

norum, ultimum verò trecentorum. Nos cum *S. Scriptura* primum vitæ terminum extendimus ad octuagesimum annum, & ultimum teste Experimentiâ ad centum & ultra annorum pro diversitate climatum & Naturarum. Vid. *Th. Bartholin. centur. 5. hister. 28.* Ideoque vitæ prolonganda ratio consistit unice atque unice in potestatum vitalium conservatione, ut earum diminutio & extinctio non tam citò contingat. Hæc autem frustra quaruntur, si morbi adhuc in corpore suam exerceant tyrannidem, his sublatis Medicamenta & alia, quæ absque ullâ roboris vitalis læsione aut extinctione agunt, ad præsentem sanitatem conservandam non solum in usum trahenda, sed & ea fugienda, à quibus vitæ abbreviatio contingere potest.

CL. Helmontius cedrum tanquam lignum incorruptibile succedaneū arboris vitæ remedium maximopere deprædicat cum suo Liquore Alkahest in Ens primum mutatum in *tr. Arbor vitæ*. Verum cum hæc omnia nobis ignota sint, alia vitæ longæ præsidia ex sex rebus non naturalibus petita huc adducemus; Et denum, quæ operationes Medicæ vitam abbrevient, in medium proferemus.

Qui itaque vitam longam desiderat, Primò climata fugiat, in-

quibus aer est impurus, paludosus, nebulosus pluviosus variisque meteororū impressionibus alteratus, & foedis animalium sordibus conspurcatus ac effluviis arsenicalibus contaminatus, quæ ab incolis hausta vitam abbreviant, nemo sedem inibi figat. Econtra eligat, in quibus Aer purus, & ab omnibus vaporibus putridum spirantibus liber est. In omnibus cœli salubritatem juxta *Columelle monitum lib. 1. de re rusticâ cap. 3.* loci fertilitati, & vitam sanam lautæ fructuum ubertati præferat.

Quomodo autem fiat, quod vitiosæ Aëris qualitates tantam corporis humanum immutandi vim habeant, *CL. Helmontius in tr. Blas humanum §. 51. explicat.* Cum enim Aer intrò tractus faciat ad cruoris volatificationem, ut sine capite mortuo per insensibilem transpirationem consumatur, quod, si impurus, accidit, ut hæc volatificatio non solum non impediatur, sed & varia producta indigestionū inde subnascantur, ad quorum elutionem catarrhorum farrago suboritur, & exinde tabes, vel si illud productorum genus à naturâ intactū relinquatur, occultæ vomitæ vel latentes venarum obstructions accidunt, ex quibus cachexiæ, hydropes & alia mala accumulatur.

Deinde in cibo & potu qualitas, granti-

quantitas & utendi modus est observandus. Pravi succi cibi in universum omnibus vitandi sunt, quibus vita longa curæ est; Et imprimis cibi crassi, viscosi, tenaces, duri, præpingues & acres sedulo sunt vitandi; inde enim stomachi fermentum obruitur, tota massa sanguinea depravatur, & excrementitii humores in corpore cumulantur, variorum morborum genuina excitabula; interim tamen suavorum sum, ut nemo certo diata generi ita se mancipet, ut ne latum quidem unguem inde recedere audeat; hæc enim ratione naturæ consuetudo inducitur adeo, ut, si recessus quandoque ab ordinario illo modo faciendus sit, tantò magis hoc fiat cum valetudinis incommodo, quantò facilius offendere illud solet, quod nobis insuetum est. Hippocrat. lib. 1. aph. 5. Arridet igitur Celsi sententia lib. 1. c. 1. Sanus homo, qui & bene valet & sua spontis est, nullis se legibus obligare debet, ac neq. Medico, neq. iatrolipta egere. Hunc oportet varium habere vita genus, modo ruri esse modo in urbe, sapiusq. in agro, navigare, venari, quiescere interdum, sed frequentius se exercere, siquidem ignavia

corpus hebetat, labor firmat: Illa maturam senectutem, hic longæ adolescentiam reddit. Prodest esit interdum balneo, interdum aquis frigidis uti, modo ungi, modo id ipsum negligere, nullum cibi genus fugere, quo populus utatur, interdum in convivio esse, interdum ab eo se retrahere, modo plus iusto, modo non amplius assumere, bi die potius quam semel cibum capere, & semper quàm plurimum, dummodo hunc concoquat. Hanc diata varietatem & ipse Hipp. confirmare videtur s. 2. aph. 50. dum ἐς τὴν αἰσινύτῃα μετὰ βάλανον inculcat. In hoc tamen quantitati discreta semper studendum est, ut corpori nulla vis inferatur, sed potius vires reficiantur, non autem opprimantur. Nam ut Hipp. s. 2. aph. 17. inquit: ubi præter naturam cibum copiosus ingestus est, morbum id creat, quod offendit etiam curatio. Quod de Cibo dictum, idem etiam de Potu est accipiendum; nam & hic pro appetitus ratione adhibeatur, ita tamen ut moderatus etiam sit & fiat proportio inter cibum & potum; quemadmodum enim panis non bene fermentari potest, si plus iusto aquam affundamus: sic etiam cibis

cibus in stomacho non bene fermentatur, si plus potius, quam cibi ingeratur; Unde & varia morborum progenies & vitæ longæ impedimentum producitur.

Tertiò, somnus fit moderatus, ex quo plurima redundant in hominem commoda, ut vitam conservet longam, vires delassatæ restaurantur, Spiritus diurnis laboribus defatigati refocillantur, calor viscerum fermentalis concentratur, ut alimentorum coctio exactius perficiatur, & omnibus membris præsertim visceribus utile alimentum elaboretur, & totum corpus suavi humectatione perfundatur. Quemadmodum, autem somnus, ita etiam vigiliæ modum fervent, à quibus moderatis sensus ac Spiritus excitantur ac vegetiores redduntur; Calor & Spiritus in omnes corporis partes distribuitur, alimentorum distributio adjuvatur, & excrementorum propulsio promovetur.

Quartò exercitium corporis moderatum etiam vitæ longæ infervit, dum ab hoc calor natus augetur; quo aucto felicius etiam fit nutritio, fuliginum in corporis ambitu discussio & reliquorum excrementorum expurgatio. Sciendum autem illud juxta anni tempora & corporis constitutio-

nem esse variandum; nam æstivo tempore ambulandum leniter, hyemali verò velociter; graciles tardius, crassi velocius sese exercere debent; Exercitatio à cibo nociva est, excepto hyeme & in hypochondriacis, quorum vis distributiva & digestiva tardior corporis motu excitatur, aliis verò temporibus quiescere magis proficuum est & ad vitam longam commodius. Ante cibum ambulario salutaris, inprimis quæ unâ animum oblectat, qualis venatio, lusus & aliæ commotiones corporis, quæ si minus importuna ætati, tempori, habitui rectè usurpata aptè nata sunt corpora torpida excitare, mollia ac tenera roborare, excrementorum proventum deturbare, articulos ab humiditate supervacaneâ liberare, illisque robur conciliare possunt.

Quintò Venus moderata, legitima & divinis legibus concessa, à plurimis non solum præservat morbis Hipp. 6. Epidem. sect. 5. sed & hypochondria deonerando salutarem præstat usum ad vitam longam. Immoderata verò suum primatum inter impedimenta vitæ longæ obtinet, dum enervat corpus, Spiritus affatim exhaurit & Apoplexiam sæpe subitò causatur, Henric. ab Heer in observ.

Sextò longevi etiam fieri possunt, qui procul à curis, usuris, negotiis atq; seculi sui tempestatibus in pace & hilaritate vitam tranfigunt. Sic videmus illos ut plurimum longævæ vitæ fieri, qui sedati animi procul à curis sunt, mundana rident, & hilariter vivunt, cogitantes, quantum curæ & anxietates lassent & enervent, dum viscerum fermenta inde resolvuntur & dissipantur, per quietem, verò conservantur. Hinc *Stoici* à curis alieni longioris vitæ fuerunt, à nullo enim affligebantur, putantes, quicquid fieret, illud esse, quod jam factum esse desierat, nec non iterum aliquando futurum, ut contingat, quâ de causâ dixerunt optimam medicinam calamitatis esse æquanimitatem. *Grembs. libr. 3. cap. 2.*

Quoad operationes medicas quotiescunque has *Medicus* ægro administrare voluerit, semper prius percunctabitur, annon ab his vita abbreviari possit;

Fit autem abbreviatio vitæ ab operationibus medicis *Primò* à nimia, aut illegitimè administratâ *Venesectio*ne, Deinde nimia & finistrè institutâ *purgatione*. *Tertiò*, dum nimium dolores seda-

mus. Et *quartò* à frequenti *Thermarum usu*.

Vena-sectio peccat, quando *primò* non præsentibus indicationibus instituitur. Deinde si benè habentibus & temperato victu utentibus ac gracilibus & extra necessitatem periculi administratur. Hinc cachecticis, hydropicis, pallidis, lividis, ictericis &c. qui phlebotomiam postulant, *Medicus* non facilè assentiat, & pro *Canone* hoc habeat, ut nunquam venam aperiat, nisi periculum vel præsens sit vel imminet.

Purgatio peccat, si præter necessitatem fiat in bono corporis statu *sect. 2. aph. 37.* convulsio, nem enim inducit *f. 4. aph. 16.* præsertim enim in pueris, quorum stomachus delicatulus etiam in vitam usq; ab hujusmodi phar-
macis lædi potest, ut semper debilis constitutionis & postmodum brevioris vitæ sint. In jam *senescentibus* etiam, ne levia quidem *purgantia* affecto & languentè stomacho carent periculo. *Crato in. Consil. p. 288. 335.* Volunt nonnulli ægroti nunc in cancro, nunc in cachexiâ ob levem illam, quam sentiunt, alleviationem indies fer-
mè purgari, sed hoc pessimum illis est

lis est, & citò moriuntur, cum inde maximè lædi viscera certissimum sit.

Sedatione Dolorum Medicos potissimum vexare solent agroti, dum semper volunt *Narcotica*, eo quod videant, se levamen inde sentire, sed maximo eorum detrimento; cum sensatione enim sublata motus Spirituum tollitur, in quo vita est.

Demum inter impedimenta vitæ refert etiam *CL. Helmontius* frequentè *Thermarum* usum. Certum quidem est, illarum usu interdum causam antecedentem, ut fluxiones, sive latices salibus sylvestribus turgentes eliminari, unde & Arthriticis nonnullis, quibus à morbo prægresso membra affecta tumerent, profuisse & ad tempus levamen perensisse scio; sed quid sit interim de minerâ Morbi? hæc intacta relicta in primis in morbis suis fermentis constantibus quam non in corpus ferocior facta exercet tyrannidem? Taceo, quod quædam hypochondriacis propinata vehementius in fermenta viscerum operando illa nobis non animadvertentibus pessudent, totam massam sanguineam, totum ner-

vosum, venosum ac arteriosum genus violentâ suâ actione immutent & *καύω* viscerum exaltent, quæ causa est, quod postea novis ebullitionibus ansa suppedietur, novarum fluxionum origo scaturiat, membra lubrica & relaxata fiant, corpore per istas Thermas emollito, & fluxionibus latitantibus, præsertim in minus præparatis corporibus, resolutis, ex parvo igne maxima flamma malo in pejus converso exoritur. Unde *D. D. Franciscus Omichius in Epist. 7. Libr. 5. D. Balthasar. Timai à Gùldenklees summe illarum detestatur usum, in-quiens: Thermarum usum in Arthritico Affectu adeò malè ipsi cessasse, ut contracto exinde calore hectico ferè non contabuerit, sed & paroxysmi longè frequentius & acerbius ipsum prehenderint, ac unquam antehac factum. Neminem novi, pergit, qui ex usu Thermarum ab insultibus arthriticis liberatus sit, sed quod quis istos potius fortiores ac crebriores in ipso statim illarum ingressu fenserit. Hinc nò defunt, qui Thermis nonnullis arsenicale quoddam virus, quod potestatibus vitalibus ini-*

micum sit, attribuant. *Franciscus Osewaldus Grembs Libr. 3 cap. 1. de breuitate vit. human. §. 77. p. m. 472. farsan ob arsenicale venenum Sulphuris, (teste Camerario in Epistolis) cuius halitus nares in quibusdam feriunt.* Quamvis præter hanc deleteriam qualitatem etiam aliis, arcanis è mineralium classe petitis non ab- similibus non sint destituta, cum Experienciâ constet, istas progres- su temporis in dispositis præter erosiones viscerum, cachexias, atrophias, in aliis lipothymias, & alia admiranda symptomata pro- duxisse. Proinde in eam deveni- unt sententiam, ut statuunt idem ferè cum Thermis nonnullis, præsertim intus propinatis acci- dere, quod *Th. Erasmus diss. con- tra Paracels. part. 3 p. 211. Theo- dor. Zwingerus in præfat. quam libris Santis Ardoyni de venenis præfixit, & Oporinus in Epistolâ de Paracelsi Medicamentis, & illorum virtute deleteriâ scriptam reliquerunt, scilicet, multos, qui- bus pharmacis hisce ad tempus opem tulerat, non multò post interiisse.* Exempli sunt odiosa. Sed hæc aliis ulterius examinanda re- linquo. *Vid. Moserum de abusu Thermarum & Acidularum, &*

hisor. vit. & Mort. Bacon. de Verulamio p. 405. 348.

Deinde quoad *Voluptatem*. Voluptatis quidem minor habenda est ratio, quam cæterorum; Ast in partibus Genitalibus ea maxi- mè consideranda venit. Ponatur Casus; Factam scilicet esse in glan- de Penis inflammationem, ex hac suppurationem, & demum cuti- culam quandam, hinc cum scin- dere necessum sit, quæritur, in quo loco præputium sit scindendum? respondetur, sectionem inferius factam optimam esse, superiorem obesse, illam, quæ in latere sit, in- ter duas illas ambigere. Si in Pe- ne gangrenato portio aliqua ab- scindenda est, statim Urethræ in- dere debemus canalem quandam seu candelam ceream pro miçtio- ne, alias omne illud, quod de Pe- nis substantiâ restat, in corpus re- trocedit, ita ut Urinæ emissio in- de fieri nequeat. Ab incisione Pe- nis erectio perit: Spiritus enim, in corporibus illis nervosis inci- sis retineri nequeunt. Si utrumq; corpus nervosum læsum est, tunc membrum planè erigi nequit: Si verò alterum saltem, in latus in- clinabit.

Quoad *Agilitatem*, illius curam Medi-

Medicus etiam habere debet, præsertim verò illorum membrorum quorū officio potissimum utimur. Sic in fracturis manuum & pedum Membrum affectum non in perpetuā quiete finamus, aliàs curvum fiet, sed blando semper illud exerceamus motu.

Quoad *Pulchritudinem*, ejus curam etiam suscipere debet Medicus, & quidem scemellarum eausā; Hæ enim adeò illam appetunt, ut sæpè malint pulchræ esse, quàm sanæ.

Depravatur verò *Pulchritudo* earum duobus potissimum modis; *Primò Variolâ*, deinde ab humore aliquo, qui genas occupat. In hoc caveat Medicus, ne tumor fiat, aut rumpatur; sic enim à cicatrice sedes illa formositatis deformaretur. Verumenimverò cum non rarò disspantia maturent, & maturantia disspent, ob qualitates similes, fieri potest, ut præter intentionem Medici suppuratio contingat. Si ergò jam facta est, trahat humorem peccantem Medicamentis debitis vel introfissum ad os, vel ad illam partem, quæ sub mento est ad commissuram maxillarum; nam facilius mulieres ferunt labiorum incisionem, quàm cicatricem in genis.

Variole Pulchritudinem vestigiis suis multum lædunt, Cura hujus rei non in illo consistit, ut benè maturentur pustulæ illæ, sed prohiberi illæ debent. Hoc fit *primò*, si motum humorum sive fermentationem humorum sistimus, ne ab internis à corde & cæteris visceribus ad habitum corporis venire queant. Novi ego quendam Artista n. sanioris Medicinæ cultorem, qui pulvere quodam arcano omnem variolarum eruptionem sedato fermentali humorum motu, licet maculæ etiam jamdum appareant, sine ullo sanitatis incommodo prohibere potest; *Deindè*, dum Repellentia faciei imponimus. Sed cavendum, ne nimis sint fortia, & videndum, ut in cætero corpore eruptionem variolarum promoveamus. Variolarum vestigia Thermarum usu tam interno quàm externo tollere absurdissimum est.

Quoad *Functiones*, has omnibus modis conservare studeat Medicus, tam *Naturales*, quàm *viciales*, & *animales*.

Deglutitio læsa contingit in *Anginâ*, *Aphthis*, *consillarum inflammatione*, est difficilis curatu, quia os, per quod Medicamenta assumi debent, aperiri non potest. *Aqua pendens*

pendens tubulum ad angulum labiorum immittere jubet, per quem liquor in extremitate dentium, ubi cavitas illa est, in palatum immitti possit. Syrx incurvata per os gutturi applicatur, ut illa regia pro nutritione via præcludi non possit.

Excretio lasa fit potissimum in foemellis ex utero laborantibus, quia ille tumidus intestinum Rectum comprimit & occludit. Difficilis est curatu, præsertim inveterata. In principio facile quidem ad tempus corrigi potest.

Pulsus præ omnibus conserva-

re debemus, id quod fit dupliciter. *Primo*, si membra laxamus pro faciliori Spirituum influxu. *Deinde* si Spiritus instauramus Spirituosos & aromaticis. Horum beneficio ægri vita ad tres vel quatuor horas non raro sustentatur. Aqua frigida adspersa ægros maxime excitat, admiscet nonnulli acetum.

Quoad denique visum, illi pessime faciunt, qui oculis semper aliquid imponunt, ita ut perpetuò tegantur; tenebris enim ita assuescunt, ut lucem postea sine incommodò ferre nequeant.

F I N I S.

INDEX CAPITUM

LIBR. I.

Cap. I.	pag. I.
De Præcognitis Methodi Medendi	
II. Quibus Methodus Medendi absolvatur	2.
III. Quid agendum Medico	5.
IV. Quomodo Medicus curet	19.
V. De Ratione, Experientia & Analogismo	24.
VI. Natura & Medicus in morborum curatione stant pro uno	35.
VII. Causæ morborum quomodo tollendæ, de Humoribus Substantiâ peccantibus, & primò de Purgatione	41.
VIII. De ipsis Purgantibus	74.
IX. De Vomitoriis	99.
X. De Clysteribus	121.
XI. De Sudoriferis	138.
XII. De Diureticis	169.
XIII. Humores quantitate peccantes quomodo corrigendi & primò de Venæsectione	199.
XIV. De Arteriotomia	237.
XV. De Hirudinibus	239.
XVI. De Hæmorrhoidibus	241.
XVII. De Menstruorum Provocatione	247.
XVIII. De Cucurbitulis & Scarificatione	252.
XIX. De Alteratione	255.
XX. De Humoribus Motu peccantibus corrigendis	382.
XXI. De Vitio Humorum Loco peccantium	397.

LIBR. II.

Cap. I.	pag. 405.
De Spirituum vitiis corrigendis	
II. De Partibus curandis	410.
III. De Symptomatibus	433.
IV. De Functionibus læsis	434.
V. De ipsâ Sanitate	439.
VI. De Sanitatis Affectionibus,	440.

8(0)80

INDEX QVÆSTIONUM LIBRI I.

Qv. I. Qvibus Methodus Medendi absolvatur	pag. 2.
II. An Medicus interdum curare non debeat	2.
III. Quid agendum Medico	ibidem.
IV. Quomodo Medicus curare debeat	19.
V. Quâ ratione Medicus Patientis statum possit cognoscere	6.
VI. Quid Medico in Prognosi sit observandum	3.
VII. Quæ Medico, antequam ægrotis sanitatem promittat, observanda & agenda incumbant	5.
VIII. Si causa Morbifica statim à Medico cognosci non possit, quid ipsi agendum	9.
IX. Si Morbi species ignota fuerit, quid Medico agendum?	9.
X. Quot tempora Morborum sint	12.
XI. An necessarium sit Medico Astrologiæ studium	15.
XII. Quomodo Medicus citò, tutò, & jucundè curet	19.
XIII. Quomodo Ratio & Experientia sint fulcra Medicinæ	24.
XIV. An contraria contrariis curentur	25.
XV. An similia similibus curentur	26.
XVI. An Medici juniores, eò quod nondum experientiam habeant, Medicâ praxi sint retrahendi	33.
XVII. An senes Medici junioribus sint præferendi	ibid.
XVIII. Quomodo Natura & Medicus in Morborum curatione stent pro uno	35.
XIX. Quomodo Medicus sit Naturæ Minister, & etiam Rex	36.
XX. An detur Medicina Universalis	37.
XXI. Quomodo Purgatio operetur	43.
XXII. An Purgantia agant ob substantiæ similitudinem	44.
XXIII. Quomodo Purgantia communiter distinguantur	46.
XXIV. Quomodo Vomitoria operentur	47.
XXV. Quomodo Purgatio debite sit administranda	48.
XXVI. Quid Cruditas & Coctio sit	55.
XXVII. Unde Medicus dignoscere possit, utrum humores sint crudi, an verò cocti	57.
XXVIII. An Medicus humorum coctionem promovere, & Crisin antevertere possit	ibid.
	XXIX.

INDEX QVÆSTIONUM.

Qv. XXIX. An purgantia cum cibis sint miscenda	pag. 63.
XXX. Num aded in numerato Medicus ægroti excretiones habere possit.	66.
XXXI. An Digestio necessaria sit ante Purgationis administrationē	67
XXXII. Quid agendum Medico, si ignorat, an ægrotus vel facile vel difficulter Purganti sit obediturus	69.
XXXIII. An Purgantibus alia admiscenda	70.
XXXIV. Quomodo res Naturales debeant esse dispositæ, ut Purgatio salutarem edat effectum	71.
XXXV. An in Purgatione Purgantibus utendum	74.
XXXVI. Qualia Purgantia esse debeant, & quibus Purgantibus utendum	75.
XXXVII. An Vomitoriorum usus sit suspectus	99.
XXXIIX. Quâ vi Vomitoria operentur	101.
XXXIX. An Clysteres ex Medicâ familiâ sint exterminandi	131.
XL. Sudorifera quomodo suam perficiant operationem	138.
XLI. Sudorifera in febribus qualia esse debeant	139.
XLII. An Cinnabaris nativæ & Antimonii usus sit suspectus	142.
XLIII. Mercurius Diaphoreticus CL. Helmontii quid sit & quomodo præparetur	143.
XLIV. Quomodo Spiritus Oli striatus præparetur	ibid.
XLV. Quid de Tinctura Bezoardicâ Dn. D. Michaelis sit statuendum	144.
XLVI. Qualia Medicamenta sint Salia illa duo antifebrilia D. Meibii	ibid.
XLVII. Quomodo salia volatilia herbarum conficiantur.	146.
XLVIII. An Lapis Bezoar Or. adulterari possit	152.
XLIX. An Lapidi Bezoar. Or. an verò Cornu Unicornu majores sint attribuendæ vires	154.
L. Quid de CC. calcinato sit judicandum	154.
LI. Quid de CC. Magisterio sit statuendum	ibid.
LII. Utrum Os in Corde Cervorum reperiat, an secus	155.
LIII. Quid Lapis Bezoar Cervinus sit	156.
LIV. An in Paralyfi sudorifera convenient	167.
LV. An Spiritus Minerales acidi ventriculo sint infesti	171.
LVI. Quâ ratione & quò Consiliò Diuretica rectè administranda, fiant	173.

INDEX QVÆSTIONUM.

Qv. LVII. In quibus Affectibus Diuretica convenient	pag. 173.
LVIII. An Diuretica in Hydrope magno cum fructu exhiberi possint	174.
LIX. Quid de Tincturâ aperitivâ D. D. Moebii statuendum	176.
LX. Quid de Spiritu Vitrioli venali statuendum	185.
LXI. Acidulæ quibus convenient, & quibus non	187.
LXII. An Ludus Helmontii sit, qui in tractu Mansfeldensi reperitur	188.
LXIII. An Lapidis pretiosi ex foro Medico sint exterminandi	189.
LXIV. Quid de Lapidibus cancerorum sit judicandum	191.
LXV. An membranæ interiores ventriculi gallinarum ad ventriculolum confortandum aliquem præstent usum	193.
LXVI. An Cantharides inter venena sint recensendæ	194.
LXVII. An salia lixiviosa sint diuretica	197.
LXVIII. An detur Plethora ad vires	200.
LXIX. An in Cacochymia Venæ-sectio locum habeat	201.
LXX. An præter Venæsectionem & aliis Mediis sanguinis abundantia tolli possit	202.
LXXI. An Venæ-sectio juxta Erasistratos & Helmontianos ex familiaria Medicâ exulare debeat	203.
LXXII. An in summâ virium diminutione V. S. sit administranda	218.
LXXIII. An V. S. Pueris competat	219.
LXXIV. An V. S. Senibus competat	221.
LXXV. An V. S. Gravidis ad abortus præservationem competat	222.
LXXVI. An in Gravidis è talo aliquando sit mittendus sanguis	225.
LXXVII. An jam apparentibus Variolis, Morbillis, Petechiis, & aliis exanthematibus V. S. locum habeat	226.
LXXVIII. An V. S. in Peste locum habeat	229.
LXXIX. Quid de Venarum electione judicandum	235.
LXXX. An Arteriotomia Civitate Medicâ sit donanda	237.
LXXXI. An Hirudines sint ex foro Medico proscribendæ	239.
LXXXII. An Hirudines alicujus malignitatis sint participes	ibid.
LXXXIII. An Hæmorrhoides sint aperiendæ	242.
LXXXIV. An Hæmorrhoidalis fluxus etiam per venas fiat	243.
LXXXV. An scarificatio sit suspecta	253.
LXXXVI. Quenam Alterationis causa Efficiens	257.

INDEX QVÆSTIONUM.

- Qv. LXXXVII. Quomodo Alterantia secundum suas vires internas, tum
ad fermenta viscerum, tum ad causas Morbificas & Archæum,
fese habeant 258.
LXXXVIII. Quid de Spiritu Mundi statuendum sit 265.
LXXXIX. Quid de confortantibus communiter sic dictis statuen-
dum sit 270.
XC. Quomodo sanguis motu peccans per venarum incisiones
corrigendus 384.
XCI. Quo loco Venæ-sectio, Revulsionis causa instituta, peragenda,
sit 385.
XCII. In Pleuritide & Peripnevmonia quo in loco V.S. sit instituen-
da 386.
XCIII. Utrum V.S. in talo celebrata menstruo actu fluente illud pro-
vocet, vel retineat 386.
XCIV. An Paracentesis in usum trahenda 397.
XCV. An in Hydrope Ascite scarificatio crurum locum habeat 399.
XCVI. An in Hydrope Vesicantia cruribus applicanda ibid.

LIBR. II.

- XCVII. An Spiritus Vitales Substantiâ possint peccare 405.
XCVIII. Quomodo Gangræna & Sphacelus differant 410.
XCIX. Quomodo Cancer mamillarum secandus sit. 416.
C. Quomodo nasus factitius in locum abscissi substitui possit 418.

Aaaa3

Elenchus

Elenchus Authorum & Medico- rum, quorum in hoc opere fit mentio.

A.

A Benfina.
Avicenna.
Aristoteles.
Averrhoës.
Alphonsus Barochius.
Albo Hazen Haly.
Aretæus.
Antonius Günterus Billichius.
Arnoldus Villanoyanus.
Asclepiades.
Aëtius.
Adrianus Spigelius.
Andreas Nitnerus.
Alexander Benedictus.
Angelus Sala.
Andreas Libavius.
Anshelmus Boëtius.
Alexander Massarias.
Amatus Lusitanus.
Ælianus.
Avenzoar.
Antonius Zimara.
Alphonsus à Cruce.
Albucasis.
Arcaus.
Aurelianus.

B.

Bocheris Ægyptiorū Legislator.

Balthasar Brunnerus.
Glasius.
Timæus à *Galdenflee*.

Benedictus Oheimius.
Beguinus.
Budaus.
Botallus.
Borellus.
Bontius.
Benivenius.
Bernhardus Schvvalbius.
Bodinus.
Baptista Theodosius.
Codronchius.

Brasavolus.
Baconus de Verulamio.

C.

Cornelius Celsus.
Conringius.
Crato.
Camillus à Camillis.
Caspar Hoffmannus.
Bauhinus.
Coelius Taliacotius.
Columna.
Christophorus à Costa.
à Vega.

Carolus Clusius.
Cardanus.

Claudius

ELENCHUS AUTHORUM.

Claudius Richardus.	Gotofredus Mœbius.
Deodatus.	Gregorius Horstius.
Camerarius.	Gerhardus Dornæus.
Columella.	Gordonius.
Carrerius.	Grülingius.
D.	Garfias ab Horto.
Diodorus Siculus.	Guainerius.
Daniel Sennertus.	Gesnerus.
Dioscorides.	H.
Dominicus Leo.	Hippocrates.
Panarolus.	Harveius.
Dodonaus.	Hornius.
Diomedes Cornarius.	Heinricus ab Heer.
Dravitz.	Petræus.
Donatus Antonius ab Altomari.	Heurnius.
Dionysius Dacæ Hispanus.	Hieronymus Fabricius Aqua-
E.	pendens.
Eustadius.	Capivaccius.
Frasistratus.	Hadrianus à Mynsicht.
Fustachius Rudius.	Horatius Guarguantus.
Frastus.	F.
Franciscus Vallesius.	Augenius.
Valleriola.	Heinricus Patricius Veronenfis.
Ofwald Grembs.	Hercules Saxonia.
Joël.	Highmorus.
	Hollerius.
Frifmelica.	I.
Foreftus.	Johannes Wallæus.
Felix Platerus.	Michaëlis.
Fabricius Hildanus.	Dan. Horstius.
Fracaftorius.	Langius.
G.	Baptifta à Helmont.
Galenus.	Zwelferus.
Guernerus Rolfinckius.	Freyta.

ELENCHUS AUTHORUM.

Johannes Freytagius.	Lazarus Riverius.
Fernelius.	Ludovicus Mercatus.
Jessenius.	Laurentius Hoffmannus.
Griffonius.	Scholtzius.
Fischerus.	Ludovicus Septalius.
Garmers.	Leonardus Rauvöllsius.
Castellanus.	M.
Hartmannus.	Martinus Rulandus.
Fragosus.	Kergerus.
Scultetus.	Matthæus Sylvaticus.
Carolus Rosenberg.	Michaël Scotus.
Schrøederus.	Sendivogius.
Zechius.	Matthiolus.
Hennemannus Reyfing.	Managetta.
Coittarus Thareus.	Montanus.
Argenterius.	Mesue.
Franciscus Ulmus.	Matthias Unzerus.
Julius Cæsar Claudinus.	Marcellus Donatus.
Scaliger.	Moxius.
Baricellus.	Montaltus.
Ifidorus.	Mercurialis.
Josèphus Quercetanus.	Moserus.
Justus Balbianus.	Minadous.
Isaacus Hollandus.	N.
Jordanus.	Nicolaus Monardes.
Jacobus Primorosius.	Fontanus.
Sachs à Levvenheimbt.	Nønius Marcellus.
Fontanus.	O.
K.	Ofwaldus Crollius.
Kyperus.	Oribasius.
Knöffelius.	P.
L.	Plato.
Lindanus.	Pecquetus.
	Petrus

ELENCHUS AUTHORUM.

Petrus Poterius.
Franciscus Phryg. Borellus.
Plinius Joh. Faber.
à Castro.
Monavius.

Paulus Aegineta.
Prosper Alpinus.
Paræus.
Philostrates.
Philippus Hœchstetterus.
R.

Regius.
Riolanus.
Rudbeckius.
Rodericus à Fonseca
à Castro.

Robertus Vallenfis.
Richardus Anglicus.
Ranchinus.
Rogerius Baccho.
Renodæus.
Raymundus Mindererus.
Rosenberg.
Rhafes.
Rondeletius.
Russeus.

S.
Socrates.
Sylvius.
Schenkus.
Samuel Sturmius.
Sanctorius Sanctorius.
Salmuth.

Solenander.
Salomon Albertus.
Samuel Stœckhausen.
Strobelbergerus.
T.

Thomas Fienus.
Bartholinus.
Willis.

Tulpius.
Theodorus Schenckius.
Theophrastus Paracelsus.
Tilemannus.
Trincavellius.

V.

Vallesius.
Valleriola.
Valentinus Andreas Mœllen-
broccius.
Valerianus Imperator.
Valescus de Tarantâ.
Vides Vidius.
Vesalius.
Veiga Lusitanus.

W.

Weckerus.
Wierus.
Wilhelmus Piso.
Welfschius.

Z.

Zacutus Lusitanus.
Zobelius.

INDEX RERUM
I N D E X
Rerum & Verborum ordine Alphabe-
tico congestus:

A.	
C ontra Abortum specifica 365	Alkekengi vinum 196
Acidularum usus quibus con- veniat 187	Alkermes extractum in melancholia 290
Artificiales ibid.	externè 291
Acutorum morborum incerta sunt prædictiones 4	Aloë quomodo colligatur 78
Adiantbi species quot 196	focoterina optima est ibid.
Aër quomodo ad vitam longam faci- at 441	est Enxoneolundv medicamen- tum 79
quomodo corpus immutet ibid.	quibz in morbis conveniat ibid.
Etas egroti maximam Medici pru- dentiam in auxiliorum regimine requirit 14	Senibus utilis est ibid.
Etas tenella fortioribus purgantibus non est tentanda, nec senilis ibid.	rosata 81
In affectus hypochondriaci principio vomitoria conveniunt 109	quò tempore adhibenda 80
Agaricus quid 89	ex Aloës nimio usu hamorrhoides aperiuntur 79
est salutare pharmacum 90	Aloës usus debet esse moderatus 80
in quibus affectibus conve- niat ib.	preparatio & correctio ibid.
in epilepsia confert, si lotium inde fiat capitis 286	exaltatio 82
Agarici due sunt differentia 89	usus in incubo 288
ejus correctio 90	in epilepsia 282
qualia medicamenta inde conficiantur ibid.	Alterantia quomodo communiter de- scribant 260
Agilitatis etiam habenda est ratio in curatione morborum 447	quomodo operentur 258
Alcis cornu ejusq; ungula 283	non solum per primas quali- tates sunt describenda 257
Agens et Patiens in g're et similia 272	etiam qualitatibus occultis suas perficiunt operationes 272
in spe dissimilia 29	hec postulat tota massa san- guinea 273
Alexipharmaea seu antidota. 272.	Alroah, p' se h'rat. 117. Alie- Alni folia, sudor p' h'rat. 119.

ET VERBORUM.

<i>Alterantia in quâ quantitate offe-</i>	<i>ad Anasarcam specifica</i>	341
<i>renda</i>	<i>Angelica diaphoretica est</i>	146
<i>quò tempore sint administran-</i>	<i>contra Anginam remedia</i>	305
<i>da</i>	<i>vomitória sunt suspe-</i>	
<i>quamdiu in morbis chronicis</i>	<i>Etia</i>	108
<i>sint usurpanda</i>	<i>Angina unde oriatur</i>	306
<i>quò ordine exhibenda</i>	<i>in Anginâ somnus fugiendus</i>	ibid.
<i>per gradus incedendum</i>	<i>contra Ani procidentiam</i>	327
<i>Alterationis ratio formalis in quò</i>	<i>fisuras</i>	333
<i>consistat</i>	<i>fistulas</i>	ibid.
<i>quantâ causa efficiens</i>	<i>Animalium calentium applicatus usus</i>	311
<i>Alteratio vitium humorum in quali-</i>	<i>in phrenitide</i>	289
<i>tate emendat</i>	<i>contra Anorexiam</i>	319
<i>quid sit</i>	<i>Ant-apoplectica specifica</i>	286
<i>quotuplex</i>	<i>Antidota quid</i>	272
<i>In alumine inest vis diaphoretica an-</i>	<i>Antephialtica specifica</i>	288
<i>tisebrilis</i>	<i>Antifebrilia quomodo agere debe-</i>	
<i>quomodo</i>	<i>ant</i>	371
<i>Alvus in morborum curatione semper</i>	<i>Salia duo D. Maëii</i>	165
<i>debet esse aperta</i>	<i>ex matre perlarum</i>	139
<i>Alvi fluxus quomodo corrigendus</i>	<i>Anti-bellicum P. Poterii</i>	141
<i>contra Alvi fluxum sanguineum</i>	<i>ex Antimonio utilisima preparan-</i>	
<i>constipationem</i>	<i>tur medicamenta</i>	113
<i>Abysus usus in rabie</i>	<i>ex Antimonio qua medicamenta vo-</i>	
<i>Ambra griseæ usus in melancholiâ</i>	<i>mitoria conficiantur</i>	113
<i>ad memoriam</i>	<i>Antimonii vitrum quomodo recte</i>	
<i>Amerbyssus lapis in dolore capitis</i>	<i>preparandum</i>	ibid.
<i>Ammoniæ salis Spiritus salsus</i>	<i>tinctura sicca</i>	141
<i>Amuleta anti-epileptica</i>	<i>liquida</i>	142
<i>Amygdala amara & dulces</i>	<i>Antimonium diaphoreticum</i>	141
<i>Anagallidis fl. purpureo decoctum</i>	<i>Anti-paralytica specifica</i>	287
<i>in mania</i>	<i>Aperientia medicamenta quantâ</i>	
<i>essentia in phrenitide</i>	<i>sint</i>	68
<i>Analogismus curare docet ratione</i>	<i>qualia esse debeant</i>	396
<i>similium</i>		
<i>Alvi districta in morbis, ratione & car-</i>	<i>Bbbbbb 2</i>	<i>contra</i>
<i>ante & postea.</i>		

INDEX RERUM

<i>contra Aphibas remedium</i>	302	<i>in Arthritis vomitoria conveniunt</i>	110
<i>Apii radices</i>	201	<i>sudorifera quam</i>	164
<i>Apoplegmatis morum usus</i>	402	<i>vaga</i>	ibid.
<i>in Apoplexia vomitoria conveniunt</i>	103	<i>diuretica</i>	178
<i>sudorifera</i>	166	<i>Asari crudi radices colla</i>	195
<i>Apoplexia specifica</i>	286	<i>Aselli</i>	192
<i>in Apoplexia paroxysmo clyster</i>	129	<i>Asinini sanguinis usus in mania</i>	291
<i>preservatione diuretica</i>		<i>Asparagi radices</i>	351
<i>conveniunt</i>	179	<i>Asthmatica remedia</i>	311
<i>Appetitus prostratus quomodo corrigendus</i>	435	<i>vomitoria</i>	108
<i>nimius quomodo tollendus</i>	320	<i>clyster</i>	130
<i>depravatus</i>	ibid.	<i>Astrologia Medico summe est necessaria</i>	15
<i>Apri vesica in furno siccata usus in epilepsia</i>	280	<i>contra Atrophiam remedia</i>	342
<i>Aqua fluvialis ad infesum valde utilis est</i>	293	<i>Atrophia puerorum unde</i>	344
<i>benedicta Rulandi ex quo conficiatur</i>	117	<i>Auricula ursi radix in vertigine</i>	280
<i>omnium storum</i>	251	<i>in Aurium morbis vomitoria sunt suspecta</i>	101
<i>Aquilegia semen</i>	148	<i>ad Aurium exulcerationem remedia</i>	298
<i>in vertigine</i>	280	<i>difficillitas um</i>	ibid.
<i>Arcanum Tartari soluti</i>	186	<i>fluxionem</i>	ibid.
<i>duplicatū Mynsichti</i>	144.186	<i>vermes</i>	ibid.
<i>Arietis cerebrum in mania</i>	291	<i>dolorem</i>	299
<i>Aristolochia rotunda radices</i>	195	<i>tinnitum</i>	ibid.
<i>Aronis facula in catarrhis</i>	294		B.
<i>Ars prognostica difficillima & obscurissima est</i>	3	<i>Bacca Juniperi</i>	353
<i>Arteriotoromia in quibusdā affectibus est instituenda</i>	237	<i>Balnea sunt vel naturalia vel artificia</i>	159
<i>quomodo</i>	238	<i>Laconica</i>	160
<i>Artbritica specifica</i>	366	<i>Balsami Peruviani usus in paralyse</i>	287
<i>in vaga scorbutica</i>	368	<i>Spasmatice Mynsichtiani usus</i>	287. 288
		<i>Naturalis vires in calculo</i>	195
		<i>Bardard</i>	

ET VERBORUM.

<i>Bardanaradicis usus in paralyfi</i>	287	<i>bunc non curare melius est ibi</i>	
<i>Basilicum</i>	209	<i>in mammis</i>	416
<i>Betonica</i>	ibid.	<i>Cancrorum fluviatilium lapides</i>	191
<i>Betula liquor</i>	351	<i>succus in dolore capitis</i>	280
<i>Bezoardicum Minerale, Martiale,</i>		<i>Usus in rabie</i>	292
<i>Joviale, Lunare, Solare</i>	140	<i>Canis rabidi jecur coctū in mania</i>	292
<i>in quibus morbis conducant ib.</i>		<i>Canini cerebri cocti usus in mania</i>	291
	141	<i>Cantharellorum pulvis</i>	193
<i>Bezoardici Lunaris usus in epilepsia</i>		<i>Cantharides</i>	194
<i>Bili fructu corollae. 263. a.</i>	280	<i>Capitis vulneraria specifica</i>	295
<i>Bolus Armena</i>	145	<i>In capitis vulneribus Clyster</i>	135
<i>Bovinus lapis</i>	190	<i>Cardialgia specifica</i>	318
<i>ad Bradypepsiam remedia</i>	321	<i>Carduus benedictus est summum dia-</i>	
<i>contra Bronchocelen remedium</i>	306	<i>phoreticum</i>	146
<i>Bufonum sal</i>	193	<i>Cardui ben. usus in Epilepsia</i>	282
<i>pulvis</i>	ibid.	<i>Carlina</i>	147
<i>in hydropse</i>	340	<i>Carminativa quomodo recte usur-</i>	
<i>Buxi folia in mania commendantur</i>		<i>pentur</i>	327
	291	<i>Carui semen in vertigine</i>	280
C.		<i>Castorei usus in epilepsia</i>	283
<i>Cachexia unde</i>	199	<i>in paralyfi</i>	287
<i>Cachexia remedia</i>	339	<i>in convulsionibus</i>	288
<i>initio vomitoria conveniunt</i>	141	<i>in Letargo</i>	293
<i>in Cachexia cura qua cautela sint ob-</i>		<i>Catarrhorum causa</i>	295
<i>servanda</i>	339	<i>Specifica</i>	294
<i>Cacochymia quid sit</i>	199	<i>Vomitorea</i>	107.108.
<i>quomodo generetur</i>	42	<i>Catarrhi suffocativi remedia</i>	295
<i>quotuplex</i>	199	<i>Clyster</i>	135
<i>in Cacochymia quando vena secanda</i>		<i>Catelli nigri lactantis fel in Epi-</i>	
<i>da & quando non</i>	ibid. 201	<i>lepsia</i>	283.
<i>Camphora summè diaphoretica est</i>		<i>Cati sylvestris pinguedo in epilepsia</i>	286.
	149	<i>in paralyfi</i>	287.
<i>in quibus morbis</i>	150	<i>Catulirecens-nati coagulum in rabie</i>	
<i>Camphora oleum in phrenitide</i>	290		292.
<i>Cancer morbus quid</i>	415	<i>Causa morbifica in curatione probe</i>	
<i>quotuplex</i>	ibid.	<i>est observanda</i>	7
		<i>Causa morborum 3. 7.</i>	In

INDEX RERUM

<i>In Cephalalgia qua observanda ad ejus curationē facientia</i> 279	<i>Clysteres unde deriventur</i> 121
<i>ejus specifica</i> <i>ibid.</i>	<i>quid sint</i> <i>ibid.</i>
<i>in sympathica sudorifera con- veniunt</i> 136	<i>Clysterium inventio unde</i> 122
<i>vomitória</i> 162	<i>materia ratione usus est</i>
<i>diuretica</i> 178	<i>varia</i> <i>ibid.</i>
<i>qua vena secanda</i> 384	<i>tot sunt genera, quot inte- stinorum vitia</i> <i>ibid.</i>
<i>Cephalica in Luna mutationibus pre- scribi debent</i> 285	<i>quid penes singulos sit obser- vandum in Methodo</i> <i>ibid.</i>
<i>Cephalicum specificum D.D. Michae- lis in epilepsia</i> 284	<i>Clysteres an dentur nutriendes</i> 125
<i>Ceraferum nigrorum Spiritus in pa- ralysi</i> 285	<i>quomodo parentur & ap- plicentur</i> 129
<i>Cerebri humani usus in epilepsia</i> 282	<i>quibus noceant</i> 131
<i>Cerefolium</i> 196	<i>Cl. Helmontius rejicit</i> <i>ibid.</i>
<i>Cervi lachryma</i> 156	<i>sed refutatur</i> <i>ibid.</i>
<i>Chamaedris</i> 146	<i>à Clysteribus in Variolis & Morbillis</i>
<i>Cherefolium</i> 128. 280.	<i>abstinendum est</i> 131
<i>China radix</i> 147	<i>Clysterium formulæ in diversis affe- ctibus</i> 134
<i>Chirurgia curtorum</i> 419	<i>Cocblearia</i> 148
<i>contra Choleram remedia</i> 324	<i>Coctio humorum quid sit</i> 55
<i>Clyster</i> 130	<i>unde cognoscatur</i> 57
<i>Sudorifera</i> 168	<i>utrum hanc Medicus antever- tere possit an secus</i> 55
<i>in Cholera sicca remedia</i> 324	<i>Cocti humores qui</i> 56.
<i>Chrysolithus lapis in incubo</i> 288	<i>contra Coctionem debilem</i> 317
<i>Ciconiarum usus in vertigine</i> 180	<i>contra Coliacam remedia</i> 330
<i>Claudius pinguedo in paralysi</i> 274	<i>Anti-Colica remedia</i> 127
<i>Sal volatile alexiphar- macum est</i> 142	<i>in Colica vomitoria conveniunt</i> 109
<i>Cinnabaris nativa & Antimonii in vertigine</i> 280	<i>Clyster</i> 134
<i>in epilepsia</i> 284	<i>Sudorifera</i> 168
<i>an in epilepsia suspectus sit</i> 142	<i>quando Narcotica conve- niant</i> 320
<i>in tremore ex Erio valet</i> 289	<i>In Colica morbo diuretica</i> 184
<i>De Clysmatica infusiva & trans- fusa quid statuendum</i> 126	<i>Cancerum oblongarum testa</i> 159
<i>Composita nulla sunt inusta?</i> 70.	<i>ad Condylomata</i> 333
	<i>de Confortantibus communiter sic di- conceda edicenda</i> 12. 9
	<i>Cruditas & Coctionis humorum ratio</i> 56

Contra in /^{no} et remissio
 26
 Contraria multum accepta 29

ET VERBORUM.

Ad quid statuendum 270
Confortantia quid proprie sint ibid.
in Confortantibus qualitates manife-
sta minus sunt attendenda, sed
virtus arcani specifi 32
Consuetudo in morborum curatione
maximam vim habet 14
Contraria contrariis sunt re-
media 25.
Contraria contrariis curantur alio
respectu & alio similia simi-
libus 27
Contrayerva radix 148
Convulsionum specifica 287
vomitoria conveniunt 107
in Convulsivis moribus Clyster 134
Conallorum tinctura in Melancholia
 290
Cordis motu p.n. sunt narcotica 392
Cordis humani usus in epilepsia 282
in Cornea vulneribus 296
Cornu Alois vaporati usus in epile-
psia 157. 278.
Cornu Cervi vaporatum in majori est
usu calcinati 154
Hujus rasum quidam extol-
lunt 155
gelatina commendantur
ibid.
magisterium rejicitur ib.
vera & genuina prepara-
tio ibid.
Spiritus & Sal volatile in
justa dosi sunt offeren-
di ibid.
usus in epilepsia 283
in arthritide 163

Cornu Cervi plurimis morbis inservie
vi sua diaphoretica 155
in Coryza remedium 301
vomitoria conveniunt 107
Cranii humani usus in epilepsia 282
galreda in mania 291
hoc an in phthisi conveniat 307
de Crisi qui recte judicare vult, ne-
cesse est, ut Astrologia sit peri-
tus 16
Criseos certitudinem saepe corrumpunt
externa causa 5.
utrum Crisin Medicus antevertere
possit, ansecus 57. 55.
Crocus Martis aperitivus cum sali-
bus 186
Crocus metallorum quid & quoru-
plex sit 116. 117
Croci usus in Melancholia 290
Cruditas quid 55
unde cognoscatur 57
Crudi humores qui 56
Cruditates unde oriantur 199. 331
Crystallus 161
Cubebe saccharo obducta in verti-
gine 280
Cucurbitae ramenta in phrenitide 290
Cucurbitularum usus 252. 253
Cucurbitulae sunt vicaria phleboto-
miae 253
quantum evacuent ib.
Cucurbitula, nisi toto prius epacua-
to, non sunt adhibenda 255
quibus partibus applican-
da ibid.
Cucurbitulae sunt vel cum vel sine sca-
rificatione 252
utraq;

Crisis pariter in
 xris regionib. mere
 putij solutiones st. 15
 Crisis qd? 57.

Relat. Quereb.
 de
 Paracelsi & Heg.
 in anti. diffinit.
 Crudit. acida et
 corrigenda? 262. A
 ut indolores et ubi

INDEX RERUM

utraq; variat quoad materiam
 compositionis, quoad quan-
 titatem & figuram ibid.
 Cuniculi pinguedinis usus in epilepsia
 283.
 Curatio tuta tribus constat requi-
 sitis 21
 Curationis morborum ratio in quò
 consistat 199
 Curtorum chirurgia 419
 Cynobati glomorum decoctum in
 phrenitide 289

D.

Damarum pinguedo in vertigine
 280.
 Dentaria radice usus in epilepsia 282
 Dentium dolor unde oriatur 303
 ad Dentium corrosionem remedium
 extrahit 302
 mobilitatem ibid.
 dolorem 303
 stuporem ibid.
 fridorem, fatorem &
 gangrenam 304 ibid.
 nigredinem 304
 Derivatio ubi locum habeat 390
 contra Diabeten remedia 355
 Diata exacta sanis non est observan-
 da 442
 in Diarrhoea remedia 330
 sudorifera conveniunt 169
 Diasarum placitum est vomitoriū 111
 Diētanni folia diaphoretica sunt 147
 Diēterici pulvis Solaris 141
 Digestio excrementorum non est ne-
 cessaria 67.
 Diuretica quid 169

non sunt unius generis ibid.
 quomodo operentur 170
 desumuntur ex regno minerali
 vegetabili & animali 185
 an precedere debeant sudori-
 ferorum usum 173
 in quibus, affectibus conveni-
 ant ibid.
 quas partes evacuent 171
 quā ratione & quò consilio re-
 tē sint administranda 173
 quò morbi tempore sint exhi-
 benda 176
 omnibz affectibz utilia sunt 178
 per hāc quantum sit educa-
 dum 176
 an in fluore muliebri conveni-
 ant 184
 quibus conveniant 176
 Diuretica lithonriptica quando &
 quomodo sint adhibenda 178
 qualia esse debeant 179
 Dogmatici in suis curis quomodo
 progrediuntur 48
 Dolores quomodo compescendi 436
 Doronici radix in vertigine 280
 Dulcia Scorbuticis sunt hostilia 348
 in Dysenteria remedia 331
 Clysteres varii 129
 sudorifera 169
 diuretica 184
 in Dyspnœa remedia 310
 in Dysuria remedia 356
 diuretica conveniunt 184

E.

Electuarium pleuresarconticum
 in incubo 288

Elixir

ET VERBORUM.

<i>Elixir emeticum</i>	115
<i>proprietas laxativum</i>	89
<i>Vitriol. Mynsichti usus in epilepsia</i>	280
<i>Elleborus albus & niger</i>	94
<i>Medicamenta inde preparata</i>	95
<i>Ellebori albi preparatio</i>	ibid.
<i>nigri preparatio</i>	ibid.
<i>Emollientia quomodo & ubi locum habean</i>	404
<i>Empirici quomodo in suis curis progrediantur</i>	32. 33.
<i>Emplastra splenetica</i>	187
<i>Empyematis remedia</i>	310
<i>diuretica conveniunt</i>	173
<i>in Empyicis quo in loco sectio sit in situenda</i>	402
<i>Enula</i>	103
<i>radicis decoctum valet in tremore ex Mercurio</i>	289
<i>contra Epatis affectus remedia</i>	336
<i>obstructionem</i>	337
<i>inflammationem</i>	338
<i>feirrbum</i>	ibid.
<i>vulnera & ulcera</i>	ibid.
<i>in Epatis obstructione qua observanda</i>	338
<i>in Epilepsia praeservatione vomitoria conveniunt</i>	105
<i>paroxysmo clyster</i>	134
<i>in Epilepsia diuretica conveniunt</i>	173.
<i>sudorifera</i>	166
<i>oleum externum</i>	286
<i>Epileptica specifica</i>	132. 280
<i>in Luna mutationibus praescribi debent</i>	397

<i>Epicrasis Ferneliana quid</i>	66
<i>Errhina quid</i>	402
<i>in Erysipelate sudorifera conveniunt, & quam</i>	164
<i>Evacuatio spontanea in sanis</i>	74
<i>Euphrasia valet in omni visus imbecillitate</i>	296
<i>in omni Evacuacione tria sunt à Medico observanda</i>	50
<i>Excrecentia carnea quomodo curanda</i>	423
<i>Exercitium corporis quomodo ad vitam longam faciat</i>	443
<i>Experientia quid sit</i>	31
<i>tribus opus habet requisitis, ut sit certa</i>	ibid.
<i>sine ratione esse nequit</i>	8
<i>admodum necessaria est Medico</i>	32
<i>fit certa & indubitata</i>	ibid.

F.

<i>Facultas acri resoluta distinguenda est ab oppressa</i>	4
<i>Febrisfugum P. Poterii</i>	186. 187
<i>de Februm natura</i>	368
<i>cura</i>	ibid.
<i>Febres quomodo rectè sint curandae?</i>	20
	140. 369
<i>in ardentium & malignarum curatione qua observanda</i>	375. 380
<i>in his saccharata noxia sunt</i>	378
<i>an opiata conveniant</i>	369
<i>in his cujus generis sudorifera conveniunt</i>	165
<i>Cccc</i>	in Fe-

INDEX RERUM

<i>in Febribus diuretica profunt</i>	178	<i>Galli in venesectionibus sunt admō-</i>	
<i>in intermittentium curatione</i>		<i>dum licentiosi</i>	215
<i>qua observanda</i>	371	<i>Gallinarum ventriculi in calculo</i>	193
<i>in his vomitoria conveniūt</i>	116	<i>in Gallico morbo sudorifera conve-</i>	
<i>Febbris alba Virginum</i>	362	<i>niunt & quādam</i>	164
<i>in Febre Ungaricā sudorifera etiam</i>		<i>Gangrana quid</i>	410
<i>utiliter adhibenda</i>	166	<i>quomodo à sphacelo diffe-</i>	
<i>Fermentalis viscerum calor</i>	298	<i>rit</i>	idid.
<i>Flores Salis Ammoniaci</i>	186	<i>quomodo sit curanda ibid.</i>	
<i>Fluxus albus mulierum</i>	362	<i>ex erysipellate orta quo-</i>	
<i>Fluxus alvi curatur fluxu alvi</i>	27	<i>modo curanda</i>	411
<i>ad Fecum mortuū expellendum</i>	367	<i>ex inflammatione cū tumo-</i>	
<i>Fomentationes partium quomodo</i>		<i>re quomodo curanda</i>	412
<i>fiant</i>	163	<i>ex congelatione</i>	412
<i>Fonticulorum usus</i>	390	<i>ex malignitate</i>	ibid.
<i>Formicarum Spiritus in Paralyfi</i>	284	<i>Gemma pro Medicina adsumpta quā-</i>	
<i>Fraxini ligni usus in hamorrhagiis</i>		<i>ritione juvent</i>	183
	301	<i>Gentiana ejusq. radicis usus in rabie</i>	
<i>Fructuum lapides</i>	196		147.292
<i>Fuliginis oleum in Epilepsia</i>	280	<i>in suffusione oculorum</i>	296
<i>Fumaria usus in melancholia</i>	290	<i>ad Gingivas cruentas & tumidas re-</i>	
<i>Functiones conservare debet Medi-</i>		<i>medium</i>	305
<i>cus</i>	447	<i>Glossopetra Melitenfes ad quid con-</i>	
<i>quomodo lesa sint in inte-</i>		<i>ferant</i>	285. 145
<i>grum restituenda</i>	434	<i>contra Gonorrhœam remedia</i>	359
<i>Fungus morbus quid</i>	417	<i>in hac vomitoria conveniunt</i>	
<i>quibus in partibus solet</i>			108
<i>provenire</i>	ibid.	<i>Gnominis radices</i>	195
<i>ejus curatio</i>	418	<i>ad Gravidarum symptomata reme-</i>	
<i>in Furore uterino remedia</i>	364	<i>dia</i>	364
		<i>Gravida non sunt vehementibus su-</i>	
		<i>doriferis defatiganda</i>	116
		<i>quādam diuretica illis utilia</i>	
			176
		<i>an illis vena in talo sit nonnun-</i>	
		<i>quā aperienda</i>	225
		<i>Gummi</i>	

ET VERBORUM.

Gummi Gossae Peruvianum quid	93	Hermodactyli in quibus morbi uri-	
ejus operantia	ibid.	les sint	98
Gummi juniperinum	286	qua medicamenta inde fiant	ibid.
ad Gurgulianis laxationem & inflam-			
mationem remedium	305	Hernia curatio	416
		ii. intestinalis	316
H.		umbilicalis	327
		uterina	ibid.
Hæmoptoe quomodo sistenda	386	Hernia in senibus curari potest	327
ad Hæmoptysin specifica interna		Hernia cum iliaca possessione curatio	310
& externa	311		
ad Hæmorrhagiam narium remedia		Hirci cruor	157
	300	diaphoreticus est	ibid.
Hæmorrhagia in genere quomodo		in pleuritide specificum est	158
sistenda	303	contra calculum	191
si ab arteria aperiione	ibid.	Hirudines in Medicina etiam lo-	
Hæmorrhoides an sint aperienda	241	cum habent	239
quomodo aperienda	246, 334	earum utilitas asseritur	240
quò morbi tempore sint aperi-		illiusa fuit antiquitas	ibid.
enda	246	quomodo rectè applicanda	242
cæce cum ficibus & mari-		sint	ibid.
scis non sunt confunden-		in hæmorrhoidibus	283
da	335, 156	Hirundinum usus in epilepsia	283
Hæmorrhoidiù usus confirmatur	242	Hispani in V. S. admodum sunt li-	
nimus fluxus	334, 393	centiosi	215
dolor	335	in Hordeolo remedium	297
fluxus etià per venas fit	243	Humores peccant substantiâ, quanti-	
consensus cum utero & lie-		tate, qualitate, motu & loco	41
ne	243	vitiosi quomodo generentur	42
Hedera terrestris	280	quomodo morbi inde producantur	ibid.
Helmontiana doctrina quomodo cum			
dogmatica concilianda	28	motu peccantes quomodo corri-	
Hermodactyli unde nomen sint for-	430	gendi	382
tissimi	98	Locò peccantes quomodo corri-	
cum ephemeris colicis		gendi	397
affinitatem habent	ibid.		
		Cccc 2	Humo-

INDEX RERUM

Humores quantitate peccantes quo- modo corrigendi	199	ad Iliacampassionem remedia	329
Hydrops Ascites unde	339. 340	ex hernia judas emplastrum	
contra hydropem Ascitem	ibid.	Authoris	330
anasarcam	341	ad Impotentiam Veneream	357
tympanitidem	ibid.	ex veneficio	358
in hac Clyster	352	ad Incubum specifica	288
an diuretica convenient	182	Inedia qua symptomata inferat	203
quantum	182	an in locum V.S. substitui possit	202
an scarificatio crurum locum		Infantibus non sunt vehementia su- dorifera exhibenda	116
habeat	399	quantum diuretica convenient	176
Vesicatoria	ibid.	In Inflammationibus internis so- minus fugienda	305
cauteria	400	in Inflatione uteri clyster	134
Hypericum summitates sunt diapho- retica	230	per Intemperiem quid Cl. Helmontius intelligat	337
in melancholia	290	Intestini recti relaxatio	431
in phrenitide	ibid.	in Ischiade sudorifera conveniunt	165
in mania	291	ad Ischuriam remedia	355
in Interperneidipod quid agendum	72	Juli juglandis sunt placidum vomito- riorum	112
ad hypochondriaci malum remedia		Juniperi bacca in calculo	197
hypochondriaci ut patet in 526	345	Juniperini olei usus in Epilepsia	286
diuretica conveniunt	181	K.	
ad hypophagma remedium	297	K edmarte etiam sudoriferorum usum efflagitant	164
Hysopus	147	per Kivies Hipp. non semper ad pur- gandum Nos invitatur sed & ad alia præsidia	54.
Histericis quibusdam amica est mo- sebus & ambra	364	L.	

Idea in frontis nobis fit. I.

si 2. d. cal. J Alappe historia 92 |

agrotis 2. d. cal. qua medicamenta inde prapa-
rentur 93 |

260. ad Ictericum remedia 342 |

Isidi 2. d. cal. nigrum 345 |

Pygmaen. 38. vomitoria conveniunt 107 |

diuretica 181 |

Idiosyncrasia Medico sunt obser-
vanda 14 |

K edmarte etiam sudoriferorum
usum efflagitant 164 |

per Kivies Hipp. non semper ad pur-
gandum Nos invitatur sed & ad alia
præsidia 54. |

L. |

A D Labiorum fissuras remedia 302 |

ad Lac coagulatum vomitoria con-
ducunt 109 |

Lac humanum in phibis utile est 308 |

ad |

ET VERBORUM.

<i>ad Lactis defectum</i>	317	<i>Ejus Spiritus</i>	157
<i>coagulationem</i>	<i>ibid.</i>	<i>ad Lethargum specifica</i>	293
<i>redundantiam</i>	<i>ibid.</i>	<i>Clyster</i>	183
<i>Lachryma cervi</i>	156	<i>Vomitoria</i>	106
<i>Laconicum balneum</i>	159	<i>Sudorifera</i>	166
<i>Lapides medicinales quâ ratione</i>		<i>ad Lienis obstructionem</i>	344
<i>juvent</i>	183	<i>inflammationem</i>	<i>ibid.</i>
<i>Lapis Bezoar unde derivetur</i>	151	<i>feirrhum</i>	<i>ibid.</i>
<i>quid sub illo intelligatur</i>	<i>ibid.</i>	<i>Ulcera & vulnera</i>	<i>ibid.</i>
<i>si genuinus haberi potest, est in</i>		<i>in ejus affectibus sudorifera</i>	
<i>febris malignis summa ef-</i>		<i>conveniunt</i>	168
<i>ficacia</i>	152	<i>an diuretica</i>	189
<i>sed valde adulteratur</i>	<i>ibid.</i>	<i>ad Lienteriam remedia</i>	330
<i>quomodo</i>	154	<i>Ligni sasafraus usus in catharrhū</i>	294
<i>Est vel orientalis vel occidenta-</i>			148
<i>lis</i>	151	<i>Indicum</i>	<i>ibid.</i>
<i>Cervinus</i>	156	<i>Guajacum & sanctum</i>	
<i>Lapides cancrorum</i>	189		<i>ibid.</i>
<i>Lapis Pisolithus</i>	188	<i>Nephriticum</i>	197
<i>Lapis judaicus</i>	188	<i>Liliorum convallium usus in apople-</i>	
<i>Lapis fulminaris in hydropē</i>	341	<i>xia</i>	286
<i>Lapidis Lazuli tinctura in melan-</i>		<i>ad Linguae ranulam</i>	302
<i>cholia</i>	290	<i>nigredinem</i>	<i>ibid.</i>
<i>Lapis Microcosmi</i>	189	<i>paralyfin</i>	<i>ibid.</i>
<i>externè etiam diureticus est</i>	194	<i>ad Lipothymiam remedia</i>	315
<i>Lapis Nephriticus</i>	177	<i>quomodo curanda</i>	436
<i>Lapides fructuum</i>	196	<i>Lithontripica diuretica quando &</i>	
<i>Lappe majoris radix in Pleuritide</i>		<i>quomodo sint adhibenda</i>	175
	39	<i>qualia sint</i>	176
<i>Laryngotomia</i>	402	<i>ad Lochiorum nimium fluxum</i>	366
<i>Lavendula usus in paralyfi</i>	284	<i>imminutum</i>	<i>ibid.</i>
<i>Laudani opiatī usus in catarrhis</i>	295	<i>Eorū vaccini usus in epilepsiâ</i>	283
<i>in hydropē noxius est</i>	3	<i>Ludus Paracelsi</i>	187
<i>Laxantia medicamenta cibi permi-</i>		<i>ad Lumbricos remedia</i>	326
<i>sceri possunt</i>	63	<i>Lumbrici terrestres</i>	192
<i>Leonis stercorei usus in Epilepsiâ</i>	283	<i>illorum essentia & Spiritus</i>	158
		<i>Cccc 3</i>	<i>Lum-</i>

L. enoris v. om.
4. D. C. f. 83.

L. C. p. 2. c. 2. 164.

INDEX RERUM

<i>Lubricorum usus in Paralyfi</i>	282	<i>Borsdorff. in melancholiâ</i>	290
<i>Lunaria herba usus in epilepsiâ</i>	282	<i>Matricaria</i>	196
<i>Lupinus dens in incubo</i>	289	<i>Mechoacanna unde derivetur</i>	91
<i>Lupini jecoris usus in epilepsiâ</i>	283	<i>quid sit</i>	<i>ibid.</i>
<i>Lupina caro hystericas esu juvat epilepticas</i>	282	<i>est medicament. curisf.</i>	<i>ibid.</i>
<i>ex Lupi corio cingulum contra epilepsiam</i>	286	<i>in quibus affectibus conveniat</i>	<i>ibid.</i>
<i>Luxatarum partium restitutio</i>	431	<i>Mechoacanna Patria</i>	<i>ibid.</i>
M.			
<i>Majorana summitates in Lixivio infusa contra vertiginem</i>	281	<i>qua medicamenta inde conficiantur</i>	<i>ibid. seq.</i>
<i>ad Mammillarum inflammationem remedia</i>	316	<i>Medicina univ[er]salis an detur</i>	37. 38.
<i>scirrhosos tumores</i>		<i>an curat morborum cognitionem</i>	
<i>qui in cancerum vergunt</i>	<i>ibid.</i>	<i>Alta p[er]videnda. c. p[er]videnda. 33.</i>	39
<i>ad Mammillarum fissuras</i>	<i>ibid.</i>	<i>Medicamenta usualia & probata</i>	
<i>cancerum</i>	<i>ibid.</i>	<i>preferenda minus probatis</i>	33
<i>Mandragora usus in convulsionibus</i>	288	<i>alterantia non solum per primas qualitates describenda</i>	257
<i>idem in melancholiâ</i>	290	<i>sed per nobiliores etiam</i>	<i>ibid.</i>
<i>ad maniam specifica</i>	291	<i>Medicamenta an specifica dentur</i>	273
<i>diuretica</i>	180	<i>quo respectu sint mutanda</i>	280
<i>Manna unde derivetur</i>	76	<i>in illorum compositione Theriacalis illa simplicium commistio</i>	
<i>quid sit</i>	<i>ibid.</i>	<i>est vitanda</i>	23
<i>quotuplex</i>	<i>ibid.</i>	<i>Medicus quomodo curare debeat</i>	19
<i>benignissima inter purgantia</i>	<i>ibid.</i>	<i>ejus finis intermedius est curatio. 2.</i>	
<i>est natura</i>	<i>ibid.</i>	<i>illi interdum gloriosum est quosdam morbos non curare</i>	2.
<i>quibus morbis conveniat</i>	<i>ib.</i>	<i>occasionem curandi sedulo observet</i>	
<i>Manna electio</i>	<i>ibid.</i>	<i>vet</i>	19
<i>correctio</i>	<i>ibid.</i>	<i>quid ipsi agendum, antequam curam aggrediatur</i>	
<i>qua medicamenta inde conficiantur</i>	<i>ibid.</i>	<i>in praesagio quid observeat</i>	<i>ib.</i>
<i>Mare contra rabiem valet</i>	293	<i>sit cautus</i>	<i>ib.</i>
<i>Martis essentia cum succo pomorum</i>		<i>quomodo existimationem suam salvam retinere possit</i>	
<i>Fluxus nictos encom. in hypochondriacis</i>	52. b.	<i>Medicus</i>	

*Magnum magni
Helmontii 1622. 269.*

*Alta quo alid. p[er]videnda. c. p[er]videnda. 26.
f. mare valet etiam c. p[er]videnda. 27.*

Medici perit mortali, q. med. p. malo
 cognito. 32. l. 6. ante. in. morbo. 5.
 Medici Clementares. 260

ET VERBORUM.

Medico quādam in morbis desperatis
 cautelam adhibere debeat 5
 in compositorum morborum im-
 plicitā curā quae observanda
 habeat 8
 si obscura fuerit morbi species,
 quid agere debeat 9
 in causarum morbificarum remo-
 tione quid agat prius vel poste-
 rius 8
 ex conjecturā remedia applicans,
 cautius sit; ne ager animad-
 vertat 11
 securitatis medicinalis sit studio-
 sissimus 21
 medicamentis utatur suavis 23
 quāratione patientis statum co-
 gnoscere possit 4
 aegroti temperamentum debet ob-
 servare 13
 consuetudinem 13
 aetatem 14
 sexum 15
 sit etiam Astrologus 15
 natura non solum sed & artis de-
 bet esse minister 27
 sit etiam natura Reſtor 15
 Medici Juniores in suā praxi sequan-
 tur seniores peritos 34
 quomodo à senioribus differant 33
 non sunt assernandi 15
 Medici quidam senes in ipsā senectute
 juvenes sunt 15
 ad Melancholiam specifica interna
 240
 vomitoria conveniunt 106

sudorifera 167
 diuretica 179
 ab utero specifica 164
 à seminis abundantia ib.
 à phliris ib.
 ex hypochondriis ibid.
 Melancholicorum triplex est diffe-
 rentia 244
 Melisa 155
 Membrana interiores Ventriculi in
 gallinis 193
 ad Memoria lesionem specifica 289
 Menstrui fluxus quinq; gradus 248
 suppressus varia inducit sympto-
 mata 247
 huic V. S. medetur ibid.
 suppressi causa 248
 per varias corporis partes excre-
 tus ibid.
 in hoc quae vena aperienda
 249
 quae aliis observanda 250. 361
 contra hunc suppressam specifica
 360
 quae cautela 361
 contra ejus nimium fluxum 362
 in Mensum suppressione praesentibus
 morbis acutis quae vena secanda
 250
 Mercurius vivus totum corpus pene-
 trare potest 315
 Mercurius vita 117
 quomodo rectè praearetur
 118
 ab Helmont. proſcribitur
 ibid.
 Mer-

Medici Juniores 250

INDEX RERUM

<i>Mercurius vite per inferiora purgans</i>		<i>transplantatio</i>	370
<i>an detur</i>	119	<i>ex Morborum cognitione qua com-</i>	
<i>diaphoreticus Helmontii</i>		<i>moda in Medicum & agrotum re-</i>	
<i>quid</i>	143	<i>dundent</i>	6
<i>Mercurii vite usus</i>	118	<i>Morbi longioris eventus quomodo</i>	
<i>vires</i>	143	<i>praevideri possint</i>	19
<i>Mergi hepar affatum in rabie</i>	292	<i>quinam desperati</i>	3
<i>ad Mesenterii obstructionem</i>	335	<i>impliciter caute tractari volunt</i>	10
<i>inflammationem</i>	336		
<i>dolorem</i>	ibid.	<i>salini salinis, tartarci tera-</i>	
<i>Metaptoxis quando fiat</i>	36	<i>reis curantur remediis</i>	29
<i>Metastasis quando fiat</i>	36	<i>ab incantatione quomodo co-</i>	
<i>Methodus medendi quid</i>	1	<i>gnoscantur</i>	358
<i>ejus genus est ars</i>	ibid.	<i>in Morbis acutis quid agendum igno-</i>	
<i>subjectum, finis & medium</i>	2	<i>ratâ adhuc illorum ideâ ib.</i>	
<i>quibus mediis absolvatur</i>	ibid.	<i>Mulieres felicius sepe vivunt quàm</i>	
<i>Millefolii usus in epilepsia</i>	282	<i>Viri</i>	247
<i>Mitridatii usus in paralyti</i>	284	<i>in Mulierum curatione Medicus plus</i>	
<i>ad Mixtionem cruentam</i>	357	<i>quàm in aliis cautus esse debet</i>	15
<i>Mixturae ex quibus constet</i>	128	<i>Mumia humana usus in epilepsia</i>	282
<i>ad Molam remedia</i>	364	<i>Muscus terrestris</i>	196
<i>Monstra saepe fiunt in arte</i>	4	<i>ejus decoctum in phrenitide</i>	290
<i>in Morbillorum curatione qua obser-</i>		<i>Mustela fluviatilis spina dorsi in</i>	
<i>vanda</i>	380	<i>epilepsia</i>	383
<i>Morborum cognitio est remedium</i>		<i>Myrobalani quid sint</i>	80
<i>materia</i>	6	<i>illorum quot genera</i>	ibid.
<i>idea cognoscitur ex causâ co-</i>	7	<i>usus</i>	ibid.
<i>gnitâ</i>	ibid.	<i>N.</i>	
<i>progressus vitioso cuidam de-</i>		<i>Napelli usus in convulsionibus</i>	288
<i>betur fermentorû ortui</i>	258	<i>Napi semen</i>	148
<i>tempora Medicus cognoscere</i>		<i>Narcotica quomodo rectè usurpan-</i>	
<i>debet</i>	15	<i>da</i>	436
<i>quot sint?</i>	84	<i>in hemorrhagiis narium cum</i>	
<i>curationis ratio in quo consi-</i>	ibid.	<i>summâ cautelâ usurpanda</i>	301
<i>stat</i>	198	<i>in ventriculi dolore</i>	318
<i>Metaptoxis eor.</i>	36	<i>ad Narium exulcerationem</i>	299
		<i>Nemo privatus nisi Nemo</i>	
		<i>rit nobis nemo novit nisi</i>	
		<i>Nemo rit vult.</i>	366

Moly Hemerica. 40
actus incerta
dictio es. 4. b.
ex pl. rany. 2. medus. 10. a. causa quot sint

N Apelli usus in convulsionibus 288
 Napi semen 148
 Narcotica quomodo rectè usurpan-
 da 436
 in hemorrhagiis narium cum
 summâ cautelâ usurpanda 301
 in ventriculi dolore 318
 ad Narium exulcerationem 299
 Nemo privatus nisi Nemo
 rit nobis nemo novit nisi
 Nemo rit vult. 366

ET VERBORUM.

ad Narium obstructionem 291
Nasurium 172
Natum est morborum medicatrix 35
primas tenet in ipsa curatio-
ne ibid.
ad Nauseam remedia 322
in Nephritide vomitoria conveniunt
109
Clyster 134
qualia diuretica sint utilia 183
specifica 351
Nobilia ab Hanffstengels arcanum 280
contra epilepsiam
ex Nucis juglandis radicibus liquor
destillans ad quid conferat 279
Nucis Moschatae usus in catarrhis 295
Nymphaeae flores in convulsionibus 287
lutea radix in phrenitide 290
mania 291

O.

Occasio præceps 19
in Oculorum affectibus specifica 296
vomitoria sunt suspecta 131
sudorifera conveniunt 167
ad Oculorum nubes specifica 296
maculam 297
pustulas ibid.
ulcera ibid.
dolorem 298 ibid.
Oleorum usus in febribus est sus-
pectus 123
in Olfactui lesione remedium 300
Olivarum oleum an in phthisi loco
balnei conveniat 308
Ononidis radices 195
ad Ophthalmiam remedium 296
Opium quo effectui sudorificum sit 150

venas sectas reserat & vomitum
concitat 151
in initio paroxysmorum non est
adhibendum 3
nec in hydrope ibid.
nec in dysenteria ibid.
infantibus & pueris nocet ibid.
quomodo medicamenta inde
preparata in cardialgia sint
usurpanda 318
Origanum 142
Os de corde cervi 155
Ejus vis est mira ibid.
Oxyroccum Emplastrum nervosas &
musculosas corroborat partes 288
ad Ozanam 299

P.

IN Paralyti vomitoria conveniunt
107
Clyster 134
Sudorifera 167
Ejus specifica 287
Lingua 285
ad Paralytin palpebrarum remedium
296
in Palpitatione cordis sudorifera con-
veniunt 168
ejus specifica 314
diuretica conveniunt 180
Paracca duplicata 144
Paracentesis quando instituenda 398
quomodo & ubi ibid.
Pars affecta in morbis est cognoscen-
da 6
Partium morbi suam etiam postulant
curationem 410
D d d d Et

Organum
de Cordis

Paracensis
quando

INDEX RERUM

Et peccant substantiâ, quantitate,	Picarum avium usus in Epilepsiâ	283	
qualitate, motu & loco 410. quan-	Pilule Anhaltine	82	
titate peccantes quomodo cor-	Aquapendentis	81	
rigenda	421	Francosurdenses	82
qualitate	423	Glasiane	ibid.
Motu & Loco	426	Marocossine	ibid.
ad Partus difficultatem remedia	366	Plantaginis radix in dolore capitis	
vomitória etiam conveniunt	110		279
Passeris cerebrum in vertigine	280	Plethora quid sit	199
Pavonis finus in vertigine	280	quotuplex	ibid.
in Epilepsiâ	283	an detur ad vires	ibid.
in tremore capitis senili	289	Pleuritidis causa juxta Helmontium	
Pentaphylli radices in apoplexiâ	286		310
Percarum lapis	191	in hac statim ab initio vena	
Perdicum fel ad memoriam	289	in latere affecto est aperi-	
Periapta in vertigine	281	enda	21. 383
in Peripneumoniâ diuretica conve-		in hac sudorifera conve-	
niunt	180	unt	168
Perlarum liquor in phrenitide	290	Vomitória sunt suspecta	107
Pestis remedia	381	Specifica	309
que in curatione observanda	ibid.	Diuretica conveniunt	180
Pestilentielle oleum Nobilissimi Heini-		in Pleuriticis Mulieribus mensibus	
si ex quibus preparetur	150	imminentibus ubi vena secanda	229
Petasis	147	in Podagrâ vomitória conveniunt	110
Petechialium febrium curatio	380	item diuretica	182
Peucedanum	196	Pæonia radicis usque in Epilepsiâ	281. 285
Philomela cor. fel & oculi contra Le-		Maris semina in incubo pro-	
thargum	293	sunt	288
contra Philtm	291	Polypodii radices	283
ex quibus componantur	ibid.	ad Polypum remedia	299
Phrenitidis specifica	289	Precipitatio humorum quid & quo-	
Vomitória conveniunt	106	ruplex + 6	258. 261
item sudorifera	167	Precipitantia Medicamenta agunt	
que vena secanda	385	pro subjectâ materiâ	260
diuretica	179	quomodo privativo modo a-	
ad Phibisn specifica	307	gant	ibid.
unde oriatur	ibid.	& quomodo positivo	264
ad Picam morbum	320	Præci-	

Paupib. p. raro
saluberrima revelant
in tra. 24.
Q. de long. t. do
pariter na. in p. p.
g. n. A. 69.

*Capitula feroy limor finem
edonant in 1770. f. 10. d. 1. 1. 1.*

ET VERBORUM.

Procrastina in Medicina siculosa. 53
Præcipitantia sint etiam una diure-
tica 187 175

Preparatio humorum ante purga-
tionem est necessaria 67

Præservatio morborum per purgan-
tia vere & autumno est instituenda
Cautela quoniam 61 59

asivo & hiemali tempore non 60
in hac Luna decrementum est eli-
gendum 61

in Priapismo vomitoria cõveniunt 110
Primula veris usus in apoplexia 286

Prognostica ars difficillima & obscu-
rissima est 3

ad Pterygiti oculorum remediũ 297
Puerperia qua diuretica utilia 184

Pulchritudinis etiam habenda est ra-
tio in curatione 447

Pulegium 167
Pulli equini usus in Epilepsia 283

Purgatio quid sit? Minorativa 46 43
quomodo fiat per purgatio-ibid.

nis actus urinam & pulsum mutat 44
44. non operatur ob substantie si-
militudinem ibidem

quotuplex remediiva 46
quomodo debite sit admini-
stranda 48

eam que corpora ferant 69
ejus abusus 49

illius tempus 53
in casu necessitatis quovis
tempore est instituenda 62

bora commocior est matutina
63

per quem locũ sit instituenda 64
in hac quantum evacuandum

Valentiora videntur a la. 65. 66. seg.
Leviora. Lenescitib. et Cautelicis 22. a.

in hac virium habenda est ratio
50. in febribus acutis non con-
venit 50. nec malignis, item in-
flammationibus, viscosorum hu-
morum copia, inflationibus hy-
pochondriorum, obstructionib9,
in gravidatione. 52. 53. in ejus
usu quomodo res naturales de-
beant esse dispositæ 71. ante eã
quid agendum, quid in illa, &
quid post illam 67. ante illam
preparatio humorum est neces-
saria ibid. ejus effectus 73. quo-
modo vitam abbreviare possit
440

Purgantia male dividuntur in illa,
que purgant primam corporis
regionem, & illa, que secundam
& tertiam 46. Et sunt vel Vo-
mitoria vel Alvum subducentia
47. qualia esse debeant, & qui-
bus uti consultum 75. illis inter-
dam alia sunt admiscenda 70
an cum cibis permiscenda 467
si subsistant, quid agendum 72
Mercurialia & Antimonialia
sunt minus tuta 22. in anasar-
ca cautè sunt usurpanda 341.

Q.

Qualitates Elementares in morbis
non solum sunt attendenda 262
Quartana curatio 184. 371

R.

Ad Rabiem specifica 292
an Rabiosi in aquam sint immer-
gendi? 293

ad Rapulam lingua 302
Dddd 2 Rava-

*alio sistunt per
gana. 74. b.
Helmonti per
gana glia? 74. b.*

*intra qtu calida
frigida. Pleur effe.
ita? 261.*

INDEX RERUM

Ranarum Sal 250 palustrium viridum usuf in Epilepsia 284	jus balsamum in saporosis affectibus Alum 30 S. 293
Raphani radices 195	Saccharata in morbis noxia sunt 296-271
Ratio sine Experimentiâ in Medicinâ esse nequit 31	quia illos augent ib. in febris et iam noxia 378. 299.
ad Rucedinem remedium 307	Scorbuticis sunt hostilia 348
ad Recti intestini inflammationē 333	ad Salacitatem remedia 359
verruca 333	Salia volatilia barbarum simplicium totam crassam continent 146. sunt diaphoretica insignia 147
Remedia quo respectu interdum sint mutanda 301	Sal CC. volatile interdum salis vi- triosi vices explet 113. figitur Spi- ritibus acidis 210
ad Renum inflammationem 350	Salis Ammoniaci flores 185
calculum ibid. dolorem 351. ulcera et vulnera 351. ibid.	Sal vomitorium ex Marte 112
Repellentia ubi et quando locum ha- beant 403	Salia anti-febrilia D. Meibii 217
Revulso quomodo motum humorum corrigat 383. quo in loco in diver- sis affectibus per V. S. administra- ta sit instituenda 384. etiam per cucurbitulas celebrari potest 387	Salia lixiviosa barbarum an sint diu- retica ed. de Venet. 30 197
per hirudines 389. per cauteria 390 fonticulos 390 ibid.	Sal Tartari volatile 186 198
Rhabarbarum unde derivetur 87. cum rhapontico confundunt ibid.	Salis viperini usuf in rabie 291
Mesue tres constituit differentias ibid. diversis constat substantiis ib.	de Salvatella sectione quid judican- dum 230
plurimis medetur morbis 88. Ejus correctio 89. medicamenta inde parata 390 ibid.	Salvia 167. Ejus usuf in paralyfi 284. in apoplexia 386
in Rheumaticis affectibus diuretica conveniunt 185	Sambuci flores 148. Ejus summitates sunt vomitoria 111
Rorismarini usuf in apoplexiâ 286	Sambuci amuletum contra Epilepsi- am 285
Ros sola 196. in Epilepsia 282	Sandaracha usuf in apoplexia 286
Ructus hypochondriacis et hystericis familiaris est 322	in Sanguine anima gliscit 209. in fe- bribus peccat 209. 211. motu pec- cat 215
ad Ructum ventriculi 322	Sanguinis humani usuf in Epilepsia 282. Spiritus et sal volatile 157
Ruta 147. ejus usuf in Epilepsia 281 E-	cervini Spiritus et sal volatile ibid.
	Sanitas in quibus consistat 439 de E- jus affectionibus 440

Sapo-

q remedia am-
ple. 6. Jam. 33
Regiones 3 ipis nove
47. a

Sanor Epilep. diffra. 89.
 et nimis sanitatem evas.
 cari possunt: 89

Sanor Epilep. et ad acida videtur. 89. b.

ET VERBORUM.

Saponaria Seminis pulvis Epilepsia 281
Sarsaparilla 148
Sassafras ligni usus in Paralyti 282. in
 catarrhis 294
Saturni Saccharum in Phrenitide 290
Saxifraga alba 196. rubra ibid. ejus
 radices ibid.
 in Scabie quamvis sudorifera conve-
 niant 163
Scabiosa in convulsionibus confert 288
Scammonium unde derivetur 95. quid
 sit 96. Ejus qualitas ibid. prepa-
 ratio ibid. quae medicamenta inde
 conficiantur 97
Scarificatio quibusdam valde est su-
 specta 250 sed refutantur ibid.
Sciuri usus in vertigine 280
 ad *Scorbutum* specifica 347. illorum
 vis in quo consistat 349. in initio
 vomitoria conveniunt 109. sudo-
 rifera 168. Diuretica 181
Scordium 167
Scorzonera 147. Ejus Extractum in
 vertigine 280
Secundina primipara usus in Epilepsia
 282
 ad *Secundinarum* tardum egressum 365
 Sedi majoris usus externus in phreni-
 tide 290. Et dolore capitis 280
Semen violarum purpurearum 240
Senna quid sit 85. ubi colligatur ibid.
 est medicina securitatis ibid. qui-
 bus utilis ibid. Ejus correctio ibid.
 quibus danda sit ibid. quae medi-
 camenta inde preparantur 84. E-
 jus dosi ibid. in oculorum affecti-
 bus commendatur 296

Serpentum pinguedo in vertigine 280
Serpilli usus in catarrhis 294
Silicium tinctura cerealea 249
Similia similibus quo respectu curentur
 30.
Sinapios seminis usus in apoplexia
 preservatione 286
 ad Singultum 321
Sitis nimia quomodo emendanda
 262. 126. 435
Smaragdus in incubo commendatur
 288. Ejus usus in Epilepsia 284. an
 exinde extrahi possit Tinctum ib.
Somnus sumpto purgante noxius est
 72. quomodo ad vitam longam fa-
 ciat 443. post V. S. admitti potest
 237
 ad *Spasnum* in gravidis 364
Spasmodica specifica 287
Specificum cephalicum D. D. Micha-
 elis 143
Specifica an dentur 273
Spermatis ceteri usus in catarrhis 294
Sphaceli curatio 414. quomodo a
 gangraena differat 410
 de *Spirituum* vitiis corrigendis 405
 peccant substantia, quantitate,
 qualitate, motu Et loco ibid. Et
 sunt triplices ib. vitium in substan-
 tia quomodo corrigendum 408 in
 quantitate quomodo corrigendum
 409. in qualitate ibid. in Motu Et
 Loco 410. vitales substantia pec-
 cant 405. animales substantia
 peccant ibid. genitales itidem ibid.
Spiritus minerales acidi an ventricu-
 lo noxam inferre queant 195
 D d d d 3 420-

Simplex Lib. 2a
 gal. lib. 23

INDEX RERUM

quomodo operentur	ibid.	quomodo recte sint adhibenda	163
Spiritus aperitivus Penotti	185	quibus affectibus competant	ibid.
Vitrioli volatilis	143. 185. 284	Externa	154
Philosophicus	186	in Sudore Anglicò sudorifera con-	
trium mineralium	139	veniunt	166
Nutrianti-colicus	186	in Suffocatione uterina Clyster	353
Salis	185	Ejus specifica	363
Salis Ammoniaci salsus	186	ad Suffusionem remedium	296
Vitrioli ant-Epileptici usus in ma-		Suppurantia quando & ubi locum	
nia	141. 284. 290	habeant	404
Tartari rectificatus	186	ad Surditatem remedium	167. 299
Regii preparatio	315	Symphyti majoris rad. in Paralyfi	287
Salis Tartari Volatilis	198	Symptomatum maxime urgentium	
Stannū ad lumbricos utile est	325	curatio	433
Sternutatoria quid sint	402	T.	
de Spiritu mundi quid statuendū	265	Tabaci usus in Paralyfi	287
ad Sterilitatem mulierū remedia	364	ad Tabem dorsalem remedia	310
Stæchas Arabica in apoplexia	286	ejus causa	ibid.
Stomachicum P. Poterii	186	Tacamabaca usus in paralyfi	285
ad Stranguriam	356	Tamarindi quid sint	86
ad Strumas remedium	307	quos morbos curent	ibid.
Succisa	167	que Medicamenta inde elaboren-	
Succini usus in Epilepsia	285	tur	ibid.
in Paralyfi	284	ex Tartaro parata Medicamenta ad	
in apoplexia	286	diuresin faciunt	198
Sal volatile	145	Temporum Anni in curatione etiam	
Spiritus & oleum	ib. 285	habenda est ratio	15.
Sudorifera quid sint	138	ad Tenesmum remedium	333
quid evacuent	ibid.	Terra foliata Tartari	186
quomodo operentur	139	Terra sigillata	145
sunt vel interna vel externa	ibid.	ad Testium inflammationem	357
ex quibus partibus evacuent	ibid.	tumorem statulentum	ibid.
quomodo recte sint adhibenda	ib.	Scirrhum	ibid.
unde desumantur	140	Tetano frigida aq. affusa medetur	26
quo morbi tempore sint adhiben-		Thee decoctum	197
da	161	Terebinthina Cypria usus in calculo	
quantum educere debeant	162	Frecoi Sillio Encom. 52	198. 351
		Tberia-	

INDEX RERUM

Tberiac usus in convulsionibus 287
in Paralyſi 284
apoplexia 287
Tbermarum usus qualis 235
is quando tuto uti possimus 198
quando non *ibid.*
quomodo vitam abbreviare pos-
sit 445

Tberme artificiales 235
Thuris usus ad memoriam 289

Tinea dissecta usus in phrenitide 290

Tinctura aperitiva D. Mœbii quale
Medicamentum 185

Tinctura bezoardica D. D. Michae-
lis 207. 27

ejus usus in epilepsia 284. 286
in melancholia 240

Tinctura Salis Tartari 186
sulphuris Antimonii Solaris *ibid.*
Martii Zwelferi *ibid.*

Tinctura sicca Antimonii 141
ex regul Antimonii *ibid.*
Antimonii Cl. Zvelfferi *ibid.*

ad Tonsillarum inflammationem remedium 309
Topica ante remedium universalium usum
non sunt applicanda 23

Tormentilla radicum usus in apoplexia praeser-
vatione 286

Tremoris specifica 289
ex Mercurio orti specifica *ibid.*

Trochitarum dentium usus in Epilepsia 284
Turbitis unde deriveretur 97.

quid sit *ibid.*
ejus electio 98

virtus *ibid.*
qua Medicamenta inde conficiantur *ibid.*

contra Tussum vehementissimam 294. 311

Valeriana 147
sylvestris radicum usus in Epilepsia 282

Variola & Morbilli ante eruptionem sepe
non statim cognoscuntur 10

quid tunc agendum *ibid.*
in curatione quae observanda 380.

illarum eruptio praecaveri potest 447
Venesectionem damnant Erasistratei 203
resutantur 204

Cl. Helmontius etiam in febribus reser-
jicit 205

resutatur 209
an huic alia media substitui possint 202

haec quando locum habeat 217
vel est Revulsiva, vel evacuativa,
vel ventilativa 202

in plurimu morbis est salutare auxi-
lium 209

ejus tempus est considerandum vel
ratione cura prophylactica vel
therapeutica 228

ratione temporum morborum 232
temporum anni 230

quibus in locis sit instituenda 239
quomodo *ibid.*

Modus est servandus 236
immoderata noxia est 216

in hac conservando est observanda 229
non est administranda Venerem ex-
ercentibus *ibid.*

in hac Medicus sanguinis quanti-
tate exacte contemplari debet 217

an in virium debilitate sit admi-
nistranda 218

an pueris competat 219
an senibus 221

an gravidis 221
an jam exanthematibus sit admi-
nistranda 226. 228

in febribus miliaribus *ibid.*
in maculis scorbaticis 228

in peste 229
quomodo vitam abbreviare possit 444

huic non semper laxativa vel Ene-
mata sunt praemittenda 236
Veneris Spiritus commendatur in Lethargo 293

INDEX RERUM ET VERBORUM.

in Venenis adsumptis vomitoria conveniunt	110.	Vitrioli Spiritus usus in epilepsia	279
ad Ventriculi nimiam appetentiam	320	antepileptici usus	ibid.
ad Ventriculi affectus remedia 317. ad ejus de-		Vituli cerebrum in vertigine	280
hilitatem ib. tumorem ab inflammatione		coagulum in epilepsia	283
318. ab inflatione ib. abscessum ib. vulnera		in Uteribus sudorifera conveniunt	163
ib. dolorem ib. ardorem	ib. 319.	ad Umbilici tumorem cataplasma	350
Verbaſci rad. in praſervatione apoplexia 386		Unicornus eſt dens balene 145. 154. in Epile-	
in catarrhu	294	psia & febribus malignis mira praſtat 283	
Verbena in dolore capitis ſpecificum eſt	279	Hercinium	285 145
de Verme umbilicali	326	Voluptatis etiam habenda eſt ratio in cu-	
contra Vermes inteſtinorum	324	randis Morbis	446
Vermis ſericum faciens in vertigine	280	Komitus vomitu curatur 27. ſed quando 109.	
Vermes Majales in hydropse	340. 351	ad Vomitus remedia 322. cruentum 323. a ve-	
Veronica decoctum cum fl. chameli	196	neno ſumpto 322. a Scorbutico ibid. in febri-	
Vertiginis cauſa 281. ejus ſpecifica 280. diu-		bus malignis 323. a Medicamento Emetico	
retica	178.	ibid. ad hunc Clyſter	130.
ad Veſica calculum 354. inflammationem ib.		Vomitoria quid 100. in illorum uſu cir-	
ſcabiem 355. ulcus ib. fiſtulas	ib.	cumſpecti ſimus 101. q. vi agant ibid. q. va-	
Veſpertilionis caput contra Lethargum 293.		locu evacuent ibid. non omnia ſubjecta. ad-	
Vitæ ratio ad tempera morborum eſt ac-		mittunt ibid. illorum inventionem Natura	
commo danda	12	ſuggeſſit 99. illorum uſus apud nonnullos eſt	
Vigilia quomodo corrigende 436. quomodo ad		ſuſpectus ibid. in oculorum morbis 107. ſed	
vitâ longâ faciunt 443. earum ſpecifica 193		valde utilis eſt 99. quomodo operentur 47.	
Vinacea ad arthriticos dolores ſedandos us-		unde deſumantur 111. magnam edunt effe-	
tilia ſunt	193	ctum 100. quomodo rectè adminiſtranda 120.	
an Vini uſus in febribus ardentibus ſit con-		Urgens in Morbis ordinariam ſapè cura-	
cedendus	271	tionem impedit	8. 215.
Vincetoxicum	147	Ad Urina incontinentiam 355. excretionem	
Viperarum ſpinarum uſus in Epilepsia 273.		purulentam 357. ſuppreſſionem 240.	
illarum Sal volatile 158. quomodo ſigatur		Urina Spiritus ex ejus Sal volatile 190.	
ib. earum ſal in manâ 292.		Urtica ſemen in vertigine	280.
in Virgineo Morbo remedia	391	Uteri conſenſus cum reliquis partibus 247	
Vitium rationem in Morborum curatione de-		Ad Uteri Affectus ſpecifica 359. ad ejus in-	
bet habere Medicus	13	flationem ibid. inflammationem ibid. Scir-	
inſignem patiuntur mutationem 219		rhum 360. fluxum album	362.
Viſcus quereinus in Epilepsia	281	Uva lupina uſus in Epilepsia 281. inverſa	
Vitalonga quomodo ex quibus Medici ac-		uſus in convulſionibus	288.
quiri poſſit	443	Vulneraria capitis ſpecifica	295.
in Vitriolo arcana ad hemorrhagiam la-		Vulpis pinguedo in paralyſi 285. olei uſus	
teus	302	in convulſionibus	287.

Urtica ſemen cataplasma Medana. H.

FINIS

Urtica ſemen cataplasma Medana. H.
Urtica ſemen cataplasma Medana. H.
Urtica ſemen cataplasma Medana. H.

J668
H6990